

Universitätsbibliothek Wuppertal

Kirchengeschichte

Eusebius

Leipzig, 1908

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-2093](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-2093)

Eusebius Kirchengeschichte

Herausgegeben von

Eduard Schwartz

J. C. Hinrichs'sche Buchhandlung in Leipzig

Zur Textgesch. Proq. Jn. 5, 505

Große Ausg.: I. Teil (Buch I-V) 1903

II. Teil (Buch VI-X) 1908

III. Teil (Einl., Übersichten, Regist.) 1909

Tscherning

Jan. 13

Dieses Buch stammt aus der
Bibliothek Günther Jachmann
Notizen und Randbemerkungen
dürfen nicht verändert oder
entfernt werden!

(4.80)
3/

SHM: 211UND1017

Universitätsbibliothek Wuppertal

W00386421

<17+>049167/EC4450457

(4.80)

KIRCH

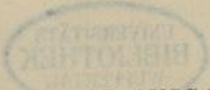
EUSEBIUS

KIRCHENGESCHICHTE

HERAUSGEGEBEN

VON

EDUARD SCHWARTZ

KLEINE AUSGABE

LEIPZIG
J. C. HINRICHS'SCHE BUCHHANDLUNG
1908

Standort: W 04
Signatur: 1W10 1017
ZZVM 11449
W4742450

Druck von August Pries in Leipzig.

84. 18 969

Der Text dieser kleineren Ausgabe ist ein getreuer Abdruck der großen, deren zweiter Band gleichzeitig erscheint; nur ist die Momm-sensche Revision des Rufintextes weggelassen. Die Zeilen- und Seiten-zahlen der großen Ausgabe sind am Rand bezeichnet, so daß die Prolegomena und Indices der großen Ausgabe, die im nächsten Jahr erscheinen werden, mit der kleinen zusammen benutzt werden können.

Der Apparat enthält eine Auswahl der Varianten, so daß Schlüsse ex silentio nicht zulässig sind. Ich habe diejenigen aufgenommen, die für die *recensio* Bedeutung haben oder sonst irgend ein Interesse boten, Sonderlesungen einzelner Hss. dagegen, die durch die sonstige Über-lieferung ohne weiteres widerlegt werden, regelmäßig ausgeschlossen.

Göttingen, November 1907

E. Schwartz

Handschriften

- A Paris, Bibliothèque Nationale 1430 *s. XI*
 a Rom, Vaticana 399, Abschrift von A
 T Florenz, Laurentiana 70, 7 *s. X/XI*
 E Florenz, Laurentiana 70, 20 *s. X*
 R Moskau, Bibliothek des H. Synod 50 *s. XII*
 B Paris, Bibliothèque Nationale 1431 *s. XI/XII*
 b Venedig, Marciana 339, Abschrift von B
 β Paris, Bibliothèque Nationale 1432, Abschrift von B
 D Paris, Bibliothèque Nationale 1433 *s. XI/XII*
 M Venedig, Marciana 338 *s. XII*
 II = Text der griechischen Handschriften
 1 = erste Hand, c = alte, aber von dem Schreiber zu unterscheidende Correctoren, r = junge Correctoren, m = am Rand

Übersetzungen

- Α = Rufin
 Σ = syrische Übersetzung [Wright and M'Lean, the ecclesiastical history of Eusebius in Syriac. Cambridge 1898; deutsche Übersetzung von Nestle, TU N. F. VI, 2 Leipzig 1901]
 Σ^a Handschrift in Petersburg
 Σ^b London, Brit. Mus. Add. 14639
 Σ^{arm} Armenische Übersetzung der syrischen Übersetzung [Venedig 1877]
 Σ^e Excerpte, vgl. Wright and M'Lean p. VII

ΕΥΣΕΒΙΟΥ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Α

Τάδε ἡ πρώτη περιέχει βίβλος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας

- A* Τίς ἡ τῆς ἐπαγγελίας ὑπόθεσις.
B Ἐπιτομή κεφαλαιώδης περὶ τῆς κατὰ τὸν σωτῆρα καὶ κύριον ἡμῶν τὸν Χριστὸν τοῦ θεοῦ προνάρξεώς τε καὶ θεολογίας.
Γ Ὡς καὶ τὸ Ἰησοῦ ὄνομα καὶ αὐτὸ δὴ τὸ τοῦ Χριστοῦ ἔγνωστό τε ἀνέκαθεν καὶ τετίμητο παρὰ τοῖς θεσπεσίοις προφήταις.
Δ Ὡς οὐ νεώτερος οὐδὲ ξενίζων ἦν ὁ τρόπος τῆς πρὸς αὐτοῦ καταγγελθείσης πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν εὐσεβείας.
Ε Περὶ τῶν χρόνων τῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ τῆς εἰς ἀνθρώπους.
ς Ὡς κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοῦ ἀκολούθως ταῖς προφητείαις ἐξέλιπον ἄρχοντες οἱ τὸ πρὶν ἐκ προγόνων διαδοχῆς τοῦ Ἰουδαίων ἔθνεος ἡγούμενοι πρῶτός τε ἀλλόφυλος βασιλεύει αὐτῶν Ἡρώδης.
Ζ Περὶ τῆς ἐν τοῖς εὐαγγέλοις νομιζομένης διαφωνίας τῆς περὶ τοῦ Χριστοῦ γενεαλογίας.
Η Περὶ τῆς Ἡρώδου κατὰ τῶν παίδων ἐπιβουλῆς καὶ οἷα μετήλθεν αὐτὸν καταστροφὴ βίου.
Θ Περὶ τῶν κατὰ Πιλάτον χρόνων.
Ι Περὶ τῶν παρὰ Ἰουδαίοις ἀρχιερέων καθ' οὓς ὁ Χριστὸς τὴν διδασκαλίαν ἐποιήσατο.
ΙΑ Τὰ περὶ Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ μεμαρτυρημένα.
ΙΒ Περὶ τῶν μαθητῶν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν.
ΙΓ Ἱστορία περὶ τοῦ τῶν Ἑδессηνῶν δυνάστου.

6 Τὰς τῶν ἱερῶν ἀποστόλων διαδοχὰς σὺν καὶ τοῖς ἀπὸ τοῦ Ἀ 1 1
 σωτῆρος ἡμῶν καὶ εἰς ἡμᾶς διηनुσμένοις χρόνοις, ὅσα τε καὶ πηλίκᾳ
 πραγματευθῆναι κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν λέγεται, καὶ ὅσοι
 ταύτης διαπρεπῶς ἐν ταῖς μάλιστα ἐπισημοτάταις παροικίαις ἡγή-
 5 σαντό τε καὶ προέστησαν, ὅσοι τε κατὰ γενεὰν ἐκάστην ἀγράφως ἢ
 καὶ διὰ συγγραμμάτων τὸν θεῖον ἐπρέσβευσαν λόγον, τίνες τε καὶ
 ὅσοι καὶ ὀπηρῖκα νεωτεροποιίας ἡμέρᾳ πλάνης εἰς ἔσχατον ἐλάσαντες,
 ψευδωνύμου γνώσεως εἰσηγητὰς ἑαυτοὺς ἀνακεκηρύχασιν, ἀφειδῶς
 οἷα λύκοι βαρεῖς τὴν Χριστοῦ ποίμνην ἐπεντρίβοντες, πρὸς ἐπὶ 2
 10 τούτοις καὶ τὰ παραντίκα τῆς κατὰ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἐπιβουλῆς
 τὸ πᾶν Ἰουδαίων ἔθνος περιελθόντα, ὅσα τε αὐτὰ καὶ ὅποια καθ' οἷον
 τε χρόνους πρὸς τῶν ἐθνῶν ὁ θεὸς πεπολέμηται λόγος, καὶ πηλικοὶ
 κατὰ καιροὺς τὸν δι' αἵματος καὶ βασάνων ὑπὲρ αὐτοῦ διεξῆλθον
 ἀγῶνα, τὰ τ' ἐπὶ τούτοις καὶ καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς μαρτύρια καὶ τὴν
 15 ἐπὶ πᾶσιν ἴλεω καὶ εὖμενῇ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἀντίληψιν γραφῇ
 παραδοῦναι προηρημένους, οὐδ' ἄλλοθεν ἢ ἀπὸ πρώτης ἄρξομαι
 τῆς κατὰ τὸν σωτῆρα καὶ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν τοῦ
 θεοῦ οἰκονομίας. ἀλλὰ μοι συγγνώμην εὐγνωμόνων ἐντεῦθεν ὁ 3
 λόγος αἰτεῖ, μείζονα ἢ καθ' ἡμετέραν δύναμιν ὁμολογῶν εἶναι τὴν
 20 ἐπαγγελίαν ἐντελῇ καὶ ἀπαράλειπτον ὑποσχεῖν, ἐπεὶ καὶ πρῶτοι νῦν
 8 τῆς ὑποθέσεως ἐπιβάντες οἷά τινα ἐρήμην καὶ ἀτριβῇ ἵεναι ὁδὸν
 ἐγχειροῦμεν, θεὸν μὲν ὁδηγὸν καὶ τὴν τοῦ κυρίου συνεργὸν στήσειν
 εὐχόμενοι δύναμιν, ἀνθρώπων γε μὴν οὐδαμῶς εὐρεῖν οἰοί τε ὄντες
 ἴχνη γυμνὰ τὴν αὐτὴν ἡμῖν προωδευκότων, μὴ ὅτι σμικρὰς αὐτὸ
 5 μόνον προφάσεις, δι' ὧν ἄλλος ἄλλως ὧν διηνήκασιν χρόνων μερικὰς
 ἡμῖν καταλελοίπασιν διηγῆσαι, πόρρωθεν ὥσπερ εἰ πύρρους τὰς

8 I Tim. 6, 20 — 9 Act. 20, 29

a, von 18 ὁ λόγος an A, TERBMΣΔ

10 ἡμῶν ἐνεκεν ἐπιβουλῆς BΣΔ | 11/12 καθ' οἷον τε BM καὶ καθ' οἷον
 TER καὶ καθ' οἷον a | 16 οὐδ' BM οὐκ aTER | 18 μοι aT'B μοι γε TeERM
 | συγγνώμην TERBM συγγνώμην ἤδη a | 19 μείζον B

- 8 ἑαυτῶν προανατείνοντες φωνὰς καὶ ἄνωθεν ποθεν ὡς ἐξ ἀπόπτου
καὶ ἀπὸ σκοπῆς βοῶντες καὶ διακελεύόμενοι, ἢ χορὴ βαδίζειν καὶ τὴν
τοῦ λόγου πορείαν ἀπλανῶς καὶ ἀκινδύνως εὐθύνειν. ὅσα τοί- 4
- 10 νυν εἰς τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν λυσιτελεῖν ἡγούμεθα τῶν αὐτοῖς
ἐκείνοις σποράδην μνημονευθέντων, ἀναλεξάμενοι καὶ ὡς ἂν ἐκ
λογικῶν λειμώνων τὰς ἐπιτηδεύουσας αὐτῶν τῶν πάλαι συγγραφέων
ἀπανθισάμενοι φωνάς, δι' ὑφηγήσεως ἱστορικῆς πειρασόμεθα σωματο-
ποιῆσαι, ἀγαπῶντες, εἰ καὶ μὴ ἀπάντων, τῶν δ' οὖν μάλιστα δια-
15 φανεστάτων τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἀποστόλων τὰς διαδοχὰς κατὰ τὰς
διαπρεπούσας ἔτι καὶ νῦν μνημονευόμενας ἐκκλησίας ἀνασωσαί-
μεθα. ἀναγκαῖότατα δέ μοι πονεῖσθαι τὴν ὑπόθεσιν ἡγοῦμαι, ὅτι 5
μηδένα πω εἰς δεῦρο τῶν ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων διέγνων περὶ
τοῦτο τῆς γραφῆς σπουδὴν πεποιημένον τὸ μέρος· ἐλπίζω δ' ὅτι καὶ
20 ὠφελιμωτάτη τοῖς φιλοτίμως περὶ τὸ χρηστομαθῆς τῆς ἱστορίας
ἔχουσιν ἀναφανήσεται. ἡδὴ μὲν οὖν τούτων καὶ πρότερον ἐν οἷς 6
διετυπωσάμην χρονικοῖς κανόσιν ἐπιτομὴν κατεστησάμην, πληρεστά-
την δ' οὖν ὅμως αὐτῶν ἐπὶ τοῦ παρόντος ὥρμήθην τὴν ἀφήγησιν
ποιήσασθαι.
- 25 Καὶ ἄρξεταί γέ μοι ὁ λόγος, ὡς ἔφην, ἀπὸ τῆς κατὰ τὸν Χριστὸν B 7
ἐπινοουμένης ὑψηλοτέρας καὶ κρείττονος ἢ κατὰ ἄνθρωπον οἰκο-
νομίας τε καὶ θεολογίας. καὶ γὰρ τὸν γραφῇ μέλλοντα τῆς 8
ἐκκλησιαστικῆς ὑφηγήσεως παραδώσειν τὴν ἱστορίαν, ἄνωθεν ἐκ
πρώτης τῆς κατ' αὐτὸν τὸν Χριστόν, ὅτι περὶ ἐξ αὐτοῦ καὶ τῆς
30 προσωνυμίας ἡξιώθημεν, θειοτέρας ἢ κατὰ τὸ δοκοῦν τοῖς πολλοῖς
10 οἰκονομίας ἀναγκαῖον ἂν εἴη κατάρξασθαι. διττοῦ δὲ ὄντος τοῦ 2 1
κατ' αὐτὸν τρόπου, καὶ τοῦ μὲν σώματος εἰκότος κεφαλῇ, ἢ θεὸς
ἐπινοεῖται, τοῦ δὲ ποσὶ παραβαλλομένου, ἢ τὸν ἡμῖν ἄνθρωπον
ὁμοιοπαθεῖ τῆς ἡμῶν αὐτῶν ἔνεκεν ὑπέδν σωτηρίας, γένοιτ' ἂν ἡμῖν
5 ἐντεῦθεν ἐντελής ἢ τῶν ἀκολούθων διήγησις, εἰ τῆς κατ' αὐτὸν

2 vgl. 1 Kor. 11, 3

ATERBMΣA

7 προανατείνοντες ATER προανατείναντες BM | 8 σκοπῆς TERM σκοπιῆς
B σκοπιᾶς A | 10 ὑπόθεσιν λυσιτελεῖν TERBMA λυσιτελήσειν ὑπόθεσιν A |
16 ἔτι καὶ νῦν TERMΣA καὶ ἔτι καὶ νῦν A ἔτι καὶ νῦν καὶ B | 27 γὰρ BM γὰρ
οὖν ATER

1 δὲ ABM γὰρ TERΣ igitur A | 3 τὸν T durch Ras., ERMΣarm τὸν ἐν
AT'B | 3/4 die ἡμῖν ὁμοιοπαθεῖ entsprechenden Worte getilgt und durch (das
Menschthum) von der Gottgebäuerin ersetzt Σc | 4/5 ἡμῖν ἐντεῦθεν ἐντελής AB
ἡμῖν ἐντελής TER ἐντελής ἡμῖν M | 5 διήγησις TERBMA γὰρ διήγησις Am ὑπό-
θεσις A

- 10 ἱστορίας ἀπάσης ἀπὸ τῶν κεφαλαιωδιστάτων καὶ κυριωτάτων τοῦ
λόγον τὴν ὑφήγησιν ποιησάμεθα· ταύτῃ δὲ καὶ τῆς Χριστιανῶν
ἀρχαιότητος τὸ παλαιὸν ὁμοῦ καὶ θεοπρεπὲς τοῖς νέαν αὐτὴν καὶ
ἐκτετοπισμένην, χθὲς καὶ οὐ πρότερον φανείσαν, ὑπολαμβάνουσιν
10 ἀναδειχθήσεται.

Γένους μὲν οὖν καὶ ἀξίας αὐτῆς τε οὐσίας τοῦ Χριστοῦ καὶ 2
φύσεως οὐτὶς ἂν εἰς ἔκφρασιν ἀντάρκης γένοιτο λόγος, ἥ καὶ τὸ
πνεῦμα τὸ θεῖον ἐν προφητείαις >τὴν γενεὰν αὐτοῦ< φησὶν >τίς
διηγήσεται;< ὅτι δὴ οὐτε τὸν πατέρα τις ἔγνω, εἰ μὴ ὁ υἱός, οὐτ'
15 αὖ τὸν υἱόν τις ἔγνω ποτὲ κατ' ἀξίαν, εἰ μὴ ὁ μόνος ὁ γεννήσας αὐ-
τὸν πατήρ, τό τε φῶς τὸ προζόσμιον καὶ τὴν πρὸ αἰώνων νοερὰν 3
καὶ οὐσιώδη σοφίαν τὸν τε ζῶντα καὶ ἐν ἀρχῇ παρὰ τῷ πατρὶ
τυγχάνοντα θεὸν λόγον τίς ἂν πλήν τοῦ πατρὸς καθαρώς ἐν-
νοήσειεν, πρὸ πάσης κτίσεως καὶ δημιουργίας ὁρωμένης τε καὶ ἀορά-
20 του τὸ πρῶτον καὶ μόνον τοῦ θεοῦ γέννημα, τὸν τῆς κατ' οὐρανὸν
λογικῆς καὶ ἀθανάτου στρατιᾶς ἀρχιστράτηγον, τὸν τῆς μεγάλης
βουλῆς ἄγγελον, τὸν τῆς ἀρρήτου γνώμης τοῦ πατρὸς ὑπουργόν,
12 τὸν τῶν ἀπάντων σὺν τῷ πατρὶ δημιουργόν, τὸν δεύτερον μετὰ
τὸν πατέρα τῶν ὅλων αἰτιον, τὸν τοῦ θεοῦ παῖδα γνήσιον καὶ μο-
νογενῆ, τὸν τῶν γεννητῶν ἀπάντων κύριον καὶ θεὸν καὶ βασιλέα τὸ
κύριος ὁμοῦ καὶ τὸ κράτος αὐτῇ θεότητι καὶ δυνάμει καὶ τιμῇ παρὰ
5 τοῦ πατρὸς ὑποδεχόμενον, ὅτι δὴ κατὰ τὰς περὶ αὐτοῦ μυστικὰς
τῶν γραφῶν θεολογίας >ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν
>πρὸς τὸν θεόν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος· πάντα δι' αὐτοῦ
>ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν<. τοῦτό τοι καὶ 4
ὁ μέγας Μωσῆς, ὡς ἂν προφητῶν ἀπάντων παλαιότατος, θείῳ
10 πνεύματι τὴν τοῦ παντὸς οὐσιώσιν τε καὶ διακόσμησιν ὑπογράφων,
τὸν κοσμοποιὸν καὶ δημιουργὸν τῶν ὅλων αὐτῷ δὴ τῷ Χριστῷ καὶ
οὐδὲ ἄλλῳ ἢ τῷ θείῳ δηλαδὴ καὶ πρωτογόνῳ ἑαυτοῦ λόγῳ τὴν τῶν
ὑποβεβηκότων ποιήσιν παραχωροῦντα διδάσκει αὐτῷ τε κοινολογού-

13/14 Ies. 53, 8 — 14/16 Matth. 11, 27 — 16 Ioann. 1, 9. 10 — 16/17
Prov. 8, 23 — 17/18 Ioann. 1, 4. 2 — 19/20 Kol. 1, 15. 16 — 21 Ios. 5, 14
— 21/22 Ies. 9, 6

6—8 Ioann. 1, 1. 3

ATERBMSA

7 δὲ TERBM δὲ ἥδη A | 11 τοῦ BM τῆς τοῦ ATER | 14 δὲ AMΣ δὲ
TERB | ἔγνω BA ἔγνω ἢ M γνώη A γνώη T¹ γνώη TeERΣ | 20 πρῶ-
τον καὶ μόνον A μόνον TERBMΣ

3 τὸ AT¹B τὸν τὸ TeERM

- 12 μενον ἐπὶ τῆς ἀνθρωπογονίας· >εἶπεν γὰρ< φησὶν >ὁ θεός· >ποιή-
 15 >σωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοί-
 >ωσιν<. ταύτην δὲ ἐγγυᾶται τὴν φωνὴν προφητῶν ἄλλος, ὡδέ 5
 πῶς ἐν ὕμνοις θεολογῶν >αὐτὸς εἶπεν, καὶ ἐγενήθησαν· αὐτὸς
 >ἐνετείλατο, καὶ ἐκτίσθησαν<, τὸν μὲν πατέρα καὶ ποιητὴν εἰσά-
 20 τούτῳ δευτερεύοντα θεῖον λόγον, οὐχ ἕτερον τοῦ πρὸς ἡμῶν κηρυτ-
 τομένου, ταῖς πατρικαῖς ἐπιτάξεσιν ὑπουργοῦντα. τοῦτον καὶ ἀπὸ 6
 πρώτης ἀνθρωπογονίας πάντες ὅσοι δὴ δικαιοσύνη καὶ θεοσεβείας
 ἀρετῇ διαπρέψαι λέγονται, ἀμφὶ τε τὸν μέγαν θεράποντα Μωυσῆα
 14 καὶ πρὸ γε αὐτοῦ πρῶτος Ἀβραάμ τοῦτον τε οἱ παῖδες καὶ ὅσοι με-
 τέπειτα δίκαιοι πεφῆρσιν καὶ προφηταί, καθαροῖς διανοίας ὁμιασι
 φαντασθέντες ἔγνωσαν τε καὶ οἷα θεοῦ παιδι τὸ προσῆκον ἀπέ-
 νειμαν σέβας, αὐτὸς τε, οὐδαμῶς ἀπορραθνῶν τῆς τοῦ πατρὸς 7
 5 εὐσεβείας, διδάσκαλος τοῖς πᾶσι τῆς πατρικῆς καθίστατο γνώσε-
 ως. ὥφθαι γοῦν κύριος ὁ θεὸς ἀνείρηται οἷά τις κοινὸς ἄν-
 θρωπος τῷ Ἀβραάμ καθημένῳ παρὰ τὴν δρυὴν τὴν Μαμβρῇ· ὁ δ'
 ὑποπεσὼν αὐτίκα, καίτοι γε ἄνθρωπον ὁφθαλμοῖς ὁρῶν, προσκυνεῖ
 μὲν ὡς θεόν, ἱκετεύει δὲ ὡς κύριον, ὁμολογεῖ τε μὴ ἄγνοεῖν ὅστις
 10 εἴη, ῥήμασιν αὐτοῖς λέγων >κύριε ὁ κρίνων πᾶσαν τὴν γῆν, οὐ
 >ποιήσεις κρίσιν;< εἰ γὰρ μηδεὶς ἐπιτρέποι λόγος τὴν ἀγέννητον 8
 καὶ ἄτρεπτον οὐσίαν θεοῦ τοῦ παντοκράτορος εἰς ἀνδρὸς εἶδος μετα-
 βάλλειν μηδ' αὐτὸν γεννητοῦ μηθενὸς φαντασίᾳ τὰς τῶν ὁρώντων ὄψεις
 ἐξαπατᾶν μηδὲ μὴν ψευδῶς τὰ τοιαῦτα πλάττεσθαι τὴν γραφήν,
 15 θεὸς καὶ κύριος ὁ κρίνων πᾶσαν τὴν γῆν καὶ ποιῶν κρίσιν, ἐν ἄν-
 θρώπῳ ὁρώμενος σχήματι, τίς ἂν ἕτερος ἀναγορευέοιτο, εἰ μὴ φάναι
 θέμις τὸ πρῶτον τῶν ὅλων αἴτιον, ἢ μόνος ὁ προὖν αὐτοῦ λόγος;
 περὶ οὗ καὶ ἐν ψαλμοῖς ἀνείρηται >ἀπέστειλεν τὸν λόγον αὐ-
 >τοῦ, καὶ ἰάσατο αὐτούς, καὶ ἐρρύσατο αὐτούς ἐκ τῶν δια-
 20 >φθορῶν αὐτῶν<. τοῦτον δεύτερον μετὰ τὸν πατέρα κύριον 9

14—16 Gen. 1, 26 — 17/18 Ps. 32, 9 = 148, 5

6—9 Gen. 18, 1—3 — 10/11 Gen. 18, 25 — 18—20 Ps. 106, 20

ATERBMΣΑ

18 πατέρα καὶ ποιητὴν εἰσάγων AT¹B Zon. 13, 4 p. 9^b πατέρα τῶν ὄλων
 καὶ ποιητὴν εἰσάγων TcEM πατέρα καὶ ποιητὴν εἰσάγων τῶν ὄλων R | 20 θεῖον
 AT¹R Zon. 13, 4 p. 9^b θν TcEBM | 22 δικαιοσύνη ATERΣ δικαιοσύνης BM

5 πρὶν ἡσ ATBMΣ πρὶν ἡς R, E undeutlich | καθίστατο AB¹M καθίσταται
 TER, B corr.

- 14 σαφέστατα Μωσῆς ἀναγορεύει λέγων >ἔβρεξε κύριος ἐπὶ Σόδομα
22 >καὶ Γόμορρα θείον καὶ πῦρ παρὰ κυρίου· τοῦτον καὶ τῷ
>Ἰακώβ αὐθις ἐν ἀνδρὸς φανέντα σχήματι, θεὸν ἢ θεία προσαγορεύει
16 γραφή, φάσκοντα τῷ Ἰακώβ >οὐκέτι κληθήσεται τὸ ὄνομά σου
>Ἰακώβ, ἀλλ' Ἰσραήλ ἔσται τὸ ὄνομά σου, ὅτι ἐνίσχυσας μετὰ
>θεοῦ, ὅτε καὶ >ἐκάλεσεν Ἰακώβ τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου
>Εἰδος θεοῦ, λέγων >εἶδον γὰρ θεὸν πρόσωπον πρὸς πρόσω-
5 >πον, καὶ ἐσώθη μου ἡ ψυχή· καὶ μὴν οὐδ' ὑποβεβηκότων 10
ἀγγέλων καὶ λειτουργῶν θεοῦ τὰς ἀναγραφείσας θεοφανείας ὑπονο-
εῖν θέμις, ἐπειδὴ καὶ τούτων ὅτε τις ἀνθρώποις παραφαίνεται, οὐκ
ἐπικρύπτεται ἡ γραφή, ὀνομαστὶ οὐ θεὸν οὐδὲ μὴν κύριον, ἀλλ'
ἀγγέλους χρηματίζει λέγουσα, ὡς διὰ μυρίων μαρτυριῶν πιστώσα-
10 σθαι ῥάδιον. τοῦτον καὶ ὁ Μωυσέως διάδοχος Ἰησοῦς, ὡς ἂν 11
τῶν οὐρανίων ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων τῶν τε ὑπερκοσμίων δυνά-
μεων ἡγούμενον καὶ ὡς ἂν εἰ τοῦ πατρὸς ὑπάρχοντα δύναμιν
καὶ σοφίαν καὶ τὰ δευτερεῖα τῆς κατὰ πάντων βασιλείας τε καὶ
ἀρχῆς ἐμπεπιστευμένον, ἀρχιστράτηγον δυνάμεως κυρίου ὀνομάζει,
15 οὐκ ἄλλως αὐτὸν ἢ αὐθις ἐν ἀνθρώπῳ μορφῇ καὶ σχήματι θεω-
ρήσας. γέγραπται γοῦν >καὶ ἐγενήθη, ὡς ἦν Ἰησοῦς ἐν Ἰε- 12
>ριχώ, καὶ ἀναβλέψας ὁρᾷ ἄνθρωπον ἐστηκότα κατέναντι
αὐτοῦ, καὶ ἡ ὁμοφαία ἐσπασμένη ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ
>προσελθὼν Ἰησοῦς εἶπεν, >ἡμέτερος εἰ ἢ τῶν ὑπεναντίων·
20 >καὶ εἶπεν αὐτῷ, >ἐγὼ ἀρχιστράτηγος δυνάμεως κυρίου
>νυνὶ παραγέγονας, καὶ Ἰησοῦς ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον ἐπὶ
18 >τὴν γῆν καὶ εἶπεν αὐτῷ, >δέσποτα, τί προστάσεις τῷ σῷ
>οἰκέτῃ; καὶ εἶπεν ὁ ἀρχιστράτηγος κυρίου πρὸς Ἰησοῦν,
>λῦσαι τὸ ὑπόδημα ἐκ τῶν ποδῶν σου· ὁ γὰρ τόπος, ἐν ᾧ
>σὺ ἕστηκας, τόπος ἁγίος ἐστίν· ἐνθα καὶ ἐπιστήσεις ἀπὸ 13
5 τῶν αὐτῶν ῥημάτων ὅτι μὴ ἕτερος οὗτος εἴη τοῦ καὶ Μωυσεὶ κεχορη-

21/22 Gen. 19, 24

1—3 Gen. 32, 28 — 3—5 Gen. 32, 30 — 12/13 I Kor. 1, 24 — 16—S. 18, 4
Ios. 5, 13—15

ATERBMΣΔ

7 >τε—παραφαίνεται TERBM ὅταν—παραφαίνεται A | 9 μαρτυριῶν
AT^{1m}ERM > T¹BΣ | 12/13 ὡσανεὶ τοῦ πρὸς ὑπάρχοντα δύναμιν καὶ σοφίαν
καὶ τὰ δευτερεῖα A Zon. 13, 4 p. 9c ὡς ἂν εἰκόνα τοῦ πρὸς ὑπάρχοντα καὶ τὰ δε-
τερεῖα TE ὡς ἂν εἰ τοῦ πρὸς ὑπάρχοντα καὶ τὰ δευτερεῖα R ὡσανεὶ τοῦ πρὸς ὑπάρ-
χοντα ἰσοκλεῇ B ὡσανεὶ τοῦ πρὸς ὑπάρχοι τὰ δευτερεῖα M ὑπάρχοι in ὑπάρχων
corr. M¹ | 15 οὐκ AT¹RB καὶ οὐκ TeEM

18 ματιζότος, ὅτι δὴ αὐτοῖς ῥήμασι καὶ ἐπὶ τῷδὲ φησιν ἡ γραφή >ὡς
 >δὲ εἶδεν κύριος ὅτι προσάγει ἰδεῖν, ἐκάλεσεν αὐτὸν κύριος
 >ἐκ τοῦ βάτου λέγων, »Μωυσῆ Μωυσῆ«. ὁ δὲ εἶπεν, »τί ἐστίν«;
 >καὶ εἶπεν, »μὴ ἐγγίσῃς ὧδε· λῦσαι τὸ ὑπόδημα ἐκ τῶν πο-
 10 >δῶν σου· ὁ γὰρ τόπος, ἐν ᾧ σὺ ἕστηκας ἐπ' αὐτοῦ, γῆ ἁγία
 >ἐστίν«. καὶ εἶπεν αὐτῷ, »ἐγὼ εἰμι ὁ θεὸς τοῦ πατρὸς σου,
 >θεὸς Ἀβραὰμ καὶ θεὸς Ἰσαὰκ καὶ θεὸς Ἰακώβ«. καὶ ὅτι 14
 γέ ἐστιν οὐσία τις προκόσμιος ζῶσα καὶ ὑφιστάμενη, ἡ τῷ πατρὶ καὶ
 θεῷ τῶν ὅλων εἰς τὴν τῶν γεννητῶν ἀπάντων δημιουργίαν ὑπερε-
 15 τησαμένη, λόγος θεοῦ καὶ σοφία χρηματίζουσα, πρὸς ταῖς τεθει-
 μέναις ἀποδείξεισιν ἔτι καὶ αὐτῆς ἐξ ἰδίου προσώπου τῆς σοφίας
 ἐπακοῦσαι πάρεστιν, διὰ Σολομῶνος λευκότερα ὧδέ πως τὰ περὶ
 αὐτῆς μυσταγωγούσης >ἐγὼ ἡ σοφία κατεσκήνωσα βουλήν, καὶ
 >γνώσιν καὶ ἔννοιαν ἐγὼ ἐπεκαλεσάμην. δι' ἐμοῦ βασιλεῖς
 20 >βασιλεύουσιν, καὶ οἱ δυνάσται γράφουσι δικαιοσύνην· δι'
 >ἐμοῦ μεγιστᾶνες μεγαλύνονται, καὶ τύραννοι δι' ἐμοῦ κρα-
 >τοῦσι γῆς· οἷς ἐπιλέγει >κύριος ἐκτισέν με ἀρχὴν ὁδῶν αὐ- 15
 >τοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ, πρὸ τοῦ αἰῶνος ἐθεμελίωσέν με· ἐν
 5 >ἀρχῇ πρὸ τοῦ τὴν γῆν ποιῆσαι, πρὸ τοῦ προελθεῖν τὰς
 >πηγὰς τῶν ὑδάτων, πρὸ τοῦ ὄρη ἐδρασθῆναι, πρὸ δὲ πάν-
 >των βουνῶν γεννᾶ με. ἡνίκα ἡτοίμαζεν τὸν οὐρανόν, συμ-
 >παρήμην αὐτῷ, καὶ ὡς ἀσφαλεῖς ἐτίθει πηγὰς τῆς ὑπ'
 >οὐρανόν, ἡμὴν σὺν αὐτῷ ἀρμόζουσα. ἐγὼ ἡμὴν ἡ προσ-
 10 >χαίρειν καθ' ἡμέραν, εὐφραυνόμην δὲ ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν
 >παντὶ καιρῷ, ὅτε εὐφραίνεται τὴν οἰκουμένην συντελέ-
 >σας. ὅτι μὲν οὖν προῆν καὶ τισὶν, εἰ καὶ μὴ τοῖς πᾶσιν, ὁ θεὸς 16
 λόγος ἐπεφαίνετο, ταῦθ' ἡμῖν ὡς ἐν βραχέσιν εἰρήσθω.

Τί δὴ οὖν οὐχὶ καθάπερ τὰ νῦν, καὶ πάσαι πρότερον εἰς πάντας 17
 15 ἀνθρώπους καὶ πᾶσιν ἔθνεσιν ἐκηρύττετο, ὧδε ἂν γένοιτο πρόδη-
 λον. οὐκ ἦν πῶς χωρεῖν οἷός τε τὴν τοῦ Χριστοῦ πάνσοφον καὶ
 παράρετον διδασκαλίαν ὁ πάσαι τῶν ἀνθρώπων βίος. εὐθὺς μὲν 18
 γε ἐν ἀρχῇ μετὰ τὴν πρώτην ἐν μακαρίοις ζωὴν ὁ πρῶτος ἄνθρω-
 πος ἤττον τῆς θείας ἐντολῆς φροντίδας, εἰς τουνού τὸν θνητὸν καὶ
 22 ἐπίκηρον βίον καταπέπτωκεν καὶ τὴν ἐπάρατον ταυτηνὴν γῆν τῆς
 πάσαι ἐνθέου τροφῆς ἀντικατηλλάξατο, οἱ τε ἀπὸ τούτου τὴν καθ'
 ἡμᾶς σύμπασαν πληρώσαντες πολὺ χείρους ἀναφανέντες ἐκτὸς ἐνός

6—12 Exod. 3, 4—6 — 18—S. 20, 3 Prov. 8, 12. 15. 16

3—12 Prov. 8, 22—25. 27. 28. 30. 31

ATERBMΣΔ

18 γε BM γὰρ ATER

22 πον καὶ δευτέρον, θηριώδη τινὰ τρόπον καὶ βίον ἀβίωτον ἐπαρή-
 ρητο· ἀλλὰ καὶ οὔτε πόλιν οὔτε πολιτείαν, οὐ τέχνας, οὐκ ἐπιστή- 19
 μας ἐπὶ νοῦν ἐβάλλοντο, νόμων τε καὶ δικαιωμάτων καὶ προσέτι
 ἀρετῆς καὶ φιλοσοφίας οὐδὲ ὀνόματος μετεῖχον, νομάδες δὲ ἐπ' ἐρη-
 μίας οἷά τινες ἄγριοι καὶ ἀπνηεῖς διῆγον, τοὺς μὲν ἐκ φύσεως προσ-
 10 ἦκοντας λογισμοὺς τὰ τε λογικὰ καὶ ἡμερα τῆς ἀνθρώπων ψυχῆς
 σπέρματα αὐτοπροαιρέτου κακίας ὑπερβολῇ διαφθείροντες, ἀνοσιουρ-
 γίαις δὲ πάσαις ὅλους σφᾶς ἐκδεδωκότες, ὡς τοτὲ μὲν ἀλληλοφθορεῖν,
 τοτὲ δὲ ἀλληλοκτονεῖν, ἄλλοτε δὲ ἀνθρωποβορεῖν, θεομαχίας τε καὶ
 τὰς παρὰ τοῖς πᾶσιν βοωμένας γιγαντομαχίας ἐπιτολμᾶν, καὶ γῆν
 15 μὲν ἐπιτειχίζειν οὐρανῷ διανοεῖσθαι, μανία δὲ φρονήματος ἐκτόπου
 αὐτὸν τὸν ἐπὶ πᾶσιν πολεμεῖν παρασκευάζεσθαι· ἐφ' οἷς τοῦτον ἐαν- 20
 τοῖς (εἰς) ἄγουσι τὸν τρόπον κατακλυσμοῖς αὐτοὺς καὶ πυρπολήσειν
 ὥσπερ ἄγριαν ὕλην κατὰ πάσης τῆς γῆς κεχυμένην θεὸς ὁ πάντων
 ἔφορος μετήει, λιμοῖς τε συνεχέσι καὶ λοιμοῖς πολέμοις τε αὐτὰ καὶ
 20 κεραυνῶν βολαῖς ἄνωθεν αὐτοὺς ὑπετέμνετο, ὥσπερ τινὰ δεινὴν
 καὶ χαλεπωτάτην νόσον ψυχῶν μικροτέροις ἀνέχων τοῖς κολαστη-
 ρίοις. τότε μὲν οὖν, ὅτε δὴ καὶ πολὺς ἦν ἐπικεχυμένος ὀλίγον 21
 δεῖν κατὰ πάντων ὁ τῆς κακίας κάρος, οἷα μέθης δεινῆς, τὰς ἀπάν-
 των σχεδὸν ἀνθρώπων ἐπισκιάζούσης καὶ ἐπισκοτούσης ψυχάς, ἡ
 24 πρωτόγονος καὶ πρωτόκτιστος τοῦ θεοῦ σοφία καὶ αὐτὸς ὁ πρὸς
 λόγος φιλανθρωπίας ὑπερβολῇ τοτὲ μὲν δι' ὀπτασίας ἀγγέλων τοῖς
 ὑποβεβηκόσι, τοτὲ δὲ καὶ δι' ἐαυτοῦ οἷα θεοῦ δύναμις σωτήριος ἐνί
 5 ἀνθρώπου μορφῆς, ὅτι μὴδ' ἐτέρως ἦν δυνατόν αὐτοῖς, ὑπεφαί-
 νετο. ὡς δ' ἤδη διὰ τούτων τὰ θεοσεβείας σπέρματα εἰς πλῆθος 22
 ἀνδρῶν καταβέβλητο ὅλον τε ἔθνος ἐπὶ γῆς θεοσεβεῖα προσανέχον
 ἐκ τῶν ἀνέκαθεν Ἑβραίων ὑπέστη, τούτοις μὲν, ὡς ἂν εἰ πλήθειςιν
 ἔτι ταῖς παλαιαῖς ἀγωγαῖς ἐκδεδιημένοις, διὰ τοῦ προφήτου Μωυσέως
 10 εἰκόνας καὶ σύμβολα σαββάτου τινὸς μυστικοῦ καὶ περιτομῆς ἐτέρων
 τε νοητῶν θεωρημάτων εἰσαγωγὰς, ἀλλ' οὐκ αὐτὰς ἐναργεῖς παρ-

24 Kol. 1, 15 Proverb. 8, 22 — 24—S. 24, 1 Ioann. 1, 1

2 I Kor. 1, 24

ATERBMΣΔ

15 πᾶσιν TE πᾶσι RBM πάντων θν ΑΣ | οὐς B | 15/16 ἐαυτοῖς εἰσα-
 γουσι Schw ἐαυτοῖς ἄγουσι TERBM ἐαυτοὺς ἄγουσι ΑΣ | 16 αὐτοῖς ARBMΣ
 > TE | 22 κάρος TcER κόρος A κώρος Ec καιρός T¹BM

6 τε M τε τὸ ATERB | γῆς TERBM τῇ A | 7 ἐκ τῶν ἀνέκαθεν
 ERBM ἐκ τῶν ἀνέκαθεν |||| T¹ ἐκ τῶν ἀνέκαθεν τῶν Tr ἀνέκαθεν ἐξ A
 τούτοις TERBM τοῦτο τούτοις A

- 24 ἐδίδου μυσταγωγίας· ὡς δὲ τῆς παρὰ τούτοις νομοθεσίας βοωμένης 23
καὶ προῆς δίκην εὐόδους εἰς ἅπαντας ἀνθρώπους διαδιδομένης, ἥδη
τότε ἐξ αὐτῶν καὶ τοῖς πλείοσιν τῶν ἐθνῶν διὰ τῶν πανταχόσε
νομοθετῶν τε καὶ φιλοσόφων ἡμέρωτο τὰ φρονήματα, τῆς ἀγρίας
15 καὶ ἀπηνοῦς θηριωδίας ἐπὶ τὸ πρᾶον μεταβεβλημένης, ὡς καὶ εἰ-
ρήνην βαθείαν φιλίας τε καὶ ἐπιμιξίας πρὸς ἀλλήλους ἔχειν, τηρι-
καῦτα πᾶσι δὴ λοιπὸν ἀνθρώποις καὶ τοῖς ἀνὰ τὴν οἰκουμένην
ἔθνεσιν ὡς ἂν προωφελημένοις καὶ ἥδη τυγχάνουσιν ἐπιτηδείους
πρὸς παραδοχὴν τῆς τοῦ πατρὸς γνώσεως, ὁ αὐτὸς δὴ πάλιν ἐκεῖνος
20 ὁ τῶν ἀρετῶν διδάσκαλος, ὁ ἐν πᾶσιν ἀγαθοῖς τοῦ πατρὸς ὑπουργός,
ὁ θεῖος καὶ οὐράνιος τοῦ θεοῦ λόγος, δι' ἀνθρώπου κατὰ μηδὲν σώ-
ματος οὐσίᾳ τὴν ἡμετέραν φύσιν διαλλάττοντος ἀρχομένης τῆς Ῥω-
μαίων βασιλείας ἐπιφανείς, τοιαῦτα ἔδρασέν τε καὶ πέπονθεν, οἷα
ταῖς προφητείαις ἀκόλουθα ἦν, ἀνθρώπον ὁμοῦ καὶ θεὸν ἐπιδημήσειν
26 τῷ βίῳ παραδόξων ἔργων ποιητὴν καὶ τοῖς πᾶσιν ἔθνεσιν διδάσκαλον
τῆς τοῦ πατρὸς εὐσεβείας ἀναδειχθήσεσθαι τό τε παράδοξον αὐτοῦ.
τῆς γενέσεως καὶ τὴν καινὴν διδασκαλίαν καὶ τῶν ἔργων τὰ θαύματα
ἐπὶ τε τούτοις τοῦ θανάτου τὸν τρόπον τὴν τε ἐκ νεκρῶν ἀνά-
5 στασιν καὶ ἐπὶ πᾶσιν τὴν εἰς οὐρανούς ἔνθεον ἀποκατάστασιν αὐτοῦ
προκηρυττούσαις. τὴν γοῦν ἐπὶ τέλει βασιλείαν αὐτοῦ Δανιὴλ ὁ 24
προφήτης θεῖον πνεύματι συνορῶν, ὧδέ πη ἐθεοφορεῖτο, ἀνθρωπινώ-
τερον τὴν θεοπτίαν ὑπογράφων· >ἐθεώρουν γὰρ< φησὶν >ἕως
>οὐ θρόνοι ἐτέθησαν, καὶ παλαιὸς ἡμερῶν ἐκάθητο. καὶ τὸ
10 >ἐνδύμα αὐτοῦ ὡς εἰ χιτὼν λευκόν, καὶ ἡ θριξ τῆς κεφαλῆς
>αὐτοῦ ὡς εἰ ἔριον καθάρων· ὁ θρόνος αὐτοῦ φλόξ πυρός,
>οἱ τροχοὶ αὐτοῦ πῦρ φλέγον· ποταμὸς πυρός εἰλκεν ἔμ-
>προσθεν αὐτοῦ. χίλιαι χιλιάδες ἐλειτούργουν αὐτῷ, καὶ
>μύριαι μυριάδες παρειστήκεισαν ἔμπροσθεν αὐτοῦ. κριτή-
15 >ριον ἐκάθισεν, καὶ βίβλοι ἠνεῳχθήσαν<. καὶ ἐξῆς >ἐθεώ- 25
>ρουν<, φησὶν >καὶ ἰδοὺ μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ ὡς εἰ
>υῖός ἀνθρώπου ἐρχόμενος, καὶ ἕως τοῦ παλαιοῦ τῶν ἡμε-
>ρῶν ἔφθασεν, καὶ ἐνώπιον αὐτοῦ προσσηρέθη· καὶ αὐτῷ
28 >ἐδόθη ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ βασιλεία, καὶ πάντες οἱ
>λαοὶ φυλαὶ γλῶσσαι αὐτῷ δουλεύσουσιν. ἡ ἔξουσία αὐ-
>τοῦ ἐξουσία αἰώνιος, ἣτις οὐ παρελεύσεται· καὶ ἡ βασι-

8—15 Dan. 7, 9. 10 — 15—S. 28, 4 Dan. 7, 13. 14

ATERBMΣΔ

14 ἡμέρωτο τὰ A ἡμερώτατα TERBM | 20 ἀρετῶν TERBMΔΣ ἀρετή-
των A γὰρ ἀρετῶν A^{1m} | 23 πέπονθεν BM ἔπαθεν ATER

3 θαύματα BM θανμάσια ATER

28 >λεία αὐτοῦ οὐ διαφθαρήσεται<. ταῦτα δὲ σαφῶς οὐδ' ἐφ' 26
 5 ἕτερον, ἀλλ' ἐπὶ τὸν ἡμέτερον σωτήρα, τὸν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεὸν
 θεὸν λόγον, ἀναφέροιο ἄν, υἱὸν ἀνθρώπου διὰ τὴν ὑστάτην ἐναν-
 θρώπησιν αὐτοῦ χρηματίζοντα. ἀλλὰ γὰρ ἐν οἰκείοις ὑπομνήμασιν 27
 τὰς περὶ τοῦ σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ προφητικὰς ἐκλογὰς
 συναγαγόντες ἀποδεικτικώτερόν τε τὰ περὶ αὐτοῦ δηλούμενα ἐν ἑτέ-
 10 ροις συστήσαντες, τοῖς εἰρημένοις ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀρκεσθῆσόμεθα.
 Ὅτι δὲ καὶ αὐτὸ τοῦνομα τοῦ τε Ἰησοῦ καὶ δὴ καὶ τοῦ Χριστοῦ Γ 3 1
 παρ' αὐτοῖς τοῖς πάλαι θεοφιλέσιν προφήταις τετίμητο, ἤδη καιρὸς
 ἀποδεικνύναι. σεπτὸν ὡς ἐνὶ μάλιστα καὶ ἐνδοξον τὸ Χριστοῦ 2
 ὄνομα πρῶτος αὐτὸς γνωρίσας Μωσῆς τύπους οὐρανίων καὶ σύμ-
 15 βολα μυστηριώδεις τε εἰκόνας ἀκολούθως χρησμῶ φήσαντι αὐτῷ
 >ὄρα, ποιήσεις πάντα κατὰ τὸν τύπον τὸν δειχθέντα σοι ἐν
 >τῷ ὄρει< παραδούς, ἀρχιερέα θεοῦ, ὡς ἐνῆν μάλιστα δυνατὸν ἄν-
 θρωπον, ἐπιφημίσας, τοῦτον Χριστὸν ἀναγορεύει, καὶ ταύτη γε τῇ
 κατὰ τὴν ἀρχιερωσύνην ἀξία, πᾶσαν ὑπερβαλλούση παρ' αὐτῷ τὴν
 20 ἐν ἀνθρώποις προεδρίαν, ἐπὶ τιμῇ καὶ δόξῃ τὸ τοῦ Χριστοῦ περι-
 τίθησιν ὄνομα· οὕτως ἄρα τὸν Χριστὸν θεῖόν τι χρῆμα ἡπίστα-
 το. ὁ δ' αὐτὸς καὶ τὴν τοῦ Ἰησοῦ προσηγορίαν εὖ μάλα πνεύ- 3
 ματι θεῷ προῖδών, πάλιν τινὸς ἐξαιρέτου προνομίας καὶ ταύτην
 ἀξιοῖ. οὐποτε γοῦν πρότερον ἐκφωνηθὲν εἰς ἀνθρώπους, πρὶν ἢ
 30 Μωσῇ γνωσθῆναι, τὸ τοῦ Ἰησοῦ πρόσημα τούτῳ Μωσῆς πρῶτον
 καὶ μόνον περιτίθῃσιν, ὃν κατὰ τύπον αὐτῆς καὶ σύμβολον ἔγνω μετὰ
 τὴν αὐτοῦ τελευτὴν διαδεξόμενον τὴν κατὰ πάντων ἀρχήν. οὐ 4
 πρότερον γοῦν τὸν αὐτοῦ διάδοχον, τῇ τοῦ Ἰησοῦ κεχορηγέον
 5 προσηγορίᾳ, ὀνόματι δὲ ἑτέρῳ τῷ Αὐτῷ, ὅπερ οἱ γεννήσαντες αὐτῷ
 τέθεινται, καλούμενον, Ἰησοῦν αὐτὸς ἀναγορεύει, γέρας ὥσπερ τί-
 μιον, παντὸς πολὺν μείζον βασιλικοῦ διαδήματος, τοῦνομα αὐτῷ δω-
 ρούμενος, ὅτι δὴ καὶ αὐτὸς ὁ τοῦ Ναυῆ Ἰησοῦς τοῦ σωτήρος ἡμῶν
 τὴν εἰκόνα ἔφερεν, τοῦ μόνου μετὰ Μωυσέα καὶ τὸ συμπέρασμα τῆς
 10 δι' ἐκείνου παραδοθείσης συμβολικῆς λατρείας, τῆς ἀληθοῦς καὶ κα-
 θαρωτάτης εὐσεβείας τὴν ἀρχὴν διαδεξαμένον. καὶ Μωσῆς μὲν 5

56 Ioann. 1, 1 — 16/17 Hebr. 8, 5 [Exod. 25, 40] — 18 Levit. 4, 5.
 16. 6, 22.

1 ff. Num. 13, 17

ATERBMΣΔ

4 οὐδ' TERM οὐκ AB

17 παραδοὺς BM παραδιδούς ATER

1 Μωσῇ Σ μωυσέα II

3 διαδεξόμενον A, T a durch Rasur corr., ERA

διαδεξάμενον T¹BMΣ

10 δι' ἐκείνου ATERM ἐκείνω BΣ

- 30 ταύτη πη δυοὶ τοῖς κατ' αὐτὸν ἀρετῇ καὶ δόξῃ παρὰ πάντα τὸν
λαὸν προφέρουσιν ἀνθρώποις, τῷ μὲν ἀρχιερεῖ, τῷ δὲ μετ' αὐτὸν
ἡγησομένῳ, τὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ προσηγορίαν ἐπὶ
15 τιμῇ τῇ μεγίστῃ περιτέθεται· σαφῶς δὲ καὶ οἱ μετὰ ταῦτα προφῆται 6
ὀνομαστὶ τὸν Χριστὸν προανεφώνον, ὁμοῦ τὴν μέλλουσαν ἔσεσθαι
κατ' αὐτοῦ συσκευὴν τοῦ Ἰουδαίων λαοῦ, ὁμοῦ δὲ καὶ τὴν τῶν ἐθνῶν
δι' αὐτοῦ κλησὶν προμαρτυρόμενοι, τοτὲ μὲν ὥδε πως Ἱερεμίας λέγων
»πνεῦμα προσώπου ἡμῶν Χριστὸς κύριος συνελήφθη ἐν
20 »ταῖς διαφθοραῖς αὐτῶν, οὗ εἴπομεν »ἐν τῇ σκιᾷ αὐτοῦ ξη-
»σόμεθα ἐν τοῖς ἔθνεσιν«, τοτὲ δὲ ἀμχανῶν Δαυὶδ διὰ τούτων
»ἵνα τί ἐφρούαξαν ἔθνη καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά· παρ-
»έστησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ οἱ ἄρχοντες συνήχθησαν
»ἐπὶ τὸ αὐτό, κατὰ τοῦ κυρίου καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ αὐ-
25 »τοῦ· οἷς ἐξῆς ἐπιλέγει ἐξ αὐτοῦ δὴ προσώπου τοῦ Χριστοῦ
32 »κύριος εἶπεν πρὸς με »νῦός μου εἰ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά
»σε. αἰτησαι παρ' ἐμοῦ, καὶ δώσω σοι ἔθνη τὴν κληρονο-
»μίαν σου, καὶ τὴν κατὰσχέσιν σου τὰ πέρατα τῆς γῆς«. οὐ 7
μόνους δὲ ἄρα τοὺς ἀρχιερωσύνη τιμημένους, ἐλαίῳ σκεναστῶ τοῦ
5 συμβόλου χοιρομένους ἕνεκα, τὸ τοῦ Χριστοῦ κατεκόσμη παρ' Ἑβραίοις
ὄνομα, ἀλλὰ καὶ τοὺς βασιλέας, οὓς καὶ αὐτοὺς νεύματι θείῳ προ-
φῆται χρίοντες εἰκονικούς τινας Χριστοὺς ἀπειργάζοντο, ὅτι δὴ καὶ
αὐτοὶ τῆς τοῦ μόνου καὶ ἀληθοῦς Χριστοῦ, τοῦ κατὰ πάντων βασι-
λεύοντος θείου λόγου, βασιλικῆς καὶ ἀρχικῆς ἐξουσίας τοὺς τύπους
10 δι' ἑαυτῶν ἔφερον. ἤδη δὲ καὶ αὐτῶν τῶν προφητῶν τινὰς διὰ 8
χρίσματος Χριστοὺς ἐν τύπῳ γεγονέναι παρειλήφαμεν, ὡς τούτους
ἅπαντας τὴν ἐπὶ τὸν ἀληθῆ Χριστὸν, τὸν ἐνθεον καὶ οὐράνιον λόγον,
ἀναφορὰν ἔχειν, μόνον ἀρχιερεῖα τῶν ὅλων καὶ μόνον ἀπάσης κτίσεως
βασιλεία καὶ μόνον προφητῶν ἀρχιπροφήτην τοῦ πατρὸς τυγχά-
15 νοντα. τούτου δ' ἀπόδειξις τὸ μηδένα πω τῶν πάλαι διὰ τοῦ 9
συμβόλου κεχρισμένων, μήτε ἱερέων μήτε βασιλέων μήτε μὴν προ-
φητῶν, τοσαύτην ἀρετῆς ἐνθέου δύναμιν κτήσασθαι, ὅσην ὁ σωτὴρ
καὶ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ μόνος καὶ ἀληθινὸς Χριστὸς ἐπιδέδεικ-
ται. οὐδεὶς γέ τοι ἐκείνων, καίπερ ἀξιώματι καὶ τιμῇ ἐπὶ πλεί- 10
20 σταις ὅσαις γενεαῖς παρὰ τοῖς οἰκείοις διαλαμπάντων, τοὺς ὑψηλότες
πόποτε ἐκ τῆς περὶ αὐτοὺς εἰκονικῆς τοῦ Χριστοῦ προσρήσεως
Χριστιανὸς ἐπεφήμισεν· ἀλλ' οὐδὲ σεβάσμιός τιμι τούτων πρὸς τῶν

19—21 Thren. 4, 20 — 22—25 Ps. 2, 1. 2

1—3 Ps. 2, 7. 8

ATERBMΣΑ

14 ἡγησομένῳ ATERM ἡγησαμένῳ BΣ

- 32 ὑπὸ κώων ὑπῆρξε τιμή· ἀλλ' οὐδὲ μετὰ τὴν τελευτὴν τοσαύτῃ διά-
 θεσις, ὥς καὶ ὑπεραποθνήσκειν ἐτοίμως ἔχειν τοῦ τιμωμένου· ἀλλ'
 25 οὐδὲ πάντων τῶν ἀνὰ τὴν οἰκουμένην ἐθνῶν περὶ τινα τῶν τότε
 τοσαύτῃ γέγονε κίνησις, ἐπεὶ μηδὲ τοσοῦτον ἐν ἐκείνοις ἢ τοῦ συμ-
 βόλου δύναμις οἷα τε ἦν ἐνεργεῖν, ὅσον ἢ τῆς ἀληθείας παρὰ στασις
 διὰ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἐνδεικνυμένη· ὅς οὔτε σύμβολα καὶ τύπους 11
 ἀρχιερωσύνης παρὰ του λαβὼν, ἀλλ' οὐδὲ γένος τὸ περὶ σῶμα ἐξ
 30 ἱερωμένων κατὰ γων, οὐδ' ἀνδρῶν δορυφορίαις ἐπὶ βασιλείαν προ-
 αχθεῖς οὐδὲ μὴν προφήτης ὁμοίως τοῖς πάλαι γενόμενος, οὐδ' ἀξίας
 34 ὅλως ἢ τινας παρὰ Ἰουδαίοις τυχὼν προεδρίας, ὅμως τοῖς πᾶσιν,
 εἰ καὶ μὴ τοῖς συμβόλοις, ἀλλ' αὐτῇ γε τῇ ἀληθείᾳ παρὰ τοῦ πατρὸς
 κεκόσμητο, οὐχ ὁμοίον δ' οὖν οἷς προειρήκαμεν, τυχὼν, πάντων 12
 ἐκείνων καὶ Χριστὸς μᾶλλον ἀνηγόρευται, καὶ ὥς ἂν μόνος καὶ ἀληθὴς
 5 αὐτὸς ὢν ὁ Χριστὸς τοῦ θεοῦ, Χριστιανῶν τὸν πάντα κόσμον, τῆς
 ὄντως σεμνῆς καὶ ἱερᾶς αὐτοῦ προσήγορίας, κατέπλησεν, οὐκέτι τύ-
 πους οὐδὲ εἰκόνας, ἀλλ' αὐτὰς γυμνάς ἀρετὰς καὶ βίον οὐράνιον αὐ-
 τοῖς ἀληθείας δόγμασιν τοῖς θιασώταις παραδούς, τὸ τε χρῆμα, οὐ 13
 τὸ διὰ σωμάτων σκευαστόν, ἀλλ' αὐτὸ δὴ πνεύματι θείῳ τὸ θεοπρε-
 10 πές, μετοχῇ τῆς ἀγεννήτου καὶ πατρικῆς θεότητος ἀπειλήφει· ὃ καὶ
 αὐτὸ πάλιν Ἡσαΐας διδάσκει, ὥς ἂν ἐξ αὐτοῦ ὥδέ πως ἀναβοῶν τοῦ
 Χριστοῦ >πνεῦμα κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὐ εἵνεκεν ἔχρισέν με· εὐ-
 >αγγελίσασθαι πτωχοῖς ἀπέσταλκέν με, κηρῦξαι αἰχμαλώ-
 >τοις ἄφαισιν καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν· καὶ οὐ μόνος γε 14
 15 Ἡσαΐας, ἀλλὰ καὶ Δαυὶδ εἰς τὸ αὐτοῦ πρόσωπον ἀναφωνεῖ λέγων
 >ὁ θρόνος σου, ὁ θεός, εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος· ῥάβδος
 >εὐθύτητος ἢ ῥάβδος τῆς βασιλείας σου. ἡγάπησας δικαιο-
 >σύνην καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν· διὰ τοῦτο ἔχρισέν σε, ὁ θεός,
 >ὁ θεός σου ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου·
 20 ἐν οἷς ὁ λόγος ἐν μὲν τῷ πρώτῳ στίχῳ θεὸν αὐτὸν ἐπιφημίζει, ἐν
 δὲ τῷ δευτέρῳ σκήπτρῳ βασιλικῷ τιμᾷ, εἰθ' ἐξῆς ὑποβάς μετὰ τὴν 15
 ἔνθεον καὶ βασιλικὴν δύναμιν τρίτῃ τάξει Χριστὸν αὐτὸν γεγονότα,
 ἐλαίῳ οὐ τῷ ἐξ ὕλης σωμάτων, ἀλλὰ τῷ ἐνθέῳ τῆς ἀγαλλιάσεως

12—14 Luc. 4, 18. 19 [Is. 61, 1] — 16—19 Ps. 44, 7. 8

ATERBMΣΔ

24 ὑπεραποθνήσκειν ATER ὑπερθνήσκειν BM | 29 παρὰ του ΑΤ·Σ παρ' αὐτοῦ T¹ERBM | 31 γενόμενος A, T¹ corr., ER γενομένοις T¹BMΣ

8 παραδούς AM παραδιδούς T¹ERB, T¹ undeutlich | 9 διὰ σωμάτων AB humanis opibus A δι' ἀρωμάτων TERMΣ | 12 zur Interpunction vgl. ecl. proph. 229, 13 | 15 ἀναφωνεῖ ATER ἀνεφώνει BM | 18 zur Interpunction vgl. dem. ev. 4, 15, 59

34 ἡλειμμένον, παρίστησιν· παρ' ὃ καὶ τὸ ἐξαίρετον αὐτοῦ καὶ πολὺ
 36 κρείττον καὶ διάφορον τῶν πάλαι διὰ τῶν εἰκόνων σωματικώτερον
 κεχρισμένων ὑποσημαίνει. καὶ ἀλλαχοῦ δὲ ὁ αὐτὸς ὥδὲ πως τὰ 16
 περὶ αὐτοῦ δηλοῖ λέγων· εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου· >κάθου
 >ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον
 5 >τῶν ποδῶν σου<, καὶ >ἐκ γαστροῦς πρὸ ἑωσφόρου ἐγέννησά
 >σε. ὧμοσεν κύριος καὶ οὐ μεταμεληθήσεται· σὺ εἰ ἱερεὺς
 >εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ<. οὗτος δὲ εἰσά- 17
 γεται ἐν τοῖς ἱεροῖς λόγοις ὁ Μελχισεδέκ ἱερεὺς τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου,
 οὐκ ἐν σκευαστῷ τινι χρίσματι ἀναδειγμένος, ἀλλ' οὐδὲ διαδοχῇ
 10 γένους προσήκων τῇ καθ' Ἑβραίους ἱερωσύνῃ· δι' ὃ κατὰ τὴν αὐτοῦ
 τάξιν, ἀλλ' οὐ κατὰ τὴν τῶν ἄλλων σύμβολα καὶ τύπους ἀνελιγφό-
 των Χριστὸς καὶ ἱερεὺς μεθ' ὅρκου παραλήψεως ὁ σωτὴρ ἡμῶν ἀνη-
 γόρευται· ὅθεν οὐδὲ σωματικῶς παρὰ Ἰουδαίοις χρισθέντα αὐτὸν ἡ 18
 ἱστορία παραδίδωσιν, ἀλλ' οὐδ' ἐκ φυλῆς τῶν ἱερωμένων γενόμενον,
 15 ἐξ αὐτοῦ δὲ θεοῦ πρὸ ἑωσφόρου μέν, τοῦτ' ἐστὶν πρὸ τῆς τοῦ κόσμου
 συστάσεως, οὐσιωμένον, ἀθάνατον δὲ καὶ ἀγήρω τὴν ἱερωσύνην εἰς
 τὸν ἄπειρον αἰῶνα διακατέχοντα. τῆς δ' εἰς αὐτὸν γενομένης 19
 ἀσωμάτου καὶ ἐνθέου χρίσεως μέγα καὶ ἐναργὲς τεκμήριον τὸ μόνον
 αὐτὸν ἐξ ἀπάντων τῶν πώποτε εἰς ἔτι καὶ νῦν παρὰ πᾶσιν ἀνθρώ-
 20 ποις καθ' ὅλον τοῦ κόσμου Χριστὸν ἐπιφημίζεσθαι ὁμολογεῖσθαι τε
 καὶ μαρτυρεῖσθαι πρὸς ἀπάντων ἐπὶ τῇ προσηγορίᾳ παρὰ τε Ἑλλήσι
 καὶ βαρβάροις μνημονεύεσθαι, καὶ εἰς ἔτι νῦν παρὰ τοῖς ἀνὰ τὴν
 οἰκουμένην αὐτοῦ θιασώταις τιμᾶσθαι μὲν ὡς βασιλέα, θαυμάζεσθαι
 δὲ ὑπὲρ προφῆτην, δοξάζεσθαι τε ὡς ἀληθῆ καὶ μόνον θεοῦ ἀρχιερέα,
 25 καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις, οἷα θεοῦ λόγον προόντα καὶ πρὸ αἰώνων ἀπάν-
 των οὐσιωμένον τὴν τε σεβάσιμον τιμὴν παρὰ τοῦ πατρὸς ὑπειληφότα,
 38 καὶ προσκυνεῖσθαι ὡς θεόν· τό γε μὴν πάντων παραδοξότατον, 20
 ὅτι μὴ φωναῖς αὐτὸ μόνον καὶ ῥημάτων ψόφοις αὐτὸν γεραίρομεν
 οἱ καθωσιωμένοι αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ πάσῃ διαθέσει ψυχῆς, ὡς καὶ αὐτῆς
 προτιμᾶν τῆς ἑαυτῶν ζωῆς τὴν εἰς αὐτὸν μαρτυρίαν. ταῦτα μὲν 4 1
 5 οὖν ἀναγκαίως πρὸ τῆς ἱστορίας ἐνταυθά μοι κείσθω, ὡς ἂν μὴ νεώ-
 τερόν τις εἶναι νομίσειεν τὸν σωτῆρα καὶ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν τὸν
 Χριστὸν διὰ τοὺς τῆς ἐνσάρκου πολιτείας αὐτοῦ χρόνους·

ἵνα δὲ μηδὲ τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ νέαν εἶναι καὶ ξένην, ὡς ἂν Ἀ
 ὑπὸ νέον καὶ μηδὲν τοὺς λοιποὺς διαφέροντος ἀνθρώπους συστάσαν,

3—5 Ps. 109, 1 — 5—7 Ps. 109, 3. 4 vgl. Hebr. 7, 11—25

ATERBMΣΔ

12 ἱερεὺς BMΣΔ ἀρχιερεὺς ATER | 18 χρίσεως TERMΣΔ γὰρ χρίσεως

A^{1m} δυνάμειος AB

38 ὑπονοήσεέν τις, φέρε, βραχεία καὶ περὶ τούτου διαλάβωμεν. τῆς 2
 μὲν γὰρ τοῦ σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ παρουσίας νεωστὶ πᾶσιν
 ἀνθρώποις ἐπιλαμπάσης, νέον ὁμολογουμένως ἔθνος, οὐ μικρὸν οὐδ'
 ἀσθενὲς οὐδ' ἐπὶ γωνίας ποι γῆς ἰδρυμένον, ἀλλὰ καὶ πάντων τῶν
 15 ἔθνων πολυανθρωπότατόν τε καὶ θεοσεβέστατον ταύτῃ τε ἀνθρώ-
 λεθρον καὶ ἀήττητον, ἣ καὶ εἰς αἰὶ τῆς παρὰ θεοῦ βοηθείας τυγ-
 χάνει, χρόνων προθεσμίαις ἀρρήτοις ἀθρόως οὕτως ἀναπέφηνεν, τὸ
 παρὰ τοῖς πᾶσι τῇ τοῦ Χριστοῦ προσηγορίᾳ τιμημένον. τοῦτο 3
 καὶ προφητῶν κατεπλάγη τις, θείου πνεύματος ὀφθαλμῷ τὸ μέλλον
 ἔσεσθαι προθεωρήσας, ὡς καὶ τάδε ἀναφθέγγασθαι >τίς ἤκουσεν
 20 >τοιαῦτα, καὶ τίς ἐλάλησεν οὕτως; εἰ ὧδινεν γῆ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ,
 >καὶ εἰ ἐτέχθη ἔθνος εἰς ἅπαξ. ὑποσημαίνει δέ πως καὶ τὴν
 μέλλουσαν ὁ αὐτὸς προσηγορίαν, λέγων >τοῖς δὲ δουλεύουσίν μοι
 40 >κληθήσεται ὄνομα καινόν, ὃ εὐλόγηθ' ἡσεται ἐπὶ τῆς
 γῆς. ἀλλ' εἰ καὶ νέοι σαφῶς ἡμεῖς καὶ τοῦτο καινὸν ὄντως 4
 ὄνομα τὸ Χριστιανῶν ἀρτίως παρὰ πᾶσιν ἔθνεσιν γνωρίζεται, ὁ βίος
 δ' οὖν ὅμως καὶ τῆς ἀγωγῆς ὁ τρόπος αὐτοῖς εὐσεβείας δόγμασιν
 5 ὅτι μὴ ἔναγχος ὅφ' ἡμῶν ἐπιπέπλασται, ἐκ πρώτης δ' ὡς εἰπεῖν ἀν-
 θρωπογονίας φυσικαῖς ἐννοίαις τῶν πάλαι θεοφιλῶν ἀνδρῶν κατ-
 ωρθοῦτο, ὧδέ πως ἐπιδείξομεν. οὐ νέον, ἀλλὰ καὶ παρὰ πᾶσιν 5
 ἀνθρώποις ἀρχαιότητι τιμημένον ἔθνος, τοῖς πᾶσι καὶ αὐτὸ γνώρι-
 μον, τὸ Ἑβραίων τυγχάνει. λόγοι δὲ παρὰ τούτῳ καὶ γραμματα
 10 παλαιοὺς ἀνδρας περιέχουσιν, σπανίους μὲν καὶ ἀριθμῷ βραχεῖς, ἀλλ'
 ὅμως εὐσεβεία καὶ δικαιοσύνη καὶ πάσῃ τῇ λοιπῇ διενεγκόντας ἀρετῇ.
 πρὸ μὲν γε τοῦ κατακλυσμοῦ διαφόρους, μετὰ δὲ καὶ τοῦτον ἐτέ-
 ρους, τῶν τε τοῦ Νῶε παιδῶν καὶ ἀπογόνων ἀπ' αὐτῶν καὶ τὸν Ἀβραάμ.
 ὃν ἀρχηγὸν καὶ προπάτορα σφῶν αὐτῶν παῖδες Ἑβραίων αὐ-
 15 χοῦσι. πάντας δὲ ἐκείνους ἐπὶ δικαιοσύνῃ μεμαρτυρημένους, ἐξ 6
 αὐτοῦ Ἀβραάμ ἐπὶ τὸν πρῶτον ἀνιοῦσιν ἀνθρωπον, ἔργῳ Χριστι-
 ανούς, εἰ καὶ μὴ ὀνόματι, προσειπὼν τις οὐκ ἂν ἐκτὸς βάλοι τῆς
 ἀληθείας. ὁ γάρτοι δηλοῦν ἐθέλοι τοῦνομα, τὸν Χριστιανὸν 7
 20 καὶ δικαιοσύνῃ καρτερίᾳ τε βίον καὶ ἀρετῆς ἀνδρείᾳ εὐσεβείας τε
 ὁμολογίᾳ ἐνὸς καὶ μόνου τοῦ ἐπὶ πάντων θεοῦ διαπρέπειν, τοῦτο

19—21 Ies. 66, 8 — 22—S. 40, 2 Ies. 65, 15. 16

ATERBMΣΔ

10/11 τῆς μὲν γὰρ ΒΜΣ ἄρτι μὲν ὁμολογουμένως τῆς ΑΤΕΡ | 12 νέον
 ὁμολογουμένως ΑΒΜ νέον ὁμολογοῦμεν ὡς Σ > ΤΕΡ

12 καὶ ΑΤΕΡΜΔ > ΒΣ

| 15 ἐπὶ δικαιοσύνῃ ΤεΕΡΜ δικαιοσύνῃ ΑΤ'Β

| 18 ἐθέλοι ΑΤ'Β ἐθέλει Τ' corr., ΕΡΜ

- 40 πᾶν ἐκείνοις οὐ χεῖρον ἡμῶν ἐσπονδάζετο. οὐτ' οὖν σώματος αὐ- 8
τοῖς περιτομῆς ἔμελεν, ὅτι μηδὲ ἡμῖν, οὐ σαββάτων ἐπιτηρώσεως,
ὅτι μηδὲ ἡμῖν, ἀλλ' οὐδὲ τῶν τοιῶνδε τροφῶν παραφυλακῆς οὐδὲ
25 τῶν ἄλλων διαστολῆς, ὅσα τοῖς μετέπειτα πρῶτος ἀπάντων Μουσῆς
ἀρξάμενος ἐν συμβόλοις τελεῖσθαι παραδέδωκεν, ὅτι μηδὲ νῦν Χριστι-
ανῶν τὰ τοιαῦτα· ἀλλὰ καὶ σαφῶς αὐτὸν ἤδεσαν τὸν Χριστὸν τοῦ
θεοῦ, εἴ γε ὥφθαι μὲν τῷ Ἀβραάμ, χρηματίσαι δὲ τῷ Ἰσαάκ, λελα-
ληκέναι δὲ τῷ Ἰσραήλ, Μουσεῖ τε καὶ τοῖς μετὰ ταῦτα προφήταις
42 ὁμιληκέναι προδεδεικται· ἔνθεν αὐτοὺς δὴ τοὺς θεοφιλεῖς ἐκείνους 9
εὐροῖς ἂν καὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ κατηξιωμένους ἐπωνυμίας, κατὰ τὴν
φάσκονσαν περὶ αὐτῶν φωνήν >μὴ ἄψησθε τῶν Χριστῶν μου,
>καὶ ἐν τοῖς προφήταις μου μὴ πονηρεύεσθε· ὥστε σαφῶς 10
5 πρῶτην ἡγεῖσθαι δεῖν καὶ πάντων παλαιοτάτην τε καὶ ἀρχαιοτάτην
θεοσεβείας εὐρεσιν αὐτῶν ἐκείνων τῶν ἀμφὶ τὸν Ἀβραάμ θεοφιλῶν
ἀνδρῶν τὴν ἀρτίως διὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ διδασκαλίας πᾶσιν ἔθνεσιν
κατηγγελημένην. εἰ δὲ δὴ μακρῷ ποθ' ὕστερον περιτομῆς φασὶ 11
10 διὰ πίστεως μαρτυρηθεῖς ἀνείρηται, ὥδὲ πως τοῦ θεοῦ φάσκοντος
λόγον >ἐπίστευσεν δὲ Ἀβραάμ τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ
εἰς δικαιοσύνην· καὶ δὴ τοιοῦτόν ποθ' ἡμεῖς ἐλογίσθημεν 12
15 ὅμοιον αὐτῷ δικαιοῦσθαι τρόπον μελλόντων ῥήμασιν αὐτοῖς προεπ-
ήγγελται λέγων >καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πᾶσαι αἱ
>φυλαὶ τῆς γῆς· καὶ ὡς ὅτι >ἔσται εἰς ἔθνος μέγα καὶ
>πολύ, καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν αὐτῷ πάντα τὰ ἔθνη τῆς
>γῆς· τούτῳ δὲ καὶ ἐπιστῆσαι εἰς ἡμᾶς ἐκπεπληρωμένον πάρεστιν. 13
20 πίστει μὲν γὰρ ἐκεῖνος τῇ εἰς τὸν ὀφθέντα αὐτῷ τοῦ θεοῦ λόγον
τὸν Χριστὸν δεδικαίωτο, πατρῷας μὲν ἀποστάς δεισιδαιμονίας καὶ
πλάνης βίου προτέρας, ἕνα δὲ τὸν ἐπὶ πάντων ὁμολογήσας θεὸν
καὶ τοῦτον ἔργοις ἀρετῆς, οὐχὶ δὲ θρησκείᾳ νόμον τοῦ μετὰ ταῦτα
Μουσέως θεραπέουσας, τοιοῦτόν τε ὄντι εἰρητό ὅτι δὴ πᾶσαι αἱ φυ-
25 λαὶ τῆς γῆς καὶ πάντα τὰ ἔθνη ἐν αὐτῷ εὐλογηθήσεται· ἔργοις δὲ 14
λόγων ἐναργεστεροῖς ἐπὶ τοῦ παρόντος παρὰ μόνους Χριστιανοῖς

28/29 Gen. 18, 1. 26, 2. 35, 1

3/4 Ps. 104, 15 — 11/12 Gen. 15, 6 vgl. Rom. 4, 3 — 16/17 Gen. 12, 3

— 17—19 Gen. 18, 18 — 21/22 vgl. Gen. 12, 1

ATERBMΣΔ

26 παραδέδωκεν AB παρέδωκεν TERM | 29 ἡλ BMΣ λακὼβ ATER

9 δικαιοσύνην A δικαιοσύνη TERBM

44 καθ' ὅλης τῆς οἰκουμένης ἀσκούμενος αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ τῆς θεοσεβείας
τοῦ Ἀβραάμ ἀναπέφηνε τρόπος. τί δὴ οὖν λοιπὸν ἐμποδὼν ἂν 15
εἴη, μὴ οὐχὶ ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν βίον τε καὶ τρόπον εὐσεβείας ἡμῖν
τε τοῖς ἀπὸ Χριστοῦ καὶ τοῖς πρόπαλαι θεοφιλέσιν ὁμολογεῖν; ὥστε
5 μὴ νέαν καὶ ξένην, ἀλλ' εἰ δεῖ φάναι ἀληθεύοντα, πρώτην ὑπάρχειν
καὶ μόνην καὶ ἀληθῆ κατόρθωσιν εὐσεβείας τὴν διὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ
διδασκαλίας παραδοθεῖσαν ἡμῖν ἀποδείκνυσθαι. καὶ ταῦτα μὲν ὧδε
ἐχέτω.

φέρει δὲ ἤδη, μετὰ τὴν δέουσαν προκατασκευὴν τῆς προτεθείσης Ε 5 1
10 ἡμῖν ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ἤδη λοιπὸν ἀπὸ τῆς ἐνσάρκου τοῦ
σωτῆρος ἡμῶν ἐπιφανείας οἷά τινος ὁδοιπορίας ἐφαψόμεθα, τὸν τοῦ
λόγου πατέρα θεὸν καὶ τὸν δηλούμενον αὐτὸν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν
σωτῆρα καὶ κύριον ἡμῶν, τὸν οὐράνιον τοῦ θεοῦ λόγον, βοηθὸν
ἡμῖν καὶ συνεργὸν τῆς κατὰ τὴν διήγησιν ἀληθείας ἐπικαλεσά-
3/2 v. Chr. μενοι. ἦν δὴ οὖν τοῦτο δεύτερον καὶ τεσσαρακοστὸν ἔτος τῆς 2
Αὐγούστου βασιλείας, Αἰγύπτου δ' ὑποταγῆς καὶ τελευτῆς Ἀντωνίου
καὶ Κλεοπάτρας, εἰς ἣν ὑστάτην ἡ κατ' Αἴγυπτον τῶν Πτολεμαίων
κατέληξε δυναστεία, ὅγδοον ἔτος καὶ εἰκοστὸν, ὀπηνίκα ὁ σωτὴρ καὶ
κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς ἐπὶ τῆς τότε πρώτης ἀπογραφῆς,
20 ἡγεμονεύοντος Κυρίνου τῆς Συρίας, ἀκολούθως ταῖς περὶ αὐτοῦ
προφητείαις ἐν Βηθλεὲμ γεννᾶται τῆς Ἰουδαίας. ταύτης δὲ τῆς 3
κατὰ Κυρίνιον ἀπογραφῆς καὶ ὁ τῶν παρ' Ἑβραίοις ἐπισυνάπτων
ἱστορικῶν Φλαύιος Ἰώσηπος μνημονεύει, καὶ ἄλλην ἐπισυνάπτων
ἱστορίαν περὶ τῆς τῶν Γαλιλαίων κατὰ τοὺς αὐτοὺς ἐπιφάνειας
25 χρόνους αἰρέσεως, ἥς καὶ παρ' ἡμῖν ὁ Λουκᾶς ἐν ταῖς Πράξεσιν
μνήμην ὧδε πως λέγων πεποιήται >μετὰ τοῦτον ἀνέστη Ἰούδας
46 >ὁ Γαλιλαῖος ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς ἀπογραφῆς, καὶ ἀπέστησε
>λαὸν ὀπίσω αὐτοῦ· κακείνος ἀπώλετο, καὶ πάντες ὅσοι
>ἐπέισθον αὐτῷ, διεσκορπίσθησαν<. τούτοις δ' οὖν καὶ 4
ὁ δεδηλωμένος ἐν ὀκτωκαίδεκάτῳ τῆς Ἀρχαιολογίας συνάδων ταῦτα
5 παρατίθεται κατὰ λέξιν

>Κυρίνιος δὲ τῶν εἰς τὴν βουλὴν συναγομένων, ἀνὴρ τὰς τε ἄλλας
>ἀρχὰς ἐπιτετελεκὼς καὶ διὰ πασῶν ὁδεύσας ὑπατος γενέσθαι τὰ τε
>ἄλλα ἀξιώματι μέγας, σὺν ὀλίγοις ἐπὶ Συρίας παρῆν, ὑπὸ Καίσαρος

18—20 Luc. 2, 2 — 21 Mich. 5, 2 — 26—S. 46, 3 Act. 5, 37

6—10 Ioseph. A. I. 18, 1

ΑΤΕΡΒ, von 3 καὶ τὸν αὐτὸν an D, MΣA

7/8 καὶ — ἐχέτω > T'Σ + Tem

46 >δικαιοδότης τοῦ ἔθνους ἀπεσταλμένος καὶ τιμητὴς τῶν οὐσιῶν γενη-
10 >σόμενος.<

καὶ μετὰ βραχεία φησὶν

5

>Ιούδας δὲ, Γαυλανίτης ἀνὴρ ἐκ πόλεως ὄνομα Γαμαλα, Σάδδοκον
>Φαρισαῖον προσλαβόμενος, ἡπείγετο ἐπὶ ἀποστάσει, τὴν τε ἀποτίμησιν
>οὐδὲν ἄλλο ἢ ἄντικρυς δουλείαν ἐπιφέρειν λέγοντες καὶ τῆς ἐλευ-
15 >θερίας ἐπ' ἀντιλήψει παρακαλοῦντες τὸ ἔθνος.<

καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ δὲ τῶν ἱστοριῶν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ πολέμου περὶ 6
τοῦ αὐτοῦ ταῦτα γράφει

>ἐπὶ τούτου τις ἀνὴρ Γαλιλαῖος Ἰούδας ὄνομα εἰς ἀποστασίαν
>ἐνήγγε τὸν ἐπιχωρίους, κακίζων εἰ φόρον τε Ῥωμαίοις τελεῖν ὑπο-
20 >μενοῦσιν καὶ μετὰ τὸν θεὸν οἴσουσι θνητοὺς δεσπότας.<

48 ταῦτα ὁ Ἰώσηπος.

Τηρικαῦτα δὲ καὶ τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους Ἡρόδον πρότον τὸ γένος 6 1
ἄλλοφυλόν διειληφότος τὴν βασιλείαν ἢ διὰ Μουσέως περιγραφὴν
ἐλάμβανεν προφητεία >οὐκ ἐκλείψειν ἄρχοντα ἐξ Ἰούδα οὐδὲ
5 ἡγούμενον ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ< φήσασα, >ἕως ἂν ἔλθῃ ᾧ
ἀπόκειται,< ὃν καὶ ἀποφαίνει προσδοκίαν ἔσεσθαι ἐθνῶν. ἀτελὴ 2
γέ τοι τὰ τῆς προρρησεως ἦν καθ' ὃν ὑπὸ τοῖς οἰκείοις τοῦ ἔθνους
ἄρχουσι διάγειν αὐτοῖς ἐξὴν χρόνον, ἄνωθεν ἐξ αὐτοῦ Μουσέως
καταρξαμένοις καὶ εἰς τὴν Αὐγούστου βασιλείαν διαρκέσασιν, καθ' ὃν
10 πρῶτος ἀλλόφυλος Ἡρόδης τὴν κατὰ Ἰουδαίων ἐπιτρέπεται ὑπὸ
Ῥωμαίων ἀρχήν, ὡς μὲν Ἰώσηπος παραδίδωσιν, Ἰδουμαῖος ὢν κατὰ
πατέρα τὸ γένος Ἀράβιος δὲ κατὰ μητέρα, ὡς δ' Ἀφρικανός, (οὐχ ὁ
τυχὼν δὲ καὶ οὗτος γέγονε συγγραφεύς), φασὶν οἱ τὰ κατ' αὐτὸν

12—15 Ioseph. A. I. 18, 4 — 18—20 Ioseph. B. I. 2, 118

4—6 Gen. 49, 10 — 11 Ioseph. A. I. 14, 8. 121. B. I. 1, 123. 181 — 12 vgl.
S. 58, 17—60, 4 ecl. proph. 158, 4 ff. dem. ev. 8, 1, 44

ATERBDMΣΑ

18 τούτου BDMΣIos quo in tempore Α τοῖτοισ ATER | 19/20 ἐπομε-
νοῦσιν Niese ἐπομένουσιν Π

13 φασιν RBDMΑ [ecl. proph.] ὡς φασὶν ATEΣ | οἱ τὰ ATERDMΣΑ [ecl.
proph.] οἳ τε Β

Eusebius, Kirchengeschichte.

2

- 48 ἀκριβοῦντες Ἀντίπατρον (τοῦτον δ' εἶναι αὐτῷ πατέρα) Ἡρώδου τινὸς
 15 Ἀσκαλωνίτου τῶν περὶ τὸν νεὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ἱεροδούλων καλον-
 μένων γεγονέναι· ὃς Ἀντίπατρος ὑπὸ Ἰδουμαίων ληστῶν παιδίον 3
 αἰχμαλωτισθεὶς σὺν ἐκείνοις ἦν, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι τὸν πατέρα
 πτωχὸν ὄντα καταθέσθαι ὑπὲρ αὐτοῦ, ἐντραφεὶς δὲ τοῖς ἐκείνων
 ἔθεσιν ὕστερον Ὑρκανῷ τῷ Ἰουδαίων ἀρχιερεὶ φιλοῦται. τοῦτον
 50 γίνεται ὁ ἐπὶ τοῦ σωτήρος ἡμῶν Ἡρώδης. εἰς δὲ οὖν τὸν 4
 τοιοῦτον τῆς Ἰουδαίων περιελθούσης βασιλείας, ἐπὶ θύραις ἤδη καὶ
 ἡ τῶν ἐθνῶν ἀκολούθως τῇ προφητεῖα προσδοκία παρῆν, ἅτε διαλε-
 λοιπότων ἐξ ἐκείνου τῶν παρ' αὐτοῖς ἐξ αὐτοῦ Μωυσέως κατὰ
 5 διαδοχὴν ἀρξάντων τε καὶ ἡγήσαμένων. πρὸ μὲν γε τῆς 5
 αἰχμαλωσίας αὐτῶν καὶ τῆς εἰς Βαβυλῶνα μεταναστάσεως ἐβασι-
 λεύοντο, ἀπὸ Σαοὺλ πρῶτον καὶ Δαυὶδ ἀρξάμενοι· πρὸ δὲ τῶν βασι-
 λεῶν ἀρχοντες αὐτοὺς διείπον, οἱ προσαγορευόμενοι κριταί, ἀρξαντες
 καὶ αὐτοὶ μετὰ Μωυσεία καὶ τὸν τοῦτον διάδοχον Ἰησοῦν· μετὰ δὲ 6
 10 τὴν ἀπὸ Βαβυλῶνος ἐπάνοδον οὐ διείλιπον πολιτεία χρόμενοι ἀριστο-
 κρατικῇ μετὰ ὀλιγαρχίας (οἱ γὰρ ἱερεῖς προεστέλκεσαν τῶν πραγμάτων),
 ἄχρι οὗ Πομπήιος Ῥωμαίων στρατηγὸς ἐπιστάς τὴν μὲν Ἱερουσαλὴμ
 πολιορκεῖ κατὰ κράτος μαιίνει τε τὰ ἅγια μέχρι τῶν ἀδύτων τοῦ
 ἱεροῦ προελθὼν, τὸν δ' ἐκ προγόνων διαδοχῆς εἰς ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ
 15 διαρκέσαντα βασιλεῖα τε ὁμοῦ καὶ ἀρχιερεῖα, Ἀριστόβουλος ὄνομα ἦν
 αὐτῷ, δέσιμον ἐπὶ Ῥώμης ἅμα τέκνοις ἐκπέμψας, Ὑρκανῷ μὲν τῷ
 τούτου ἀδελφῷ τὴν ἀρχιερωσύνην παραδίδωσιν, τὸ δὲ πᾶν Ἰουδαίων
 ἔθνος ἐξ ἐκείνου Ῥωμαίοις ὑπόφορον κατεστήσατο. αὐτίκα 7
 γοῦν καὶ Ὑρκανοῦ, εἰς ὃν ὕστατον τὰ τῆς τῶν ἀρχιερέων περιέστη
 20 διαδοχῆς, ὑπὸ Πάρθων αἰχμαλώτου ληφθέντος, πρῶτος, ὡς γοῦν
 ἔφην, ἀλλόφυλος Ἡρώδης ὑπὸ τῆς συγκλήτου Ῥωμαίων Ἀγνούστου
 τε βασιλέως τὸ Ἰουδαίων ἔθνος ἐγχειρίζεται, καθ' ὃν ἐναργῶς τῆς 8
 τοῦ Χριστοῦ παρουσίας ἐνστάσης, καὶ τῶν ἐθνῶν ἡ προσδοκωμένη
 σωτηρία τε καὶ κλήσις ἀκολούθως τῇ προφητεῖα παρηκολούθησεν·

5—11 Ioseph. A. I. 11, 112. 111 vgl. ecl. proph. 155, 13 ff. — 20/21 S. 48, 2 ff.

ATERBDMΣΑ

14 ἀντίπατρον τοῦτον δ' εἶναι αὐτῷ πρᾶ BDMΣ [ecl. proph.] ἀντίπατρον
 τοῦτον δ' εἶναι αὐτὸν πρᾶ TER ἀντίπατρον in ἀντιπάτρον corr. Tr ἀντιπάτρον
 τοῦτον δὲ A | Ἡρώδου νῖδον δὲ Ἡρώδου τινὸς Tr Ἡρώδου νῖδον Ἡρώδου τινὸς R |
 19 ἔθεσιν A vgl. 58, 21 ἔθεσιν TERBDM | τοῦτον TERBDMΑ τοῦτω παῖς A

11 ἱερεῖς TEBD [ecl. proph.] ἀρχιερεῖς ARMΣΑ beides Ios HSS | 24 τε
 καὶ TERBDMΑ τέλος ἐλάμβανεν καὶ ἡ τῶν ἐθνῶν A und die Erwartung der Er-
 lösung und die Berufung der Heiden wurde vollendet wie gesagt ist in der Weis-
 sagung Σ

50 ἐξ οὗ δὴ χρόνου τῶν ἀπὸ Ἰούδα ἀρχόντων τε καὶ ἡγουμένων, λέγω
 26 δὲ τῶν ἐκ τοῦ Ἰουδαίου ἐθνους, διαλειοιπύτων, εἰκότως αὐτοῖς καὶ
 τὰ τῆς ἐκ προγόνων εὐσταθῶς ἐπὶ τοὺς ἑγγίστα διαδόχους κατὰ
 52 γενεὰν προϊούσης ἀρχιερωσύνης παραχοῆμα συγγεῖται. ἔχεις καὶ 9
 τούτων ἀξιόχρεον τὸν Ἰώσηπον μάρτυρα, δηλοῦντα ὡς τὴν βασι-
 λείαν παρὰ Ῥωμαίων ἐπιτραπείς Ἡρόδης οὐκέτι τοὺς ἐξ ἀρχαίου
 γένους καθίστησιν ἀρχιερεῖς, ἀλλὰ τισὶν ἀσέμοις τὴν τιμὴν ἀπένεμεν
 5 τὰ ὅμοια δὲ πράττει τῷ Ἡρόδῃ περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ἱερέων
 Ἀρχελαόν τε τὸν παῖδα αὐτοῦ καὶ μετὰ τοῦτον Ῥωμαίους, τὴν ἀρχὴν
 τῶν Ἰουδαίων παρειληφότες. ὁ δ' αὐτὸς δηλοῖ ὡς ἄρα καὶ 10
 τὴν ἱερὰν στολὴν τοῦ ἀρχιερέως πρῶτος Ἡρόδης ἀποκλείσας ὑπὸ
 ἰδίαν σφραγίδα πεποιήται, μηκέτ' αὐτὴν τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἔχειν ὕφ'
 10 ἑαυτοῦς ἐπιτρέψας· ταῦτόν δὲ καὶ τὸν μετ' αὐτὸν Ἀρχελαόν καὶ μετὰ
 τοῦτον Ῥωμαίους διαπράξασθαι. καὶ ταῦτα δ' ἡμῖν εἰρησῶ 11
 εἰς ἑτέρας ἀποδείξω προφητείας κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ σωτῆρος
 ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πεπερασμένης. σαφέστατα γοῦν ἐν τῷ
 Δανιὴλ ἐβδομάδων τινῶν ἀριθμὸν ὀνομαστὶ ἕως Χριστοῦ ἡγουμένου
 15 περιλαβὼν ὁ λόγος, περὶ ὧν ἐν ἑτέροις διειλήφαμεν, μετὰ τὸ τούτων
 συμπέρασμα ἐξολοθρευθήσεσθαι τὸ παρὰ Ἰουδαίοις χοῖσμα προφη-
 τεύει· καὶ τοῦτο δὲ σαφῶς κατὰ τὸν καιρὸν τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν
 Ἰησοῦ Χριστοῦ γενέσεως ἀποδείκνυται συμπληρωμένον. ταῦτα δ'
 ἡμῖν ἀναγκαίως εἰς παράστασιν τῆς τῶν χρόνων ἀληθείας προ-
 20 τετηρήσθω.

Ἐπειδὴ δὲ τὴν περὶ τοῦ Χριστοῦ γενεαλογίαν διαφόρως ἡμῖν ὁ Z 7 1
 τε Ματθαῖος καὶ ὁ Λουκᾶς εὐαγγελιζόμενοι παραδεδώκασι διαφωνεῖν
 τε νομίζονται τοῖς πολλοῖς τῶν τε πιστῶν ἕκαστος ἀγνοίᾳ τᾶλθηδὺς
 ἐνρησιλογεῖν εἰς τοὺς τόπους πεφιλοτίμηται, φέρε, καὶ τὴν περὶ
 25 τούτων κατελθοῦσαν εἰς ἡμᾶς ἱστορίαν παραδώμεθα, ἣν δι' ἐπι-
 54 στολῆς Ἀριστείδῃ γράφων περὶ συμφωνίας τῆς ἐν τοῖς εὐαγγελίοις
 γενεαλογίας ὁ μικρῷ πρόσθεν ἡμῖν δηλωθεὶς Ἀφρικανὸς ἐμνημό-

1—7 Ioseph. A. I. 20, 247. 249 vgl. ecl. proph. 160, 7—21 dem. ev. 8, 2,
 93. 94 — 7—11 A. I. 18, 92. 93 vgl. ecl. proph. 160, 25—161, 2 dem. ev. 8,
 2, 95 — 13 Daniel 9, 24—27 — 15 ecl. proph. 153, 12—165, 7 dem. ev. 8, 2,
 55—129

ATERBDMΣΑ

25 ἀπὸ BDM ἐξ ATER

5 ἱερέων TERBDM A Ios ἀρχιερέων AΣ ecl. proph. dem. ev. | 12 ἑτέρας
 AΣ ἑτέραν TERBDM nicht übersetzt A

54 νευσεν, τὰς μὲν δὴ τῶν λοιπῶν δόξας ὡς ἂν βιαίους καὶ διεψευ-
 μένας ἀπελέγξας, ἦν δ' αὐτὸς παρῆλθεν ἱστορίαν, τούτοις αὐτοῖς
 5 ἐκτιθέμενος τοῖς ῥήμασιν.

Ἐπειδὴ γὰρ τὰ ὀνόματα τῶν γενῶν ἐν Ἰσραὴλ ἡριθμεῖτο ἢ 2
 >φύσει ἢ νόμῳ, φύσει μὲν, γνησίον σπέρματος διαδοχῇ, νόμῳ δέ,
 >ἑτέρον παιδοποιούμενον εἰς ὄνομα τελευτήσαντος ἀδελφοῦ ἀτέκνον
 >(ὅτι γὰρ οὐδέπω δέδοτο ἐλπίς ἀναστάσεως σαφῆς, τὴν μέλλουσαν
 10 >ἐπαγγελίαν ἀναστάσει ἐμμοῦντο θνητῇ, ἵνα ἀνέκλειπτον τὸ ὄνομα
 >μείνῃ τοῦ μετηλλαχότος)· ἐπεὶ οὖν οἱ τῇ γενεαλογίᾳ ταύτῃ ἐμ- 3
 >φερόμενοι, οἱ μὲν διεδέξαντο παῖς πατέρα γνησίως, οἱ δὲ ἑτέροις
 >μὲν ἐγεννήθησαν, ἑτέροις δὲ προσετέθησαν κλήσει, ἀμφοτέρων γέ-
 >γονεν ἡ μνήμη, καὶ τῶν γεγεννηκότων καὶ τῶν ὡς γεγεννηκότων.
 15 >οὕτως οὐδέτερον τῶν εὐαγγελίων ψεύδεται, καὶ φύσιν ἀριθμοῦν καὶ 4
 >νόμον· ἐπεπλάκη γὰρ ἀλλήλοις τὰ γένη, τό τε ἀπὸ τοῦ Σολομῶνος
 >καὶ τὸ ἀπὸ τοῦ Ναθαν, ἀναστάσεσιν ἀτέκνων καὶ δευτερογαμίαις
 >καὶ ἀναστάσει σπερμάτων, ὡς δικαίως τοὺς αὐτοὺς ἄλλοτε ἄλλων
 56 >νομίζεσθαι, τῶν μὲν δοκούντων πατέρων, τῶν δὲ ὑπερχόντων· ὡς
 >ἀμφοτέρως τὰς διηγῆσεις κυρίως ἀληθεῖς οὕσας ἐπὶ τὸν Ἰωσὴφ πο-
 >λυπλόκως μὲν, ἀλλ' ἀκριβῶς κατελθεῖν. ἵνα δὲ σαφὲς ἢ τὸ λεγό- 5
 >μενον, τὴν ἐναλλαγὴν τῶν γενῶν διηγῆσομαι. ἀπὸ τοῦ Δαυὶδ διὰ
 5 >Σολομῶνος τὰς γενεὰς καταριθμουμένοις τρίτος ἀπὸ τέλους εὗρίσκε-
 >ται Ματθαν, ὃς ἐγέννησε τὸν Ἰακώβ, τοῦ Ἰωσὴφ τὸν πατέρα· ἀπὸ

6—S. 62, 2 Quaest. ad Stephanum [Mai, Nova patr. bibl. 4, 231 f.; q = cod. Palat. 220, nur bis S. 56, 4 διηγῆσομαι; n = Catene des Niketas, deren Varianten Spitta, der Brief des Julius Africanus an Aristides, anführt; m = Catene des Makarios, deren Varianten Routh, Reliquiae sacrae 2, 334 ff. anführt — 11—S. 58, 14 excerpt in einer Homilie auf die Geburt Mariae, die verschiedenen Verfassern zugeschrieben wird (Migne 97, 850 ff.) = h

6 Matth. 1, 15. 16

ATERBDMΣΑ

3 μὲν δὴ TE¹BDM μὲν A, E durch Rasur corr., R | λοιπῶν ΠΔ πολλῶν Σ
 | 5 ἐκτιθέμενος τοῖς ῥήμασιν AT¹B τοῖς ῥήμασιν ἐκτιθέμενος T^cERDM
 10 θνητοὶ Σ | 17 ἀναστάσεσιν AT^cERMh ἀνάστασιν T¹BD ἀναστάσει q Afri-
 canus schrieb τελευταῖς | 18 ἀναστάσει T durch Rasur corr., ERqmn ἀνα-
 στάσει T¹BD ἀναστάσει A ἀναστάσεσιν M

4 ἐναλλαγὴν TEDM vgl. Quaest. ad Steph. p. 273 ἐπαλλαγὴν ARqn die Ver-
 schiedenheit Σ ἀκολουθίαν BDemA | 5 καταριθμουμένοις AT¹EMΣh κατα-
 ριθιμούμενος TrRBD

56 >δὲ Ναθαν τοῦ Δαβὶδ κατὰ Λουκᾶν ὁμοίως τρίτος ἀπὸ τέλους
 >Μελχι' Ἰωσήφ γὰρ υἱὸς Ἦλι τοῦ Μελχι. σκοποῦ τοίνυν ἡμῖν κει- 6
 >μένου τοῦ Ἰωσήφ, ἀποδεικτέον πῶς ἐκάτερος αὐτοῦ πατὴρ ἱστορεῖ-
 10 >ται, ὃ τε Ἰακώβ ὁ ἀπὸ Σολομῶνος καὶ Ἦλι ὁ ἀπὸ τοῦ Ναθαν
 >ἐκάτερος κατὰγοντες γένος, ὅπως τε πρότερον οὗτοι δὴ, ὃ τε Ἰα-
 >κώβ καὶ ὁ Ἦλι, δύο ἀδελφοί, καὶ πρό γε, πῶς οἱ τούτων πατέρες,
 >Ματθαν καὶ Μελχι, διαφόρων ὄντες γενῶν, τοῦ Ἰωσήφ ἀναφαίνον-
 >ται πάπποι. καὶ δὴ οὖν ὃ τε Ματθαν καὶ ὁ Μελχι, ἐν μέρει τὴν 7
 15 >αὐτὴν ἀγαγόμενοι γυναικα, ὁμομητρίους ἀδελφούς ἐπαυλοποίησαντο,
 >τοῦ νόμον μὴ κωλύοντος χρηεύουσιν, ἥτοι ἀπολελυμένην ἢ καὶ τε-
 >λευτήσαντος τοῦ ἀνδρός, ἄλλω γαμεισθαι· ἐκ δὴ τῆς Ἑσθα (τοῦτο 8
 >γὰρ καλεῖσθαι τὴν γυναικα παραδέδοται) πρῶτος Ματθαν, ὁ ἀπὸ
 >τοῦ Σολομῶνος τὸ γένος κατὰγον, τὸν Ἰακώβ γεννᾷ, καὶ τελει-
 20 >τῆσαντος τοῦ Ματθαν Μελχι, ὁ ἐπὶ τὸν Ναθαν κατὰ γένος ἀνα-
 >φερόμενος, χρηεύουσιν, ἐκ μὲν τῆς αὐτῆς φυλῆς, ἐξ ἄλλου δὲ γένους
 >ὄν, ὡς προείπον, ἀγαγόμενος αὐτὴν, ἔσχεν υἱὸν τὸν Ἦλι. οὕτω δὴ 9
 58 >διαφόρων δύο γενῶν εὐρήσομεν τὸν τε Ἰακώβ καὶ τὸν Ἦλι ὁμομη-
 >τρίους ἀδελφούς, ὃν ὁ ἕτερος, Ἰακώβ, ἀτέκνον τοῦ ἀδελφοῦ τελει-
 >τῆσαντος Ἦλι, τὴν γυναικα παραλαβὼν, ἐγέννησεν ἐξ αὐτῆς τρίτον
 >τὸν Ἰωσήφ, κατὰ φύσιν μὲν ἑαυτῷ (καὶ κατὰ λόγον, δι' ὃ γέγραπται
 5 >Ἰακώβ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωσήφ), κατὰ νόμον δὲ τοῦ Ἦλι
 >υἱὸς ἦν· ἐκείνῳ γὰρ ὁ Ἰακώβ, ἀδελφὸς ὢν, ἀνέστησεν σπέρμα.
 >δι' ὅπερ οὐκ ἀκυρωθήσεται καὶ ἡ κατ' αὐτὸν γενεαλογία· ἦν Ματ- 10
 >θαῖος μὲν ὁ εὐαγγελιστῆς ἐξαριθμούμενος Ἰακώβ δὲ φησὶν >ἐγέν-
 >νησεν τὸν Ἰωσήφ, ὁ δὲ Λουκᾶς ἀνάπαλιν >ὃς ἦν, ὡς ἐνομί-

7 Luc. 3, 23. 24

5. 8. 9 Matth. 1, 16 — 9—11 Luc. 3, 23. 24

ATERBDMΣΔ

8 Ἰωσήφ γὰρ υἱὸς ἦλλ τοῦ μελχι BDMΣΔ οὗ υἱὸς ὁ ἦλλ ὁ τοῦ Ἰωσήφ πατὴρ
 ATERn | 11 ἐκάτερος—γένος > n ἐκάτερον T¹h, corr. Tc, Africanus hatte ἐκά-
 τερος nicht | γένος TERBDMh τὸ γένος A, Africanus schrieb κατὰγον τὸ γένος
 | 12 πρό γε TERBDMΣn πρόσ γε A, voreusebianische Corruptel, πρότερον—πῶς
 halte ich für interpolirt | 15 ἀγαγόμενοι AT^cERM ἀγόμενοι T¹BDh |
 19 τὸ γένος κατὰγον ATERn ||||| κατὰγον D κατὰγον M κατὰγον τὸ γένος
 Bh τὸ γένος bezeugt Σ | 22 ἀγαγόμενος ABDM ἀγόμενος TERh

3/4 τρίτον τὸν ARMh τρίτον TEBD Africanus schrieb τρίτον <ἀπὸ τῆς Ἑσθα>
 τὸν | 4 λόγον διὸ γέγραπται TEMh λόγον διὸ καὶ γέγραπται AR νόμον δὲ
 B¹ νόμον δὲ διὸ γέγραπται BemD διὸ γέγραπται Σ δι' ὃ καὶ γέγραπται Δ καὶ
 κατὰ λόγον > ΣΔ | 9 ὃς ἦν TEh ὡς ἦν BD ὡς ἦν M ὃς ἦν vs A quod
 (putabatur) esse filius Δ

- 58 >ζετο (καὶ γὰρ καὶ τοῦτο προστίθῃσιν) τοῦ Ἰωσήφ τοῦ Ἡλὶ τοῦ
 >Μελχι«. τὴν γὰρ κατὰ νόμον γένεσιν ἐπισημότερον οὐκ ἦν ἐξει-
 >πεῖν, καὶ τὸ >ἐγέννησεν ἐπὶ τῆς τοιαύτης παιδοποιίας ἄχρι τέλους
 >εἰσιώπησεν, τὴν ἀναφορὰν ποιησάμενος ἕως >τοῦ Ἀδάμ τοῦ θεοῦ
 >κατ' ἀνάλυσιν. οὐδὲ μὴν ἀναπόδεικτον ἢ ἐσχεδιασμένον ἔστιν τοῦτο. 11
- 15 >τοῦ γοῦν σωτῆρος οἱ κατὰ σάρκα συγγενεῖς, εἴτ' οὖν φανητιῶντες
 >εἶθ' ἀπλῶς ἐκδιδάσκοντες, πάντως δὲ ἀληθεύοντες, παρέδοσαν καὶ
 >ταῦτα ὡς Ἰουμαῖοι ληστὰς Ἀσκάλωνι πόλει τῆς Παλαιστίνης ἐπελ-
 >θόντες, ἐξ εἰδωλείου Ἀπόλλωνος, ὃ πρὸς τοῖς τείχεσιν ἴδρυτο, Ἀν-
 >τίπατρον Ἡρώδου τινὸς ἱεροδοῦλου παῖδα πρὸς τοῖς ἄλλοις σύλοις
- 20 >αἰχμάλωτον ἀπῆγον, τῷ δὲ λύτρα ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ καταθέσθαι μὴ
 >δύνασθαι τὸν ἱερέα ὁ Ἀντίπατρος τοῖς τῶν Ἰουμαίων ἔθεσιν ἐν-
 >τραφεῖς, ὕστερον Ὑρκανῷ φιλοῦται τῷ τῆς Ἰουδαίας ἀρχιερεῖ.
 >προσβεύσας δὲ πρὸς Πομπήιον ὑπὲρ τοῦ Ὑρκανοῦ καὶ τὴν βασιλείαν 12
 >ἐλευθερώσας αὐτῷ ὑπὸ Ἀριστοβούλου τοῦ ἀδελφοῦ περικοπτο-
- 25 >μένην, αὐτὸς ἠντύχησεν, ἐπιμελητὴς τῆς Παλαιστίνης χρηματίσας.
- 60 >διαδέχεται δὲ τὸν Ἀντίπατρον, φθόνῳ τῆς πολλῆς εὐτυχίας δολο-
 >φονηθέντα, υἱὸς Ἡρώδης, ὃς ὕστερον ὑπ' Ἀντωνίου καὶ τοῦ Σεβαστοῦ
 >συνκλήτου δόγματι τῶν Ἰουδαίων ἐκρίθη βασιλεύειν· οὗ παῖδες
 >Ἡρώδης οἱ τ' ἄλλοι τετράρχαι. ταῦτα μὲν δὴ κοινὰ καὶ ταῖς Ἑλλή-
 >νων ἱστορίαις· ἀναγράφων δὲ εἰς τότε ἐν τοῖς ἀρχείοις ὄντων 13
- 5 >τῶν Ἑβραϊκῶν γενῶν καὶ τῶν ἄχρι προσηλύτων ἀναφερομένων, ὡς
 >Ἀχιὼρ τοῦ Ἀμμανίτου καὶ Ροῦθ τῆς Μωαβιτιδος τῶν τε ἀπ' Αἰ-
 >γύπτου συνεκπεσόντων ἐπιμίκτων, ὃ Ἡρώδης, οὐδέν τι συμβαλλο-
 >μένον τοῦ τῶν Ἰσραηλιτῶν γένους αὐτῷ καὶ τῷ συνειδῶτι τῆς
- 10 >δυσγενείας κρονόμενος, ἐνέπηρσεν αὐτῶν τὰς ἀναγραφὰς τῶν γενῶν,
 >οιόμενος εὐγενὴς ἀναφανεῖσθαι τῷ μὴδ' ἄλλον ἔχειν ἐκ δημοσίου
 >συγγραφῆς τὸ γένος ἀνάγειν ἐπὶ τοὺς πατριάρχας ἢ προσηλύτους
 >τούς τε καλονμένους γειώρας, τοὺς ἐπιμίκτους. ὀλίγοι δὲ τῶν 14
 >ἐπιμελῶν ἰδιωτικὰς ἑαυτοῖς ἀπογραφὰς ἢ μνημονεύσαντες τῶν ὀνο-

13 Luc. 3, 38

7 vgl. Iudith 14, 10 — 7/8 Exod. 12, 38 vgl. Deut. 23, 8

ATERBDMΣA

10 καὶ γὰρ καὶ ABD καὶ γὰρ TERMhm | 13 ἀδάμ τοῦ θῦ TERBDMΣhmn
 ἀδάμ καὶ τοῦ θῦ AA

2 des Königs Agostos Σ | 3 συγχλήτου AT¹BDn καὶ συγχλήτου TeREMΣ
 | δόγματι ABDM δόγματος TERΣ | 6 ἄχρι προσηλύτων TEBDMΣ ἀρχι-
 προσηλύτων AR | ὡς ABΣA' ἕως TERDM | 12/13 ἢ προσηλύτους mnd
 τοὺς ἐπιμίκτους vor Eus. interpolirt | 13 δὲ AT¹B δὲ TeERDM

- 60 >μάτων ἢ ἄλλως ἔχοντες ἐξ ἀντιγράφων, ἐναβρύνονται σφριζομένη
 >τῇ μνήμῃ τῆς εὐγενείας· ὧν ἐτύγχανον οἱ προειρημένοι, δεσπόσυνροι
 >καλούμενοι διὰ τὴν πρὸς τὸ σωτήριον γένος συνάφειαν ἀπὸ τε
 >Ναζαρέων καὶ Κωχαβα κωμῶν Ἰουδαϊκῶν τῇ λοιπῇ γῇ ἐπιφοιτή-
 >σαντες καὶ τὴν προκειμένην γενεαλογίαν ἐκ τε τῆς Βίβλου τῶν ἡμε-
 20 >ρῶν, ἐς ὅσον ἐξικνούντο, ἐξηγησάμενοι. εἴτ' οὖν οὕτως εἴτ' ἄλλως 15
 >ἔχοι, σαφεστέραν ἐξηγήσιν οὐκ ἂν ἔχοι τις ἄλλος ἐξευρεῖν, ὥς ἔγωγε
 >νομίζω πᾶς τε ὃς εὐγνώμων τυγχάνει, καὶ ἡμῖν αὕτη μελέτω, εἰ
 62 >καὶ ἀμάρτυρός ἐστιν, τῷ μὴ κρείττονα ἢ ἀληθεστέραν ἔχειν εἰπεῖν·
 >τό γέ τοι εὐαγγέλιον πάντως ἀληθεύει·

καὶ ἐπὶ τέλει δὲ τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς προστίθῃσι ταῦτα· 16

- >Ματθαν ὁ ἀπὸ Σολομῶνος ἐγέννησε τὸν Ἰακώβ. Ματθαν ἀπο-
 5 >θανόντος, Μελχι ὁ ἀπὸ Ναθαν ἐκ τῆς αὐτῆς γυναικὸς ἐγέννησε τὸν
 >Ἡλ. ὁμομήτριοι ἄρα ἀδελφοὶ Ἡλ καὶ Ἰακώβ. Ἡλ ἀτέκνον ἀπο-
 >θανόντος ὁ Ἰακώβ ἀνέστησεν αὐτῷ σπέρμα, γεννήσας τὸν Ἰωσήφ,
 >κατὰ φύσιν μὲν ἑαυτῷ, κατὰ νόμον δὲ τῷ Ἡλ. οὕτως ἀμφοτέρων
 >ἦν υἱὸς ὁ Ἰωσήφ·

- 10 >τοσαῦτα ὁ Ἀφρικανός. καὶ δὴ τοῦ Ἰωσήφ ὡδὲ πως γενεα- 17
 >λογουμένον, δυνάμει καὶ ἡ Μαρία σὺν αὐτῷ πέφηνεν ἐκ τῆς αὐτῆς
 >οὔσα φυλῆς, εἴ γε κατὰ τὸν Μωυσέως νόμον οὐκ ἐξῆν ἑτέrais ἐπι-
 >μίγνυσθαι φυλαῖς· ἐνὶ γὰρ τῶν ἐκ τοῦ αὐτοῦ δήμου καὶ πατριᾶς
 >τῆς αὐτῆς ζεύγνυσθαι πρὸς γάμον παρακελεύεται, ὥς ἂν μὴ περι-
 15 >στρέφοιτο τοῦ γένους ὁ κληρὸς ἀπὸ φυλῆς ἐπὶ φυλὴν. ὡδὲ μὲν
 >οὖν καὶ ταῦτα ἔχεται·

ἀλλὰ γὰρ τοῦ Χριστοῦ γεννηθέντος ταῖς προφητείαις ἀκολουθῶς H 8 1
 ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας κατὰ τοὺς δεδηλωμένους χρόνους, Ἡρώδης

4—9 Ματθαν—Ἰωσήφ] = Quaest. ad Steph. p. 232 [qn, vgl. S. 54] —

6—9 ὁμομήτριοι—Ἰωσήφ in h — 13—15 Num. 36, 8. 9 vgl. Quaest. ad Steph.
 1, 7 p. 224

ATERBDMΣΑ

15 σωζομένη MΣ σωζομένης ATERBD | 19/20 Eus. fand einen lücken-
 haften Text vor, *partim memoriter* durch Conjectur ergänzt A sie erzählten wie
 sie vermochten in Kraft aus dem Buch der Tage das ist aber aus der Genealogie Σ

1 ἀμάρτυρός TcERBDMn μὴ ἐμάρτυρός A |||μάρτυρός [Rasur von 2 Buch-
 staben] T¹ | 10 τοσαῦτα T durch Rasur corr., ERM τοσαῦτα δὴ A τοσαῦτα
 καὶ T¹BD καὶ durch ΣΑ nicht bezeugt

62 ἐπὶ τῇ τῶν ἐξ ἀνατολῆς μάγων ἀνερωτήσῃ ὅπῃ εἴη διαπνυθανο-
 20 μένων ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, ἔορακέναί γάρ αὐτοῦ τὸν
 ἀστέρα καὶ τῆς τοσῆσδε πορείας τοῦτ' αἴτιον αὐτοῖς γεγονέναι, οἷα
 θεῶ προσκυνῆσαι τῷ τεχθέντι διὰ σπονδῆς πεποιημένοις, οὐ σμικρῶς
 ἐπὶ τῷ πράγματι, ἅτε κινδυνευούσης, ὥς γε δὴ ᾤετο, αὐτῷ τῆς ἀρχῆς.
 διακινηθεὶς, πνυθόμενος τῶν παρὰ τῷ ἔθνει νομοδιδασκάλων ποῦ
 64 τὸν Χριστὸν γεννηθήσεσθαι προσδοκῶεν, ὥς ἔγνω τὴν Μιχαίου
 προφητείαν ἐν Βηθλεὲμ προαναφωνοῦσαν, ἐνὶ προστάγματι τοὺς
 ὑπομαζίους ἐν τε τῇ Βηθλεὲμ καὶ πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῆς ἀπὸ διε-
 τοῦς καὶ κατωτέρω παιδας, κατὰ τὸν ἀπηκριβομένον αὐτῷ χρόνον
 5 παρὰ τῶν μάγων, ἀναιρεθῆναι προστάττει, πάντως πον καὶ τὸν
 Ἰησοῦν, ὥς γε ἦν εἰκός, τῆς αὐτῆς τοῖς ὁμήλιξι συναπολαῦσαι συμ-
 φορᾶς οἰόμενος. φθάνει γε μὴν τὴν ἐπιβουλὴν εἰς Αἴγυπτον δια- 2
 κοιμισθεὶς ὁ παῖς, δι' ἐπιφανείας ἀγγέλου τὸ μέλλον προμεμαθηκότων
 αὐτοῦ τῶν γονέων. ταῦτα μὲν οὖν καὶ ἡ ἱερὰ τοῦ εὐαγγελίου
 10 διδάσκει γραφή· ἄξιον δ' ἐπὶ τούτοις συνιδεῖν τὰ πείριαι τῆς Ἡρώ- 3
 δου κατὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ὁμηλικῶν αὐτῷ τόλμης, ὥς παρ-
 ἀντίκα, μηδὲ σμικρᾶς ἀναβολῆς γεγεννημένης, ἡ θεία δίκη περιόντα
 ἔτ' αὐτὸν τῷ βίῳ μετελήλυθεν, τὰ τῶν μετὰ τὴν ἐνθνήδε ἀπαλλαγὴν
 διαδεξιμένων αὐτὸν ἐπιδεικνύσα προοίμια. ὥς μὲν οὖν τὰς κατὰ 4
 15 τὴν βασιλείαν αὐτῷ νομισθείσας εὐπραγίας ταῖς κατὰ τὸν οἶκον
 ἐπαλλήλοις ἡμαύρωσεν συμφοραῖς, γυναικὸς καὶ τέκνων καὶ τῶν
 λοιπῶν τῶν μάλιστα πρὸς γένους ἀναγκαιοτάτων τε καὶ φιλτάτων
 μισθονομίας, οὐδὲ οἷόν τε νῦν καταλέγειν, τραγικὴν ἅπασαν δραμα-
 τουργίαν ἐπισκιάζούσης τῆς περὶ τούτων ὑποθέσεως, ἣν εἰς πλάτος
 20 ἐν ταῖς κατ' αὐτὸν ἱστορίαις ὁ Ἰώσηπος διελήλυθεν· ὥς δ' ἅμα τῇ 5
 κατὰ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν καὶ τῶν ἄλλων νηπίων ἐπιβουλῇ θεήλατος
 αὐτὸν καταλαβοῦσα μάστιξ εἰς θάνατον συνήλασεν, οὐ χεῖρον καὶ
 τῶν φωνῶν τοῦ συγγραφέως ἑπακοῦσαι, κατὰ λέξιν ἐν ἑπτακαιδε-
 25 βίον τοῦτον γράφοντος τὸν τρόπον·

Ἡρώδης δὲ μεζόνως ἡ νόσος ἐνεπικραίνετο, δίκην ὧν παρη-
 νόμησεν ἐκπρασσομένον τοῦ θεοῦ. πῦρ μὲν γὰρ μαλακὸν ἦν, 6

1 Mich. 5, 2 — 9 Matth. 2, 1—7. 16. 13—15 — 26—S. 66, 12 Io-
 seph. A. I. 17, 168—170

ATERBDMΣΑ

13 τῷ ATER ἐν τῷ BDM | 18 οὐδὲ D durch Rasur, Σ οὐδὲν ATERBD¹M
 | τε BDMΣ τὸ ATER

- 66 >οὐχ ὥδε πολλὴν ἀποσημαῖνον τοῖς ἐπαφωμένοις τὴν φλόγῳσιν, ὅσην
 >τοῖς ἐντὸς προσετίθει τὴν κάκῳσιν, ἐπιθυμία δὲ δεινὴ τοῦ δέξασθαι
 >τι, οὐδὲ ἦν μὴ οὐχ ὑπουργεῖν, καὶ ἔλκῳσις τῶν τε ἐντέρων καὶ
 >μάλιστα τοῦ κόλου δεινὰ ἀλγηδόνες καὶ φλέγμα ὑγρὸν περὶ τοὺς
 5 >πόδας καὶ διανγές· παραπλησία δὲ καὶ περὶ τὸ ἦτρον κάκῳσις ἦν, 7
 >ναὶ μὴν καὶ τοῦ αἰδοίου σῆψις, σκώληκας ἐμποιοῦσα, πνεύματός τε
 >ὀρθία ἔντασις, καὶ αὐτὴ λίαν ἀηδὴς ἀχθηδόνι τε τῆς ἀποφορᾶς καὶ
 >τῷ πυκνῷ τοῦ ἄσθματος, ἐσπασμένος τε περὶ πᾶν ἦν μέρος, ἰσχὺν
 >οὐχ ὑπομενητὴν πρόστιθέμενος. ἐλέγετο γοῦν ὑπὸ τῶν θειαζόν- 8
 10 >των καὶ οἷς ταῦτα προαποφθέγγεσθαι σοφία πρόκειται, ποιὴν τοῦ
 >πολλοῦ καὶ δυσσεβοῦς ταύτην ὁ θεὸς εἰσπράττεσθαι παρὰ τοῦ βασι-
 >λέως.

ταῦτα μὲν ἐν τῇ δηλωθείσῃ γραφῇ παρασημαίνεται ὁ προειρη-
 μένος· καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ δὲ τῶν Ἱστοριῶν τὰ παραπλησία περὶ 9
 15 τοῦ αὐτοῦ παραδίδωσιν, ὥδὲ πως γράφων

- >ἐνθεν αὐτοῦ τὸ σῶμα πᾶν ἡ νόσος διαλαβοῦσα ποικίλοις πά-
 >θεσιν ἐμέριζεν. πυρετὸς μὲν γὰρ ἦν χλιαρός, κνησμὸς δ' ἀφόρητος
 >τῆς ἐπιφανείας ὅλης καὶ κόλου συνεχεῖς ἀλγηδόνες περὶ τε τοὺς
 >πόδας ὡς ὑδρωπιῶντος οἰδήματα τοῦ τε ἦτρον φλεγμονὴ καὶ δι'
 20 >αἰδοίου σηπεδὼν σκώληκα γεννῶσα, πρὸς τούτοις ὀρθόπνοια καὶ
 68 >δύσπνοια καὶ σπασμοὶ πάντων τῶν μελῶν, ὥστε τοὺς ἐπιθειάζοντας
 >ποιὴν εἶναι τὰ νοσήματα λέγειν. ὁ δὲ παλαίων τοσούτοις πάθε- 10
 >σιν ὅμως τοῦ ζῆν ἀντείχετο, σωτηρίαν τε ἠλπίζεν, καὶ θεραπείας
 >ἐπενόει. διαβὰς γοῦν τὸν Ἰορδάνην τοῖς κατὰ Καλλιρόην θερμοῖς
 5 >ἐχοῖντο· ταῦτα δὲ ἔξεισιν μὲν εἰς τὴν Ἀσφαλιτίνην λίμνην, ὑπὸ
 >γλυκύτητος δὲ ἐστὶ καὶ πότιμα. δόξαν ἐνταῦθα τοῖς ἰατροῖς ἐλαίῳ 11
 >θερμῷ πᾶν ἀναθάλψαι τὸ σῶμα χαλασθὲν εἰς ἐλαῖον πλήρη πύελον,
 >ἐκλύει καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὡς ἐκλυθεὶς ἀνέστρεψεν. θορύβου δὲ

16—S. 68, 23 B. I. 1, 656—660

ATERBDMΣΑ

8 ἐσπασμένος AT¹BDMΣΑ σπασμός TcER (wie Ios schrieb), beides Ios HSS
 | μέρος BDΣΑ μέλος ATERM (wie Ios schrieb), beides Ios HSS | 11 πολλοῦ
 καὶ TEBDM πολλοῦ AR Ios | 17 χλιαρός BD das abgekühlt war Σ lenta A
 [=S. 64, 27] οὐ λάβρος ATERM Ios | 19 δι' BDMΣ Ios HSS > ATER (wie Ios
 schrieb) | 20 σκώληκα BDM σκώληκας ATERΣΑ (wie Ios schrieb), beides Ios HSS
 6 δόξαν T¹BDM δόξαν δ' ATcER A (wie Ios. schrieb) beides Ios HSS |
 7 χαλασθὲν II Ios HSS, Ios schrieb χαλασθεὶς wie A paraphrasirt | 8 ἐκλυθεὶς
 BDM δὲ μάτην ἐκλυθεὶς Tc δ' ἐμ||άτην ἐκλυθεὶς T¹ τεθνεώσ AER Ios > ΣΑ

68 τῶν θεραπόντων γενομένον, πρὸς μὲν τὴν πληγὴν ἀνήμενεν, εἰς
 10 >δὲ τὸ λοιπὸν ἀπογνοῦς τὴν σωτηρίαν, τοῖς τε στρατιώταις ἀνὰ
 >δραχμὰς πεντήκοντα ἐκέλευσεν διανεῖμαι καὶ πολλὰ χρήματα τοῖς
 >ἡγεμόσι καὶ τοῖς φίλοις. αὐτὸς δ' ὑποστρέφων εἰς Ἱεριχοῦντα 12
 >παραγίνεται, μελαγχολῶν ἤδη καὶ μόνον οὐκ ἀπειλῶν αὐτῷ τι τῷ
 >θανάτῳ· προέκοψεν δ' εἰς ἐπιβολὴν ἀθεμίτου πράξεως. τοὺς γὰρ
 15 >ἄφ' ἐκάστης κόμης ἐπισήμους ἄνδρας ἐξ ὅλης Ἰουδαίας συναγαγὼν
 >εἰς τὸν καλούμενον ἱππόδρομον ἐκέλευσεν συγχλεῖσαι, προσκαλεσά- 13
 >μενος δὲ Σαλώμην τὴν ἀδελφὴν καὶ τὸν ἄνδρα ταύτης Ἀλεξᾶν
 >οῖδα· ἔφη Ἰουδαίους τὸν ἐμὸν ἐορτάζοντας θάνατον, δύναμαι δὲ
 >πενθεῖσθαι δι' ἐτέρων καὶ λαμπρὸν ἐπιτάφιον σχεῖν, ἂν ὑμεῖς θε-
 20 >λήσητε ταῖς ἐμαῖς ἐντολαῖς ὑπουργῆσαι. τοῦσδε τοὺς φρουρουμένους
 >ἄνδρας, ἐπειδὴν ἐκπνεύσω, τάχιστα κτείνατε περιστήσαντες τοὺς
 >στρατιώτας, ἵνα πᾶσα Ἰουδαία καὶ πᾶς οἶκος καὶ ἄκων ἐπ' ἐμοὶ
 >δακρύσῃ<.

70 καὶ μετὰ βραχεία φησὶν

14

>αὐθις δὲ, καὶ γὰρ ἐνδεία τροφῆς καὶ βηλὶ σπασμώδει διετείνετο,
 >τῶν ἀλγυδόνων ἡσθεὶς φθάσαι τὴν εἰμαρμένην ἐπεβάλλετο· λαβὼν
 >δὲ μῆλον, ἤτησε καὶ μαχαίριον· εἰώθει γὰρ ἀποτέμνων ἐσθίειν·
 5 >ἔπειτα περιεθρήσας μή τις ὁ κωλύσων αὐτὸν εἴη, ἐπήρην τὴν δεξιὰν
 >ὡς πλῆξων ἑαυτόν<.

ἐπὶ δὲ τούτοις ὁ αὐτὸς ἱστορεῖ συγγραφεὺς ἕτερον αὐτοῦ γνήσιον 15
 παῖδα πρὸ τῆς ἐσχάτης τοῦ βίου τελευτῆς, τρίτον ἐπὶ δυσὶν ἡδὴ
 προαναηρημένοις, δι' ἐπιτάξεως ἀνελόντα, παραχοῆμα τὴν ζωὴν οὐ
 16 μετὰ σμικρῶν ἀλγυδόνων ἀπορρήξαι. καὶ τοιοῦτο μὲν τὸ πέρας 16
 τῆς Ἡρόδου γέγονεν τελευτῆς, ποιήνῃ δικαίαν ἐκτίσαντος ὧν ἀμφὶ

2—6 Ioseph. B. I. 1, 662 — 7 Ioseph. A. I. 17, 187. 191. B. I. 1, 664. 665

ATERBDMΣΑ

9 πληγὴν TERBDM im Schmerz (hielt er aus) Σ planctibus Α τραγὴν Α
 φωνὴν Ios | 14 δ' εἰς TERBDMΣ εἰς Α Ios Ios schrieb ὡς εἰς Ἱεριχοῦντα
 παραγίνεται, μελαγχολῶν . . . προέκοψεν εἰς ἐπιβολὴν | ἐπιβολὴν TERB
 DMΣ Ios ἐπιβολὴν Α (wie Ios schrieb) | 17 ἀλεξᾶν T durch Ras., ERΣ Ios
 ἀλέξανδρον AT¹BDM ἀλέξανδρον und ἀλεξᾶν Α HSS

3 ἡσθεὶς BD αἰσθηθεὶς TΔ als er litt in seinen Schmerzen Σ ἡττηθεὶς AM η
 δε αἰσθησις ER ἡσσηθεὶς (so Ios) und ἡ δε αἰσθησις Ios HSS | ἐπεβάλλετο
 ATER¹M ἐπεβάλλετο ReBD | 9 δι' ἐπιτάξεως > T¹Σ + Tem

- 70 τὴν Βηθλέεμ ἀνείλεν παίδων τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἐπιβουλῆς
 ἕνεκα· μεθ' ἣν ἄγγελος ὄναρ ἐπιστάς ἐν Αἰγύπτῳ διατρίβοντι τῷ
 Ἰωσήφ ἀπαῖραι ἅμα τῷ παιδί καὶ τῇ τούτου μητρὶ ἐπὶ τὴν Ἰουδαίαν
 15 παρακελεύεται, τεθνηκέναι δηλῶν τοὺς ἀναζητοῦντας τὴν ψυχὴν
 τοῦ παιδίου. τούτοις δ' ὁ εὐαγγελιστὴς ἐπιφέρει λέγων ἀκούσας
 >δὲ ὅτι Ἀρχελάος βασιλεύει ἀντὶ Ἡρώδου τοῦ πατρὸς αὐ-
 >τοῦ, ἐφοβήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν· χρηματισθεὶς δὲ κατ' ὄναρ
 >ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς Γαλιλαίας· τῇ δ' ἐπὶ τὴν 9 1
 20 ἀρχὴν μετὰ τὸν Ἡρώδην τοῦ Ἀρχελαῶν καταστάσει συνῆδει καὶ ὁ
 προειρημένος ἱστορικός, τὸν τε τρόπον ἀναγράφων, καθ' ὃν ἐκ
 διαθηκῶν Ἡρώδου τοῦ πατρὸς ἐπικρίσεώς τε Καίσαρος Αὐγούστου
 τὴν κατὰ Ἰουδαίων βασιλείαν διεδέξατο, καὶ ὡς τῆς ἀρχῆς μετὰ
 72 δεκαέτη χρόνον ἀποπεσόντος οἱ ἀδελφοὶ Φίλιππος τε καὶ ὁ νέος
 Ἡρώδης ἅμα Ανδανίαν τὰς ἐαυτῶν διείπον τετραρχίας.
 Ὁ δ' αὐτὸς ἐν ὀκτωκαιδεκάτῳ τῆς Ἀρχαιολογίας κατὰ τὸ δωδέ- 10 2
 κατον ἔτος τῆς Τιβερίου βασιλείας (τοῦτον γὰρ τὴν καθ' ὅλων ἀρχὴν
 5 διαδέξασθαι ἐπὶ ἐπὶ πεντήκοντα ἔτεσιν τὴν ἡγεμονίαν ἐπικρατήσαν-
 τος Αὐγούστου) Πόντιον Πιλάτον τὴν Ἰουδαίαν ἐπιτραπῆναι δηλοῖ,
 ἐνταῦθα δὲ ἐφ' ὅλοις ἔτεσιν δέκα σχεδὸν εἰς αὐτὴν παραμείναι τὴν
 Τιβερίου τελευτήν. οὐκοῦν σαφῶς ἀπελήλεγκται τὸ πλάσμα τῶν 3
 κατὰ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ὑπομνήματα χθὲς καὶ πρόην διαδεδοκό-
 10 των, ἐν οἷς πρῶτος αὐτὸς ὁ τῆς παρασημειώσεως χρόνος τῶν πε-
 πλακότων ἀπελέγχει τὸ ψεῦδος. ἐπὶ τῆς τετάρτης δ' οὖν ὑπα- 4
 τείας Τιβερίου, ἣ γέγονεν ἔτους ἐβδόμου τῆς βασιλείας αὐτοῦ, τὰ 21 n. Chr.
 περὶ τὸ σωτήριον πάθος αὐτοῖς τολμηθέντα περιέχει, καθ' ὃν
 δέκνυνται χρόνον μὴδ' ἐπιστάς πω τῇ Ἰουδαίᾳ Πιλάτος, εἰ γε τῷ
 15 Ἰωσήφ μάρτυρι χρήσασθαι δεόν, σαφῶς οὕτως σημαίνουντι κατὰ
 τὴν δηλωθεῖσαν αὐτοῦ γραφὴν ὅτι δὴ δωδεκάτῳ ἐνιαυτῷ τῆς Τι-
 βερίου βασιλείας ἐπίτροπος τῆς Ἰουδαίας ὑπὸ Τιβερίου καθίσταται
 Πιλάτος. ἐπὶ τούτων δὲ οὖν, κατὰ τὸν εὐαγγελιστὴν ἔτος πεν- 10 1
 τεκαδέκατον Τιβερίου Καίσαρος ἄγοντος, τέταρτον δὲ τῆς ἡγεμονίας
 20 Ποντίου Πιλάτου, τῆς τε λοιπῆς Ἰουδαίας τετραρχούντων Ἡρώδου
 καὶ Ανδανίου καὶ Φιλίππου, ὁ σωτὴρ καὶ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ

13—16 Matth. 2, 19. 20 — 16—19 Matth. 2, 22 — 21 Ioseph. A. I. 17,
 188. 189. 195. 317—319. 342—344. B. I. 1, 668. 669. 2, 93. 94. 111. 167

1/2 vgl. Luc. 3, 1 — 3 Ioseph. A. I. 18, 32. 33. 35. 89 — 18—21 Luc. 3, 1

ATERBDMΣΔ

12 ἡμῶν ABD ἡμῶν γενομένης TERM | βασιλεύει TERDMΣΔ βασι-
 λείει τῆς Ἰουδαίας AB

- 72 Χριστὸς τοῦ θεοῦ, ἀρχόμενος ὡς εἰ ἐτῶν τριάκοντα, ἐπὶ τὸ Ἰωάννον βάπτισμα παραγίνεται, καταρχὴν τε ποιεῖται τῆνικαῦτα τοῦ κατὰ τὸ εὐαγγέλιον κηρύγματος.
- 25 Φησὶν δὲ αὐτὸν ἡ θεία γραφὴ τὸν πάντα τῆς διδασκαλίας διατελέσαι χρόνον ἐπὶ ἀρχιερέως Ἄννα καὶ Καϊάφα, δηλοῦσα ὅτι δὴ ἐν τοῖς μεταξὺ τῆς τούτων ἔτεσιν λειτουργίας ὁ πᾶς τῆς διδασκαλίας αὐτῷ συνεπεράνθη χρόνος. ἀρξαμένου μὲν <οὖν> κατὰ τὴν τοῦ
- 74 Ἄννα ἀρχιερωσύνην, μέχρι δὲ τῆς ἀρχῆς τοῦ Καϊάφα παραμείναντος οὐδ' ὅλος ὁ μεταξὺ τετραέτης παρίσταται χρόνος. τῶν γὰρ τοι 3 κατὰ τὸν νόμον ἤδη πως καθαιρουμένων ἐξ ἐκείνων θεσμῶν, λέλυτο μὲν ὧ δια βίον καὶ ἐκ προγόνων διαδοχῆς τὰ τῆς τοῦ θεοῦ θερα-
- 5 πείας προσήκοντα ἦν, ὑπὸ δὲ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἡγεμόνων ἄλλοτε ἄλλοι τὴν ἀρχιερωσύνην ἐπιτρεπόμενοι, οὐ πλέον ἔτους ἑνὸς ἐπὶ 4 ταύτης διετέλουν. ἱστορεῖ δ' οὖν ὁ Ἰώσηπος τέσσαρας κατὰ διαδοχὴν ἐπὶ Καϊάφην ἀρχιερεῖς μετὰ τὸν Ἄνναν διαγενέσθαι, κατὰ τὴν αὐτὴν τῆς Ἀρχαιολογίας γραφὴν ὧδε πως λέγων
- 10 >Οὐαλέριος Γραῦτος, παύσας ἱεράσθαι Ἄνανον, Ἰσμάηλον ἀρχιερέα ἀποφαίνει τὸν τοῦ Φαβι, καὶ τούτον δὲ μετ' οὐ πολὺ μεταστήσας, >Ελεάζαρον τὸν Ἀνάνου τοῦ ἀρχιερέως νῖον ἀποδείκνυσιν ἀρχιερέα. >ἐνιαυτοῦ δὲ διαγενομένου καὶ τόνδε παύσας, Σίμωνι τῷ Καμίθον 5 >τὴν ἀρχιερωσύνην παραδίδωσιν. οὐ πλέον δὲ καὶ τῷδε ἐνιαυτοῦ τὴν
- 15 >τιμὴν ἔχοντι διεγένετο χρόνος, καὶ Ἰώσηπος, ὁ καὶ Καϊάφας, διάδοχος ἦν αὐτῷ.

Οὐκοῦν ὁ σύμπας οὐδ' ὅλος τετραέτης ἀποδείκνυται τῆς τοῦ 6 σωτῆρος ἡμῶν διδασκαλίας χρόνος, τεσσάρων ἐπὶ τέσσαρσιν ἔτεσιν ἀρχιερέων ἀπὸ τοῦ Ἄννα καὶ ἐπὶ τὴν τοῦ Καϊάφα κατάστασιν ἐνι-

20 αὐσίον λειτουργίαν ἐκτετελεχότων. τὸν γέ τοι Καϊάφην ἀρχιερέα εἰκότως τοῦ ἐνιαυτοῦ, καθ' ὃν τὰ τοῦ σωτηρίου πάθους ἐπετελεῖτο, ἢ τοῦ εὐαγγελίου παρρησιήματο γραφῇ, ἐξ ἧς καὶ αὐτῆς οὐκ ἀπάρδων

22 Luc. 3, 23 — 25/26 Luc. 3, 2

10—16 Ioseph. A. I. 18, 34. 35 vgl. dem. ev. 8, 2, 100 — 22 Matth. 26, 3.

57 Ioann. 11, 49. 18, 13. 24. 28

ATERBDMΣΑ

28 οὖν + Schw

2 οὐδ' ὅλος EB οὐδ' ὅλος AT¹R οὐδ' ὅλος δε D οὐδ' ὅλος καὶ M καὶ οὐδὲ ὅλος Tr | 20 ἐκτετελεχότων BDM διατετελεχότων ATER

76 τῆς προκειμένης ἐπιτηρώσεως ὁ τῆς τοῦ Χριστοῦ διδασκαλίας ἀπο-
δείκνυται χρόνος. ἀλλὰ γὰρ ὁ σωτὴρ καὶ κύριος ἡμῶν οὐ μετὰ 7
πλεῖστον τῆς καταρχῆς τοῦ κηρύγματος τοὺς δώδεκα ἀποστόλους
ἀνακαλεῖται, οὓς καὶ μόνους τῶν λοιπῶν αὐτοῦ μαθητῶν κατὰ τι
5 γέρας ἐξαίρετον ἀποστόλους ὠνόμασεν, καὶ αὐτοὶς ἀναδείκνυσιν ἑτέ-
ρους ἐβδομήκοντα, οὓς καὶ αὐτοὺς ἀπέστειλεν ἀνὰ δύο δύο
πρὸ προσώπου αὐτοῦ εἰς πάντα τόπον καὶ πόλιν οὗ ἡ-
μελλεν αὐτὸς ἔρχεσθαι.

Οὐκ εἰς μακρὸν δὲ τοῦ βαπτιστοῦ Ἰωάννου ἐπὶ τοῦ νέου Ἡρώ- ΙΑ 11 1
10 δον τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθέντος, μνημονεύει μὲν καὶ ἡ θεία τῶν
εὐαγγελίων γραφή, συνιστορεῖ γε μὴν καὶ ὁ Ἰώσηπος, ὀνομαστὶ τῆς
τε Ἡρωδιάδος μνήμην πεποιημένος καὶ ὡς ἀδελφοῦ γυναῖκα οὖσαν
αὐτὴν ἡγάγετο πρὸς γάμον Ἡρώδης, ἀθετήσας μὲν τὴν προτέραν
αὐτῷ κατὰ νόμους γεγαμημένην (Ἀρέτα δὲ ἦν αὕτη τοῦ Πετραίων
15 βασιλέως θυγάτηρ), τὴν δὲ Ἡρωδιάδα ζῶντος διαστήσας τοῦ ἀνδρός·
δι' ἣν καὶ τὸν Ἰωάννην ἀνελὼν πόλεμον αἴρεται πρὸς τὸν Ἀρέταν,
ὡς ἂν ἡτιμασμένης αὐτῷ τῆς θυγατρὸς, ἐν ᾧ πολέμῳ μάχης γενο- 2
μένης πάντα φησὶν τὸν Ἡρώδου στρατὸν διαφθαρῆναι καὶ ταῦτα
πεπονθέναι τῆς ἐπιβουλῆς ἕνεκεν τῆς κατὰ τοῦ Ἰωάννου γεγενη-
20 μένης. ὁ δ' αὐτὸς Ἰώσηπος ἐν τοῖς μάλιστα δικαιοτάτον καὶ 3
βαπτιστὴν ὁμολογῶν γεγονέναι τὸν Ἰωάννην, τοῖς περὶ αὐτοῦ κατὰ
τὴν τῶν εὐαγγελίων γραφὴν ἀναγεγραμμένοις συμμαρτυρεῖ, ἱστορεῖ
δὲ καὶ τὸν Ἡρώδην τῆς βασιλείας ἀποπεπτωκέναι διὰ τὴν αὐτὴν
Ἡρωδιάδα, μεθ' ἧς αὐτὸν καὶ εἰς τὴν ὑπερορίαν ἀπεληλύσθαι, Βί-
25 ενναν τῆς Γαλλίας πόλιν οἰκεῖν καταδικασθέντα. καὶ ταῦτά γε 4
αὐτῷ ἐν ὀκτωκαιδεκάτῳ τῆς Ἀρχαιολογίας δεδήλωται, ἔνθα συλλα-
βαῖς αὐταῖς περὶ τοῦ Ἰωάννου ταῦτα γράφει

78 >τισὶ δὲ τῶν Ἰουδαίων ἐδόκει ὀλωλέναι τὸν Ἡρώδου στρατὸν
>ἐπὶ τοῦ θεοῦ, καὶ μάλα δικαίως τιννυμένον κατὰ πονιρὴν Ἰωάννου
>τοῦ καλουμένου βαπτιστοῦ. κτείνει γὰρ τοῦτον Ἡρώδης, ἀγαθὸν 5

2—5 Matth. 10, 1ff. Marc. 3, 14ff. Luc. 6, 13. 9, 1ff. — 5—8 Luc. 10, 1
vgl. dem. ev. 3, 2, 25. 3, 37 — 9—11 Matth. 14, 1—12 Marc. 6, 14—29 Luc. 3,
19. 20. 9, 7—9 — 11—20 Ios. A. I. 18, 109—114 — 20/21 Ios. A. I. 18, 117 —
22—25 A. I. 18, 240—255 vgl. 17, 344

1—16 Ios. A. I. 18, 116—119 vgl. dem. ev. 9, 5, 15

ATERBDMΣΔ

14 γεγαμημένην DMΣ γεγαμημένην γυναῖκα B γεγενημένην ATER | 16 αἴ-
ρεται AB αἰρεῖται T¹ ERDM ἀναίρεται Tr

78 ἄνδρα καὶ τοῖς Ἰουδαίοις κελεύοντα ἀρετὴν ἐπασκοῦσιν καὶ τὰ πρὸς
 5 ἄλλήλους δικαιοσύνη καὶ πρὸς τὸν θεὸν εὐσεβεία χρωμένους βαπ-
 τισμῷ συνίεναι· οὕτω γὰρ δὴ καὶ τὴν βάπτισιν ἀποδεκτὴν αὐτῷ
 φανείσθαι, μὴ ἐπὶ τινων ἁμαρτάδων παραιτήσῃ χρωμένων, ἀλλ' ἐφ'
 ἀγνείᾳ τοῦ σώματος, ἅτε δὴ καὶ τῆς ψυχῆς δικαιοσύνη προεξε-
 καθαυμένης. καὶ τῶν ἄλλων συστρεφομένων (καὶ γὰρ ἤρθησαν 6
 10 ἐπὶ πλείστον τῇ ἀκροάσει τῶν λόγων), δέσας Ἡρώδης τὸ ἐπὶ τοσόνδε
 πῖθαρὸν αὐτοῦ τοῖς ἀνθρώποις, μὴ ἐπὶ ἀποστάσει τινὶ φέροι (πάντα
 γὰρ εἰκόεσαν συμβουλῇ τῇ ἐκείνου πράξοντες), πολὺ κρεῖττον ἡγεί-
 ται, πρὶν τι νεώτερον ὑπ' αὐτοῦ γενέσθαι, προλαβὼν ἀναιρεῖν, ἢ
 μεταβολῆς γενομένης εἰς πράγματα ἐμπεσὼν μετανοεῖν. καὶ ὁ μὲν
 15 ὑπόψια τῇ Ἡρώδου δέσμιος εἰς τὸν Μαχαιροῦντα πεμφθεὶς, τὸ προ-
 ειρημένον φρούριον, ταύτῃ κτίννυται.

ταῦτα περὶ τοῦ Ἰωάννου διελθὼν, καὶ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν κατὰ 7
 τὴν αὐτὴν τοῦ συγγράμματος ἱστορίαν ὧδέ πως μέμνηται

γίνεται δὲ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον Ἰησοῦς, σοφὸς ἀνὴρ, εἰ γε
 80 ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρή. ἦν γὰρ παραδόξων ἔργων ποιητής, δι-
 δάσκαλος ἀνθρώπων τῶν ἡδονῇ τάληθῇ δεχομένων, καὶ πολλοὺς
 μὲν τῶν Ἰουδαίων, πολλοὺς δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐπηγάγετο.
 ὁ Χριστὸς οὗτος ἦν, καὶ αὐτὸν ἐνδείξει τῶν πρώτων ἀνδρῶν παρ' 8
 5 ἡμῖν σταυρῷ ἐπιτετιμηκότος Πιλάτου, οὐκ ἐπαύσαντο οἱ τὸ πρῶτον
 ἀγαπήσαντες· ἐφάνη γὰρ αὐτοῖς τρίτην ἔχον ἡμέραν πάλιν ζῶν,
 τῶν θείων προφητῶν ταῦτά τε καὶ ἄλλα μυρία περὶ αὐτοῦ θαυ-
 μάσια εἰρηκότων. εἰς ἔτι τε νῦν τῶν Χριστιανῶν ἀπὸ τοῦδε ὀνο-
 μασμένων οὐκ ἐπέλιπε τὸ φύλον.

10 ταῦτα τοῦ ἐξ αὐτῶν Ἑβραίων συγγραφέως ἀνέκαθεν τῇ ἑαυτοῦ 9
 γραφῇ περὶ τε τοῦ βαπτιστοῦ Ἰωάννου καὶ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν παρα-
 δεδωκότος, τίς ἂν ἔτι λείποιτο ἀποφυγῇ τοῦ μὴ ἀναισχύντους ἀπε-
 λέγχεσθαι τοὺς τὰ κατ' αὐτῶν πλασμένους ὑπομνήματα; ἀλλὰ
 ταῦτα μὲν ἐχέτω ταύτη·

19—S. 80, 9 Ios. A. I. 18, 63. 64 vgl. dem. ev. 3, 3, 105. 106 theoph. 5, 44
 (syrisch)

ATERBDMΣA

9 ἄλλων IIΣ Ios HSS *per plurima multitudo* A nach Conjectur; Ios schrieb
 vielleicht Γαλιλαίων | ἤρθησαν TcERBDeMΣ Ios ἤσθησαν AT¹ ἠρέσθησαν D¹M
 | 13 ἐπ' ATEMΣ ἀπ' RBD ἐξ Ios | 15 τῇ BDM Ios τοῦ TER τῇ τοῦ A

13 τὰ ARDM > TEB | αὐτῶν AT¹RBDΣ αὐτὸν T¹EM

- 80 τῶν γε μὴν τοῦ σωτῆρος ἀποστόλων παντί τῳ σαφῆς ἐκ τῶν **IB 12 1**
 εὐαγγελίων ἢ πρόσρησις· τῶν δὲ ἐβδομήκοντα μαθητῶν κατάλογος
 μὲν οὐδεὶς οὐδαμῇ φέρεται, λέγεται γε μὴν εἰς αὐτῶν Βαρναβᾶς γε-
 γονέναι, οὗ διαφόρως μὲν καὶ αἱ Πράξεις τῶν ἀποστόλων ἐμνημό-
 νευσαν, οὐχ ἡκιστα δὲ καὶ Παῦλος Γαλάταις γράφων. τούτων
 20 δ' εἶναι φασὶ καὶ Σωσθένην τὸν ἅμα Παύλῳ Κορινθίοις ἐπιστεί-
 82 λαντα· ἢ δ' ἱστορία παρὰ Κλήμεντι κατὰ τὴν πέμπτην τῶν Ὑπο- 2
 τυπώσεων· ἐν ἣ καὶ Κηφᾶν, περὶ οὗ φησιν ὁ Παῦλος >ὅτε δὲ
 >ἦλθεν Κηφᾶς εἰς Ἀντιόχειαν, κατὰ πρόσωπον αὐτῷ ἀντ-
 >έστην<, ἕνα φησὶ γεγονέναι τῶν ἐβδομήκοντα μαθητῶν, ὁμών-
 5 μον Πέτρῳ τυγχάνοντα τῷ ἀποστόλῳ. καὶ Μαθίαν δὲ τὸν ἀντὶ 3
 Ἰούδα τοῖς ἀποστόλοις συγκαταλεγέντα τὸν τε σὺν αὐτῷ τῇ ὁμοίᾳ
 ψήφῳ τιμηθέντα τῆς αὐτῆς τῶν ἐβδομήκοντα κλήσεως ἡξιῶσθαι
 κατέχει λόγος. καὶ Θαδδαῖον δὲ ἕνα τῶν αὐτῶν εἶναι φασὶ, περὶ 4
 οὗ καὶ ἱστορίαν ἐλθούσαν εἰς ἡμᾶς ἀντίκα μάλα ἐκδήσομαι. καὶ 4
 10 τῶν ἐβδομήκοντα δὲ πλείους τοῦ σωτῆρος πεφηνέναι μαθητὰς εὖροις
 ἂν ἐπιτηρήσας, μάρτυρι χρώμενος τῷ Παύλῳ, μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν
 ἔγερσιν ὥφθαι αὐτὸν φήσαντι πρῶτον μὲν Κηφᾶ, ἔπειτα τοῖς δώ-
 δεκα, καὶ μετὰ τούτους ἐπάνω πεντακοσίοις ἀδελφοῖς ἐφάπαξ, ὧν
 τινὰς μὲν ἔφασκεν κεκοιμηθῆναι, τοὺς πλείους δ' ἐπὶ τῷ βίῳ, καθ' 5
 15 ὃν καιρὸν αὐτῷ ταῦτα συνετάττετο, περιμένειν· ἔπειτα δ' ὥφθαι 5
 αὐτὸν Ἰακώβῳ φησὶν· εἰς δὲ καὶ οὗτος τῶν φερομένων τοῦ σωτῆρος
 ἀδελφῶν ἦν· εἰδ' ὥς παρὰ τούτους κατὰ μίμησιν τῶν δώδεκα
 πλείστων ὅσων ὑπαρξάντων ἀποστόλων, οἷος καὶ αὐτὸς ὁ Παῦλος
 ἦν, προστίθῃσι λέγων >ἔπειτα ὥφθῃ τοῖς ἀποστόλοις πᾶσιν<.
 20 ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῶνδε·

19 Galat. 2, 1. 9. 13 — 20 I Kor. 1, 1

1 Zahn Forschungen 3, 68 — 2—4 Galat. 2, 11 — 5—8 Act. 1, 23—26
 11—19 I Kor. 15, 5—7

ATERBDMΣΑ

19 παῦλος BDM ὁ παῦλος ATER | τούτων AT¹BMΣ τοῦτον T durch
 Rasur corr., ERD A

1 in quarto A | 5 Μαθίαν] Tolmai Σ | 6 Ἰούδα τοῦ προδότου BD
 | τὸν τε ΠΑ und Iustus der Σ | 8 δὲ ATERMΣΑ δὲ τὸν ὑπὸ Θωμᾶ [δὲ
 τὸν καὶ Θωμᾶν D] κατὰ πρόσταξιν τοῦ ἰω τῷ ἀγβάρῳ [ἀβγάρῳ D] πρὸς ἱασιν
 ἀποσταλέντα BD | 12/13 τοῖς δώδεκα ΠΣ illis undecim A | | 17 μαθη-
 τῶν ἀλλὰ μὴν καὶ ἀδελφῶν B | 20 οὖν ATEM καὶ R auf Rasur οὖν καὶ τοσαῦτα
 BD | τῶνδε ATERM τῶνδε ἀρκούντως εἴρηται BD sei in der Kürze gesagt Σ
 sufficient A

82 τῆς δὲ περὶ τὸν Θαδδαῖον ἱστορίας τοιοῦτος γέγονεν ὁ τρόπος. ἡ τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ θειότης, εἰς
 22 πᾶντας ἀνθρώπους τῆς παραδοξοποιουῦ δυνάμεως ἔνεκεν βοωμένη,
 84 μυρίους ὅσους καὶ τῶν ἐπ' ἄλλοδαπῆς πορρωτάτω ὄντων τῆς Ἰου-
 δαίας νόσον καὶ παντοίων παθῶν ἐλπίδι θεραπείας ἐπήγετο. ταύτη
 5 τοι βασιλεὺς Ἀβγαρος, τῶν ὑπὲρ Εὐφράτην ἔθνων ἐπισημότατα δυ-
 ναστεύων, πάθει τὸ σῶμα δεινῶ καὶ οὐ θεραπευτῶ ὅσον ἐπ' ἀνθρω-
 πείᾳ δυνάμει καταφθειρόμενος, ὥς καὶ τὸννομα τοῦ Ἰησοῦ πολὺ καὶ
 τὰς δυνάμεις συμφώνως πρὸς ἀπάντων μαρτυρουμένας ἐπύθετο,
 ἱκέτης αὐτοῦ πέμψας δι' ἐπιστοληφόρου γίνεται, τῆς νόσου τυχὲν
 ἀπαλλαγῆς ἀξιῶν. ὁ δὲ μὴ τότε καλοῦντι ὑπακούσας, ἐπιστολῆς
 10 γοῦν αὐτὸν ἰδίας καταξιοί, ἵνα τῶν αὐτοῦ μαθητῶν ἀποστέλλειν
 ἐπὶ θεραπεία τῆς νόσου ὁμοῦ τε αὐτοῦ σωτηρίᾳ καὶ τῶν προση-
 κόντων ἀπάντων ὑπισχνούμενος. οὐκ εἰς μακρὸν δὲ ἄρα αὐτῷ
 ἐπληροῦτο τὰ τῆς ἐπαγγελίας. μετὰ γοῦν τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν
 αὐτοῦ καὶ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἄνοδον Θωμᾶς, τῶν ἀποστόλων εἰς
 15 τῶν δώδεκα, Θαδδαῖον, ἐν ἀριθμῷ καὶ αὐτὸν τῶν ἐβδομήκοντα τοῦ
 Χριστοῦ μαθητῶν κατεileγμένον, κινήσει θειοτέρᾳ ἐπὶ τὰ Ἑδεσσα
 κήρυκα καὶ εὐαγγελιστὴν τῆς περὶ τοῦ Χριστοῦ διδασκαλίας ἐκ-
 πέμπει, πάντα τε δι' αὐτοῦ τὰ τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν τέλος ἐλάμ-
 βανεν ἐπαγγελίας. ἔχεις καὶ τούτων ἀνάγραφτον τὴν μαρτυρίαν,
 20 ἐκ τῶν κατὰ Ἑδεσσαν τὸ τηρικᾶδε βασιλευσμένην πόλιν γραμματο-
 φυλακείων ληφθεῖσαν· ἐν γοῦν τοῖς αὐτόθι δημοσίοις χάρταις,
 τοῖς τὰ παλαιὰ καὶ τὰ ἀμφὶ τὸν Ἀβγαρονπραχθέντα περιέχονσι,
 καὶ ταῦτα εἰς ἔτι νῦν ἐξ ἐκείνου πεφυλαγμένα εὑρηται, οὐδὲν δὲ
 οἶον καὶ αὐτῶν ἐπακούσαι τῶν ἐπιστολῶν, ἀπὸ τῶν ἀρχαίων ἡμῖν

ATERBDMΣΑ

21 ἱστορίας ATERDMΣ ἱστορίας ἡμῶν λεχθείσης B quam promisi-
 mus A

2 ὄντων TcERM > T¹B τε AD | 2/3 τῆς Ἰουδαίας ATcERDemMΣ >
 T¹BD¹ tam de uicinis quam de peregrinis et longe positis A | 4 Ἀβγαρος
 AT¹DΣΑ Ἀβγαρος TcERB Ἀβγαρος M Ἀβγαρος ArTr so durchweg | 10 γ' οὖν
 ATER δ' οὖν BDM | 11 αὐτοῦ TERBDM αὐτῷ A | σρια T¹BD σριαν
 AT¹Σ σριας M σρα TcER | 12 ὑπισχνόμενος ATER ὑποσχόμενος BD¹M
 ὑποσχομένου D¹ | 13/14 ἀνάστασιν αὐτοῦ ATER ἀναβίωσιν B auf Ras.,
 DM | 14 ἄνοδον ATER ἄνοδον αὐτοῦ BDM | 16 τὰ Ἑδεσσα AT¹
 BD¹M τὴν Ἑδεσσαν TrReDr τὴν Ἑδεσαν ER¹, Tem unleserlich | 20 τηρικᾶδε
 BDM τηρικᾶτα ATER | 24 ἐπιστολῶν AT¹m [γρ + Tem] BDMΣΑ φω-
 ρῶν TER

86 ἀναληφθεῖσων καὶ τόνδε αὐτοῖς ῥήμασιν ἐκ τῆς Σύρων φωνῆς μετα-
βληθεῖσων τὸν τρόπον.

ΑΝΤΙΓΡΑΦΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΓΡΑΦΕΙΣΗΣ ΥΠΟ ΑΒΓΑΡΟΥ ΤΟ-
ΠΑΡΧΟΥ ΤΩΙ ΙΗΣΟΥ ΚΑΙ ΠΕΜΦΘΕΙΣΗΣ ΑΥΤΩΙ ΔΙ' ΑΝΑΝΙΟΥ

5

ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΥ ΕΙΣ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΑ

Ἀβγαρος Οὐχάμα τοπάρχης Ἰησοῦ σωτῆρι ἀγαθῷ ἀναφανέντι ἐν 6
τόπῳ Ἱεροσολύμων χαίρειν. ἤκουσται μοι τὰ περὶ σοῦ καὶ τῶν σῶν
ἡμαίων, ὡς ἄνευ φαρμάκων καὶ βοτανῶν ὑπὸ σοῦ γινομένων. ὡς
γὰρ λόγος, τυφλοὺς ἀναβλέπειν ποιεῖς, χωλοὺς περιπατεῖν, καὶ
10 λεπροὺς καθαρίζεις, καὶ ἀκάθαρτα πνεύματα καὶ δαίμονας ἐκβάλλεις,
καὶ τοὺς ἐν μακρονοσίᾳ βασανιζομένους θεραπεύεις, καὶ νεκροὺς
ἐγείρεις. καὶ ταῦτα πάντα ἀκούσας περὶ σοῦ, κατὰ νοῦν ἰδέμην τὸ 7
ἕτερον τῶν δύο, ἢ ὅτι σὺ εἶ ὁ θεὸς καὶ καταβάς ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ
ποιεῖς ταῦτα, ἢ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ ποιῶν ταῦτα. διὰ τοῦτο τοίνυν 8
15 γράψας ἐδεήθην σου σκυλῆναι πρὸς με καὶ τὸ πάθος, ὃ ἔχω, θερα-
88 πεύσαι. καὶ γὰρ ἤκουσα ὅτι καὶ Ἰουδαῖοι καταγογγύζουσίν σου καὶ
βούλονται κακῶσαι σε. πόλις δὲ μικροτάτη μοί ἐστι καὶ σεμνή, ἥτις
3 ἐξαρκεῖ ἀμφοτέροις.

9—12 Matth. 11, 5. Luc. 7, 22

2/3 vgl. Eccl. 9, 14

ΑΤΕΡΒΔΜΣΑ

1/2 καὶ—τρόπον ΑΤ^εΕΡΜΣΑ Rasur von etwa 23 Buchstaben T¹ καὶ τόνδε
περιεχουσὼν τὸν τρόπον Β καὶ τόνδε αὐτοῖς ῥήμασιν ἐκ τῆς σύρων φωνῆς μετα-
βληθεῖσων καὶ περιεχουσὼν τὸν τρόπον D | 3/4 τοπάρχον Π König Σ a rege
(Abgar) uel toparcha Α | 6 οὐχ' ἕμα Β Rasur von 5 Buchstaben T נחמא (der
Schwarze) Σ Uchamae filius Α > ΑΕΡΔΜ | τοπάρχης ΤΒΔΜΣΑ τοπάρχης
ἐδέσσης ΑΕ τοπάρχης πόλεως ἐδέσσης R | 9 γὰρ λόγος ΑΤΕΡΒΔΜΣ λόγος|| E
et quod uerbo tantum Α

1 σου ΑΡΣΑ > ΤΕΒΔΜ | 3 ἀμφοτέροις ΑΤΜΣΑ ἀμφοτέροις· καὶ
ταῦτα μὲν οὕτως [οὕτως Β] ἔγραψεν [ἔγραψε R] τῆς θελας αὐτὸν τέως μικρὸν
ἀνγασάσης ἐλλάμψεως· ἄξιον δὲ καὶ τῆς πρὸς τοῦ ἰν αὐτῷ διὰ τοῦ αὐτοῦ γραμ-
ματοζομιστοῦ ἀποσταλείσης ἐπακοῦσαι ὀλιγοστίχον μὲν πολυδινάμον δὲ ἐπιστολῆς
τοῦτον ἐχοῦσης καὶ αὐτῆς τὸν τρόπον ΕΡΒΔ

Eusebius, Kirchengeschichte.

88 ΤΑ ΑΝΤΙΓΡΑΦΕΝΤΑ ΥΠΟ ΙΗΣΟΥ ΔΙΑ ΑΝΑΝΙΟΥ ΤΑΧΥ-
5 ΔΡΟΜΟΥ ΤΟΠΑΡΧΗ ΑΒΓΑΡΩΙ

>Μακάριος εἰ πιστεύσας ἐν ἐμοί, μὴ φορακῶς με. γέγραπται γάρ 10
>περὶ ἐμοῦ τοὺς φορακότες με μὴ πιστεύσειν ἐν ἐμοί, καὶ ἵνα
>οἱ μὴ φορακότες με αὐτοὶ πιστεύσωσι καὶ ζήσονται. περὶ
>δὲ οὗ ἔγραψάς μοι ἔλθειν πρὸς σέ, δέον ἐστὶ πάντα δι' ἃ ἀπεστά-
10 >λην ἐνταῦθα, πληρῶσαι καὶ μετὰ τὸ πληρῶσαι οὕτως ἀναληφθῆναι
>πρὸς τὸν ἀποστείλαντά με. καὶ ἐπειδὴ ἀναληφθῶ, ἀποστελῶ σοί
>τινα τῶν μαθητῶν μου, ἵνα λάσῃται σου τὸ πάθος καὶ ζώῃ σοι
>καὶ τοῖς σὺν σοὶ παράσχηται.

90 Ταύταις δὲ ταῖς ἐπιστολαῖς ἔτι καὶ ταῦτα συνῆπτο τῇ Σύ- 11
ρων φωνῇ.

>Μετὰ δὲ τὸ ἀναληφθῆναι τὸν Ἰησοῦν ἀπέστειλεν αὐτῷ Ἰούδας,
>ὁ καὶ Θωμᾶς, Θαδδαῖον ἀπόστολον, ἵνα τῶν ἐβδομήκοντα· ὃς ἐλ-
5 >θὼν κατέμενεν πρὸς Τωβίαν τὸν τοῦ Τωβία. ὡς δὲ ἤκούσθη περὶ
>αὐτοῦ, ἐμηνύθη τῷ Ἀβγάρῳ ὅτι ἐλήλυθεν ἀπόστολος ἐνταῦθα τοῦ
>Ἰησοῦ, καθὰ ἐπέστειλὲν σοι. ἤρξατο οὖν ὁ Θαδδαῖος ἐν δυνάμει 12
>θεοῦ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον καὶ μαλακίαν, ὥστε πάντας θαυμά-

6 vgl. Ioh. 20, 29 — 7/8 Resch Apokryphon 103 vgl. Ies. 6, 9 ff. Matth.
13, 14 ff. Ioh. 12, 39 ff. Act. 28, 25 ff.

7/8 Matth. 4, 23. 9, 35. 10, 1

ATERBDMΣΑ

5 τοπάρχη ATE¹R τῷ τοπάρχῃ E^c den Dativ bezeugen ΣΑ τοπάρχον BDM
| ἀβγάρῳ [ἀβγάρῳ T^cER ἀνγάρῳ Tr] ATERΣΑ ἀβγάρῳ [ἀβγάρῳ B ἀκβά-
ρον M] BDM + καὶ ἀποσταλέντα ἐν ἐδέσῃ BD | 6 μακάριος TERBDMΣΑ
ἄβγαρε μακάριος A | εἰ ATERA ὁ BDMΣ | 7 πιστεύσειν ATERΣΑ
πιστεύειν BDM | ἐν ἐμοί T^cEBDMΣΑ μοι AT¹ ἐμοί R | 8 με T^cERΣΑ
>AT¹BDM | ζήσονται TERBD ζήσονται AM | 10 πληρῶσαι¹ BDM πλη-
ρῶσαι με ATERA | 13 παράσχηται AT¹DMΣΑ παράσχηται ὥδε καὶ ταῦτα
ἐχέτω T^cER παράσχηται ὥδε δὲ καὶ ταῦτα ἐχέτω B

1/2 ταύταις—φωνῇ AT^cmRMΣΑ, mit Uncialen ED > T¹B | 1 δὲ AER
δὴ T^cmDM | 4 ἵνα τῶν ἐβδομήκοντα] ἵνα ὄντα ὡς ἔφην τῶν ἐβδομήκοντα
μαθητῶν τοῦ σ^ρσ B | 4/5 ὃς—τοῦ Τωβία ~ 13 παρ' ᾧ κατέμενεν Ditto-
graphie | 5—7 ὡς δὲ—ἐπέστειλὲν σοι ~ 7—12 ἤρξατο—λάσεται Dittographie
| 6 αὐτοῦ AT¹MΣΑ αὐτοῦ καὶ δηλὸς γέγονε [γέγονεν D] διὰ τῶν ἐπιτελούντων
παρ' αὐτοῦ θαυμασίων T^cERBD | 8 μαλακίαν ABΔΣ πᾶσαν μαλακίαν TERDM

- 90 >ζειν· ὡς δὲ ἤκουσεν ὁ Ἀβγαρος τὰ μεγαλεῖα καὶ τὰ θαυμάσια ἃ
 10 >ἐποίει, καὶ ὡς ἐθεράπευεν, ἐν ὑπονοίᾳ γέγονεν ὡς ὅτι αὐτός ἐστιν
 >περὶ οὗ ὁ Ἰησοῦς ἐπέστειλεν λέγων >ἐπειδὴν ἀναληφθῶν, ἀποστελῶ
 >σοὶ τινα τῶν μαθητῶν μου, ὅς τὸ πάθος σου λάσεται· μετακα- 13
 >λεσάμενος οὖν τὸν Τωβίαν, παρ' ᾧ κατέμενεν, εἶπεν >ἤκουσα ὅτι
 >ἀνὴρ τις δυνάστης ἐλθὼν κατέμεινεν ἐν τῇ σῇ οἰκίᾳ· ἀνάγαγε αὐτὸν
 15 >πρὸς με· ἐλθὼν δὲ ὁ Τωβίας παρὰ Θαδδαῖον, εἶπεν αὐτῷ >ὁ το-
 >πάρχης Ἀβγαρος μετακαλεσάμενός με εἶπεν ἀναγαγεῖν σε παρ' αὐτῷ,
 >ἵνα θεραπεύσης αὐτόν· καὶ ὁ Θαδδαῖος, >ἀναβαίνων, ἔφη, >ἐπει-
 >δήπερ δυνάμει παρ' αὐτῷ ἀπέσταλμαι· ὁρθίσας οὖν ὁ Τωβίας τῇ 14
 92 >ἐξῆς καὶ παραλαβὼν τὸν Θαδδαῖον ἦλθεν πρὸς τὸν Ἀβγαρον. ὡς
 >δὲ ἀνέβη, παρόντων καὶ ἐστώτων τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ, παρα-
 >χρῆμα ἐν τῷ εἰσιεῖναι αὐτὸν ὄραμα μέγα ἐφάνη τῷ Ἀβγάρῳ ἐν τῷ
 >προσώπῳ τοῦ ἀποστόλου Θαδδαίου· ὅπερ ἰδὼν Ἀβγαρος προσεκύ-
 5 >νησεν τῷ Θαδδαῖῳ, θαυμά τε ἔσχεν πάντας τοὺς περιεστωῖτας· αὐ-
 >τοὶ γὰρ οὐχ ἑοράκασιν τὸ ὄραμα, ὃ μόνον τῷ Ἀβγάρῳ ἐφάνη· ὅς καὶ 15
 >τὸν Θαδδαῖον ἤρετο εἰ >ἐπ' ἀληθείας μαθητὴς εἰ Ἰησοῦ τοῦ υἱοῦ
 >τοῦ θεοῦ, ὅς εἰρήκει πρὸς με >ἀποστελῶ σοὶ τινα τῶν μαθητῶν
 >μου, ὅστις λάσεται σε καὶ ζώῃν σοι παρέξει· καὶ ὁ Θαδδαῖος ἔφη
 10 >ἐπεὶ μεγάλως πεπίστευκας εἰς τὸν ἀποστείλαντά με, διὰ τοῦτο
 >ἀπεστάλην πρὸς σέ· καὶ πάλιν, ἐὰν πιστεύσης ἐν αὐτῷ, ὡς ἂν
 >πιστεύσης ἔσται σοὶ τὰ αἰτήματα τῆς καρδίας σου· καὶ ὁ Ἀβγαρος 16
 >πρὸς αὐτόν >οὕτως ἐπίστευσα, φησὶν, >ἐν αὐτῷ, ὡς καὶ τοὺς Ἰου-

ATERBDMΣΑ

10 ἐθεράπευεν ATMΣ ἐθεράπευεν ἐν ὀνόματι καὶ δυνάμει ἡ γν ERBD
 13 κατέμενεν ATRDMΣΑ ὁ θαδδαῖος κατέμενεν EB | 14 ἐλθὼν ATMΣΑ
 ἐλθὼν ἀπὸ ἱεροσολύμων ERBD | κατέμεινεν AT κατέμενεν M καταμένει
 ERBDΔ | 14/15 ἀνάγαγε αὐτὸν πρὸς με ATMΣΑ καὶ πολλὰς ἰάσεις ἐπ'
 ὀνόματι ἡ ἐργάζεται· ὁ δὲ εἶπεν [εἶπε R]. καὶ κε ξένος τις ἐλθὼν ἐνώκησεν
 [ἐνώκησε R ἐνοίκησεν ED] παρ' ἐμοὶ καὶ πολλὰ θαύματα ἐπιτελεῖ· ὁ δὲ ἀνάγαγε
 αὐτὸν ἔφη πρὸς με ERBD | 15—18 ἐλθὼν—ἀπέσταλμαι ~ 18—92, 1 ὁρθί-
 σας—Ἀβγαρον Dittographie | 15 θαδδαῖον ATM θαδδαῖον ERBD | 15/16 der
 König Σ | 17 αὐτόν ATDMΣΑ αὐτοῦ τὸ πάθος ERB | 18 man verlangt
 ἐν δυνάμει maxime propter ipsum conjiciunt Δ

6 ἐοράκασιν ATrERB ἐοράκασιν T¹ ἐοράκασαν DM | 7 τὸν θαδδαῖον
 ἤρετο εἰ AERBDMΣ εἶπεν τῷ θαδδαῖῳ TΔ | εἰ ATM σὺ εἰ ERBD | 9 σε
 ATMΣΑ σου τὸ πάθος ERBD | παρέξει ATMΣΑ καὶ τοῖς σὺν σοὶ παρέξει
 πᾶσιν [πᾶσι R] ERBD | 10 με ATMΣΑ με γν ἡ ERBD | 11 ἐὰν ATMΣΑ
 ἐὰν ἐπὶ πλέον [πλείον D] ERBD | 13 οὕτως ἐπίστευσα φησὶν ATMΔ ἔφη οὕτως
 ἐπίστευσα ERBD

92 >δαίονες τοὺς σταυρώσαντας αὐτὸν βουληθῆναι δύναμιν παραλαβὼν
 15 >κατακόψαι, εἰ μὴ διὰ τὴν βασιλείαν τὴν Ῥωμαίων ἀνεκόπην τοῦ
 >τον. καὶ ὁ Θαδδαῖος εἶπεν »ὁ κύριος ἡμῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς
 >αὐτοῦ πεπλήρωσεν καὶ πληρώσας ἀνελήφθη πρὸς τὸν πατέρα.
 >λέγει αὐτῷ Ἀβγαρος »κἀγὼ πεπίστευκα εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τὸν πα- 17
 >τέρα αὐτοῦ. καὶ ὁ Θαδδαῖος »διὰ τοῦτο, φησί, »τίθημι τὴν χειρά
 20 >μον ἐπὶ σὲ ἐν ὀνόματι αὐτοῦ. καὶ τοῦτο πράξαντος, παραχορήμα
 >ἐθεραπεύθη τῆς νόσον καὶ τοῦ πάθους οὗ εἶχεν. ἐθαύμασέν τε ὁ 18
 >Ἀβγαρος ὅτι καθὼς ἤκουσται αὐτῷ περὶ τοῦ Ἰησοῦ, οὕτως τοῖς
 >ἔργοις παρέλαβεν διὰ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ Θαδδαῖον, ὃς αὐτὸν ἄνεν
 94 >φαρμακείας καὶ βοτανῶν ἐθεράπευσεν, καὶ οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ Ἀβδον
 >τὸν τοῦ Ἀβδον, ποδάγραν ἔχοντα· ὃς καὶ αὐτὸς προσελθὼν ὑπὸ
 >τοὺς πόδας αὐτοῦ ἔπεσεν, εὐχάς τε διὰ χειρὸς λαβὼν ἐθεραπεύθη.
 >πολλοὺς τε ἄλλους συμπολίτας αὐτῶν ὁ αὐτὸς ἰάσατο, θαυμαστὰ
 5 >καὶ μεγάλα ποιῶν καὶ κηρύσσων τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. μετὰ δὲ 19
 >ταῦτα ὁ Ἀβγαρος »τὸν Θαδδαῖον, ἔφη, »σὺν δυνάμει τοῦ θεοῦ ταῦτα
 >ποιεῖς καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ ἐθαυμάσαμεν· ἀλλ' ἐπὶ τούτοις δέομαί σου,
 >διηγῆσαι μοι περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ἰησοῦ πῶς ἐγένετο, καὶ περὶ
 >τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καὶ ἐν ποίᾳ δυνάμει ταῦτα ἐποίει ἅτινα
 10 >ἤκουσται μοι. καὶ ὁ Θαδδαῖος »νῦν μὲν σιωπήσομαι, ἔφη, »ἐπεὶ 20
 >δὲ κηρύξαι τὸν λόγον ἀπεστάλην, αὐριον ἐκκλησιάσόν μοι τοὺς πολί-
 >τας σου πάντας, καὶ ἐπ' αὐτῶν κηρύξω καὶ σπερῶ ἐν αὐτοῖς τὸν
 >λόγον τῆς ζωῆς, περὶ τε τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ἰησοῦ καθὼς ἐγένετο,
 >καὶ περὶ τῆς ἀποστόλης αὐτοῦ, καὶ ἔνεκα τίνος ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ

ATERBDMΣΑ

15 τὴν AT¹R τῶν T^eEBDM | 15/16 τοῦτον ATMΣΑ τῆς προθέσεως
 ERBD | 16 ἡμῶν T, D durch Rasur corr., MΣΑ ἡμῶν ἰσ Α ἡμῶν καὶ θσ ἰσ ὁ
 ἡσ ERB | 17 πατέρα TE, D durch Rasur corr., MΑ πατέρα αὐτοῦ ARΣ ἐα-
 τοῦ πατέρα BD¹ | 20 αὐτοῦ ATER, D durch Rasur corr., MΣΑ αὐτοῦ τοῦ
 zu w BD¹ | 22 ἤκουστο T durch Rasur, M | 23 αὐτοῦ AT, D durch Rasur
 corr., MΣΑ αὐτοῦ καὶ ἀποστόλου ERBD¹ | ἄνεν ATDM δίχα ERB

4/5 πολλούς—θεοῦ passt nicht zum Folgenden | 4 ἰάσατο AT, D durch Rasur
 corr., MΣΑ ἰάσατο ἀπόστολος ERB | 7 αὐτοὶ TERBDMΣΑ σε αὐτοὶ A | 8 δι-
 γησαί AER, D durch Rasur corr., Α διηγῆσασθαί TBD¹MΣ | 10/11 ἐπεὶ δὲ
 DMΣΑ ἐπειδὴ δὲ ER ἐπεὶ δὲ B ἐπειδὴ AT | 11 αὐριον TERBDMΣΑ αὐριον
 δὲ A | 12 κηρύξω TBDMΣΑ κηρύξω τὸν λόγον τοῦ θν AER | 13—S. 96, 3
 περὶ τε—πατέρα αὐτοῦ voreusebianischer Zusatz, der dann ebenfalls Zusätze er-
 halten hat | 13 περὶ—ἐγένετο aus S wiederholt | 14 περὶ—αὐτοῦ ~ 14/15
 ἔνεκα—πατρός Dittographie

94 πατρός, καὶ περὶ τῆς δυνάμεως καὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ καὶ μυστη-
 16 ρίων ὧν ἐλάλησεν ἐν κόσμῳ, καὶ ποία δυνάμει ταῦτα ἐποίει, καὶ
 περὶ τῆς καινῆς αὐτοῦ κηρύξεως, καὶ περὶ τῆς μικρότητος καὶ περὶ
 τῆς ταπεινώσεως, καὶ πῶς ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν καὶ ἀπέθετο καὶ
 96 ἐομίκρυνεν αὐτοῦ τὴν θεότητα, καὶ ἐσταυρώθη, καὶ κατέβη εἰς τὸν
 ᾠδην, καὶ διέσχισε φραγμὸν τὸν ἐξ αἰῶνος μὴ σχισθέντα, καὶ ἀνή-
 γειρεν νεκροὺς καὶ κατέβη μόνος, ἀνέβη δὲ μετὰ πολλοῦ ὄχλου πρὸς
 τὸν πατέρα αὐτοῦ. ἐκέλευσεν οὖν ὁ Ἀβγαρος τῇ ἑωθεν συνάξει 21
 5 τοὺς πολίτας αὐτοῦ καὶ ἀκοῦσαι τὴν κήρυξιν Θεοδοαίου, καὶ μετὰ
 ταῦτα προσέταξεν δοθῆναι αὐτῷ χρυσὸν καὶ ἄσημον. ὁ δὲ οὐκ
 ἐδέξατο, εἰπὼν· εἰ τὰ ἡμέτερα καταλελοιπάμεν, πῶς τὰ ἀλλότρια
 ληψόμεθα; ἐπράχθη ταῦτα τεσσαρακοστῷ καὶ τριακοσιοστῷ ἔτει. 22 28/9 n.
 Chr.

ἃ καὶ οὐκ εἰς ἄχρηστον πρὸς λέξιν ἐκ τῆς Σύρων μεταβληθέντα
 10 φωνῆς ἐνταῦθά μοι κατὰ καιρὸν κεισθῶ.

18 Phil. 2, 8

ATERBDMΣΑ

15 πρὸς ATDMA seinem Vater Σ θν καὶ πρὸς ERB | δυνάμεως καὶ TEB
 DΣ δυνάμεως καὶ περὶ M δυνάμεως ARA | 16 καὶ ποίε—ἐποίει aus 9 wie-
 derholt | 17/18 καὶ περὶ τῆς μικρότητος—ταπεινώσεως ~ 18/S. 96, 1 ἐταπεί-
 νωσεν—θεότητα Dittographie | 17 καὶ² ATMΣΑ καὶ εὐτελείας καὶ ERBD
 18 ταπεινώσεως TM ταπεινώσεως αὐτοῦ A (über seine Kleinheit und) seine Niedrig-
 keit Σ (quod ita parvius et) humilis A ταπεινώσεως τοῦ φαινομένου ἔξωθεν ἄνου
 EBD ταπεινώσεως τοῦ φαινομένου ἄνου R | ἑαυτὸν ATMΣΑ ἑαυτὸν γενόμενος
 ἐπύκοος τῷ πρὶ διὰ τὴν τῶν ἄνων σφραν ERBD | ἀπέθετο TMΣΑ πῶς ἀπέ-
 θετο BD ἀπέθανε A πῶς ἀπέθανε ER

1 καὶ ἐσταυρώθη ATMΣΑ ὅσα τε ὑπὸ τῶν [τῶν > R] Ἰουδαίων ἔπαθεν
 [ἔπαθε R] καὶ πῶς ἐσταυρώθη ERBD | 2/3 ἀνήγειρεν νεκροὺς MΣ mortuos
 suscitaret A ἀνήγαγεν [ἀνήγαγε T] νεκροὺς AT ἀνέστη καὶ συνήγειρεν [συνή-
 γειρε R] νεκροὺς [τοὺς νεκροὺς ER] τοὺς ἀπ' αἰῶνων ζεκοιμημένους ERBD
 καὶ [καὶ πῶς ERBD] κατέβη μόνος ἀνέβη δὲ μετὰ πολλοῦ ὄχλου TERBDMΣΑ
 [= Δ] καταβάς γὰρ μόνος συνήγειρεν πολλοὺς εἰθ' οὕτως ἀνέβη A | 4 αὐ-
 τοῦ ATMΣΑ αὐτοῦ καὶ πῶς κάθηται ἐν δεξιᾷ τοῦ θν καὶ πρὸς μετὰ δόξης ἐν
 τοῖς οὐνοῖς καὶ πῶς ἐλεέσθαι μέλλει πάλιν μετὰ δυνάμεως ζῶντας καὶ
 νεκροὺς ERBD

B

Τάδε καὶ ἡ β περιέχει βίβλος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας

- A Περὶ τῆς μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Χριστοῦ διαγωγῆς τῶν ἀποστόλων.
 B Ὅπως Τιβέριος ὑπὸ Πιλάτου τὰ περὶ τοῦ Χριστοῦ διδασκαλίας ἐκινήθη.
 Γ Ὅπως εἰς πάντα τὸν κόσμον ἐν βραχεὶ χρόνῳ διέδραμεν ὁ περὶ τοῦ Χριστοῦ λόγος.
 Δ Ὡς μετὰ Τιβέριον Γάιος Ἰουδαίων βασιλέα καθίστησιν Ἀγρίππαν, τὸν Ἡρώδην αἰδίων ζημιώσας φυγῇ.
 E Ὡς Φίλων ὑπὲρ Ἰουδαίων πρεσβείαν ἐστείλατο πρὸς Γάιον.
 ς Ὅσα Ἰουδαίοις συνεργούη κακὰ μετὰ τὴν κατὰ τοῦ Χριστοῦ τόλμαν.
 Z Ὡς καὶ Πιλάτος ἐαυτὸν διεχρήσατο.
 H Περὶ τοῦ κατὰ Κλαύδιον λιμοῦ.
 Θ Μαρτύριον Ἰακώβου τοῦ ἀποστόλου.
 I Ὡς Ἀγρίππας ὁ καὶ Ἡρώδης τοὺς ἀποστόλους διώξας τῆς θείας παραντίχα δίκης ἤσθετο.
 IA Περὶ Θεοδῶ τοῦ γόητος.
 IB Περὶ Ἑλένης τῆς τῶν Ἀδιαβηνῶν βασιλίδος.
 IG Περὶ Σίμωνος τοῦ μάγον.
 ID Περὶ τοῦ κατὰ Ῥώμην κηρύγματος Πέτρου τοῦ ἀποστόλου.
 IE Περὶ τοῦ κατὰ Μάρκον εὐαγγελίου.
 IS Ὡς πρῶτος Μάρκος τοῖς κατ' Αἴγυπτον τὴν εἰς τὸν Χριστὸν γνῶσιν ἐκήρυξεν.
 IZ Οἷα περὶ τῶν κατ' Αἴγυπτον ἀσκητῶν ὁ Φίλων ἱστορεῖ.
 IH Ὅσα τοῦ Φίλωνος εἰς ἡμᾶς περιῆλθεν συγγράμματα.
 IO Οἷα τοὺς ἐν Ἱεροσολύμοις Ἰουδαίους συμφορὰ μετήλθεν ἐν τῇ τοῦ πάσχα ἡμέρᾳ.
 K Οἷα καὶ κατὰ Νέρωνα ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐπράχθη.

- ΚΑ Περὶ τοῦ Αἰγυπτίου, οὗ καὶ τῶν ἀποστόλων αἱ Πράξεις ἐμνη-
μόνευσαν.
- ΚΒ Ὡς ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Ῥώμην δέσμιος ἀναπεμφθεὶς Παῦ-
λος ἀπολογησάμενος πάσης ἀπελύθη αἰτίας.
- ΚΓ Ὡς ἐμαρτύρησεν Ἰάκωβος ὁ τοῦ κυρίου χρηματίσας ἀδελφός.
- ΚΔ Ὡς μετὰ Μάρκον πρῶτος ἐπίσκοπος τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλη-
σίας Ἀννιανὸς κατέστη.
- ΚΕ Περὶ τοῦ κατὰ Νέρωνα διωγμοῦ, καθ' ὃν ἐπὶ Ῥώμης Παῦλος
καὶ Πέτρος τοῖς ὑπὲρ εὐσεβείας μαρτυρίαις κατεκοσμήθησαν.
- Κς Ὡς μυρίοις κακοῖς περιγλήσθησαν Ἰουδαῖοι, καὶ ὥς τὸν ὕστατον
πρὸς Ῥωμαίους ἦραντο πόλεμον.

Συνῆκται ἡμῖν ἡ βιβλος ἀπὸ τῶν Κλήμεντος Τερτυλλιανοῦ Ἰω-
σέπου Φίλωνος.

102 Ὅσα μὲν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ἔχρην ὥς ἐν προοιμίῳ 1
 διαστείλασθαι τῆς τε θεολογίας περὶ τοῦ σωτηρίου λόγου καὶ τῆς
 ἀρχαιολογίας τῶν τῆς ἡμετέρας διδασκαλίας δογμάτων ἀρχαιότητος
 τε τῆς κατὰ Χριστιανούς εὐαγγελικῆς πολιτείας, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ
 5 ὅσα περὶ τῆς γενομένης ἑναγχοῦς ἐπιφανείας αὐτοῦ, τὰ τε πρὸ τοῦ
 πάθους καὶ τὰ περὶ τῆς τῶν ἀποστόλων ἐκλογῆς, ἐν τῷ πρὸ τού-
 του, συντεμνόντες τὰς ἀποδείξεις, διειλήφαμεν· φέρε δ', ἐπὶ τοῦ παρ- 2
 ὄντος ἤδη καὶ τὰ μετὰ τὴν ἀνάληψιν αὐτοῦ διασκεψόμεθα, τὰ μὲν
 ἐκ τῶν θείων παρασημαινόμενοι γραμμάτων, τὰ δ' ἔξωθεν προο-
 10 ἱστοροῦντες ἐξ ὧν κατὰ καιρὸν μνημονεύομεν ὑπομνημάτων.

Πρῶτος τοιγαροῦν εἰς τὴν ἀποστολὴν ἀντὶ τοῦ προδότου Ἰούδα 11
 κληροῦται Μαθθίας, εἰς καὶ αὐτός, ὥς δεδήλωται, τῶν τοῦ κυρίου
 γενόμενος μαθητῶν. καθίστανται δὲ δι' εὐχῆς καὶ χειρῶν ἐπι-
 θέσεως τῶν ἀποστόλων εἰς διακονίαν ὑπηρεσίας ἕνεκα τοῦ κοινού
 15 ἄνδρες δεδοκιμασμένοι, τὸν ἀριθμὸν ἑπτὰ, οἱ ἀμφὶ τὸν Στέφανον·
 ὃς καὶ πρῶτος μετὰ τὸν κύριον ἅμα τῇ χειροτονίᾳ, ὥσπερ εἰς αὐτὸ
 τοῦτο προαχθεὶς, λίθοις εἰς θάνατον πρὸς τῶν κυριοκτόνων βάλλε-
 ται, καὶ ταύτῃ πρῶτος τὸν αὐτῷ φερώνυμον τῶν ἀξιολύκων τοῦ
 Χριστοῦ μαρτύρων ἀποφέρεται στέφανον. τότε δὴ καὶ Ἰάκωβον, 2
 20 τὸν τοῦ κυρίου λεγόμενον ἀδελφόν, ὅτι δὴ καὶ οὗτος τοῦ Ἰωσήφ
 ὠνόμαστο παῖς, τοῦ δὲ Χριστοῦ πατὴρ ὁ Ἰωσήφ, ὃ μνηστευθεὶσα ἡ
 παρθένος, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτούς, ἐν γαστρὶ ἔχονσα ἐκ
 πνεύματος ἁγίου, ὥς ἡ ἱερὰ τῶν εὐαγγελίων διδάσκει γραφὴ τοῦ-

12 82, 5—8 — 13—15 Act. 6, 1—6 — 16—19 Act. 7, 58. 59 — 23
 Matth. 1, 18

ATERBDMΣΔ

4 χριστιανὸς AT¹BDMΔ τὸν χριστιανισμόν TcERΣ | 5 πρὸ T¹BDM
 περὶ ATcERΣΔ | 12 Μαθθίας] Tolmai Σ | 22 ἐν γαστρὶ BDM ἠβρητο
 ATER

104 τον δὴ οὖν αὐτὸν Ἰάκωβον, ὃν καὶ δίκαιον ἐπὶ κλῆν οἱ πάλοι δι' ἀρετῆς ἐκάλουν προτερήματα, πρῶτον ἱστοροῦσιν τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἐκκλησίας τὸν τῆς ἐπισκοπῆς ἐγχειρισθῆναι θρόνον· Κλήμης ἐν 3 ἑκτῷ τῶν Ὑποτυπώσεων γράφων ὧδε παρίστησιν

5 >Πέτρον γάρ φησιν καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην μετὰ τὴν ἀνάληψιν >τοῦ σωτῆρος, ὡς ἂν καὶ ὑπὸ τοῦ σωτῆρος προτετιμημένους, μὴ >ἐπιδικάζεσθαι δόξης, ἀλλὰ Ἰάκωβον τὸν δίκαιον ἐπίσκοπον τῶν Ἱε- >ροσολύμων ἐλέσθαι.

οὐ δ' αὐτὸς ἐν ἐβδόμῃ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως ἔτι καὶ ταῦτα περὶ 4 10 αὐτοῦ φησιν

>Ἰακώβῳ τῷ δικαίῳ καὶ Ἰωάννῃ καὶ Πέτρῳ μετὰ τὴν ἀνάστασιν >παρέδωκεν τὴν γνῶσιν ὁ κύριος, οὗτοι τοῖς λοιποῖς ἀποστόλοις >παρέδωκαν, οἱ δὲ λοιποὶ ἀπόστολοι τοῖς ἐβδομήκοντα· ὧν εἷς ἦν >καὶ Βαρναβᾶς. δύο δὲ γεγόνασιν Ἰάκωβοι, εἷς ὁ δίκαιος, ὁ κατὰ τοῦ 5 15 >πετρῶν βληθείς καὶ ὑπὸ γραφῆς ξύλῳ πληγείς εἰς θάνατον, >ἕτερος δὲ ὁ κατατομηθείς.

αὐτοῦ δὴ τοῦ δικαίου καὶ ὁ Παῦλος μνημονεύει γράφων >ἕτερον >δὲ τῶν ἀποστόλων οὐκ εἶδον, εἰ μὴ Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν >τοῦ κυρίου· ἐν τούτοις καὶ τὰ τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν πρὸς τὸν 6 20 τῶν Ὀσροηνῶν βασιλέα τέλος ἐλάμβανεν ὑποσχέσεως. ὁ γοῦν Θωμᾶς τὸν Θαδδαῖον κινήσει θειοτέρα ἐπὶ τὰ Ἑδεσσα κήρυκα καὶ εὐαγγελιστὴν τῆς περὶ τοῦ Χριστοῦ διδασκαλίας ἐκπέμπει, ὡς ἀπὸ τῆς εὐρεθείσης αὐτόθι γραφῆς μικρῷ πρόσθεν ἐδηλώσαμεν· ὁ δὲ 7 τοῖς τόποις ἐπιστάς, τὸν τε Ἀβγαρον ἰᾶται τῷ Χριστοῦ λόγῳ καὶ 106 τοὺς αὐτόθι πάντας τοῖς τῶν θαυμάτων παραδόξοις ἐκπλήττει, ἱκανῶς τε αὐτοὺς τοῖς ἔργοις διαθείς καὶ ἐπὶ σέβας ἀγαγὼν τῆς τοῦ Χριστοῦ δυνάμεως, μαθητὰς τῆς σωτηρίου διδασκαλίας κατεστήσατο.

5—8 Zahn, Forschungen 3, 73 — 11—16 Zahn, Forschungen 3, 75 — 17—19 Gal. 1, 19 — 23 82, 21 ff.

ATERBDMΣΑ

1 οὖν AT^cERBD > T¹M | 2 ἀρετῆς ἐκάλουν ABDM ἀρετὴν ἐκάλουν καὶ TER *uirtutum merito et insignis uitae privilegio* A | 6 ὁσ² BDMΣ *ἔν* ATER *ab ipso* A | 7/8 ἱεροσολέμων ΠΣ *apostolorum* A | 21 τὰ Ἑδεσσα ATBD^rM τὰ αἰδεσσα D¹ τὴν Ἑδεσσαν T¹ *übergeschr.*, R τὴν Ἑδεσαν E, vgl. 84, 16

- 106 εἰς ἔτι τε νῦν ἐξ ἐκείνου ἢ πᾶσα τῶν Ἑδεσσηνῶν πόλις τῇ Χριστοῦ
 5 προσαναέκκειται προσηγορία, οὐ τὸ τυχὸν ἐπιφερομένη δαίμα τῆς τοῦ
 σωτῆρος ἡμῶν καὶ εἰς αὐτοὺς εὐεργεσίας. καὶ ταῦτα δ' ὡς ἐξ ἁρ- 8
 χαίων ἱστορίας εἰρησθῶ· μετώμεν δ' αὖθις ἐπὶ τὴν θείαν γρα-
 φήν. γενομένον δὴτα ἐπὶ τῇ τοῦ Στεφάνου μαρτυρίᾳ πρῶτον καὶ
 μεγίστου πρὸς αὐτῶν Ἰουδαίων κατὰ τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἐκκλησίας
 10 διωγμοῦ πάντων τε τῶν μαθητῶν πλὴν ὅτι μόνων τῶν δώδεκα
 ἀνὰ τὴν Ἰουδαίαν τε καὶ Σαμάρειαν διασπαρέντων, τινὲς, ἣ φησὶν ἡ
 θεία γραφή, διελθόντες ἕως Φοινίκης καὶ Κύπρου καὶ Ἀντιοχείας,
 οὐπω μὲν ἔθνεσιν οἱοί τε ἦσαν τοῦ τῆς πίστεως μεταδιδόναι λόγον
 τολμᾶν, μόνοις δὲ τοῦτον Ἰουδαίοις κατήγγελλον. τῆνικαῦτα καὶ 9
 15 Παῦλος ἐλυμαίνετο εἰς ἔτι τότε τὴν ἐκκλησίαν, κατ' οἴκους τῶν
 πιστῶν εἰσπορευόμενος σύρων τε ἄνδρας καὶ γυναῖκας καὶ εἰς φυ-
 λακὴν παραδιδούς. ἀλλὰ καὶ Φίλιππος, εἰς τῶν ἅμα Στεφάνῳ 10
 προχειρισθέντων εἰς τὴν διακονίαν, ἐν τοῖς διασπαρείσιν γερόμενος,
 κάτεισιν εἰς τὴν Σαμάρειαν, θείας τε ἔμπλεως δυνάμεως κηρύττει
 20 πρῶτος τοῖς αὐτόθι τὸν λόγον, τοσαύτη δ' αὐτῷ θεία συνήρκει
 χάρις, ὡς καὶ Σίμωνα τὸν μάγον μετὰ πλείστων ὅσων τοῖς αὐτοῦ
 λόγοις ἐλχθῆναι. ἐπὶ τοσοῦτον δ' ὁ Σίμων βεβοημένος κατ' ἐκεῖνο 11
 καιροῦ τῶν ἡπατημένων ἐκράτει γοητεία, ὡς τὴν μεγάλην αὐτὸν
 ἡγεῖσθαι εἶναι δύναμιν τοῦ θεοῦ. τότε δ' οὖν καὶ οὗτος τὰς ὑπὸ
 25 τοῦ Φιλίππου δυνάμει θείᾳ τελονόμενας καταπλαγεῖς παραδοξοποιίας,
 108 ὑποδύεται καὶ μέχοι λουτροῦ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν καθυποκρίνε-
 ται· ὁ καὶ θαυμάζειν ἄξιον εἰς δεῦρο γινόμενον πρὸς τῶν ἔτι καὶ 12
 νῦν τὴν ἀπ' ἐκείνου μισροστάτην μετιόντων αἵρεσιν, οἱ τῇ τοῦ σφῶν
 προπάτορος μεθόδῳ τὴν ἐκκλησίαν λοιμοῦδον καὶ ψωραλέας νόσον
 5 δίκην ὑποδύμενοι, τὰ μέγιστα λυμαίνονται τοὺς οἷς ἐναπομάζασθαι
 οἱοί τε ἂν εἶεν τὸν ἐν αὐτοῖς ἀποκεκρυμμένον δυσάλθῃ καὶ χαλεπὸν

8—11 Act. 8, 1 — 11—14 Act. 11, 19 — 14—17 Act. 8, 3 — 17—S. 108, 2
 Act. 8, 5—13 — 17. 18 Act. 6, 5

ATERBDMΣΑ

6 δ' BD μὲν ATERM | 10 μόνων τῶν δώδεκα BDM τῶν δώδεκα μόνων
 ATER | 11 ἡ AT^rER ἢ Tⁱ ὡς BDM | 16/17 καὶ²—παραδιδούς] παρεδίδου
 εἰς φυλακὴν MΔ | 19 ἔμπλεως TB γεγωνὼς ἔμπλεως Tem ERDM ἔμπλεως ὢν
 A, ΣΑ ziehen θείας—δυνάμεως zum Vorhergehenden und stellen die Copulativ-
 partikel vor κηρύττει | 21 ὅσων AM 4 Buchstaben ausradirt T ἐτέρων ἀνδρῶν
 T^eERBD mit vielen anderen Σ | 22 ἐλχθῆναι A, E durch Rasur, RBD ἐλεγ-
 χθῆναι TEⁱMΣ consternaret A

1 εἰς ATER εἰς τὸν BD εἰσὶν M

- 108 **Ιόν.** ἤδη γέ τοι πλείους τούτων ἀπεώσθησαν, ὅποιοί τινας
 εἶεν τὴν μοχθηρίαν, ἀλόντες, ὥσπερ οὖν καὶ ὁ Σίμων αὐτὸς πρὸς
 τοῦ Πέτρου καταφωραθεὶς ὃς ἦν, τὴν προσήκουσαν ἔτισεν τιμω-
 10 **ρίαν.** ἀλλὰ γὰρ εἰς αὖξιν ὁσημέραι προϊόντος τοῦ σωτηρίου κη- 13
 ρύματος, οἰκονομία τις ἤγεν ἀπὸ τῆς Αἰθιοπῶν γῆς τῆς αὐτόθι
 βασιλίδος, κατὰ τι πάτριον ἔθος ὑπὸ γυναικὸς τοῦ ἔθνους εἰς ἔτι
 νῦν βασιλευμένου, δυνάστην· ὃν πρῶτον ἐξ ἔθνων πρὸς τοῦ Φι-
 15 λίππου δι' ἐπιφανείας τὰ τοῦ θείου λόγου ὄργια μετασχόντα τῶν
 τε ἀνὰ τὴν οἰκουμένην πιστῶν ἀπαρχὴν γενόμενον, πρῶτον κατέχει
 λόγος ἐπὶ τὴν πάτριον παλινοστήσαντα γῆν εὐαγγελίσασθαι τὴν τοῦ
 τῶν ὄλων θεοῦ γνῶσιν καὶ τὴν ζωοποιὸν εἰς ἀνθρώπους τοῦ σω-
 20 τῆρος ἡμῶν ἐπιδημίαν, ἔργῳ πληρωθείσης δι' αὐτοῦ τῆς >Αἰθιοπία
 >προφθάσει χεῖρα αὐτῆς τῷ θεῷ< περιεχούσης προφητείας. ἐπὶ 14
 20 τούτοις Παῦλος, τὸ τῆς ἐκλογῆς σκεῦος, οὐκ ἐξ ἀνθρώπων οὐδὲ δι'
 ἀνθρώπων, δι' ἀποκαλύψεως δ' αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ θεοῦ
 πατρὸς τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, ἀπόστολος ἀναδείκνυται,
 δι' ὁπτασίας καὶ τῆς κατὰ τὴν ἀποκάλυψιν οὐρανίου φωνῆς ἀξιωθεὶς
 τῆς κλήσεως.
 25 Καὶ δὴ τῆς παραδόξου τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἀναστάσεώς τε καὶ B 2 1
 εἰς οὐρανὸς ἀναλήψεως τοῖς πλείστοις ἤδη περιβοήτου καθεστῶσης,
 παλαιῶν κεκρατηκότος ἔθνους τοῖς τῶν ἔθνων ἀρχουσι τὰ παρα
 110 σφίσιν καινοτομούμενα τῷ τὴν βασιλείαν ἀρχὴν ἐπικρατοῦντι ση-
 μαίνειν, ὥς ἂν μηδὲν αὐτὸν διαδιδράσκει τῶν γινομένων, τὰ περὶ
 τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ εἰς πάντας
 ἤδη καθ' ὅλης Παλαιστίνης βεβοημένα Πιλάτος Τιβερίῳ βασιλεὶ κοι-
 5 νοῦται, τάς τε ἄλλας αὐτοῦ πνθόμενος τεραστίας καὶ ὥς ὅτι μετὰ 2

8—10 Act. 8, 18—23 — 10—14 Act. 8, 26—38 — 18/19 Ps. 67, 32 —
 20 Act. 9, 15 — 20—22 Gal. 1, 1 — 23/24 Act. 9, 3—6

2—7 vgl. Tert. Apolog. 21

ATERBDMΣΑ

8 εἶεν TERBDM ἦσαν A | 9 ὅς ἦν A ὅσην TERBDM nicht übersetzt Σ
 10 αὖξιν A αὖξιν TERBDM | 11 ἀπὸ T durch Ras. corr., ERBDM καὶ
 ἀπὸ AT¹ | 13 δυνάστην ΠΑ εὐνοῦχον Σ | πρὸς TERBDM ἐπὶ A
 20/21 δι' ἄνων ΗΣ δι' ἄνων Α | 21 δι'—δ' ἀλλὰ δι' ἀποκαλύψεως M
 3 ὡ BDM γν ATERA > Σ | 4 βλησ T¹BDM βλησ τῆς ATcER
 4/5 κοινοῦται TERBDMΣΑ κοινοῦται ὅς A [Zonar. 3, 11, 23] | 5 τε-
 ραστίας TERBD τεραστίας M τερατείας A [Zonar. 3, 11, 24]

- 110 θάνατον ἐκ νεκρῶν ἀναστὰς ἤδη θεὸς εἶναι παρὰ τοῖς πολλοῖς πε-
πίστευτο. τὸν δὲ Τιβέριον ἀνενεγκεῖν ἐπὶ τὴν σύγκλητον ἐκείνην
τ' ἀπόσασθαι φασὶ τὸν λόγον, τῷ μὲν δοκεῖν, ὅτι μὴ πρότερον
αὐτῇ τοῦτο δοκιμάσασα ἦν, παλαιοῦ νόμον κεκρατηκότος μὴ ἄλλως
10 τινὰ παρὰ Ῥωμαίοις θεοποιεῖσθαι μὴ οὐχὶ ψήφῳ καὶ δόγματι συγ-
κλήτον, τῇ δ' ἀληθείᾳ, ὅτι μὴδὲ τῆς ἐξ ἀνθρώπων ἐπικρίσεως τε
καὶ συστάσεως ἢ σωτήριος τοῦ θεοῦ κηρύγματος ἐδεῖτο διδασκαλίᾳ
ταύτῃ δ' οὖν ἀποσαμένῃς τὸν προσαγγελθέντα περὶ τοῦ σωτήρος 3
ἡμῶν λόγον τῆς Ῥωμαίων βουλῆς, τὸν Τιβέριον ἦν καὶ πρότερον
15 εἶχεν γνώμην τηρήσαντα, μὴδὲν ἄτοπον κατὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ δι-
δασκαλίας ἐπινοῆσαι. ταῦτα Τερτυλλιανὸς τοὺς Ῥωμαίων νόμους 4
ἠκριβωκώς, ἀνὴρ τὰ τε ἄλλα ἔνδοξος καὶ τῶν μάλιστα ἐπὶ Ῥώμῃς
λαμπρῶν, ἐν τῇ γραφείᾳ μὲν αὐτῷ Ῥωμαίων φωνῇ, μεταβληθείσῃ
δ' ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα γλωττίαν ὑπὲρ Χριστιανῶν ἀπολογία τίθησιν,
20 κατὰ λέξιν τοῦτον ἱστορῶν τὸν τρόπον

- ἵνα δὲ καὶ ἐκ τῆς γενέσεως διαλεχθῶμεν τῶν τοιούτων νόμων, 5
παλαιὸν ἦν δόγμα μὴδένα θεὸν ὑπὸ βασιλέως καθιεροῦσθαι, πρὶν
ὑπὸ τῆς συγκλήτου δοκιμασθῆναι. Μάρκος Αἰμίλιος οὕτως περὶ
112 τινος εἰδώλου πεποίηκεν Ἀλβούρνου. καὶ τοῦτο ὑπὲρ τοῦ ἡμῶν
λόγον πεποιήται, ὅτι παρ' ὅμιν ἀνθρωπεῖα δοκιμῇ ἢ θεότης δίδεται.
ἔαν μὴ ἀνθρώπων θεὸς ἀρέσῃ, θεὸς οὐ γίνεται· οὕτως κατὰ γε
τοῦτο ἀνθρωπὸν θεῷ ἴλεω εἶναι προσήκεν. Τιβέριος οὖν, ἐφ' οὗ 6
5 τὸ τῶν Χριστιανῶν ὄνομα εἰς τὸν κόσμον εἰσελήλυθεν, ἀγγεληθέντος
αὐτῷ ἐκ Παλαιστίνης τοῦ δόγματος τούτου, ἔνθα πρῶτον ἤρξατο,
τῇ συγκλήτῳ ἀνεκοινώσατο, δηλὸς ὢν ἐκείνοις ὡς τῷ δόγματι
ἀρέσκεται. ἢ δὲ σύγκλητος, ἐπεὶ οὐκ αὐτῇ δεδοκιμάκει, ἀπόσας· ὁ
δὲ ἐν τῇ αὐτοῦ ἀποφάσει ἔμεινεν, ἀπειλήσας θάνατον τοῖς τῶν
10 Χριστιανῶν κατηγόροις·

21—S. 112, 10 Tert. Apolog. 5

ATERBDMΣΔ

6 ἤδη θεὸς εἶναι παρὰ τοῖς πολλοῖς BM θεὸς εἶναι παρὰ τοῖς πολλοῖς D
θεὸς εἶναι παρὰ πολλοῖς ἤδη ATER [θεὸς εἶναι παρὰ πλείστοις ἤδη Zon. 3, 11,
25/26] a quam plurimis iam A | 7 τὸν δὲ τιβέριον TERBDMΣΔ > A [Zonar.
3, 11, 26] | ἐπὶ τὴν σύγκλητον BDM μὲν τῇ συγκλήτῳ ATER [Zonar. 3, 11, 26]
| 8 τ' AT¹ER τε M δ' TrBDΣ | 13 ταύτῃ T durch Rasur ERBDcΔ ταύτης
AT¹D¹M [Zonar. 3, 12, 1] | 18 ῥωμαίων EBDM [Zonar. 3, 12, 8] τῇ ῥωμαίων
ATR | 19 δ' BDM [Zonar. 3, 12, 8] δὲ καὶ ATER

1/2 ἡμῶν λόγον ATER λόγον ἡμῶν BDM | 4 προσήκεν BDM προσήκει ATER
| 6 πρῶτον ABDM [Zonar. 3, 12, 14] πρώτως TR, aus πρώτως corr. E¹

112 τῆς οὐρανίου προνοίας κατ' οἰκονομίαν τοῦτ' αὐτῷ πρὸς νοῦν
βαλλομένης, ὥς ἂν ἀπαραποδίστως ἀρχὰς ἔχων ὁ τοῦ εὐαγγελίου
λόγος πανταχόσε γῆς διαδράμοι.

Οὕτω δὴτα οὐρανίῳ δυνάμει καὶ συνεργίᾳ ἀθρόως οἶά τις ἡλίον Γ 3 1
15 βολὴ τὴν σύμπασαν οἰκουμένην ὁ σωτήριος κατηύγαξε λόγος. αὐ-
τίκα ταῖς θεαῖς ἐπομένως γραφαῖς ἐπὶ >πᾶσαν< προῆει >τὴν γῆν
>ὁ φθόγγος< τῶν θεσπεσίων εὐαγγελιστῶν αὐτοῦ καὶ ἀποστόλων,
>καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν<. καὶ 2
20 μυριάνδρῳ καὶ παμπληθεὶς ἀθρόως ἐκκλησίαι συνεστήκεσαν, οἳ τε
ἐκ προγόνων διαδοχῆς καὶ τῆς ἀνέκαθεν πλάνης παλαιᾷ νόσῳ δεισι-
δαιμονίας εἰδώλων τὰς ψυχὰς πεπεδημένοι, πρὸς τῆς τοῦ Χριστοῦ
δυνάμεως διὰ τῆς τῶν φοιτητῶν αὐτοῦ διδασκαλίας τε ὁμοῦ καὶ
25 χαλεπωτάτων λύσιν εὐράμενοι, πάσης μὲν δαιμονικῆς κατέπτνον
πολυθείας, ἕνα δὲ μόνον εἶναι θεὸν ὁμολόγουν, τὸν τῶν συμπάντων
δημιουργόν, τοῦτόν τε αὐτὸν θεομοῖς ἀληθοῦς εὐσεβείας δι' ἐνθέου
καὶ σώφρονος θρησκείας τῆς ὑπὸ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν τῷ τῶν ἀν-
θρώπων βίῳ κατασπαρείσης ἐγέραιρον. ἀλλὰ γὰρ τῆς χάριτος 3
30 ἥδη τῆς θείας καὶ ἐπὶ τὰ λοιπὰ χρομένης ἔθνη καὶ πρότον μὲν
114 κατὰ τὴν Παλαιστίνων Καισάρειαν Κορνηλίον σὺν ὅλῳ τῷ οἴκῳ δι'
ἐπιφανείας θειοτέρας ὑποουρίας τε Πέτρου τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν
καταδεξαμένον πλείστον τε καὶ ἄλλων ἐπ' Ἀντιοχείας Ἑλλήνων, οἷς
οἱ κατὰ τὸν Στεφάνου διωγμὸν διασπαρέντες ἐκήρυξαν, ἀνθούσης
5 ἄρτι καὶ πληθυνούσης τῆς κατὰ Ἀντιόχειαν ἐκκλησίας ἐν ταῦτῳ τε
ἐπιπαρόντων πλείστον ὅσων τῶν τε ἀπὸ Ἱεροσολύμων προφητῶν
καὶ σὺν αὐτοῖς Βαρναβᾶ καὶ Παύλου ἑτέρου τε πλήθους ἐπὶ τούτοις
ἀδελφῶν, ἡ Χριστιανῶν προσηγορία τότε πρότον αὐτόθι ὥσπερ
ἀπ' εὐδαλοῦς καὶ γονίμου πηγῆς ἀναδίδεται. καὶ Ἄγαθος μὲν, εἰς 4
10 τῶν συνόντων αὐτοῖς προφητῶν, περὶ τοῦ μέλλειν ἔσεσθαι λιμὸν
προθεσπίζει, Παῦλος δὲ καὶ Βαρναβᾶς ἐξυπηρετησόμενοι τῇ τῶν
ἀδελφῶν παραπέμπονται διακονίᾳ.

16—18 Psalm 18, 5 — 19 vgl. Matth. 3, 12 Luc. 3, 17 — 30—S. 114, 3
Act. 10

3—12 Act. 11, 20—30

ATERBDMΣΑ

17 αὐτοῦ BDM τε αὐτοῦ ATER | 19 πάσας BDM πάσας τὰς ATER

3/4 οἷς οἱ ABDΣΑ ὅσοι TERM γο ὅσοι Δ^m | 9 ἄγαθος ΠΑ 878 Σ |

11 προθεσπίζει ATER θεσπίζει BDM | δὲ BDM τε ATER | ἐξ ὑπηρετησά-
μενοι ΜΣ | 12 sanctorum A

114 Τιβέριος μὲν οὖν ἀμφὶ τὰ δύο καὶ εἴκοσι βασιλεύσας ἔτη τελευτᾷ, 4 4 1
μετὰ δὲ τοῦτον Γάιος τὴν ἡγεμονίαν παραλαβὼν, ἀντίκα τῆς Ἰου-
15 δαίων ἀρχῆς Ἀγρίππα τὸ διάδημα περιτίθησιν, βασιλέα καταστήσας
αὐτὸν τῆς τε Φιλίππου καὶ τῆς Αὐσανίου τετραρχίας, πρὸς αἷς μετ'
οὐ πολὺν αὐτῷ χρόνον καὶ τὴν Ἡρώδου τετραρχίαν παραδίδωσιν,
αἰδῶν φυγῇ τὸν Ἡρόδην (οὗτος δ' ἦν ὁ κατὰ τὸ πάθος τοῦ σω-
τῆρος) οὖν καὶ τῇ γυναικὶ Ἡορδιάδι πλείστον ἔνεκα ζημιώσας αἰ-
20 τιῶν. μάρτυς Ἰώσηπος καὶ τούτων.

Κατὰ δὲ τοῦτον Φίλων ἐγνωρίζετο πλείστοις, ἀνὴρ οὐ μόνον E 2
τῶν ἡμετέρων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀπὸ τῆς ἔξωθεν ὁρμωμένων παιδείας
ἐπισημότατος. τὸ μὲν οὖν γένος ἀνέκαθεν Ἑβραῖος ἦν, τῶν δ'
ἐπ' Ἀλεξανδρείας ἐν τέλει διαφανῶν οὐδενὸς χείρων, περὶ δὲ τὰ 3
25 θεῖα καὶ πάτρια μαθήματα ὅσον τε καὶ ὀπηλίκον εἰσενήνεκται πόνον,
ἔργῳ πᾶσι δῆλος, καὶ περὶ τὰ φιλόσοφα δὲ καὶ ἐλευθέρια τῆς ἔξωθεν
116 παιδείας οἷός τις ἦν, οὐδὲν δεῖ λέγειν, ὅτε μάλιστα τὴν κατὰ Πλά-
τωνα καὶ Πυθαγόραν ἐξηλωκὼς ἀγωγὴν, διενεργεῖν ἅπαντας τοὺς
καθ' ἑαυτὸν ἱστορεῖται. καὶ δὴ τὰ κατὰ Γάιον οὗτος Ἰουδαίους 5 1
συμβάντα πέντε βιβλίοις παραδίδωσιν, ὁμοῦ τὴν Γαίου διεξιὼν φρε-
5 νοβλάθειαν, ὡς θεὸν ἑαυτὸν ἀναγορεύσαντος καὶ μυρία περὶ τὴν
ἀρχὴν ἐνυβρικότος, τὰς τε κατ' αὐτὸν Ἰουδαίων ταλαιπωρίας καὶ ἦν
αὐτὸς στειλάμενος ἐπὶ τῆς Ῥωμαίων πόλεως ὑπὲρ τῶν κατὰ τὴν
Ἀλεξανδρείαν ὁμοεθνῶν ἐποιήσατο πρεσβείαν, ὅπως τε ἐπὶ τοῦ
Γαίου καταστὰς ὑπὲρ τῶν πατρίων νόμων, οὐδὲν τι πλέον γέλωτος
10 καὶ διασυρμῶν ἀπηνέγκατο, μικροῦ δεῖν καὶ τὸν περὶ τῆς ζωῆς ἀνα-
τλὰς κίνδυνον. μέμνηται καὶ τούτων ὁ Ἰώσηπος, ἐν ὀκτωκαιδε- 2
κάτῳ τῆς Ἀρχαιολογίας κατὰ λέξιν ταῦτα γράφων

καὶ δὴ στάσεως ἐν Ἀλεξανδρείᾳ γενομένης Ἰουδαίων τε οἱ
ἐνοικοῦσι, καὶ Ἑλλήνων, τρεῖς ἀφ' ἑκατέρας τῆς στάσεως πρεσβε-
15 νται αἰρεθέντες παρῆσαν πρὸς τὸν Γάιον. καὶ ἦν γὰρ τῶν Ἀλεξαν- 3
δρέων πρεσβέων εἰς Ἀπίων, ὃς πολλὰ εἰς τοὺς Ἰουδαίους ἐβλασφή-
μησεν, ἀλλὰ τε λέγων καὶ ὡς τῶν Καίσαρος τιμῶν περιορῶν
πάντων γούν, ὅσοι τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ ὑποτελεῖς εἶεν, βωμονὸς τῷ

13 Ios. A. I. 18, 224 B. I. 2, 180 — 20 A. I. 18, 237. 252. 255

13—S. 118, 6 Ios. A. I. 18, 257—260

ATERBDMΣΔ

24 δὲ BDMΔ τε ER μὲν οὖν AT

5 ὡς BDM ὡς ἂν ATER | 6 ἐνυβρικότος BDM ἐνυβρίσαντος ATE ὕβρι-
σαντος R | 7 αὐτὸς MΣΔ αὐτὸς ὁ φίλων ATER αὐτὸς φίλων BD | 11 καὶ
TERBDMΣ' δὲ καὶ AΔ | 15 πρὸς AT'M ὡς TcERBD Ios

- 116 >Γαίῳ καὶ ναοὺς ἰδρυμένων τὰ τε ἄλλα ἐν πᾶσιν αὐτὸν ὅσπερ τοὺς
 20 >θεοὺς δεχομένων, μόνους τοῦσδε ἄδοξον ἡγεῖσθαι ἀνδριᾶσι τιμᾶν
 >καὶ ὄρκιον αὐτοῦ τὸ ὄνομα ποιῆσθαι· πολλὰ δὲ καὶ χαλεπὰ Ἀπί- 4
 >ωνος εἰρηκότος, ὅφ' ὧν ἀρθῆναι ἤλπιζεν τὸν Γαῖον καὶ εἰκὸς ἦν.
 >Φίλων ὁ προσετώς τῶν Ἰουδαίων τῆς πρεσβείας, ἀνὴρ τὰ πάντα
 >ἐνδοξος Ἀλεξάνδρου τε τοῦ ἀλαβάρχου ἀδελφὸς ὧν καὶ φιλοσοφίας
 118 >οὐκ ἄπειρος, οἷός τε ἦν ἐπ' ἀπολογία χωρεῖν τῶν κατηγορημένων,
 >διακλείει δ' αὐτὸν Γαῖος, κελεύσας ἐκποδῶν ἀπελθεῖν, περιοργής 5
 >τε ὧν φανερός ἦν ἐργασόμενός τι δεινὸν αὐτούς. ὁ δὲ Φίλων
 >ἔξιςι περιυβρισμένος, καὶ φησὶν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους οἱ περὶ αὐτὸν
 5 >ἦσαν, ὡς χρή θαρρεῖν, Γαῖον μὲν αὐτοῖς ὠργισμένον, ἔργῳ δὲ ἤδη
 >τὸν θεὸν ἀντιπαρεξάγοντος.

ταῦτα ὁ Ἰώσηπος. καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Φίλων ἐν ἧ συνέγραψεν 6
 Πρεσβεία τὰ κατὰ μέρος ἀκριβῶς τῶν τότεπραχθέντων αὐτῷ δηλοῖ.
 ὧν τὰ πλεῖστα παρ εἰς, ἐκεῖνα μόνον παραθήσομαι, δι' ὧν τοῖς ἐν-
 10 τυγχάνουσι προφανῆς γενήσεται δῆλωσις τῶν ἅμα τε καὶ οὐκ εἰς
 μακρὸν τῶν κατὰ τοῦ Χριστοῦ τετολμημένων ἔνεκεν Ἰουδαίοις συμ-
 βεβηκότων.
 Πρῶτον δὴ οὖν κατὰ Τιβερίον ἐπὶ μὲν τῆς Ῥωμαίων πόλεως 7
 ἰστορεῖ Σημιανόν, τῶν τότε παρὰ βασιλεῖ πολλὰ δυνάμενον, ἄρδην
 15 τὸ πᾶν ἔθνος ἀπολέσθαι σπονδὴν εἰσαγχομένην, ἐπὶ δὲ τῆς Ἰουδαίας
 Πιλᾶτον, καθ' ὃν τὰ περὶ τὸν σωτήρα τετόλμητο, περὶ τὸ ἐν Ἱε-
 ρουσολύμοις ἔτι τότε συνεστὸς ἱερὸν ἐπιχειρήσαντά τι παρὰ τὸ Ἰου-
 δαίοις ἔξόν, τὰ μέγιστα αὐτοὺς ἀναταράξαι. μετὰ δὲ τὴν Τιβερίον 6 1
 τελευταίην Γαῖον τὴν ἀρχὴν παρεληφότα, πολλὰ μὲν εἰς πολλοὺς καὶ
 20 ἄλλα ἐνυβρίσαι, πάντων δὲ μάλιστα τὸ πᾶν Ἰουδαίων ἔθνος οὐ
 σμικρὰ καταβλάψαι· ἃ καὶ ἐν βραχεὶ πάρεστιν διὰ τῶν αὐτοῦ κατα-
 μαθεῖν φωνῶν, ἐν αἷς κατὰ λέξιν ταῦτα γράφει

7 — S. 120, 13 vgl. Phil. leg. ad Gai. 24. 38

ATERBDMΣΑ

5 γαλον ΠΣΑ γαλον λόγῳ Ios HSS | 8 αὐτῶν] gegen sie Σ | 14 Seianus
 der Hyparch Σ | τῶν AT¹ R τὸν TrEBDM | πολλὰ TERBDM grosse Dinge
 Σ magni loci A τὰ μέγιστα A | δυνάμενον T durch Rasur corr., ERBDMΣ
 δυναμένων AT¹ | 15 ἀπολέσθαι ATERM ἀπολέσαι BD, αὐτὰ auf Rasur D, ΣΑ
 σπονδὴν εἰσαγχομένην TeTrE σπονδὴν εἰσαγχομένην AT¹ σπονδὴν ἐνηγοχέναι
 R πεποιῆσθαι σπονδὴν BDM π auf Rasur D¹ γὰρ πεποιῆσθαι Tem | 16 τε-
 τόλμητο T durch Rasur, ERBDM τετόλμηται AT¹ | 20 ἐνυβρίσαι AM ἐν-
 βρίσαι μυρία TERBD

120 >τοσαύτη μὲν οὖν τις ἢ τοῦ Γαΐου περὶ τὸ ἦθος ἦν ἀνωμαλία 2
 >πρὸς ἅπαντας, διαφερόντως δὲ πρὸς τὸ Ἰουδαίων γένος, ᾧ χαλεπῶς
 >ἀπεχθανόμενος τὰς μὲν ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσιν προσευχάς, ἀπὸ τῶν
 >κατ' Ἀλεξάνδρειαν ἀρξάμενός, σφετερίζεται, καταπλήσας εἰκόνων
 5 >καὶ ἀνδριάντων τῆς ἰδίας μορφῆς, (ὁ γὰρ ἑτέρων ἀνατιθέντων
 >ἐφίεις, αὐτὸς ἰδρύνετο δυνάμει), τὸν δ' ἐν τῇ ἱεροπόλει νεών, ὃς
 >λοιπὸς ἦν ἄφαντος, ἀσυλίας ἡξιωμένος τῆς πάσης, μεθρημόζετο καὶ
 >μετεσχημάτιζεν εἰς οἰκεῖον ἱερόν, ἵνα Διὸς Ἐπιφανοῦς Νέον χρηματίξῃ
 >Γαῖον<.

10 μυρία μὲν οὖν ἄλλα δεινὰ καὶ πέρα πάσης διηγήσεως ὁ αὐτὸς 3
 κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν συμβεβηκότα Ἰουδαίοις ἐπὶ τοῦ δηλου-
 μένου ἐν δευτέρῳ συγγράμματι ὧν ἐπέγραψεν >Περὶ ἀρετῶν< ἱστο-
 ρεῖ· συνάδει δ' αὐτῷ καὶ ὁ Ἰώσηπος, ὁμοίως ἀπὸ τῶν Πιλάτου
 χρόνων καὶ τῶν κατὰ τοῦ σωτήρος τετολμημένων τὰς κατὰ παντὸς
 15 τοῦ ἔθνους ἐνάρξασθαι σημαίνων συμφορὰς. ἄκουε δ' οὖν οἷα καὶ 4
 οὗτος ἐν δευτέρῳ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ πολέμου αὐταῖς συλλαβαῖς δηλοῖ
 λέγων

>πεμφθεῖς δὲ εἰς Ἰουδαίαν ἐπίτροπος ὑπὸ Τιβερίου Πιλάτος
 >νύκτωρ κεκαλυμμένης εἰς Ἱεροσόλυμα παρεισχομίζει τὰς Καίσαρος
 20 >εἰκόνας· σημαῖται καλοῦνται. τοῦτο μεθ' ἡμέραν μεγίστην ταραχὴν
 >ἡγείρεν τοῖς Ἰουδαίοις. οἳ τε γὰρ ἐγγὺς πρὸς τὴν ὄψιν ἐξεπλάγησαν,
 >ὥς πεπατημένων αὐτοῖς τῶν νόμων· οὐδὲν γὰρ ἀξιούσιν ἐν τῇ
 >πόλει δεῖκναι τίθεσθαι<.

ταῦτα δὲ συγκρίνας τῇ τῶν εὐαγγελίων γραφῇ, εἶση ὡς οὐκ εἰς 5
 25 μακρὸν αὐτοὺς μετῴληεν ἣν ἔρορξαν ἐπ' αὐτοῦ Πιλάτου φωνήν, δι'
 122 ἧς οὐκ ἄλλον ἢ μόνον ἔχειν ἐπεβόων Καίσαρα βασιλέα. εἶτα δὲ 6
 καὶ ἄλλην ἐξῆς ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς ἱστορεῖ μετελθεῖν αὐτοὺς συμ-
 φορὰν ἐν τούτοις

1—9 Philo leg. ad Gai. 43 — 18—23 Ioseph. B. I. 2, 169. 170

1 Ioann. 19, 15

ATERBDMΣΑ

6 ἱεροπόλει T¹ Philo ἱεραπόλει BDM ἱερὰ πόλει ATcERΔΣ | 7 λοιπὸς
 AT¹BDΔ Philo λοιπὸν A¹ corr., B¹ corr., TcERM nicht übersetzt Σ | 12 ὧν
 BD ὦ ATER, B corr., δ M in secundo operis sui de uirtutibus libro Δ |
 21 οἳ τε TERBDM Ios οἱ A τε ist durch falsche Abgrenzung des Excerpts un-
 verständlich geworden

- 122 >μετὰ δὲ ταῦτα ταραχὴν ἑτέραν ἐκίνει, τὸν ἱερὸν θησανρόν, κα-
 5 >λείται δὲ κορβανας, εἰς καταγωγὴν ὑδάτων ἐξαναλίσκων· κατῆι δὲ
 >ἀπὸ τριακοσίων σταδίων. πρὸς τοῦτο τοῦ πλήθους ἀγανάκτησις
 >ἦν, καὶ τοῦ Πιλάτου παρόντος εἰς Ἱεροσόλυμα, περιστάντες ἅμα 7
 >κατεβόων. ὁ δὲ προήδει γὰρ αὐτῶν τὴν ταραχὴν καὶ τῷ πλήθει
 >τοὺς στρατιώτας ἐνόησεν, ἐσθήσεσιν ἰδιωτικαῖς κεκαλυμμένους,
 10 >ἐγκαταμίξας καὶ ξίφει μὲν χρῆσασθαι κωλύσας, ξύλοις δὲ παῖν
 >τοὺς κεκραγότες ἐγκελευσάμενος, σύνθημα δίδωσιν ἀπὸ τοῦ βήματος.
 >τυπτόμενοι δὲ οἱ Ἰουδαῖοι πολλοὶ μὲν ὑπὸ τῶν πληγῶν, πολλοὶ δὲ
 >ὑπὸ σφῶν αὐτῶν ἐν τῇ φυγῇ καταπατηθέντες ἀπόλυντο, πρὸς
 >δὲ τὴν συμφορὰν τῶν ἀνηρημένων καταπλαγὲν τὸ πλήθος ἐσιώ-
 15 >πησεν.

ἐπὶ τούτοις μυρίας ἄλλας ἐν αὐτοῖς Ἱεροσολύμοις κεινῆσθαι 8
 νεωτεροποιᾶς ὁ αὐτὸς ἐμφαίνει, παριστὰς ὡς οὐδαμῶς ἐξ ἐκείνου
 διέλιπον τὴν τε πόλιν καὶ τὴν Ἰουδαίαν ἅπασαν στάσεις καὶ πόλεμοι
 καὶ κακῶν ἐπάλληλοι μηχαναί, εἰς ὅτε τὸ πανόστατον ἢ κατὰ
 20 Οὐδеспасиανὸν αὐτοὺς μετῆλθεν πολιορκία. Ἰουδαίους μὲν οὖν ὧν
 κατὰ τοῦ Χριστοῦ τετολμήκασιν, ταύτῃ πη τὰ ἐκ τῆς θείας μετῆι
 δίκης·

- οὐκ ἀγνοεῖν δὲ ἄξιον ὡς καὶ αὐτὸν ἐκείνον τὸν ἐπὶ τοῦ σωτήρος Z 7
 Πιλάτον κατὰ Γάϊον, οὗ τοὺς χρόνους διέξιμεν, τοσαύταις περι-
 25 πεσεῖν κατέχει λόγος συμφοραῖς, ὡς ἐξ ἀνάγκης αὐτοφονευτὴν ἐαν-
 τοῦ καὶ τιμωρὸν αὐτόχειρα γενέσθαι, τῆς θείας, ὡς ἔοικεν, δίκης
 124 οὐκ εἰς μακρὸν αὐτὸν μετελθούσης. ἱστοροῦσιν Ἑλλήνων οἱ τὰς
 Ὀλυμπιάδας ἅμα τοῖς κατὰ χρόνους πεπραγμένοις ἀναγράψαντες.

Ἀλλὰ γὰρ Γάϊον οὐδ' ὅλοις τέτταρσιν ἔτεσιν τὴν ἀρχὴν κατα- H 8 1
 σχόντα Κλαύδιος αὐτοκράτωρ διαδέχεται· καθ' ὃν λιμοῦ τὴν οἰκον-
 5 μένην πῆσαντος (τοῦτο δὲ καὶ οἱ πόρρω τοῦ καθ' ἡμᾶς λόγου
 συγγραφεῖς ταῖς αὐτῶν ἱστορίαις παρέδοσαν), ἢ κατὰ τὰς Πράξεις
 τῶν ἀποστόλων Ἀγάβου προφήτου περὶ τοῦ μέλλειν ἔσεσθαι λιμὸν
 ἐφ' ὅλην τὴν οἰκουμένην πέρας ἐλάμβανεν πρόρρησις. τὸν δὲ 2

4—15 Ioseph. B. I. 2, 175—177

3/4 vgl. Ios. A. I. 19, 201 B. I. 2, 204 — 4—8 Act. 11, 28

ATERBDMΣΔ

7 ἅμα BD τόλμαν AT¹ *audent adire eum et clamoribus fatigare* Δ (sie stan-
 den gegen ihn) und waren frech und schrien Σ τὸ βῆμα TeERM Ios | 8 καὶ
 τῷ TERBDM τῷ Α (wie Ios schrieb) beides Ios HSS

7 Ἀγάβου] 878 Σ

κατ' ἐκείνον δὲ τὸν καιρὸν, δῆλον δ' ὅτι τὸν ἐπὶ Κλανδίον, θ 9 1
 ἔπέβαλεν Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς τὰς χεῖρας κακῶσαι τινας
 15 τῶν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας, ἀνείλεν δὲ Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν
 Ἰωάννου μαχαίρας· περὶ τοῦτον δ' ὁ Κλήμης τοῦ Ἰακώβου 2
 καὶ ἱστορίαν μνήμης ἀξίαν ἐν τῇ τῶν Ὑποτυπώσεων ἐβδόμῃ παρα-
 τίθεται ὡς ἂν ἐκ παραδόσεως τῶν πρὸ αὐτοῦ, φάσκων ὅτι δὴ ὁ
 εἰσαγαγὼν αὐτὸν εἰς δικαστήριον, μαρτυρήσαντα αὐτὸν ἰδὼν κινη-
 20 θείς, ὡμολόγησεν εἶναι καὶ αὐτὸς ἐκ τῶν Χριστιανῶν.

25 τότε δῆτα, ὡς φησὶν ἡ θεία γραφή, ἰδὼν Ἡρόδης ἐπὶ τῇ 4
126 τοῦ Ἰακώβου ἀναιρέσει πρὸς ἡδονῆς γερονδὲς τὸ πρᾶχθ' ἐν τοῖς
Ἰουδαίοις, ἐπιτίθεται καὶ Πέτρῳ, δεσμοῖς τε αὐτὸν παραδόντες, ὅσον
οὐπω καὶ τὸν κατ' αὐτοῦ νόμον ἐνῆργησεν ἄν, εἰ μὴ διὰ θείας ἐπι-
φανείας, ἐπιστάντος αὐτῷ νύκτωρ ἄγγέλου, παραδόξως τῶν ἐργῶν
5 ἀπαλλαγείς, ἐπὶ τὴν τοῦ κηρύγματος ἀφείται διακονίαν. καὶ τὰ
μὲν κατὰ Πέτρον οὕτως εἶχεν οἰκονομίαις·

10—12 Act. 11, 29. 30 — 13—16 Act. 12, 1. 2 — 14—24 Georgios Synk.
633, 11—18 — 16—24 Zahn, Forschungen 3, 76 — 25—S. 126, 5 Act. 12, 3—17

11 *sanctis habitantibus Hierusolyma* A | 12 *ἐῴσαν* DM *ἤμισαν* *ἤμι* auf
 Rasur B *ῆσαν* ATER | 13 *δ'* T¹BDΣ > ATcERM | 19 *μαρτυρήσαντα* BDM
 Synk Σ *μαρτυρήσαντα* ATERA | *αὐτὸν ἰδὼν* BDM *ἰδὼν αὐτὸν* ATER *ἰδὼν*
αὐτὸν μαρτυρήσαντα Synk | 23 *ὁμοῦ* RBDM Synk ΣA > ATE | 25 *τότε*
δῆτα BDM *τὸ τηνικαῦτα* δὲ ATER

1 πρὸς ἡδονῆς γεγονὸς D πρὸς ἡδονὴν γεγονὸς B πρὸς ἡδονῆς γενόμενον M ὅτι δὴ πρὸς ἡδονῆς εἴη ATE ὅτι πρὸς ἡδονῆς εἴη R | 5 ἀφίεται ATEMBDΣA ἀφίεται Tem, E¹ durch Correctur, R | 8 ἄνα BDM ἀλλὰ ATER

- 126 ῥὸς διάκονος μετήγει, παρὰ τὴν τῶν ἀποστόλων ἐπιβουλήν,
 10 ὥς ἡ τῶν Πράξεων ἱστορεῖ γραφή, ὀρμήσαντα μὲν ἐπὶ τὴν Καισάρειαν, ἐν ἐπισήμῳ δ' ἐνταῦθα ἑορτῆς ἡμέρᾳ λαμπρᾷ καὶ βασιλικῇ κοσμησάμενον ἐσθῆτι ὑψηλὸν τε πρὸ βήματος δημηγορήσαντα· τοῦ γὰρ τοι δῆμον παντὸς ἐπευφημήσαντος ἐπὶ τῇ δημηγορίᾳ ὥς ἐπὶ θεοῦ φωνῇ καὶ οὐκ ἀνθρώπων, παραχρῆμα τὸ λόγιον πατάξει αὐτὸν
 15 ἄγγελον κυρίου ἱστορεῖ, γενόμενόν τε σκοληρόβρωτον ἐκψῦσαι. θαν- 2
 μάσαι δ' ἄξιον τῆς περὶ τὴν θείαν γραφὴν καὶ ἐν τῷδε τῷ παραδόξῳ συμφωνίας τὴν τοῦ Ἰωσήπου ἱστορίαν, καθ' ἣν ἐπιμαρτυρῶν τῇ ἀληθείᾳ δηλὸς ἐστίν, ἐν τόμῳ τῆς Ἀρχαιολογίας ἐννεακαιδεκάτῳ, ἐνθα αὐτοῖς γράμμασιν ὧδε πῶς τὸ θαῦμα διηγείται
- 20 τρίτον δ' ἔτος αὐτῷ βασιλεύοντι τῆς ὅλης Ἰουδαίας πεπλήρωτο, 3
 καὶ παρῇν εἰς πόλιν Καισάρειαν, ἣ τὸ πρότερον Στράτωνος πύργος ἐκαλεῖτο. συντελεῖ δ' ἐνταῦθα θεωρίας εἰς τὴν Καισάρως τιμὴν, ὑπὲρ τῆς ἐκείνου σωτηρίας ἑορτὴν τινα ταύτην ἐπιστάμενος, καὶ παρ' αὐτὴν ἡθροιστο τῶν κατὰ τὴν ἐπαρχίαν ἐν τέλει καὶ προβε-
 25 βηκότων εἰς ἄξιαν πληθος. δευτέρᾳ δὲ τῶν θεωριῶν ἡμέρᾳ στολὴν 4
 ἐνδυσάμενος ἐξ ἀργύρου πεποιημένην πᾶσαν, ὥς θαυμάσιον ὕφην
 128 εἶναι, παρῇλθεν εἰς τὸ θέατρον ἀρχομένης ἡμέρας. ἐνθα ταῖς πρώ-
 ταις τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων ἐπιβολαῖς ὁ ἀργυρὸς κατανασθῆις,
 5 θανμασίως ἀπέστιλβεν, μαρμαίρων τι φοβερόν καὶ τοῖς εἰς αὐτὸν ἀτενίζουσι φρικτῶδες. εὐθὺς δὲ οἱ κόλακες τὰς οὐδὲν ἐκείνῳ πρὸς 5
 5 ἀγαθοῦ ἄλλος ἄλλοθεν φωνὰς ἀνεβόων, θεὸν προσαγορεύοντες «εὐ-
 μενῆς» τε «εἰῆς» ἐπιλέγοντες, «εἰ καὶ μέχρι νῦν ὥς ἀνθρώπων ἐφο-
 βήθημεν, ἀλλὰ τοῦτεῦθεν κρείττονά σε θνητῆς φύσεως ὁμολογοῦ-
 6 μεν». οὐκ ἐπέπληξεν τούτοις ὁ βασιλεὺς οὐδὲ τὴν κολακείαν 6
 10 ἀσεβοῦσαν ἀπετρίψατο. ἀνακύψας δὲ μετ' ὀλίγον, τῆς ἑαυτοῦ γε-
 φιλῆς ὑπερκαθεζόμενον εἶδεν ἄγγελον. τοῦτον εὐθὺς ἐνόησεν κακῶν
 εἶναι αἴτιον, τὸν καὶ ποτε τῶν ἀγαθῶν γενόμενον, καὶ διακάρδιον

9—15 Act. 12, 19. 21—23 — 20—S. 130, 10 Ioseph. A. I. 19, 343—351

11 vgl. A. I. 18, 195 ff.

ATERBDMΣΑ

13 ἐπὶ τῇ BDM τῇ ATER | 26 auro argentoque A

4 οὐδὲν ARB¹ οὐδ' TE, B durch Rasur, DM οὐδὲ Ios HSS | 9 aus ἀπε-
 ρίσπατο corr. E¹ ἀπετρίψατο M exhorruit A | ὀλίγον τῆς AT¹BDMΣΑ ὀλίγον
 τὸν βουβῶνα τῆς TemER Ios | 10 ἄγγελον AT¹BDMΣΑ ἐπὶ σχολίον τινοσ-
 ἄγγελον TeER beides Ios HSS | 11 αἴτιον AT¹BDMΣΑ > ER ausradirt T
 anradirt B (εἶναι) und (εἶναι) αἴτιον Ios HSS

- 128 >ἔσχεν ὀδύνην, ἄθροον δ' αὐτῷ τῆς κοιλίας προσέφυσεν ἄλγῃμα, 7
 >μετὰ σφοδρότητος ἀρξάμενον. ἀναθεωρῶν οὖν πρὸς τοὺς φίλους,
 >ὁ θεὸς ὑμῖν ἐγώ, φησὶν, »ἤδη καταστρέφειν ἐπιτάττωμαι τὸν βίον,
 15 >παραχρῆμα τῆς εἰμαρμένης τὰς ἄρτι μου κατεψευσμένας φωνὰς
 >ἐλεγχούσης. ὁ κληθεὶς ἀθάνατος ὑφ' ὑμῶν, ἤδη θανεῖν ἀπάγομαι.
 >δεκτέον δὲ τὴν πεπωμένην, ἣ ἡ θεὸς βεβούληται. καὶ γὰρ βεβιώ-
 >καμεν οὐδαμῇ φάυλως, ἀλλ' ἐπὶ τῆς μακαριζομένης μακρότητος.
 >ταῦτα δὲ λέγων ἐπιτάσσει τῆς ὀδύνης κατεπονείτο· μετὰ σπονδῆς 8
 20 οὖν εἰς τὸ βασιλεῖον ἐκομίσθη, καὶ διῆξε λόγους εἰς πάντας ὡς ἔχει
 >τοῦ τεθνήσκειν παντάπασι μετ' ὀλίγον. ἡ πληθὺς δ' αὐτίκα σὺν
 >γυναιξὶ καὶ παισὶν ἐπὶ σάκκον καθεσθίοντα τῷ πατρίῳ νόμῳ τὸν
 130 >θεὸν ἰκέτεον ὑπὲρ τοῦ βασιλέως, οἰμωγῆς τε πάντ' ἦν ἀνάπλεα
 >καὶ θρήνων. ἐν ὑψηλῷ δ' ὁ βασιλεὺς δοματίῳ κατακείμενος καὶ
 >κάτω βλέπων αὐτοὺς πρηγεῖς προπίπτοντας, ἄδακρυς οὐδ' αὐτὸς
 >ἔμενεν. συνεχεῖς δ' ἐφ' ἡμέρας πέντε τῷ τῆς γαστροῦς ἀλγῇματι 9
 5 >διεργασθείς, τὸν βίον κατέστρεψεν, ἀπὸ γενέσεως ἄγων πεντηχοστὸν
 >ἔτος καὶ τέταρτον, τῆς δὲ βασιλείας ἑβδομον. τέσσαρας μὲν οὖν
 >ἐπὶ Γαίου Καίσαρος ἐβασίλευσεν ἐνιαυτούς, τῆς Φιλίππου μὲν τε-
 >τραρχίας εἰς τριετίαν ἄρξας, τῷ τετάρτῳ δὲ καὶ τὴν Ἡρώδου
 >προσεληφώς, τρεῖς δ' ἐπιλαβὼν τῆς Κλαυδίου Καίσαρος αὐτοκρα-
 10 >τορίας.

ταῦτα τὸν Ἰώσηπον μετὰ τῶν ἄλλων ταῖς θείαις συναληθεύ- 10
 οντα γραφαῖς ἀποθανυμάζω· εἰ δὲ περὶ τὴν τοῦ βασιλέως προση-
 γορίαν δόξειεν τισὶν διαφωνεῖν, ἀλλ' ὁ γε χρόνος καὶ ἡ πρᾶξις τὸν
 αὐτὸν ὄντα δείκνυσιν, ἥτοι κατὰ τι σφάλμα γραφικὸν ἐνηλλαγμένον
 15 τοῦ ὀνόματος ἢ καὶ διωνυμίας περὶ τὸν αὐτόν, οἷα καὶ περὶ πολλοὺς,
 γεγεννημένης.

Ἐπεὶ δὲ πάλιν ὁ Λουκᾶς ἐν ταῖς Πράξεσιν εἰσάγει τὸν Γαμαλιήλ 1A 11 1
 ἐν τῇ περὶ τῶν ἀποστόλων σκέψει λέγοντα ὡς ἄρα κατὰ τὸν δη-
 λούμενον χρόνον ἀνέστη Θεοδᾶς λέγων ἑαυτὸν εἶναι τινά, ὃς κατε-

17—20 Act. 5, 34—36

ATERBDMΣΑ

18 μακρότητος T¹A (auf Hoffnung) langer Seligkeit Σ μακαριότητος ABDM
 λαμπρότητος Tr¹ER Ios γο λαμπρότητος Tem ἀκρότητος vermutet für Ios Keil
 22 σάκκον AT¹RBDM σάκκον T durch Rasur, E σάκκων (wie Ios schrieb) ΣΑ
 σάκκων σάκκων σάκκων Ios HSS

3 προπίπτοντας TER¹DM προσπίπτοντας AReB καταπίπτοντας und προσ-
 πίπτοντας Ios HSS | 4 συνεχεῖς T¹B.1 συνεχῶς AT¹ERDM beides Ios HSS

130 λύθη, καὶ πάντες ὅσοι ἐπείσθησαν αὐτῷ, διελύθησαν· φέρε, καὶ τὴν
περὶ τούτου παραθώμεθα τοῦ Ἰωσήπου γραφήν. ἱστορεῖ τοίνυν
αὐτῷ κατατὰ τὸν ἀρτίως δεδηλωμένον αὐτοῦ λόγον αὐτὰ δὴ ταῦτα
κατὰ λέξιν

25 >Φάδου δὲ τῆς Ἰουδαίας ἐπιτροπεύοντος, γόης τις ἀνὴρ, Θεοδᾶς 2
>ὀνόματι, πείθει τὸν πλείστον ὄχλον ἀναλαβόντα τὰς κτήσεις ἐπεσθαι
>πρὸς τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν αὐτῷ· προφήτης γὰρ ἔλεγεν εἶναι, καὶ
>προστάγματι τὸν ποταμὸν σχίσας δίοδον ἔφη παρέξειν αὐτοῖς ῥα-
>δίαν, καὶ ταῦτα λέγων πολλοὺς ἠπάτησεν. οὐ μὴν εἶασεν αὐτοὺς 3
>τῆς ἀφροσύνης ὀνάσθαι Φάδος, ἀλλ' ἐξέπεμψεν ἱλὴν ἱππέων ἐπ'
132 >αὐτούς, ἥτις ἐπιπεσοῦσα ἀπροσδοκῆτως αὐτοῖς, πολλοὺς μὲν ἀνείλεν,
>πολλοὺς δὲ ζῶντας ἔλαβεν, αὐτὸν τε τὸν Θεοδᾶν ζωγρήσα ντεσάπο-
>τέμνουσιν τὴν κεφαλὴν καὶ κομίζουσιν εἰς Ἱεροσόλυμας.

τούτοις ἐξῆς καὶ τοῦ κατὰ Κλαύδιον γενομένου λιμοῦ μνημονεύει
5 ὧδέ πως·

>Ἐπὶ τούτοις γε καὶ τὸν μέγαν λιμὸν κατὰ τὴν Ἰουδαίαν συνέβη IB 12 1
>γενέσθαι, καθ' ὃν καὶ ἡ βασίλισσα Ἑλένη πολλῶν χρημάτων ὠνησα-
>μένη σίτον ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου, διένειμεν τοῖς ἀπορουμένοις.

σύμφωνα δ' ἂν εὔροις καὶ ταῦτα τῇ τῶν Πράξεων τῶν ἀποστό- 2
10 λων γραφῇ, περιεχούσῃ ὡς ἄρα τῶν κατ' Ἀντιόχειαν μαθητῶν καθὼς
ἠδύπορεϊτό τις, ὥρισαν ἕκαστος εἰς διακονίαν ἀποστεῖλαι τοῖς κατοι-
κοῦσιν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ· ὃ καὶ ἐποίησαν, ἀποστείλαντες πρὸς τοὺς
πρεσβυτέρους διὰ χειρὸς Βαρναβᾶ καὶ Παύλου. τῆς γέ τοι Ἑλένης, 3
ἥς δὴ καὶ ὁ συγγραφεὺς ἐποίησατο μνήμην, εἰς ἔτι νῦν στήλαι δια-

24—S. 132, 3 Ioseph. A. I. 20, 97. 98

6—8 Ioseph. A. I. 20, 101 — 10—13 Act. 11, 29. 30

ATERBDMΣΑ

20 ἐπείσθησαν ATER ἐπείθοντο BDM

1 ἐπιπεσοῦσα ἀπροσδοκῆτως αὐτοῖς BD wie sie es nicht dachten, standen sie
über ihnen Σ ex improvisis irruens super eos Α ἀπροσδοκῆτως ἐπιπεσοῦσα M
ἀπροσδοκῆτως ἐπιπεποῦσα ATE, R o auf Rasur, Ios | 4 γενομένου λιμοῦ BDM
λιμοῦ γενομένου ATER | 6 γε ATERB übergeschrieben D¹ > M δὲ und
γὰρ Ios HSS | 12 Ἰουδαία ARBD Ἰουδαία ἀδελφοῖς Tr ἀδελφοῖς auf Rasur,
EM den Armen welche in Jerusalem wohnten Σ sanctis habitantibus in Iu-
daceam Α

132 φανεῖς ἐν προαστείοις δεικνύνται τῆς νῦν Αἰλίας· τοῦ δὲ Ἀδια-
βηνῶν ἔθρους αὕτη βασιλεύσαι ἐλέγετο.

Ἀλλὰ γὰρ τῆς εἰς τὸν σωτήρα καὶ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν Π 13 1
εἰς πάντας ἀνθρώπους ἥδη διαδομένης πίστεως, ὁ τῆς ἀνθρώπων
πολέμιος σωτηρίας τὴν βασιλεύουσαν προαρπάσασθαι πόλιν μηχανώ-
20 μενος, ἐνταῦθα Σίμωνα τὸν πρόσθεν δεδηλωμένον ἄγει, καὶ δὴ ταῖς
ἐντέχνοις τὰνδρὸς συναιρόμενος γοητείαις πλείους τῶν τὴν Ῥώμην

134 οἰκούντων ἐπὶ τὴν πλάνην σφετερίζεται. δηλοῖ δὲ τοῦθ' ὁ μετ' οὗ 2
πολὺ τῶν ἀποστόλων ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς διαπρέψας λόγῳ Ἰουστίνος,
περὶ οὗ τὰ προσήκοντα κατὰ καιρὸν παραθήσομαι· ὃς δὴ ἐν τῇ
προτέρᾳ πρὸς Ἀντωνῖνον ὑπὲρ τοῦ καθ' ἡμᾶς δόγματος ἀπολογία
γράφων ὧδέ φησιν

5 καὶ μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ κυρίου εἰς οὐρανὸν προεβάλλοντο 3
οἱ δαίμονες ἀνθρώπους τινας λέγοντας ἑαυτοὺς εἶναι θεοὺς, οἱ οὐ
μόνον οὐκ ἐδιώχθησαν ὑφ' ὑμῶν, ἀλλὰ καὶ τιμῶν ἡξιώθησαν· Σί-
μωνα μὲν τινα Σαμαρέα, τὸν ἀπὸ κόμης λεγομένης Γίτθων, ὃς ἐπὶ
Κλαυδίου Καίσαρος διὰ τῆς τῶν ἐνεργούντων δαιμόνων τέχνης
10 >δυνάμεις μαγικὰς ποιήσας ἐν τῇ πόλει ὑμῶν τῇ βασιλίδι Ῥώμῃ
>θεὸς ἐνομίσθη καὶ ἀνδριάντι παρ' ὑμῶν ὡς θεὸς τετίμηται ἐν τῷ
>Τίβερι ποταμῷ μεταξὺ τῶν δύο γεφυρῶν, ἔχων ἐπιγραφὴν Ῥωμαϊκὴν
>ταύτην· SIMONI DEO SANCTO, ὅπερ ἔστιν Σίμωνι θεῷ ἁγίῳ.
καὶ σχεδὸν μὲν πάντες Σαμαρεῖς, ὀλίγοι δὲ καὶ ἐν ἄλλοις ἔθνεσιν 4
15 >ὡς τὸν πρῶτον θεὸν ἐκείνον ὁμολογοῦντες προσκυνοῦσιν. καὶ

20 106, 21 ff.

5—18 Iustin. Apol. 1, 26. Georg. Synk. 630, 15—631, 8 — 6—13 Zonar.
3, 36, 24—37, 9 Dind.

ATERBDMΣΑ

15/16 τοῦ Ἀδιαβηνῶν ἔθρους] in Mesopotamien Σ | 18 διαδομένης ΑΤΕΑ
διαδεδομένης RBM διαγενομένης D | 22 τοῦθ' ὁ Schw τοῦτο ΑΤ'ERBDM
τοῦτο ὁ Tr

2 ὃς δὴ BDΣΑ καὶ μοι λαβὼν ἀνάγνωθι τοῦδε τὴν γραφὴν ἦν ΑΤΕR καὶ μοι
λαβὼν ἀνάγνωθι τοῦδε τὴν γραφὴν ὃς δὴ M | 3 ἀπολογία] ἀπολογεῖται M
8 τὸν Α' corr., T durch Rasur, ERDM Synk Iust τῶν Α'Τ'Β | 11 ὑμῶν TcER
DΣ Synk Iust ὑμῶν ΑΤ'BMΔ Zon | τετίμηται ΑΤΕRΜ Synk Zon τετίμητο BD
(mit der Statue) die ihr gemacht habt (im Fluss usw.) durch Conjectur Σ simulacri
... in flumine Tiberis ... collocati durch Conjectur Α τετίμηται ὃς ἀνδρίας ἐγγίχεται
Iust | 12 ἐπιγραφὴν Ῥωμαϊκὴν BDM Synk Iust Ῥωμαϊκὴν ἐπιγραφὴν ΑΤΕR
14 καὶ Α' ABDΣ Synk Iust ὧ καὶ ΤΕR δ καὶ M quem et Α

134 Ἐλένην τινά, τὴν συμπερινοστήσασαν αὐτῷ κατ' ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ,
 >πρότερον ἐπὶ τέλους σταθεῖσαν· ἐν Τύρῳ τῆς Φοινίκης, >τὴν ἀπ'
 18 >αὐτοῦ πρόωτην ἔννοιαν λέγουσιν·.

136 ταῦτα μὲν οὗτος· συνάδει δ' αὐτῷ καὶ Εἰρηναῖος, ἐν πρώτῳ 5
 τῶν πρὸς τὰς αἱρέσεις ὁμοῦ τὰ περὶ τὸν ἄνδρα καὶ τὴν ἀνοσίαν καὶ
 μιαν αὐτοῦ διδασκαλίαν ὑπογράφων, ἣν ἐπὶ τοῦ παρόντος πε-
 ριττὸν ἂν εἴη καταλέγειν, παρὸν τοῖς βουλομένοις καὶ τῶν μετ'
 5 αὐτὸν κατὰ μέρος αἰρεσιαρχῶν τὰς ἀρχὰς καὶ τοὺς βίους καὶ τῶν
 ψευδῶν δογμάτων τὰς ὑποθέσεις τὰ τε πᾶσιν αὐτοῖς ἐπιτετηθε-
 μένα διαγινῶναι, οὐ κατὰ πάρεργον τῇ δεδηλωμένῃ τοῦ Εἰρηναίου
 παραδεδομένα βιβλῷ. πάσης μὲν οὖν ἀρχηγὸν αἱρέσεως πρῶτον 6
 γενέσθαι τὸν Σίμωνα παρειλήφαμεν· ἐξ οὗ καὶ εἰς δεῦρο οἱ τὴν κατ'
 10 αὐτὸν μετιόντες αἱρεσιν τὴν σόφρονα καὶ διὰ καθαρότητα βίου παρὰ
 τοῖς πᾶσιν βεβοημένην Χριστιανῶν φιλοσοφίαν ὑποκρινόμενοι, ἧς μὲν
 ἔδοξαν ἀπαλλάττεσθαι περὶ τὰ εἰδωλα δεισιδαιμονίας οὐδὲν ἤττον
 αὐτῆς ἐπιλαμβάνονται, καταπίπτοντες ἐπὶ γραφὰς καὶ εἰκόνας αὐτοῦ
 τε τοῦ Σίμωνος καὶ τῆς σὺν αὐτῷ δηλωθείσης Ἑλένης θυμιάμασιν τε
 15 καὶ θυσίαις καὶ σπονδαῖς τούτους θρησκεύειν ἐγχειροῦντες, τὰ δὲ τού- 7
 τῶν αὐτοῖς ἀπορρητότερα, ὧν φασὶ τὸν πρῶτον ἐπακούσαντα ἐκπλαγί-
 σεσθαι καὶ κατὰ τι παρ' αὐτοῖς λόγιον ἔγγραφον θαμβωθήσεσθαι,
 θάμβους ὡς ἀληθῶς καὶ φρενῶν ἐκστάσεως καὶ μανίας ἔμπλεα τυγχά-
 νει, τοιαῦτα ὄντα, ὡς μὴ μόνον μὴ δυνατὰ εἶναι παραδοθῆναι γραφῇ,
 20 ἀλλ' οὐδὲ χεῖρεσιν αὐτὸ μόνον δι' ὑπερβολὴν αἰσχρονοργίας τε καὶ
 ἀρρητοποιίας ἀνδράσι σόφροσι λαληθῆναι. ὅ τι ποτὲ γὰρ ἂν ἐπι- 8
 νοηθεῖη παντὸς αἰσχροῦ μιαιώτερον, τοῦτο πᾶν ὑπερηκόντισεν ἡ τῶνδε
 μυσαρωτάτη αἱρεσις, ταῖς ἀθλίαις καὶ παντοίων ὡς ἀληθῶς κακῶν
 σεσωρευμέναις γυναιξὶν ἐγκαταπαιζόντων. τοιούτων κακῶν πατέρα 14 1
 25 καὶ δημιουργὸν τὸν Σίμωνα κατ' ἐκεῖνο καιροῦ ὥσπερ εἰ μέγαν καὶ
 μεγάλων ἀντίπαλον τῶν θεσπεσίων τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἀποστόλων

17 Iren. 1, 23, 2

1—3 Iren. 1, 23, 1—4 — 23. 24 2 Tim. 3, 6

ATERBDMΣΔ

16 Σελήνην ΣΔ | τοῦ BDM Synk Iust > ATER | 17 ἀπ' A, T corr.,
 ERBDMΣ Synk ὑπ' T' ὑπ' (αὐτοῦ ἔννοιαν πρόωτην γενομένην) Iust

1 μὲν BDM μὲν οὖν ATER | οὗτος TERB Iustinus ΣΔ οὕτως ADM
 2 τῶν BDM τῷ ATER | 13 ἐπὶ γραφὰς AT^rRΣΔ ἐπιγραφὰς TⁱBD εἰς ἐπι-
 γραφὰς T^cEM | 14 Σελήνης ΣΔ | 15 ἐγχειροῦντες ATERM ἐπιχειροῦντες
 BD γο ἐπιχειροῦντες Am | 21 ἂν TⁱBDMΣ ἂν εἴη ἢ AT^cemER ἂν ἢ ἢ Tr
 est... quod excogitari potest Δ

138 ἡ μισόκαλος καὶ τῆς ἀνθρώπων ἐπίβουλος σωτηρίας πονηρὰ δύναμις
προουστήσατο.

Ὅμως δ' οὖν ἡ θεία καὶ ὑπερουράνιος χάρις τοῖς αὐτῆς συναιρο- 14 2
μένῃ διακόνοις, δι' ἐπιφανείας αὐτῶν καὶ παρουσίας ἀναπτομένην τοῦ
5 πονηροῦ τὴν φλόγα ἢ τάχος ἐσβέννυ, ταπεινοῦσα δι' αὐτῶν καὶ κα-
θαίρουσα πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ θεοῦ. διὸ 3
δὴ οὔτε Σίμωνος οὔτ' ἄλλον του τῶν τότε φρέντων συγκρότημά τι
κατ' αὐτοὺς ἐκείνους τοὺς ἀποστολικοὺς ὑπέστη χρόνους. ὑπερενίκα
γάρ τοι καὶ ὑπερίσχυεν ἅπαντα τὸ τῆς ἀληθείας φέγγος ὃ τε λόγος
10 αὐτὸς ὁ θεὸς ἄρτι θεόθεν ἀνθρώποις ἐπιλάμπας ἐπὶ γῆς τε ἀκμάζων
καὶ τοῖς ἰδίῳ ἀποστόλοις ἐμπολιτευόμενος. αὐτίκα ὁ δηλωθεὶς 4
γόης ὥσπερ ὑπὸ θείας καὶ παραδόξου μαρμαρυγῆς τὰ τῆς διανοίας
πληγείς ὅμματα ὅτε πρότερον ἐπὶ τῆς Ἰουδαίας ἐφ' οἷς ἐπονηρεύσατο
πρὸς τοῦ ἀποστόλου Πέτρον κατεφωράθη, μεγίστην καὶ ὑπερπόντιον
15 ἀπάρας πορείαν τὴν ἀπ' ἀνατολῶν ἐπὶ δυσμᾶς ὤχετο φεύγων, μό-
νως ταύτῃ βιωτὸν αὐτῷ κατὰ γνώμην εἶναι οἰόμενος· ἐπιβὰς δὲ τῆς 5
Ῥωμαίων πόλεως, συναιρομένης αὐτῷ τὰ μεγάλα τῆς ἐφεδρευούσης
ἐνταῦθα δυνάμεως, ἐν ὀλίγῳ τοσοῦτον τὰ τῆς ἐπιχειρήσεως ἤνυστο,
ὥς καὶ ἀνδριάντος ἀναθέσει πρὸς τῶν τῇδε οἷα θεὸν τιμηθῇ-
20 ναι. οὐ μὲν εἰς μακρὸν αὐτῷ ταῦτα προυχῶρει. παρὰ πόδας 6
γούν ἐπὶ τῆς αὐτῆς Κλαυδίου βασιλείας ἡ πανάγαθος καὶ φιλαν-
θρωποτάτη τῶν ὅλων πρόνοια τὸν καρτερόν καὶ μέγαν τῶν ἀπο-
στόλων, τὸν ἀρετῆς ἕνεκα τῶν λοιπῶν ἀπάντων προήγορον, Πέτρον,
ἐπὶ τὴν Ῥώμην ὡς ἐπὶ τηλικούτον λυμεῶνα βίου χειραγωγεί· ὃς
25 οἷά τις γενναῖος θεοῦ στρατηγὸς τοῖς θεοῖς ὅπλοις φραζάμενος,
τὴν πολυτίμητον ἐμπορίαν τοῦ νοητοῦ φωτός ἐξ ἀνατολῶν τοῖς
κατὰ δύσιν ἐκόμιζεν, φῶς αὐτὸ καὶ λόγον ψυχῶν σωτήριον, τὸ κή-
ρυγμα τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας, εὐαγγελιζόμενος. οὕτω δὴ οὖν 15 1
140 ἐπιδημήσαντος αὐτοῖς τοῦ θείου λόγου, ἡ μὲν τοῦ Σίμωνος ἀπέσβη
καὶ παραχρῆμα σὺν καὶ τῷ ἀνδρὶ καταλέλυτο δύναμις·

τοσοῦτον δ' ἐπέλαμψεν ταῖς τῶν ἀκροατῶν τοῦ Πέτρον διανοίαις 16
εὐσεβείας φέγγος, ὥς μὴ τῇ εἰς ἅπαξ ἱκανῶς ἔχειν ἀρκεῖσθαι ἀκοῇ
5 μηδὲ τῇ ἀγράφῳ τοῦ θείου κηρύγματος διδασκαλίᾳ, παρακλήσεσιν δὲ

5/6 II Kor. 10, 5 — 12—14 Act. 8, 18—23 — 25 vgl. Eph. 6, 14—17
I Thess. 5, 8 — 27 Ioann. 1, 9

ATERBDMΣΑ

9 ἅπαντα ADM τὰ πάντα TERB | 10 θεῖος ΠΑ θεὸς Σ | ἐπὶ γῆς
τε TeERBDM αὐτός τε ἐπὶ γῆς AT¹ | 19 τῶν BDM αὐτῶν ATER | 28 δὴ
οὖν ATER δ' οὖν BDM

- 140 παντοίαις Μάρκον, οὗ τὸ εὐαγγέλιον φέρεται, ἀκόλουθον ὄντα Πέ-
τρον, λιπαρῆσαι ὡς ἂν καὶ διὰ γραφῆς ὑπόμνημα τῆς διὰ λόγον
παραδοθείσης αὐτοῖς καταλείψοι διδασκαλίας, μὴ πρότερόν τε ἀνεί-
ναι ἢ κατεργάσασθαι τὸν ἄνδρα, καὶ ταύτῃ αἰτίους γενέσθαι τῆς
10 τοῦ λεγομένου κατὰ Μάρκον εὐαγγελίου γραφῆς. γνόντα δὲ τὸ 2
πραχθέν φασὶ τὸν ἀπόστολον ἀποκαλύψαντος αὐτῷ τοῦ πνεύματος,
ἡσθῆναι τῇ τῶν ἀνδρῶν προθυμίᾳ κυρῶσαι τε τὴν γραφὴν εἰς ἑν-
τευξιν ταῖς ἐκκλησίαις. Κλήμης ἐν ἑκτῷ τῶν Ὑποτυπώσεων παρα-
τέθειται τὴν ἱστορίαν, συνεπιμαρτυρεῖ δὲ αὐτῷ καὶ ὁ Ἱεραπολίτης
15 ἐπίσκοπος ὀνόματι Παπίας. τοῦ δὲ Μάρκον μνημονεύειν τὸν Πέ-
τρον ἐν τῇ προτέρᾳ ἐπιστολῇ· ἣν καὶ συντάξαι φασὶν ἐπ' αὐτῆς
Ῥώμης, σημαίνειν τε τοῦτ' αὐτόν, τὴν πόλιν τροπικώτερον Βαβυ-
λῶνα προσειπόντα διὰ τούτων· ἀσπάζεται ἡμᾶς ἢ ἐν Βαβυλῶνι
·συνεκλεκτῇ καὶ Μάρκος ὁ υἱὸς μου·
20 Τοῦτον δὲ [Μάρκον] πρῶτόν φασιν ἐπὶ τῆς Αἰγύπτου στειλάμε- 16 1
νον, τὸ εὐαγγέλιον, ὃ δὴ καὶ συνεγράψατο, κηρῦξαι, ἐκκλησίας τε
πρῶτον ἐπ' αὐτῆς Ἀλεξανδρείας συστήσασθαι.
Τοσαύτη δ' ἄρα τῶν αὐτόθι πεπιστευκότων πληθὺς ἀνδρῶν τε 17 2
καὶ γυναικῶν ἐκ πρώτης ἐπιβολῆς συνέστη δι' ἀσκήσεως φιλοσοφω-
25 τάτης τε καὶ σφοδροτάτης, ὡς καὶ γραφῆς αὐτῶν ἀξιῶσαι τὰς διατρι-
βὰς καὶ τὰς συνηλύσεις τὰ τε συμπόσια καὶ πᾶσαν τὴν ἄλλην τοῦ βίου
142 ἀγωγὴν τὸν Φίλωνα· ὃν καὶ λόγος ἔχει κατὰ Κλαύδιον ἐπὶ τῆς 17 1
Ῥώμης εἰς ὁμίλιαν ἔλθειν Πέτρον, τοῖς ἐκεῖσε τότε κηρύττοντι. καὶ
οὐκ ἀπεικὸς ἂν εἴη τοῦτό γε, ἐπεὶ καὶ ὁ φάμεν αὐτὸ σύγγραμμα, εἰς
ὑστερον καὶ μετὰ χρόνους αὐτῷ πεποιημένον, σαφῶς τοὺς εἰς ἔτι
5 νῦν καὶ εἰς ἡμᾶς πεφυλαγμένους τῆς ἐκκλησίας περιέχει κανόνας· ἀλλὰ 2
καὶ τὸν βίον τῶν παρ' ἡμῖν ἀσκητῶν ὡς ἐνὶ μάλιστα ἀκριβέστατα
ἱστορῶν, γένοιτ' ἂν ἐκδηλὸς οὐκ εἰδὼς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀποδεχόμε-
νος ἐκθειάζων τε καὶ σεμνύνων τοὺς κατ' αὐτὸν ἀποστολικοὺς ἄν-
δρας, ἐξ Ἑβραίων, ὡς ἔοικε, γεγονότας ταύτῃ τε ἰουδαϊκώτερον τῶν
10 παλαιῶν ἔτι τὰ πλεῖστα διατηροῦντας ἐθῶν. πρῶτόν γέ τοι τὸ 3

13/14 Zahn, Forschungen 3, 72. 73 — 14/15 unten 3, 39, 15 — 18/19
I Petr. 5, 13

ATERBDMΣΔ

10 τοῦ λεγομένου BDMΔ λεγομένης τοῦ ATER | 12 ἡσθῆναι] und auf-
merkte Σ | 20 μάρκον AT¹B τὸν μάρκον Tem¹TrERDM (hunc) Marcum Δ
(über diesen) Marcus Σ > Schw | 26 πᾶσαν τὴν ἄλλην BDM τὴν ἄλλην
πᾶσαν ATER

3 αὐτὸ Δ (scripturam istam quam diximus), αὐτῷ ATERM > BD

- 142 μὴθὲν πέρα τῆς ἀληθείας οἰκοθεν καὶ ἐξ ἑαυτοῦ προσθήσειν οἷς
 ἱστορήσειν ἔμελλεν, ἀπισχυρισάμενος ἐν ᾧ ἐπέγραψεν λόγῳ Περι βίου
 θεωρητικοῦ ἢ ἱκετῶν, θεραπευτὰς αὐτοὺς καὶ τὰς σὺν αὐτοῖς γυναί-
 15 κας θεραπευτρίδας ἀποκαλεῖσθαι φησιν, τὰς αἰτίας ἐπειπὼν τῆς τοι-
 αῦδε προσθήσεως, ἥτοι παρὰ τὸ τὰς ψυχὰς τῶν προσιόντων αὐτοῖς
 τῶν ἀπὸ κακίας παθῶν ἱατρῶν δίκην ἀπαλλάττοντας ἀκείσθαι καὶ
 20 θεραπεύειν, ἢ τῆς περὶ τὸ θεῖον καθαρᾶς καὶ εὐλικρινοῦς θεραπείας
 τε καὶ θρησκείας ἕνεκα. εἴτ' οὖν ἐξ ἑαυτοῦ ταύτην αὐτοῖς ἐπιτί- 4
 θηται τὴν προσηγορίαν, οἰκείως ἐπιγράψας τῷ τρόπῳ τῶν ἀνδρῶν
 τοῦνομα, εἴτε καὶ ὄντως τοῦτ' αὐτοὺς ἐκάλουν κατ' ἀρχὰς οἱ πρῶ-
 25 τοι, μηδαμῶς τῆς Χριστιανῶν πῶ προσθήσεως ἀνὰ πάντα τόπον
 ἐπιπεφημισμένης, οὐ τί πῶ διατείνεσθαι ἀναγκαῖον· ὁμοῦς δ' οὖν ἐν 5
 πρώτοις τὴν ἀπόταξιν αὐτοῖς τῆς οὐσίας μαρτυρεῖ, φάσκων ἀρχομέ-
 νους φιλοσοφεῖν ἐξίστασθαι τοῖς προσήκονσι τῶν ὑπαρχόντων, ἔπειτα
 144 πάσαις ἀποταξαμένοις ταῖς τοῦ βίου φροντίσιν, ἔξω τειχῶν προελθόν-
 τας, ἐν μοναγίοις καὶ κήποις τὰς διατριβὰς ποιεῖσθαι, τὰς ἐκ τῶν
 ἀνομοίων ἐπιμιξίας ἀλυσιτελεῖς καὶ βλαβεράς εὐ εἰδότας, τῶν κατ'
 ἐκεῖνο καιροῦ τοῦθ', ὡς εἰκός, ἐπιτελούντων, ἐκθύμῳ καὶ θερμότητι
 5 πίσκει τὸν προφητικὸν ζηλοῦν ἀσκούντων βίον. καὶ γὰρ οὖν καὶ 6
 ταῖς ὁμολογουμέναις τῶν ἀποστόλων Πράξεσιν ἐμφέρεται ὅτι δὴ
 πάντες οἱ τῶν ἀποστόλων γνώριμοι τὰ κτήματα καὶ τὰς ὑπάρξεις
 διαπληρώσκοντες ἐμέριζον ἅπασιν καθ' ὃ ἂν τις χρεῖαν εἶχεν, ὡς μὴδε
 εἶναι τινα ἐνδεῆ παρ' αὐτοῖς· ὅσοι γοῦν κτήτορες χωρίων ἢ οἰ-
 10 κιῶν ὑπῆρχον, ὡς ὁ λόγος φησὶν, πωλοῦντες ἔφερον τὰς τιμὰς τῶν
 πιπρασκομένων, ἐτίθεσάν τε παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων,
 ὥστε διαδίδοσθαι ἐκάστῳ καθ' ὅτι ἂν τις χρεῖαν εἶχεν. τὰ παρα- 7
 πλῆσια δὲ τούτοις μαρτυρήσας τοῖς δηλουμένοις ὁ Φίλων συλλαβαίς
 αὐταῖς ἐπιφέρει λέγων

11/12 Philo p. 471, 6/7 — 13—18 Philo p. 471, 15—472, 3 — 22—24
 Philo p. 473, 18—22 — 24—S. 144, 3 Philo p. 474, 17—34
 6—8 Act. 2, 45 — 8—12 Act. 4, 34. 35

ATERBDMΣΑ

11 ἔξωθεν B (de proprio uel) extrinsecus A | vor καὶ + δὲ A | οἷς
 TERBDM ἐν οἷς AΣ | 12 ἀπισχυρισάμενος ATER ἐπισχυρισάμενος BDM
 21 μηδαμῶς τῆς χριστιανῶν πῶ T¹BDM πῶ ausradirt TM über τῆς etwas aus-
 radirt T μηδαμῶς πῶ τῆς χριστιανῶν AER

2 μοναστηρίοις M | 5 καὶ γὰρ οὖν BDM καὶ γὰρ T aus Corr., ER του-
 γαρὸν AT¹ | καὶ BD καὶ A καὶ M ἐν T aus Corr., ER

- 144 >πολλαχού μὲν οὖν τῆς οἰκουμένης ἐστὶν τὸ γένος· ἔδει γὰρ
>ἀγαθοῦ τελείου μετασχεῖν καὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν βάρβαρον· πλεο-
>νάζει δ' ἐν Αἰγύπτῳ καθ' ἕκαστον τῶν ἐπικαλουμένων νομῶν καὶ
>μάλιστα περὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν. οἱ δὲ πανταχόθεν ἄριστοι, καθά- 8
>περ εἰς πατρίδα θεραπεντῶν, ἀποικίαν στέλλονται πρὸς τι χωρίον
20 >ἐπιτηδειότατον, ὅπερ ἐστὶν ὑπὲρ λίμνης Μαρείας κείμενον ἐπὶ γεω-
>λόφον χθαμαλωτέρου, σφόδρα εὐκαίρως ἀσφαλείας τε ἕνεκα καὶ
>ἀέρος εὐκρασίας.

εἰθ' ἑξῆς τὰς οἰκήσεις αὐτῶν ὅποιαί τινες ἦσαν διαγράψας, περὶ
τῶν κατὰ χώραν ἐκκλησιῶν ταῦτά φησιν

- 146 >ἐν ἑκάστη δὲ οἰκίᾳ ἐστὶν οἶκημα ἱερὸν ὃ καλεῖται σεμνεῖον καὶ 9
>μοναστήριον, ἐν ᾧ μονούμενοι τὰ τοῦ σεμνοῦ βίου μυστήρια τελοῦν-
>ται, μηδὲν εἰσχομίζοντες, μὴ ποτόν, μὴ σιτίον, μηδέ τι τῶν ἄλλων
>ὅσα πρὸς τὰς τοῦ σώματος χρείας ἀναγκαῖα, ἀλλὰ νόμους καὶ λόγια
5 >θεσπισθέντα διὰ προφητῶν καὶ ὕμνων καὶ τᾶλλα οἷς ἐπιστήμη καὶ
>εὐσέβεια συνανύζονται καὶ τελειοῦνται.

καὶ μεθ' ἑτερά φησιν

- >τὸ δ' ἐξ ἑωθινοῦ μέχρις ἑσπέρας διάστημα σύμπαν αὐτοῖς ἐστὶν 10
>ἄσκησις. ἐντυγχάνοντες γὰρ τοῖς ἱεροῖς γράμμασιν φιλοσοφοῦσιν τὴν
10 >πάτριον φιλοσοφίαν ἀλληγοροῦντες, ἐπειδὴ σύμβολα τὰ τῆς ῥητῆς
>ἐρμηνείας νομίζουσιν ἀποκεκρυμμένης φύσεως, ἐν ὑπονοίαις δηλον-
>μένης. ἐστὶ δ' αὐτοῖς καὶ συγγράμματα παλαιῶν ἀνδρῶν, οἱ τῆς 11
>αἰρέσεως αὐτῶν ἀρχηγέται γενόμενοι, πολλὰ μνημεῖα τῆς ἐν τοῖς
>ἀλληγορουμένοις ἰδέας ἀπέλιπον, οἷς καθάπερ τισὶν ἀρχετύποις χρώ-
15 >μενοι μιμοῦνται τῆς προαιρέσεως τὸν τρόπον.

ταῦτα μὲν οὖν ἔοικεν εἰρησθαι τῷ ἀνδρὶ τὰς ἱερὰς ἐξηγουμένων 12
αὐτῶν ἐπακροασαμένῳ γραφάς, τάχα δ' εἰκός, ἃ φησιν ἀρχαίων παρ'

15—22 Philo p. 474, 35—44

1—6 Philo p. 475, 14—22 — 8—15 Philo 475, 34—476, 2

ATERBDMΣΑ

17 νομῶν EcRDrA in jeder Stadt Σ νόμων AT¹E¹BM in νόμοι durch Rasur
corr. T > D¹ | 19 θεραπεντῶν alte, bei Philo zu entfernende Interpolation

1 οἰκία ATERM > BD dort Σ in singulis locis A | 9/10 φιλοσοφοῦσιν τὴν
πάτριον φιλοσοφίαν BDM Philo τὴν πάτριον φιλοσοφοῦσι σοφίαν ATER

13 αὐτῶν ΠΣ αὐτῆς A > Philo | 16 μὲν οὖν TcT¹ERBDM μὲν AT¹

146 αὐτοῖς εἶναι συγγράμματα, εὐαγγέλια καὶ τὰς τῶν ἀποστόλων γρα-
φὰς διηγῆσεις τέ τινας κατὰ τὸ εἶκος τῶν πάλαι προφητῶν ἐρημ-
20 νευτικάς, ὁποίας ἢ τε πρὸς Ἑβραίους καὶ ἄλλαι πλείους τοῦ Παύλου
148 περιέχουσιν ἐπιστολαί, ταῦτ' εἶναι. εἶτα πάλιν ἐξῆς περὶ τοῦ νέου 13
αὐτοὺς ποιεῖσθαι ψαλμοὺς οὕτως γράφει·

ὥστ' οὐ θεωροῦσι μόνον, ἀλλὰ καὶ ποιοῦσιν ᾠσματα καὶ ὕμνους
εἰς τὸν θεὸν διὰ παντοίων μέτρων καὶ μελῶν ἀριθμοῖς σεμνοτέροις
5 ἀναγκαίως χαράσσοντες·

πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα περὶ ὧν ὁ λόγος, ἐν ταύτῃ διεξίσω, 14
ἐκεῖνα δ' ἀναγκαῖον ἐφάνη δεῖν ἀναλέξασθαι, δι' ὧν τὰ χαρακτη-
ριστικά τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀγωγῆς ὑποτίθεται. εἰ δέ τῳ μὴ δοκεῖ 15
τὰ εἰρημένα ἴδια εἶναι τῆς κατὰ τὸ εὐαγγέλιον πολιτείας, δύνασθαι
10 δὲ καὶ ἄλλοις παρὰ τοὺς δεδηλωμένους ἀρμόττειν, πευθέσθω καὶ
ἀπὸ τῶν ἐξῆς αὐτοῦ φωνῶν, ἐν αἷς ἀναμνηρίστον, εἰ εὐγνωμονοίη,
κομίζεται τὴν περὶ τοῦδε μαρτυρίαν. γράφει γὰρ ὧδε·

ἐγκράτειαν δ' ὥσπερ τινὰ θεμέλιον προκαταβαλλόμενοι τῇ ψυχῇ, 16
τὰς ἄλλας ἐποικοδομοῦσιν ἀρετάς. σιτίον ἢ ποτὸν οὐδεὶς ἂν αὐτῶν
15 προσενέγκαιτο πρὸ ἡλίου δύσεως, ἐπεὶ τὸ μὲν φιλοσοφεῖν ἄξιον
φωτὸς κρίνουσιν εἶναι, σκότους δὲ τὰς τοῦ σώματος ἀνάγκας· ὅθεν
τῷ μὲν ἡμέραν, ταῖς δὲ νυκτὸς βραχὺ τι μέρος ἐνεῖμαν. ἔνιοι δὲ 17
καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν ὑπομνησκονται τροφῆς, οἷς πλείων ὁ πόθος
ἐπιστήμης ἐνίδρυνται, τινὲς δὲ οὕτως ἐνευφραίνονται καὶ τρυφῶσιν ὑπὸ
20 σοφίας ἐστιώμενοι πλουσίως καὶ ἀφθόνως τὰ δόγματα χορηγούσης,

3—5 Philo p. 476, 2—5 — 13—22 Philo p. 476, 36—49 — 16/17 vgl.
Eur. frg. 183

ATERBDMΣΑ

18 εὐαγγέλια T¹BDM τά τε εὐαγγέλια AT^cER | 18/19 γραφὰς T¹BDM
γραφὰς τυγχάνειν A, Tcm [getilgt], ER

4 ἀριθμοῖς T¹BDM ὁριθμοῖς AT^{1m}ER compage A ἢ ὁριθμοῖς Philo |
5 χαράσσοντες ΠΑ χαράττονσιν Philo | 6 περὶ ὧν AT¹B über sie Σ προῖον
T^cERDM | 13 προκαταβαλλόμενοι Philo | 14 σιτίον TERBA σιτίον δὲ D
MΣ Philo σιτίον γὰρ A | 15/16 ἄξιον φωτὸς BDM Philo φωτὸς ἄξιον ATER
| 17 τῷ μὲν ἡμέραν TEBDMΣ τῷ μὲν ἡμέρας R τὸ μὲν ἡμέρας A τῷ μὲν
ἡμέραν und τῷ μὲν ἡμέρας Philo HSS | ταῖς T^rR Philo τοῖς T¹EBDM τὰ A
| ἐνεῖμαν TERBDM Philo ἀπένειμαν A

148 ὥς καὶ πρὸς διπλασίονα χρόνον ἀντέχειν καὶ μόγις δι' ἑξ ἡμερῶν
22 ἀπογεύεσθαι τροφῆς ἀναγκαίας, ἐθισθέντες.

150 ταύτας τοῦ Φίλωνος σαφεῖς καὶ ἀναντιρρήτους περὶ τῶν καθ'
ἡμᾶς ὑπάρχειν ἡγούμεθα λέξεις. εἰ δ' ἐπὶ τούτοις ἀντιλέγων τις 18
ἔτι σκληρύνοιτο, καὶ οὗτος ἀπαλλαττέσθω τῆς δυσπιστίας, ἐναργε-
στέραις πειθοαρχῶν ἀποδείξεσιν, ἃς οὐ παρά τισιν ἢ μόνῃ τῇ Χρι-
5 στιανῶν εὐρεῖν ἔνεστιν κατὰ τὸ εὐαγγέλιον θρησκεία. φηοῖν γὰρ 19
τοῖς περὶ ὧν ὁ λόγος καὶ γυναῖκας συνεῖναι, ὧν αἱ πλείους γηρα-
λέαι παρθένου τυγχάνουσιν, τὴν ἀγνείαν οὐκ ἀνάγκη, καθάπερ ἔναι
τῶν παρ' Ἑλλήσιν ἱερείων, φυλάξασαι μᾶλλον ἢ καθ' ἐκούσιον
γνώμην, διὰ ζῆλον καὶ πόθον σοφίας, ἢ συμβοῦν σπονδάσασαι
10 τῶν περὶ τὸ σῶμα ἡδονῶν ἡλόγησαν, οὐ θνητῶν ἐκγόνων, ἀλλ'
ἀθανάτων ὀρεχθεῖσαι, ἃ μόνῃ τίκτειν ἀφ' ἑαυτῆς οἷα τέ ἐστιν
ἢ θεοφιλῆς ψυχῇ. εἰδ' ὑποκαταβάς, ἐμφαντικώτερον ἐκτίθεται 20
ταῦτα.

καὶ δ' ἐξηγήσεις τῶν ἱερῶν γραμμάτων γίνονται αὐτοῖς δι'
15 ὑπονοειῶν ἐν ἀλληγορίαις. ἅπαντα γὰρ ἢ νομοθεσία δοκεῖ τοῖς
ἀνδράσι τούτοις εἰσφέρειν ζῶν καὶ σῶμα μὲν ἔχειν τὰς ῥητὰς δια-
τάξεις, ψυχὴν δὲ τὸν ἐναποκείμενον ταῖς λέξεσιν ἀόρατον νοῦν,
ὃν ἥρξατο διαφερόντως ἢ οἰκία αὕτη θεωρεῖν, ὥς διὰ κατό-
πτρου τῶν ὀνομάτων ἐξαίσιμα κάλλη νοημάτων ἐμφαινόμενα κατι-
20 δοῦσα.

5—12 Philo p. 482, 3—11 — 13—18 Philo p. 483, 42—484, 1

ATERBDMΣΑ

22 ἐθισθέντες sinnlos, da das Excerpt falsch abgetheilt

5 ἔνεστιν DM ἔνεστι B ἐστὶ ATER | 5/6 γὰρ τοῖς B γὰρ τοι DM γὰρ δὴ
τοῖς ATER | 6/7 γηράλαι παρθένου τυγχάνουσι B γηράλαι τυγχάνουσιν
(-ι T) παρθένου AT¹Tr γηράλαι ἀειπαρόθενου τυγχάνουσιν (-ι ER) Tc [undeut-
lich], ERDM γηραιαὶ παρθένου Philo | 13 ταῦτα T¹BDMΣ καὶ ταῦτα ATcER
| 16/17 διατάξεις TERBDM Philo λέξεις A | 18 ὃν ἥρξατο II ἐν ᾧ ἥρξατο
und ὃν ἐνήρξατο Philo HSS | διαφερόντως ἢ οἰκία αὕτη TcERDMΣ illi A
διαφερόντως ἢ οἰκία αὕτη T¹ διαφερόντως ἢ οἰκία αὕτη B διαφερόντως ἢ θρη-
σκεία αὕτη A ἢ ψυχὴ διαφερόντως ἢ οἰκία und ἢ λογικὴ ψυχὴ διαφερόντως τὰ
οἰκία Philo HSS, Philo selbst scheint geschrieben zu haben ὃν ἥρξατο διαφε-
ρόντως ἢ οἰκία (nämlich ψυχῇ) θεωρεῖν

- 152 τί δεῖ τούτοις ἐπιλέγειν τὰς ἐπὶ ταυτὸν συνόδους καὶ τὰς ἰδίαι 21
 μὲν ἀνδρῶν, ἰδίαι δὲ γυναικῶν ἐν ταυτῷ διατριβᾷ καὶ τὰς ἐξ ἑθνοῦς
 ἔτι καὶ νῦν πρὸς ἡμῶν ἐπιτελουμένας ἀσκήσεις, ἃς διαφερόντως κατὰ
 τὴν τοῦ σωτηρίου πάθους ἑορτὴν ἐν ἀσιτίαις καὶ διανυκτερεύσεσιν
 5 προσοχαῖς τε τῶν θείων λόγων ἐκτελεῖν εἰσὶν ἡμεῖς, ἅπερ ἐπ' ἀκριβέστε- 22
 ρον αὐτὸν ὃν καὶ εἰς δεῦρο τετήρηται παρὰ μόνοις ἡμῖν τρόπον
 ἐπισημηνάμενος ὁ δηλωθεὶς ἀνὴρ τῇ ἰδίᾳ παρέδωκεν γραφῇ, τὰς
 τῆς μεγάλης ἑορτῆς παννυχίδας καὶ τὰς ἐν ταύταις ἀσκήσεις τοὺς τε
 λέγεσθαι εἰσθότας πρὸς ἡμῶν ὕμνους ἱστορῶν, καὶ ὡς ἐνὸς μετὰ
 10 ὁρθοῦ κοσμίως ἐπιψάλλοντος οἱ λοιποὶ καθ' ἡσυχίαν ἀκροώμενοι
 τῶν ὕμνων τὰ ἀκροτελεύτια συνεξηχοῦσιν, ὅπως τε κατὰ τὰς δεδη-
 λωμένας ἡμέρας ἐπὶ στιβάδων χαμεννοῦντες οἶνον μὲν τὸ παράπαν,
 ὥς αὐτοῖς ῥήμασιν ἀνέγραψεν, οὐδ' ἀπογεύονται, ἀλλ' οὐδὲ τῶν
 ἐναίμων τινός, ὕδωρ δὲ μόνον αὐτοῖς ἐστι ποτόν, καὶ προσόψημα
 15 μετ' ἄρτου ἅλας καὶ ὕσσωπον. πρὸς τούτοις γράφει τὸν τῆς προ- 23
 στασίας τρόπον τῶν τὰς ἐκκλησιαστικὰς λειτουργίας ἐγκεχειρισμέ-
 νων διακονίας τε καὶ τὰς ἐπὶ πᾶσιν ἀνωτάτω τῆς ἐπισκοπῆς προε-
 δρίας. τούτων δ' ὅτε πόθος ἔνεστι τῆς ἀκριβοῦς ἐπιστάσεως,
 μάθοι ἂν ἐκ τῆς δηλωθείσης τοῦ ἀνδρὸς ἱστορίας ὅτι δὲ τοὺς πρῶ- 24
 20 τοὺς κήρυκας τῆς κατὰ τὸ εὐαγγέλιον διδασκαλίας τὰ τε ἀρχῇθεν
 πρὸς τῶν ἀποστόλων ἔθη παραδεδομένα καταλαβὼν ὁ Φίλων ταυτ'
 ἔγραψεν, παντὶ τῷ δῆλον.

Πολὺς γε μὴν τῷ λόγῳ καὶ πλατὺς ταῖς διανοίαις, ὕψηλός 18
 τε ὢν καὶ μετέωρος ἐν ταῖς εἰς τὰς θείας γραφὰς θεωρίαις
 154 γεγεννημένος, ποικίλην καὶ πολύτροπον τῶν ἱερῶν λόγων πεποίηται τὴν
 ὑφήγησιν, τοῦτο μὲν εἰρημῷ καὶ ἀκολουθίᾳ τὴν τῶν εἰς τὴν Γένεσιν
 διεξελθὼν πραγματείαν ἐν οἷς ἐπέγραψεν Νόμων ἱερῶν ἀλληγορίας,
 τοῦτο δὲ κατὰ μέρος διαστολὰς κεφαλαίων τῶν ἐν ταῖς γραφαῖς
 5 ζητουμένων ἐπιστάσεις τε καὶ διαλύσεις πεποιημένος ἐν οἷς καὶ αὐτοῖς

1/2 Philo p. 476, 23—34 — 3/4 vgl. Philo p. 481, 22—24 — 7/8 vgl.
 Philo p. 484, 33. 34 — 9—11 Philo p. 484, 10—21 — 11—15 Philo p. 482,
 18—21. 483, 4—10 — 15—18 vgl. Philo p. 481, 32—34. 42—p. 482, 3. 24. 25.
 p. 483, 17. p. 484, 6

ATERBDMΣΔ

2 ταυτῷ ATERMΔ ταύταις BD | 6 αὐτὸν BDMΔ αὐτὸς AT^rER, T¹T^c
 durch Rasuren zerstört | 8σ M | 7 τὰς T¹BDMΣ καὶ μάλιστα γε τὰς
 AT^cER | 17 ἀνωτάτω BDMΔ ἀνωτάτω τε ATER

5 πεποιημένος BDM ποιούμενος ATER

- 154 καταλλήλως τῶν ἐν Γένεσει καὶ τῶν ἐν Ἐξαγωγῇ ζητημάτων καὶ
λύσεων τίθεται τὴν ἐπιγραφὴν. ἔστι δ' αὐτῷ παρὰ ταῦτα προ- 2
βλημάτων τινῶν ἰδίως πεπονημένα σπονδάσματα, οἷά ἐστι τὰ Περί
γεωργίας δύο, καὶ τὰ Περί μέθης τσαῦτα, καὶ ἄλλα ἅττα διαφόρου
10 καὶ οἰκείας ἐπιγραφῆς ἡξιωμένα, οἷος ὁ Περί ὧν νήψας ὁ νοῦς εὐχε-
ται καὶ καταρᾶται καὶ περὶ συγχύσεως τῶν διαλέκτων, καὶ ὁ Περί
φυγῆς καὶ εὐρέσεως, καὶ ὁ Περί τῆς πρὸς τὰ παιδεύματα συνόδου,
Περί τε τοῦ τίς ὁ τῶν θείων ἐστὶ κληρονόμος ἢ περὶ τῆς εἰς τὰ
ἴσα καὶ ἐναντία τομῆς, καὶ ἔτι τὸ Περί τῶν τριῶν ἀρετῶν ἃς σὺν
15 ἄλλαις ἀνέγραψεν Μωσῆς, πρὸς τούτοις ὁ Περί τῶν μετονομαζο- 3
μένων καὶ ὧν ἕνεκα μετονομάζονται, ἐν ᾧ φησὶ συντεταχέναι καὶ
Περί διαθηκῶν α' β' γ' δ' ἐστὶν δ' αὐτοῦ καὶ Περί ἀποικίας καὶ βίον 4
σοφοῦ τοῦ κατὰ δικαιοσύνην τελειωθέντος ἢ νόμων ἀγράφων, καὶ
ἔτι Περί γιγάντων ἢ περὶ τοῦ μὴ τρέπεσθαι τὸ θεῖον, Περί τε τοῦ
20 κατὰ Μωσέα θεοπέμπτους εἶναι τοὺς ὀνείρους α' β' γ' δ' ε'. καὶ
ταῦτα μὲν τὰ εἰς ἡμᾶς ἐλθόντα τῶν εἰς τὴν Γένεσιν, εἰς δὲ τὴν 5
Ἐξοδον ἔγνωμεν αὐτοῦ Ζητημάτων καὶ λύσεων α' β' γ' δ' ε', καὶ τὸ
156 Περί τῆς σκηνῆς, τό τε Περί τῶν δέκα λογίων, καὶ τὰ Περί τῶν
ἀναφερομένων ἐν εἰδει νόμων εἰς τὰ συντείνοντα κεφάλαια τῶν
δέκα λόγων α' β' γ' δ', καὶ τὸ Περί τῶν εἰς τὰς ἱερουργίας ζῶων
καὶ τίνα τὰ τῶν θυσιῶν εἶδη, καὶ τὸ Περί τῶν προκειμένων ἐν
5 τῷ νόμῳ τοῖς μὲν ἀγαθοῖς ἄθλων, τοῖς δὲ πονηροῖς ἐπιτιμίων καὶ
ἀρῶν. πρὸς τούτοις ἅπασιν καὶ μονόβιβλα αὐτοῦ φέρεται ὡς τὸ 6
Περί προνοίας, καὶ ὁ Περί Ἰουδαίων αὐτῷ συνταχθεὶς λόγος, καὶ ὁ
Πολιτικός, ἔτι τε ὁ Ἀλέξανδρος ἢ περὶ τοῦ λόγον ἔχειν τὰ ἄλογα
ζῶα, ἐπὶ τούτοις ὁ Περί τοῦ δοῦλον εἶναι πάντα φαῦλον, ᾧ ἐξῆς
10 ἐστὶν ὁ Περί τοῦ πάντα σπονδαῖον ἐλεύθερον εἶναι· μεθ' οὗς συντέ- 7

17 Philo de mut. nom. 53

ATERBDMΣΔ

6 καὶ² BDM τε καὶ ATER | 10 νοῦς ΠΣΔ Philo HSS Hieronym. de uir.
ill. 11, alte Verderbniss von Nōse | 12 φυγῆς καὶ εὐρέσεως BDM Philo, T¹ durch
Rasuren zerstört, φυγῆς καὶ αἰρέσεως A φυγῆς διαιρέσεως Σ φυγῆς καὶ αἰρέσεως
καὶ ὁ περὶ φύσεως καὶ εὐρέσεως Tr auf Ras. von 13 Buchst., ER φύσεως καὶ
εὐρέσεως A Hieronym | 17 α' β' DM πρῶτον καὶ δεύτερον ΒΔ libri duo Hie-
ronym πρῶτης καὶ δευτέρας ATER über die zwei Bündnisse Σ | 17/18 Περί
ἀποικίας und Περί βίον κτλ. sind falsch zu einem Werk vereinigt | 18 δικαιοσύνην
ΠΑΣ διδασκαλίαν Philo

4 τίνα τὰ A Philo τίνα TERBDM | 8 ὁ ἀλέξανδρος ADM ἀλέξανδρος
TERB

- 156 ταῦται αὐτῷ ὁ Περὶ βίου θεωρητικοῦ ἢ ἱκετῶν, ἐξ οὗ τὰ περὶ τοῦ
βίου τῶν ἀποστολικῶν ἀνδρῶν διεληλύθαμεν, καὶ τῶν ἐν νόμῳ δὲ
καὶ προφήταις Ἑβραϊκῶν ὀνομάτων αἱ ἐρμηνεῖαι τοῦ αὐτοῦ σπουδῇ
εἶναι λέγονται. οὗτος μὲν οὖν κατὰ Γάϊον ἐπὶ τῆς Ῥώμης ἀφι- 8
15 κόμενος, τὰ περὶ τῆς Γαίον θεοστυγίας αὐτῷ γραφέντα, ἃ μετὰ
ἡθους καὶ εἰρωνείας Περὶ ἀρετῶν ἐπέγραψεν, ἐπὶ πάσης λέγεται
τῆς Ῥωμαίων συγκλήτου κατὰ Κλαύδιον διελθεῖν, ὥς καὶ τῆς ἐν
βιβλιοθήκαις ἀναθέσεως θαυμασθέντας αὐτοῦ καταξιοθῆναι τοὺς
λόγους.
- 20 κατὰ δὲ τοῦσδε τοὺς χρόνους Παύλου τὴν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ 10 9
καὶ κύκλῳ πορείαν μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ διανύοντος, Ἰουδαίους
Ῥώμης ἀπελαύνει Κλαύδιος, ὃ τε Ἀκύλας καὶ Πρίσκιλλα μετὰ τῶν
ἄλλων Ἰουδαίων τῆς Ῥώμης ἀπαλλαγέντες ἐπὶ τὴν Ἀσίαν καταί-
ρουσιν, ἐνταῦθά τε Παύλῳ τῷ ἀποστόλῳ συνδιατρίβουσιν, τοὺς
25 αὐτόθι τῶν ἐκκλησιῶν ἄρτι πρὸς αὐτοῦ καταβληθέντας θεμε-
λίους ἐπιστηρίζοντι. διδάσκαλος καὶ τούτων ἡ ἱερὰ τῶν Πράξεων
158 γραφή. ἔτι δὲ Κλαυδίου τὰ τῆς βασιλείας διέποντος, κατὰ τὴν 19 1
τοῦ πάσχα ἑορτὴν τοσαύτην ἐπὶ τῶν Ἱεροσολύμων στάσει καὶ τα-
ραχῇ ἐγγενέσθαι συνέβη, ὥς μόνων τῶν περὶ τὰς ἐξόδους τοῦ
ἱεροῦ βίᾳ συνωθουμένων τρεῖς μυριάδας Ἰουδαίων ἀποθανεῖν πρὸς
5 ἀλλήλων καταπατηθέντων, γενέσθαι τε τὴν ἑορτὴν πένθος μὲν ὅλῳ
τῷ ἔθνει, θοῆρον δὲ καθ' ἑκάστην οἰκίαν. καὶ ταῦτα δὲ κατὰ λέξιν
ὁ Ἰώσηπος. Κλαύδιος δὲ Ἀγρίππαν, Ἀγρίππου παῖδα, Ἰουδαίων 2
καθίστησι βασιλέα, Φήλικα τῆς χώρας ἀπάσης Σαμαρείας τε καὶ
Γαλιλαίας καὶ προσέτι τῆς ἐπικαλουμένης Περαιᾶς ἐπίτροπον ἐκ-
10 πέμφας, διοικήσας δὲ αὐτὸς τὴν ἡγεμονίαν ἔτεσιν τρισὶν καὶ δέκα
πρὸς μηνὶν ὀκτώ, Νέρωνα τῆς ἀρχῆς διάδοχον καταλιπών, τε-
λευτᾷ.
- Κατὰ δὲ Νέρωνα, Φήλικος τῆς Ἰουδαίας ἐπιτροπεύοντος, αὐτοῖς K 20 1
ὁῦμασιν αὐθις ὁ Ἰώσηπος τὴν εἰς ἀλλήλους τῶν ἱερέων στάσιν
15 ὡδέ πως ἐν εἰκοστῷ τῆς Ἀρχαιολογίας γράφει

20/21 Rom. 15, 19 — 21—26 Act. 18, 2. 18. 19. 23

1—6 Ioseph. B. I. 2, 227 — 7—12 vgl. Ioseph. B. I. 2, 247. 248

ATERBDMΣΔ

11 ἢ > D Hieronym | 13 σπουδῇ BDM σπονδαὶ A σπονδαίων TER

20 κατὰ δὲ τοῦσδε τοὺς χρόνους D κατὰ δὲ τοὺς χρόνους B κατὰ δὲ τοῦσδε
τοὺς χρόνους καὶ M τηρικαῦτα δὲ καὶ ATER καὶ durch ΣΔ nicht bezeugt

22 πρίσκα BΣ πρίσκα und πρίσκιλλα Δ HSS | 24 Παύλῳ > BDΔ

6 δε² T¹ BDMΔ μὲν ATcER | 8 τῆς AT¹ B τε τῆς TcERDM

158 ἔξάπτεται δὲ καὶ τοῖς ἀρχιερεῦσι στάσις πρὸς τοὺς ἱερεῖς καὶ 2
 τοὺς πρῶτους τοῦ πλήθους τῶν Ἱεροσολύμων, ἕκαστός τε αὐτῶν
 στίφος ἀνθρώπων τῶν θρασυτάτων καὶ νεωτεριστῶν ἑαυτῷ ποι-
 ῆσας, ἡγεμῶν ἦν, καὶ συρράσσοντες ἐκακολόγουν τε ἀλλήλους καὶ
 20 λίθοις ἔβαλλον· ὁ δ' ἐπιπλήξων ἦν οὐδὲ εἷς, ἀλλ' ὥς ἐν ἀπροστα-
 τήτῳ πόλει ταῦτ' ἐπράσσετο μετ' ἐξουσίας. τοσαύτη δὲ τοὺς ἀρ- 3
 χιερεῖς κατέλαβεν ἀναΐδεια καὶ τόλμα, ὥστε ἐκπέμπειν δούλους
 ἐτόλμων ἐπὶ τὰς ἄλωνας τοὺς ληψομένους τὰς τοῖς ἱερεῦσιν ὀφει-
 λόμενας δεκάτας, καὶ συνέβαινε τοὺς ἀπορουμένους τῶν ἱερέων
 25 ὑπ' ἐνδείας ἀπολλυμένους θεωρεῖν· οὕτως ἐκράτει τοῦ δικαίου
 παντὸς ἡ τῶν στασιαζόντων βία.

πάλιν δὲ ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἐν Ἱε- 4
 ροσολύμοις ὑποφνῆναι ληστῶν τι εἶδος ἰστορεῖ, οἱ μεθ' ἡμέραν, ὥς
 160 φησιν, καὶ ἐν μέσῃ τῇ πόλει ἐφόρουν τοὺς συναντῶντας. μάλιστα 5
 γὰρ ἐν ταῖς ἑορταῖς μὴνυμένους τῷ πλήθει καὶ ταῖς ἐσθήσεσιν ὑπο-
 κρύπτοντας μικρὰ ξιφίδια, τούτοις νύττειν τοὺς διαφόρους· ἔπειτα
 πεσόντων, μέρος γίνεσθαι τῶν ἐπαγανακτούντων αὐτοὺς τοὺς πε-
 5 φονευκότας· διὸ καὶ παντάπασιν ὑπ' ἀξιοπιστίας ἀνευρέτους γε-
 νέσθαι. πρῶτον μὲν οὖν ὑπ' αὐτῶν Ἰωνάθην τὸν ἀρχιερέα κατα- 6
 σφαγῆναι, μετὰ δ' αὐτὸν καθ' ἡμέραν ἀναιρεῖσθαι πολλούς, καὶ τῶν
 συμφορῶν τὸν φόβον εἶναι χαλεπώτερον, ἑκάστου καθάπερ ἐν πο-
 λέμῳ καθ' ὅραν τὸν θάνατον προσδεχομένου.

10 Ἐξῆς δὲ τούτοις ἐπιφέρει μεθ' ἕτερα λέγων

KA 21 1

μεῖζον δὲ τούτων πληγὴ Ἰουδαίους ἐκάκωσεν ὁ Αἰγύπτιος
 ψευδοπροφήτης. παραγενόμενος γὰρ εἰς τὴν χώραν ἀνθρώπος γόης
 καὶ προφήτου πίστιν ἐπιθεὶς ἑαυτῷ, περὶ τρισμυρίους μὲν ἀνδροῖς
 τῶν ἡπατημένων, περιαγαγὼν δ' αὐτοὺς ἐκ τῆς ἐρημίας εἰς τὸ
 15 Ἐλαιῶν καλούμενον ὄρος, ἐκείθεν οἷός τε ἦν εἰς Ἱεροσόλυμα παρελ-
 θεῖν βιάζεσθαι καὶ κρατήσας τῆς τε Ῥωμαϊκῆς φρουρᾶς καὶ τοῦ
 δήμου τυραννικῶς χρώμενος τοῖς συνεισπεσοῦσιν δορυφόροις. φθάνει 2

16—26 Ioseph. A. I. 20, 180. 181 — 28—S. 160, 9 Ioseph. B. I. 2, 254—256

11—21 Ioseph. B. I. 2, 261—263

ATERBDMΣA

28 ὑποφνῆναι ABD ἐπιφνῆναι TERM beides Ios HSS

16 κρατήσας TERBDMΣ Ios κρατῆσαι A | 17 τυραννικῶς AT¹DM τυ-
 ραννεῖν R^cB τυραννεῖ TeER¹Σ τυραννεῖ τυραννίδι τυραννεῖν Ios HSS, Ios scheint
 geschrieben zu haben βιάζεσθαι καὶ κρατῆσαι τῆς Ῥωμαϊκῆς φρουρᾶς καὶ τοῦ δήμου
 τυραννικῶς, χρώμενος τοῖς συνεισπεσοῦσιν δορυφόροις, vgl. B. I. 2, 275. 434. 564
 Eusebius, Kirchengeschichte. 5

160 >δ' αὐτοῦ τὴν ὁρμὴν Φῆλιξ, ὑπαντιάσας μετὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν ὁπι-
 >τῶν, καὶ πᾶς ὁ δῆμος συνεφώνησε τῆς ἀμύνης, ὥστε συμβολῆς
 20 >γενομένης τὸν μὲν Αἰγύπτιον φνεῖν μετ' ὀλίγων, διαφθαρεῖν δὲ
 >καὶ ζωοποιηθῆναι πλείστον τῶν σὺν αὐτῷ.

ταῦτα ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν Ἱστοριῶν ὁ Ἰώσηπος ἐπιστῆσαι δὲ 3
 ἄξιον τοῖς ἐνταῦθα κατὰ τὸν Αἰγύπτιον δεδηλωμένοις καὶ τοῖς ἐν
 ταῖς Πράξεσι τῶν ἀποστόλων, ἔνθα κατὰ Φήλικα πρὸς τοῦ ἐν Ἰε-
 25 >ροσολύμοις χιλιάρχου εἴρηται τῷ Παύλῳ, ὁπηνίκα κατεστασίαζεν
 αὐτοῦ τὸ τῶν Ἰουδαίων πλῆθος· >οὐκ ἄρα σὺ εἰ ὁ Αἰγύπτιος ὁ
 >πρὸ τούτων τῶν ἡμερῶν ἀναστατώσας καὶ ἐξαγαγὼν ἐν
 162 >τῇ ἐρήμῳ τοὺς τετρακισχιλίους ἄνδρας τῶν σιζαρίων;
 ἀλλὰ τὰ μὲν κατὰ Φήλικα τοιαῦτα·

τούτου δὲ Φῆστος ὑπὸ Νέρωνος διάδοχος πέμπεται, καθ' ὃν KB 22.1
 δικαιολογησάμενος ὁ Παῦλος δέσμιος ἐπὶ Ῥώμης ἄγεται· Ἀρίσταρχος
 5 αὐτῷ συνῆν, ὃν καὶ εἰκότως συναγματοῦτον πον τῶν ἐπιστολῶν
 ἀποκαλεῖ. καὶ Λουκᾶς, ὁ καὶ τὰς πράξεις τῶν ἀποστόλων γραφῇ
 παραδούς, ἐν τούτοις κατέλυσε τὴν ἱστορίαν, διετίαν ὅλην ἐπὶ τῆς
 Ῥώμης τὸν Παῦλον ἄνετον διατρίψαι καὶ τὸν τοῦ θεοῦ λόγον ἀκω-
 λύτως κηρύττει ἐπισημνύμενος. τότε μὲν οὖν ἀπολογησάμενος, 2
 10 αὐτῶν ἐπὶ τὴν τοῦ κηρύγματος διακονίαν λόγος ἔχει στείλασθαι τὸν
 ἀπόστολον, δεύτερον δ' ἐπιβάντα τῇ αὐτῇ πόλει τῷ κατ' αὐτὸν
 τελειωθῆναι μαρτυρίῳ· ἐν ᾧ δεσμοῖς ἐχόμενος, τὴν πρὸς Τιμόθεον
 δευτέραν ἐπιστολὴν συντάττει, ὁμοῦ σημαίνων τὴν τε προτέραν αὐτῷ
 γενομένην ἀπολογίαν καὶ τὴν παρὰ πόδας τελείωσιν, δέχον δὲ 3
 15 καὶ τούτων τὰς αὐτοῦ μαρτυρίας· >ἐν τῇ πρώτῃ μου, φησὶν, >ἀπο-
 >λογία οὐδεὶς μοι παρεγένετο, ἀλλὰ πάντες με ἐγκατέλιπον
 >(μὴ αὐτοῖς λογισθείη), ὁ δὲ κύριός μοι παρέστη καὶ ἐνεδυ-
 >νάμωσέν με, ἵνα δι' ἐμοῦ τὸ κήρυγμα πληροφορηθῇ καὶ
 >ἀκούσωσι πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐρρυσθῇ ἐκ στόματος λέον-
 20 >τος. σαφῶς δὲ παρίστησιν διὰ τούτων ὅτι δὴ τὸ πρότερον, ὡς 4
 ἂν τὸ κήρυγμα τὸ δι' αὐτοῦ πληρωθῇ, ἐρρυσθῇ ἐκ στόματος λέον-

26—S. 162, 1 Act. 21, 38

3/4 Act. 25, 8—12. 27, 1 — 3—S. 164, 4 Georg. Synk. 634, 13—635, 21 —

5/6 Kol. 4, 10 — 7—9 Act. 28, 30. 31 — 15—20 II Tim. 4, 16. 17

ATERBDMΣΔ

24 κατὰ T¹BΣΔ τὰ κατὰ ATeTrERDM | πρὸς ATER ἐπὶ BDM

5 αὐτῷ T¹BDM Synk δὲ αὐτῷ A δ' αὐτῷ TeER aber Σ | 6 ὁ καὶ
 TERBDM δὲ ὁ A sed et Lucas qui et ... A ὁ Σ | 20 δὴ AB δὲ TERDMΣ
 Synk | ὡς BDM Synk ὅπως ATER

- 162 τος, τὸν Νέρωνα ταύτη, ὡς ἔοικεν, διὰ τὸ ὁμόθυμον προσειπών.
οὐκὸν ἐξῆς προστέθεικεν παραπλήσιόν τι τῷ >θύσεται με ἐκ στό-
ματος λέοντος<· ἑώρα γὰρ τῷ πνεύματι τὴν ὅσον οὐπω μέλλουσαν
25 αὐτοῦ τελευτήν, δι' ὃ φησιν ἐπιλέγων τῷ >καὶ ἐρρύσθη ἐκ στό- 5
>ματος λέοντος<· τὸ >θύσεται με ὁ κύριος ἀπὸ παντὸς ἔργου
164 >πονηροῦ καὶ σώσει εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τὴν ἐπουρά-
>νιον<, σημαίνων τὸ παραντίκα μαρτύριον· ὃ καὶ σαφέστερον ἐν τῇ
αὐτῇ προλέγει γραφῇ, φάσκων >ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι, καὶ ὁ
>καιρὸς τῆς ἐμῆς ἀναλύσεως ἐφύεσθηκεν<· νῦν μὲν οὖν ἐπὶ 6
5 τῆς δευτέρας ἐπιστολῆς τῶν πρὸς Τιμόθεον τὸν Λουκᾶν μόνον
γράφοντι αὐτῷ συνεῖναι δηλοῖ, κατὰ δὲ τὴν προτέραν ἀπολογίαν
οὐδὲ τοῦτον· ὅθεν εἰκότως τὰς τῶν ἀποστόλων Πράξεις ἐπ' ἐκείνον
ὁ Λουκᾶς περιέγραψε τὸν χρόνον, τὴν μέχρις ὅτε τῷ Παύλῳ συνῆν
ἱστορίαν ἐφηγησάμενος. ταῦτα δ' ἡμῖν εἰρηται παρισταμένοις ὅτι 7
10 μὴ καθ' ἣν ὁ Λουκᾶς ἀνέγραψεν ἐπὶ τῆς Ῥώμης ἐπιδημίαν τοῦ
Παύλου τὸ μαρτύριον αὐτῷ συνεπεράνθη· εἰκὸς γέ τοι κατὰ μὲν 8
ἀρχὰς ἡπιοτέρου τοῦ Νέρωνος διακειμένου, ὅσον τὴν ὑπὲρ τοῦ
δόγματος τοῦ Παύλου καταδεχθῆναι ἀπολογίαν, προελθόντος δ' εἰς
ἀθεμίτους τόλμας, μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τὰ κατὰ τῶν ἀποστόλων
15 ἐγχειρηθῆναι.
- Ἰουδαῖοί γε μὴν τοῦ Παύλου Καίσαρα ἐπικαλεσαμένον ἐπὶ τε ΚΤ 23 1
τὴν Ῥωμαίων πόλιν ὑπὸ Φήστον παραπεμφθέντος, τῆς ἐλπίδος
καθ' ἣν ἐξήρτων αὐτῷ τὴν ἐπιβουλήν, ἀποπεσόντες, ἐπὶ Ἰάκωβον
τὸν τοῦ κυρίου τρέπονται ἀδελφόν, ὃ πρὸς τῶν ἀποστόλων ὁ τῆς
20 ἐπισκοπῆς τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἐγκεχέριστο θρόνος. τοιαῦτα δὲ
αὐτοῖς καὶ τὰ κατὰ τούτου τολμᾶται. εἰς μέσον αὐτὸν ἀγαγόντες 2
ἄρρησιν τῆς εἰς τὸν Χριστὸν πίστεως ἐπὶ παντὸς ἐξήτουν τοῦ
λαοῦ· τοῦ δὲ παρὰ τὴν ἀπάντων γνώμην ἐλευθέρα φωνῇ καὶ μᾶλλον
ἢ προσεδόκησαν ἐπὶ τῆς πληθύος ἀπάσης παρρησιασάμενον καὶ ὁμο-
25 λογήσαντος υἱὸν εἶναι θεοῦ τὸν σωτῆρα καὶ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν,

25—S. 164, 2 II Tim. 4, 18

3/4 II Tim. 4, 6 — 4—7 II Tim. 4, 11. 16 — 16/17 Act. 25, 11. 12. 27, 1

— 17/18 Act. 23, 13—15. 25, 3

ATERBDM ΣΑ

23 οὐκὸν TcE οὐκ οὖν ARBDM οὐκοῦν T¹TrA

5 τῶν AT¹B τῆς TcERDM | 15 ἐγχειρηθῆναι T¹EM ἐγχειρισθῆναι TrRBD
ἐπιχειρῆσαι A | 18 ἀποπεσόντες AT¹R ἐκπεσόντες Tc (die Correctur getilgt),
EBDM | 21 τολμᾶται BDM τολμήματα A τετόλμηται TER hoc modo adorti
sunt A | 22 ἐξήτουν TERBDM ἐξήτουν A | 25 ὡ TERBDM ἰν τὸν χν
ΑΣΑ

164 μηκέθ' οἱοί τε τὴν τοῦ ἀνδρὸς μαρτυρίαν φέρειν τῷ καὶ δικαιο-
 τатон αὐτὸν παρὰ τοῖς πᾶσιν δι' ἀκρότητα ἥς μετῆει κατὰ τὸν βίον
 φιλοσοφίας τε καὶ θεοσεβείας πιστεύεσθαι, κτείνουσι, καιρὸν εἰς
 29 ἔξουσίαν λαβόντες τὴν ἀναρχίαν, ὅτι δὴ τοῦ Φήστον κατ' αὐτὸ τοῦ
 166 καιροῦ ἐπὶ τῆς Ἰουδαίας τελευτήσαντος, ἀναρχα καὶ ἀνεπιτρόπευτα
 τὰ τῆς αὐτόθι διοικήσεως καθειστήκει. τὸν δὲ τῆς τοῦ Ἰακώβου 3
 τελευτῆς τρόπον ἤδη μὲν πρότερον αἱ παρατεθεῖσαι τοῦ Κλήμεντος
 φωναὶ δεδηλώκασιν, ἀπὸ τοῦ πτερυγίου βεβληθῆαι ξύλῳ τε τὴν
 5 πρὸς θάνατον πεπληγῆναι αὐτὸν ἱστορηκότος· ἀκριβέστατά γε μὴν
 τὰ κατ' αὐτὸν ὁ Ἠγήσιππος, ἐπὶ τῆς πρώτης τῶν ἀποστόλων γενό-
 μενος διαδοχῆς, ἐν τῷ πέμπτῳ αὐτοῦ ὑπομνήματι τοῦτον λέγων
 ἱστορεῖ τὸν τρόπον

»διαδέχεται τὴν ἐκκλησίαν μετὰ τῶν ἀποστόλων ὁ ἀδελφὸς 4
 10 »τοῦ κυρίου Ἰάκωβος, ὁ ὀνομασθεὶς ὑπὸ πάντων δίκαιος ἀπὸ τῶν
 »τοῦ κυρίου χρόνων μέχρι καὶ ἡμῶν, ἐπεὶ πολλοὶ Ἰάκωβοι ἐκαλοῦντο,
 »οὗτος δὲ ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ ἅγιος ἦν, οἶνον καὶ οἶκερα οὐκ 5
 »ἔπιεν οὐδὲ ἔμψυχον ἔφαγεν, ξυρὸν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ οὐκ
 »ἀνέβη, ἔλαιον οὐκ ἠλείψατο, καὶ βαλανεῖον οὐκ ἐχρήσατο. τούτῳ 6
 15 »μόνῳ ἐξῆν εἰς τὰ ἅγια εἰσιέναι· οὐδὲ γὰρ ἐρεοῦν ἐφόρει, ἀλλὰ συν-
 »δόνας. καὶ μόνος εἰσῆρχετο εἰς τὸν ναὸν ἡγρίσκειτό τε κείμενος
 »ἐπὶ τοῖς γόνασιν καὶ αἰτούμενος ὑπὲρ τοῦ λαοῦ ἄφεσιν, ὡς ἀπεσκλη-
 »κέναι τὰ γόνατα αὐτοῦ δίγκην καμήλου, διὰ τὸ ἀεὶ κάμπτειν ἐπὶ
 »γόνυ προσκυνοῦντα τῷ θεῷ καὶ αἰτεῖσθαι ἄφεσιν τῷ λαῷ. διὰ γέ 7
 20 »τοι τὴν ὑπερβολὴν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ ἐκαλεῖτο ὁ δίκαιος καὶ

3/4 104, 11—16 — 6 Zahn, Forschungen 6, 229 ff. — 9—S. 170, 24
 Georg. Synk. 638, 3—641, 2 — 12/13 Lev. 10, 9 Num. 6, 3 Luc. 1, 15 —
 13/14 Num. 6, 5

ATERBDMΣΑ

6 ὁ Ἠγήσιππος > Σ | 9 τὴν TERBDM Synk ΣΑ δὲ τὴν Α | μετὰ τῶν
 ἀποστόλων ΠΑ von den Aposteln Σ post apostolos Hieron. de uir ill 2 μετὰ τὴν
 τῶν ἀποστόλων Synk | 10/11 ab ipsius domini temporibus perdurans usque ad
 nos Α | 11 καὶ μόνος — ναόν; die Begründung οὐδὲ γὰρ — συνδόνας sinnlos |
 15 τὰ ἅγια II Synk τὰ ἅγια τῶν ἁγίων ΣΑ Hieron vgl. Epiphan. 29, 4 p. 119^b.
 78, 13 p. 1045^d | 18/19 διὰ τὸ — τῷ λαῷ Doublette zu 16/17 ἡγρίσκειτο —
 ἄφεσιν | 18/19 ἐπὶ γόνυ προσκυνοῦντα τῷ θεῷ BM Synk ἐπὶ τὰ γόνατα
 προσκυνοῦντα τῷ θεῷ D προσκυνοῦντα τῷ θεῷ τὰ γόνατα ATER vgl. Epiphan.
 78, 14 p. 1046^b | 20 τῆς δικαιοσύνης passt nicht in den Zusammenhang
 ὁ δίκαιος T¹BDM δίκαιος Α, T durch Rasur corr., ER Synk Α

- 168 >ὁβλίας, ὃ ἐστὶν Ἑλληνιστὶ περιοχὴ τοῦ λαοῦ, καὶ δικαιοσύνη, ὥς
 >οὶ προφηταὶ δηλοῦσιν περὶ αὐτοῦ. τινὲς οὖν τῶν ἑπτὰ αἰρέσεων 8
 >τῶν ἐν τῷ λαῷ, τῶν προγεγραμμένων μοι (ἐν τοῖς Ὑπομνήμασιν),
 >ἐπυνθάνοντο αὐτοῦ τίς ἢ θύρα τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἔλεγεν τοῦτον εἶναι
 5 >τὸν σωτήρα· ἐξ ὧν τινες ἐπίστευσαν ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ Χριστός. 9
 >αἱ δὲ αἵρεσις αἱ προειρημέναι οὐκ ἐπίστευον οὔτε ἀνάστασιν οὔτε
 >ἐρχόμενον ἀποδοῦναι ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· ὅσοι δὲ καὶ
 >ἐπίστευσαν, διὰ Ἰάκωβον. πολλῶν οὖν καὶ τῶν ἀρχόντων πιστευόν- 10
 >των, ἦν θόρυβος τῶν Ἰουδαίων καὶ γραμματέων καὶ Φαρισαίων
 10 >λεγόντων ὅτι κινδυνεύει πᾶς ὁ λαὸς Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν προσδο-
 >κᾶν. ἔλεγον οὖν συνελθόντες τῷ Ἰακώβῳ· »παρακαλοῦμέν σε,
 >ἐπίσχες τὸν λαόν, ἐπεὶ ἐπλανήθη εἰς Ἰησοῦν, ὥς αὐτοῦ ὄντος τοῦ
 >Χριστοῦ. παρακαλοῦμέν σε πείσαι πάντας τοὺς ἐλθόντας εἰς τὴν
 >ἡμέραν τοῦ πάσχα περὶ Ἰησοῦ· σοὶ γὰρ πάντες πειθόμεθα. ἡμεῖς
 15 >γὰρ μαρτυροῦμέν σοι καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὅτι δίκαιος εἶ καὶ ὅτι πρόσω-
 >πον οὐ λαμβάνεις. πείσον οὖν σὺ τὸν ὄχλον περὶ Ἰησοῦ μὴ πλα- 11
 >νᾶσθαι· καὶ γὰρ πᾶς ὁ λαὸς καὶ πάντες πειθόμεθά σοι. στήθι οὖν
 >ἐπὶ τὸ πτερόγιον τοῦ ἱεροῦ, ἵνα ἄνωθεν ἥς ἐπιφανῆς καὶ ἡ εὐά-
 >κουστά σου τὰ ῥήματα παντὶ τῷ λαῷ. διὰ γὰρ τὸ πάσχα συνελη-
 20 >λύθασιν πᾶσαι αἱ φυλαὶ μετὰ καὶ τῶν ἐθνῶν. ἔστησαν οὖν οἱ προ- 12
 >ειρημένοι γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι τὸν Ἰάκωβον ἐπὶ τὸ πτερόγιον
 >τοῦ ναοῦ, καὶ ἔκραξαν αὐτῷ καὶ εἶπαν· »δίκαιε, ὃ πάντες πείθε-
 >σθαι ὀφείλομεν, ἐπεὶ ὁ λαὸς πλανᾶται ὀπίσω Ἰησοῦ τοῦ σταυρω-
 >θέντος, ἀπάγγελον ἡμῖν τίς ἢ θύρα τοῦ Ἰησοῦ. καὶ ἀπεκρίνατο 13
 25 >φωνῇ μεγάλῃ· »τί με ἐπερωτᾶτε περὶ τοῦ νιοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ
 170 >αὐτὸς κάθηται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐκ δεξιῶν τῆς μεγάλης δυνάμεως.
 >καὶ μέλλει ἔρχεσθαι ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ; καὶ πολλῶν 14
 >πληροφορηθέντων καὶ δοξαζόντων ἐπὶ τῇ μαρτυρίᾳ τοῦ Ἰακώβου
 >καὶ λεγόντων· ὥσαννὰ τῷ υἱῷ Δαβὶδ, τότε πάλιν οἱ αὐτοὶ γραμ-

1/2 Ies. 3, 10 ? — 3 Hegesipp bei Eus. 4, 22, 7 — 4/5 vgl. Joh. 10, 9
 — 15/16 Luc. 20, 21 — 25—S. 170, 2 Matth. 26, 64 Marc. 14, 62

ΑΤΕΡΒΔΜΣΑ

1 περιοχὴ ΤΕΡΒΔΜ Synk ΣΑ περιέχει Α | 1/2 καὶ δικαιοσύνη — περὶ
 αὐτοῦ unverständlich | 5 ἐξ ὧν unmöglicher Anschluss, τινὲς widerspricht S
 πολλῶν — ἀρχόντων | 6/7 dies war nicht die Meinung aller sieben von Heg
 genannten Secten | 6 dass er auferstanden ist von den Todten Σ surrexisse
 eum Α beide durch Conjectur | 11—17 durch mehrere Dittographien stark er-
 weitert | 22 ὦ ΑΡΒΔ Synk Α σοὶ TEM | 25 περὶ Β Synk ΣΑ περὶ ἡ ΑΤΕΡ
 περὶ τοῦ ἡ DM

170 ματεῖς καὶ Φαρισαῖοι πρὸς ἀλλήλους ἔλεγον »κακῶς ἐποιήσαμεν
 »τοιαύτην μαρτυρίαν παρασχόντες τῷ Ἰησοῦ· ἀλλὰ ἀναβάντες καταβά-
 »λωμεν αὐτόν, ἵνα φοβηθέντες μὴ πιστεύσωσιν αὐτῷ«. καὶ ἔκραξαν 15
 »λέγοντες »ὦ ὦ, καὶ ὁ δίκαιος ἐπλανήθη«, καὶ ἐπλήρωσαν τὴν γρα-
 »φὴν τὴν ἐν τῷ Ἑσαΐα γεγραμμένην »ἄρωμεν τὸν δίκαιον, ὅτι
 10 »δύσχορηστος ἡμῖν ἐστίν· τοίνυν τὰ γενήματα τῶν ἔργων
 »αὐτῶν φάγονται«. ἀναβάντες οὖν κατέβαλον τὸν δίκαιον. καὶ 16
 »ἔλεγον ἀλλήλοις »λιθάσωμεν Ἰάκωβον τὸν δίκαιον«, καὶ ἤρξαντο
 »λιθάζειν αὐτόν, ἐπεὶ καταβληθεὶς οὐκ ἀπέθανεν· ἀλλὰ στραφεὶς
 »ἔθηκε τὰ γόνατα λέγων »παρακαλῶ, κύριε θεὲ πάτερ, ἄφες αὐτοῖς·
 15 »οὐ γὰρ οἶδαςιν τί ποιοῦσιν«. οὕτως δὲ καταλιθοβολούντων αὐτόν, 17
 »εἰς τῶν ἱερέων τῶν υἱῶν Ῥηχάβ υἱοῦ Ῥαχαβείμ, τῶν μαρτυρουμένων
 »ὑπὸ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου, ἔκραζεν λέγων »παύσαθε· τί ποιεῖτε;
 »εὐχεται ὑπὲρ ὑμῶν ὁ δίκαιος«. καὶ λαβὼν τις ἀπ' αὐτῶν, εἰς τῶν 18
 »γναφέων, τὸ ξύλον, ἐν ᾧ ἀποπιέζει τὰ ἱμάτια, ἤνεγκεν κατὰ τῆς
 20 »κεφαλῆς τοῦ δικαίου, καὶ οὕτως ἐμαρτύρησεν. καὶ ἔθαψαν αὐτόν
 »ἐπὶ τῷ τόπῳ παρὰ τῷ ραῶ. καὶ ἔτι αὐτοῦ ἡ στήλη μένει παρὰ
 »τῷ ραῶ. μάρτυς οὗτος ἀληθὴς Ἰουδαίοις τε καὶ Ἑλλήσιν γεγένηται
 »ὅτι Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς ἐστίν. καὶ εὐθὺς Οὐδεσπασιανὸς πολιορκεῖ
 »αὐτούς».

172 ταῦτα διὰ πλάτους, συνωδὰ γέ (τοι) τῷ Κλήμεντι καὶ ὁ Ἡγήσιπ- 19
 πος. οὕτω δὲ ἄρα θαυμάσιός τις ἦν καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἀπασιν

9—11 Ios. 3, 10 — 15 Luc. 23, 34 — 17 Ier. 42

ATERBDMΣΔ

7—11 den Zusammenhang unterbrechende Doublette zu 2—7 | 11/12 καὶ
 ἔλεγον unvermittelter Fortgang der Erzählung, 11—18 καὶ — ὁ δίκαιος alte Inter-
 polation nach Ios. A. I. 20, 200 | 13 ἐπεὶ AT¹BDMΣΔ ἐν ἡμ. Synk ἐπεὶ δὲ
 TeER | 16 ῥαχαβείμ AT¹RB ῥηχαβείμ TeED ῥηχαβείν M Rachabim Δ ῥα-
 χαείμ Synk, υἱῶν Ῥηχάβ altes Glössem zu Ῥαχαβείμ, das durch υἱοῦ verkehrt
 mit dem Text verbunden ist | 17 ἔκραζεν M ἔκραζε RBD ἔκραξεν AT ἔκραξε
 E Synk | 19 ἀποπιέζει BDM Synk *exprimere solent* Δ *exprimi solent* Hieron
 ἀπεπίαζε TE ἀπεπίαζε R ἀποπίαζε A | 20/21 καὶ οὕτως ἐμαρτύρησεν — ἡ
 στήλη μένει und 22—24 μάρτυς οὗτος — πολιορκεῖ αὐτούς zwei Schlüsse der Er-
 zählung, die neben einander nicht stehen können | 21/22 καὶ ἔτι — ραῶι > Δ
 | παρὰ τῷ ραῶι Dittographie

1/2 διὰ πλάτους Κλήμης, συνωδὰ δὲ τοῖς übersetzt Σ und fasst οὕτω
 δὲ πλ. als Excerpt aus Hegesipp vgl. zu 166, 6, *haec latius quidem, sed conso-*
nanter Clementi etiam Hegesippus rettulit quod ita mirus quidem Δ | 1 γέ τοι
 πῶι Schw γε τῷ TER τε τῷ D δὲ τῷ M τῷ γε B τῷ A

172 ἐπὶ δικαιοσύνῃ βεβόητο ὁ Ἰάκωβος, ὥς καὶ τοὺς Ἰουδαίων ἔμφρονας
δοξάζειν ταύτην εἶναι τὴν αἰτίαν τῆς παραχοῆμα μετὰ τὸ μαρτύριον
5 αὐτοῦ πολιορκίας τῆς Ἱερουσαλήμ, ἣν δι' οὐδέν ἕτερον αὐτοῖς συμβῆναι ἢ διὰ τὸ κατ' αὐτοῦ τολμηθῆν ἄγος. ἀμέλει γέ τοι ὁ Ἰω- 20
σηπος οὐκ ἀπόκνησεν καὶ τοῦτ' ἐγγράφως ἐπιμαρτύρασθαι δι' ὧν
φησιν λέξεων

ταῦτα δὲ συμβέβηκεν Ἰουδαίοις κατ' ἐκδίκησιν Ἰακώβου τοῦ
10 δικαίου, ὃς ἦν ἀδελφὸς Ἰησοῦ τοῦ λεγομένου Χριστοῦ, ἐπειδήπερ
δικαιότατον αὐτὸν ὄντα οἱ Ἰουδαῖοι ἀπέκτειναν.

ὁ δ' αὐτὸς καὶ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐν εἰκοστῇ τῆς Ἀρχαιολογίας 21
δηλοῖ διὰ τούτων·

πέμπει δὲ Καῖσαρ Ἀλβινον εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἑπαρχον, Φῆστον
15 τὴν τελευτήν πυθόμενος. ὁ δὲ νεώτερος Ἄνανος, ὃν τὴν ἀρχιερω-
σύνην εἶπαμεν παρελιφέναι, θρασὺς ἦν τὸν τρόπον καὶ τολμητῆς
διαφερόντως, αἰρεσιν δὲ μετῆει τὴν Σαδδουκαίων, οἵπερ εἰσὶ περὶ
τάς κρίσεις ὡμοὶ παρὰ πάντας τοὺς Ἰουδαίους, καθὼς ἦδη δεδηλώ-
καμεν. ἅτε δὴ οὖν τοιοῦτος ὢν ὁ Ἄνανος, νομίσας ἔχειν καιρὸν 22
20 ἐπιτήδειον διὰ τὸ τεθνάναι μὲν Φῆστον, Ἀλβινον δ' ἔτι κατὰ τὴν
δόδον ὑπάρχειν, καθίζει συνέδριον κριτῶν, καὶ παραγαγὼν εἰς αὐτὸ
τὸν ἀδελφὸν Ἰησοῦ, τοῦ Χριστοῦ λεγομένου, Ἰάκωβος ὄνομα αὐτῷ,
καὶ τινας ἑτέρους, ὥς παρανομησάντων κατηγορίαν ποιησάμενος,
174 παρέδωκεν λευσθησομένους. ὅσοι δὲ ἐδόκουν ἐπιεικέστατοι τῶν 23
κατὰ τὴν πόλιν εἶναι καὶ τὰ περὶ τοὺς νόμους ἀκριβεῖς, βαρέως
ἤνεγκαν ἐπὶ τούτῳ, καὶ πέμπουσι πρὸς τὸν βασιλέα κρύφα, παρα-
καλοῦντες αὐτὸν ἐπιστεῖλαι τῷ Ἀνάνῳ μηκέτι τοιαῦτα πράσσειν·
5 μηδὲ γὰρ τὸ πρῶτον ὀρθῶς αὐτὸν πεποιηκέναι. τινὲς δ' αὐτῶν καὶ
τὸν Ἀλβινον ὑπαντιάζουσιν ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρείας ὁδοιποροῦντα,
καὶ διδάσκουσιν ὥς οὐκ ἔξδὸν ἦν Ἀνάνῳ χωρὶς αὐτοῦ γνώμης κα-
θίσαι συνέδριον. Ἀλβινος δὲ πεισθεὶς τοῖς λεγομένοις, γράφει μετ' 24

9—11 fehlt in dem überlieferten Text des Iosephus — 9—11. 15 — S. 174, 11
Georg. Synk 641, 7—642, 9 — 14—S. 174, 11 Ioseph. A. I. 20, 197. 199—203
— 15/16 A. I. 20, 197 — 18/19 B. I. 2, 166

ATERBDMΣΑ

6 ἀμέλει γέ τοι ὁ TERDM ἀμέλει γέ τοι καὶ ὁ Α ὁ γ' οὖν Β aber auch Σ
et Iosephus Α | 17 τὴν ATER Synk Ios τῶν BDM

7 αὐτοῦ TEBDM τῆς αὐτοῦ AR Synk τῆς ἐκείνου Ios

174 ὁρχῆς τῷ Ἀνάνῳ, λήψεσθαι παρ' αὐτοῦ δίκας ἀπειλῶν, καὶ ὁ βασι-
 10 λεύς Ἀγρίππας διὰ τοῦτο τὴν ἀρχιερωσύνην ἀφελόμενος αὐτοῦ
 ἄρξαντος μῆνας τρεῖς, Ἰησοῦν τὸν τοῦ Λαμμαίου κατέστησεν.

τοιαῦτα καὶ τὰ κατὰ Ἰάκωβον, οὗ ἡ πρώτη τῶν ὀνομαζομένων
 καθολικῶν ἐπιστολῶν εἶναι λέγεται· ἰστέον δὲ ὡς νοθεύεται μὲν, οὐ 25
 πολλοὶ γοῦν τῶν παλαιῶν αὐτῆς ἐμνημόνευσαν, ὡς οὐδὲ τῆς λεγο-
 15 μένης Ἰούδα, μιᾶς καὶ αὐτῆς οὔσης τῶν ἑπτὰ λεγομένων καθολικῶν.
 ὁμῶς δ' ἴσμεν καὶ ταύτας μετὰ τῶν λοιπῶν ἐν πλείσταις δεδη-
 μοσιευμένας ἐκκλησίαις.

Νέρωνος δὲ ὄγδοον ἄγοντος τῆς βασιλείας ἔτος, πρῶτος μετὰ ΚΑ 24
 Μάρκον τὸν εὐαγγελιστὴν τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ παροικίας Ἀννιανὸς
 20 τὴν λειτουργίαν διαδέχεται.

Κραταιουμένης δ' ἤδη τῷ Νέρωνι τῆς ἀρχῆς, εἰς ἀνοσίους ὀκέ- ΚΕ 25
 λας ἐπιτηδεύσεις, κατ' αὐτῆς ὠπλίζετο τῆς εἰς τὸν τῶν ὅλων θεὸν
 εὐσεβείας. γράφειν μὲν οὖν οἷός τις οὗτος γεγέννηται τὴν μοχθη-
 ρίαν, οὐ τῆς παρούσης γένοιτ' ἂν σχολῆς· πολλῶν γε μὴν τὰ κατ' 2
 25 αὐτὸν ἀκριβεστάταις παραδεδοκότων διηγήσειν, πάρεστιν ὅτῳ γί-
 176 λον, ἐξ αὐτῶν τὴν σκαιότητα τῆς τάνδρὸς ἐκτόπου καταθεωρῆσαι
 μανίας, καθ' ἣν οὐ μετὰ λογισμοῦ μυρίων ὄσων ἀπωλείας διεξελθὼν,
 ἐπὶ τοσαύτην ἤλασε μαιφονίαν, ὡς μηδὲ τῶν οἰκειοτάτων τε καὶ
 φιλτάτων ἐπισχεῖν, μητέρα δὲ ὁμοίως καὶ ἀδελφοὺς καὶ γυναῖκα σὺν
 5 καὶ ἄλλοις μυρίοις τῷ γένει προσήκονσιν τρόπον ἐχθρῶν καὶ πολε-
 μίων ποικίλαις θανάτων ἰδέαις διαχρήσασθαι. ἐνέδει δ' ἄρα τοῖς 3
 176 πᾶσι καὶ τοῦτ' ἐπιγραφῆναι αὐτῷ, ὡς ἂν πρῶτος αὐτοκρατορῶν
 τῆς εἰς τὸ θεῖον εὐσεβείας πολέμιος ἀναδειχθείη. τούτου πάλιν 4
 ὁ Ῥωμαῖος Τερτυλλιανὸς ὧδέ πως λέγων μνημονεύει

10 ἐντύχετε τοῖς ὑπομνήμασιν ὑμῶν, ἐκεῖ εὐρήσετε πρῶτον Νέ-
 ρωνα τοῦτο τὸ δόγμα, ἥνικα μάλιστα ἐν Ῥώμῃ, τὴν ἀνατολήν

176, 10—15 Tertullian. Apologet. 5 — 10—S. 178, 14 Georg. Synk.
 644, 8—645, 9

ATERBDMΣΑ

10/11 αὐτοῦ ἄρξαντος ATERM αὐτὸν ἄρξαντα D Synk Ios αὐτῷ ἄρξαντα B
 20 nach διαδέχεται + ἀνὴρ θεοφιλὴς ὢν καὶ τὰ πάντα θαυμάσιος BD
 21/22 //κεῖλας T¹ (nur ein Buchstabe getilgt) ὠκεῖλας B ἐξοκεῖλας ATrER ἐξω-
 κίλας DM

1 ἐκτόπου ABDM ἐκ τούτου TER τούτου Σ | 4 ἐπισχεῖν T¹BDM ἀπο-
 σχέσθαι ATemER | γυναῖκα ATERBDΣarm γυναῖκας MΣA

176 πασαν υποτάξας, ὡμὸς ἦν εἰς πάντας, διώξαντα. τοιοῦτω τῆς
 >κολάσεως ἡμῶν ἀρχηγῷ κανχόμεθα. ὁ γὰρ εἰδὼς ἐκείνον νοῆσαι
 >δύναται ὡς οὐκ ἂν, εἰ μὴ μέγα τι ἀγαθὸν ἦν, ὑπὸ Νέρωνος κατα-
 15 >κριθῆναι.

ταύτη γοῦν οὗτος, θεομάχος ἐν τοῖς μάλιστα πρῶτος ἀνακη- 5
 ρυχθεὶς, ἐπὶ τὰς κατὰ τῶν ἀποστόλων ἐπήρθη σφαγὰς. Παῦλος
 δὴ οὖν ἐπ' αὐτῆς Ῥώμης τὴν κεφαλὴν ἀποτηθηῆναι καὶ Πέτρος
 ὡσαύτως ἀνασκολοπισθῆναι κατ' αὐτὸν ἱστοροῦνται, καὶ πιστοῦνται
 20 γε τὴν ἱστορίαν ἢ Πέτρον καὶ Παύλον εἰς δεῦρο κρατήσασα ἐπὶ
 τῶν αὐτόθι κοιμητηρίων πρόσρῃσις, οὐδὲν δὲ ἥττον καὶ ἐκκλησι- 6
 αστικὸς ἀνὴρ, Γάιος ὄνομα, κατὰ Ζεφυρίνον Ῥωμαίων γεγονὼς
 ἐπίσκοπον· ὃς δὴ Πρόκλῳ τῆς κατὰ Φρύγας προΐσταμένῳ γνώμης
 ἐγγράφως διαλεχθεὶς, αὐτὰ δὴ ταῦτα περὶ τῶν τόπων, ἔνθα
 178 τῶν εἰρημένων ἀποστόλων τὰ ἱερὰ σκηνώματα κατατέθειται,
 φησὶν

>ἐγὼ δὲ τὰ τρόπαια τῶν ἀποστόλων ἔχω δεῖξαι. ἐὰν γὰρ 7
 >θελήσῃς ἀπελθεῖν ἐπὶ τὸν Βασικανὸν ἢ ἐπὶ τὴν ὁδὸν τὴν
 5 >Ῥωτίαν, εὐρήσεις τὰ τρόπαια τῶν ταύτην ἰδρυσσάμενων τὴν ἐκ-
 >κλησίαν.

ὥς δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν ἄμφω καιρὸν ἐμαρτύρησαν, Κοριν- 8
 θίων ἐπίσκοπος Διονύσιος ἐγγράφως Ῥωμαίοις ὁμιλῶν, ὧδε παρίσ-
 τησιν

10 >ταῦτα καὶ ὑμεῖς διὰ τῆς τοσαύτης νοουθεσίας τὴν ἀπὸ Πέτρον
 >καὶ Παύλον φντεῖαν γενηθεῖσαν Ῥωμαίων τε καὶ Κορινθίων συνε-
 >κεράσατε. καὶ γὰρ ἄμφω καὶ εἰς τὴν ἡμετέραν Κόρινθον φντεύ-
 >σαντες ἡμᾶς ὁμοίως ἐδίδαξαν, ὁμοίως δὲ καὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν ὁμοίως
 >διδάξαντες ἐμαρτύρησαν κατὰ τὸν αὐτὸν καιρόν.

ATERBDMΣΑ

14 ὥς > B Synk | 14/15 nach κατακριθῆναι + εἶχε Tr | 21 nach
 πρόσρῃσις + ταῦτα μὲν οὕτως AmTemE ταῦτα μὲν οὕτως R | 22 ὄνομα
 BDM ὀνόματι ATER | 23 ἐπίσκοπον ATeERB'ΣΑ ἐπίσκοπος T'BrDM Synk

4 βασικανὸν A, T corr., BD βασικάνον T'M βασικανον E βασίκανον Synk
 סניקנין Σ βατικανὸν R (ex silentio) A, voreusebianischer Fehler | 8 ὧδε RBDM
 ὧδε πως ATE | 12 ἄμφω ATeER Synk ΣΑ ἄμφοιν T'BDM | 12/13 φν-
 τεύσαντες ΠΣ φντήσαντες Synk A | 13 ὁμοίως ἐδίδαξαν interpolirt; für die
 Verbindung ἐμαρτύρησαν εἰς vgl. Act. 23, 11 | nach Ἰταλίαν + ὄντες M

- 178 καὶ ταῦτα δέ, ὡς ἂν ἔτι μᾶλλον πιστωθεῖη τὰ τῆς ἱστορίας. Kz 261
 Αὐθις δ' ὁ Ἰώσηπος πλείστα ὅσα περὶ τῆς τοῦ πᾶν Ἰουδαίων
 ἔθνος καταλαβούσης διελθὼν συμφορᾶς, δηλοῖ κατὰ λέξιν ἐπὶ πλεί-
 στοις ἄλλοις μυρίοις ὅσους τῶν παρὰ Ἰουδαίοις τετιμημένων μάστιξιν
 αἰκισθέντας ἐν αὐτῇ τῇ Ἱερουσαλὴμ ἀνασταυρωθῆναι ὑπὸ Φλώρον
 20 τοῦτον δὲ εἶναι τῆς Ἰουδαίας ἐπίτροπον, ὁπηνίκα τὴν ἀρχὴν ἀναρ-
 ριπισθῆναι τοῦ πολέμου, ἔτους δωδεκάτου τῆς Νέρωνος ἡγεμονίας,
 180 συνέβη. εἶτα δὲ καὶ καθ' ὅλην τὴν Συρίαν ἐπὶ τῇ τῶν Ἰουδαίων 2
 ἀποστάσει δεινὴν φησὶ κατελιγμένην ταραχὴν, πανταχόσε τῶν ἀπὸ
 τοῦ ἔθνους πρὸς τῶν κατὰ πόλιν ἐνοίκων ὡς ἂν πολεμίων ἀνηλεῶς
 πορθομένων, ὥστε ὁρᾶν τὰς πόλεις μεστὰς ἀτάφων σωμάτων καὶ
 5 νεκρῶν ἅμα νηπίοις γέροντας ἐρριμμένους γυναιὰ τε μηδὲ τῆς ἐπ'
 αἰδῶ σκέπης μετελιγνότες, καὶ πᾶσαν μὲν τὴν ἐπαρχίαν μεστὴν
 ἀδιηγῆτων συμφορῶν, μείζονα δὲ τῶν ἐκάστοτε τολμωμένων τὴν
 ἐπὶ τοῖς ἀπειλουμένοις ἀνάτασιν. ταῦτα κατὰ λέξιν ὁ Ἰώση-
 πος. καὶ τὰ μὲν κατὰ Ἰουδαίους ἐν τούτοις ἦν.

16—19 Ioseph. B. I. 2, 306—308 — 20/21 Ioseph. B. I. 2, 284 A. I.
 20, 257

1—8 Ioseph. B. I. 2, 462. 465

ATERBDMΣΑ

3 ὡς ἂν AT¹B τρόπω TcERM ἐν τρόπῳ D | πολεμίῳ T¹ corr. TcTr wie
 im Krieg Σ | 8 ἀνάτασιν ABDΣΑ ἀνάστασιν T¹ERM ἀναστάτωσιν Tr ἀνά-
 στασιν und μετάστασιν Ios HSS

Γ

Τάδε καὶ ἡ γ περιέχει βίβλος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας

- Α Ὅποι γῆς ἐκήρυξαν τὸν Χριστὸν οἱ ἀπόστολοι.
 Β Τίς πρῶτος τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας προέστη.
 Γ Περὶ τῶν ἐπιστολῶν τῶν ἀποστόλων.
 Δ Περὶ τῆς πρώτης τῶν ἀποστόλων διαδοχῆς.
 Ε Περὶ τῆς μετὰ τὸν Χριστὸν ὑστάτης Ἰουδαίων πολιορκίας.
 ς Περὶ τοῦ πιάσαντος αὐτοὺς λιμοῦ.
 Ζ Περὶ τῶν τοῦ Χριστοῦ προορήσεων.
 Η Περὶ τῶν πρὸ τοῦ πολέμου σημείων.
 Θ Περὶ Ἰωσήπου καὶ ὧν κατέλιπεν συγγραμμάτων.
 Ι Ὅπως τῶν θείων μνημονεύει βιβλίον.
 ΙΑ Ὡς μετὰ Ἰάκωβον ἡγείται Συμεὼν τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἐκ-
 κλησίας.
 ΙΒ Ὡς Οὐεσπασιανὸς τοὺς ἐκ Δαυὶδ ἀναζητεῖσθαι προστάττει.
 ΙΓ Ὡς δεύτερος Ἀλεξανδρέων ἡγείται Ἀβίλιος.
 ΙΔ Ὡς καὶ Ῥωμαίων δεύτερος Ἀνέγκλητος ἐπισκοπεῖ.
 ΙΕ Ὡς τρίτος μετ' αὐτὸν Κλήμης.
 Ις Περὶ τῆς Κλήμεντος ἐπιστολῆς.
 ΙΖ Περὶ τοῦ κατὰ Δομετιανὸν διωγμοῦ.
 ΙΗ Περὶ Ἰωάννου τοῦ ἀποστόλου καὶ τῆς Ἀποκαλύψεως.
 ΙΘ Ὡς Δομετιανὸς τοὺς ἀπὸ γένους Δαυὶδ ἀναιρεῖσθαι προστάττει.
 Κ Περὶ τῶν πρὸς γένους τοῦ σωτῆρος ἡμῶν.
 ΚΑ Ὡς τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας τρίτος ἡγείται Κέρδων.
 ΚΒ Ὡς τῆς Ἀντιοχείων δεύτερος Ἰγνάτιος.
 ΚΓ Ἱστορία περὶ Ἰωάννου τοῦ ἀποστόλου.
 ΚΔ Περὶ τῆς τάξεως τῶν εὐαγγελίων.
 ΚΕ Περὶ τῶν ὁμολογουμένων θείων γραφῶν καὶ τῶν μὴ τοιού-
 των.
 Κς Περὶ Μενάνδρου τοῦ γόητος.

- KZ Περὶ τῆς τῶν Ἑβριωναίων αἵρέσεως.
 KH Περὶ Κηρίνθου αἵρεσιάρχου.
 KΘ Περὶ Νικολάου καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ κεκλημένων.
 A Περὶ τῶν ἐν συζυγίαις ἐξετασθέντων ἀποστόλων.
 AA Περὶ τῆς Ἰωάννου καὶ Φιλίππου τελευτῆς.
 AB Ὅπως Συμεὼν ὁ ἐν Ἱεροσολύμοις ἐπίσκοπος ἐμαρτύρησεν.
 AF Ὅπως Τραϊανὸς ζητεῖσθαι Χριστιανούς ἐκώλυσεν.
 AA Ὡς τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας τέταρτος Εὐάρεστος ἡγείται.
 AE Ὡς τρίτος τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις Ἰούστος.
 Aς Περὶ Ἰγνατίου καὶ τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ.
 AZ Περὶ τῶν εἰς ἔτι τότε διαπρεπόντων εὐαγγελιστῶν.
 AH Περὶ τῆς Κλήμεντος ἐπιστολῆς καὶ τῶν ψευδῶς εἰς αὐτὸν ἀναφερομένων.
 AΘ Περὶ τῶν Παπῶν συγγραμμάτων.

188 Τὰ μὲν δὴ κατὰ Ἰουδαίους ἐν τούτοις ἦν· τῶν δὲ ἱερῶν τοῦ A 1 1
 σωτήρος ἡμῶν ἀποστόλων τε καὶ μαθητῶν ἐφ' ἅσας κατασπαρέν-
 των τὴν οἰκουμένην, Θωμᾶς μὲν, ὡς ἡ παράδοσις περιέχει, τὴν
 Παρθίαν εἰληχεν, Ἀνδρέας δὲ τὴν Σκυθίαν, Ἰωάννης τὴν Ἀσίαν,
 5 πρὸς οὓς καὶ διατρίψας ἐν Ἐφέσῳ τελευτᾷ, Πέτρος δ' ἐν Πόντῳ 2
 καὶ Γαλατίᾳ καὶ Βιθυνίᾳ Καππαδοκίᾳ τε καὶ Ἀσίᾳ κεκηρυχέναι τοῖς
 [ἐκ] διασπορᾶς Ἰουδαίοις ἔοικεν· ὃς καὶ ἐπὶ τέλει ἐν Ῥώμῃ γενόμενος,
 ἀνεσκολοπίσθη κατὰ κεφαλῆς, οὕτως αὐτὸς ἀξιόσας παθεῖν. τί 3
 δεῖ περὶ Παύλου λέγειν, ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ πεπλη-
 10 ρωκότος τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ καὶ ὕστερον ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐπὶ
 Νέρωνος μεμαρτυρηκότος; ταῦτα Ὠριγένης κατὰ λέξιν ἐν τρίτῳ
 τόμῳ τῶν εἰς τὴν Γένεσιν ἐξηγητικῶν εἴρηται.

Τῆς δὲ Ῥωμαίων ἐκκλησίας μετὰ τὴν Παύλου καὶ Πέτρου μαρ. B 2
 τυρίαν πρῶτος κληροῦται τὴν ἐπισκοπὴν Λίνος. μνημονεύει τού-
 15 του Τιμοθέου γράφων ἀπὸ Ῥώμης ὁ Παῦλος κατὰ τὴν ἐπὶ τέλει τῆς
 ἐπιστολῆς πρόσρῳσιν.

Πέτρον μὲν οὖν ἐπιστολὴ μία, ἡ λεγομένη αὐτοῦ προτέρα, ἀν. Γ 3 1
 ωμολόγηται, ταύτῃ δὲ καὶ οἱ πάλαι πρεσβύτεροι ὡς ἀναμφιλέκτω ἐν
 τοῖς σφῶν αὐτῶν καταζέχονται συγγράμμασιν· τὴν δὲ φερομένην
 20 δευτέραν οὐκ ἐνδιάθηκον μὲν εἶναι παρελήφαμεν, ὅμως δὲ πολλοῖς
 190 χρήσιμος φανείσα, μετὰ τῶν ἄλλων ἐσπονδάσθαι γραφῶν. τό γε 2
 μὲν τῶν ἐπικεκλημένων αὐτοῦ Πράξεων καὶ τὸ κατ' αὐτὸν ὄνο-

5—7 I Petr. 1, 1 — 9/10 Rom. 15, 19 — 14—16 II Tim. 4, 21

ATERBDMΣA

1 τὰ—ἦν > Σ | 4 nach τὴν Παρθίαν εἰληχεν + Matthaeus Aethiopicam,
 Bartholomaeus Indiam ceteriorem A | 5 τελευτᾷ ATER ἐτελεύτα BDM |
 7 ἐκ διασπορᾶς TERBDM ἐκ περιτομῆς Σ ἐν διασπορᾷ A > A διασπορᾶς Schw
 | 16 nach πρόσρῳσιν + ἀσπάζεται σε λέγων εὐβουλος καὶ ποιός καὶ λῆνος
 καὶ κλανθία BD | 20 δευτέραν T¹BDM A der zweite Σ αὐτοῦ δευτέραν
 AT^cER

- 190 μασμένον εὐαγγέλιον τό τε λεγόμενον αὐτοῦ Κήρυγμα καὶ τὴν κα-
 λουμένην Αποκάλυψιν οὐδ' ὅλως ἐν καθολικοῖς ἴσμεν παραδεδομένα,
 5 ὅτι μήτε ἀρχαίων μήτε μὴν καθ' ἡμᾶς τις ἐκκλησιαστικὸς συγγρα-
 φεὺς ταῖς ἐξ αὐτῶν συνεχρήσατο μαρτυρίαις. προΐούσης δὲ τῆς 8
 ἱστορίας προύργον ποιήσομαι σὺν ταῖς διαδοχαῖς ὑποσημηνάσθαι
 τίνες τῶν κατὰ χρόνους ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων ὁποῖαις κέ-
 10 χρηται τῶν ἀντιλεγόμενων, τίνα τε περὶ τῶν ἐνδιαθήκων καὶ
 ὁμολογουμένων γραφῶν καὶ ὅσα περὶ τῶν μὴ τοιούτων αὐτοῖς εἴ-
 ρηται. ἀλλὰ τὰ μὲν ὀνομαζόμενα Πέτρον, ὧν μόνην μίαν γνησίαν 4
 ἔργων ἐπιστολὴν καὶ παρὰ τοῖς πάλαι πρεσβυτέροις ὁμολογουμένην,
 τοσαῦτα· τοῦ δὲ Παύλου πρόδηλοι καὶ σαφεῖς αἱ δεκατέσσαρες· ὅτι 5
 γε μὴν τινες ἠθετήκασιν τὴν πρὸς Ἑβραίους, πρὸς τῆς Ῥωμαίων
 15 ἐκκλησίας ὡς μὴ Παύλου οὖσαν αὐτὴν ἀντιλέγεσθαι φήσαντες, οὐ
 δίκαιον ἀγνοεῖν· καὶ τὰ περὶ ταύτης δὲ τοῖς πρὸ ἡμῶν εἰρημένα
 κατὰ καιρὸν παραθήσομαι. οὐδὲ μὴν τὰς λεγομένας αὐτοῦ Πράξεις
 ἐν ἀναμφιλέκτοις παρεῖληφα. ἐπεὶ δ' ὁ αὐτὸς ἀπόστολος ἐν ταῖς 6
 ἐπὶ τέλει προσήρῃσιν τῆς πρὸς Ῥωμαίους μνήμην πεποιήται μετὰ
 20 τῶν ἄλλων καὶ Ἑρμᾶ, οὗ φασιν ὑπάρχειν τὸ τοῦ Ποιμένος βιβλίον,
 ἰστέον ὡς καὶ τοῦτο πρὸς μὲν τινων ἀντιλέλεκται, δι' οὓς οὐκ ἔν
 ἐν ὁμολογουμένοις τεθείη, ὅφ' ἐτέρων δὲ ἀναγκαιότατον οἷς μάλιστα
 δεῖ στοιχειώσεως εἰσαγωγικῆς, κέκριται· ὅθεν ἤδη καὶ ἐν ἐκκλησίαις
 ἴσμεν αὐτὸ δεδημοσιευμένον, καὶ τῶν παλαιάτων δὲ συγγραφέων
 25 κεχρημένους τινὰς αὐτῷ κατεῖληφα. ταῦτα εἰς παράστασιν τῶν
 τε ἀναντιρρήτων καὶ τῶν μὴ παρὰ πᾶσιν ὁμολογουμένων θείων
 γραμμάτων εἰρήσθω.
- 192 Ὅτι μὲν οὖν τοῖς ἐξ ἐθνῶν κηρύσσων ὁ Παῦλος τοὺς ἀπὸ Ἰε- 41
 ρουσαλήμ καὶ κύκλῳ μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ τῶν ἐκκλησιῶν καταβέ-
 βλητο θεμελίους, δῆλον ἐκ τῶν αὐτοῦ γένοιτ' ἂν φωνῶν καὶ ἄφ'

18/20 Rom. 16, 14

1/2 Rom. 15, 19

ATERBDMΣΔ

3/4 quae dicitur Praedicatio uel Reuelatio Δ | καλουμένην BDM λεγομένην
 ATER | 4 καθολικοῖς TEBDM in scripturis prorsus canonicis Δ καθολικοῖς
 AR | 5 μήτε μὴν καθ' ἡμᾶς > Δ | μὴν T¹BDΣ μὴν τῶν TeERM τῶν A
 | 11 μίαν γνησίαν ADM γνησίαν B¹ μίαν übergeschrieben Be γνησίαν μίαν
 TER | 13 δεκατέσσαρες ATERBDΣ ἰδ' ἐπιστολαὶ MA | 17/18 οὐδὲ μὴν—
 παρεῖληφα > Δ | 18 παρεῖληφα AT¹B παρεῖλήφαμεν TeERDM
 1 τοὺς ABD τοῖς TER > M | 2 τῶν ABDM τοὺς τῶν TER on auf
 Rasur T¹

- 192 ὃν ὁ Λουκᾶς ἐν ταῖς Πράξεσιν ἱστορήσεν· καὶ ἐκ τῶν Πέτρον δὲ 2
 5 λέξεων ἐν ὁπόσαις καὶ οὗτος ἐπαρχίαις τοὺς ἐκ περιτομῆς τὸν
 Χριστὸν εὐαγγελιζόμενος τὸν τῆς καινῆς διαθήκης παρεδίδου λόγον,
 σαφὲς ἂν εἴη ἀφ' ἧς εἰρήκαμεν ὁμολογουμένης αὐτοῦ ἐπιστολῆς, ἐν
 ἣ τοῖς ἐξ Ἑβραίων οὖσιν ἐν διασπορᾷ Πόντου καὶ Γαλατίας Καππα-
 10 δοκίας τε καὶ Ἀσίας καὶ Βιθυνίας γράφει. ὅσοι δὲ τούτων καὶ 3
 τίνες γνήσιοι ξηλωταὶ γεγονότες τὰς πρὸς αὐτῶν ἰδρυθείσας ἱκανοὶ
 ποιμαίνειν ἑδοκιμάσθησαν ἐκκλησίας, οὐ ῥάδιον εἶπεν, μὴ ὅτι γε
 ὅσους ἂν τις ἐκ τῶν Παύλου φωνῶν ἀναλέξοιτο· τούτου γὰρ οὐκ 4
 μνηροὶ συνεργοὶ καί, ὡς αὐτὸς ὠνόμασεν, συστρατιῶται γεγόνασιν,
 ὃν οἱ πλείους ἀλγίστου πρὸς αὐτοῦ μνήμης ἠξίωται, διηνεκῇ τὴν
 15 περὶ αὐτῶν μαρτυρίαν ταῖς ἰδίαις ἐπιστολαῖς ἐγκαταλέξαντος, οὐ
 μὴν ἀλλὰ καὶ ὁ Λουκᾶς ἐν ταῖς Πράξεσιν τοὺς γνωρίμους αὐτοῦ
 καταλέγων ἐξ ὀνόματος αὐτῶν μνημονεύει. Τιμόθεός γε μὴν τῆς 5
 ἐν Ἐφέσῳ παροικίας ἱστορεῖται πρῶτος τὴν ἐπισκοπὴν εἰληχέναι,
 ὡς καὶ Τίτος τῶν ἐπὶ Κρήτης ἐκκλησιῶν. Λουκᾶς δὲ τὸ μὲν 6
 20 γένος ὃν τῶν ἀπ' Ἀντιοχείας, τὴν ἐπιστήμην δὲ λατρὸς, τὰ πλείστα
 συγγενῶς τῷ Παύλῳ, καὶ τοῖς λοιποῖς δὲ οὐ παρέργως τῶν
 ἀποστόλων ὁμιληκῶς, ἧς ἀπὸ τούτων προσεκλήσατο ψυχῶν θεοα-
 πευτικῆς ἐν δοῦν ἡμῖν ὑποδείγματα θεοπνεύστοις κατέλειπεν βιβλίοις,
 τῷ τε εὐαγγελίῳ, ὃ καὶ χαράξαι μαρτύρεται καθ' ἃ παρέδοσαν αὐτῷ
 25 οἱ ἀπ' ἀρχῆς ἀντόπται καὶ ὑπηρεταὶ γενόμενοι τοῦ λόγον, οἷς καὶ
 φησιν ἔτ' ἄνωθεν ἀπασι παρηκολουθῆναι, καὶ ταῖς τῶν ἀποστό-
 194 λων Πράξεσιν, ἃς οὐκέτι δι' ἀκοῆς, ὀφθαλμοῖς δὲ παραλαβὼν συνε-
 τάξατο. φασὶν δ' ὡς ἄρα τοῦ κατ' αὐτὸν εὐαγγελίου μνημονεύειν 7
 ὁ Παῦλος εἰσάγει, ὁπνίκα ὡς περὶ ἰδίου τινὸς εὐαγγελίου γράφων
 ἔλεγεν »κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου«. τῶν δὲ λοιπῶν ἀκολουθῶν 8
 5 τοῦ Παύλου Κρήσης μὲν ἐπὶ τὰς Γαλλίας στείλαμενος ὑπ' αὐτοῦ
 μαρτυρεῖται, Αἰνός δέ, οὗ μέμνηται συνόντος ἐπὶ Ῥώμης αὐτῷ κατὰ

7—9 I Petr. 1, 1 — 13 Phil. 2, 25 Philem. 2 — 17/18 I Tim. 1, 3 —
 19 Tit. 1, 5 — 24—26 Luc. 1, 2. 3

4 Rom. 2, 16 II Tim. 2, 8 — 5/6 II Tim. 4, 10 — 6/7 II Tim. 4, 21

ATERBDMΣΑ

5 τοὺς AT¹BD¹M τοῖς T durch Rasur, ERDr | 10 ἱκανοὶ ABDΣ¹ ικανεῖν
 M ἱκανοὶ καὶ TERA | 20 τὰ πλείστα BDM πλείστα A πρὸς τὰ πλείστα TER
 | 23 κατέλειπεν TERM κατέλειπε RB κατατέλειπεν A κατατέλειπεν D | 26 ἔτ'
 ἄνωθεν ATERM ἐπάνωθεν BD

3 ὡς περὶ AT^cTrERDr ὡςπερ T¹BD¹M | 5 Krispos Σ | εἰς γαλλίαν
 M nach Galatien Σ

- 194 τὴν δευτέραν πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολὴν, πρῶτος μετὰ Πέτρον τῆς
 Ῥωμαίων ἐκκλησίας τὴν ἐπισκοπὴν ἤδη πρότερον κληρωθεὶς δεδή-
 λωται· ἀλλὰ καὶ ὁ Κλήμης, τῆς Ῥωμαίων καὶ αὐτὸς ἐκκλησίας τρι- 9
 10 τος ἐπίσκοπος καταστάς, Παύλου συνεργὸς καὶ συναθλητὴς γεγονέναι
 πρὸς αὐτοῦ μαρτυρεῖται. ἐπὶ τούτοις καὶ τὸν Ἀρεοπαγίτην ἐκεῖ- 10
 ρον, Διονύσιος ὄνομα αὐτῷ, ὃν ἐν ταῖς Πράξεσι μετὰ τὴν ἐν Ἀρείῳ
 πάγῳ πρὸς Ἀθηναίους Παύλου δημηγορίαν πρῶτον πιστεῦσαι ἀνέ-
 γραφεν ὁ Λουκᾶς, τῆς ἐν Ἀθήναις ἐκκλησίας πρῶτον ἐπίσκοπον
 15 ἀρχαίων τις ἕτερος Διονύσιος, τῆς Κορινθίων παροικίας ποιμήν,
 γεγονέναι ἱστορεῖ. ἀλλὰ γὰρ ὁδῶ προβαίνουσιν, ἐπὶ καιροῦ τὰ 11
 τῆς κατὰ χρόνους τῶν ἀποστόλων διαδοχῆς ἡμῖν εἰρήσεται νῦν δ'
 ἐπὶ τὰ ἐξῆς ἵωμεν τῆς ἱστορίας.

- Μετὰ Νέρωνα δέκα πρὸς τρισὶν ἔτεσιν τὴν ἀρχὴν ἐπικρατήσαντα Εἰς 1
 20 τῶν ἀμφὶ Γάλβαν καὶ Ὀθωνα ἐνιαυτὸν ἐπὶ μῆσιν ἕξ διαγερομένων,
 Οὐεσπασιανός, ταῖς κατὰ Ἰουδαίων παρατάξεσιν λαμπρυνόμενος,
 βασιλεὺς ἐπ' αὐτῆς ἀναδείκνυται τῆς Ἰουδαίας, αὐτοκράτωρ πρὸς τῶν
 αὐτόθι στρατοπέδων ἀναγορευθείς. τὴν ἐπὶ Ῥώμης οὖν αὐτίκα
 στειλάμενος, Τίτῳ τῷ παιδί τὸν κατὰ Ἰουδαίων ἐγχειρίζει πόλε-
 196 μον. μετὰ γε μὴν τὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἀνάληψιν Ἰουδαίων 2
 πρὸς τῷ κατ' αὐτοῦ τολμήματι ἤδη καὶ κατὰ τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ
 πλείστας ὅσας ἐπιβουλὰς μεμηχανημένων, πρῶτον τε Στεφάνου λίθοις
 ὑπ' αὐτῶν ἀνηρημένου, εἶτα δὲ μετ' αὐτὸν Ἰακώβου, ὃς ἦν Ζεβεδαίου
 5 μὲν παῖς, ἀδελφὸς δὲ Ἰωάννου, τὴν κεφαλὴν ἀποτιμηθέντος, ἐπὶ
 πᾶσι τε Ἰακώβου, τοῦ τὸν αὐτόθι τῆς ἐπισκοπῆς θρόνον πρῶτον
 μετὰ τὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἀνάληψιν κεκληρωμένου, τὸν προδη-
 λωθέντα τρόπον μεταλλάξαντος, τῶν τε λοιπῶν ἀποστόλων μυρία
 εἰς θάνατον ἐπιβεβουλευμένων καὶ τῆς μὲν Ἰουδαίας γῆς ἀπειληλα-
 10 μένων, ἐπὶ δὲ τῇ τοῦ κηρύγματος διδασκαλίᾳ τὴν εἰς σύμπαντα τὰ
 ἔθνη στείλαμένων πορείαν σὺν δυνάμει τοῦ Χριστοῦ, φήσαντος αὐ-

7—9 188, 13. 14 — 9—11 Philipp. 4, 3 — 12—14 Act. 17, 34 — 19/20
 vgl. Ioseph. B. I. 4, 491 — 23—S. 196, 1 vgl. Ioseph. B. I. 4, 658

7/8 II 23

ATERBDMΣΔ

9/10 δεύτερος M | 12 ἐν ταῖς TcERM ἐν AT¹BD | 16 γεγονέναι
 ἱστορεῖ B, D durch Rasur γεγονέναι ἱστορεῖται D¹M ἱστορεῖ γεγονέναι AT¹ ἱστο-
 ρεῖται γεγονέναι T¹ER | 21 λαμπρυνόμενος ABTr λαμπρυνάμενος T¹ als sich
 auszeichnete Σ ἀβρυνόμενος ERDM γρ ἀβρυνόμενος Tem | 24 τῷ ATER
 > BDM

6 τε BDMΣΔ δὲ ATER

- 196 τοῖς »πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη ἐν τῷ ὀνό-
 »ματί μου«, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῦ λαοῦ τῆς ἐν Ἱερουσολύμοις ἐκ- 3
 κλησίας κατὰ τινα χρησμὸν τοῖς αὐτόθι δοκίμοις δι' ἀποκαλύψεως
 15 ἐκδοθέντα πρὸ τοῦ πολέμου μεταναστῆναι τῆς πόλεως καὶ τινα τῆς
 Περαιᾶς πόλιν οἰκεῖν κεκελευσμένον, Πέλλαν αὐτὴν ὀνομάζουσιν,
 [ἐν ἣ] τῶν εἰς Χριστὸν πεπιστευκότων ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλὴμ μετω-
 κισμένων, ὥς ἂν παντελῶς ἐπιλελοιπότων ἁγίων ἀνδρῶν αὐτὴν τε
 τὴν Ἰουδαίων βασιλικὴν μητροπόλιν καὶ σύμπασαν τὴν Ἰουδαίαν
 20 γῆν, ἣ ἐκ θεοῦ δίκη λοιπὸν αὐτοὺς ἅτε τοσαῦτα εἰς τε τὸν Χριστὸν
 καὶ τοὺς ἀποστόλους αὐτοῦ παρηνομηκότας μετῆι, τῶν ἀσεβῶν
 ἄρδην τὴν γενεὰν αὐτὴν ἐκείνην ἐξ ἀνθρώπων ἀφανίζουσα. ὅσα 4
 μὲν οὖν τηρικᾶδε κατὰ πάντα τόπον ὅλῳ τῷ ἔθνει συνερρῶν κακά,
 ὅπως τε μάλιστα οἱ τῆς Ἰουδαίας οἰκήτορες εἰς ἔσχατα περιηλάθησαν
 25 συμφορῶν, ὁπόσαι τε μυριάδες ἡβηδὸν γυναῖξιν ἅμα καὶ παισὶ ξίφει
 καὶ λιμῷ καὶ μυρίοις ἄλλοις εἰδεσι περιπεπτώκασιν θάνατον, πόλεόν
 τε Ἰουδαϊκῶν ὅσαι τε καὶ οἶαι γεγόνασιν πολιορκίαι, ἀλλὰ καὶ ὁπόσα
 οἱ ἐπ' αὐτὴν Ἱερουσαλὴμ ὥς ἂν ἐπὶ μητροπόλιν ὀχυρωτάτην κατα-
 πεφευγότες θεινὰ καὶ πέρα θεινῶν ἑοράκασιν, τοῦ τε παντὸς πολέμου
 30 τὸν τρόπον καὶ τῶν ἐν τούτῳ γεγενημένων ἐν μέρει ἕκαστα, καὶ ὥς
 198 ἐπὶ τέλει τὸ πρὸς τῶν προφητῶν ἀνηγορευμένον βδέλυγμα τῆς ἐρη-
 μώσεως ἐν αὐτῷ κατέστη τῷ πάλαι τοῦ θεοῦ περιβοήτῳ νεφ, παν-
 τελῇ φθορὰν καὶ ἀφανισμόν ἔσχατον τὸν διὰ πυρὸς ὑπομείναντι,
 πάρεστιν ὅτῳ φίλον, ἐπ' ἀκριβες ἐκ τῆς τῷ Ἰωσήφῳ γραφείσης
 5 ἀναλέξασθαι ἱστορίας· ὥς δὲ ὁ αὐτὸς οὗτος τῶν ἀθροισθέντων ἀπὸ 5
 τῆς Ἰουδαίας ἀπάσης ἐν ἡμέραις τῆς τοῦ πάσχα ἑορτῆς ὥσπερ ἐν
 εἰρκτῇ ῥήμασιν αὐτοῖς ἀποκλεισθῆναι εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἀμφὶ τρια-
 κοσίας μυριάδας τὸ πλῆθος ἱστορεῖ, ἀναγκαῖον ὑποσημῆναι. χορὴν 6
 δ' οὖν ἐν αἷς ἡμέραις τὸν πάντων σωτῆρα καὶ εὐεργέτην Χριστόν τε
 10 τοῦ θεοῦ τὰ κατὰ τὸ πάθος διατέθινται, ταῖς αὐταῖς ὥσπερ ἐν

12/13 Matth. 28, 19

1/2 Dan. 9, 27, 12, 11 vgl. Matth. 24, 15 Marc. 13, 14 — 5—8 Ioseph. B.
I. 6, 425—428

ATERBDMΣΔ

15 ἐκδοθέντα TERBDM δοθέντα A | 16 κεκελευσμένον BD κεκελευσμένου
 ATERM | 17 ἐν ἡμ > Schw | 19 Ἰουδαίων ADΣ Ἰουδαίαν B ἁλῆμ TER
 Ἱερουσαλὴμ M | 20 ἅτε ABD ὥς ἅτε TERM | 22 ἐκείνων Σ | 24 ἔσχατα
 BDM ἔσχατον ATER | 28 αὐτὴν ATER, D durch Rasur corr. αὐτὴν τὴν BD¹M
 5 ὁ αὐτὸς BDM αὐτὸς A dieser Iosefus Σ ὁ θανμαστός TER | 9 δ' οὖν
 BDM γοῶν AT¹ER γὰρ Tr

Eusebius, Kirchengeschichte.

198 εἰσὶν κατακλεισθέντας τὸν μετελθόντα αὐτοὺς ὄλεθρον πρὸς τῆς
θείας δίκης καταδέξασθαι.

Παρελθὼν δὴτα τῶν ἐν μέρει συμβεβηκότων αὐτοῖς ὅσα διὰ 7
ξίφους καὶ ἄλλῳ τρόπῳ κατ' αὐτῶν ἐγκειρήνεται, μόνας τὰς διὰ
15 τοῦ λιμοῦ ἀναγκαῖον ἡγοῦμαι συμφορὰς παραθέσθαι, ὡς ἂν ἐκ μέρους
ἔχοιεν οἱ τῇδε τῇ γραφῇ ἐντυγχάνοντες εἰδέναι ὅπως αὐτοὺς τῆς εἰς
τὸν Χριστὸν τοῦ θεοῦ παρανομίας οὐκ εἰς μακρὸν ἢ ἐκ θεοῦ μετῴ-
θεν τιμωρία. φέρε δὴ οὖν, τῶν ἱστοριῶν τὴν πέμπτην τοῦ Ἰω- 6 1
σήπου μετὰ χεῖρας αὐθις ἀναλαβόν, τῶν τότε πραχθέντων διέλεγε
20 τὴν τραγωδίαν.

>τοῖς γε μὴν εὐπόροις· φησί >καὶ τὸ μένειν πρὸς ἀπωλείας ἴσον
>ἦν· προφάσει γὰρ αὐτομολίας ἀνηρεῖτό τις διὰ τὴν οὐσίαν. τῷ
>λιμῷ δ' ἢ ἀπόνοια τῶν στασιαστῶν συνήκμαζεν, καὶ καθ' ἡμέραν
>ἀμφοτέρα προσεξεκάετο τὰ δεινὰ. φανερὸς μὲν γε οὐδαμοῦ σίτος 2
25 >ἦν, ἐπεισπηδῶντες δὲ διηρεύων τὰς οἰκίας, ἔπειθ' εὐρόντες μὲν ὡς
200 >ἀρνησαμένους ἠκίζοντο, μὴ εὐρόντες δὲ ὡς ἐπιμελέστερον κρύψαντας
>ἐβασάνιζον. τεκμήριον δὲ τοῦ τ' ἔχειν καὶ μὴ, τὰ σώματα τῶν
>ἀθλίων· ὧν οἱ μὲν ἔτι συνεσιτώτες εὐπορεῖν τροφῆς ἐδόκουν, οἱ
>τηγόμενοι δὲ ἤδη παρωδεύοντο, καὶ κτείνειν ἄλογον ἐδόκει τοὺς
5 >ὑπ' ἐνδείας τεθνηξομένους αὐτίκα. πολλοὶ δὲ λάθρα τὰς κτήσεις 3
>ἐνὸς ἀντικατηλλάξαντο μέτρον, πυρῶν μὲν, εἰ πλουσιώτεροι τυγ-
>χάνοιεν ὄντες, οἱ δὲ πενέστεροι κριθῆς· ἔπειτα κατακλείοντες ἐαν-
>τοὺς εἰς τὰ μυχαίτατα τῶν οἰκιῶν, τινὲς μὲν ὑπ' ἄκρας ἐνδείας
>ἀνέργαστον τὸν σῖτον ἡσθιον, οἱ δ' ἔπεσον ὡς ἢ τε ἀνάγκη καὶ
10 >τὸ δέος παρήγει, καὶ τράπεζα μὲν οὐδαμοῦ παρετίθητο, τοῦ δὲ 4
>πυρὸς ἐφέλκοντες ἔτ' ὡμὰ τὰ σιτία διήρπαζον. ἐλεεινὴ δ' ἦν ἡ
>τροφὴ καὶ δακρύων ἄξιος ἡ θεία, τῶν μὲν δυνατωτέρων πλεονε-
>τούντων, τῶν δὲ ἀσθενῶν ὀδυρομένων. πάντων μὲν δὴ παθῶν 5
>ἐπερίσταται λιμός, οὐδὲν δ' οὕτως ἀπόλλυσιν ὡς αἰδώς· τὸ γὰρ

21—S. 202, 18 Ioseph. B. I. 5, 424—438

ATERBDMΣΔ

13 δὴτα T¹ERBDM δὴ τὰ A δὲ τὰ Tr | 15 παραθέσθαι AT^cERDM ὑπο-
θέσθαι T¹B | 24 φανερώς BDΔ

3 ἀθλίων TEBDM Ios ἀθλίων ἦν AR | 11 ἐφέλκοντες TERD¹M ἐφέλκον-
τος B ἐφέλκοντο Dr ἀφέλκοντες A ἐφέλκοντες ἐφέλκοντος Ios HSS

13 ἀσθενῶν ὀδυρομένων TERBDMΣΔ Ios ἀσθενεστέρων ὠδυνωμένων A

14 αἰδώς II etwas was vernichtet ohne Scham wie er, giebt es nicht Σ uerecundiam
Δ αἰδῶ (richtig) und αἰδώς Ios HSS

- 200 >ἄλλως ἐντροπῆς ἄξιον ἐν τούτῳ καταφρονεῖται. γυναῖκες γοῦν
 16 >ἀνδρῶν καὶ παῖδες πατέρων καί, τὸ οἰκτρότατον, μητέρες νηπίων
 >ἐξήρπαζον ἐξ αὐτῶν τῶν στομάτων τὰς τροφάς, καὶ τῶν φιλιότων
 >ἐν χειρὶ μαραινομένων οὐκ ἦν φειδῶ τοὺς τοῦ ζῆν ἀφελέσθαι στα-
 >λαγμούς. τοιαῦτα δ' ἐσθίοντες, ὅμως οὐ διελάνθανον, πανταχοῦ 6
 20 >δ' ἐφίσταντο οἱ στασιασταὶ καὶ τούτων ταῖς ἀρπαγαῖς. ὁπότε γὰρ
 >κατίδοιεν ἀποκεκλεισμένην οἰκίαν, σημεῖον ἦν τοῦτο τοὺς ἔνδον
 >προσφέρεσθαι τροφήν, εὐθὺς δ' ἐξαράξαντες τὰς θύρας εἰσεπήδον,
 >καὶ μόνον οὐκ ἐκ τῶν φαρύγγων ἀναθλίβοντες τὰς ἀκόλους ἀνέ-
 >φερον. ἐτύπτοντο δὲ γέροντες ἀντεχόμενοι τῶν σιτίων, καὶ κόμης 7
 202 >ἐσπαράσσοντο γυναῖκες συγκαλύπτουσαι τὰ ἐν χειρσίν, οὐδέ τις ἦν
 >οἶκτος πολιᾶς ἢ νηπίων, ἀλλὰ συνεπαίροντες τὰ παιδία τῶν ψω-
 >μῶν ἐκκρεμάμενα κατέδειον εἰς ἔδαφος. τοῖς δὲ φθάσαι τὴν εἰσδρο-
 >μὴν αὐτῶν καὶ προκαταπιούσιν τὸ ἀρπαγησόμενον ὡς ἀδικηθέντες
 5 >ἦσαν ὁμότεροι, δεινὰς δὲ βασάνων ὁδοὺς ἐπενόουν πρὸς ἔρευναν 8
 >τροφῆς, ὁρόβοις μὲν ἐμφοράττοντες τοῖς ἀθλοῖς τοὺς τῶν αἰδοίων
 >πόρους, ῥάβδοις δ' ὀξείαις ἀναπεύροντες τὰς ἔδρας· τὰ φρικτὰ δὲ
 >καὶ ἀκοαῖς ἔπασχεν τις εἰς ἐξομολόγησιν ἐνὸς ἄρτου καὶ ἵνα μηνύσῃ
 >δράκα μίαν κεκρυμμένων ἀλφίτων. οἱ βασανιστὰι δ' οὐδ' ἐπείνων 9
 10 >(καὶ γὰρ ἦττον ἂν ὁμὸν ἦν τὸ μετὰ ἀνάγκης), γυμνάζοντες δὲ τὴν
 >ἀπόνειαν καὶ προπαρασκευάζοντες ἑαυτοῖς εἰς τὰς ἐξῆς ἡμέρας
 >ἐφόδια. τοῖς δ' ἐπὶ τὴν Ῥωμαίων φρουρὰν νύκτωρ ἐξερπύσασιν 10
 >ἐπὶ λαχάνων συλλογὴν ἀγρίων καὶ πόας ὑπαντῶντες, ὅτ' ἤδη δια-
 >πεφευγῆναι τοὺς πολεμίους ἐδόκουν, ἀφήρπαζον τὰ κομισθέντα, καὶ
 15 >πολλάκις ἰκετευνόντων καὶ τὸ φρικτότατον ἐπιζαλουμένων ὄνομα
 >τοῦ θεοῦ μεταδοῦναι τι μέρος αὐτοῖς ὧν κινδυνεύσαντες ἦνεγκαν,
 >οὐδ' ὅτιοῦν μετέδοσαν, ἀγαπητὸν δ' ἦν τὸ μὴ καὶ προσεπολέσθαι
 >σεσλημμένον.

τούτοις μεθ' ἕτερα ἐπιφέρει λέγων

11

20 >Ιουδαίοις δὲ μετὰ τῶν ἐξόδων ἀπεκόπη πᾶσα σωτηρίας ἐλπίς,

202, 20—S. 204, 19 Ioseph. B. I. 5, 512—519

ATERBDMΣΑ

22 τροφήν ATERDM τροφῆς B irgend eine Speise Σ beides Ios HSS

24 κόμησ AT¹ BDMΑ κόμας Tr¹ ER ausgerissen wurde das Haar Σ beides Ios HSS

9 κεκρυμμένων Π > ΣΑ κεκρυμμένην und κεκρυμμένων und > Ios HSS

οὐδ' BDMΣΑ οὐκ AER Ios οὐκ auf Ras. Tc | 11 προπαρασκευάζοντες ARBDM

Ios HSS προκατασκευάζοντες TE, Ios schrieb προπαρασκευάζοντο | 19 τούτοις

TERBDM τούτοις δὲ ΑΑ

202 >καὶ βαθύναντες ἐαυτὸν ὁ λιμὸς κατ' οἴκους καὶ γενεὰς τὸν δῆμον ἐπε-
 >βόσκειτο, καὶ τὰ μὲν τέγῃ πεπλήρωτο γυναικῶν καὶ βρεφῶν λελυ-
 >μένων, οἱ στενωποὶ δὲ γερόντων νεκρῶν, παῖδες δὲ καὶ νεανίαι 12
 >διοιδοῦντες ὥσπερ εἶδωλα κατὰ τὰς ἀγορὰς ἀνειλοῦντο καὶ κατέ-
 25 >πιπτον ὅπῃ τινὰ τὸ πάθος καταλαμβάνοι. θάπτειν δὲ τοὺς προσή-
 >χοντας οὔτε ἴσχυον οἱ κάμνοντες καὶ τὸ διεντονοῦν ὥκνει διὰ τε
 >τὸ πλῆθος τῶν νεκρῶν καὶ τὸ κατὰ σφᾶς ἀδύνατον· πολλοὶ γοῶν
 204 >τοῖς ὑπ' αὐτῶν θαπτομένοις ἐπαπέθνησκον, πολλοὶ δ' ἐπὶ τὰς
 >θήκας, πρὶν ἐπιστῆναι τὸ χρεῶν, προῆλθον. οὔτε δὲ θρήνος ἐν 13
 >ταῖς συμφοραῖς οὔτε ὀλοφυρμὸς ἦν, ἀλλ' ὁ λιμὸς ἤλεγχε τὰ πάθη,
 >ξηροῖς δὲ τοῖς ὄμμασιν οἱ δυσθανατοῦντες ἐθεώρουν τοὺς φθάσαν-
 5 >τας ἀναπαύεσθαι, βαθεῖα δὲ τὴν πόλιν περιεῖχεν σιγὴ καὶ νύξ θα-
 >νάτου γέμουσα. καὶ τούτων οἱ ληστὰὶ χαλεπότεροι. τυμβωρυχοῦν- 14
 >τες γοῶν τὰς οἰκίας, ἐσύλων τοὺς νεκρούς, καὶ τὰ καλύμματα τῶν
 >σωμάτων περισπῶντες, μετὰ γέλαιος ἐξήεσαν, τὰς τε ἀκμὰς τῶν
 >ξηρῶν ἐδοκίμαζον ἐν τοῖς πτώμασιν, καὶ τινὰς τῶν ἐρριμμένων ἐτι
 10 >ζῶντας διήλαννον ἐπὶ πείρᾳ τοῦ σιδήρου, τοὺς δ' ἰκετεύοντες
 >χρηῖσαι σφίσιν δεξιὰν καὶ ξίφος, τῷ λιμῷ κατέλιπον ὑπερηφανοῦντες,
 >καὶ τῶν ἐκπνεόντων ἕκαστος ἀτενὲς εἰς τὸν ναὸν ἀφεώρα, τοὺς
 >στασιαστὰς ζῶντας ἀπολιπών. οἱ δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἐκ τοῦ δη- 15
 >μοσίου θησαυροῦ τοὺς νεκρούς θάπτειν ἐκέλευον, τὴν δὲ σμῆν οὐ φέ-
 15 >ροντες· ἐπειθ' ὥς οὐ διήρχον, ἀπὸ τῶν τειχῶν ἐρρίπτουν εἰς τὰς
 >φάραγγας. περὶ δὲ ταύτας ὁ Πίτος ὥς ἐθεάσατο πεπλησμέναις
 >τῶν νεκρῶν καὶ βαθὺν ἰχθῶρα μυδῶντων τὸν ὑπορρέοντα τῶν σω-
 >μάτων, ἐστέναξεν τε καὶ τὰς χεῖρας ἀνατείνας κατεμαρτύρατο τὸν
 >θεόν, ὥς οὐκ εἶη τὸ ἔργον αὐτοῦ.

20 τούτοις ἐπειπὼν τινα μεταξὺ ἐπιφέρει λέγων·

16

>οὐκ ἂν ὑποστείλαιμην εἰπεῖν ἅ μοι κελεύει τὸ πάθος· οἶμαι Ῥω-

204, 21—S. 206, 2 Ioseph. B. I. 5, 566

ATERBDMΣΑ

26/27 τε τὸ AT^cER τε T¹BDM τε und τὸ Ios HSS

4 ὄμμασιν AT¹BDMΣΑ ὄμμασι καὶ σεσηπόσι τοῖς στόμασιν T^cER σεσηπόσι
 in σεσηπόσι corr. T^c2 letzteres beides Ios HSS | δυσθανατοῦντες AM δυσθα-
 νοῦντες T^cBD δυσθανατῶντες ER δυσθανῶντες T¹ δυσθανατοῦντες δυσθαν-
 τῶντες δυσθανῶντες Ios HSS | ἐθεώρουν BDM ἐφεώρων AT¹R ἐφεώρων T^c
 ἐθεώρων E ἐφεώρων ἐφεώρουν ἐθεώρων Ios HSS | 10 πείραι AT^cERM Ios
 πείραν T¹D πείραν B | 12 ἀτενὲς ATERBA ἀτενίσας DM Ios HSS | ἀφεώρα
 BDM Ios ἐφεώρα ATER | 17 μυδῶντων τὸν ὑπορρέοντα ATERBD Ios τὸν
 getilgt E τὸν ὑπορρέοντα μυδῶντων M

204 >μαίων βραδυνάντων ἐπὶ τοὺς ἀλιτηρίους, ἢ καταποθῆναι ἂν ὑπὸ
 23 >χάσματος ἢ κατακλυσθῆναι τὴν πόλιν ἢ τοὺς τῆς Σοδομηνῆς μετα-
 206 >λαβεῖν κεραυνούς· πολὺ γὰρ τῶν ταῦτα παθόντων ἠνεγκεν γενεάν
 >ἀθρευτέραν· τῇ γοῦν τούτων ἀπονοία πᾶς ὁ λαὸς συναπώλετο.

καὶ ἐν τῷ ἕκτῳ δὲ βιβλίῳ οὕτως γράφει

17

>τῶν δ' ὑπὸ τοῦ λιμοῦ φθειρομένων κατὰ τὴν πόλιν ἄπειρον
 5 >μὲν ἔπιπτε τὸ πλῆθος, ἀδιήγητα δὲ συνέβαιναν τὰ πάθη. καθ'
 >ἐκάστην γὰρ οἰκίαν, εἴ ποῦ τροφῆς παραφανείη σκιά, πόλεμος ἦν,
 >καὶ διὰ χειρῶν ἐχώρουν οἱ φίλτατοι πρὸς ἀλλήλους, ἐξαρπάζοντες
 >τὰ ταλαίπωρα τῆς ψυχῆς ἐφόδια, πίστις δ' ἀπορίας οὐδὲ τοῖς θνή-
 >σκουσιν ἦν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐμπνέοντας οἱ λησταὶ διηρεύων, μὴ τις 18
 10 >ὑπὸ κόλπον ἔχων τροφήν, σκήπτοιο τὸν θάνατον αὐτῷ. οἱ δ'
 >ὑπ' ἐνδείας κεκηρότερες ὥσπερ λυσσῶντες κύνες ἐσφάλλοντο καὶ παρε-
 >φέροντο ταῖς τε θύραις ἐνσειόμενοι μεθύνοντων τρόπον καὶ ὑπ'
 >ἀμνησίας τοὺς αὐτοὺς οἴκους εἰσεπήδων δις ἢ τρίς ὥρα μῆ-
 >πάντα δ' ὑπ' ὀδόντας ἦγεν ἡ ἀνάγκη, καὶ τὰ μηδὲ τοῖς ὄντα 19
 15 >τάτοις τῶν ἀλόγων ζώων πρόσφορα συλλέγοντες ἐσθίειν ὑπέφερον.
 >ζωστήρων γοῦν καὶ ὑποδημάτων τὸ τελευταῖον οὐκ ἀπέσχοντο καὶ
 >τὰ δέρματα τῶν θυρεῶν ἀποδέροντες ἐμασῶντο, τροφή δ' ἦν καὶ
 >χόρτου τισὶν παλαιοῦ σπαράγματα· τὰς γὰρ Ἰνας ἔνιοι συλλέγοντες,
 >ἐλάχιστον σταθμὸν ἐπώλουν Ἀττικῶν τεσσάρων. καὶ τί διὰ τὴν 20
 20 >ἐπ' ἀψύχοις ἀναίδειαν τοῦ λιμοῦ λέγειν; εἰμι γὰρ αὐτοῦ δηλώσω
 >ἔργον ὅποιον μῆτε παρ' Ἑλλήσιν μῆτε παρὰ βαρβάρους ἰστόρηται,
 >φρικτὸν μὲν εἰπεῖν, ἀπιστον δ' ἀκοῦσαι. καὶ ἔγωγε, μὴ δόξαιμι
 >τεραπεύεσθαι τοῖς αὐθις ἀνθρώποις, κἂν παρέλιπον τὴν συμφορὰν
 >ἡδέως, εἰ μὴ τῶν κατ' ἐμὰντὸν εἶχον ἀείρους μάρτυρας· ἄλλως
 25 >τε καὶ ψυχρὰν ἂν καταθείμην τῇ πατρίδι χάριν, καθυφόμενος

4—S. 210, 12 Ioseph. B. I. 6, 193—213

ATERBDMΣΑ

22 βραδυνόντων R Ios HSS

9 ἐμπνέοντας AT¹BDM ἐκπνέοντας T^cERΣΑ (richtig) beides Ios HSS |

11 ἐσφάλλοντο AB Ios ἐσφάλοντο T¹D¹ ἐφάλλοντο TERM ἐφάλοντο D durch Rasur,
 kreisten umher Σ | 12 τε > D¹M, Σ wie es scheint, corr. De | 13 τοὺς
 T¹TrBDM εἰς τοὺς AER Correctur in T getilgt, beides Ios HSS | εἰσπηδόντες
 (richtig) und εἰσεπήδων Ios HSS | 17 θυρεῶν Α | 25 καταθείμην ERBA
 κατεθείμην ATr κατατεθείμην DM von T¹ nichts zu erkennen καταθείμην und
 κατεθείμην Ios HSS

- 208 τὸν λόγον ὃν πέπονθε τὰ ἔργα. γυνὴ τῶν ὑπὲρ Ἰορδάνην κατοι- 21
 >κούντων, Μαρία τοῦνομα, πατρὸς Ἑλεαζάρου, κόμης Βαθεζώρ (ση-
 >μαίνει δὲ τοῦτο οἶκος ὑσσώπου), διὰ γένος καὶ πλοῦτον ἐπίσημος,
 >μετὰ τοῦ λοιποῦ πλήθους εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα καταφυγοῦσα συνε-
 5 >πολιορκεῖτο. ταύτης τὴν μὲν ἄλλην κτῆσιν οἱ τύραννοι διήρπασαν, 22
 >ὅσῃν ἐκ τῆς Περαίας ἀνασκευασαμένη μετήνεγκεν εἰς τὴν πόλιν, τὰ
 >δὲ λείψανα τῶν κειμηλίων καὶ εἴ τι τροφῆς ἐπινοηθείη, καθ' ἡμέραν
 >εἰσπληθύνοντες ἤρπαζον οἱ δορυφόροι. δεινὴ δὲ τὸ γύναιον ἀγανά-
 >κτησις εἰσῆι, καὶ πολλάκις λοιδοροῦσα καὶ καταρωμένη τοὺς ἄρ-
 10 >παγας ἐφ' ἑαυτὴν ἠρέθιζεν. ὥς δ' οὔτε παροξυνόμενός τις οὐτ' 23
 >ἐλεῶν αὐτὴν ἀνῆρει καὶ τὸ μὲν εὑρεῖν τι σιτίον ἄλλοις ἐκοπία,
 >πανταχόθεν δ' ἄπορον ἦν ἥδη καὶ τὸ εὑρεῖν, ὁ λιμὸς δὲ διὰ σπλάγ-
 >χνων καὶ μυελῶν ἐχώρει καὶ τοῦ λιμοῦ μᾶλλον ἐξέκαλον οἱ θυμοί,
 >σύμβουλον λαβοῦσα τὴν ὁργὴν μετὰ τῆς ἀνάγκης, ἐπὶ τὴν φύσιν
 15 >ἐχώρει, καὶ τὸ τέκνον, ἦν δ' αὐτῇ παῖς ὑπομάστιος, ἀρπασαμένη,
 >»βρόφος«, εἶπεν, »ἄθλιον, ἐν πολέμῳ καὶ λιμῷ καὶ στάσει, τίμι σε 24
 >τηρῶ; τὰ μὲν παρὰ Ῥωμαίοις δουλεία καὶ ζήσωμεν ἐπ' αὐτούς,
 >φθάνει δὲ καὶ δουλείαν ὁ λιμός, οἱ στασιασταὶ δὲ ἀμφοτέρων χαλε-
 >πώτεροι. ἴθι, γενοῦ μοι τροφὴ καὶ τοῖς στασιασταῖς ἐρινὺς καὶ τῷ
 20 >βίῳ μῦθος, ὁ μόνος ἐλλείπων ταῖς Ἰουδαίων συμφοραῖς«. καὶ ταῦθ' 25
 >ἅμα λέγουσα κτείνει τὸν υἱόν, ἔπειτ' ὀπτήσασα, τὸ μὲν ἥμισυ κατ-
 >εσθίει, τὸ δὲ λοιπὸν κατακαλύψασα ἐφύλαττεν. εὐθέως δ' οἱ
 >στασιασταὶ παρῆσαν καὶ τῆς ἀθεμίτου κνίσσης σπᾶσαντες, ἠπείλουν,
 >εἰ μὴ δείξειεν τὸ παρασκευασθέν, ἀποσφάξιν αὐτὴν εὐθέως· ἡ δὲ
 25 >καὶ μοῖραν αὐτοῖς εἰποῦσα καλὴν τετηρηκέναι, τὰ λείψανα τοῦ
 210 >τέκνου διεκάλυψεν. τοὺς δ' εὐθέως φοβίχη καὶ φρενῶν ἐκστασις 26
 >ἦρει, καὶ παρὰ τὴν ὄψιν ἐπεπήγεσαν. ἡ δ', »ἐμόν«, ἔφη, »τοῦτο
 >τὸ τέκνον γνήσιον, καὶ τὸ ἔργον ἐμόν. φάγετε, καὶ γὰρ ἐγὼ βέ-
 >βρωκα· μὴ γένησθε μήτε μαλακώτεροι γυναικὸς μήτε συμπαθέστεροι
 5 >μητρός. εἰ δ' ὑμεῖς εὐσεβεῖς καὶ τὴν ἐμὴν ἀποστρέφεσθε θυσίαν,
 >ἐγὼ μὲν ὑμῖν βέβρωκα, καὶ τὸ λοιπὸν δ' ἐμοὶ μεινάτω«. μετὰ ταῦθ' 27
 >οἱ μὲν τρέμοντες ἐξήεσαν, πρὸς ἕν τοῦτο δειλοὶ καὶ μόλις ταύτης
 >τῆς τροφῆς τῇ μητρὶ παραχωρήσαντες, ἀνεπλήσθη δ' εὐθέως ὅλη

ATERBDMΣΔ

1 Ἰορδάνην T¹BDM τὸν Ἰορδάνην AT^cE Ios τῶν Ἰορδάνην R | 2 βαθεζώρ
 AT¹BDM ܒܬܗܝܬܐ ܒܬܗܝܬܐ Σ βαθεζώρ Te¹ER bethexob A βηθεζουβā βαθεζώρ βαθαζώρ
 βεθεζώρ βαθεζώρ Ios HSS | 13 ἐξέκαλον TERBDM Ios ἐξεκαλοντο AΣ |
 14 ὁργὴν Te¹ERBA Ios ὁρμὴν AT¹DMΣ | 17 ἐπ' αὐτοῖς T¹ER, B¹ corr., D Ios
 ἐπ' αὐτοῖς AT^{em}B¹ > MΣΔ

3 τὸ τέκνον ATERD¹M τέκνον B, D durch Rasur corr., beides Ios HSS

- 210 >τοῦ μύσους ἢ πόλιν, καὶ πρὸ ὁμμάτων ἕκαστος τὸ πάθος λαμβάνων
 10 >ὡς παρ' αὐτῷ τολμηθὲν, ἔφριπτεν. σπονδὴ δὲ τῶν λιμωτιτόντων 28
 >ἐπὶ τὸν θάνατον ἦν καὶ μακαρισμὸς τῶν φθασάντων πρὶν ἀκοῦσαι
 >καὶ θεάσασθαι κακὰ τηλικαῦτα.

Τοιαῦτα τῆς Ἰουδαίων εἰς τὸν Χριστὸν τοῦ θεοῦ παρανομίας ᾤ
 τε καὶ δυσσεβείας τάπιχειρα, παραθεῖναι δ' αὐτοῖς ἄξιον καὶ τὴν 7 1
 15 ἀφενδῇ τοῦ σωτήρος ἡμῶν πρόρρησιν, δι' ἧς αὐτὰ ταῦτα δηλοῖ
 ὡδὲ πως προφητεύον >οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ
 >ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις· προσεύχεσθε
 >δὲ ἵνα μὴ γένηται ὑμῶν ἡ φυγὴ χειμῶνος μηδὲ σαββάτω.
 >ἔσται γὰρ τότε θλίψις μεγάλη, οἷα οὐκ ἐγένετο ἀπ' ἀρχῆς
 20 >κόσμου ἕως τοῦ νῦν, οὐδὲ μὴ γένηται. συναγαγὼν δὲ 2
 πάντα τὸν τῶν ἀννηρημένων ἀριθμὸν ὁ συγγραφεὺς λιμῶ καὶ ξίφει
 μυριάδας ἑκατὸν καὶ δέκα διαφθαρήναι φησιν, τοὺς δὲ λοιποὺς
 στασιώδεις καὶ ληστρικοὺς, ὑπ' ἀλλήλων μετὰ τὴν ἄλωσιν
 212 ἐνδεικνυμένους, ἀννηρῆσθαι, τῶν δὲ νέων τοὺς ὑψηλοτάτους καὶ
 κάλλει σώματος διαφέροντας τετηρῆσθαι θριάμβω, τοῦ δὲ λοιποῦ
 πλήθους τοὺς ὑπὲρ ἑπτακαίδεκα ἔτη δεσμίους εἰς τὰ κατ' Αἴγυπτον
 ἔργα παραπεμφθῆναι, πλείους δὲ εἰς τὰς ἐπαρχίας διανεμεῖσθαι
 5 φθαρσομένους ἐν τοῖς θεάτροις σιδήρῳ καὶ θηρίοις, τοὺς δ' ἐντὸς
 ἑπτακαίδεκα ἔτων αἰχμαλώτους ἀχθέντας διαπεπραῶσθαι, τούτων δὲ
 μόνων τὸν ἀριθμὸν εἰς ἑννέα μυριάδας ἀνδρῶν συναχθῆναι. ταῦτα 3
 δὲ τοῦτον ἐπράχθη τὸν τρόπον δευτέρῳ τῆς Οὐεσπασιανοῦ βασι-
 λείας ἔτει ἀκολούθως ταῖς προγνωστικαῖς τοῦ κυρίου καὶ σωτήρος
 10 ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ προρρήσεις, θεία δύναμις ὥσπερ ἤδη παρόντα
 προεορακότος αὐτὰ ἐπιδακρύσαντός τε καὶ ἀποκλαυσαμένου κατὰ τὴν
 τῶν ἱερῶν εὐαγγελιστῶν γραφήν, οἱ καὶ αὐτὰς αὐτοῦ παρατίθεν-
 ται τὰς λέξεις, τοτὲ μὲν φήσαντος ὡς πρὸς αὐτὴν τὴν Ἱερουσαλήμ

16—20 Matth. 24, 19—21 — 21—S. 212, 9 Ioseph. B. I. 6, 420. 417. 418.
 420. 435

ATERBDMΣΑ

10 ὡς παρ' αὐτῷ T¹ERBD ὥσπερ αὐτῷ M ὡς παρ' αὐτοῦ AT^r wie wenn er es
 gethan hätte Σ tamquam si ipse id perpetrasset A ὥσπερ αὐτῷ und ὡς παρ' αὐτῷ
 Ios HSS | τολμηθὲν T¹BDMΣA καινοτομηθὲν ER γρ καινοτομηθὲν T^{em} τολ-
 μηθὲν δεινῶς A τολμηθὲν und καινοτομηθὲν Ios HSS | 14 ἄξιον καὶ M ἄξιον
 A es geziemt sich aber Σ dignum autem est A ὅτι καὶ ἄξιον TERBD

1 ἐνδεικνύμενος A | 12 εὐαγγελιστῶν T^eERBDM εὐαγγελίων AT¹A |
 οἱ TERBDM ἐν ἡμῖν A

212 >εἰ ἔγνωσας καὶ γε σὺ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ τὰ πρὸς εἰρήνην 4
 15 >σου· νῦν δὲ ἐκρύβη ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου· ὅτι ἤξουσιν ἡμέ-
 >ραι ἐπὶ σέ, καὶ περιβαλοῦσίν σοι οἱ ἐχθροί σου χάρακα, καὶ
 >περικυκλώσουσίν σε, καὶ συνέξουσίν σε πάντοθεν, καὶ
 >ἐδαφιοῦσίν σε καὶ τὰ τέκνα σου, τοτὲ δὲ ὡς περὶ τοῦ λαοῦ 5
 >ἔσται γὰρ ἀνάγκη μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὄργῃ τῷ λαῷ
 20 >τούτῳ· καὶ πεσοῦνται ἐν στόματι μαχαίρας καὶ αἰχμαλω-
 >τισθῇσονται εἰς πάντα τὰ ἔθνη· καὶ Ἱερουσαλὴμ ἔσται
 >πατουμένη ὑπὸ ἐθνῶν, ἄχρις οὗ πληρωθῶσιν καιροὶ
 >ἐθνῶν. καὶ πάλιν >ὅταν δὲ ἴδῃτε κυκλουμένην ὑπὸ στρα-
 214 >τοπέδων τὴν Ἱερουσαλὴμ, τότε γινώτε ὅτι ἤγγικεν ἡ ἐρή-
 >μωσις αὐτῆς. συγκρίνας δέ τις τὰς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν λέξεις 6
 ταῖς λοιπαῖς τοῦ συγγραφέως ἱστορίαις ταῖς περὶ τοῦ παντὸς πολέ-
 μου, πῶς οὐκ ἂν ἀποθανυμάσειεν, θείαν ὡς ἀληθῶς καὶ ὑπερφνῶς
 5 παράδοξον τὴν πρόγνωσιν ὁμοῦ καὶ πρόρρησιν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν
 ὁμολογήσας; περὶ μὲν οὖν τῶν μετὰ τὸ σωτήριοιον πάθος καὶ τὰς 7
 φωνὰς ἐκείνας ἐν αἷς ἡ τῶν Ἰουδαίων πληθὺς τὸν μὲν ληστήν καὶ
 φονέα τοῦ θανάτου παρήτηται, τὸν δ' ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς ἐξ αὐτῶν
 ἐκέτευσεν ἀρθῆναι, τῷ παντὶ συμβεβηκότων ἔθνει, οὐδὲν ἂν δέοι
 10 ταῖς ἱστορίαις ἐπιλέγειν, ταῦτα δ' ἂν εἴη δίκαιον ἐπιθεῖναι, ἃ γένοιτ' 8
 ἂν παραστατικὰ φιλανθρωπίας τῆς παναγάθου προνοίας, τεσσαρά-
 κοντα ἐφ' ὅλοις ἔτεσιν μετὰ τὴν κατὰ τοῦ Χριστοῦ τόλμαν τὸν κατ'
 αὐτῶν ὀλεθρον ὑπερθεμένης, ἐν ὅσοις τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν μα-
 15 κητῶν πλείους Ἰάκωβός τε αὐτὸς ὁ τῇδε πρῶτος ἐπίσκοπος, τοῦ
 κυρίου χρηματίζων ἀδελφός, ἔτι τῷ βίῳ περιόντες καὶ ἐπ' αὐτῆς
 τῆς Ἱεροσολύμων πόλεως τὰς διατριβὰς ποιούμενοι, ἔρχοις ὥσπερ
 ὀχνρώτατον παρέμενον τῷ τόπῳ, τῆς θείας ἐπισκοπῆς εἰς ἔτι τότε 9
 μακροθυμοῦσης, εἰ ἄρα ποτὲ δυνήθειεν ἐφ' οἷς ἔδρασαν, μετανοήσαν-
 20 τες συγγνώμης καὶ σωτηρίας τυχεῖν, καὶ πρὸς τῇ τοσαύτῃ μακρο-
 θυμίᾳ παραδόξους θεοσημείας τῶν μελλόντων αὐτοῖς μὴ μετανοήσασαι
 συμβῆσεσθαι παρασχομένης· ἃ καὶ αὐτὰ μνήμης ἡξιωμένα πρὸς τοῦ
 δεδηλωμένου συγγραφέως οὐδὲν οἷον τοῖς τῇδε προσιοῦσιν τῇ γραφῇ
 παραθεῖναι.

Καὶ δὴ λαβὼν ἀνάγνωθι τὰ κατὰ τὴν ἑκτὴν τῶν Ἱστοριῶν αὐτῷ Η 8 1
 25 δεδηλωμένα ἐν τούτοις

14—18 Luc. 19, 42—44 — 19—23 Luc. 21, 23. 24 — 23—S. 214, 2
 Luc. 21, 20

7—9 Luc. 23, 18. 19 Ioann. 18, 40 Act. 3, 14

ATERBDMΣΑ

- 214 >τὸν γοῦν ἄθλιον δῆμον οἱ μὲν ἀπατεῶνες καὶ καταφρονο-
 27 >μενοι τοῦ θεοῦ τηνικαῦτα παρέπειθον, τοῖς δ' ἐναργέσι καὶ προση-
 >μαίνουσι τὴν μέλλονσαν ἐρημίαν τέρασιν οὔτε προσεῖχον οὔτ' ἐπί-
 216 >στευον, ἀλλ' ὥς ἐμβεβροντημένοι καὶ μήτε ὄμματα μήτε ψυχὴν
 >ἔχοντες τῶν τοῦ θεοῦ κηρυγμάτων παρήκουν, τοῦτο μὲν ὁθ' ὑπὲρ 2
 >τὴν πόλιν ἄστρον ἔστη ὁμοφαία παραπλήσιον καὶ παρατείνας ἐπ'
 >ἐνιαυτὸν κομήτης, τοῦτο δ' ἡνίκα πρὸ τῆς ἀποστάσεως καὶ τοῦ
 5 >πρὸς τὸν πόλεμον κινήματος, ἀθροιζομένου τοῦ λαοῦ πρὸς τὴν τῶν
 >ἀζύμων ἑορτὴν, ὀγδόῃ Ξανθικοῦ μηνὸς κατὰ νυκτὸς ἐνάτην ὥραν,
 >τοσοῦτον φῶς περιέλαμψεν τὸν βωμὸν καὶ τὸν ναόν, ὥς δοκεῖν ἡμέ-
 >ραν εἶναι λαμπράν, καὶ τοῦτο παρέτεινεν ἐφ' ἡμίσειαν ὥραν· ὁ
 >τοῖς μὲν ἀπείροις ἀγαθὸν ἐδόκει εἶναι, τοῖς δὲ ἱερογραμματεῦσι πρὸ
 10 >τῶν ἀποβεβηκότων εὐθέως ἐκρίθη. καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν ἑορτὴν 3
 >βοῦς μὲν ἀχθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως πρὸς τὴν θυσίαν ἔτεκεν ἄρνα
 >ἐν τῷ ἱερῷ μέσῳ· ἡ δ' ἀνατολικὴ πύλη τοῦ ἐνδοτέρῳ χαλκῇ μὲν 4
 >οὔσα καὶ στιβαρωτάτῃ, κλειομένη δὲ περὶ δαίτην μόλις ὑπ' ἀνθρώ-
 >πων εἴκοσι, καὶ μοχλοῖς μὲν ἐπερειδομένη σιδηροδέτοις, καταπῆγας
 15 >δ' ἔχουσα βαθυτάτους, ὥφθη κατὰ νυκτὸς ὥραν ἑκτὴν αὐτομάτως
 >ἡνοιγμένη. μετὰ δὲ τὴν ἑορτὴν ἡμέραις οὐ πολλαῖς ὕστερον, μὲν 5
 >καὶ εἰκάδι Ἀρτεμισίου μηνός, φάσμα τι δαιμόνιον ὥφθη μείζον
 >πίστεως, τέρας δ' ἂν ἔδοξεν εἶναι τὸ ῥηθησόμενον, εἰ μὴ καὶ παρὰ
 >τοῖς θεασαμένοις ἰστορήτο καὶ τὰ ἐπακολονθήσαντα πάθη τῶν ση-
 20 >μείων ἦν ἄξια· πρὸ γὰρ ἡλίον δύσεως ὥφθη μετέωρα περὶ πᾶσαν
 >τὴν χώραν ἄρματα καὶ φάλαγγες ἑνοπλοὶ διάττονσαι τῶν νεφῶν
 218 >καὶ κυκλούμεναι τὰς πόλεις. κατὰ δὲ τὴν ἑορτὴν, ἣ πεντηκοστή 6
 >καλεῖται, νύκτωρ οἱ ἱερεῖς παρελθόντες εἰς τὸ ἱερόν, ὥσπερ αὐτοῖς
 >ἔθος ἦν, πρὸς τὰς λειτουργίας, πρῶτον μὲν κινήσεως ἔφασαν ἀντι-

26—S. 220, 2 Ioseph. B. I. 6, 288—304

1—5 vgl. dem. ev. 8, 2, 121 ecl. proph. 164, 2—6

A T E R B D M Σ Δ

28 μέλλονσαν ERBDM Ios μέλλονσαν ἔσεσθαι AT¹

2 παρήκουν ATBDM παρήκουσαν ER Ios | 3/4 ἐπ'—κομήτης] eine Stunde
 lang aufgerichtet Σ | 6 ξανθικοῦ ATBDM Σ δὲ ἦν ξανθικοῦ E Ios δὲ ξανθικοῦ R
 | 9 πρὸ AT¹ B D M Σ πρὸς T¹ ER beides Ios HSS | 11 ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως AT¹
 D M ὑπὸ του T¹ ER B D M Σ Ios | 15 nach βαθυτάτους + εἰς τὸν οὐδὸν ὄντα
 διηνεκοῦς λίθου [aus λίθους corr. E] καθιεμένου T¹ cm Tr ER aus Ios | 16 vor
 μετὰ + δραμόντες δὲ — ἐν ἑαυτοῖς τὸ σημεῖον ER aus Ios, B. I. 6, 294. 295 |
 18 τέρας ATBDM τερατεία ER Ios | εἶναι ATD > BM οἶμαι ER Ios

- 218 >λαμβάνεσθαι καὶ κτύπου, μετὰ δὲ ταῦτα φωνῆς ἀθρόας >μεταβαίνο-
 5 >μεν ἐντεῦθεν<. τὸ δὲ τούτων φοβερώτερον, Ἰησοῦς γὰρ τις ὄνομα, 7
 >νιὸς Ἀνανίου, τῶν ἰδιωτῶν, ἄγροικος, πρὸ τεσσάρων ἐτῶν τοῦ πο-
 >λέμου, τὰ μάλιστα τῆς πόλεως εἰρηνευομένης καὶ εὐθηνούσης, ἐλθὼν
 >ἐπὶ τὴν ἑορτήν, ἐπεὶ σκηνοποιεῖσθαι πάντας ἔθος ἦν τῷ θεῷ, κατὰ
 >τὸ ἱερὸν ἐξαπίνης ἀναβοᾶν ἤρξατο >φωνὴ ἀπ' ἀνατολῆς, φωνὴ ἀπὸ
 10 >δύσεως, φωνὴ ἀπὸ τῶν τεσσάρων ἀνέμων, φωνὴ ἐπὶ Ἱεροσόλυμα
 >καὶ τὸν ναόν, φωνὴ ἐπὶ νυμφίους καὶ νύμφας, φωνὴ ἐπὶ πάντα
 >τὸν λαόν<. τοῦτο μεθ' ἡμέραν καὶ νύκτωρ κατὰ πάντας τοὺς
 >στενωποὺς περιήει κεκραγώς. τῶν δ' ἐπισήμων τινὲς δημοτῶν 8
 >ἀγανακτήσαντες πρὸς τὸ κακόφημον, συλλαμβάνουσι τὸν ἄνθρωπον
 15 >καὶ πολλὰς αἰκίζονται πληγαῖς· ὁ δ' οὐθ' ὑπὲρ ἑαυτοῦ φθεγξά-
 >μενος οὔτε ἰδίᾳ πρὸς τοὺς παρόντας, ἃς καὶ πρότερον φωνὰς βοῶν
 >διετέλει. νομίσαντες δ' οἱ ἄρχοντες, ὅπερ ἦν, δαιμονιώτερον εἶναι τὸ 9
 >κίνημα τάνδρός, ἀνάγουσιν αὐτὸν ἐπὶ τὸν παρὰ Ῥωμαίοις ἑπαρχὸν
 >ἐνθα μάστιξιν μέχρις ὁστέων ξαινόμενος οὐθ' ἰκέτευσεν οὐτ'
 20 >ἐδάκρυσεν, ἀλλ' ὥς ἐνῆν μάλιστα τὴν φωνὴν ὀλοφρυτικῶς
 220 >παρεγκλίνων, πρὸς ἐκάστην ἀπεκρίνατο πληγὴν >αἱ αἱ Ἱεροσο-
 >λύμοις<.

ἕτερον δ' ἔτι τούτου παραδοξότερον ὁ αὐτὸς ἱστορεῖ, χρησμών 10
 τινα φάσκων ἐν ἱεροῖς γράμμασιν εὐρησθαι περιέχοντα ὡς κατὰ τὸν
 5 καιρὸν ἐκείνον ἀπὸ τῆς χώρας τις αὐτῶν ἄρξει τῆς οἰκουμένης, ὃν
 αὐτὸς μὲν ἐπὶ Οὐδεσπασιανὸν πεπληρωσθαι ἐξεῖληφεν· ἀλλ' οὐχ ἀπάσης 11
 γε οὗτος <ἀλλ'> ἢ μόνης ἤρξεν τῆς ὑπὸ Ῥωμαίους· δικαιοτέρον δ' ἂν
 ἐπὶ τὸν Χριστὸν ἀναχθεῖν, πρὸς ὃν εἴρητο ὑπὸ τοῦ πατρὸς >αἰτῆσαι

3—6 Ioseph. B. I. 6, 312. 313 — 8—10 Ps. 2, 8

ATERBDMΣΑ

4 ἀθρόας Π ecl. proph. Ios ἀθρόας λεγοῦσης dem. ev. die plötzlich
 (= ἀθρόως) sprach Σ subitas dicentes Α | 4/5 μεταβαλνόμεν TrA dem. ev.
 | 5 ὄνομα BDΣΑ > ATERM Ios | 8 ἐπεὶ TERBDM ἐν ἡ ΑΣ (richtig) beides
 Ios HSS | ἔθος ἦν ATRBDM ἔθος E Ios | 15 καὶ δειναῖς ἄμα καὶ πολλὰς
 B mit starken Schlägen Σ | 16 ἰδία πρὸς τοὺς παρόντας ATBDMΣΑ πρὸς τοὺς
 παύοντας ἰδία E (richtig) πρὸς τοὺς παρόντας ἰδία R ἰδία πρὸς τοὺς παύοντας
 Ios HSS | 18 ἀνάγουσιν EBDΣ Ios ἄγουσιν ATRM | ῥωμαίοις ATRBDM ῥω-
 μαίων E (richtig) beides Ios HSS der Römer Σ Romanum A

1/2 nach Ἱεροσολύμοις + τοῦ δὲ ἀλβίνου — τὴν ψυχὴν ἀφῆκεν ER aus Ios.
 B. I. 6, 305—309 | 3 δ' ἔτι M δέτι D δέ τι ATERB | ἱστορεῖ TERBDM
 ἱστορεῖ συγγραφεὺς ΑΣ | 5/6 wovon diese glaubten Σ | 7 ἀλλ' + Schw

220 >παρ' ἐμοῦ, καὶ δώσω σοι ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου, καὶ
 10 >τὴν κατὰσχεσίν σου τὰ πέρατα τῆς γῆς, οὐ δὴ κατ' αὐτὸ δὴ
 ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ >εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος
 τῶν ἱερῶν ἀποστόλων >καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ
 >ρήματα αὐτῶν.

Ἐπὶ τούτοις ἅπασιν ἄξιον μὴδ' αὐτὸν τὸν Ἰώσηπον, τοσαῦτα Θ 9 1
 15 τῇ μετὰ χειρὸς συμβεβλημένον ἱστορίαν, ὁπόθεν τε καὶ ἀφ' οἷον γέ-
 222 νους ὥρμητο, ἀγνοεῖν. δηλοῖ δὲ πάλιν αὐτὸς καὶ τοῦτο, λέ-
 γων ὥδε

>Ἰώσηπος Ματθίου παῖς, ἐξ Ἱεροσολύμων ἱερεὺς, αὐτὸς τε
 >Ρωμαίους πολεμήσας τὰ πρῶτα καὶ τοῖς ὕστερον παρατυχὼν ἐξ
 5 >ἀνάγκης.

μάλιστα δὲ τῶν κατ' ἐκεῖνο καιροῦ Ἰουδαίων οὐ παρὰ μόνοις 2
 τοῖς ὁμοεθνήσιν, ἀλλὰ καὶ παρὰ Ῥωμαίοις γέγονεν ἀνὴρ ἐπιδοξότα-
 τος, ὡς αὐτὸν μὲν ἀναθέσει ἀνδριάντος ἐπὶ τῆς Ῥωμαίων τιμη-
 θῆναι πόλεως, τοὺς δὲ σπονδασθέντας αὐτῷ λόγους βιβλιοθήκης
 10 ἀξιωθῆναι. οὗτος δὴ πᾶσαν τὴν Ἰουδαϊκὴν ἀρχαιολογίαν ἐν ὅλοις 3
 εἰκοσι κατατέθειται συγγράμμασιν, τὴν δ' ἱστορίαν τοῦ κατ' αὐτὸν
 Ῥωμαϊκοῦ πολέμου ἐν ἐπτά, ἃ καὶ οὐ μόνον τῇ Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ
 τῇ πατρίῳ φωνῇ παραδοῦναι αὐτὸς ἑαυτῷ μαρτυρεῖ, ἄξιός γε ὢν
 διὰ τὰ λοιπὰ πιστεῦσθαι καὶ ἕτερα δ' αὐτοῦ φέρεται σπονδῆς ἄξια 4
 15 δύο, τὰ Περὶ τῆς Ἰουδαίων ἀρχαιότητος, ἐν οἷς καὶ ἀντιρρήσεις πρὸς
 Ἀπίωνα τὸν γραμματικόν, κατὰ Ἰουδαίων τηρικὰς συντάξαντα
 λόγον, πεποιήται καὶ πρὸς ἄλλους, οἱ διαβάλλειν καὶ αὐτοὶ τὰ πά-
 τρια τοῦ Ἰουδαίων ἔθρους ἐπειράθησαν. τούτων ἐν τῷ προτέρῳ 5
 τὸν ἀριθμὸν τῆς λεγομένης παλαιᾶς τῶν ἐνδιαθέκων γραφῶν τι-
 20 θησι, τίνα τὰ παρ' Ἑβραίοις ἀναντίρρητα, ὡς ἂν ἐξ ἀρχαίας παρα-
 δόσεως αὐτοῖς ῥήμασι διὰ τούτων διδάσκων.

11—13 Ps. 18, 5

3—5 Ioseph. B. I. 1, 3 — 12/13 Ioseph. B. I. 1, 3

ATERBDMΣΑ

3 ματθίου TeERBΣ ματταθίου AT¹DM > Hieron. de vir. ill. 13 beides
 A HSS Ios HSS | 4 πολεμήσας ΠΑ ansflehte Σ | 6 οὐ ABDM οὔτε TER |
 11 κατατέθειται TERB καταβέβληται ADM | 12 ῥωμαικοῦ TERBDMΣ Iou-
 δαικοῦ A belli Iudaici cum Romanis habiti A Iudaicae captivitatis Hieron | ἢ καὶ
 T¹BDΣ καὶ M λόγοις καὶ TemER λόγοις ἢ A (historiam . . septem) uoluminibus . .
 quam A

- 222 >Οὐ μυριάδες οὖν βιβλίων εἰσὶ παρ' ἡμῖν ἀσυμφώνων καὶ μαχο- 10
 >μένων, δύο δὲ μόνα πρὸς τοῖς εἰκοσι βιβλία, τοῦ παντὸς ἔχοντα
 24 >χρόνου τὴν ἀναγραφὴν, τὰ δικαίως θεῖα πεπιστευμένα. καὶ τοῦ-
 224 >των πέντε μὲν ἐστὶν Μωυσέως, ἃ τοὺς τε νόμους περιέχει καὶ τὴν
 >τῆς ἀνθρωπογονίας παράδοσιν μέχρι τῆς αὐτοῦ τελευτῆς· οὗτος ὁ
 >χρόνος ἀπολείπει τρισχιλίων ὀλίγων ἐτῶν· ἀπὸ δὲ τῆς Μωυσέως 3
 >τελευτῆς μέχρι τῆς Ἀρταξέρξου τοῦ μετὰ Ξέρξην Περσῶν βασιλείας
 5 >οἱ μετὰ Μωσῆν προφηταὶ τὰ κατ' αὐτοὺς πραχθέντα συνέγραψαν
 >ἐν τρισὶν καὶ δέκα βιβλίοις· αἱ δὲ λοιπὰ τέσσαρες ὕμνους εἰς τὸν
 >θεὸν καὶ τοῖς ἀνθρώποις ὑποθήκας τοῦ βίου περιέχουσιν. ἀπὸ δὲ 4
 >Ἀρταξέρξου μέχρι τοῦ καθ' ἡμᾶς χρόνου γέγραπται μὲν ἕκαστα,
 >πίστεως δ' οὐχ ὁμοίας ἡξίωται τοῖς πρὸ αὐτῶν διὰ τὸ μὴ γενέ-
 10 >σθαι τὴν τῶν προφητῶν ἀκριβῆ διαδοχὴν. δῆλον δ' ἐστὶν ἔργῳ 5
 >πῶς ἡμεῖς πρόσμιεν τοῖς ἰδίῳις γράμμασιν· τοσοῦτον γὰρ αἰῶνος
 >ἤδη παρωχηκότος οὔτε προσθεῖναι τις οὔτε ἀφελεῖν ἀπ' αὐτῶν
 >οὔτε μεταθεῖναι τετόλμηκεν, πᾶσι δὲ σύμφυτον ἐστὶν εὐθὺς ἐκ πρῶ-
 >της γενέσεως Ἰουδαίοις τὸ νομίζειν αὐτὰ θεοῦ δόγματα καὶ τούτοις
 15 >ἐπιμένειν καὶ ὑπὲρ αὐτῶν, εἰ δέοι, θνήσκειν ἡδέως.

καὶ ταῦτα δὲ τοῦ συγγραφέως χρησίμως ὥδε παρατεθείσθω. πε- 6
 πόνηται δὲ καὶ ἄλλο οὐκ ἀγεννὲς σπούδασμα τῷ ἀνδρὶ, Περὶ αὐτο-
 κράτορος λογισμοῦ, ὃ τινες Μακκαβαϊκὸν ἐπέγραψαν τῷ τοὺς ἀγῶνας
 τῶν ἐν τοῖς οὕτω καλουμένοις Μακκαβαϊκοῖς συγγράμμασιν ὑπὲρ τῆς
 20 εἰς τὸ θεῖον εὐσεβείας ἀνδρισσάμενων Ἑβραίων περιέχειν, καὶ πρὸς
 τῷ τέλει δὲ τῆς εἰκοστῆς Ἀρχαιολογίας ἐπισημαίνεται ὁ αὐτὸς ὡς
 ἂν προσηρημένος ἐν τέτταρσιν συγγράψαι βιβλίοις κατὰ τὰς πατρίους
 δόξας τῶν Ἰουδαίων περὶ θεοῦ καὶ τῆς οὐσίας αὐτοῦ καὶ περὶ τῶν
 νόμων, διὰ τί κατ' αὐτοὺς τὰ μὲν ἔξεστι πράττειν, τὰ δὲ κεκώλνται,
 25 καὶ ἄλλα δὲ αὐτῷ σπουδασθῆναι ὁ αὐτὸς ἐν τοῖς ἰδίῳις αὐτοῦ μνη-

22—S. 224, 15 Ioseph. c. Apion. 1, 38—42

20—24 Ioseph. A. I. 20, 268 — 25—S. 226, 1 Ioseph. A. I. 1, 25. 29.
 3, 94. 143. 4, 198. B. I. 5, 237. 247. — A. I. 20, 267

ATERBDMΣΔ

22 οὐ ATERA οὐ B > DMΣ | παρ' ἡμῖν > B | ἀσυμφωνῶν M συμ-
 φωνῶν B

1 ἐστὶν B ἐστὶ D Ios ἐστὶ τὰ ATER ἐστὶν τὰ M | 2 τῆς¹ alte Corruptel
 ἀπ' Ios | 3 τετρακισχιλίων Tr | 4 τῆς II Ios HS, alte Interpolation, von
 ΣΔ mit Recht nicht berücksichtigt | 11 πῶς ἡμεῖς aus πρὸς ἡμᾶς corr. Tc |
 πρόσμιεν ATcERBcΣ¹ προσί/μεν T¹ πρόσμιεν B¹DM utamur Δ πεπιστεύσαμεν
 Ios HS

226 μονεύει λόγοις. πρὸς τοῦτοις εὐλογον καταλέξει καὶ ἄς ἐπ' αὐτοῦ 8
 τῆς Ἀρχαιολογίας τοῦ τέλους φωνὰς παρατίθεται, εἰς πίστωσιν τῆς
 τῶν ἐξ αὐτοῦ παραληφθέντων ἡμῖν μαρτυρίας. διαβάλλον δὴτα
 Ἰουστον Τιβερίεα, ὁμοίως αὐτῷ τὰ κατὰ τοὺς αὐτοὺς ἱστορῆσαι χρό-
 5 νους πεπειραμένον, ὥς μὴ τἀληθῆ συγγεγραφότα, πολλάς τε ἄλλας
 εὐθύνας ἐπαγαγὼν τῷ ἀνδρὶ, ταῦτα αὐτοῖς ῥήμασιν ἐπιλέγει

οὐ μὴν ἐγὼ σοι τὸν αὐτὸν τρόπον περὶ τῆς ἐμαντοῦ γραφῆς 9
 ἔδεισα, ἀλλ' αὐτοῖς ἐπέδωκα τοῖς αὐτοκράτορσι τὰ βιβλία, μόνον οὐ
 τῶν ἔργων ἤδη βλεπομένων· συνήδην γὰρ ἐμαντῷ τετηροχότι τὴν
 10 τῆς ἀληθείας παραδόσιν, ἐφ' ἣ μαρτυρίας τεύξεσθαι προσδοκήσας
 οὐ διήμαρτον. καὶ ἄλλοις δὲ πολλοῖς ἐπέδωκα τὴν ἱστορίαν, ὧν 10
 ἔνιοι καὶ παρατετεύχεσαν τῷ πολέμῳ, καθάπερ βασιλεὺς Ἀγρίππας
 καὶ τινες αὐτοῦ τῶν συγγενῶν. ὁ μὲν γὰρ αὐτοκράτωρ Τίτος οὐ- 11
 τως ἐκ μόνων αὐτῶν ἐβουλήθη τὴν γνῶσιν τοῖς ἀνθρώποις παρα-
 15 δοῦναι τῶν πράξεων, ὥστε χαράξας τῇ αὐτοῦ χειρὶ τὰ βιβλία δη-
 μοσιῶσαι προσέταξεν, ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀγρίππας ξβ' ἔγραψεν ἐπιστολάς,
 τῇ τῆς ἀληθείας παραδόσει μαρτυρῶν,

ἀφ' ὧν καὶ δύο παρατίθω. ἀλλὰ τὰ μὲν κατὰ τοῦτον ταύτη
 πη δεδηλώσθω·

20 ἴωμεν δ' ἐπὶ τὰ ἐξῆς. μετὰ τὴν Ἰακώβου μαρτυρίαν καὶ τὴν ΓΑ 11
 αὐτίκα γενομένην ἄλωσιν τῆς Ἱερουσαλὴμ λόγος κατέχει τῶν ἀπο-
 στόλων καὶ τῶν τοῦ κυρίου μαθητῶν τοὺς εἰς ἔτι τῷ βίῳ λειπο-
 μένους ἐπὶ ταῦτον πανταχόθεν συνελθεῖν ἅμα τοῖς πρὸς γένους κατὰ
 σάρκα τοῦ κυρίου (πλείους γὰρ καὶ τούτων περιῆσαν εἰς ἔτι τότε
 228 τῷ βίῳ), βουλήν τε ὁμοῦ τοὺς πάντας περὶ τοῦ τίνα χορὴ τῆς Ἰα-
 κώβου διαδοχῆς ἐπιζῆναι ἄξιον, ποιήσασθαι, καὶ δὴ ἀπὸ μιᾶς γνώ-
 μης τοὺς πάντας Συμμεῶνα τὸν τοῦ Κλωπᾶ, οὗ καὶ ἡ τοῦ εὐαγγελίου
 μνημονεύει γραφή, τοῦ τῆς αὐτόθι παροικίας θρόνου ἄξιον εἶναι

7—17 Ioseph. de vita sua 361—364

3/4 Luc. 24, 18 Iohann. 19, 25

ATERBDMΣΔ

1/2 αὐτοῦ—τοῦ τέλους A αὐτὸ—τὸ τέλος TERBDM | 5 συγγεγραφότα
 BDM συγγράφοις ATER | 9 ἥδη] ἔτι Ios | 15/16 δημοσιῶσαι T¹B δη-
 μοσιεύσαι M δημοσιεύσαι D δημοσιεύεσθαι AT^cERΣΔ δημοσιῶσαι und δημό-
 σιεύσαι Ios HSS

1 τοὺς πάντας ATEM εἰς πάντας R > BD nicht übersetzt ΣΔ

228 δοκιμάσαι, ἀνεψιόν, ὃς γέ φασι, γεγονότα τοῦ σωτῆρος (τὸν γὰρ οὖν
6 Κλωπᾶν ἀδελφὸν τοῦ Ἰωσήφ ὑπάρχειν Ἠγήσιππος ἱστορεῖ).

καὶ ἐπὶ τούτοις Οὐεσπασιανὸν μετὰ τὴν τῶν Ἱεροσολύμων 1B 12
ἄλωσιν πάντας τοὺς ἀπὸ γένους Δαβίδ, ὥς μὴ περιλειφθεῖ τις
παρὰ Ἰουδαίοις τῶν ἀπὸ τῆς βασιλικῆς φυλῆς, ἀναζητεῖσθαι προσ-
10 τάξαι, μέγιστόν τε Ἰουδαίοις αὐθις ἐκ ταύτης διωγμὸν ἐπαρτηθῆναι
τῆς αἰτίας.

Ἐπὶ δέκα δὲ τὸν Οὐεσπασιανὸν ἔτεσιν βασιλεύσαντα αὐτοκράτωρ 1P 14 15
Τίτος ὁ παῖς διαδέχεται· οὐ κατὰ δεύτερον ἔτος τῆς βασιλείας Αἰνός
ἐπίσκοπος τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας δυοκαίδεκα τὴν λειτουργίαν ἐν-
15 αὐτοῖς κατασχών, Ἀνεγκλήτω ταύτην παραδίδωσιν. Τίτον δὲ Δο-
μετιανὸς ἀδελφὸς διαδέχεται, δύο ἔτεσι καὶ μηνὶ τοῖς ἴσοις βασι-
λεύσαντα. τετάρτῳ μὲν οὖν ἔτει Δομετιανοῦ τῆς κατ' Ἀλεξάνδρειαν 14
παροικίας ὁ πρῶτος Ἀννιανὸς δύο πρὸς τοῖς εἴκοσι ἀποπλήσας ἔτη,
τελευτᾷ, διαδέχεται δ' αὐτὸν δεύτερος Ἀβίλιος.

20 Δωδεκάτῳ δὲ ἔτει τῆς αὐτῆς ἡγεμονίας τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας 1E 15
Ἀνέγκλητον ἔτεσιν ἐπισκοπεύσαντα δεκαδύο διαδέχεται Κλήμης, ὃν συν-
εργὸν ἑαυτοῦ γενέσθαι Φιλιππησίοις ἐπιστέλλων ὁ ἀπόστολος δι-
δάσκει, λέγων μετὰ καὶ Κλήμεντος καὶ τῶν λοιπῶν συνερ-
γῶν μου, ὧν τὰ ὀνόματα ἐν βίβλῳ ζωῆς.

230 Τούτου δὴ οὖν ὁμολογουμένη μία ἐπιστολὴ φέρεται, μεγάλη τε 1S 16
καὶ θαυμασία, ἣν ὥς ἀπὸ τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας τῇ Κορινθίων
διετυπώσατο, στάσεως τῆνικαδε κατὰ τὴν Κόρινθον γενομένης. ταύ-
την δὲ καὶ ἐν πλείστοις ἐκκλησίαις ἐπὶ τοῦ κοινοῦ δεδημοσιευμένην
5 πάλαι τε καὶ καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς ἔγνωμεν. καὶ ὅτι γε κατὰ τὸν δη-
λούμενον τὰ τῆς Κορινθίων κεκίνητο στάσεως, ἀξιοχρεῶς μάρτυς ὁ
Ἠγήσιππος.

Πολλὴν γε μὴν εἰς πολλοὺς ἐπιδειξάμενος ὁ Δομετιανὸς ὁμό- 1Z 17
τητα οὐκ ὀλίγον τε τῶν ἐπὶ Ῥώμῃς εὐπατριδῶν τε καὶ ἐπισήμων
10 ἀνδρῶν πλῆθος οὐ μετ' εὐλόγον κρίσεως κτείνας μυρίους τε ἄλλους

5/6 Zahn, Forschungen 6, 235 — 23/24 Philipp. 4, 3

5—7 Zahn, Forschungen 6, 243

ATERBDMΣΑ

5 ὥς γε BDM γε ὥς ATER | γὰρ ABDMΣ μὲν TER | 8 ὥς BDM
ὥς ἂν ATER | 12 ἐπὶ δέκα δὲ τὸν ADM ἐπαδέξαντο T¹B ἐπὶ δέκα δὲ T^cER
| ἔτεσιν > B¹ ἔτος + Be | 18 πρὸς τοῖς BDM πρὸς ATER | ἀποπλήσας
BD ἀποπληρώσας M ἀναπλήσας ATER

1 οὖν TERBDMΣ οὖν τοῦ κλήμεντος A beides A HSS | 7 ἡγήσιππος
TERBDMΣ ἡγήσιππος λέγων AA

230 ἐπιφανείς ἄνδρας ταῖς ὑπὲρ τὴν ἐνορίαν ζημιώσας φυγαῖς καὶ ταῖς
τῶν οὐσιῶν ἀποβολαῖς ἀναιτίως, τελευτῶν τῆς Νέρωνος θεοεχθρίας
τε καὶ θεομαχίας διάδοχον ἐαυτὸν κατεστήσατο. δεύτερος δὴ τα
τὸν καθ' ἡμῶν ἀνεκίνει διωγμὸν, καίπερ τοῦ πατρὸς αὐτῷ Οὐέσπα-
15 ριανοῦ μηδὲν καθ' ἡμῶν ἄτοπον ἐπινοήσαντος.

Ἐν τούτῳ κατέχει λόγος τὸν ἀπόστολον ἅμα καὶ εὐαγγελιστὴν 18 1
Ἰωάννην ἔτι τῷ βίῳ ἐνδιατρίβοντα, τῆς εἰς τὸν θεῖον λόγον ἕνεκεν
μαρτυρίας Πάτμον οἰκεῖν καταδικασθῆναι τὴν νῆσον. γράφων γέ 2
τοι ὁ Εἰρηναῖος περὶ τῆς ψήφου τῆς κατὰ τὸν ἀντίχριστον προση-
20 γορίας φερομένης ἐν τῇ Ἰωάννου λεγομένῃ Ἀποκάλυψει, αὐταῖς
συλλαβαῖς ἐν πέμπτῳ τῶν πρὸς τὰς αἰρέσεις ταῦτα περὶ τοῦ Ἰωάν-
νου φησίν

·εἰ δὲ ἴδῃ ἀναφανδὸν ἐν τῷ νῦν καιρῷ κηρύττεσθαι τοῦνομα 3
·αὐτοῦ, δι' ἐκείνου ἂν ἐρρέθῃ τοῦ καὶ τὴν ἀποκάλυψιν ἑορακότος.
232 ·οὐδὲ γὰρ πρὸ πολλοῦ χρόνου ἑωράθη, ἀλλὰ σχεδὸν ἐπὶ τῆς ἡμε-
·τέρας γενεᾶς, πρὸς τῷ τέλει τῆς Δομετιανοῦ ἀρχῆς·.

εἰς τοσοῦτον δὲ ἄρα κατὰ τοὺς δηλουμένους ἢ τῆς ἡμετέρας 4
πίστεως διέλαμπεν διδασκαλία, ὥς καὶ τοὺς ἄποθεν τοῦ καθ' ἡμᾶς
5 λόγον συγγραφεῖς μὴ ἀποκνήσαι ταῖς αὐτῶν ἱστορίαις τὸν τε διωγ-
μὸν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ μαρτύρια παραδοῦναι, οἳ γε καὶ τὸν καιρὸν
ἐπ' ἀκριβὲς ἐπεσημήναντο, ἐν ἔτει πεντεκαίδεκάτῳ Δομετιανοῦ μετὰ
πλείστων ἐτέρων καὶ Φλαβίαν Δομετίλλαν ἱστορήσαντες, ἐξ ἀδελφῆς
γεγονυῖαν Φλαβίου Κλήμεντος, ἐνὸς τῶν τηνικάδε ἐπὶ Ρώμης ὑπά-
10 των, τῆς εἰς Χριστὸν μαρτυρίας ἕνεκεν εἰς νῆσον Ποντίαν κατὰ
τιμωρίαν δεδόσθαι.

Τοῦ δ' αὐτοῦ Δομετιανοῦ τοὺς ἀπὸ γένους Δαυὶδ ἀναιρεῖσθαι 18 19
προστάξαντος, παλαιὸς κατέχει λόγος τῶν αἰρετικῶν τινὰς κατη-
γορῆσαι τῶν ἀπογόνων Ἰούδα (τοῦτον δ' εἶναι ἀδελφὸν κατὰ σάρκα
15 τοῦ σωτῆρος) ὥς ἀπὸ γένους τυγχανόντων Δαυὶδ καὶ ὥς αὐτοῦ

20 Apoc. 13, 18 — 23—S. 232, 2 Iren. 5, 30, 3 (vgl. unten 5, 8, 6)

ATERBDMΣΔ

12 τελευτῶν AT¹B τελευταῖον TcERDM | 12/13 θεοεχθρίας τε καὶ θεο-
μαχίας ATER theomachiae et impietatis Δ (er überkam von Nero dass er wurde
nach ihm) ein Feind Gottes Σ θεομαχίας BDM [Zonar. 3, 61, 27] | 14 αὐτῷ
AT¹TrRM αὐτῶν TcE αὐτοῦ BD | 23 εἰ δὲ II εἰ Σ εἰ γὰρ 5, 8, 6 εἰδότες ὅτι
εἰ Iren | ἐν II > 5, 8, 6

10 πάτμον DM

232 συγγένειαν τοῦ Χριστοῦ φερόντων. ταῦτα δὲ δηλοῖ κατὰ λέξιν
ὧδέ πως λέγων ὁ Ἡγήσιππος

Ἔτι δὲ περιῆσαν οἱ ἀπὸ γένους τοῦ κυρίου υἱοὶ Ἰούδα τοῦ R 20 1
κατὰ σάρκα λεγομένου αὐτοῦ ἀδελφοῦ· οὓς ἐδηλατόρευσαν ὡς ἐκ
20 γένους ὄντας Δαυίδ. τούτους ὁ ἡγουκᾶτος ἤγαγεν πρὸς Δομε-
τιανὸν Καίσαρα. ἐφοβείτο γὰρ τὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ ὡς καὶ
Ἡρώδης. καὶ ἐπρωώτησεν αὐτοὺς εἰ ἐκ Δαυίδ εἰσιν, καὶ ὁμολό- 2
γησαν. τότε ἠρώτησεν αὐτοὺς πόσας κτήσεις ἔχουσιν ἢ πόσων
χρημάτων κυριεύουσιν. οἱ δὲ εἶπαν ἀμφοτέροις ἐννακισχίλια δηνάρια
234 ὑπάρχειν αὐτοῖς μόνα, ἐκάστῳ αὐτῶν ἀνήκοντος τοῦ ἡμίσεος, καὶ
ταῦτα οὐκ ἐν ἀργυρίοις ἔφασκον ἔχειν, ἀλλ' ἐν διατιμῇσει γῆς
πλήθρων 17 μόνων, ἐξ ὧν καὶ τοὺς φόρους ἀναφέρειν καὶ αὐτοὺς
αὐτορροῦντας διατρέφεσθαι.

5 εἶτα δὲ καὶ τὰς χεῖρας τὰς ἑαυτῶν ἐπιδεικνύναι, μαρτύριον τῆς 3
αὐτορργίας τὴν τοῦ σώματος σκληρίαν καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς συνεχοῦς
ἐργασίας ἐναποτυπωθέντας ἐπὶ τῶν ἰδίων χειρῶν τύλους παριστάν-
τας. ἐρωτηθέντας δὲ περὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ 4
ὅποια τις εἶη καὶ ποῖ καὶ πότε φανησομένη, λόγον δοῦναι ὡς οὐ
10 κοσμικὴ μὲν οὐδ' ἐπίγειος, ἐπουράνιος δὲ καὶ ἀγγελικὴ τυγχάνοι,
ἐπὶ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος γενησομένη, ὁπνίκα ἐλθὼν ἐν δόξῃ κρινεῖ
ζῶντας καὶ νεκροὺς καὶ ἀποδώσει ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἐπιτηδεύματα
αὐτοῦ· ἐφ' οἷς μηδὲν αὐτῶν κατεγνωκότα τὸν Δομετιανόν, ἀλλὰ 5
καὶ ὡς εὐτελῶν καταφρονήσαντα, ἐλευθέρους μὲν αὐτοὺς ἀνεῖναι,
15 καταπαῦσαι δὲ διὰ προστάματος τὸν κατὰ τῆς ἐκκλησίας διωγ-
μόν. τοὺς δὲ ἀπολυθέντας ἡγήσασθαι τῶν ἐκκλησιῶν, ὡς ἂν δὴ 6

18—S. 234, 18 Zahn, Forschungen 6, 238 ff. — 18—S. 234, 4 Georgios Synk.
652, 5—14 — 18—S. 234, 16 vgl. Zonar. 3, 62, 2—20 — 18/19 Matth. 13, 55
Marc. 6, 3

11—13 vgl. Matth. 16, 27 Act. 10, 42 Rom. 2, 6 II Tim. 4, 1

ATERBDMΣΑ

18 am Anfang des Cap. + es sagt so Hegesippos Σ | υἱοὶ ATERΔ Zon
υἱῶν BDM Synk | 20 τούτους BDMΣΑ Synk Zon τούτους δ' ATER | ὁ
ἡγούκατος T ὁ ἡβόκατος ER ὁ λουόκατος A ὁ λουκᾶτος B ὁ ἡγούκατος D ὁ
λουόκατος Synk περιβοκάτος M Reuocatus quidam nomine Δ διωργισ Σ | 23 ἠρώ-
τησεν BDM Synk ἐπρωώτησεν ATER [προσεπήρετο Zon] | 24 ἀμφοτέροις ΣΑ
ἀμφοτέροι II Synk

11 κρινεῖ B, D¹ corr., κρίνει D¹M κρίνειεν AT¹ κρίνει T durch Rasur, ER

234 μάρτυρας ὁμοῦ καὶ ἀπὸ γένους ὄντας τοῦ κυρίου, γενομένης τε εὐ-
 ρήνης, μέχρι Τραϊανοῦ παραμεῖναι αὐτοὺς τῷ βίῳ. ταῦτα μὲν ὁ 7
 Ἡγήσιππος· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὁ Τερτυλλιανὸς τοῦ Δομετιανοῦ τοι-
 20 αὐτὴν πεποιήται μνήμην

»πεπειράκει ποτὲ καὶ Δομετιανὸς ταῦτό ποιεῖν ἐκείνῳ, μέρος ὄν
 »τῆς Νέρωνος ὁμότητος. ἀλλ', οἶμαι, ἅτε ἔχων τι συνέσεως, τάχιστα
 »ἐπ' αὐτόν, ἀνακαλεσάμενος καὶ οὕς ἐξηλάκει».

μετὰ δὲ τὸν Δομετιανὸν πεντεκαίδεκα ἔτεσιν κρατήσαντα Νε- 8
 25 ροῦα τὴν ἀρχὴν διαδεξαμένον, καθαιρεθῆναι μὲν τὰς Δομετιανοῦ
 τιμὰς, ἐπανελθεῖν δ' ἐπὶ τὰ οἰκεία μετὰ τοῦ καὶ τὰς οὐσίας ἀπο-
 236 λαβεῖν τοὺς ἀδίκως ἐξεληλαμένους ἢ Ῥωμαίων σύγκλητος βουλὴ
 ψηφίζεται· ἰστοροῦσιν οἱ γραφεῖς τὰ κατὰ τοὺς χρόνους παραδόν-
 τεσ. τότε δὲ οὖν καὶ τὸν ἀπόστολον Ἰωάννην ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν 9
 νῆσον φυγῆς τὴν ἐπὶ τῆς Ἐφέσου διατριβῆς ἀπειληφέναι ὁ τῶν
 5 παρ' ἡμῖν ἀρχαίων παραδίδωσι λόγος.

Μικρῷ δὲ πλέον ἐνιαυτοῦ βασιλεύσαντα Νερούαν διαδέχεται ΚΑ 21
 Τραϊανός· οὐ δὲ πρῶτον ἔτος ἦν ἐν ᾧ τῆς κατ' Ἀλεξάνδρειαν
 παροικίας Ἀβίλιον δέκα πρὸς τρισὶν ἔτεσιν ἡγησάμενον διαδέχεται
 Κέρδων· τρίτος οὗτος τῶν αὐτόθι μετὰ τὸν πρῶτον Ἀννιανὸν
 10 προέστη. ἐν τούτῳ δὲ Ῥωμαίων εἰς ἔτι Κλήμης ἡγεῖτο, τρίτον
 καὶ αὐτὸς ἐπέχων τῶν τῆδε μετὰ Παῦλόν τε καὶ Πέτρον ἐπισκο-
 πευσάντων βαθμόν· Αἰνός δὲ ὁ πρῶτος ἦν καὶ μετ' αὐτὸν Ἀνέγ-
 κλητος.

Ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπ' Ἀντιοχείας Εὐδοκίου πρώτου καταστάτος ΚΒ 22
 15 δεύτερος ἐν τοῖς δηλουμένοις Ἰγνάτιος ἐγνωρίζετο. Συμμετὼν ὁμοίως
 δεύτερος μετὰ τὸν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἀδελφὸν τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις
 ἐκκλησίας κατὰ τούτους τὴν λειτουργίαν εἶχεν.

Ἐπὶ τούτοις κατὰ τὴν Ἀσίαν ἔτι τῷ βίῳ περιλειπόμενος αὐτὸς ΚΓ 23 1
 ἐκεῖνος ὃν ἡγάπα ὁ Ἰησοῦς, ἀπόστολος ὁμοῦ καὶ εὐαγγελιστῆς Ἰω-
 20 ἀννης τὰς αὐτόθι διεῖπεν ἐκκλησίας, ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν νῆσον μετὰ
 τὴν Δομετιανοῦ τελευτῆν ἐπανελθὼν φυγῆς. ὅτι δὲ εἰς τούτους 2

21—23 Tertullian. Apol. 5

19 Ioann. 13, 23. 19, 26. 21, 7. 20

ATERBDMΣΔ

24 κρατήσαντα BDM ἐπικρατήσαντα ATER

1 βουλὴ AT¹ βουλῇ B, D¹ corr., Σ > ERD¹M getilgt T | 12/13 Αἰνός—

Ἀνέγκλητος nicht übersetzt Δ | 17 εἶχεν ATERM ἐγκεχειρισμένος ἦν BD

Eusebius, Kirchengeschichte.

236 τῷ βίῳ περιῆν, ἀπόχρη διὰ δύο πιστώσασθαι τὸν λόγον μαρτύρων, πιστοὶ δ' ἂν εἴεν οὗτοι, τῆς ἐκκλησιαστικῆς πρεσβεύσαντες ὀρθοδοξίας, εἰ δὴ τοιοῦτοι Εἰρηναῖος καὶ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς· ὧν ὁ 3
25 μὲν πρότερος ἐν δευτέρῳ τῶν πρὸς τὰς αἰρέσεις ὧδέ πως γράφει κατὰ λέξιν

238 καὶ πάντες οἱ πρεσβύτεροι μαρτυροῦσιν οἱ κατὰ τὴν Ἀσίαν Ἰωάννη τῷ τοῦ κυρίου μαθητῇ συμβεβληκότες παραδεδοκῆναι τὸν Ἰωάννην. παρῆμινεν γὰρ αὐτοῖς μέχρι τῶν Τραϊανοῦ χρόνων.

καὶ ἐν τρίτῳ δὲ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως ταὐτὸ τοῦτο δηλοῖ διὰ 4
5 τούτων

ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν Ἐφέσῳ ἐκκλησία ὑπὸ Παύλου μὲν τεθεμελιωμένη, Ἰωάννου δὲ παραμείναντος αὐτοῖς μέχρι τῶν Τραϊανοῦ χρόνων, μαρτυρῶν ἀληθῆς ἐστὶν τῆς τῶν ἀποστόλων παραδόσεως.

ὁ δὲ Κλήμης ὁμοῦ τὸν χρόνον ἐπισημνῶν, καὶ ἱστορίαν 5
10 ἀναγκαιοτάτην οἷς τὰ καλὰ καὶ ἐπωφελῆ φίλον ἀκούειν, προστίθουσιν ἐν ᾧ >Τίς ὁ σφριζόμενος πλούσιος· ἐπέγραψεν αὐτοῦ συγγράμματι· λαβὼν δὲ ἀνάγνωθι ὧδέ πως ἔχουσιν καὶ αὐτοῦ τὴν γραφήν

ἀκουσον μῦθον οὐ μῦθον ἀλλὰ ὄντα λόγον περὶ Ἰωάννου 6
>τοῦ ἀποστόλου παραδεδομένον καὶ μνήμῃ πεφυλαγμένον. ἐπειδὴ 15
>γὰρ τοῦ τυράννου τελευτήσαντος ἀπὸ τῆς Πάτμου τῆς νήσου μετῆλθεν ἐπὶ τὴν Ἐφεσον, ἀπῆει παρακαλούμενος καὶ ἐπὶ τὰ πλησιόχωρα τῶν ἔθνων, ὅπου μὲν ἐπισκόπους καταστήσων, ὅπου δὲ ὅλας ἐκκλησίας ἀρμόσων, ὅπου δὲ κλήρον ἕνα γέ τινα κληρώσων τῶν

1—3 Iren. 2, 22, 5 Georg. Synk. 653, 9—11 — 6—8 Iren. 3, 3, 4 —
9—S. 244, 5 vgl. Georg. Synk. 653, 12—654, 16 — 13—S. 244, 5 Clem. de diuine serv. 42 [Texts and Studies V 2, Cleod = cod. Scor. Ω III 19]

ATERBDMΣΑ

23 nach οὗτοι + εἰρηναῖος καὶ κλήμης Α, aber wieder getilgt

11 αὐτοῦ συγγράμματι T¹RB αὐτοῦ τῷ συγγράμματι AT^cERM σύγγραμμά τι D | 14 παραδεδομένον AT¹DMΣΑCΙ λεγόμενον καὶ ἡμῖν παραδεδομένον TemEB λεγομένου καὶ ἡμῖν παραδεδομένον R | 18 δὲ AT^rERM CΙ γε T¹BD | κλήρον TERBDM CΙ κλήρω Α κλήρων Σ | γέ A^cTERDM > A¹B τε Cleod

- 238 ὑπὸ τοῦ πνεύματος σημαινόμενων. ἐλθὼν οὖν καὶ ἐπὶ τινα τῶν 7
 20 οὐ μακρὰν πόλεων, ἧς καὶ τοῦνομα λέγουσιν ἐνιοι, καὶ τᾶλλα ἀνα-
 παύσας τοὺς ἀδελφούς, ἐπὶ πᾶσι τῷ καθεστῶτι προσβλέψας ἐπι-
 σκόπῳ, νεανίσκον ἱκανὸν τῷ σώματι καὶ τὴν ὄψιν ἀστεῖον καὶ θεο-
 240 μὸν τὴν ψυχὴν ἰδὼν, »τοῦτον« εἶπε »σοὶ παρακατατίθεμαι μετὰ
 πάσης σπουδῆς ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ Χριστοῦ μάρτυρος«. τοῦ
 »δὲ δεχομένου καὶ πάνθ' ὑπισχνουμένου, καὶ πάλιν τὰ αὐτὰ διελέγετο
 καὶ διεμαρτύρετο. εἶτα ὁ μὲν ἀπῆρεν ἐπὶ τὴν Ἔφεσον, ὁ δὲ πρεσβύ- 8
 5 τερος ἀναλαβὼν οἶκαδε τὸν παραδοθέντα νεανίσκον ἔτρεφεν, συν-
 εἶχεν, ἐθαλάπειν, τὸ τελευταῖον ἐφώτισεν. καὶ μετὰ τοῦτο ὑψήκεν
 τῆς πλείονος ἐπιμελείας καὶ παραφυλακῆς, ὥς τὸ τέλειον αὐτῷ φυ-
 λακτῆριον ἐπιστήσας, τὴν σφραγίδα κυρίου. τῷ δὲ ἀνέσεως πρὸς 9
 ὥρας λαβομένῳ προσφθιέρονται τινες ἡλικίαι ἀργοὶ καὶ ἀπερρω-
 10 γότες, ἐθάδες κακῶν, καὶ πρῶτον μὲν δι' ἐστιάσεων πολυτελῶν
 αὐτὸν ἐπάγονται, εἰτά πον καὶ νύκτωρ ἐπὶ λωποδυσίαν ἐξιόντες
 συνεπάγονται, εἰτά τι καὶ μείζον συμπράττειν ἡξίουν· ὁ δὲ κατ' 10
 ὀλίγον προσειθίζετο, καὶ διὰ μέγεθος φύσεως ἐκστάς ὥσπερ ἄστομος
 καὶ εὐρωστός ἵππος ὀρθῆς ὁδοῦ καὶ τὸν χαλινὸν ἐνδακόν, μειζόνως
 15 κατὰ τῶν βαράθρων ἐφέρετο, ἀπογνοὺς δὲ τελέως τὴν ἐν θεῷ σω- 11
 τηρίαν, οὐδὲν ἔτι μικρὸν διανοεῖτο, ἀλλὰ μέγα τι πράξας, ἐπειδήπερ
 ἀπαξ ἀπολώλει, ἴσα τοῖς ἄλλοις παθεῖν ἡξίου. αὐτοὺς δὲ τούτους
 ἀναλαβὼν καὶ ληστήριον συγκροτήσας, ἔτοιμος λήσταρχος ἦν, βιαιό-
 τατος μαιφονώτατος χαλεπώτατος. χρόνος ἐν μέσῳ, καὶ τινος 12
 20 ἐπιπεσοῦσης χρείας ἀνακαλοῦσι τὸν Ἰωάννην. ὁ δὲ ἐπεὶ τὰ ἄλλα
 ὦν χάριν ἤκεν κατεστήσατο, »ἄγε δὴ« εἶπε »ὦ ἐπίσκοπε, τὴν παρα-
 θήκην ἀπόδος ἡμῖν, ἣν ἐγὼ τε καὶ ὁ Χριστὸς σοὶ παρακατεθέμεθα
 ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας, ἧς προκαθέξῃ, μάρτυρος«. ὁ δὲ τὸ μὲν πρῶτον 13
 25 οὔτε πιστεύειν εἶχεν ὑπὲρ ὧν οὐκ εἶχεν, οὔτε ἀπιστεῖν Ἰωάννη· ὥς
 »δέ »τὸν νεανίσκον« εἶπεν »ἀπαιτῶ καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀδελφοῦ«,
 »στενάξας κάτωθεν ὁ πρεσβύτερος καὶ τι καὶ ἐπιδεκρύσας, »ἐκεῖνος«

20 vgl. Chron. Pasch. 470, 9

ATERBDMΣΔ

20/21 ἀναπαύσας ΗΣ Cl ἀναπλήσας A | 22 τὴν ὄψιν BD Cl τῇ ὄψει

ATERM

3 διελέγετο ΗΣ διεισίνετο Cleod, Clemens schrieb diesteillato | 4 διε-
 μαρτύρετο Cl | 8 κυρίου T¹BDM τοῦ κυρίου AT¹ER Cl | 11 ἐπάγον-
 ται Cleod richtig | 16 πράξας TERBDM Cl πράξαι A | 17 παθεῖν TER
 BDM Cl πράττειν A | 18 ἔτοιμος Σ | 27 τι καὶ ATER ἔτι καὶ DM
 ἔτι B

- 242 ἔφη »τέθνηκεν«. »πῶς καὶ τίνα θάνατον«; »θεῶ τέθνηκεν« εἶπεν
 »ἀπέβη γὰρ πονηρὸς καὶ ἐξώλης καί, τὸ κεφάλαιον, ληστής, καὶ νῦν
 ἀντὶ τῆς ἐκκλησίας τὸ ὄρος κατέλιπεν μεθ' ὁμοίου στρατιωτικοῦ.
 »καταρρηξάμενος τὴν ἐσθῆτα ὁ ἀπόστολος καὶ μετὰ μεγάλης οἰμωγῆς 14
 5 »πληξάμενος τὴν κεφαλὴν, »καλὸν γε« ἔφη »φύλακα τῆς τὰδελφοῦ
 »ψυχῆς κατέλιπον. ἀλλ' ἵππος ἦδη μοι παρέστω, καὶ ἡγεμὼν γε-
 »νέσθω μοί τις τῆς ὁδοῦ«. ἤλυνεν, ὥσπερ εἶχεν, αὐτόθεν ἀπὸ τῆς
 ἐκκλησίας. ἐλθὼν δὲ εἰς τὸ χωρίον, ὑπὸ τῆς προφυλακῆς τῶν 15
 ληστών ἀλίσκεται, μήτε φεύγων μήτε παραιτούμενος, ἀλλὰ βοῶν
 10 »ἐπὶ τοῦτ' ἐλήλυθα, ἐπὶ τὸν ἄρχοντα ὑμῶν ἀγάγετέ με· ὃς τέως, 16
 »ὥσπερ ὥπλιστο, ἀνέμενεν, ὡς δὲ προσιόντα ἐγνώρισε τὸν Ἰωάννην,
 »εἰς φυγὴν αἰδεσθεὶς ἐτράπετο. ὁ δὲ ἐδίωκεν ἀνὰ κράτος, ἐπιλαθό-
 »μενος τῆς ἡλικίας τῆς ἑαυτοῦ, κεκραγώς »τί με φεύγεις, τέκνον, 17
 »τὸν σαντοῦ πατέρα, τὸν γυμνόν, τὸν γέροντα; ἐλέησόν με, τέκνον,
 15 »μὴ φοβοῦ· ἔχεις ἔτι ζωῆς ἐλπίδας. ἐγὼ Χριστῷ λόγον δώσω ὑπὲρ
 »σοῦ· ἂν δέῃ, τὸν σὸν θάνατον ἐκὼν ὑπομενῶ, ὡς ὁ κύριος τὸν
 »ὑπὲρ ἡμῶν· ὑπὲρ σοῦ τὴν ψυχὴν ἀντιδώσω τὴν ἐμήν. στήθι,
 »πίστευσον· Χριστὸς με ἀπέστειλεν«. ὁ δὲ ἀκούσας, πρῶτον ἔστη 18
 »μὲν κάτω βλέπων, εἶτα ἔρριπεν τὰ ὄπλα, εἶτα τρέμων ἔκλειεν
 20 »πικρῶς· προσελθόντα δὲ τὸν γέροντα περιέλαβεν, ἀπολογούμενος
 »ταῖς διωγαῖς ὡς ἐδύνατο καὶ τοῖς δάκρυσι βαπτιζόμενος ἐκ δευτέ-
 »ρου, μόνην ἀποκρύπτων τὴν δεξιάν· ὁ δ' ἐγγνώμενος, ἐπομνύμενος 19
 »ὡς ἄφειν αὐτῷ παρὰ τοῦ σωτῆρος ἠῶρηται, δεόμενος, γονυπετῶν,
 »αὐτὴν τὴν δεξιάν ὡς ὑπὸ τῆς μετανόιας κεκαθαρμένην καταφιλῶν.
 25 »ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν ἐπανήγαγεν, καὶ δαψιλῆσι μὲν εὐχαῖς ἔξαιτού-
 244 »μενος, συνεχέσι δὲ νηστεῖαις συναγωνιζόμενος, ποικίλαις δὲ σειρῇσι
 »λόγων κατεπάδων αὐτοῦ τὴν γνώμην, οὐ πρότερον ἀπῆλθεν, ὡς

ATERBDMΣΑ

1 πῶς καὶ τίνα AT¹BDΣΑ Anastas. Sin. p. 936^e. 968^e πῶς καὶ πότε καὶ
 τίνα Tc [getilgt], ERM | 4 καταρρηξάμενος T¹B καταρρηξάμενος δὲ Tr [Tc
 nicht zu erkennen] ERDMΣ καταρρηξάμενος οὖν A | τὴν ἐσθῆτα ὁ ἀπόστολος
 ERBDM ὁ ἀπόστολος τὴν ἐσθῆτα AT ὁ ἀπόστολος > Σ bezeugt von A |
 5 γε ABDΣ σε TERM A Antioch. mon. hom. 122 Anastas. Sin. p. 936^d. 969^a |
 15 ἐλπίδας TcERBDM ἐλπίδα AT¹ΣΑ Anastas. Sin. p. 937^a. 969^b | 18/19 ἔστη
 μὲν TERBDM μὲν ἔστη A | 22 μόνην AT¹BΣΑ C¹cod γονυπετῶν μόνην TcTr
 ERDM | 23 ἄφειν AT¹BD¹ΣΑ ἄφεισις TcER, D¹ corr., M | δεόμενος γονυ-
 πετῶν > Σ

1 συναγωνιζόμενος ATERMΣ ἐξενυμενιζόμενος BD | σειρῇσι Tr [Tc un-
 leserlich] ERB, Dr auf Rasur, A ///ρησι T¹ ῥήσεσι AMΣ

244 >φασιν, πρὶν αὐτὸν ἐπιστῆσαι τῇ ἐκκλησίᾳ, διδοὺς μέγα παράδειγμα
>μετανοίας ἀληθινῆς καὶ μέγα γνώρισμα παλιγγενεσίας, τρόπαιον
5 >ἀναστάσεως βλεπομένης.

ταῦτα τοῦ Κλήμεντος, ἱστορίας ὁμοῦ καὶ ὠφελείας τῆς τῶν ἐν- 24 1
τευξομένων ἔνεκεν, ἐνταῦθά μοι κείσθω.

Φέρε δέ, καὶ τοῦδε τοῦ ἀποστόλου τὰς ἀναντιρρήτους ἐπισημη- ΚΔ
νόμεθα γραφάς. καὶ δὴ τὸ κατ' αὐτὸν εὐαγγέλιον ταῖς ὑπὸ τὸν 2
10 οὐρανὸν διεγνωσμένον ἐκκλησίαις, πρῶτον ἀνωμολογήσθω· ὅτι γε
μὴν εὐλόγως πρὸς τῶν ἀρχαίων ἐν τετάρτῃ μοίρᾳ τῶν ἄλλων τριῶν
κατείλεται, ταύτῃ ἂν γένοιτο δῆλον. οἱ θεσπέσιοι καὶ ὡς ἀλη- 3
θῶς θεοπρεπεῖς, φημὶ δὲ τοῦ Χριστοῦ τοὺς ἀποστόλους, τὸν βίον
ἄκρως κεκαθαμένοι καὶ ἀρετῇ πάσῃ τὰς ψυχὰς κεκοσμημένοι, τὴν
15 δὲ γλῶτταν ἰδιωτεύοντες, τῇ γε μὴν πρὸς τοῦ σωτῆρος αὐτοῖς δε-
δορημένη θείᾳ καὶ παραδοξοποιῷ δυνάμει θαρσύνοντες, τὸ μὲν ἐν
πειθοῖ καὶ τέχνῃ λόγων τὰ τοῦ διδασκάλου μαθήματα προεβέβυν
οὔτε ἤδεσαν οὔτε ἐνεχείρουν, τῇ δὲ τοῦ θείου πνεύματος τοῦ συνερ-
γοῦντος αὐτοῖς ἀποδείξει καὶ τῇ δι' αὐτῶν συντελουμένη θαυμα-
20 τουργῷ τοῦ Χριστοῦ δυνάμει μόνῃ χρώμενοι, τῆς τῶν οὐρανῶν
βασιλείας τὴν γνῶσιν ἐπὶ πᾶσαν κατήγγελλον τὴν οἰκουμένην, σπου-
δῆς τῆς περὶ τὸ λογογραφεῖν μικρὰν ποιούμενοι φροντίδα. καὶ 4
τοῦτ' ἐπραττον ἅτε μείζονι καὶ ὑπὲρ ἄνθρωπον ἐξυπηρετούμενοι
διακονίᾳ. ὁ γοῦν Παῦλος πάντων ἐν παρασκευῇ λόγων δυνατώ-
25 τατος νοήμασιν τε ἱκανώτατος γεγονώς, οὐ πλέον τῶν βραχυτάτων
246 ἐπιστολῶν γραφῇ παραδέδωκεν, καίτοι μυρία γε καὶ ἀπόρητα λέγειν
ἔχων, ἅτε τῶν μέχρι οὐρανοῦ τρίτου θεωρημάτων ἐπιψαύσας ἐπ'
αὐτόν τε τὸν θεοπρεπῆ παράδεισον ἀναρπασθεὶς καὶ τῶν ἐκεῖσε
ῥημάτων ἀρρήτων ἀξιοθεὶς ἐπακούσαι. οὐκ ἄπειροι μὲν οὖν 5
5 ὑπῆρχον τῶν αὐτῶν καὶ οἱ λοιποὶ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν φοιτηταί, δώ-
δεκα μὲν ἀπόστολοι, ἑβδομήκοντα δὲ μαθηταί, ἄλλοι τε ἐπὶ τούτοις

14/15 Act. 4, 13 II Kor. 11, 6 — 16—20 I Kor. 2, 4

2—4 II Kor. 12, 2—4

ATERBDMΣΔ

3 ἐπιστῆσαι ERDMΔ [Synk] γρ ἐπιστῆσαι Tem ἐπεστήριξεν T¹ ἐπιστηρίζαι
Tc κατέστησε B ἀποκατέστησεν A (bis) er ihn überlieferte Σ | 14 ἄκρως AT¹BΣ
ἀκριβῶς ERDM γρ ἀκριβῶς Tem | 17 πειθοῖ TERBDMΣΔ περινοία A |
18/19 ἐνεργοῦντος Σ | 24 πάντων TERBDM ὡν πάντων A

1 μυρία γε AT¹BD γε μυρία Tc [später getilgt], ERM

- 246 μυριοί· ὁμοῦς δ' οὖν ἐξ ἀπάντων τῶν τοῦ κυρίου διατριβῶν ὑπομνή-
ματα Ματθαῖος ἡμῖν καὶ Ἰωάννης μόνοι καταλελοίπασιν· οὗς καὶ
ἐπαναγχεῖ ἐπὶ τὴν γραφὴν ἔλθειν κατέχει λόγος. Ματθαῖός τε 6
10 γὰρ πρότερον Ἑβραίοις κηρύξας, ὥς ἡμελλεν καὶ ἐφ' ἑτέροισι λέναι.
πατρίῳ γλώττῃ γραφῇ παραδόντες τὸ κατ' αὐτὸν εὐαγγέλιον, τὸ λεί-
πον τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ τούτοις ἀφ' ὧν ἐστέλλετο, διὰ τῆς γραφῆς
ἀπεπλήρουν· ἥδη δὲ Μάρκον καὶ Λουκᾶ τῶν κατ' αὐτοὺς εὐαγγελίων 7
τὴν ἔκδοσιν πεποιημένων, Ἰωάννην φασὶ τὸν πάντα χρόνον ἀγράφῳ
15 κεκρημένον κηρύγματι, τέλος καὶ ἐπὶ τὴν γραφὴν ἔλθειν τοιαύσδε
χάριν αἰτίας. τῶν προαναγραφέντων τριῶν εἰς πάντας ἥδη καὶ
εἰς αὐτὸν διαδεδομένων, ἀποδέξασθαι μὲν φασιν, ἀλήθειαν αὐτοῖς
ἐπιμαρτυρήσαντα, μόνην δὲ ἄρα λείπεσθαι τῇ γραφῇ τὴν περὶ τῶν
ἐν πρώτοις καὶ κατ' ἀρχὴν τοῦ κηρύγματος ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ πεπρα-
20 γμένων διήγησιν. καὶ ἀληθὴς γε ὁ λόγος. τοὺς τρεῖς γοῦν 8
εὐαγγελιστὰς συνιδεῖν πάρεστιν μόνᾳ τὰ μετὰ τὴν ἐν τῷ δεσμω-
τηρίῳ Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ κάθειρξιν ἐφ' ἧν ἐνιαυτὸν πεπρα-
γμένα τῷ σωτήρι συγγεγραφότας αὐτό τε τοῦτ' ἐπισημνημένους κατ'
ἀρχὰς τῆς αὐτῶν ἱστορίας· μετὰ γοῦν τὴν τεσσαρακονταήμερον 9
25 νηστείαν καὶ τὸν ἐπὶ ταύτῃ πειρασμὸν τὸν χρόνον τῆς ἰδίας γραφῆς
248 ὁ μὲν Ματθαῖος δηλοῖ λέγων >ἀκούσας δὲ ὅτι Ἰωάννης παρε-
>δόθη, ἀνεχώρησεν· ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας >εἰς τὴν Γαλιλαίαν·, ὁ δὲ Μάρκος
ὡσαύτως >μετὰ δὲ τὸ παραδοθῆναι· φησὶν >Ἰω- 10
>άννην ἦλθεν Ἰησοῦς εἰς τὴν Γαλιλαίαν·, καὶ ὁ Λουκᾶς δὲ
5 πρὶν ἀρξασθαι τῶν τοῦ Ἰησοῦ πράξεων, παραπλησίως ἐπιτηρεῖ, φά-
σκων ὥς ἄρα προσθεῖς Ἡρώδης οἷς διεπράξατο πονηροῖς, >κατέ-
>κλεισε τὸν Ἰωάννην ἐν φυλακῇ·. παρακληθέντα δὲ οὖν τού- 11
των ἕνεκά φασὶ τὸν ἀπόστολον Ἰωάννην τὸν ὑπὸ τῶν προτέρων
εὐαγγελιστῶν παρασιωπηθέντα χρόνον καὶ τὰ κατὰ τοῦτον πεπρα-
10 γμένα τῷ σωτήρι (ταῦτα δ' ἦν τὰ πρὸ τῆς τοῦ βαπτιστοῦ καθείρ-

1/2 Matth. 4, 12 — 3/4 Marc. 1, 14 — 6/7 Lucas 3, 19. 20

ATERBDMΣΔ

7 ἀπασῶν D¹M corr. Dr | διατριβῶν ATERM μαθητῶν BDA ἀποστόλων
Σ | 7/8 ὑπομνήματα > D¹ + Drm | 9 τε ERBDM μὲν AT | 13/14 ἥδη—
πεποιημένων] über Marcus aber und über Lucas und über die Überlieferung ihrer
Evangelien ist schon von uns gesprochen Σ post hunc Lucae et Marci scriptura
euangelica secundum eas causas quas superius diximus, editur Δ | 20 τρεῖς
γ' οὖν T¹ ERBDMΣ τρεῖς γὰρ Tr ἄλλους γοῦν τρεῖς A in superioribus tribus
euangelis Δ

9 κατὰ τοῦτον BDM κατ' αὐτὸν ATER

- 248 ξεως) τῷ κατ' αὐτὸν εὐαγγελίῳ παραδοῦναι, αὐτό τε τοῦτ' ἐπιση-
μῆναι, τοτὲ μὲν φήσαντα >ταύτην ἀρχὴν ἐποίησεν τῶν παρα-
δόξων ὁ Ἰησοῦς<, τοτὲ δὲ μνημονεύσαντα τοῦ βαπτιστοῦ μεταξὺ
τῶν Ἰησοῦ πράξεων ὡς ἔτι τότε βαπτίζοντος ἐν Αἰνῶν ἐγγὺς τοῦ
15 Σαλείμ, σαφῶς τε τοῦτο δηλοῦν ἐν τῷ λέγειν >οὐπω γὰρ ἦν Ἰω-
>άννης βεβλημένος εἰς φυλακὴν<. οὐκοῦν ὁ μὲν Ἰωάννης τῇ 12
τοῦ κατ' αὐτὸν εὐαγγελίου γραφῇ τὰ μηδέπω τοῦ βαπτιστοῦ εἰς
φυλακὴν βεβλημένου πρὸς τοῦ Χριστοῦ προαχθέντα παραδίδωσιν, οἱ
δὲ λοιποὶ τρεῖς εὐαγγελισταὶ τὰ μετὰ τὴν εἰς τὸ δεσμοτήριον κά-
20 θειρίζον τοῦ βαπτιστοῦ μνημονεύουσιν· οἷς καὶ ἐπιστήσαντι οὐκέτ' 13
ἂν δόξει διαφωνεῖν ἀλλήλοις τὰ εὐαγγέλια τῷ τὸ μὲν κατὰ Ἰωάννην
τὰ πρῶτα τῶν τοῦ Χριστοῦ πράξεων περιέχειν, τὰ δὲ λοιπὰ τὴν
ἐπὶ τέλει τοῦ χρόνου αὐτῷ γεγενημένην ἱστορίαν· εἰκότως δ' οὖν
τὴν μὲν τῆς σαρκὸς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν γενεαλογίαν ἄτε Ματθαίῳ
25 καὶ Λουκᾷ προγραφείσαν ἀποσιωπῆσαι τὸν Ἰωάννην, τῆς δὲ θεο-
λογίας ἀπάρξασθαι ὡς ἂν αὐτῷ πρὸς τοῦ θείου πνεύματος οἷα
κρίττονι παραπεφυλαγμένης. ταῦτα μὲν οὖν ἡμῖν περὶ τῆς τοῦ 14
250 κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίου γραφῆς εἰρήσθω, καὶ τῆς κατὰ Μάρκον
δὲ ἡ γενομένη αἰτία ἐν τοῖς πρόσθεν ἡμῖν δεδήλωται· ὁ δὲ Λουκᾶς 15
ἀρχόμενος καὶ αὐτὸς τοῦ κατ' αὐτὸν συγγράμματος τὴν αἰτίαν
προσέθηκεν δι' ἣν πεποιήται τὴν σύνταξιν, δηλῶν ὡς ἄρα πολλῶν
5 καὶ ἄλλων προπετέστερον ἐπιτετηδευκότων διήγησιν ποιήσασθαι ὣν
αὐτὸς πεπληροφόρητο λόγων, ἀναγκαίως ἀπαλλάττων ἡμᾶς τῆς
περὶ τοὺς ἄλλους ἀμφηρίστου ὑπολήψεως, τὸν ἀσφαλῆ λόγον ὥν
αὐτὸς ἱκανῶς τὴν ἀλήθειαν κατειλήφει ἐκ τῆς ἅμα Παύλῳ συνουσίας
τε καὶ διατριβῆς καὶ τῆς τῶν λοιπῶν ἀποστόλων ὁμιλίας ὡφελή-
10 μένος, διὰ τοῦ ἰδίου παρέδωκεν εὐαγγέλιον. καὶ ταῦτα μὲν ἡμεῖς 16
περὶ τούτων· οἰκειότερον δὲ κατὰ καιρὸν διὰ τῆς τῶν ἀρχαίων
παραθέσεως τὰ καὶ τοῖς ἄλλοις περὶ αὐτῶν εἰρημένα πειρασόμεθα
δηλῶσαι. τῶν δὲ Ἰωάννου γραμμῶν πρὸς τῷ εὐαγγελίῳ καὶ ἡ 17

12/13 Ioann. 2, 11 — 13—16 Ioann. 3, 23. 24

2 143, 3f. — 4—10 Luc. 1, 1—4

ATERBDMΣΑ

11 τε AEBRB γε TE¹M > D | 15 δηλοῦν ἐν τῷ λέγειν AΣ δηλῶν ἐν τῷ
λέγειν M indicat dicens A λέγειν T¹B δηλοῦν D δηλοῖ καὶ τῷ λέγειν TemER |
ἦν MΣ ἦν φησὶν ATERBD, ἦν—Ἰωάννης auf Rasur R | 17/18 εἰς φυλακὴν βε-
βλημένου BDM βεβλημένου εἰς φυλακὴν ATER | 23 δοῦν ATER οὖν BD
γ' οὖν M

250 προτέρα τῶν ἐπιστολῶν παρὰ τε τοῖς νῦν καὶ τοῖς ἔτ' ἀρχαίοις
 15 ἀναμφίλεκτος ὡμολόγηται, ἀντιλέγονται δὲ αἱ λοιπαὶ δύο, τῆς δ' 18
 Ἀποκάλυψεως εἰς ἑκάτερον ἔτι νῦν παρὰ τοῖς πολλοῖς περιέλεται ἡ
 δόξα· ὁμοίως γε μὴν ἐκ τῆς τῶν ἀρχαίων μαρτυρίας ἐν οἰκείῳ καιρῷ
 τὴν ἐπίκρισιν δέξεται καὶ αὐτή.

Εὐλογον δ' ἐνταῦθα γενομένους ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰς δηλω- KE 25 1
 20 θείσας τῆς καινῆς διαθήκης γραφάς. καὶ δὴ τακτέον ἐν πρώτοις
 τὴν ἁγίαν τῶν εὐαγγελίων τετρακτὺν, οἷς ἔπεται ἡ τῶν Πράξεων
 τῶν ἀποστόλων γραφή· μετὰ δὲ ταύτην τὰς Παύλου καταλεκτέον 2
 ἐπιστολάς, αἷς ἑξῆς τὴν φερομένην Ἰωάννου προτέραν καὶ ὁμοίως
 τὴν Πέτρου κυρωτέον ἐπιστολήν· ἐπὶ τούτοις τακτέον, εἰ γε φα-
 25 νεῖη, τὴν Ἀποκάλυψιν Ἰωάννου, περὶ ἧς τὰ δόξαντα κατὰ καιρὸν
 ἐκκηρύσμεθα. καὶ ταῦτα μὲν ἐν ὁμολογουμένοις· τῶν δ' ἀντιλε- 3
 γομένων, γνωρίμων δ' οὖν ὅμως τοῖς πολλοῖς, ἡ λεγομένη Ἰακώβου
 φέρεται καὶ ἡ Ἰούδα ἡ τε Πέτρου δευτέρα ἐπιστολή καὶ ἡ ὀνομαζο-
 μένη δευτέρα καὶ τρίτη Ἰωάννου, εἴτε τοῦ εὐαγγελιστοῦ τυγχάνουσαι
 252 εἴτε καὶ ἑτέρον ὁμωνύμου ἐκείνων. ἐν τοῖς νόθοις κατατετάχθω 4
 καὶ τῶν Παύλου Πράξεων ἡ γραφή ὃ τε λεγόμενος Ποιμὴν καὶ ἡ
 Ἀποκάλυψις Πέτρου καὶ πρὸς τούτοις ἡ φερομένη Βαρναβᾶ ἐπιστολή
 καὶ τῶν ἀποστόλων αἱ λεγόμεναι Διδαχαὶ ἔτι τε, ὡς ἔφην, ἡ Ἰω-
 5 ἄννου Ἀποκάλυψις, εἰ φανεῖη· ἦν τινες, ὡς ἔφην, ἀθετοῦσιν, ἕτεροι
 δὲ ἐγκρίνουσιν τοῖς ὁμολογουμένοις. ἤδη δ' ἐν τούτοις τινὲς καὶ 5
 τὸ καθ' Ἑβραίους εὐαγγέλιον κατέλεξαν, ᾧ μάλιστα Ἑβραίων οἱ τὸν
 Χριστὸν παραδεξάμενοι χαίρουσιν. ταῦτα δὲ πάντα τῶν ἀντι-
 λεγομένων ἂν εἴη, ἀναγκαίως δὲ καὶ τούτων ὅμως τὸν κατάλογον 6
 10 πεποιήμεθα, διακρίνοντες τὰς τε κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν παρά-
 δοσιν ἀληθεῖς καὶ ἀπλάστους καὶ ἀνωμολογημένας γραφάς καὶ τὰς
 ἄλλως παρὰ ταύτας, οὐκ ἐνδιαθήκους μὲν ἀλλὰ καὶ ἀντιλεγόμενας,
 ὅμως δὲ παρὰ πλείστοις τῶν ἐκκλησιαστικῶν γνωσκομένας, ἵν' εἰ-
 δέναι ἔχοιμεν αὐτάς τε ταύτας καὶ τὰς ὀνόματι τῶν ἀποστόλων
 15 πρὸς τῶν αἰρετικῶν προφερομένας ἥτοι ὡς Πέτρον καὶ Θωμᾶ καὶ
 Ματθίᾳ ἢ καὶ τινων παρὰ τούτους ἄλλων εὐαγγέλια περιεχούσας ἢ

4/5 250, 24. 25. 16. 17

ATERBDMΣΑ

14 καὶ τοῖς ἔτ' ἀρχαίοις ATERB καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις DM | 18 δέξε-
 ται ARB ἐκδέχεται TEDM | 28 φέρεται BD¹M φαίνεται ATERD^r | ἡ¹ BM
 > ATERD

4 doctrina quae dicitur ΑΣ die welche genannt wird Lehren Σarm | 12 ἄλλως
 TERBDM ἄλλας Α | 16 ματθία ΠΑ ^{ⲙⲁⲩⲏⲛ} Σ | ἡ² BD Σ sed et Α > ATERM

- 252 ὡς Ἀνδρέου καὶ Ἰωάννου καὶ τῶν ἄλλων ἀποστόλων πράξεις· ὧν
οὐδέν οὐδαμῶς ἐν συγγράμματι τῶν κατὰ τὰς διαδοχὰς ἐκκλησιαστι-
κῶν τις ἀνὴρ εἰς μνήμην ἀγαγεῖν ἠξίωσεν, πόρρω δὲ πού καὶ ὁ τῆς 7
20 φράσεως παρὰ τὸ ἥθος τὸ ἀποστολικὸν ἐναλλάττει χαρακτῆρ, ἢ τε
γνώμη καὶ ἢ τῶν ἐν αὐτοῖς φερομένων προαίρεσις πλείστον ὅσον
τῆς ἀληθοῦς ὀρθοδοξίας ἀπάδουσα, ὅτι δὴ αἵρετικῶν ἀνδρῶν ἀνα-
πλάσματα τυγχάνει, σαφῶς παρίστησιν· ὅθεν οὐδ' ἐν νόθοις αὐτὰ
κατατακτέον, ἀλλ' ὡς ἄτοπα πάντα καὶ δυσσεβῆ παραιτητέον.
- 25 Ἰωμεν δὴ λοιπὸν καὶ ἐπὶ τὴν ἐξῆς ἱστορίαν. Σίμωνα τὸν Κε 26 1
μάγον Μένανδρος διαδεξάμενος, ὅπλον δεύτερον οὐ χειρὸν τοῦ προ-
τέρου τῆς διαβολικῆς ἐνεργείας ἀποδείκνυται τὸν τρόπον. ἦν καὶ
οὗτος Σαμαρεὺς, εἰς ἄκρον δὲ γοητείας οὐκ ἔλαττον τοῦ διδασκάλου
- 254 προσελθὼν, μείζουσιν ἐπιδαφιλεύεται τερατολογίαις, ἑαυτὸν μὲν ὡς
ἄρα εἶη, λέγων, ὁ σωτὴρ ἐπὶ τῇ τῶν ἀνθρώπων ἀνωθέν ποθεν ἐξ
ἀοράτων αἰώνων ἀπεσταλμένος σωτηρία, διδάσκων δὲ μὴ ἄλλως 2
δύνασθαι τίνα καὶ αὐτῶν τῶν κοσμοποιῶν ἀγγέλων περιγενήσεσθαι,
5 μὴ πρότερον διὰ τῆς πρὸς αὐτοῦ παραδιδομένης μαγικῆς ἐμπειρίας
ἀχθέντα καὶ διὰ τοῦ μεταδιδόμενου πρὸς αὐτοῦ βαπτίσματος, οὐ
τοὺς καταξιουμένους ἀθανασίαν αἰδίου ἐν αὐτῷ τούτῳ μεθέξειν τῷ
βίῳ, μηκέτι θνήσκοντας, αὐτοῦ δὲ παραμένοντας εἰς τὸ αἰὲ ἀγῆρως
τινὰς καὶ ἀθανάτους ἐσομένους. ταῦτα μὲν οὖν καὶ ἐκ τῶν Εἰρη-
10 ναίου διαγινώσκειν ῥᾶδιον· καὶ ὁ Ἰουστίνος δὲ κατὰ τὸ αὐτὸ τοῦ Σί- 3
μωνος μνημονεύσας, καὶ τὴν περὶ τούτου διήγησιν ἐπιφέρει, λέγων

ᾠ Μένανδρον δὲ τίνα καὶ αὐτὸν Σαμαρέα, τὸν ἀπὸ κόμης Καπα-
ρατταίας, γενόμενον μαθητὴν τοῦ Σίμωνος, οἰσטרηθέντα καὶ αὐτὸν
ὑπὸ τῶν δαιμόνων καὶ ἐν Ἀντιοχείᾳ γενόμενον, πολλοὺς ἐξαπα-
15 τῆσαι διὰ μαγικῆς τέχνης οἶδαμεν· ὃς καὶ τοὺς αὐτῷ ἐπομένους ὡς
μὴ ἀποθνήσκοιεν, ἔπεισεν, καὶ νῦν τινὲς εἰσιν, ἀπ' ἐκείνου τούτο
ᾠμολογοῦντες.

ἦν δ' ἄρα διαβολικῆς ἐνεργείας διὰ τοιῶνδε γοήτων τὴν Χρι- 4
στιανῶν προσηγορίαν ὑποδυομένων τὸ μέγα τῆς θεοσεβείας μυστή-

25—S. 254, 9 Iren. 1, 23, 5

12—17 Iustin. apol. 1, 23

ATERBDMΣΔ

8/9 ἀγῆρως τινὰς καὶ ἀθανάτους ATER ἀγῆρους καὶ ἀθανάτους BD ἀγῆ-
ρους καὶ ἀθανάτους τινὰς M | 12/13 καπαρταίας BDM Ν'ΣΝ'Σ [ΚΑΠΑ-
ΡΑΠΑΙΑΣ verlesen für ΚΑΠΑΡΑΤΤΑΙΑΣ] Σ καπαρττίας TE καπαρ-
τίας A καπαρτίας R capparathēa Δ καπαρταίας Iust HS

254 ριον ἐπὶ μαγείᾳ σπουδάσαι διαβαλεῖν διασῦραι τε δι' αὐτῶν τὰ
21 περὶ ψυχῆς ἀθανασίας καὶ νεκρῶν ἀναστάσεως ἐκκλησιαστικὰ δόγ-
ματα. ἀλλ' οὗτοι μὲν τούτους σωτῆρας ἐπιγραφάμενοι τῆς ἀλη-
θοῦς ἀποπεπτώκασιν ἐλπίδος·

ἄλλους δ' ὁ πονηρὸς δαίμων, τῆς περὶ τὸν Χριστὸν τοῦ θεοῦ ΚΖ 27 1

25 διαθέσεως ἀδυνατῶν ἐκσεῖσαι, θατεράληπτους εὐρὼν ἐσφετερίζετο

256 Ἐβριωνάους τούτους οἰκείως ἐπεφῆμιζον οἱ πρῶτοι, πτωχῶς καὶ
ταπεινῶς τὰ περὶ τοῦ Χριστοῦ δοξάζοντας. λιτὸν μὲν γὰρ αὐτὸν 2
καὶ κοινὸν ἡγούντο, κατὰ προκοπὴν ἦθους αὐτὸ μόνον ἄνθρωπον
δεδικαιωμένον ἐξ ἀνδρός τε κοινωνίας καὶ τῆς Μαρίας γεγεννημένον·
5 δεῖν δὲ πάντως αὐτοῖς τῆς νομικῆς θρησκείας ὥς μὴ ἂν διὰ μόνης
τῆς εἰς τὸν Χριστὸν πίστεως καὶ τοῦ κατ' αὐτὴν βίου σωθησο-
μένοις. ἄλλοι δὲ παρὰ τούτους τῆς αὐτῆς ὄντες προσηγορίας, 3

τὴν μὲν τῶν εἰρημένων ἔκτοπον διεδίδρασκον ἀτοπίαν, ἐκ παρθένου
καὶ ἁγίου πνεύματος μὴ ἀρνούμενοι γεγονέναι τὸν κύριον, οὐ μὴν
10 ἔθ' ὁμοίως καὶ οὗτοι προὔπαρχειν αὐτὸν θεὸν λόγον ὄντα καὶ σο-
φίαν ὁμολογοῦντες, τῇ τῶν προτέρων περιτρέποντο δυσσεβείᾳ,
μάλιστα ὅτε καὶ τὴν σωματικὴν περὶ τὸν νόμον λατρείαν ὁμοίως
ἐκείνοις περιέπειν ἐσπούδαζον. οὗτοι δὲ τοῦ μὲν ἀποστόλου 4

πάμπαν τὰς ἐπιστολάς ἀρνητέας ἡγούντο εἶναι δεῖν, ἀποστάτην
15 ἀποκαλοῦντες αὐτὸν τοῦ νόμου, εὐαγγελίῳ δὲ μόνῳ τῷ καθ' Ἐβραίους
λεγομένῳ χρῶμενοι, τῶν λοιπῶν σμικρὸν ἐποιούντο λόγον· καὶ τὸ 5
μὲν σάββατον καὶ τὴν ἄλλην Ἰουδαϊκὴν ἀγωγὴν ὁμοίως ἐκείνοις
παρεφύλαττον, ταῖς δ' αὖ κυριακαῖς ἡμέραις ἡμῖν τὰ παραπλήσια
εἰς μνήμην τῆς σωτηρίου ἀναστάσεως ἐπετέλουν· ὅθεν παρὰ τὴν 6
20 τοιαύτην ἐγχείρησιν τῆς τοιαύδε λελόγχασι προσηγορίας, τοῦ Ἐβρι-
ωνάων ὀνόματος τὴν τῆς διανοίας πτωχείαν αὐτῶν ὑποφαίνοντος·
ταύτῃ γὰρ ἐπὶ κλην ὁ πτωχὸς παρ' Ἐβραίοις ὀνομάζεται.

Κατὰ τοὺς δηλουμένους χρόνους ἑτέρας αἰρέσεως ἀρχηγὸν γενέ- ΚΗ 28 1
σθαι Κήρινθον παρειλήφμεν· Γάιος, οὗ φωνὰς ἤδη πρότερον παρα-
25 τέθειμαι, ἐν τῇ φερομένῃ αὐτοῦ ζητήσῃ ταῦτα περὶ αὐτοῦ γράφει

256, 24/25 176, 21 ff.

ATERBDMΣΔ

20 διασύρεται δὲ αὐτῷ BD διασύρεται δὲ δι' αὐτῶν Δ wie es scheint

25 θατεράληπτους ABD θατέραι ληπτὸς TER κατὰ θάτερα ληπτὸς M

5 τῆς BD¹M > ATER getilgt D | 12 μάλιστα ὅτε AT¹BDM μάλισθ'
ὅτι TeER | 14 πάμπαν TERBDMΔ πάσας Α πάμπαν πάσας Σ | 19 σω-
τηρίου BDMΣ τοῦ κυρίου ATERΔ | 20/21 ἐβριων BΣ | 23 δηλουμένουσ
BDM δεδηλωμένους ATER | 25 αὐτοῦ² BDΣ de quo Δ τοῦ αὐτοῦ ATERM

- 256 >ἀλλὰ καὶ Κήρινθος ὁ δι' ἀποκαλύψεων ὡς ὑπὸ ἀποστόλου 2
 27 >μεγάλου γεγραμμένων τερατολογίας ἡμῖν ὡς δι' ἀγγέλων αὐτῷ
 258 >δεδειγμένως ψευδόμενος ἐπεισάγει, λέγων μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἐπίγειον
 >εἶναι τὸ βασίλειον τοῦ Χριστοῦ καὶ πάλιν ἐπιθυμίας καὶ ἡδοναῖς
 >ἐν Ἱερουσαλὴμ τὴν σάρκα πολιτευομένην δουλεύειν. καὶ ἐχθρὸς ὑπάρ-
 >χων ταῖς γραφαῖς τοῦ θεοῦ, ἀριθμὸν χιλιονταετίας ἐν γάμῳ ἑορτῆς,
 5 >θέλων πλανᾶν, λέγει γίνεσθαι.

καὶ Διονύσιος δέ, ὁ τῆς κατὰ Ἀλεξάνδρειαν παροικίας καθ' ἡμᾶς 3
 τὴν ἐπισκοπὴν εἰληχώς, ἐν δευτέρῳ τῶν Ἐπαγγελιῶν περὶ τῆς Ἰω-
 ἄννου Ἀποκαλύψεως εἰπὼν τινα ὡς ἐκ τῆς ἀνέκαθεν παραδόσεως,
 τοῦ αὐτοῦ μέμνηται ἀνδρὸς τούτοις τοῖς ῥήμασιν

- 10 >Κήρινθον δέ, τὸν καὶ τὴν ἀπ' ἐκείνου κληθεῖσαν Κηρινθιανὴν 4
 >αἰρεσιν συστησάμενον, ἀξιόπιστον ἐπισημίσει θελήσαντα τῷ ἑαυτοῦ
 >πλάσματι ὄνομα. τοῦτο γὰρ εἶναι τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ τὸ δόγμα,
 >ἐπίγειον ἔσεσθαι τὴν τοῦ Χριστοῦ βασιλείαν, καὶ ὡν αὐτὸς ὀρέγεται, 5
 >φιλοσώματος ὃν καὶ πάνν σαρκικός, ἐν τούτοις ὀνειροπολεῖν ἔσε-
 15 >σθαι, γαστρὸς καὶ τῶν ὑπὸ γαστέρα πλησμοναῖς, τοῦτ' ἐστὶ σιτίοις
 >καὶ πότοις καὶ γάμοις καὶ δι' ὧν εὐφημότερον ταῦτα ῥήθη πορι-
 >εῖσθαι, ἑορταῖς καὶ θυσίαις καὶ ἱερείων σφαγαῖς.

ταῦτα Διονύσιος· ὁ δὲ Εἰρηναῖος ἀπορρητοτέρως δὴ τινὰς τοῦ 6
 αὐτοῦ ψευδοδοξίας ἐν πρώτῳ συγγράμματι τῶν πρὸς τὰς αἰρέσεις
 20 προθεῖς, ἐν τῷ τρίτῳ καὶ ἱστορίαν οὐκ ἀξίαν λήθης τῇ γραφῇ
 παραδέδωκεν, ὡς ἐκ παραδόσεως Πολυκάρπου φάσκων Ἰωάννην τὸν

26—S. 258, 1 Apoc. 1, 2. 22, 8

1/2 Apoc. 20, 4—6 — 2/3 Apoc. 21, 2. 10. 22, 1. 2. 14. 17 — 4 Apoc.
 20, 3. 6 — 4/5 Apoc. 19, 7. 9. 21, 2. 9. 22, 17 — 10—17 = 7, 25, 2. 3 —
 18—20 Iren. 1, 26, 1 — 21—S. 260, 6 Iren. 3, 3, 4 vgl. unten 4, 14, 6

ATERBDMΣΔ

26 ὁ alte Interpolation, wenn nicht nach ὁ etwas fehlt

1 δεδειγμένως AT¹BD δεδιδαγμένως ERΣ γρ δεδιδαγμένως Tem δεδειδαγ-
 μένας M vgl. Theodor. haer. 2, 3 ἀγγέλων [ἀπειλῶν HSS] τινων διδασκαλίας
 συνέθηκε | 3 δουλεύειν Π δουλεύειν Δ | 4 γάμοι ἑορτῆς alte Corruptel,
 γάμον ἑορτῇ Tr Fest der Hochzeit Σ nuptiarum festiuitates Δ mit ungenügender
 Conjectur, vor ἐν γάμῳ scheint etwas ausgefallen zu sein | 11 συστησάμενον
 αἰρεσιν 7, 25, 2 | 15 πλησμοναῖς 7, 25, 3 πλησμονῶν Π

260 ἀπόστολον εἰσελθεῖν ποτε ἐν βαλανείῳ, ὥστε λούσασθαι, γρόντα δὲ
 ἔνδον ὄντα τὸν Κηρίνθον, ἀποπηδῆσαι τε τοῦ τόπου καὶ ἐκφυγεῖν
 θύραζε, μηδ' ὑπομείναντα τὴν αὐτὴν αὐτῷ ὑποδῦναι στέγην, ταῦτό
 δὲ τοῦτο καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ παραινέσαι, φήσαντα »φύγωμεν, μὴ καὶ
 5 τὸ βαλανεῖον συμπέσῃ, ἔνδον ὄντος Κηρίνθου τοῦ τῆς ἀληθείας
 ἐχθροῦ.

Ἐπὶ τούτων δῆτα καὶ ἡ λεγομένη τῶν Νικολαϊτῶν αἵρεσις ἐπὶ ΚΘ 29 1
 σμικρότατον συνέστη χρόνον, ἥς δὴ καὶ ἡ τοῦ Ἰωάννου Ἀποκάλυψις
 μνημονεύει· οὗτοι Νικόλαον ἓνα τῶν ἀμφὶ τὸν Στέφανον διακόνων
 10 πρὸς τῶν ἀποστόλων ἐπὶ τῇ τῶν ἐνδεῶν θεραπείᾳ προεχειρισμένων
 ᾗχουν. ὁ γε μὴν Ἀλεξανδρεὺς Κλήμης ἐν τρίτῳ Στρωματεῖ ταῦτα
 περὶ αὐτοῦ κατὰ λέξιν ἱστορεῖ

»ὥραϊαν, φασί, γυναῖκα ἔχων οὗτος, μετὰ τὴν ἀνάληψιν τὴν τοῦ 2
 »σωτῆρος πρὸς τῶν ἀποστόλων ὀνειδισθεὶς ζηλοτυπίαν, εἰς μέσον
 15 »ἀγαγὼν τὴν γυναῖκα γῆμαι τῷ βουλομένῳ ἐπέτρεψεν. ἀκόλουθον
 »γὰρ εἶναι φάσι τὴν πρᾶξιν ταύτην ἐκείνη τῇ φωνῇ τῇ ὅτι »παρα-
 »χρᾶσθαι τῇ σαρκὶ δεῖ, καὶ δὴ κατακολουθήσαντες τῷ γεγεννημένῳ
 »τῷ τε εἰρημένῳ ἀπλῶς καὶ ἀβασανίστως, ἀνέδην ἐκπορνεύουσιν οἱ
 »τὴν αἵρεσιν αὐτοῦ μετιόντες. πυνθάνομαι δ' ἐγὼ τὸν Νικόλαον 3
 20 »μηδεμιᾶ ἑτέρα παρ' ἣν ἔγημε κεχρηῆσθαι γυναικί, τῶν τε ἐκείνου
 »τέκνων τὰς μὲν θηλείας καταγρηᾶσαι παρθένους, ἄφθορον δὲ δια-
 »μείναι τὸν νόον· ὧν οὕτως ἐχόντων ἀποβολὴ πάθους ἦν ἡ εἰς μέσον
 »τῶν ἀποστόλων τῆς ζηλοτυπουμένης ἐκκύκλησις γυναικός, καὶ ἡ
 »ἐγκράτεια τῶν περισπονδάστων ἡδονῶν τὸ »παραχρᾶσθαι τῇ σαρκί»
 25 »ἐδίδασκεν. οὐ γάρ, οἶμαι, ἐβούλετο κατὰ τὴν τοῦ σωτῆρος ἐντολὴν
 »»δυσὶ κυρίοις δουλεύειν«, ἡδονῇ καὶ κυρίῳ. λέγουσι δ' οὖν καὶ 4
 262 τὸν Ματθίαν οὕτω διδάξαι, σαρκὶ μὲν μάχεσθαι καὶ παραχρᾶσθαι

8/9 Apoc. 2, 6. 15 — 9/10 Act. 6, 5 — 13—S. 262, 3 Clemens strom.
 3, 25. 26 — 16/17 vgl. Clem. strom. 2, 118 — 26 Matth. 6, 24 Luc. 16, 13
 — 26—S. 262, 3 Zahn GK 2, 754

ATERBDMΣΔ

1 ἐν βαλανείῳ AB ἐν βαλανίῳ DM εἰς βαλανεῖον TER | 7 τούτων
 TEBDM τοῦτω ARΣ | 10 προεχειρισμένων AΣΔ προεχειρισμένον TERBDM
 | 13 φασὶ ATERDM > Σ φησὶ BA CI HS | 16/17 παραχρᾶσθαι ATERBD
 [παραχρηῆσθαι Clem. strom. 2, 118 und 3, 26] παρὰχρηῆσθαι M CI HS | 23 ἐκ-
 κύκλησις BDM ἐγκύκλησις ATER ἐκκύκλησις aus ἐγκύκλησις corr. CI HS |
 26 κυρίῳ ΠΣ θεῷ A CI | γ' οὖν B CI

1 ματθίαν ΠA CI ܡܬܬܝܐ Σ

262 >μηδὲν αὐτῇ πρὸς ἡδονὴν ἐνδιδόντα, ψυχὴν δὲ αὖξιν διὰ πίστεως
>καὶ γνώσεως<.

ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῶν κατὰ τοὺς δηλουμένους χρόνους παρα-
5 βραβεῦσαι τὴν ἀλήθειαν ἐγκεχειρηκότων, λόγον γε μὴν θάπτον εἰς
τὸ παντελὲς ἀπεσβηκότων εἰρήσθω.

ὁ μὲντοι Κλήμης, οὗ τὰς φωνὰς ἀρτίως ἀνέγνωμεν, τοῖς προ- 30 1
ειρημένοις ἐξῆς διὰ τοὺς ἀθετοῦντας τὸν γάμον τοὺς τῶν ἀποστόλων
ἐξετασθέντας ἐν συζυγίαις καταλέγει, φάσκων

10 >ἢ καὶ τοὺς ἀποστόλους ἀποδοκιμάσουσιν; Πέτρος μὲν γὰρ καὶ
>Φίλιππος ἐπαιδοποιήσαντο, Φίλιππος δὲ καὶ τὰς θυγατέρας ἀνδράσιν
>ἐξέδωκεν, καὶ ὁ γε Παῦλος οὐκ ὀκνεῖ ἐν τινι ἐπιστολῇ τὴν αὐτοῦ
>προσαγορεῦσαι σύζυγον, ἣν οὐ περιεκόμιζεν διὰ τὸ τῆς ὑπηρεσίας
>εὐσταλές<.

15 ἐπεὶ δὲ τούτων ἐμνήσθημεν, οὐ λυπεῖ καὶ ἄλλην ἀξιοδιήγητον 2
ἱστορίαν τοῦ αὐτοῦ παραθέσθαι, ἣν ἐν τῷ ἐβδόμῳ Στρωματεῖ τοῦτον
ἱστορῶν ἀνέγραψεν τὸν τρόπον

>φασὶ γοῦν τὸν μακάριον Πέτρον θεασάμενον τὴν ἑαυτοῦ γν
>ναῖκα ἀπαγομένην τὴν ἐπὶ θανάτῳ, ἡσθῆναι μὲν τῆς κλήσεως χάριν
20 >καὶ τῆς εἰς οἶκον ἀνακομιδῆς, ἐπιφωνῆσαι δὲ εὖ μάλα προτρεπτικῶς
>καὶ παρακλητικῶς, ἐξ ὀνόματος προσειπόντα >μέμνησο, ὦ αὐτῇ, τοῦ
>κυρίου<. τοιοῦτος ἦν ὁ τῶν μακαρίων γάμος καὶ ἡ τῶν φιλάτων
>τελεία διάθεσις<.

264 καὶ ταῦτα δ', οἰκεῖα ὄντα τῇ μετὰ χειρὸς ὑποθέσει, ἐνταῦθά
μοι κατὰ καιρὸν κείσθω.

Παῦλον μὲν οὖν καὶ Πέτρον τῆς τελευτῆς ὁ τε χρόνος καὶ ὁ 31 1

10—14 strom. 3, 52. 53 — 12/13 Phil. 4, 3 — 13/14 I Kor. 9, 5. 12 —

18—23 strom. 7, 63. 64

3—5 176, 17 ff.

ATERBDMΣΔ

2 ἡδονὴν ἀκόλαστον Cl | 7 τὰς AT¹BDΣΔ ταῖτας τὰς ERM, Tc getilgt
| 8 τὸν γάμον TcERM γάμον AT¹BD | 10 ἀποδοκιμάσουσιν II ἀποδοκιμά-
ζουσιν Δ ClHS | 13 οὐ > B | 15 ἐπεὶ δὲ ADM ἐπειδὴ T¹ ἐπεὶ δὲ B
ἐπειδὴ δὲ TcER δὲ bezeugen ΣΔ | 20 εἰς BDM Cl ἐπ' ATER | 22 τῶν φι-
λάτων ΠΣ alter Fehler beatorum Δ nach Conjectur, μέχρι τῶν φιλάτων Cl

264 τρόπος καὶ πρὸς ἔτι τῆς μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ βίου τῶν σκηνω-
 5 μάτων αὐτῶν καταθέσεως ὁ χώρος ἤδη πρότερον ἡμῖν δεδήλωται·
 τοῦ δὲ Ἰωάννου τὰ μὲν τοῦ χρόνου ἤδη πως εἴρηται, τὸ δέ γε τοῦ 2
 σκηνώματος αὐτοῦ χωρίον ἐξ ἐπιστολῆς Πολυκράτους (τῆς δ' ἐν Ἐφέσῳ
 παροικίας ἐπίσκοπος οὗτος ἦν) ἐπιδείκνυται, ἣν Οὐίκτορι Ῥωμαίων
 ἐπισκόπῳ γράφων, ὁμοῦ τε αὐτοῦ καὶ Φιλίππου μνημονεύει τοῦ
 10 ἀποστόλου τῶν τε τούτου θυγατέρων ὥδ' ἔτι πως

καὶ γὰρ κατὰ τὴν Ἀσίαν μεγάλα στοιχεῖα κεκοίμηται· ἅτινα 3
 ἀναστήσεται τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου, ἐν ᾗ ἔρχε-
 ται μετὰ δόξης ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἀναζητήσει πάντας τοὺς ἁγίους, Φί-
 15 λιππον τῶν δώδεκα ἀποστόλων, ὃς κεκοίμηται ἐν Ἱερραπόλει καὶ
 δύο θυγατέρες αὐτοῦ γεγηρακυῖαι παρθένοι καὶ ἡ ἑτέρα αὐτοῦ θυ-
 γάτῃ ἐν ἁγίῳ πνεύματι πολιτευσάμενη ἐν Ἐφέσῳ ἀναπαύεται· ἔτι
 δὲ καὶ Ἰωάννης, ὁ ἐπὶ τὸ στήθος τοῦ κυρίου ἀναπεσών, ὃς ἐγενήθη
 ἱερεὺς τὸ πέταλον πεφορεκὼς καὶ μάρτυς καὶ διδάσκαλος, οὗτος ἐν
 Ἐφέσῳ κεκοίμηται.

20 ταῦτα καὶ περὶ τῆς τῶνδε τελευτῆς· καὶ ἐν τῷ Γαίῳ δέ, οὗ 4
 μικρῷ πρόσθεν ἐμνήσθημεν, διαλόγῳ Πρόκλος, πρὸς ὃν ἐποιεῖτο τὴν
 266 ζήτησιν, περὶ τῆς Φιλίππου καὶ τῶν θυγατέρων αὐτοῦ τελευτῆς,
 συνάδων τοῖς ἐκτεθείσιν, οὕτω φησὶν

μετὰ τοῦτον προφητίδες τέσσαρες αἱ Φιλίππου γεγέννηται ἐν
 Ἱερραπόλει τῇ κατὰ τὴν Ἀσίαν· ὁ τάφος αὐτῶν ἔστιν ἐκεῖ καὶ ὁ τοῦ
 5 πατρὸς αὐτῶν.

6 236, 18 ff. — 11—19 = 5, 24, 2. 3 — 17 Ioann. 13, 25. [21, 20 —
 18 Exod. 28, 32—34. Lev. 8, 9. Matth. 18, 18 — 20/21 256, 24 ff.

ATERBDMΣΑ

7 Polykarpos Σ | 11 καὶ γὰρ T durch Rasur corr., ERBDM [= 5, 24, 2
 II] καὶ γὰρ καὶ AT¹ | 12 ἐσχάτῃ ΠΣΑ > 5, 24, 2 | 13 οὐρανῶν 5, 24, 2
 | 13/14 φίλιππον ΠΑ [= 5, 24, 2 AT¹ERBDM Hieron. de uir. ill. 45 φίλιπος Tr]
 die Stelle ist verdorben, vgl. zu 16 | 14 τῶν TERBDM [= 5, 24, 2 TERBDM]
 τὸν τῶν A [= 5, 24, 2 A] | 15 δύο θυγατέρες αὐτοῦ und ἡ ἑτέρα [= die eine von
 zweien] αὐτοῦ θυγάτῃ können ursprünglich so nicht neben einander gestanden
 haben, die Stelle scheint lückenhaft | 16 πολιτευσάμενη ATERDMΣΑ [= 5,
 24, 2 ATERΣ] πολιτευσάμενη ἢ B [= 5, 24, 2 BDMΔ Hieron] | ἀναπέπνται D¹
 [= 5, 24, 2 M] corr. Dem

3 τοῦτον TcERΣ τοῦτο BDM τοῦτον δὲ AT¹ haec autem A

- 266 ταῦτα μὲν οὗτος· ὁ δὲ Δονκᾶς ἐν ταῖς Πράξεσιν τῶν ἀποστόλων 5
 τῶν Φιλίππου θυγατέρων ἐν Καισαρείᾳ τῆς Ἰουδαίας ἅμα τῷ πατρὶ
 τότε διατριβουσῶν προφητικοῦ τε χαρίσματος ἡξιωμένων μνημονεύει,
 κατὰ λέξιν ὧδὲ πως λέγων· ἤλθομεν εἰς Καισάρειαν, καὶ εἰσελ-
 10 >θόντες εἰς τὸν οἶκον Φιλίππου τοῦ εὐαγγελιστοῦ, ὄντος
 >ἐκ τῶν ἐπτά, ἐμείναμεν παρ' αὐτῷ. τούτῳ δὲ ἦσαν παρ-
 >θένοι θυγατέρες τέσσαρες προφητεύουσαι. τὰ μὲν οὖν εἰς 6
 ἡμετέραν ἐλθόντα γινώσκιν περὶ τε τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν ἀποστο-
 λικῶν χρόνων ὧν τε καταλειπίσιν ἡμῖν ἱερῶν γραμμάτων καὶ
 15 τῶν ἀντιλεγομένων μὲν, ὅμως δ' ἐν πλείστοις ἐκκλησίαις παρὰ πολ-
 λοις δεδημοσιευμένων τῶν τε παντελῶς νόθων καὶ τῆς ἀποστολικῆς
 ὀρθοδοξίας ἄλλοτρίων ἐν τούτοις διειληφότες, ἐπὶ τὴν τῶν ἐξῆς
 προΐωμεν ἱστορίαν.
- Μετὰ Νέρωνα καὶ Δομετιανὸν κατὰ τοῦτον οὗ νῦν τοὺς χρό- AB 32 1
 20 νους ἐξετάζομεν, μερικῶς καὶ κατὰ πόλεις ἐξ ἐπαναστάσεως δήμων
 τὸν καθ' ἡμῶν κατέχει λόγος ἀνακινηθῆναι διωγμόν· ἐν ᾧ Συμεῶνα
 τὸν τοῦ Κλωπᾶ, ὃν δεῦτερον καταστήναι τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἐκ-
 κλησίας ἐπίσκοπον ἐδηλώσαμεν, μαρτυρίῳ τὸν βίον ἀναλῦσαι παρει-
 λήψαμεν. καὶ τούτου μάρτυς αὐτὸς ἐκεῖνος, οὗ διαφόροις ἤδη 2
 25 πρότερον ἐχρησάμεθα φωναῖς, Ἡγήσιππος· ὃς δὴ περὶ τινων αἵρε-
 268 τικῶν ἱστορῶν, ἐπιφέρει δηλῶν ὡς ἄρα ὑπὸ τούτων κατὰ τόνδε τὸν
 χρόνον ὑπομείνας κατηγορίαν, πολυτρόπως ὁ δηλούμενος ὡς ἂν
 Χριστιανὸς ἐπὶ πλείστοις ἀκισθεὶς ἡμέραις αὐτόν τε τὸν δικαστὴν
 καὶ τοὺς ἀμφ' αὐτόν εἰς τὰ μέγιστα καταπλήξας, τῷ τοῦ κυρίου
 5 πάθει παραπλήσιον τέλος ἀπηνέγκατο· οὐδὲν δὲ οἶον καὶ τοῦ συγ- 3
 γραφέως ἐπακοῦσαι, αὐτὰ δὴ ταῦτα κατὰ λέξιν ὧδὲ πως ἱστο-
 ροῦντος

ἀπὸ τούτων δηλαδὴ τῶν αἵρετικῶν κατηγοροῦσί τινες Σίμωνος

9—12 Act. 21, 8. 9 — 21—23 226, 20 ff.

8—10 Zahn, Forsch. 6, 241

ATERBDMΣΑ

6 μὲν BDMR μὲν οὖν ATE | 7 des anderen Philippos Σ | 13 ἀποστό-
 λων BDMΣΑ ἀποστόλων αὐτῶν ATER | 21 τὸν ATeER τῶν T¹BDM
 25 ὅς δὴ περὶ τινων ATERM is ergo Α περὶ τινων γοῦν BDΣ

8 σίμωνος BD¹M [Hieron. Eusarm zu ol. 221 Chron. pasch. 471, 12; Συμεῶν
 ὁ καὶ Σίμων Chron. pasch. 460, 14 = Hieron. Eusarm ol. 210] συμεῶνος ATERDrΣΑ
 vgl. zu 270, 2

268 τοῦ Κλωπᾶ ὡς ὄντος ἀπὸ Δαυὶδ καὶ Χριστιανοῦ, καὶ οὕτως μαρ-
10 τυρεῖ ἐτῶν ὧν ῥα ἐπὶ Τραϊανοῦ Καίσαρος καὶ ὑπατικοῦ Ἀττικοῦ.

φησὶν δὲ ὁ αὐτὸς ὡς ἄρα καὶ τοὺς κατηγόρους αὐτοῦ, ζητούν- 4
μένων τότε τῶν ἀπὸ τῆς βασιλικῆς Ἰουδαίων φυλῆς, ὡς ἂν ἐξ αὐτῶν
ὄντας ἀλῶναι συνέβη. λογισμῷ δ' ἂν καὶ τὸν Συμεῶνα τῶν αὐ-
τοπιδῶν καὶ αὐτηγόνων εἴποι ἂν τις γεγονέναι τοῦ κυρίου, τεκμηρίω
15 τῷ μήκει τοῦ χρόνου τῆς αὐτοῦ ζωῆς χρόμενος καὶ τῷ μνημονεύειν
τὴν τῶν εὐαγγελίων γραφὴν Μαρίας τῆς τοῦ Κλωπᾶ, οὗ γεγονέναι
αὐτὸν καὶ πρότερον ὁ λόγος ἐδήλωσεν. ὁ δ' αὐτὸς συγγραφεὺς 5
καὶ ἑτέρους ἀπογόνους ἐνὸς τῶν φερομένων ἀδελφῶν τοῦ σωτῆρος,
ὃ ὄνομα Ἰούδας, φησὶν εἰς τὴν αὐτὴν ἐπιβιδῶναι βασιλείαν μετὰ τὴν
20 ἥδη πρότερον ἱστορηθεῖσαν αὐτῶν ὑπὲρ τῆς εἰς τὸν Χριστὸν πίστεως
ἐπὶ Δομετιανοῦ μαρτυρίαν, γράφει δὲ οὕτως

ἔρχονται οὖν καὶ προηγούνται πάσης ἐκκλησίας ὡς μάρτυρες 6
καὶ ἀπὸ γένους τοῦ κυρίου, καὶ γενομένης εἰρήνης βαθείας ἐν πάσῃ
270 ἐκκλησίᾳ, μένουσι μέχρι Τραϊανοῦ Καίσαρος, μέχρις οὗ ὁ ἐκ θεοῦ
τοῦ κυρίου, ὁ προειρημένος Σίμων υἱὸς Κλωπᾶ, συκοφαντηθεὶς ὑπὸ
τῶν αἰρέσεων ὡσαύτως κατηγορήθη καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῷ αὐτῷ λόγῳ
ἐπὶ Ἀττικοῦ τοῦ ὑπατικοῦ. καὶ ἐπὶ πολλαῖς ἡμέραις αἰκιζόμενος
5 ἔμαρτύρησεν, ὡς πάντας ὑπερθανμάζειν καὶ τὸν ὑπατικὸν πῶς ῥα
τυγχάνων ἐτῶν ὑπέμεινεν, καὶ ἐκελεύσθη σταυρωθῆναι.

ἐπὶ τούτοις ὁ αὐτὸς ἀνὴρ διηγούμενος τὰ κατὰ τοὺς δηλου- 7
μένους, ἐπιλέγει ὡς ἄρα μέχρι τῶν τότε χρόνων παρθένος καθαρά
καὶ ἀδιάφθορος ἔμεινεν ἡ ἐκκλησία, ἐν ἀδήλῳ πονεῖ σκότει ὡς εἰ
10 φωλεόντων εἰς ἔτι τότε τῶν, εἰ καὶ τινες ὑπῆρχον, παραφθείρειν

16 Ioann. 19, 25 — 17 228, 5. 6 — 19—21 232, 18 ff. — 22—S. 270, 6
Zahn, Forsch. 6, 239

ATERBDMΣΑ

9 οὗτος Σ | 10 ἀττικοῦ AT^rBDM Chron. pasch. 471, 15 ἀντικοῦ TⁱERΣ
beides A HSS vgl. zu 270, 4 | 17 αὐτὸν ATⁱBDΣΑ αὐτὴν Tr (T^c unleserlich)
ERM | 18 ἀπογόνους BDMΣΑ ἀπὸ γένους ATER | 19 φησὶν ABDΣ δν
φησὶν TERM | 20 αὐτῶν ATⁱBDcΣ τῶν Dⁱ αὐτῷ T^cERM

1 ὁ ATER > BDM | 2 σίμων BDⁱ συμειών ATERD^rMΣΑ vgl. zu 268, 8
| 3 αἰρετικῶν ΣΑ | 4 ἀττικοῦ ATⁱBDM ἀντικοῦ TrERΣ > A vgl. zu
268, 10 | πολλὰς ἡμέρας T^cERBDM πολλὰς ἡμέρας ATⁱ | 9 ἔμεινεν TⁱB
ἔμεινεν AT^cERDM | 9/10 σκότει ὡς εἰ φωλεόντων Schw σκότει ὡς φωλεόντων
B wie in Finsternis verborgen waren Σ σκοτίως φωλεόντων E σκότει ἐμφο-
λεόντων DM σκοτίω ἐμφωλεόντων RTr σκότει φωλεόντων A, TⁱT^c unleserlich

270 ἐπιχειρούντων τὸν ὑμῖν καρόνα τοῦ σωτηρίου κηρύγματος· ὥς δ' ὁ 8
 ἱερὸς τῶν ἀποστόλων χορὸς διάφορον εἰλήφει τοῦ βίου τέλος παρε-
 ληλύθει τε ἡ γενεὰ ἐκεῖνη τῶν αὐταῖς ἀκοαῖς τῆς ἐνθέου σοφίας
 ἐπακοῦσαι κατηξιωμένων, τηνικαῦτα τῆς ἀθέου πλάνης ἀρχὴν ἐλάμ-
 15 βαθεν ἡ σύστασις διὰ τῆς τῶν ἑτεροδιδασκάλων ἀπάτης, οἱ καὶ ἄτε
 μηδενὸς ἔτι τῶν ἀποστόλων λειπομένον, γυμνῇ λοιπὸν ἡδὴ κεφαλῇ
 τῷ τῆς ἀληθείας κηρύγματι τὴν ψευδώνυμον γνώσιν ἀντικηρύττειν
 ἐπεχείρουν.

Τοσοῦτός γε μὴν ἐν πλείοσι τόποις ὁ καθ' ἡμῶν ἐπετάθη τότε **AT 33 1**
 20 διωγμός, ὥς Πλίνιον Σεκουῖνον, ἐπιστημώτατον ἡγεμόνων, ἐπὶ τῷ
 272 πλήθει τῶν μαρτύρων κινηθέντα, βασιλεῖ κοινώσασθαι περὶ τοῦ
 πλήθους τῶν ὑπὲρ τῆς πίστεως ἀναιρουμένων, ἅμα δ' ἐν ταύτῳ μη-
 νῦσαι μηδὲν ἀνόσιον μηδὲ παρὰ τοὺς νόμους πράττειν αὐτοὺς κατ-
 ειληφέναι, πλὴν τό γε ἅμα τῇ ἐφ' διεγειρομένους τὸν Χριστὸν
 5 θεοῦ δίκην ὑμνεῖν, τὸ δὲ μοιχεύειν καὶ φονεύειν καὶ τὰ συγγενῇ
 τούτοις ἀθέμιτα πλημμελήματα καὶ αὐτοὺς ἀπαγορεύειν πάντα τε
 πράττειν ἀκολούθως τοῖς νόμοις· πρὸς ἃ τὸν Τραϊανὸν δόγμα 2
 τοιόνδε τεθεικέναι, τὸ Χριστιανῶν φῶλον μὴ ἐκζητεῖσθαι μὲν,
 ἐμπεδὸν δὲ κολάζεσθαι· δι' οὗ ποσῶς μὲν τοῦ διωγμοῦ σβεσθῆναι
 10 τὴν ἀπειλὴν σφοδρότατα ἐγκειμένην, οὐ χεῖρόν γε μὴν τοῖς κα-
 κουργεῖν περὶ ἡμᾶς ἐθέλουσιν λείπεσθαι προφάσεις, ἔσθ' ὅπῃ μὲν
 τῶν δῆμων, ἔσθ' ὅπῃ δὲ καὶ τῶν κατὰ χώρας ἀρχόντων τὰς
 καθ' ἡμῶν συσκευαζομένων ἐπιβουλὰς, ὥς καὶ ἄνευ προφανῶν
 διωγμῶν μερικὸς κατ' ἐπαρχίαν ἐξάπτεσθαι πλείους τε τῶν πιστῶν
 15 διαφόροις ἐναγωνίζεσθαι μαρτυρίοις. εἰληπταὶ δ' ἡ ἱστορία ἐξ ἧς 3
 ἀνώτερον δεδηλώκαμεν τοῦ Τερτυλλιανοῦ Ῥωμαϊκῆς ἀπολογίας, ἧς
 ἡ ἐρμηνεῖα τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον

καίτοι εὐρήκαμεν καὶ τὴν εἰς ἡμᾶς ἐπιζήτησιν κεκωλυμένην.

17 I Tim. 6, 20

15/16 110, 16 ff. — 18—S. 274, 3 Tertullian. apol. 2

ATERBDMΣΑ

18 ἐπεχείρουν AT¹DMΣ ἐπεχείρουν· καὶ ταῦτα μὲν οὕτως περὶ τούτων
 διαλαβὼν ὧδε πως ἔλεξεν· ἡμεῖς δὲ ἐπὶ τὰ ἐξῆς τῆς ἱστορίας ὁδῶ προβαίνοντες
 ἴωμεν TemERB sed istud bellum intrinsecus gerebatur A

8 μὴ ATERΣΑ > BDM | 9 κολάζεσθαι ATERΣΑ μὴ κολάζεσθαι BDM
 | δι' οὗ TERBDMΣΑ οὐ γενομένου A | 10 ἐγκειμένην TERBDM ἐγκειμένου
 A | χεῖρον TERBDMΣΑ χείρονάς A χείρονά Dr | 14 ἐπαρχίαν ABD
 ἐπαρχίας TERM | 15 δ' ἡ TERDM δὲ B δ' ἡμῖν AΣ
 Eusebius, Kirchengeschichte.

- 272 Πλίνιος γὰρ Σεκοῦνδος ἡγούμενος ἐπαρχίου κατακρίνας Χριστιανούς
 20 τινὰς καὶ τῆς ἀξίας ἐκβαλὼν, ταραχθεὶς τῷ πλήθει, διὸ ἡγνόει τί
 αὐτῷ λοιπὸν εἴη πρακτέον, Τραϊανῷ τῷ βασιλεὶ ἀνεκοινώσατο
 λέγων ἔξω τοῦ μὴ βούλεσθαι αὐτοὺς εἰδωλολατρεῖν οὐδὲν ἀνόσιον
 ἐν αὐτοῖς εὐρηκέναι· ἐμήνυνεν δὲ καὶ τοῦτο, ἀνίστασθαι ἕωθεν τοὺς
 Χριστιανούς καὶ τὸν Χριστὸν θεοῦ δίκην ὑμνεῖν καὶ πρὸς τὸ τὴν
 25 ἐπιστήμην αὐτῶν διαφυλάσσειν κωλύεσθαι φονεῦν, μοιχεύειν, πλεο-
 274 νεκτεῖν, ἀποστερεῖν καὶ τὰ τούτοις ὅμοια. πρὸς ταῦτα ἀντέγραψεν
 Τραϊανὸς τὸ τῶν Χριστιανῶν φῶλον μὴ ἐκζητεῖσθαι μὲν, ἐμπεσὼν
 δὲ κολάζεσθαι.

καὶ ταῦτα μὲν ἐν τούτοις ἦν·

- 5 τῶν δ' ἐπὶ Ῥώμης ἐπισκόπων ἔτει τρίτῳ τῆς τοῦ προειρημένου $\overline{AD}$ 34
 βασιλείᾳ ἀρχῆς Κλήμης Εὐαρέστῳ παραδούς τὴν λειτουργίαν ἀναλύνει
 τὸν βίον, τὰ πάντα προστάς ἔτεσιν ἑννέα τῆς τοῦ θείου λόγου δι-
 δασκαλίας·

- ἀλλὰ καὶ τοῦ Συμεῶνος τὸν δηλωθέντα τελειωθέντος τρόπον, $\overline{AE}$ 35
 10 τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἐπισκοπῆς τὸν θρόνον Ἰουδαῖός τις ὄνομα
 Ἰούστος, μυρίων ὅσων ἐκ περιτομῆς εἰς τὸν Χριστὸν τηρικαῦτα πε-
 πιστενκότων εἰς καὶ αὐτὸς ὢν, διαδέχεται.

- Διέπερπέν γε μὴν κατὰ τούτους ἐπὶ τῆς Ἀσίας τῶν ἀποστόλων $\overline{As}$ 36 1
 ὁμιλητῆς Πολύκαρπος, τῆς κατὰ Σμύρναν ἐκκλησίας πρὸς τῶν αὐ-
 15 τοπτῶν καὶ ὑπηρετῶν τοῦ κυρίου τὴν ἐπισκοπὴν ἐγκεχειρισμένος·
 καθ' ὃν ἐγνωρίζετο Παπίας, τῆς ἐν Ἱεραπόλει παροικίας καὶ αὐτὸς 2
 ἐπίσκοπος, ὃ τε παρὰ πλείστοις εἰς ἔτι νῦν διαβόητος Ἰγνάτιος, τῆς
 κατὰ Ἀντιόχειαν Πέτρον διαδοχῆς δεύτερος τὴν ἐπισκοπὴν κεκληρω-
 μένος. λόγος δ' ἔχει τοῦτον ἀπὸ Συρίας ἐπὶ τὴν Ῥωμαίων πόλιν 3
 20 ἀναπεμφθέντα, θηρίων γενέσθαι βορὰν τῆς εἰς Χριστὸν μαρτυρίας

21—S. 274, 1 Plin. et Traian. epist. 96, 7

2/3 Plin. et Traian. epist. 97, 2

ATERBDMΣΔ

20 διὸ ἡγνόει TEBΣ διδ ἡγνόει D δι' δ ἡγνόει RM διηγνόει A | 21 λοι-
 πὸν ATEDMΣ^{arm} > RBΣ | τραιανῷ TERBDMΣ τραιανῷ οὖν A

2/3 μὴ ἐκζητεῖσθαι μὲν, ἐμπεσὼν δὲ ATERΣ ἐκζητεῖσθαι μὲν. μὴ ἐμπεσὼν
 δὲ B¹D¹ ἐκζητεῖσθαι μὲν. ἐμπεσὼν δὲ μὴ DrM ἐκζητεῖσθαι μὲν μὴ· ἐμπεσὼν δὲ
 Br | 11 εἰς ABDM τῶν εἰς T¹TrER, Tc nicht zu erkennen | 16 παπίας
 AERMΔ παπίας ὄνομα κύριον BΣ παπίας |||| (11 Buchst. getilgt) TD |
 17 ἐπίσκοπος AT¹MΣΔ ἐπίσκοπος ἀνὴρ τὰ πάντα ὅτι μάλιστα λογιώτατος καὶ
 τῆς γραφῆς εἰδήμων TemERBD

- 274 ἐνεκεν καὶ δὴ τὴν δι' Ἀσίας ἀνακομιδὴν μετ' ἐπιμελεστάτης φρον- 4
 ρῶν φυλακῆς ποιούμενος, τὰς κατὰ πόλιν αἷς ἐπεδήμει, παροικίας
 ταῖς διὰ λόγων ὁμιλίαις τε καὶ προτροπαῖς ἐπιρρωννύς, ἐν πρώτοις
 276 μάλιστα προφυλάττεσθαι τὰς ἀρέσεις ἄρτι τότε πρῶτον ἐπιπολα-
 ζούσας παρῇναι προύτρεπέν τε ἀπρὶς ἔχεσθαι τῆς τῶν ἀποστόλων
 παραδόσεως, ἣν ὑπὲρ ἀσφαλείας καὶ ἐγγράφως ἤδη μαρτυρόμενος
 διατυποῦσθαι ἀναγκαῖον ἡγείτο. οὕτω δὴτα ἐν Σμύρνῃ γενόμενος, 5
 5 ἔνθα ὁ Πολύκαρπος ἦν, μίαν μὲν τῇ κατὰ τὴν Ἐφεσον ἐπιστολὴν
 ἐκκλησίᾳ γράφει, ποιόμενος αὐτῆς μνημονεύων Ὀνησίμου, ἑτέραν δὲ
 τῇ ἐν Μαγνησίᾳ τῇ πρὸς Μαϊάνδρῳ, ἔνθα πάλιν ἐπισκόπον Δαμᾶ
 μνήμην πεποιήται, καὶ τῇ ἐν Τράλλεσι δὲ ἄλλην, ἣς ἄρχοντα τότε
 ὄντα Πολύβιον ἱστορεῖ. πρὸς ταύταις καὶ τῇ Ῥωμαίων ἐκκλησίᾳ 6
 10 γράφει, ἣ καὶ παράκλησιν προτείνει ὥς μὴ παραιτησάμενοι τοῦ μαρ-
 τυρίου τῆς ποθουμένης αὐτὸν ἀποστερήσαιεν ἐλπίδος· ἐξ ὧν καὶ
 βραχύτατα εἰς ἐπίδειξιν τῶν εἰρημένων παραθέσθαι ἄξιον. γράφει
 δὴ οὖν κατὰ λέξιν

- ἀπὸ Συρίας μέχρι Ῥώμης θηριομαχῶ διὰ γῆς καὶ θαλάσσης, 7
 15 >νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ἐνδεθεμένος δέκα λεοπάρδοις, ὁ ἐστὶν στρατιω-
 >τικὸν τάγμα, οἳ καὶ εὐεργετούμενοι χεῖρονες γίνονται, ἐν δὲ τοῖς
 >ἀδικήμασιν αὐτῶν μᾶλλον μαθητεύομαι· ἀλλ' οὐ παρὰ τοῦτο δεδι-
 >καίωμαι. ὀναίμην τῶν θηρίων τῶν ἐμοὶ ἐτοιμῶν, ἃ καὶ εὐχομαι 8
 >σύντομά μοι εὐρεθῆναι· ἃ καὶ κολακεύσω συντόμως με καταφαγεῖν,
 20 >οὐχ ὥσπερ τινῶν δειλαινόμενα οὐχ ἤψαντο, καὶ αὐτὰ δὲ ἄκοντα
 >μὴ θέλῃ, ἐγὼ προσβιάσομαι. συγγνώμην μοι ἔχετε· τί μοι συμφέ- 9
 >ρει, ἐγὼ γινώσκω, νῦν ἄρχομαι μαθητῆς εἶναι. μηδὲν με ζηλώσαι
 >τῶν ὁρατῶν καὶ ἀοράτων, ἵνα Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπιτύχω· πῦρ καὶ

4/5 Ign. Eph. 21 — 6 Ign. Eph. 1. 2. 6 — 7/8 Ign. Magn. 2. 15
 — 8/9 Ign. Trall. 1. 12 — 14—S. 278, 3 Ign. Röm. 5 — 17/18
 I Kor. 4, 4

ATERBDMΣΔ

21 καὶ δὴ BDMΣ οὗτος δὴ οὖν ATER | 22 αἷς ἐπεδήμει A, T durch
 Rasur, ERBM αἷς ἐνεπεδήμει T¹D ἐν αἷς ἐπεδήμει Tc | παροικίας Tc, E durch
 Rasur, RD¹M παροικίας AT¹E¹B, D¹ corr.

1/2 ἐπιπολαζούσας TERBDMΣ ἀναφρείσας καὶ ἐπιπολαζούσας A | 7 τῇ¹
 AT¹RMD¹ τὴν T¹EBD¹ | 15/16 >—τάγμα uraltes Glossem | 19 σύντομα
 ΠΔ Ign συντόμως Σ Ign^{syr} σύντονα vermuthet für Ign Wendland | 20 ἄκοντα
 und ἐκόντα Ign HSS

278 >σταυρὸς θηρίων τε συστάσεις, σκορπισμοὶ ὁστέων, συγκοπαὶ μελῶν,
>ἀλεσμοὶ ὅλου τοῦ σώματος, κολάσεις τοῦ διαβόλου εἰς ἐμὲ ἐρχέ-
>σθωσαν, μόνον ἵνα Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπιτύχω·.

καὶ ταῦτα μὲν ἀπὸ τῆς δηλωθείσης πόλεως ταῖς καταλεχθείσαις 10
5 ἐκκλησίαις διευτυπώσατο· ἥδη δ' ἐπέκεινα τῆς Σμύρνης γενόμενος,
ἀπὸ Τρωάδος τοῖς τε ἐν Φιλαδελφίᾳ αὖθις διὰ γραφῆς ὁμιλεῖ καὶ
τῇ Σμυρναίων ἐκκλησίᾳ ἰδίως τε τῷ ταύτης προηγουμένῳ Πολύ-
κάρπῳ· ὃν οἶα δὴ ἀποστολικὸν ἄνδρα εὖ μάλα γνωρίζων, τὴν κατ'
Ἀντιόχειαν αὐτῷ ποιμνὴν οἶα γνήσιος καὶ ἀγαθὸς ποιμὴν παρατί-
10 θεται, τὴν περὶ αὐτῆς φροντίδα διὰ σπουδῆς ἔχειν αὐτὸν ἀξίων. ὁ 11
δ' αὐτὸς Σμυρναίοις γράφων, οὐκ οἶδ' ὁπόθεν ῥητοῖς συγκέχρηται,
τοιαυτὰ τινα περὶ τοῦ Χριστοῦ διεξιὼν

>ἐγὼ δὲ καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἐν σαρκὶ αὐτὸν οἶδα καὶ πιστεύω
>όντα. καὶ ὅτε πρὸς τοὺς περὶ Πέτρον ἐλήλυθεν, ἔφη αὐτοῖς >λά-
15 >βετε, ψηλαφήσατέ με καὶ ἴδετε ὅτι οὐκ εἰμὶ δαιμόνιον ἀσώματον·
>καὶ εὐθὺς αὐτοῦ ἦψαντο καὶ ἐπίστευσαν·.

οἶδεν δὲ αὐτοῦ τὸ μαρτύριον καὶ ὁ Εἰρηναῖος, καὶ τῶν ἐπιστο- 12
λῶν αὐτοῦ μνημονεύει, λέγων οὕτως

>ὥς εἶπέν τις τῶν ἡμετέρων, διὰ τὴν πρὸς θεὸν μαρτυρίαν κατα-
20 >κριθεὶς πρὸς θηρία, ὅτι >σῆτός εἰμι θεοῦ καὶ δι' ὁδόντων θηρίων
>ἀλήθομαι, ἵνα καθαρὸς ἄρτος εὐρεθῶ·.

280 καὶ ὁ Πολύκαρπος δὲ τούτων αὐτῶν μέμνηται ἐν τῇ φερομένῃ 13
αὐτοῦ πρὸς Φιλιππησίους ἐπιστολῇ, φάσκων αὐτοῖς ῥήμασιν

>παρακαλῶ οὖν πάντας ὑμᾶς πείθασθαι καὶ ἀσκεῖν πᾶσαν ὑπο-

6 Ign. Philad. 11 — 7 Ign. Smyrn. 12 — 7/8 Ign. an Polyk. 8 —
8—10 Ign. an Polyk. 7 — 13—16 Ign. Smyrn. 3 — 14—16 Resch, Apo-
kryphon 41 — 19—21 Iren. 5, 28, 4 — 20/21 Ign. Röm. 4

3—10 Polykarp. Philipp. 9

ATERBDMΣΑ

1 συστάσεις ABD Ign. σύστασις TERM | 2 ἀλεσμοὶ A ἀλησμοὶ Te ER
ἀλισμοὶ T¹ ἄλισμοι BeDem δεσμοὶ D¹M > B¹ Vernichtung Σ poenae A ἀλεσμοὶ
und ἀλησμοὶ Ign HSS | 13 οἶδα AT¹ ERBDMΣΑ Ign εἶδον Tr Hieron. de uir.
ill. 16 Ign^{lat} | 19 9ῤ ARB τὸν 9ῤ TEDM

280 >μονήν, ἣν εἶδετε κατ' ὀφθαλμοὺς οὐ μόνον ἐν τοῖς μακαρίοις Ἰγ-
 5 >νατίῳ καὶ Ρούφῳ καὶ Ζωσίμῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν ἄλλοις τοῖς ἐξ ὑμῶν
 >καὶ ἐν αὐτῷ Παύλῳ καὶ τοῖς λοιποῖς ἀποστόλοις, πεπεισμένους ὅτι
 >οὗτοι πάντες οὐκ εἰς κενὸν ἔδραμον, ἀλλ' ἐν πίστει καὶ δικαιοσύνῃ,
 >καὶ ὅτι εἰς τὸν ὀφειλόμενον αὐτοῖς τόπον εἰσὶν παρὰ κύριον, ὃ καὶ
 >συνέπαθον. οὐ γὰρ τὸν νῦν ἡγάπησαν αἰῶνα, ἀλλὰ τὸν ὑπὲρ ἡμῶν
 10 >ἀποθανόντα καὶ δι' ἡμᾶς ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἀναστάντα.

καὶ ἐξῆς ἐπιφέρει

>ἐγράφατέ μοι καὶ ὑμεῖς καὶ Ἰγνάτιος, ἵν' ἐάν τις ἀπέρχηται εἰς 14
 >Συρίαν, καὶ τὰ παρ' ὑμῶν ἀποκομίσῃ γράμματα· ὅπερ ποιήσω, ἐάν
 >λάβω καιρὸν εὐθετον, εἴτε ἐγὼ εἴτε ὃν πέμπω πρεσβεύοντα καὶ
 15 >περὶ ὑμῶν. τὰς ἐπιστολάς Ἰγνατίου τὰς πεμφθείσας ἡμῖν ὑπ' αὐ- 15
 >τοῦ καὶ ἄλλας ὅσας εἶχομεν παρ' ἡμῖν, ἐπέμψαμεν ὑμῖν, καθὼς
 >ἐνετείλασθε· αἵτινες ὑποτεταγμένοι εἰσὶν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ· ἐξ ὧν
 >μεγάλα ὠφεληθῆναι δυνήσεσθε. περιέχονσι γὰρ πίστιν καὶ ὑπο-
 >μονήν καὶ πᾶσαν οἰκοδομὴν τὴν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν ἀνήκονσαν.

20 καὶ τὰ μὲν περὶ τὸν Ἰγνάτιον τοιαῦτα· διαδέχεται δὲ μετ' αὐτὸν
 τὴν Ἀντιοχείας ἐπισκοπὴν Ἡρώς.

Τῶν δὲ κατὰ τούτους διαλαμφάντων καὶ Κοδράτος ἦν, ὃν ἅμα **AZ 37 1**
 ταῖς Φιλίππον θυγατρᾶσιν προφητικῶ χάρισματι λόγος ἔχει δια-
 282 πρέψαι, καὶ ἄλλοι δ' ἐπὶ τούτοις πλείους ἐγνωρίζοντο κατὰ τούσδε,
 τὴν πρώτην τάξιν τῆς τῶν ἀποστόλων ἐπέχοντες διαδοχῆς· οἱ καί,
 ἅτε τηλικῶνδε ὄντες θεοπρεπεῖς μαθηταί, τοὺς κατὰ πάντα τόπον
 τῶν ἐκκλησιῶν προκαταβληθέντας ὑπὸ τῶν ἀποστόλων θεμελίους
 5 ἐπωκοδόμουν, αὖξοντες εἰς πλεον τὸ κήρυγμα καὶ τὰ σωτήρια σπέρ-

7 Phil. 2, 16 — 8 I Clem. 5 — 9 II Tim. 4, 10 — 12—19 Polyk.

Philipp. 13

4/5 I Kor. 3, 10

ATERBDMΣΔ

5 ἀλλὰ — ὑμῶν > Δ | ὑμῶν AT¹BDMΣ ἡμῶν TeER ὑμῶν und ἡμῶν
 Pol HSS | 13 ἡμῶν R Polyklat ad uos Δ | 14/15 εἴτε ἐγὼ — ὑμῶν > Δ |
 16/17 καθὼς — ταύτη > Δ | 22/23 δν > und nach θυγατρᾶσιν + ἕς Σ

1 τοῖσδε AMΣΔ τοῖτοισ δὲ T¹ERBD τοῖτοισ οἱ Tr | 3 τηλικῶνδε Α
 τηλικῶν δὲ B τηλικούτων TeERD τηλοκούτων M, T¹ unleserlich, so [= τηλικούτοι
 oder τηλικοῖδε] Σ | θεοπρεπεῖς μαθηταί TERDM μαθηταί θεοπρεπεῖς B θεο-
 πρεπεῖς bezeugt Σ διαπρεπεῖς μαθηταί Α

282 ματα τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας ἀνὰ πᾶσαν εἰς πλάτος ἐπισπεί-
 ροντες τὴν οἰκουμένην. καὶ γὰρ δὴ πλείστοι τῶν τότε μαθητῶν 2
 σφοδρότερον φιλοσοφίας ἔρωτι πρὸς τοῦ θείου λόγου τὴν ψυχὴν
 πληττόμενοι, τὴν σωτήριον πρότερον ἀπεπλήρουν παρακείμενοι, ἐν-
 10 δεῖσαι νέμοντες τὰς οὐσίας, εἴτα δε ἀποδημίας στελλόμενοι ἔργον
 ἐπετέλουν εὐαγγελιστῶν, τοῖς ἔτι πάμπαν ἀνηκόοις τοῦ τῆς πίστεως
 λόγου κηρύττειν φιλοτιμούμενοι καὶ τὴν τῶν θεῶν εὐαγγελίων
 παραδιδόναι γραφὴν. οὗτοι δὲ θεμελίους τῆς πίστεως ἐπὶ ξένοις 3
 τισὶ τόποις αὐτὸ μόνον καταβαλλόμενοι ποιμένας τε καθιστάντες
 15 ἑτέρους τούτοις τε αὐτοῖς ἐγχειρίζοντες τὴν τῶν ἀρτίως εἰσαχθέν-
 των γεωργίαν, ἑτέρας αὐτοὶ πάλιν χώρας τε καὶ ἔθνη μετήεσαν σὺν
 τῇ ἐκ θεοῦ χάριτι καὶ συνεργίᾳ, ἐπεὶ καὶ τοῦ θείου πνεύματος εἰς
 ἔτι τότε δι' αὐτῶν πλείσται παράδοξοι δυνάμεις ἐνῆργουν, ὥστε
 ἀπὸ πρώτης ἀκροάσεως ἀδρόως ἀντανδρα πλήθη προθύμως τὴν
 20 εἰς τὸν τῶν ὅλων δημιουργὸν εὐσέβειαν ἐν ταῖς αὐτῶν ψυχαῖς κατα-
 δέχεσθαι. ἀδυνάτον δ' ὄντος ἡμῖν ἅπαντας ἐξ ὀνόματος ἀπαριθ- 4
 μῆσθαι ὅσοι ποτὲ κατὰ τὴν πρώτην τῶν ἀποστόλων διαδοχὴν ἐν
 ταῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην ἐκκλησίαις γεγόνασιν ποιμένες ἢ καὶ εὐαγ-
 γελισταί, τούτων εἰκότως ἐξ ὀνόματος γραφῇ μόνων τὴν μνήμην
 284 κατατεθείμεθα, ὧν ἔτι καὶ νῦν εἰς ἡμᾶς δι' ὑπομνημάτων τῆς ἀπο-
 στολικῆς διδασκαλίας ἢ παραδόσεως φέρεται, ὥσπερ οὖν ἀμέλει τοῦ ΑΗ 38 1
 Ἰγνατίου ἐν αἷς κατελέξαμεν ἐπιστολαῖς, καὶ τοῦ Κλήμεντος ἐν τῇ
 ἀνωμολογημένῃ παρὰ πᾶσιν, ἣν ἐκ προσώπου τῆς Ῥωμαίων ἐκκλη-
 5 σίας τῇ Κορινθίων διετυπώσατο· ἐν ἣ τῆς πρὸς Ἑβραίους πολλὰ
 νοήματα παραθεῖς, ἥδη δὲ καὶ αὐτολεξεῖ ῥητοῖς τισὶν ἐξ αὐτῆς
 χρησάμενος, σαφέστατα παρίστησιν ὅτι μὴ νέον ὑπάρχει τὸ σύγ-
 γραμμα, ὅθεν δὴ καὶ εἰκότως ἔδοξεν αὐτὸ τοῖς λοιποῖς ἐγκατα- 2

9 Matth. 10, 9 Marc. 6, 8 Luc. 9, 3 — 10—13 Röm. 15, 20. 21 —
 13/14 Eph. 2, 19. 20

6/7 I Clem. 17 [= Hebr. 11, 37]. 21 [= Hebr. 4, 12]. 27 [= Hebr. 10, 23].
 36 [= Hebr. 2, 17. 18. 4, 14. 15. 8, 3. 1, 3. 4. 7. 5. 13]

ATERBDMΣΔ

9 πληττόμενοι ATERB ἀναρπαζόμενοι DM erhoben ihre Seele Σ succensi Δ
 | 10 εἴτα BDM ἔπειτα ATER | 11 ἀνηκόοις] nicht gehört hatten das Evan-
 gelium Σ | 11/12 τοῦ—λόγον AT^cERBDMΔ τὸν—λόγον T¹Σ | 12 κη-
 ρύττειν AT¹ΣΔ κηρύττειν τὸν ᾧ ERBDM, T^c getilgt | 18 ἐνηργουῖντο
 Wendland

8 ὅθεν δὴ καὶ ATER ὅθεν B ἐνθεν DM

- 284 λεχθῆναι γράμμασι τοῦ ἀποστόλου. Ἑβραίοις γὰρ διὰ τῆς πατρίου
 10 γλώττης ἐγγράφως ὁμιληκότος τοῦ Παύλου, οἱ μὲν τὸν εὐαγγελιστὴν
 Λουκᾶν, οἱ δὲ τὸν Κλήμεντα τοῦτον αὐτὸν ἐρμηνεύσαι λέγουσι τὴν
 γραφὴν· ὃ καὶ μᾶλλον ἂν εἴη ἀληθὲς τῷ τὸν ὁμοιον τῆς φράσεως 3
 χαρακτηρὰ τὴν τε τοῦ Κλήμεντος ἐπιστολὴν καὶ τὴν πρὸς Ἑβραίους
 ἀποσφῆξιν καὶ τῷ μὴ πόρρω τὰ ἐν ἑκατέροις τοῖς συγγράμμασι
 15 νοήματα καθεστάναι. Ἰστέον δ' ὥς καὶ δευτέρα τις εἶναι λέγεται 4
 τοῦ Κλήμεντος ἐπιστολή, οὗ μὴν ἔθ' ὁμοίως τῇ προτέρᾳ καὶ ταύτην
 γνώριμον ἐπιστάμεθα, ὅτι μὴδὲ τοὺς ἀρχαίους αὐτῇ κεκημένους
 ἴσμεν. ἤδη δὲ καὶ ἕτερα πολυεπὴ καὶ μακρὰ συγγράμματα ὥς τοῦ 5
 αὐτοῦ χθὲς καὶ πρόην τινὲς προήγαγον, Πέτρον δὴ καὶ Ἀπίωνος
 20 διαλόγους περιέχοντα· ὧν οὐδ' ὅλως μνήμη τις παρὰ τοῖς παλαιοῖς
 φέρεται, οὐδὲ γὰρ καθαρὸν τῆς ἀποστολικῆς ὀρθοδοξίας ἀποσφῆξει
 τὸν χαρακτηρὰ. ἡ μὲν οὖν τοῦ Κλήμεντος ὁμολογουμένη γραφὴ
 πρόδηλος, εἴρηται δὲ καὶ τὰ Ἰγνατίου καὶ Πολυκάρπου·
 τοῦ δὲ Παπία συγγράμματα πέντε τὸν ἀριθμὸν φέρεται, ἃ καὶ 39 1
 25 ἐπιγέγραπται Λογίων κυριακῶν ἐξηγήσεως. τούτων καὶ Εἰρηναῖος
 ὥς μόνων αὐτῷ γραφέντων μνημονεύει, ὧδέ πως λέγων

286 >ταῦτα δὲ καὶ Παπίας ὁ Ἰωάννου μὲν ἀκουστής, Πολυκάρπου δὲ
 >εταῖρος γεγονώς, ἀρχαῖος ἀνὴρ, ἐγγράφως ἐπιμαρτυρεῖ ἐν τῇ τε-
 >τάρτῃ τῶν ἑαυτοῦ βιβλίων. ἔστιν γὰρ αὐτῷ πέντε βιβλία συντε-
 >ταγμένα·

5 καὶ ὁ μὲν Εἰρηναῖος ταῦτα· αὐτός γε μὴν ὁ Παπίας κατὰ τὸ 2
 προοίμιον τῶν αὐτοῦ λόγων ἀχροατὴν μὲν καὶ αὐτόπτην οὐδαμῶς
 ἑαυτὸν γενέσθαι τῶν ἱερῶν ἀποστόλων ἐμφαίνει, παρεληφέναι δὲ
 τὰ τῆς πίστεως παρὰ τῶν ἐκείνοις γνωρίμων διδάσκει δι' ὧν φησιν
 λέξεων

10 >οὐκ ὀκνήσω δέ σοι καὶ ὅσα ποτὲ παρὰ τῶν πρεσβυτέρων καλῶς 3
 >εμαθὸν καὶ καλῶς ἐμνημόνευσα, συγκατατάξαι ταῖς ἐρμηνείαις, δια-

9—12 vgl. 6, 14, 2. 25, 14

1—4 Iren. 5, 33, 4

ATERBDMΣΔ

12 ἂν εἴη ATER εἴη ἂν BM εἴη D | 25 ἐξηγήσεως ATERBDΣΔ Hieron.
 de vir. ill. 18 ἐξηγήσεις M | 26 αὐτῷ ATEΣ αὐτῶν BDMR

2/3 τετάρτη II Iren lat, Δ in A verlesen ΣΔ | 11 συγκατατάξαι BDM
 συντάξαι ATER

286 >βεβαιούμενος ὑπὲρ αὐτῶν ἀλήθειαν. οὐ γὰρ τοῖς τὰ πολλὰ λέ-
 >γουσιν ἔχαιρον ὥσπερ οἱ πολλοί, ἀλλὰ τοῖς τὰ ληθῆ διδάσκουσιν,
 >οὐδὲ τοῖς τὰς ἀλλοτρίας ἐντολάς μνημονεύουσιν, ἀλλὰ τοῖς τὰς
 15 >παρὰ τοῦ κυρίου τῇ πίστει δεδομένας καὶ ἀπ' αὐτῆς παραγινόμενας 4
 >τῆς ἀληθείας· εἰ δέ που καὶ παρηκολουθηκώς τις τοῖς πρεσβυτέροις
 >ἔλθοι, τοὺς τῶν πρεσβυτέρων ἀνέκρινον λόγους, τί Ἀνδρέας ἢ τί
 >Πέτρος εἶπεν ἢ τί Φίλιππος ἢ τί Θωμᾶς ἢ Ἰάκωβος ἢ τί Ἰωάννης
 >ἢ Ματθαῖος ἢ τις ἕτερος τῶν τοῦ κυρίου μαθητῶν ἃ τε Ἀριστίων
 20 >καὶ ὁ πρεσβύτερος Ἰωάννης, τοῦ κυρίου μαθηταί, λέγουσιν. οὐ γὰρ
 >τὰ ἐκ τῶν βιβλίων τοσοῦτόν με ὠφελεῖν ὑπελάμβανον ὅσον τὰ
 >παρὰ ζώσης φωνῆς καὶ μενούσης.

ἐνθα καὶ ἐπιστῆσαι ἄξιον δις καθαραριθμοῦντι αὐτῷ τὸ Ἰωάννου 5
 ὄνομα, ὃν τὸν μὲν πρότερον Πέτρω καὶ Ἰακώβω καὶ Ματθαίῳ καὶ
 288 τοῖς λοιποῖς ἀποστόλοις συγκαταλέγει, σαφῶς δηλῶν τὸν εὐαγγε-
 λιστὴν, τὸν δ' ἕτερον Ἰωάννην, διαστείλας τὸν λόγον, ἑτέροις παρὰ
 τὸν τῶν ἀποστόλων ἀριθμὸν κατατάσσει, προτάξας αὐτοῦ τὸν
 Ἀριστίωνα, σαφῶς τε αὐτὸν πρεσβύτερον ὀνομάζει· ὥς καὶ διὰ τοῦ 6
 5 τῶν ἀποδείκνυσθαι τὴν ἱστορίαν ἀληθῆ τῶν δύο κατὰ τὴν Ἀσίαν
 ὁμωνυμία κεχρησθαι εἰρηκότων δύο τε ἐν Ἐφέσῳ γενέσθαι μνήματα
 καὶ ἑκάτερον Ἰωάννου ἔτι νῦν λέγεσθαι· οἷς καὶ ἀναγκαῖον προσέχειν
 τὸν νοῦν, εἰκὸς γὰρ τὸν δεύτερον, εἰ μὴ τις ἐθέλοι τὸν πρῶτον,
 τὴν ἐπ' ὀνόματος φερομένην Ἰωάννου ἀποκάλυψιν ἑορακεῖν. καὶ 7
 10 ὁ νῦν δὲ ἡμῖν δηλούμενος Παπίας τοὺς μὲν τῶν ἀποστόλων λόγους
 παρὰ τῶν αὐτοῖς παρηκολουθηκότων ὁμολογεῖ παρεληφέναι, Ἀρι-
 στίωνος δὲ καὶ τοῦ πρεσβυτέρου Ἰωάννου αὐτήκοον ἑαυτὸν φησι
 γενέσθαι· ὀνομαστὶ γοῦν πολλάκις αὐτῶν μνημονεύσας ἐν τοῖς αὐ-
 τοῦ συγγράμμασιν τίθησιν αὐτῶν παραδόσεις. καὶ ταῦτα δ' ἡμῖν 8
 15 οὐκ εἰς τὸ ἄχρηστον εἰρησθῶ· ἄξιον δὲ ταῖς ἀποδοθείσαις τοῦ Παπία
 φωναῖς προσάψαι λέξεις ἑτέρας αὐτοῦ, δι' ὧν παράδοξά τινα ἱστορεῖ

4—7 = 7, 25, 16 (Excerpt aus Dionysios)

ATERBDMΣΑ

15 παραγινόμενας ΑΔ παραγινόμενοις TERBDΣ aus παραγενομένοις corr.
 Μ | 16 οὐδ' εἶπον Σ | 17 ἀνέκρινον] verglich ich Σ | 20 τοῦ πν
 μαθηταί TERBDM οἱ τοῦ πν μαθηταί Α discipuli domini Hier ceterique discipuli
 Α nicht übersetzt Σ

2 τῷ λόγῳ Tr mit dem Wort Σ | ἑτέροις ATEBD ἐν ἑτέροις RM in an-
 derer Weise Σ | 12 δὲ > und nach αὐτήκοον + γὰρ Σ δὲ und αὐτήκοον —
 γενέσθαι > Α | 14 παραδόσεις ABDΣΑ καὶ παραδόσεις TERM

- 288 καὶ ἄλλα ὥς ἂν ἐκ παραδόσεως εἰς αὐτὸν ἐλθόντα. τὸ μὲν οὖν 9
κατὰ τὴν Ἱεράπολιν Φίλιππον τὸν ἀπόστολον ἅμα ταῖς θυγατράσιν
διατρίψαι διὰ τῶν πρόσθεν δεδήλωται· ὥς δὲ κατὰ τοὺς αὐτοὺς ὁ
20 Παπίας γενόμενος, διήγησιν παρειληφέναι θανασιανὴν ὑπὸ τῶν τοῦ
Φιλίππου θυγατέρων μνημονεύει, τὰ νῦν σημειωτέον· νεκροῦ γὰρ
ἀνάστασιν κατ' αὐτὸν γεγονυῖαν ἱστορεῖ καὶ αὐτὸς πάλιν ἕτερον παρά-
δοξον περὶ Ἰουστον τὸν ἐπικληθέντα Βαρσαβᾶν γεγονός, ὥς δηλη-
τήριον φάρμακον ἐμπιόντος καὶ μηδὲν ἀηδὲς διὰ τὴν τοῦ κυρίου
25 χάριν ὑπομείναντος. τοῦτον δὲ τὸν Ἰουστον μετὰ τὴν τοῦ σω- 10
τῆρος ἀνάληψιν τοὺς ἱεροὺς ἀποστόλους μετὰ Ματθαίᾳ στήσαι τε καὶ
ἐπεύξασθαι ἀντὶ τοῦ προδότου Ἰούδα ἐπὶ τὸν κλῆρον τῆς ἀναπλη-
290 ρώσεως τοῦ αὐτῶν ἀριθμοῦ ἢ τῶν Πράξεων ὧδέ πως ἱστορεῖ
γραφῇ καὶ ἔστησαν δύο, Ἰωσήφ τὸν καλούμενον Βαρσαβᾶν,
ὃς ἐπεκλήθη Ἰουστός, καὶ Ματθαίαν· καὶ προσευξάμενοι
εἶπαν· καὶ ἄλλα δὲ ὁ αὐτὸς ὥς ἐκ παραδόσεως ἀγράφου εἰς 11
5 αὐτὸν ἤκοντα παρατίθεται ξένας τέ τινες παραβολὰς τοῦ σωτῆρος
καὶ διδασκαλίας αὐτοῦ καὶ τινὰ ἄλλα μυθικώτερα· ἐν οἷς καὶ χι- 12
λιάδα τινὰ φησὶν ἐστῆναι μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν, σω-
ματικῶς τῆς Χριστοῦ βασιλείας ἐπὶ ταυτησὶ τῆς γῆς ὑποστησομένης·
ἃ καὶ ἡγοῦμαι τὰς ἀποστολικὰς παρεκδεξάμενον διηγῆσαις ὑπολαβεῖν,
10 τὰ ἐν ὑποδείγμασι πρὸς αὐτῶν μυστικῶς εἰρημένα μὴ συννεορακότα.
σφόδρα γάρ τοι σμικρὸς ὢν τὸν νοῦν, ὥς ἂν ἐκ τῶν αὐτοῦ λόγων 13
τεκμηριώμενον εἰπεῖν, φαίνεται, πλὴν καὶ τοῖς μετ' αὐτὸν πλείστοις
ὅσοις τῶν ἐκκλησιαστικῶν τῆς ὁμοίας αὐτῷ δόξης παραιτίως γέγονεν
τὴν ἀρχαιότητα τάνδρὸς προβεβλημένοις, ὥσπερ οὖν Εὐρηναίῳ καὶ
15 εἴ τις ἄλλος τὰ ὅμοια φρονῶν ἀναπέφηνεν. καὶ ἄλλας δὲ τῇ 14
ἰδίᾳ γραφῇ παραδίδωσιν Ἀριστίωνος τοῦ πρόσθεν δεδηλωμένου τῶν
τοῦ κυρίου λόγων διηγῆσαις καὶ τοῦ πρεσβυτέρου Ἰωάννου παρα-
δόσεις· ἐφ' ἃς τοὺς φιλομαθεῖς ἀναπέμψαντες, ἀναγκαίως νῦν προσθή-
σομεν ταῖς προεκτεθείσαις αὐτοῦ φωναῖς παράδοσιν ἣν περὶ Μάρκου
20 τοῦ τὸ εὐαγγέλιον γεγραφότος ἐκτίθεται διὰ τούτων

17—19 264, 13—15. 266, 3—5 — 19—25 vgl. Exc. Barocc. TU 5, 2, 170

2—4 Act. 1, 23. 24 — 16 286, 19 f. 288, 11 f.

ATERBDMΣΔ

23 βαρσαβᾶν TrERB βαρσαβᾶν Tc barsabas Δ βαρσαβᾶν T¹ βαρσαβᾶν
ADM רבסרס Σ | 26 ματθίαν BD מתיא Σ

2 βαρσαβᾶν ERB βαρσαβᾶν ATDM רבסרס Σ | 3 ματθίαν ΠΔ מתיא
Σ | 4 ὡς BDM ὡς ἂν ATER | 16 ἰδία BDM ἐαυτοῦ ATER

- 290 >καὶ τοῦθ' ὁ πρεσβύτερος ἔλεγεν· Μάρκος μὲν ἑρμηνευτὴς Πέτρον 15
 >γενόμενος, ὅσα ἐμνημόνευσεν, ἀκριβῶς ἔγραψεν, οὐ μὲντοι τάξει τὰ
 >ὑπὸ τοῦ κυρίου ἢ λεχθέντα ἢ πραχθέντα. οὔτε γὰρ ἤκουσεν τοῦ
 >κυρίου οὔτε παρηκολούθησεν αὐτῷ, ὕστερον δέ, ὡς ἔφην, Πέτρῳ·
 25 >ὅς πρὸς τὰς χρείας ἐποιεῖτο τὰς διδασκαλίας, ἀλλ' οὐχ ὥσπερ σύν-
 >ταξιν τῶν κυριακῶν ποιούμενος λογίων, ὥστε οὐδὲν ἡμαρτεν Μάρκος
 292 >οὕτως ἔνια γράφας ὡς ἀπεμνημόνευσεν. ἐνὸς γὰρ ἐποιήσατο πρό-
 >νοιαν, τοῦ μηδὲν ὧν ἤκουσεν παραλιπεῖν ἢ ψεύσασθαι τι ἐν αὐτοῖς.

ταῦτα μὲν οὖν ἱστόρηται τῷ Παπῇ περὶ τοῦ Μάρκου· περὶ δὲ 16
 τοῦ Ματθαίου ταῦτ' εἴρηται

- 5 >Ματθαῖος μὲν οὖν Ἑβραΐδι διαλέκτῳ τὰ λόγια συνετάξατο, ἡρ-
 >μήνευσεν δ' αὐτὰ ὡς ἦν δυνατὸς ἑκαστος.

κέχρηται δ' ὁ αὐτὸς μαρτυρίαις ἀπὸ τῆς Ἰωάννου προτέρας 17
 ἐπιστολῆς καὶ ἀπὸ τῆς Πέτρον ὁμοίως, ἐκτέθειται δὲ καὶ ἄλλην
 ἱστορίαν περὶ γυναικὸς ἐπὶ πολλαῖς ἁμαρτίαις διαβληθείσης ἐπὶ τοῦ
 10 κυρίου, ἣν τὸ καθ' Ἑβραίους εὐαγγέλιον περιέχει. καὶ ταῦτα δ'
 ἡμῖν ἀναγκαιῶς πρὸς τοῖς ἐκτεθεῖσιν ἐπιτετηρήσθω.

21—S. 292, 2 vgl. 140, 14. 15

ATERBDMΣΑ

23 $\overline{\kappa\upsilon}$ BDMΣΑ $\overline{\chi\upsilon}$ ATER | 25 $\delta\sigma$ II und $\Sigma > \Delta$, so dass in ΣΔ kein
 Subjectswechsel eintritt | 26 λογίων TcERBDM λόγων AT¹

5 τὰ λόγια II das Evangelium $\Sigma > \Delta$ | συνετάξατο TERBD συνεγράφατο
 AM | 7 ὁ αὐτὸς BM ||| αὐτὸς D eben dieser Papias Σ idem Papias Δ αὐτὸς
 ATER | προτέρας $> \Sigma$ | 9 περὶ — ἁμαρτίας] de muliere adultera Δ |
 11 am Schluss + ἀμφὶ δὲ τὸ δωδέκατον ἔτος τῆς τραϊανοῦ βασιλείας T

Τάδε καὶ ἡ τετάρτη περιέχει βίβλος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας

- Α Τινες ἐπὶ τῆς Τραϊανοῦ βασιλείας Ῥωμαίων γεγόνاسι καὶ Ἀλεξανδρέων ἐπίσκοποι.
- Β Ὅποια Ἰουδαῖοι κατ' αὐτὸν πεπόνθασιν.
- Γ Οἱ κατὰ Ἀδριανὸν ὑπὲρ τῆς πίστεως ἀπολογησάμενοι.
- Δ Οἱ κατ' αὐτὸν Ῥωμαίων καὶ Ἀλεξανδρέων ἐπίσκοποι.
- Ε Οἱ ἀνέκαθεν ἀπὸ τοῦ σωτῆρος καὶ ἐπὶ τοὺς δηλουμένους Ἱεροσολύμων ἐπίσκοποι.
- ς Ἡ κατὰ Ἀδριανὸν ὑστάτη Ἰουδαίων πολιορκία.
- Ζ Τινες κατ' ἐκεῖνο καιροῦ γεγόνασιν ψευδωνύμου γνώσεως ἀρχηγοί.
- Η Τινες ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς.
- Θ Ἐπιστολὴ Ἀδριανοῦ ὑπὲρ τοῦ μὴ δεῖν ἀκρίτως ἡμᾶς ἐλαύνειν.
- Ι Τινες ἐπὶ τῆς Ἀντωνίνου βασιλείας ἐπίσκοποι Ῥωμαίων καὶ Ἀλεξανδρέων γεγόνασιν.
- ΙΑ Περὶ τῶν κατ' αὐτοὺς αἰρεσιαρχῶν.
- ΙΒ Περὶ τῆς Ἰουστίνου πρὸς Ἀντωνίνον ἀπολογίας.
- ΙΓ Ἀντωνίνου πρὸς τὸ κοινὸν τῆς Ἀσίας ἐπιστολὴ περὶ τοῦ καθ' ἡμᾶς λόγου.
- ΙΔ Τὰ περὶ Πολυκάρπου τοῦ τῶν ἀποστόλων γνωρίμου μνημονεύμενα.
- ΙΕ Ὅπως κατὰ Οὐῆρον ὁ Πολύκαρπος ἅμ' ἑτέροις ἐμαρτύρησεν ἐπὶ τῆς Σμυρναίων πόλεως.
- Ις Ὅπως Ἰουστίνος ὁ φιλόσοφος τὸν Χριστοῦ λόγον ἐπὶ τῆς Ῥωμαίων πόλεως πρεσβέων ἐμαρτύρησεν.
- ΙΖ Περὶ ὧν Ἰουστίνος ἐν ἰδίῳ συγγράμματι μνημονεύει μαρτύρων.
- ΙΗ Τινες εἰς ἡμᾶς ἤλθον τῶν Ἰουστίνου λόγων.
- ΙΘ Τινες ἐπὶ τῆς Οὐῆρου βασιλείας τῆς Ῥωμαίων καὶ Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας προέστησαν.
- Κ Τινες οἱ τῆς Ἀντιοχείων.

- KA Περὶ τῶν κατὰ τούτους διαλαμπάντων ἐκκλησιαστικῶν συγγραφῶν.
KB Περὶ Ἠγησίππου καὶ ὧν αὐτὸς μνημονεύει.
KG Περὶ Διονυσίου Κορινθίων ἐπισκόπου καὶ ὧν ἔγραψεν ἐπιστολῶν.
KA Περὶ Θεοφίλου Ἀντιοχείων ἐπισκόπου.
KE Περὶ Φιλίππου καὶ Μοδέστου.
KZ Περὶ Μελίτωνος καὶ ὧν αὐτὸς ἐμνημόνευσεν.
KH Περὶ Μουσανοῦ.
KΘ Περὶ τῆς κατὰ Τατιανὸν αἵρέσεως.
A Περὶ Βαρδυσάνου τοῦ Σύρου καὶ τῶν φερομένων αὐτοῦ λόγων.

100 Ἀμφ
 πρόσθεν
 τὴν ζωὴν
 αὐτόθεν
 5 ἐπὶ Ῥώμῃ
 Πέτρον
 Καὶ
 δογματίζον
 αὐτοῦ
 10 τοῦτος
 ζήνους
 γὰρ Ἀλέ
 σάριος
 δογματίζον
 15 ὡς μέγας
 ἦσαν, ἡ
 ἐν τῇ π
 καὶ κατ
 ἐξώγοντο
 20 τιγόντες
 καὶ τοῖς

1/2

ATERR

1

κίβαν

6 ἐπὶ

τοῖς ἀφ

πον Β.

ATERR

300 Ἀμφὶ δὲ τὸ δωδέκατον ἔτος τῆς Τραϊανοῦ βασιλείας ὁ μικρῷ A 1
 πρόσθεν ἡμῖν τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ παροικίας δηλωθεὶς ἐπίσκοπος
 τὴν ζωὴν μεταλλάττει, τέταρτος δ' ἀπὸ τῶν ἀποστόλων τὴν τῶν
 αὐτόθι λειτουργίαν κληροῦται Πρίμος. ἐν τούτῳ καὶ Ἀλέξανδρος
 5 ἐπὶ Ῥώμης, ὅγδοον ἔτος ἀποπλήσαντος Εὐαρέστου, πέμπτην ἀπὸ
 Πέτρου καὶ Παύλου κατάγων διαδοχὴν, τὴν ἐπισκοπὴν ὑπολαμβάνει.
 Καὶ τὰ μὲν τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν διδασκαλίας τε καὶ ἐκκλησίας B 2 1
 ὁσημέραι ἀνθοῦντα ἐπὶ μεῖζον ἐχώρει προκοπῆς, τὰ δὲ τῆς Ἰουδαίων
 συμφορᾶς κακοῖς ἐπαλλήλοις ἤκμαζεν. ἤδη γοῦν τοῦ αὐτοκρά-
 10 τορος εἰς ἐνιαυτὸν ὀκτωκαιδέκατον ἐλαύνοντος, αὐθις Ἰουδαίων
 κίνησις ἐπαναστάσα πάμπολυ πλῆθος αὐτῶν διαφθείρει. ἐν τε 2
 γὰρ Ἀλεξανδρείᾳ καὶ τῇ λοιπῇ Αἰγύπτῳ καὶ προσέτι κατὰ Κυρήνην,
 ὥσπερ ὑπὸ πνεύματος δεινοῦ τινος καὶ στασιώδους ἀναρριπισθέντες,
 ὄρμηντο πρὸς τοὺς συνοίκους Ἕλληνας στασιάζειν, αὐξήσαντές τε
 15 εἰς μέγα τὴν στάσιν, τῷ ἐπιόντι ἐνιαυτῷ πόλεμον οὐ σμικρὸν συν-
 ἤψαν, ἡγουμένου τηνικαῦτα Λούπου τῆς ἀπάσης Αἰγύπτου. καὶ δὴ 3
 ἐν τῇ πρώτῃ συμβολῇ ἐπικρατῆσαι αὐτοὺς συνέβη τῶν Ἑλλήνων· οἱ
 καὶ καταφυγόντες εἰς τὴν Ἀλεξανδρείαν τοὺς ἐν τῇ πόλει Ἰουδαίους
 ἐξώγησάν τε καὶ ἀπέκτειναν, τῆς δὲ παρὰ τούτων συμμαχίας ἀπο-
 20 τυχόντες οἱ κατὰ Κυρήνην τὴν χώραν τῆς Αἰγύπτου λεηλατοῦντες
 καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ νομοῦς φθείροντες διετέλουν, ἡγουμένου αὐτῶν

1/2 236, 7 ff.

ATERBDMΣΑ

1 δε AERMΣ > TBD | 2 ἐπίσκοπος ATBDM κέρδων ἐπίσκοπος ERMΣA
 κέρδων als Scholion Trm | 5 ἀποπλήσαντος BDM ἀποπληρώσαντος ATER |
 6 ὑπολαμβάνει TEBDM ἀπολαμβάνει AR | 7 τοῦ σρσ ἡμῶν BDMΣA γν TER
 τοῦ σρσ ἡμῶν γν A | 11 διαφθείρει T'BD διέφθειρεν ATrERM | 16 λού-
 που BΔ λούππου ATERDM 𐤋𐤓𐤁𐤏𐤃 Σ | 21 νομοῦς Dr castella Δ νόμους
 ATERBD' MΣ

- 302 Λονκούα· ἐφ' οὗς ὁ αὐτοκράτωρ ἔπεμψεν Μάρκιον Τούρβωνα σὺν
 δυνάμει πεζῇ τε καὶ ναυτικῇ, ἔτι δὲ καὶ ἱππικῇ. ὁ δὲ πολλὰς 4
 μάχαις οὐκ ὀλίγῳ τε χρόνῳ τὸν πρὸς αὐτοὺς διαπονήσας πόλεμον,
 πολλὰς μυριάδας Ἰουδαίων, οὐ μόνον τῶν ἀπὸ Κυρήνης, ἀλλὰ καὶ
 5 τῶν ἀπ' Αἰγύπτου συναρρομένων Λονκούα τῷ βασιλεὶ αὐτῶν, ἀναι-
 ρεῖ. ὁ δὲ αὐτοκράτωρ ὑποπιεύσας καὶ τοὺς ἐν Μεσοποταμίᾳ Ἰου- 5
 δαίους ἐπιθήσεσθαι τοῖς αὐτόθι, Λουσίῳ Κνήτῳ προσέταξεν ἐκκα-
 θᾶραι τῆς ἐπαρχίας αὐτούς· ὃς καὶ παραταξάμενος, πάμπολυ πλῆθος
 τῶν αὐτόθι φονεῦει, ἐφ' ᾧ κατορθώματι Ἰουδαίας ἡγεμὼν ὑπὸ τοῦ
 10 αὐτοκράτορος ἀνεδείχθη. ταῦτα καὶ Ἑλλήνων οἱ τὰ κατὰ τοὺς
 αὐτοὺς χρόνους γραφῇ παραδόντες αὐτοῖς ἰστορήσαν ῥήμασιν.
 Τραϊανοῦ δὲ ἐφ' ὅλοις ἔτεσιν εἰκοσὶ τὴν ἀρχὴν μῆσιν ἕξ δέουσιν Γ 3 1
 κρατήσαντος, Ἀλλιος Ἀδριανὸς διαδέχεται τὴν ἡγεμονίαν. τούτῳ
 Κοδράτος λόγον προσφωνήσας ἀναδίδωσιν, ἀπολογίαν συντάξας ὑπὲρ
 15 τῆς καθ' ἡμᾶς θεοσεβείας, ὅτι δὴ τινες πονηροὶ ἄνδρες τοὺς ἡμε-
 τέρους ἐνοχλεῖν ἐπειρῶντο· εἰς ἔτι δὲ φέρεται παρὰ πλείστοις τῶν
 ἀδελφῶν, ἀτὰρ καὶ παρ' ἡμῖν τὸ σύγγραμμα· ἐξ οὗ κατιδεῖν ἔστιν
 λαμπρὰ τεκμήρια τῆς τε τοῦ ἀνδρὸς διανοίας καὶ τῆς ἀποστολικῆς
 ὀρθοτομίας. ὁ δ' αὐτὸς τὴν καθ' ἑαυτὸν ἀρχαιότητα παραφαίνει 2
 20 δι' ὧν ἰστορεῖ ταῦτα ἰδίαις φωναῖς

τοῦ δὲ σωτήρος ἡμῶν τὰ ἔργα αἰὲ παρῇν ἀληθῇ γὰρ ἦν, οἱ
 >θεραπευθέντες, οἱ ἀναστάντες ἐκ νεκρῶν, οἱ οὐκ ὥφθησαν μόνον
 >θεραπεύομενοι καὶ ἀνιστάμενοι, ἀλλὰ καὶ αἰὲ παρόντες, οὐδὲ ἐπι-
 >δημοῦντος μόνον τοῦ σωτήρος, ἀλλὰ καὶ ἀπαλλαγέντος ἦσαν ἐπὶ
 304 >χρόνον ἱκανόν, ὥστε καὶ εἰς τοὺς ἡμετέρους χρόνους τινὲς αὐτῶν
 >ἀφίκοντο.

τοιούτος μὲν οὗτος· καὶ Ἀριστείδης δέ, πιστὸς ἀνὴρ τῆς καθ' 3

21—S. 304, 2 Georg. Synk. 658, 8—13

ATERBDMΣΑ

1 vor Μάρκιον + μαρκίων durch Correctur B¹ | τούρβωνα ATER, B¹
 corr., DMA τ' οὐνομα B¹ den Tribunen Σ | 7 Lysiae Hieron. chron. ol. 223, 3
 Αυσίαι Synk. 657, 9 λονκίω ΠΣΑ | κνήτω A Quieto A 𐤒𐤓𐤕𐤓𐤕 Σ κοῖντω BD¹
 κοῖντω ERD^rM κοῖντω Tr, T¹T^c unleserlich; vgl. Prosop. imp. Rom. 2, 308 |
 15 δὴ τινες πονηροὶ BD δ' ἡτινες πονηροὶ M δὴ πονηροὶ τινες ATER | 21 γὰρ
 ἦν voreusebianischer Fehler, ΓΑΡΗΝ falsche Wiederholung von ΠΑΡΗΝ |
 22 οἱ ARDMΣ > TEB Synk | 24 ἦσαν vor Eus. interpoliert
 3 μὲν BDM μὲν οὖν ATER

304 ἡμᾶς ὁρμώμενος εὐσεβείας, τῷ Κοδράτῳ παρακλησίως ὑπὲρ τῆς
5 πίστεως ἀπολογίαν ἐπιφωνήσας Ἀδριανῷ καταλέλοιπεν· σφίζεται δέ
γε εἰς δεῦρο παρὰ πλείστοις καὶ ἡ τούτου γραφή.

Ἔτει δὲ τρίτῳ τῆς αὐτῆς ἡγεμονίας Ἀλέξανδρος Ῥωμαίων ἐπί- 4
σκοπος τελευτᾷ, δέκατον τῆς οἰκονομίας ἀποπλήσας ἔτος· Ἔνστος
ἦν τούτῳ διάδοχος. καὶ τῆς Ἀλεξανδρέων δὲ παροικίας ἀμφὶ τὸν
10 αὐτὸν χρόνον Πρίμων μεταλλάξαντα δωδεκάτῳ τῆς προστασίας ἔτει
διαδέχεται Ἰουῆτος.

Τῶν γε μὴν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐπισκόπων τοὺς χρόνους γραφῇ Ε 5 1
σφριζόμενους οὐδαμῶς εὐρών (κομιδῇ γὰρ οὖν βραχυβίους αὐτοὺς
λόγος κατέχει γενέσθαι), τοσοῦτον ἐξ ἐγγράφων παρείληφα, ὥς μέχρι 2
15 τῆς κατὰ Ἀδριανὸν Ἰουδαίων πολιτορκίας πεντεκαίδεκα τὸν ἀριθμὸν
αὐτόθι γεγόνασιν ἐπισκόπων διαδοχαί, οὓς πάντας Ἑβραίους φασὶν
ὄντας ἀνέκαθεν, τὴν γνῶσιν τοῦ Χριστοῦ γνησίως καταδέξασθαι,
ὥστ' ἤδη πρὸς τῶν τὰ τοιαῦτα ἐπικρίνειν δυνατῶν καὶ τῆς τῶν
ἐπισκόπων λειτουργίας ἀξιόους δοκιμασθῆναι· συνεστάναι γὰρ αὐτοῖς
20 τότε τὴν πᾶσαν ἐκκλησίαν ἐξ Ἑβραίων πιστῶν ἀπὸ τῶν ἀποστόλων
καὶ εἰς τὴν τότε διαρκεσάντων πολιτορκίαν, καθ' ἣν Ἰουδαῖοι Ῥω-
μαίων αὐθις ἀποστάντες, οὐ μικροῖς πολέμοις ἤλωσαν. διαλελοι- 3
πότων δ' οὖν τηρικαῦτα τῶν ἐκ περιτομῆς ἐπισκόπων, τοὺς ἀπὸ
πρώτου νῦν ἀναγκαῖον ἂν εἶη καταλέξει. πρῶτος τοιγαροῦν Ἰά-
25 κωβος ὁ τοῦ κυρίου λεγόμενος ἀδελφὸς ἦν· μεθ' ὃν δεύτερος Συ-
μεὼν· τρίτος Ἰουῆτος· Ζαχαρίας τέταρτος· πέμπτος Τωβίας· ἕκτος
Βενιαμίν· Ἰωάννης ἑβδομος· ὀγδοὺς Ματθίας· ἑνῆς Φίλιππος· δέ-
306 κατος Σενέκας· ἐνδέκατος Ἰουῆτος· Λενίς δωδέκατος· Ἐφρῆς τρισκα-
δέκατος· τεσσαρεσκαίδεκατος Ἰωσήφ· ἐπὶ πᾶσι πεντεκαίδεκατος Ἰου-
δας. τοσοῦτοι καὶ οἱ ἐπὶ τῆς Ἱεροσολύμων πόλεως ἐπίσκοποι ἀπὸ 4
τῶν ἀποστόλων εἰς τὸν δηλούμενον διαγενόμενοι χρόνον, οἱ πάντες
5 ἐκ περιτομῆς. ἤδη δὲ δωδέκατον ἐχούσης ἔτος τῆς ἡγεμονίας, 5
Ἐνστον δεκαέτη χρόνον ἀποπλήσαντα ἐπὶ τῆς Ῥωμαίων ἐπισκοπῆς
ἑβδομος ἀπὸ τῶν ἀποστόλων διαδέχεται Τελεσφόρος· ἐνιαυτοῦ δὲ

5 Robinson, Texts and Studies 1, 1 [= TU 9, 1. Zahn, Forsch. 5, 317]

ATERBDMΣΑ

8 ἀποπλήσας ABDM ἀποπληρώσας TER | 13 εὐρών BD εὐρον ATERMΣ
| 14 τοσοῦτον T'DM τοσοῦτων B τοσοῦτον δ' ATeTrEΣ τοσοῦτο δ' R |
18 ἐπικρίνειν A ἐγκρίνειν TERBDM | 25 μεθ' ὃν ATERDMA > BΣ |
27 ματθαῖος D ܡܬܬܝ ܣ

5 ἡγεμονίας TERBDMΣΑ ἡγεμονίας ἀδριανοῦ A | 6 ἀποπληρώσαν-
τα TER

306 μεταξὺ καὶ μηνῶν διαγενομένου, τῆς Ἀλεξανδρέων παροικίας τὴν
προστασίαν Εὐμένης ἔκτω κλήρῳ διαδέχεται, τοῦ πρὸ αὐτοῦ ἔτεσιν
10 ἑνδεκα διαρκέσαντος.

Καὶ δῆτα τῆς Ἰουδαίων ἀποστασίας αὐτῶν εἰς μέγα καὶ πολὺν 6 1
προελθούσης, Ροῦφος ἐπάρχων τῆς Ἰουδαίας, στρατιωτικῆς αὐτῷ
συνμαχίας ὑπὸ βασιλέως πεμφθείσης, ταῖς ἀπονοαῖς αὐτῶν ἀφειδῶς
χρώμενος ἐπεξήει, μυριάδας ἀθρόως ἀνδρῶν ὁμοῦ καὶ παίδων καὶ
15 γυναικῶν διαφθείρων πολέμον τε νόμον τὰς χώρας αὐτῶν ἐξανδρα-
ποδιζόμενος. ἐστρατήγει δὲ τότε Ἰουδαίων Βαρχαχεβας ὄνομα, 2
ὃ δὴ ἀστέρα δηλοῖ, τὰ μὲν ἄλλα φονικὸς καὶ ληστρικός τις ἀνὴρ,
ἐπὶ δὲ τῇ προσηγορίᾳ, οἷα ἐπ' ἀνδραπόδων, ὡς δὴ ἐξ οὐρανοῦ φωστήρ
αὐτοῖς κατεληλυθὼς κακούμενοις τε ἐπιλάμψαι τερατενόμενος. ἀκ- 3
20 μāsαντος δὲ τοῦ πολέμου ἔτους ὀκτωκαιδεκάτου τῆς ἡγεμονίας κατὰ
Βηθθθηρα (πολίχνη τις ἦν ὀχυρωτάτη, τῶν Ἱεροσολύμων οὐ σφόδρα
308 πόρρω διεσπῶσα) τῆς τε ἔξωθεν πολιορκίας χρονίου γενομένης λιμῷ
τε καὶ δίψει τῶν νεωτεροποιῶν εἰς ἔσχατον ὀλέθρου περιελαθέντων
καὶ τοῦ τῆς ἀπονοίας αὐτοῖς αἰτίου τὴν ἀξίαν ἐκτίσαντος δίκην, τὸ
πᾶν ἔθνος ἐξ ἐκείνου καὶ τῆς περὶ τὰ Ἱεροσόλυμα γῆς πάμπαν ἐπι-
5 βαίνειν εἴργεται νόμον δόγματι καὶ διατάξεισιν Ἀδριανοῦ, ὡς ἂν μὴδ'
ἐξ ἀπόπτου θεωροῖεν τὸ πατρῶον ἔδαφος, ἐγκελευσάμενον Ἀρίστων
ὁ Πελλαῖος ἱστορεῖ. οὕτω δὲ τῆς πόλεως εἰς ἐρημίαν τοῦ Ἰου- 4
δαίων ἔθνους παντελῇ τε φθορὰν τῶν πάλαι οἰκητόρων ἐλθούσης
ἐξ ἄλλοφύλου τε γένους συνοικισθείσης, ἡ μετέπειτα συντάσας Ῥω-
10 μαϊκὴ πόλις τὴν ἐπωνυμίαν ἀμείψασα, εἰς τὴν τοῦ κρατοῦντος
Αἰλίου Ἀδριανοῦ τιμὴν Αἰλία προσαγορεύεται. καὶ δὲ τῆς αὐτόθι
ἐκκλησίας ἐξ ἐθνῶν συγκροτηθείσης, πρῶτος μετὰ τοὺς ἐκ περι-
τομῆς ἐπισκόπους τὴν τῶν ἐκείσε λειτουργίαν ἐγχειρίζεται Μάρκος.

ATERBDMΣΑ

8 μηνός ΜΑ | διαγενομένων D | 11 δῆτα RDr δὴ τὰ ΑΤΕΒΔ¹Μ |
16 τότε Ἰουδαίων BD τότε Ἰουδαίων δεύτερος τηρικαῦτα Μ Ἰουδαίων τηρικαῦτα
ΑΤΕΡ | 17 ὁ δὴ ἀστέρα δηλοῖ BDMA ἀστέρα δηλοῖ τοῦτο Α ἀστέρα τοῦτο
δηλοῖ T¹ [Te getilgt] ὁ δὴ ἀστέρα τοῦτο δηλοῖ ER > Σ | φονικὸς καὶ
ληστρικός τις BDMΣ ληστρικός καὶ φονικὸς ΑΤΕΡ | 20 ἡγεμονίας ΤΕΡΒ
DMΣΑ ἡγεμονίας ἀδριανοῦ Α | 21 πολίχνη τίς T [aus πόλιννητίς corr. T¹]
ERBD [aus πολίχνην τίς corr. Dr] Σ πολίχνην ἦτις Μ πόλιν ἦτις Α

5 νόμον ΠΣ *divinae legis* Α vgl. Hieron. Eusarm ol. 228, 2 | δόγματι
ABDA δόγμασι ΤΕΡΜ | 6 ἐγκελευσάμενον ΑΤΕΡΒD ἐγκελευσαμένω Μ *befahl*
Σ, > Α nach Conjectur | 7 πελλαῖος ABDr ΣΑ παλαιός ΤΕΡΔ¹Μ | 8 παν-
τελῇ τε BDM παντελῇ ΤΕΡ καὶ παντελῇ Ατ^r

- 308 Ἦδη δὲ λαμπροτάτων δίκην φωστήρων τῶν ἀνὰ τὴν οἶκον- Z 7 1
 15 μένην ἀποστιλβουσῶν ἐκκλησιῶν ἀκμαζούσης τε εἰς ἅπαν τὸ τῶν
 ἀνθρώπων γένος τῆς εἰς τὸν σωτήρα καὶ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν
 Χριστὸν πίστεως, ὁ μισόκαλος δαίμων οἷα τῆς ἀληθείας ἐχθρὸς καὶ
 τῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας ἀεὶ τυγχάνων πολεμιώτατος, πάσας
 στρέφων κατὰ τῆς ἐκκλησίας μηχανάς, πάσαι μὲν τοῖς ἔξωθεν δι-
 20 ωγμοῖς κατ' αὐτῆς ὥπλιζετο, τότε γε μὴν τούτων ἀποκεκλεισμένος, 2
 πονηροῖς καὶ γόησιν ἀνδράσιν ὥσπερ τισὶν ὀλεθρίοις ψυχῶν ὀργάνοις
 διακόνους τε ἀπωλείας χρώμενος, ἐτέραις κατεστρατήγει μεθόδοις,
 πάντα πόρον ἐπινοῶν, ὥς ἂν ὑποδύντες γόητες καὶ ἀπατηλοὶ τὴν
 αὐτὴν τοῦ δόγματος ἡμῖν προσηγορίαν, ὁμοῦ μὲν τῶν πιστῶν τοὺς
 25 πρὸς αὐτῶν ἀλισκομένους εἰς βυθὸν ἀπωλείας ἄγοιεν, ὁμοῦ δὲ τοὺς
 τῆς πίστεως ἀγνώτας δι' ὧν αὐτοὶ δρῶντες ἐπιχειροῖεν, ἀποτρέ-
 ποιτο τῆς ἐπὶ τὸν σωτήριον λόγον παρόδου. ἀπὸ γοῦν τοῦ 3
 Μενάνδρου, ὃν διάδοχον τοῦ Σίμωνος ἤδη πρότερον παραδεδώ-
 καμεν, ἀμφίστομος ὥσπερ καὶ δικέφαλος ὀφιδόδης τις προελθοῦσα
 310 δύναμις δυεῖν αἰρέσεων διαφόρων ἀρχηγὸς κατεστήσατο, Σατορ-
 νινόν τε Ἀντιοχέα τὸ γένος καὶ Βασιλείδην Ἀλεξανδρέα· ὧν ὁ μὲν
 κατὰ Συρίαν, ὁ δὲ κατ' Αἴγυπτον συνεστήσαντο θεομισῶν αἰρέσεων
 διδασκαλεῖα, τὰ μὲν οὖν πλείστα τὸν Σατορνίνον τὰ αὐτὰ τῷ 4
 5 Μενάνδρῳ ψευδολογῆσαι ὁ Εἰρηναῖος δηλοῖ, προσχήματι δὲ ἀπορη-
 τοτέρων τὸν Βασιλείδην εἰς τὸ ἄπειρον τείναι τὰς ἐπινοίας, δυσσε-
 βοῦς αἰρέσεως ἑαυτῷ τερατώδεις ἀναπλάσαντα μυθοποιίας. πλεί- 5
 στων οὖν ἐκκλησιαστικῶν ἀνδρῶν κατ' ἐκεῖνο καιροῦ τῆς ἀληθείας
 ὑπεραγωνιζομένων λογικώτερόν τε τῆς ἀποστολικῆς καὶ ἐκκλησι-
 10 αστικῆς δόξης ὑπερμαχούντων, ἤδη τινὲς καὶ διὰ συγγραμμάτων τοῖς
 μετέπειτα προφυλακτικὰς αὐτῶν δὴ τούτων τῶν δηλωθεισῶν αἰ-
 ρέσεων παρεῖχον ἐφόδους· ὧν εἰς ἡμᾶς κατῆλθεν ἐν τοῖς τότε 6
 γνωριμωτάτου συγγραφέως Ἀγρίππα Κάστορος ἱκανώτατος κατὰ
 Βασιλείδου ἔλεγχος, τὴν δεινότητα τῆς τάνδρὸς ἀποκαλύπτων γοη- 7
 15 τείας. ἐκφαίνων δ' οὖν αὐτοῦ τὰ ἀπόρητα, φησὶν αὐτὸν εἰς μὲν
 τὸ εὐαγγέλιον τέσσαρα πρὸς τοῖς εἴκοσι συντάξαι βιβλία, προφήτας

27/28 252, 25ff.

4/5 Iren. 1, 24, 1 — 5/6 Iren. 1, 24, 3

ATERBDMΣΔ

15 τε BDΣΔ ἔτ' M δὲ ATER | 28/29 παραδεδώκαμεν ATER παρεδώ-
καμεν BDM γρ [ohne Variante] Dm5/6 ἀπορητοτέρων ATERΣΔ ἀπορητοτέρω BDM ut altius aliquid et uerisi-
milis adinuenisse uideatur Iren

Eusebius, Kirchengeschichte.

- 310 δὲ ἑαυτῷ ὀνομάσαι Βαρκαββαν καὶ Βαρκωφ καὶ ἄλλους ἀνυπάρχοντες
 τινὰς ἑαυτῷ συστησάμενον, βαρβάρους τε αὐτοῖς εἰς κατάπληξιν τῶν
 τὰ τοιαῦτα τεθηπότων ἐπιφημίσαι προσηγορίας, διδάσκειν τε ἀδια-
 20 φορεῖν εἰδωλοθύτων ἀπογενομένους καὶ ἐξομνυμένους ἀπαρην-
 λάκτως τὴν πίστιν κατὰ τοὺς τῶν διωγμῶν καιροὺς, Πυθαγορικῶς
 τε τοῖς προσιούσιν αὐτῷ πενταέτη σιωπὴν παρακελεύεσθαι· καὶ 8
 ἕτερα δὲ τούτοις παραπλήσια ἀμφὶ τοῦ Βασιλείδου καταλέξας ὁ
 εἰρημένος οὐκ ἀγεννῶς τῆς δηλωθείσης αἰρέσεως εἰς προὔπτον ἐφώ-
 25 ρασε τὴν πλάνην. γράφει δὲ καὶ Εἰρηναῖος συγχρονίσει τούτοις 9
 Καρποκράτην, ἑτέρας αἰρέσεως τῆς τῶν Γνωστικῶν ἐπικληθείσης
 πατέρα· οἱ καὶ τοῦ Σίμωνος οὐχ ὡς ἐκεῖνος κρύβδην, ἀλλ' ἤδη καὶ
 εἰς φανερόν τὰς μαγείας παραδιδόναι ἤξιουν, ὡς ἐπὶ μεγάλοις δῆ,
 312 μόνον οὐχὶ καὶ σεμννόμενοι τοῖς κατὰ περιεργίαν πρὸς αὐτῶν ἐπι-
 τελονμένοις φίλτροις ὀνειροπομποῖς τε καὶ παρέδροις τισὶ δαίμοσιν
 καὶ ἄλλαις ὁμοιοτρόποις τισὶν ἀγωγαῖς· τούτοις τε ἀκολούθως πάντα
 δοῶν χοῖραι διδάσκειν τὰ αἰσχρουργότατα τοὺς μέλλοντας εἰς τὸ τέ-
 5 λειον τῆς κατ' αὐτοὺς μυσταγωγίας ἢ καὶ μᾶλλον μυσαροποιίας
 ἐλεύσεσθαι, ὡς μὴ ἂν ἄλλως ἐκφευξομένους τοὺς κοσμικοὺς, ὡς ἂν
 ἐκεῖνοι φαίεν, ἄρχοντας, μὴ οὐχὶ πᾶσιν τὰ δι' ἀρρητοποιίας ἀπονεί-
 μαντας χρεά. τούτοις δῆτα συνέβαινεν διακόνους χρώμενον τὸν 10
 ἐπιχαιρεσίσκακον δαίμονα τοὺς μὲν πρὸς αὐτῶν ἀπατωμένους οἰκτροῶς
 10 οὕτως εἰς ἀπόλειαν ἀνδραποδίζεσθαι, τοῖς δ' ἀπίστοις ἔθνεσιν πολλὴν
 παρέχειν κατὰ τοῦ θείου λόγου δυσφημίας περιουσίαν, τῆς ἐξ αὐ-
 τῶν φήμης εἰς τὴν τοῦ παντός Χριστιανῶν ἔθνονος διαβολὴν κατα-
 χεομένης. ταύτῃ δ' οὖν ἐπὶ πλείστον συνέβαινεν τὴν περὶ ἡμῶν 11
 παρὰ τοῖς τότε ἀπίστοις ὑπόνοιαν δυσσεβῆ καὶ ἀτοπωτάτην διαδι-
 15 δοῦσθαι, ὡς δὴ ἀθεμίτοις πρὸς μητέρας καὶ ἀδελφὰς μίξεσιν ἀνοσίαις
 τε τροφαῖς χρωμένων. οὐκ εἰς μακρόν γε μὴν αὐτῷ ταῦτα προ- 12
 χῶρει, τῆς ἀληθείας αὐτῆς ἑαυτὴν συνιστώσης ἐπὶ μέγα τε φῶς
 κατὰ τὸν προϊόντα χρόνον διαλαμπούσης. ἔσβεστο μὲν γὰρ αὐτίκα 13
 πρὸς αὐτῆς ἐνεργείας ἀπελεγχόμενα τὰ τῶν ἐχθρῶν ἐπιτεχνήματα,
 20 ἄλλων ἐπ' ἄλλαις αἰρέσεων καινοτομονυμένων, ὑπορρεουσῶν αἰεὶ τῶν
 προτέρων καὶ εἰς πολυτρόπους καὶ πολυμόρφους ἰδέας ἄλλοτε ἄλλως
 φθειρομένων· προῆι δ' εἰς αὖξιν καὶ μέγεθος, αἰεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ

25—S. 312, 8 Iren. 1, 25, 1. 6. 3. 4

ATERBDMΣΑ

24 εἰρηναῖος D¹Σ corr. Dr

1 καὶ TcTrERBDM > AT¹ | 12 χριστιανῶν ἔθνονος BDM ἔθνονος χρι-
 στιανῶν ATER | 16 μακρόν BDM μακράν ATER

- 312 καὶ ὁσαύτως ἔχουσα, ἡ τῆς καθόλου καὶ μόνης ἀληθοῦς ἐκκλησίας
λαμπρότης, τὸ σεμνὸν καὶ εἰλικρινὲς καὶ ἑλευθέριον τό τε σῶφρον
25 καὶ καθαρὸν τῆς ἐνθέου πολιτείας τε καὶ φιλοσοφίας εἰς ἅπαν γένος
Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων ἀποστίλβουσα. συναπέσβη δ' οὖν ἅμα τῷ 14
χρόνῳ καὶ ἡ κατὰ παντὸς τοῦ δόγματος διαβολή, ἔμενεν δὲ ἄρα μόνη
παρὰ πᾶσι κρατοῦσα καὶ ἀνομολογουμένη τὰ μάλιστα διαπρέπειν ἐπὶ
σεμνότητι καὶ σωφροσύνῃ θείοις τε καὶ φιλοσόφοις δόγμασιν ἡ καθ'
30 ἡμᾶς διδασκαλία, ὥς μηδένα τῶν εἰς νῦν αἰσχρὰν ἐπιφέρειν τολμᾶν
κατὰ τῆς πίστεως ἡμῶν δυσφημίαν μηδὲ τινα τοιαύτην διαβολὴν
314 οἷαις πάσαι πρότερον φίλον ἢν χρῆσθαι τοῖς καθ' ἡμῶν ἐπισυνιστα-
μένοις.
Ὅμως δ' οὖν κατὰ τοὺς δηλουμένους αὐθις παρῆγεν εἰς μέσον ἡ 15
ἀλήθεια πλείους ἑαυτῆς ὑπερμάχους, οὐ δι' ἀγράφων αὐτὸ μόνον
5 ἐλέγχων, ἀλλὰ καὶ δι' ἐγγράφων ἀποδείξεων κατὰ τῶν ἀθέων αἰ-
ρέσεων στρατευομένων· ἐν τούτοις ἐγνωρίζετο Ἡγήσιππος, οὐ πλεί- 8 1
σταις ἤδη πρότερον κεχρήμεθα φωναῖς, ὥς ἂν ἐκ τῆς αὐτοῦ παρα-
δόσεως τινὰ τῶν κατὰ τοὺς ἀποστόλους παραθέμενοι. ἐν πέντε 2
δ' οὖν συγγράμμασιν οὗτος τὴν ἀπλανῆ παραδόσιν τοῦ ἀποστολικοῦ
10 κηρύγματος ἀπλουστάτῃ συντάξει γραφῆς ὑπομνηματισάμενος, καθ'
ὃν ἐγνωρίζετο σημαίνει χρόνον, περὶ τῶν ἀρχῆθεν ἰδρυσάντων τὰ
εἰδωλα οὕτω πως γράφων

οἷς κενοτάφια καὶ ναοὺς ἐποίησαν ὥς μέχρι νῦν· ὃν ἐστὶν καὶ
Ἀντίνοος, δοῦλος Ἀδριανοῦ Καίσαρος, οὗ καὶ ἀγὼν ἄγεται Ἀντινό-
15 νιος, ὁ ἐφ' ἡμῶν γενόμενος. καὶ γὰρ πόλιν ἔκτισεν ἐπὶ ὀνόματι Ἀν-
τινόου καὶ προφήτας.

κατ' αὐτὸν δὲ καὶ Ἰουστίνος, γνήσιος τῆς ἀληθοῦς φιλοσοφίας 3
ἐραστής, ἔτι τοῖς παρ' Ἑλλήσιν ἀσκούμενος ἐνδιέτριβεν λόγους· ση-

13—16 Zahn, Forschungen 6, 247

ATERBDMΣΔ

24 ἑλευθέριον ATER ἐλεύθερον BDM | 26 δοῦν BDM γ' οὖν ATER
ἅμα BDMΣ > ATER | 27/28 ἄρα μόνη παρὰ πᾶσι BDMA μόνη ἄρα Δ μόνη
ἄρα πᾶσιν TER indem sie allein siegreich war und jedermann von ihr bekannte Σ
1 οἷαις—φίλον ἢν > Σ | 8 παραθέμενοι BD^rM παραθεμένον D¹ παρα-
τιθέμενοι ATER | 9 δ' οὖν BDM δὴ οὖν ATER | 13 κενοτάφια TrE καινο-
τάφια AT¹RBDM | 14/15 Ἀντινόειος] ἀντίνοος Σ | 15 ὁ ΜΣ ὁ καὶ BD
> ATER | 16 καὶ προφήτας nicht übersetzt Σ, das Excerpt schliesst mitten
im Satz | 18 ἔτι BD ἔτι τε ATERM

314 **μαίνει** δὲ καὶ αὐτὸς τουτοῦ τὸν χρόνον ἐν τῇ πρὸς Ἀντωνῖνον
20 ἀπολογία ὧδε γράφων

οὐκ ἄτοπον δὲ ἐπιμνησθῆναι ἐν τούτοις ἡγούμεθα καὶ Ἀντι-
νόου τοῦ νῦν γενομένου, ὃν καὶ ἅπαντες ὡς θεὸν διὰ φόβον σέβειν
ᾧρμητο, ἐπιστάμενοι τίς τε ἦν καὶ πόθεν ὑπῆρχεν.

316 ὁ δ' αὐτὸς καὶ τοῦ τότε κατὰ Ἰουδαίων πολέμου μνημονεύων 4
ταῦτα παρατίθεται

καὶ γὰρ ἐν τῷ νῦν γενομένῳ Ἰουδαϊκῷ πολέμῳ Βαρχωχεβας, ὁ
τῆς Ἰουδαίων ἀποστάσεως ἀρχηγέτης, Χριστιανούς μόνους εἰς τι-
5 μωρίας δεινὰς, εἰ μὴ ἀρνοῖντο Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν καὶ βλασφημοῖεν,
ἐκέλευεν ἀγεσθαι.

ἐν ταύτῳ δὲ καὶ τὴν ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας ἐπὶ τὴν 5
θεοσέβειαν μεταβολὴν αὐτοῦ, ὅτι μὴ ἀλόγως, μετὰ κρίσεως δὲ αὐτῷ
γεγόνει, δηλῶν, ταῦτα γράφει

10 καὶ γὰρ αὐτὸς ἐγώ, τοῖς Πλάτωνος χαίρων διδάγμασι, διαβαλλο-
μένους ἀκούων Χριστιανούς, ὁρῶν δὲ καὶ ἀφόβους πρὸς θάνατον
καὶ πάντα τὰ νομιζόμενα φοβερά, ἐνενόουν ἀδύνατον εἶναι ἐν κακίᾳ
καὶ φιληδονίᾳ ὑπάρχειν αὐτούς· τίς γὰρ φιλήδονος ἢ ἀκρατής καὶ
ἄνθρωπων σαρκῶν βορὰν ἡγούμενος ἀγαθόν, δύναται ἂν θάνατον
15 ἀσπάξασθαι, ὅπως τῶν ἑαυτοῦ στερηθείη ἐπιθυμιῶν, ἀλλ' οὐκ ἐκ
παντός ζῆν ἀεὶ τὴν ἐνθάδε βιοτὴν καὶ λανθάνειν τοὺς ἄρχοντας
ἐπειρώτο, οὐκ ὅτι ἑαυτὸν κατήγγελλεν φονευθῆσόμενον;

Ἔτι δ' ὁ αὐτὸς ἱστορεῖ δεξιόμενον τὸν Ἀδριανὸν παρὰ Σερεννίου 6 6

21—23 Iustin. apol. 1, 29

3—6 Iustin. apol. 1, 31 — 10—17 Iustin. apol. 2, 12

ATERBDMΣΑ

22 πάντες BD Iust

4 μόνους nicht übersetzt Σ | 6 ἐκέλευεν A durch Rasur corr., TERM Iust
ἐκέλευσεν A¹BD | 11 καὶ > ΣΑ Iust | 18 σερεννίου ATER, B corr.,
Eusarm chron. ol. 226 σερεννίου B¹DM σερεννίου Synk 658, 16 Hieron. chron. ol.
226, 2 (serenum Oros. 7, 13, 2) serenno und serenno A HSS סרנניו Σ ἐρένιον
ἐρρένιον ἐρένιον Zonar. 3, 78, 15 HSS, der Mann hiess Q. Licinius Silvanus Gra-
nianus Quadronius Proculus, Prosop. imp. Rom. 2, 284; vgl. zu 318, 16

- 316 Γρανιανού, λαμπροτάτου ἡγουμένου, γράμματα ὑπὲρ Χριστιανῶν
 20 περιέχοντα ὡς οὐ δίκαιον εἶη ἐπὶ μηδενὶ ἐγκλήματι βοᾶς δῆμον
 χαρίζομένους ἀκρίτως κτείνειν αὐτούς, ἀντιγράψαι Μινουκίῳ
 318 Φουνδανῷ, ἀνθυπάτῳ τῆς Ἀσίας, προστάττοντα μηδένα κρίνειν ἄνευ
 ἐγκλήματος καὶ εὐλόγου κατηγορίας· καὶ τῆς ἐπιστολῆς δὲ ἀντί- 7
 γραφον παρατέθειται, τὴν Ῥωμαϊκὴν φωνήν, ὡς εἶχεν, διαφυλάξας,
 προλέγει δ' αὐτῆς ταῦτα

- 5 >καὶ ἐξ ἐπιστολῆς δὲ τοῦ μεγίστου καὶ ἐπιφανεστάτου Καίσαρος
 >Ἀδριανοῦ τοῦ πατρὸς ὑμῶν ἔχοντες ἀπαιτεῖν ὑμᾶς, καθὰ ἠξιώσαμεν,
 >κελεῦσαι τὰς κρίσεις γίνεσθαι, τοῦτο οὐχ ὡς ὑπὸ Ἀδριανοῦ κε-
 >λευσθὲν μᾶλλον ἠξιώσαμεν, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἐπίστασθαι δικαίαν ἀξιῶν
 >τὴν προσφώνησιν. ὑπετάξαμεν δὲ καὶ τῆς ἐπιστολῆς Ἀδριανοῦ τὸ
 10 >ἀντίγραφον, ἵνα καὶ τοῦτο ἀληθεύειν ἡμᾶς γνωρίζητε, καὶ ἔστιν
 >τόδε·

τούτοις ὁ μὲν δηλωθεὶς ἀνὴρ αὐτὴν παρατέθειται τὴν Ῥω- 8
 μαϊκὴν ἀντιγραφὴν, ἡμεῖς δ' ἐπὶ τὸ Ἑλληνικὸν κατὰ δύναμιν αὐτὴν
 μετελήψαμεν, ἔχουσαν ὥδε·

- 15 >Μινουκίῳ Φουνδανῷ. ἐπιστολὴν ἐδεξάμην γραφεῖσάν μοι ἀπὸ 9 1
 >Σερεννίου Γρανιανοῦ, λαμπροτάτου ἀνδρός, ὅντινα σὺ διεδέξω. οὐ
 >δοκεῖ μοι οὖν τὸ πρᾶγμα ἀζήτητον καταλιπεῖν, ἵνα μήτε οἱ ἄν-
 >θρωποι ταράττωνται καὶ τοῖς συκοφάνταις χορηγία κακουργίας
 >παρασχεθῇ. εἰ οὖν σαφῶς εἰς ταύτην τὴν ἀξιῶσιν οἱ ἐπαρχιώται 2
 20 >δύνανται δυσχυρίζεσθαι κατὰ τῶν Χριστιανῶν, ὡς καὶ πρὸ βήματος

5—11. 15—S. 320, 7 Iustin. apol. 1, 68

ATERBDMΣΔ

1 φουνδάνω M, der Mann hiess C. Minicius Fundanus, Prosop. imp. Rom.
 2, 377 | κρίνειν BDMΔ κτείνειν ATERΣ | 7/8 τοῦτο—κελευσθὲν ΠΣ οὐχ
 ἐκ τοῦ κεκρίσθαι τοῦτο ὑπὸ Ἀδριανοῦ Iust | 8 δίκαια Tr Iust, vgl. zu 9
 9 nach προσφώνησιν sind durch alten Fehler weggelassen καὶ ἐξήγησιν πε-
 ποιήμεθα | 10 καὶ τοῦτο T¹BDM καὶ τοῦτο R¹ καὶ τοῦτω AR^cΣ γὰρ τοῦτω
 T^cTrE καὶ κατὰ τοῦτο Iust | 10/11 καὶ ἔστιν τόδε > Σ | 16 σερεννίου
 T^cERBDM σερεννίου AT¹ σερεννίου IustHS serenno und serenno ΔHSS סרנניוס Σ
 vgl. zu 316, 18 | 17 μοι οὖν ATERB^cDM οὖν B¹ οὖν μοι Iust | 17/18 μήτε
 οἱ ἄνθρωποι ΠΣ Iust ne et innoxii Δ nach Conjectur

320 ἀποκρίνασθαι, ἐπὶ τοῦτο μόνον τραπῶσιν, ἀλλ' οὐκ ἀξιόσειςιν οὐδὲ
 >μόναις βοαῖς. πολλῶ γὰρ μᾶλλον προσῆγεν, εἴ τις κατηγορεῖν βού-
 >λοιτο, τοῦτό σε διαγινώσκειν. εἴ τις οὖν κατηγορεῖ καὶ δείκνυσίν 3
 >τι παρὰ τοὺς νόμους πράττοντας, οὕτως ὀριξε κατὰ τὴν δύναμιν
 5 >τοῦ ἁμαρτήματος· ὥς μὰ τὸν Ἡρακλέα εἴ τις συκοφαντίας χάριν
 >τοῦτο προτεῖνοι, διαλάμβανε ὑπὲρ τῆς δεινότητος καὶ φρόντιζε
 >ὅπως ἂν ἐκδικήσειςας.

καὶ τὰ μὲν τῆς Ἀδριανοῦ ἀντιγραφῆς τοιαῦτα·

τούτον δὲ τὸ χρεὼν μετὰ πρῶτον καὶ εἰκοστὸν ἔτος ἐκτίσαν· I 10
 10 τοις, Ἀντωνῖνος ὁ κληθεὶς Εὐσεβῆς τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν διαδέχε-
 >ται. τούτον δὲ ἐν ἔτει πρώτῳ Τελεσφόρου τὸν βίον ἐνδεκάτῳ τῆς
 λειτουργίας ἐνιαυτῷ μεταλλάξας, Ὑγίνος τὸν κληρὸν τῆς Ῥω-
 μαίων ἐπισκοπῆς παραλαμβάνει. ἵστορεῖ γε μὴν ὁ Εἰρηναῖος τὸν I A
 Τελεσφόρον μαρτυροῦν τὴν τελευταίαν διαπρέψαι, δηλῶν ἐν ταύτῳ
 15 κατὰ τὸν δηλούμενον Ῥωμαίων ἐπίσκοπον Ὑγίνον Οὐαλεντίνον ἰδίας
 αἰρέσεως εἰσηγητὴν καὶ Κέρδωνα τῆς κατὰ Μαρκίωνα πλάνης ἀρ-
 χηγὸν ἐπὶ τῆς Ῥώμης ἄμφω γνωρίζεσθαι, γράφει δὲ οὕτως

>Οὐαλεντίνος μὲν γὰρ ἦλθεν εἰς Ῥώμην ἐπὶ Ὑγίνου, ἤκμασεν δὲ 11 1
 >ἐπὶ Πίου, καὶ παρέμεινεν ἕως Ἀνικητόν· Κέρδων δ' ὁ πρὸ Μαρκί-
 20 >ωνος καὶ αὐτὸς ἐπὶ Ὑγίνου, ὅς ἦν ἑνατος ἐπίσκοπος, εἰς τὴν ἐκ-
 >κλησίαν ἔλθων καὶ ἐξομολογούμενος, οὕτως διετέλεσεν, ποτὲ μὲν
 >λαθροδιδασκαλῶν, ποτὲ δὲ πάλιν ἐξομολογούμενος, ποτὲ δὲ ἐλεγχό-
 >μενος ἐφ' οἷς ἐδίδασκεν κακῶς, καὶ ἀφιστάμενος τῆς τῶν ἀδελφῶν
 >συνουσίας.

322 ταῦτα δὲ φησιν ἐν τρίτῳ τῶν πρὸς τὰς αἰρέσεις· ἐν γε μὴν τῷ 2
 πρώτῳ αὐτίς περὶ τοῦ Κέρδωνος ταῦτα διέξεισιν

>Κέρδων δὲ τις ἀπὸ τῶν περὶ τὸν Σίμωνα τὰς ἀφορμὰς λαβὼν

13/14 Iren. 3, 3, 3 [= Eus. 5, 6, 4] — 18—24 Iren. 3, 4, 3

3—10 Iren. 1, 27, 1. 2

ATERBDMΣA

1 ἀποκρίνασθαι ATERDM ἀποκρίνεσθαι B Iust | 8 καὶ — τοιαῦτα nicht
 übersetzt Σ | 20 ἑνατος ΠΣA [= Epiphan. 41, 1 p. 300a. 42, 1 p. 302d. Cy-
 prian. ep. 74, 2] gegen die Zählung sowohl Eusebs wie des Irenaeus [vgl. unten
 5, 6, 4], octauus Iren vgl. 322, 4 | 22 λαθροδιδασκαλῶν BDM λαθροδιδάσκων
 ATER | πάλιν ATERBem DMΣ > B¹ Iren lat

322 καὶ ἐπιδημήσας ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐπὶ Ὑγίνου ἔνατον κλῆρον τῆς ἐπισκο-
 5 >πικῆς διαδοχῆς ἀπὸ τῶν ἀποστόλων ἔχοντας, ἐδίδαξεν τὸν ὑπὸ
 >τοῦ νόμον καὶ προφητῶν κεκηρυγμένον θεὸν μὴ εἶναι πατέρα τοῦ
 >κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· τὸν μὲν γὰρ γνωρίζεσθαι, τὸν δὲ
 >ἀγνώστα εἶναι, καὶ τὸν μὲν δίκαιον, τὸν δὲ ἀγαθὸν ὑπάρχειν. δια-
 >δεξάμενος δὲ αὐτὸν Μαρκίον ὁ Ποντικὸς ἠΰξησεν τὸ διδασκαλεῖον,
 10 >ἀπηρυσθριασμένως βλασφημῶν.

ὁ δ' αὐτὸς Εἰρηναῖος τὸν ἄπειρον βυθὸν τῆς Οὐαλεντίνου πολυ- 3
 πλανοῦς ὕλης εὐτονωτάτα διαπλώσας, ἔρπετοῦ δίκην φωλεύοντος
 ἀπόκρυφον οὖσαν αὐτοῦ καὶ λεληθυῖαν ἀπογυμνοῖ τὴν κακίαν· πρὸς 4
 τούτοις καὶ ἄλλον τινά, Μάρκος αὐτῷ ὄνομα, κατ' αὐτοὺς γενέσθαι
 15 λέγει, μαγικῆς κυβείας ἐμπειρότατον, γράφει δὲ καὶ τὰς ἀτελέστους
 αὐτῶν τελετὰς μυσεράς τε μυσταγωγίας ἐκφαίνων αὐτοῖς δὴ τούτοις
 τοῖς γράμμασιν

>οὐ μὲν γὰρ αὐτῶν νυμφῶνα κατασκευάζουσιν καὶ μυσταγω- 5
 >γίαν ἐπιτελοῦσιν μετ' ἐπιρρήσεών τινων τοῖς τελουμένοις καὶ
 20 >πνευματικὸν γάμον φάσκουσιν εἶναι τὸ ὑπ' αὐτῶν γινόμενον
 >κατὰ τὴν ὁμοιότητα τῶν ἄνω συζυγιῶν, οἳ δὲ ἄγουσιν ἐφ' ὕδαρ
 >καὶ βαπτίζοντες οὕτως ἐπιλέγουσιν >εἰς ὄνομα ἀγνώστου πατρὸς
 >τῶν ὅλων, εἰς ἀλήθειαν μητέρα τῶν πάντων, εἰς τὸν κατελθόντα
 >εἰς τὸν Ἰησοῦν· ἄλλοι δὲ Ἑβραϊκὰ ὀνόματα ἐπιλέγουσιν πρὸς τὸ
 25 >μᾶλλον καταπλήξασθαι τοὺς τελουμένους.

324 ἀλλὰ γὰρ μετὰ τέταρτον τῆς ἐπισκοπῆς ἔτος Ὑγίνου τελευτή- 6
 σαντος, Πίος ἐπὶ Ῥώμῃς ἐγχειρίζεται τὴν λειτουργίαν· κατὰ γε μὴν
 τὴν Ἀλεξάνδρειαν Μάρκος ἀναδείκνυται ποιμὴν Εὐμένους ἔτη τὰ
 πάντα δέκα πρὸς τρισὶν ἐκπλήσαντος, τοῦ τε Μάρκου ἐπὶ δέκα ἔτη
 5 τῆς λειτουργίας ἀναπασσάμενον, Κελαδίῳ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλη-
 σίας τὴν λειτουργίαν παραλαμβάνει. καὶ κατὰ τὴν Ῥωμαίων δὲ 7
 πόλιν πεντεκαιδεκάτῳ τῆς ἐπισκοπῆς ἐνιαυτῷ Πίου μεταλλάξαντος,

11—13 Iren. 1, 1—9 — 13—15 Iren. 1, 13, 1 — 18—25 Iren. 1, 21, 3
 = Eriphan. 34, 20

ATERBDMΣΔ

4 ἐν τῇ Ῥώμῃ BDM εἰς τὴν Ῥώμην ATER | 4/5 ἔνατον—ἔχοντας > Δ
 | 4 octauum Iren vgl. zu 320, 20 | 23 ἀληθῆ Σ | τῶν πάντων ATEBM
 πάντων RD Eriphan Theodor. 1, 9 | 25 καταπλήξασθαι BDM Eriphan κατα-
 πλῆξαι ATER

324 Ἀνίκητος τῶν ἐκεῖσε προΐσταται καθ' ὃν Ἡγήσιππος ἱστορεῖ ἑαυτὸν
ἐπιδημῆσαι τῇ Ρώμῃ παραμεῖναι τε αὐτόθι μέχρι τῆς ἐπισκοπῆς
10 Ἐλενθέρου. μάλιστα δ' ἤκμαζεν ἐπὶ τῶνδε Ἰουστίνος, ἐν φιλο- 8
σόφον σχήματι προσβέβωτον τὸν θεῖον λόγον καὶ τοῖς ὑπὲρ τῆς
πίστεως ἐναγωνιζόμενος συγγράμμασιν· ὃς δὴ καὶ γράψας κατὰ
Μαρκίωνος σύγγραμμα, μνημονεύει ὡς καθ' ὃν συνέταττε καιρὸν
γνωριζόμενον τῷ βίῳ τάνδρος, φησὶν δὲ οὕτως

15 >Μαρκίωνα δὲ τινὰ Ποντικόν, ὃς καὶ νῦν ἔτι ἐστὶν διδάσκων 9
>τοὺς πειθομένους ἄλλον τινὰ νομίζειν μελίζονα τοῦ δημιουργοῦ
>θεόν· ὃς καὶ κατὰ πᾶν γένος ἀνθρώπων διὰ τῆς τῶν δαιμόνων
>συλλήψεως πολλοὺς πέπεικε βλάσφημα λέγειν καὶ ἀρεῖσθαι τὸν
>ποιητὴν τοῦδε τοῦ παντὸς πατέρα εἶναι τοῦ Χριστοῦ, ἄλλον δέ
20 >τινα ὡς ὄντα μελίζονα παρὰ τοῦτον ὁμολογεῖν πεποιημένον. καὶ
>πάντες οἱ ἀπὸ τούτων ὠρηγμένοι, ὡς ἔφαμεν, Χριστιανοὶ καλοῦν-
>ται, ὃν τρόπον καὶ οὐ κοινῶν ὄντων δογμάτων τοῖς φιλοσόφοις
>τὸ ἐπικαλούμενον ὄνομα τῆς φιλοσοφίας κοινόν ἐστιν.

τούτοις ἐπιφέρει λέγων

25 >ἔστιν δὲ ἡμῖν καὶ σύνταγμα κατὰ πασῶν τῶν γεγεννημένων αἰ- 10
>ρέσεων, ᾧ εἰ βούλεσθε ἐντυχεῖν, δώσομεν.

326 Ὁ δ' αὐτὸς οὗτος Ἰουστίνος καὶ πρὸς Ἑλλήνας ἱκανώτατα πο- IB 11
νήσας, καὶ ἑτέρους λόγους ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας πίστεως ἀπολογίαν
ἔχοντας βασιλεῖ Ἀντωνίνῳ τῷ δὴ ἐπικληθέντι Εὐσεβεῖ καὶ τῇ Ρω-
μαίων συγκλήτῳ βουλῇ προσφωνεῖ· καὶ γὰρ ἐπὶ τῆς Ρώμης τὰς
5 διατριβὰς ἐποιεῖτο. ἐμφαίνει δ' ἑαυτὸν ὅστις καὶ πόθεν ἦν, διὰ
τῆς ἀπολογίας ἐν τούτοις

8—10 unten 4, 22, 3 — 15—23. 25/26 Iustin. apol. 1, 26

ATERBDMΣΔ

14 γνωριζόμενον ATER γνωριζόμενον BDM | 16 νομίζειν T¹M Iust εἶναι
νομίζειν AERA νομίζειν εἶναι Tr νομίζειν bezeugt Σ ὀνομάζειν BD | 18 πέ-
πεικε ΠΣΔ, alter Fehler für πεποίηκε Iust | 19 πατέρα — Χριστοῦ ΠΣΔ θεόν
Iust HS, beides sind Glosseme | 20 πεποιημένον II Iust HS > ΣΔ mit für Iustin
richtiger Conjectur | 22 οὐ κοινῶν ὄντων AT^cERBDrMc ΣΔ οὐ [οὐ T¹] κοι-
νωνῶν τῶν T¹D¹M¹ οὐ κοινῶν ὄντων (τῶν) schrieb Iust (Wendland), οἱ οὐ κοι-
νωνοῦντες τῶν αὐτῶν und nachher statt ἔστιν ἔχουσιν Iust HS

1 ὁ ABDMΣΔ τὸ τηρικαῦτα TER | 2 ἑτέρονος TeERBDMΣΔ > AT¹

- 326 >Αὐτοκράτορι Τίτῳ Αἰλίῳ Ἀδριανῷ Ἀντωνίνῳ Εὐσεβεῖ Καίσαρι 12
 >Σεβαστῷ καὶ Οὐρησισίμῳ νιῷ φιλοσόφῳ καὶ Λουκίῳ φιλοσόφῳ
 >Καίσαρος φύσει νιῷ καὶ Εὐσεβοῦς εἰσποιητῷ, ἐραστῇ παιδείας, ἱερᾷ
 10 >τε συγκλήτῳ καὶ παντὶ δῆμῳ Ῥωμαίων ὑπὲρ τῶν ἐκ παντὸς γένους
 >ἀνθρώπων ἀδίκως μισουμένων καὶ ἐπηρεαζομένων Ἰουστίνος Πρί-
 >σκου τοῦ Βακχείου τῶν ἀπὸ Φλαβίας Νέας πόλεως τῆς Συρίας
 >Παλαιστίνης, εἰς αὐτῶν, τὴν προσφώνησιν καὶ ἔντευξιν πεποίημαι.

Ἐντευχθεὶς δὲ καὶ ὅφ' ἑτέρων ὁ αὐτὸς βασιλεὺς ἐπὶ τῆς Ἀσίας 17
 15 ἀδελφῶν παντοίαις ὕβρεσιν πρὸς τῶν ἐπιχωρίων δῆμων καταπονου-
 μένων, τοιαύτης ἡξίωσεν τὸ κοινὸν τῆς Ἀσίας διατάξεως

- >Αὐτοκράτορ Καῖσαρ Μάρκος Αὐρήλιος Ἀντωνίνος Σεβαστός, 13 1
 328 Ἀρμένιος, ἀρχιερεὺς μέγιστος, δημαρχικῆς ἐξουσίας τὸ πέμπτον 7. März —
 >καὶ τὸ δέκατον, ὑπάτος τὸ τρίτον, τῷ κοινῷ τῆς Ἀσίας χαίρειν. 9. Dec. 161
 >ἐγὼ μὲν οἶδ' ὅτι καὶ τοῖς θεοῖς ἐπιμελὲς ἐστὶ μὴ λανθάνειν τοὺς 2
 >τοιούτους· πολὺ γὰρ μᾶλλον ἐκείνοι κολάσαιεν ἢ τοὺς μὴ βουλο-
 5 >μένους αὐτοῖς προσκυρεῖν ἢ ὑμεῖς. οὗς εἰς ταραχὴν ἐμβάλλετε, βε- 3
 >βαιουῦντες τὴν γνώμην αὐτῶν ἥνπερ ἔχουσιν, ὡς ἀθέων κατηγο-

7—13 Iustin. apol. 1, 1 — 14—S. 330, 19 Chron. pasch. 484, 10—485, 18

ATERBDMΣΔ

7/8 καῖσαρι σεβαστῷ ΠΣΔ σεβαστῷ καίσαρι Iust HS, Εὐσεβεῖ καὶ Καίσαρι
 Οὐρησισίμῳ Σεβαστοῦ νιῷ vermuthet für Iustin Hort Journ. of phil. 1856, 155;
 Σεβαστῷ Εὐσεβεῖ καὶ Οὐρησισίμῳ Καίσαρι Σεβαστοῦ νιῷ Schw | 8 φιλοσόφῳ
 TERBDMΔ φιλοσόφῳ A Iust HS > Σ | 9 φύσει und Εὐσεβοῦς—παιδείας > Σ
 | ἱερᾷ ΠΔ dem ganzem Σ | 12 Φλαβίας > ΣΔ | τῆς Συρίας] συρίας τῆς
 B > ΣΔ | 13 εἰς αὐτῶν BDr Iust εἰς αὐτῶν T¹D¹ εἰς αὐτὸν ERM εἰς αὐτῶν
 ὧν ATr [T^c unleserlich] > Σ | πεποίημαι TERDM Iust ποιήσομαι A ποιῶμαι
 B ποιῶμαι oder ποιήσομαι Σ defero A | 17—S. 330, 19 Harnack [TU 13 Heft 4]
 versucht die christlichen Interpolationen von dem echten Bestand zu sondern, ich
 halte dies ganze Edict für die Übersetzung einer lateinischen Fälschung

1/2 Ἀρμένιος—τρίτον > Σ | 1 Ἀρμένιος—μέγιστος > Chron pasch |
 Ἀρμένιος sprachlich und sachlich falsch | 5/6 ἐμβάλλετε βεβαιουῦντες Π ἐμ-
 βάλλοντες βεβαιούτε Chron pasch denn damit dass ihr wider sie Unruhe erregt,
 macht ihr fest ihren Gedanken Σ uos confirmatis eorum quos persequimini, sen-
 tentiam A in der Stelle steckt ein voreusebianischer Fehler; οὗς (εἰ) . . ἐμβάλλετε,
 βεβαιούτε?

- 330 >ροῦντες· εἴη δ' ἂν καὶ κείνοις αἰρετὸν τῷ δοκεῖν κατηγορουμένοις
 >τεθνάναι μᾶλλον ἢ ζῆν ὑπὲρ τοῦ οἰκείου θεοῦ· ὁθεν καὶ νικῶσι,
 >προϊόμενοι τὰς ἐναντῶν ψυχὰς ἥπερ πειθόμενοι οἷς ἀξιοῦτε πράττειν
 >αὐτούς. περὶ δὲ τῶν σεισμῶν τῶν γεγονότων καὶ γινομένων, οὐκ 4
 5 >ἄτοπον ὑμᾶς ὑπομῆσαι ἀθυμοῦντας μὲν ὅταν περ ὥσιν, παρα-
 >βάλλοντας δὲ τὰ ἡμέτερα πρὸς τὰ ἐκείνων. οἱ μὲν οὖν εὐπαρορῶσι 5
 >αστότεροι γίνονται πρὸς τὸν θεόν, ὑμεῖς δὲ παρὰ πάντα τὸν χρόνον
 >καθ' ὃν ἀγροεῖν δοκεῖτε, τῶν τε θεῶν τῶν ἄλλων ἀμελεῖτε καὶ
 >τῆς θρησκείας τῆς περὶ τὸν ἀθάνατον· ὃν δὴ τοὺς Χριστιανούς
 10 >θρησκεύοντας ἐλαύνετε καὶ διώκετε ἕως θανάτου. ὑπὲρ δὲ τῶν 6

ATERBDMΣΑ

1 κακείνοις TeEBDM Chron pasch ἐκείνοις AT¹R | τῷ ATEBDM τὸ R
 [ex sil] ΣΑ Chron pasch | 5/6 παραβάλλοντας falsch | 6 ἡμέτερα ATEB
 DMΣ Chron pasch ὑμέτερα R [ex sil] | 8 καθ' ὃν—δοκεῖτε unverständlich, der
 Fehler steckt in καθ' ὃν | τῶν² TED¹MΣΑ καὶ τῶν ARBD^r Chron pasch

326, 17—330, 18 Cod. Par. 450, nach den Apologien Iustins, unter der Überschrift Ἀντωνίνου ἐπιστολὴ πρὸς τὸ κοινὸν τῆς Ἀσίας: Ἀντοκράτωρ Καῖσαρ Τίτος Αἴλιος Ἀδριανὸς Ἀντωνίνος Σεβαστὸς Εὐσεβής, ἀρχιερεὺς μέγιστος, δημαρχικῆς ἐξουσίας τὸ κδ, ὑπάτος τὸ δ, πατὴρ πατρίδος [ἐξουσίας ὑπάτος πδ πρ πρίδος τὸ κα HS, verbessert von Schw] τῷ κοινῷ τῆς Ἀσίας χαίρειν. ἐγὼ ὡμην ὅτι καὶ τοῖς θεοῖς ἐπιμελὲς [τοὺς θεοὺς ἐπιμελῆς HS] ἔσεσθαι μὴ λανθάνειν τοὺς τοιοῦτους· πολλὴ γὰρ μᾶλλον ἐκείνους κολάσοιεν, εἴπερ δύναντο, τοὺς μὴ βουλομένους αὐτοῖς προσκυνεῖν· οἷς ταραχὴν ὑμεῖς ἐμβάλλετε, καὶ τὴν γνώμην αὐτῶν ἡνπερ ἔχουσιν, ὡς ἀθῶν κατηγορεῖτε καὶ ἑτέρα τινα [ἐμβάλλετε] ἅτινα οὐ δυνάμεθα ἀποδεῖξαι. εἴη δ' ἂν κείνοις χρήσιμον τὸ δοκεῖν ἐπὶ τῷ κατηγορουμένῳ τεθνάναι, καὶ νικῶσιν ὑμᾶς, προϊόμενοι τὰς ἐναντῶν ψυχὰς ἥπερ [εἴπερ HS] πειθόμενοι οἷς ἀξιοῦτε πράσσειν αὐτούς. περὶ δὲ τῶν σεισμῶν τῶν γεγονότων καὶ τῶν γινομένων, οὐκ ἀπεικὸς [εἰκὸς HS] ὑπομῆσαι ὑμᾶς ἀθυμοῦντας ὅταν περ ὥσι, παραβάλλοντας [-εσ HS] τὰ ὑμέτερα πρὸς τὰ ἐκείνων, ὅτι εὐπαρορῶσι αστότεροι ὑμῶν γίνονται πρὸς τὸν θεόν, καὶ ὑμεῖς μὲν ἀγροεῖν δοκεῖτε παρ' ἐκείνων τὸν χρόνον τοὺς θεοὺς καὶ τῶν ἱερῶν ἀμελεῖτε, θρησκείαν δὲ τὴν περὶ τὸν θεόν οὐκ ἐπίστασθε· ὅθεν καὶ τοὺς θρησκεύοντας ἐξηλάκατε [ἐξηλώκατε HS] καὶ διώκετε ἕως θανάτου. ὑπὲρ τῶν τοιούτων καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν περὶ τὰς ἐπαρχίας ἡγεμόνων τῷ θειοτάτῳ μου πατρὶ ἔγραψαν· οἷς καὶ ἀντέγραψε μηδὲν ἐνοχλεῖν [ὀχλεῖν HS] τοῖς τοιούτοις, εἰ μὴ φαίνοντό τι ἐπὶ τὴν ἡγεμονίαν Ῥωμαίων ἐγχειροῦντες. καὶ ἐμοὶ δὲ περὶ τῶν τοιούτων πολλοὶ ἐσήμηναν· οἷς δὴ [καὶ ἀντέγραψα τῇ τοῦ πατρὸς μου κατακόλουθῶν γνώμῃ. εἰ δὲ τις ἔχοι πρὸς τινα τῶν τοιούτων πράγμα καταφέρειν ὡς τοιοῦτον, ἐκεῖνος ὁ καταφερόμενος ἀπολελεύσθω τοῦ ἐγκλήματος καὶ φαινῆται τοιοῦτος ὢν, ἐκεῖνος δὲ ὁ καταφέρων ἐνοχος ἔσται τῇ δίκῃ.

10. Dec.
160—
7. März 161

ΑΠΟ Τ

Καὶ

σταρε

ἀποστόλ

ἐπιστολ

πολλὰ γὰρ

μαρτυροῦ

20

3-6

ATERB

13

α M

ἡμερῶν

Chron pas

3

> AT¹

TeEBD

κατακόλου

330 >τοιούτων ἤδη καὶ πολλοὶ τῶν περὶ τὰς ἐπαρχίας ἡγεμόνων καὶ τῶ
 >θειοτάτῳ ἡμῶν ἔγραφαν πατρί, οἷς καὶ ἀντέγραφεν μηδὲν ἐνοχλεῖν
 >τοῖς τοιούτοις, εἰ μὴ ἐμφαίνοντό τι περὶ τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν
 >ἐγχειροῦντες. καὶ ἐμοὶ δὲ περὶ τῶν τοιούτων πολλοὶ ἐσήμαναν
 15 >οἷς δὴ καὶ ἀντέγραψα κατακολουθῶν τῇ τοῦ πατρὸς γνώμῃ. εἰ δέ
 >τις ἐπιμένει τινὰ τῶν τοιούτων εἰς πράγματα φέρων ὡς δὴ τοιοῦ-
 >τον, ἐκείνος ὁ καταφερόμενος ἀπολελύσθω τοῦ ἐγκλήματος καὶ ἐὰν
 >φαινῇται τοιοῦτος ὢν, ὁ δὲ καταφέρων ἐνοχος ἔσται δίκεσθαι. προε-
 >τέθη ἐν Ἐφέσῳ ἐν τῷ κοινῷ τῆς Ἀσίας.

20 τούτοις οὕτω χωρήσασιν ἐπιμαρτυρῶν Μελίτων, τῆς ἐν Σάρδεσιν 8
 ἐκκλησίας ἐπίσκοπος κατ' αὐτὸ γνωριζόμενος τοῦ χρόνου, δηλὸς ἐστίν
 332 ἐκ τῶν εἰρημένων αὐτῷ ἐν ἣ πεποιήται πρὸς αὐτοκράτορα Οὐῆρον
 ὑπὲρ τοῦ καθ' ἡμᾶς δόγματος ἀπολογία.
 Ἐπὶ δὲ τῶν δηλουμένων, Ἀνικήτου τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας ΙΔ 14 1
 ἡγουμένου, Πολύκαρπον ἔτι περιόντα τῷ βίῳ γενέσθαι τε ἐπὶ Ῥώμης
 5 καὶ εἰς ὁμιλίαν τῷ Ἀνικήτῳ ἐλθεῖν διὰ τι ζήτημα περὶ τῆς κατὰ
 τὸ πάσχα ἡμέρας Εἰρηναίου ἱστορεῖ. καὶ ἄλλην δὲ ὁ αὐτὸς περὶ 2
 τοῦ Πολυκάρπου παραδίδωσιν διήγησιν, ἣν ἀναγκαῖον τοῖς περὶ αὐτοῦ
 δηλουμένοις ἐπισυνάψαι, οὕτως ἔχουσιν

ΑΠΟ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΤΑΣ ΑΙΡΕΣΕΙΣ ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ

10 >Καὶ Πολύκαρπος δὲ οὐ μόνον ὑπὸ ἀποστόλων μαθητευθεὶς καὶ 3
 >συναναστραφεὶς πολλοῖς τοῖς τὸν κύριον ἑορακόσιν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ
 >ἀποστόλων κατασταθεὶς εἰς τὴν Ἀσίαν ἐν τῇ ἐν Σμύρνῃ ἐκκλησίᾳ
 >ἐπίσκοπος, ὃν καὶ ἡμεῖς ἑοράκαμεν ἐν τῇ πρώτῃ ἡμῶν ἡλικίᾳ (ἐπὶ 4
 >πολὺ γὰρ παρέμεινεν καὶ πάνν γηραλέος ἐνδόξως καὶ ἐπιφανέστατα
 15 >μαρτυρήσας, ἐξῆλθεν τοῦ βίου), ταῦτα διδάξας ἀεὶ ἅ καὶ παρὰ τῶν

20—S. 332, 2 vgl. unten 4, 25, 10

3—6 vgl. unten 5, 24, 16 — 10—S. 334, 15 Iren. 3, 3, 4

ATERBDMΣΔ

13 μὴ ἐμφαίνοντό τι BDΣΔ μὴ ἂν φαίνοντό τι Chron pasch μὴ φαίνοντό
 τι M μὴδὲν φαίνοντο A μὴ φαίνοντο TER | ῥωμαίων BDM Chron pasch τῶν
 ῥωμαίων ATER | 16/17 τοιοῦτον ATrΣ τοιοῦτων T'ERBDM τοιοῦτον ὄντα
 Chron pasch

3 τοῦ δηλουμένου Σ | 11 τοῖς Tem [getilgt], ERBDM Iren [multis eis]
 > AT¹ | πν BDMΔΣ Iren γν ATER | 14 ἐνδόξως AT¹RM Iren ἦν ἐνδόξως
 TemEBD | 15 διδάξας alter Fehler für ἐδίδαξεν Iren | 15/16 ἅ καὶ παρὰ—
 παραδίδωσιν > Σ | 15 καὶ > Δ Iren

- 332 ἀποστόλων ἔμαθεν, ἃ καὶ ἡ ἐκκλησία παραδίδωσιν, ἃ καὶ μόνα ἐστὶν
 ἄληθῆ. μαρτυροῦσι τούτοις αἱ κατὰ τὴν Ἀσίαν ἐκκλησίαι πᾶσαι 5
 καὶ οἱ μέχρι νῦν διαδεδεγμένοι τὸν Πολύκαρπον, πολλῶ ἀξιοπιστό-
 τερον καὶ βεβαιότερον ἀληθείας μάρτυρα ὄντα Οὐαλεντίνου καὶ
 20 Μαρκίωνος καὶ τῶν λοιπῶν κακογνωμόνων· ὃς καὶ ἐπὶ Ἀνικήτην
 ἐπιδημήσας τῇ Ῥώμῃ, πολλοὺς ἀπὸ τῶν προειρημένων αἵρετικῶν
 ἐπέστρεψεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ, μίαν καὶ μόνην ταύτην
 ἀλήθειαν κηρύξας ὑπὸ τῶν ἀποστόλων παρεληφέναι τὴν ὑπὸ τῆς
 ἐκκλησίας παραδεδομένην. καὶ εἶδιν οἱ ἀκηκοότες αὐτοῦ ὅτι Ἰω- 6
 334 ἀννης ὁ τοῦ κυρίου μαθητῆς ἐν τῇ Ἐφέσῃ πορευθεὶς λούσασθαι
 καὶ ἰδὼν ἔσω Κήρινθον ἐξήλατο τοῦ βαλανείου μὴ λουσάμενος, ἀλλ'
 ἐπειπὼν φύγωμεν, μὴ καὶ τὸ βαλανεῖον συμπείσῃ, ἔνδον ὄντος Κη-
 5 ρίνθου τοῦ τῆς ἀληθείας ἐχθροῦ. καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Πολύκαρπος 7
 Μαρκίωνί ποτε εἰς ὅψιν αὐτῷ ἐλθόντι καὶ φῆσαντι ἐπιγίνωσκε
 ἡμᾶς ἀπεκρίθη ἐπιγινώσκω ἐπιγινώσκω τὸν πρωτότοκον τοῦ σα-
 5 τανᾶ. τοσαύτην οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτῶν ἔσχον ἐνλά-
 βειαν πρὸς τὸ μηδὲ μέχρι λόγου κοινωρεῖν τιτὶ τῶν παραχαρασσόν-
 10 των τὴν ἀλήθειαν, ὥς καὶ Παῦλος ἔφησεν αἵρετικὸν ἄνθρωπον
 μετὰ μίαν καὶ δευτέραν νουθεσίαν παραιτοῦ, εἰδὼς ὅτι
 15 ἐξέστραπται ὁ τοιοῦτος καὶ ἀμαρτάνει ὢν αὐτοκατάκρι-
 8 τος. ἔστιν δὲ καὶ ἐπιστολὴ Πολυκάρπου πρὸς Φιλιππησίους γε-
 γραμμένη ἱκανωτάτῃ, ἐξ ἧς καὶ τὸν χαρακτήρα τῆς πίστεως αὐτοῦ
 καὶ τὸ κήρυγμα τῆς ἀληθείας οἱ βουλόμενοι καὶ φροντίζοντες τῆς
 15 ἑαυτῶν σωτηρίας δύνανται μαθεῖν.

ταῦτα ὁ Εἰρηναῖος· ὁ γέ τοι Πολύκαρπος ἐν τῇ δηλωθείσῃ 9

9—12 Tit. 3, 10. 11 — 16—18 Polyc. Phil. 1, 3 [= I Petr. 1, 8]. 2, 1 [= I Petr. 1, 13. 21]. 2, 2 [= I Petr. 3, 9]. 5, 3 [= I Petr. 2, 11]. 7, 2 [= I Petr. 4, 7]. 8, 1 [= I Petr. 2, 24. 22]. 10, 2 [= I Petr. 2, 12]

ATERBDMΣΔ

16 ἡ ἐκκλησία Π τῇ ἐκκλησίᾳ Δ Iren lat | ἂ² ΠΔ > Iren | 18 τὸν πολυκάρπον AT¹MA Iren (inne haben) die Überlieferung des Polykarpos Σ τὸν πολυκάρπον θρόνον TcERD τὸν τοῦ πολυκάρπου θρόνον B | 23/24 ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας ΠΣ καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ Δ Iren lat

3 φύγωμεν > Iren [quod timeat ne = μὴ] | 5 ἐπιγίνωσκε BDMΣΔ mart. Polyc. Mosq. 22, 2 Hieron. de uir. ill. 17 ἐπιγινώσκεις ATER Iren Chron pasch 480, 3 | 6 ἐπιγινώσκω ἐπιγινώσκω Tc [getilgt], ERBDMΔ mart. Polyc. Mosq. 22, 2 ἐπιγινώσκω AT¹ Hieron. ich erkenne dich Σ cognosco te Iren ἐπιγινώσκω σε Chron pasch 480, 4

334 πρὸς Φιλιππησίους αὐτοῦ γραφῇ, φερομένη εἰς δεῦρο, κέχρηται τισὶν μαρτυρίαις ἀπὸ τῆς Πέτρου προτέρας ἐπιστολῆς.

Ἀντωνῖνον μὲν δὴ τὸν Εὐσεβῆ κληθέντα, εἰκοστὸν καὶ δεῦτερον IE 10
20 ἔτος τῆς ἀρχῆς διανύσαντα, Μάρκος Ἀνρόηλιος Οὐῆρος, ὁ καὶ Ἀν-
τωνῖνος, υἱὸς αὐτοῦ, σὺν καὶ Δονκίῳ ἀδελφῷ διαδέχεται. ἐν τούτῳ 15 1
δὲ ὁ Πολύκαρπος μεγίστων τὴν Ἀσίαν ἀναθορυβησάντων διωγμῶν
μαρτυρίᾳ τελειοῦται, ἀναγκαιότατον δ' αὐτοῦ τὸ τέλος ἐγγράφως
ἔτι φερόμενον ἡγοῦμαι δεῖν μνήμῃ τῆσδε τῆς ἱστορίας καταθέ-
336 σθαι. ἔστιν δὲ ἡ γραφὴ ἐκ προσώπου ἧς αὐτὸς ἐκκλησίας ἡγεῖτο, 2
ταῖς κατὰ τόπον παροικίαις τὰ κατ' αὐτὸν ἀποσημαίνουσα διὰ
τούτων

Ἡ ἐκκλησία τοῦ θεοῦ ἡ παροικοῦσα Σμύρναν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ 3
5 >θεοῦ τῇ παροικοῦσῃ ἐν Φιλομηλίᾳ καὶ πάσαις ταῖς κατὰ πάντα
>τόπον τῆς ἁγίας καθολικῆς ἐκκλησίας παροικίαις ἔλεος εἰρήνῃ καὶ
>ἀγάπῃ θεοῦ πατρὸς καὶ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πληθυνθείη.
>ἐγράψαμεν ὑμῖν, ἀδελφοί, τὰ κατὰ τοὺς μαρτυρήσαντας καὶ τὸν
>μακάριον Πολύκαρπον, ὅστις ὥσπερ ἐπισφραγίδας διὰ τῆς μαρτυρίας
10 >αὐτοῦ κατέπαυσε τὸν διωγμόν.

τούτοις ἐξῆς πρὸ τῆς ἀμφὶ τοῦ Πολυκάρπου διηγήσεως τὰ κατὰ 4
τοὺς λοιποὺς ἀνιστοροῦσι μάρτυρας, οἷας ἐνστάσεις πρὸς τὰς ἀλγυ-
δόνας ἐνεδείξαντο, διαγράφοντες. καταπλήξαι γάρ φασι τοὺς ἐν
κύκλῳ περιεστώτας, θεωμένους τοτὲ μὲν μάστιγι μέχρι καὶ τῶν ἐν-
15 δοτάτω φλεβῶν καὶ ἀρτηριῶν καταξαινομένους, ὥς ἤδη καὶ τὰ ἐν
μυχοῖς ἀπόρητα τοῦ σώματος σπλάγχνα τε αὐτῶν καὶ μέλη κατο-
πτεύεσθαι, τοτὲ δὲ τοὺς ἀπὸ θαλάττης κήρυκας καὶ τινες ὅξεϊς
ὀβελίσκους ὑποστρωννυμένους, καὶ διὰ παντὸς εἶδους κολάσεων
καὶ βασάνων προϊόντας καὶ τέλος θηροῖν εἰς βορὰν παραδιδόμε-
20 νους. μάλιστα δὲ ἱστοροῦσιν διαπρέψαι τὸν γενναϊότατον Γερ- 5
μανικόν, ὑπορρωννύντα σὺν θείᾳ χάριτι τὴν ἔμφυτον περὶ τὸν θά-
νατον τοῦ σώματος δειλίαν. βουλομένον γέ τοι τοῦ ἀνθυπάτου
πεῖθειν αὐτὸν προβαλλομένον τε τὴν ἡλικίαν καὶ ἀντιβολοῦντος
κομιδῇ νέον ὄντα καὶ ἀκμαῖον οἶκτον ἑαυτοῦ λαβεῖν, μὴ μελλῆσαι,
25 προθύμως δ' ἐπισπάσασθαι εἰς ἑαυτὸν τὸ θηρίον, μόνον οὐχὶ βιασά-

4—10 Mart. Polyc. 1 — 11—S. 340, 22 Mart. Pol. 2—7

ATERBDMΣΔ

20 ὁ > Δ | 24 ἔτι TERBDMΣ ἤδη Α

2 τόπον TER πόντον ABDMΣΔ | 4/5 ἡ παροικοῦσα — θεοῦ > Σ |
τῇ — θεοῦ > BD | 14 θεωμένους TEBDM καὶ θεωμένους ARΣ | 24 με-
λῆσαι Σ

- 338 μερον καὶ παροξύναντα, ὡς ἂν τάχιον τοῦ ἀδίκου καὶ ἀνόμου βίου
 αὐτῶν ἀπαλλαγείη. τούτου δ' ἐπὶ τῷ διαπρεπεῖ θανάτῳ τὸ πᾶν 6
 πληθὺς ἀποθανυμάσαν τῆς ἀνδρείας τὸν θεοφιλῆ μάρτυρα καὶ τὴν
 καθόλου τοῦ γένους τῶν Χριστιανῶν ἀρετὴν, ἀθρόως ἐπιβοᾷν ἄρ-
 5 ξασθαι αἰρε τοὺς ἀθέους· ζητεισθῶ Πολύκαρπος. καὶ δὴ πλείστης 7
 ἐπὶ ταῖς βοαῖς γενομένης ταραχῆς, Φρόγα τινὰ τὸ γένος, Κόιντον
 τοῦνομα, νεωστὶ ἐκ τῆς Φρυγίας ἐπιστάντα, ἰδόντα τοὺς θῆρας καὶ
 τὰς ἐπὶ τούτοις ἀπειλὰς, καταπτήξαι τὴν ψυχὴν μαλακισθέντα καὶ
 τέλος τῆς σωτηρίας ἐνδοῦναι. ἐδήλου δὲ τούτου ὁ τῆς προειρη- 8
 10 μένης γραφῆς λόγος προπετέστερον ἄλλ' οὐ κατ' εὐλάβειαν ἐπιπη-
 δῆσαι τῷ δικαστηρίῳ σὺν ἑτέροις, ἀλόντα δ' οὖν ὁμως καταφανὲς
 ὑπόδειγμα τοῖς πᾶσιν παρασχεῖν, ὅτι μὴ δέοι τοῖς τοιοῦτοις ῥιפו-
 κινδύνως καὶ ἀνευλαβῶς ἐπιτολμᾶν. ἀλλὰ ταύτῃ μὲν εἶχεν πέρας
 τὰ κατὰ τούτους· τὸν γε μὴν θαυμασιώτατον Πολύκαρπον τὰ μὲν 9
 15 πρῶτα τούτων ἀκούσαντα ἀτάραχον μεῖναι, εὐσταθεῖς τὸ ἦθος καὶ
 ἀκίνητον φυλάξαντα, βούλεσθαι τε αὐτοῦ κατὰ πόλιν περιμένειν·
 πεισθέντα γε μὴν ἀντιβολοῦσι τοῖς ἄμφ' αὐτὸν καὶ ὡς ἂν ὑπεξέλθοι
 παρακαλοῦσι, προσελθεῖν εἰς οὐ πόρρω διεστῶτα τῆς πόλεως ἄγρόν δια-
 τρίβειν τε σὺν ὀλίγοις ἐνταῦθα, νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν οὔτι ἕτερον
 20 πράττοντα ἢ ταῖς πρὸς τὸν κύριον διακατεροῦντα εὐχαῖς· δι' ὧν
 δεῖσθαι καὶ ἱκετεύειν εἰρήνην ἑξαيتούμενον ταῖς ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰ-
 κουμένην ἐκκλησίαις, τοῦτο γὰρ καὶ εἶναι ἐκ τοῦ παντὸς αὐτῷ σύν-
 ηθες. καὶ δὴ εὐχόμενον, ἐν ὀπτασίᾳ τριῶν πρότερον ἡμερῶν τῆς 10
 συλλήψεως νύκτωρ ἰδεῖν τὸ ὑπὸ κεφαλῆς αὐτῷ στρώμα ἀθρόως
 οὕτως ὑπὸ πυρὸς φλεχθὲν δεδαπανῆσθαι, ἔξυπνον δ' ἐπὶ τούτῳ γε-
 340 νόμενον, εὐθὺς ὑφερμηνεῦσαι τοῖς παροῦσι τὸ φανέν, μόνον οὐχὶ τὸ
 μέλλον προθεσπίσαντα σαφῶς τε ἀνειπόντα τοῖς ἄμφ' αὐτὸν ὅτι
 δέοι αὐτὸν διὰ Χριστὸν πυρὶ τὴν ζωὴν μεταλλάξαι. ἐπικειμένον 11
 5 τῶν ἀδελφῶν διαθέσεως καὶ στοργῆς ἐκβεβιασμένον μεταβῆναι φασιν
 ἐφ' ἕτερον ἄγρόν· ἐνθα μετ' οὐ πλείστον τοὺς συνελάνοντας ἐπελ-

ATERBDMΣΑ

7 ἰδόντα ΑΣ' (ἰδὼν Mart) > TERBDMΛ | 8 καταπτήξαι ABDΣ κατα-
 πλῆξαι TER κατὰνύξαι M | 13 ἐπιτολμᾶν T^{1m}BDM κατατολμᾶν TER ἐπι-
 κατατολμᾶν A | 15 μεῖναι BDM διαμεῖναι ATER | 16 κατὰ πόλιν περι-
 μένειν DM περιμένειν κατὰ πόλιν B κατὰ πόλιν μένειν TER κατὰ τὴν πόλιν
 περιμένειν A κατὰ πόλιν μένειν und κατὰ τὴν πόλιν μένειν Mart κατὰ πόλιν
 περιμένει Martlat | 23 εὐχόμενον (προσενχόμενος Mart) nach alter Interpolation
 des Martyriums vgl. zu 346, 15

4 ὑπὸ BDM πρὸς ATER

340 θείν, δύο δὲ τῶν αὐτόθι συλλαβεῖν παίδων· ὃν θάτερον αἰχισα-
 μένους ἐπιστῆναι δι' αὐτοῦ τῇ τοῦ Πολυκάρπου καταγωγῇ, ὅψε δὲ 12
 τῆς ὥρας ἐπελθόντας, αὐτὸν μὲν εὐρεῖν ἐν ὑπερώῳ κατακείμενον,
 10 ὅθεν δυνατόν ὄν αὐτῷ ἐφ' ἑτέραν μεταστῆναι οἰκίαν, μὴ βεβουλησθαι,
 εἰπόντα >τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ γινέσθω<. καὶ δὴ μαθὼν παρόντας, 13
 ὡς ὁ λόγος φησί, καταβάς αὐτοῖς διελέξατο εὖ μάλα φαιδρῶ καὶ
 πραοτάτῳ προσώπῳ, ὡς καὶ θαῦμα δοκεῖν ὁρᾶν τοὺς πάλαι τοῦ
 ἀνδρὸς ἀγνώτας, ἐναποβλέποντας τῷ τῆς ἡλικίας αὐτοῦ παλαιῷ καὶ
 15 τῷ σεμνῷ καὶ εὐσταθεῖ τοῦ τρόπου, καὶ εἰ τοσαύτη γένοιτο σπονδὴ
 ὑπὲρ τοῦ τοιοῦτον συλληφθῆναι πρεσβύτην. ὁ δ' οὐ μελλήσας 14
 εὐθέως τράπεζαν αὐτοῖς παρατεθῆναι προστάττει, εἶτα τροφῆς
 ἀφθόρου μεταλαβεῖν ἄξιοι, μίαν τε ὥραν, ὡς ἂν προσεῦξοιτο ἀδεῶς,
 παρ' αὐτῶν αἰτεῖται· ἐπιτρεφάντων δὲ ἀναστὰς ἤνχετο, ἔμπλεως τῆς
 20 χάριτος ὃν τοῦ κυρίου, ὡς ἐκπλήττεσθαι τοὺς παρόντας εὐχομένον
 αὐτοῦ ἀκροωμένους πολλούς τε αὐτῶν μετανοεῖν ἤδη ἐπὶ τῷ τοιοῦ-
 τον ἀναιρεῖσθαι μέλλειν σεμνὸν καὶ θεοπρεπῆ πρεσβύτην. ἐπὶ 15
 τούτοις ἡ περὶ αὐτοῦ γραφὴ κατὰ λέξιν ὥδε πως τὰ ἐξῆς τῆς ἱστο-
 ρίας ἔχει

25 >ἐπεὶ δέ ποτε κατέπαυσε τὴν προσευχὴν μνημονεύσας ἀπάντων
 >καὶ τῶν πόποτε συμβεβληκότων αὐτῷ, μικρῶν τε καὶ μεγάλων, ἐν-
 342 >δόξων τε καὶ ἀδόξων, καὶ πάσης τῆς κατὰ τὴν οἰκονομένην καθο-
 >λικῆς ἐκκλησίας, τῆς ὥρας ἐλθούσης τοῦ ἐξιέναι, ὃν καθίσαντες
 >αὐτὸν ἤγαγον εἰς τὴν πόλιν, ὄντος σαββάτου μεγάλου. καὶ ὑπήντα
 >αὐτῷ ὁ εἰρηναρχος Ἡρόδης καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ Νικήτης· οἱ καὶ
 5 >μεταθέντες αὐτὸν εἰς τὸ ὄχημα, ἔπειθον παρακαθεζόμενοι καὶ λέ-
 >γοντες >τί γὰρ κακὸν ἐστὶν εἰπεῖν, κύριος Καῖσαρ, καὶ θῶσαι καὶ
 >διασώζεσθαι· ὁ δὲ τὰ μὲν πρῶτα οὐκ ἀπεκρίνατο, ἐπιμερόντων 16
 >δὲ αὐτῶν, ἔφη >οὐ μέλλω πράττειν ὁ συμβουλευέτέ μοι. οἱ δὲ

11 vgl. Act. 21, 14 — 25—S. 352, 13 Mart. Pol. 8—19

ATERBDMΣΔ

10 ὃν A > TERBDM | 11 θῶν ATERDMΣ >ν BΔ beides Mart HSS |
 γενέσθω B, D¹ corr., Mart | 15 τρέπον TcERBDMΔ (τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ καὶ
 τὸ εὐσταθές Mart) προσώπου AT'Σ | 26 οὐδεπώποτε Σ | συμβεβληκότων
 ATEM συμβεβηκότων RBD συμβαλότων und συμβεβηκότων Mart HSS

3 ἤγαγον ATERM ἤγον BΔA beides Mart HSS | 6 >ς TERM Mart >ε
 ABD mein Herr Caesar Σ dicere dominum Caesarem Δ domine [> Caesar]
 Martlat

- 342 »ἀποτυχόντες τοῦ πείσαι αὐτόν, δεινὰ ῥήματα ἔλεγον καὶ μετὰ σπον-
 10 »δῆς καθήρουν, ὥς κατιόντα ἀπὸ τοῦ ὀχήματος ἀποσῦραι τὸ ἀντι-
 »κνήμιον· ἀλλὰ γὰρ μὴ ἐπιστραφεῖς, οἷα μηδὲν πεπονθώς, προθύμως
 »μετὰ σπονδῆς ἐπορεύετο, ἀγόμενος εἰς τὸ στάδιον. θορύβου δὲ 17
 »τηλικούτου ὄντος ἐν τῷ σταδίῳ, ὥς μηδὲ πολλοῖς ἀκουσθῆναι, τῷ
 »Πολύκαρπῳ εἰσιόντι εἰς τὸ στάδιον φωνὴ ἐξ οὐρανοῦ γέγονεν
 15 »Ἰσχυε, Πολύκαρπε, καὶ ἀνδρίζου«. καὶ τὸν μὲν εἰπόντα οὐδεὶς
 »εἶδεν, τὴν δὲ φωνὴν τῶν ἡμετέρων πολλοὶ ἤκουσαν. προσαχθέντος 18
 »οὖν αὐτοῦ, θόρυβος ἦν μέγας ἀκουσάντων ὅτι Πολύκαρπος συνεί-
 »ληπται. λοιπὸν οὖν προσελθόντα ἀνηρώτα ὁ ἀνθύπατος εἰ αὐτὸς
 »εἴη Πολύκαρπος, καὶ ὁμολογήσαντος, ἔπειθεν ἀρνεῖσθαι, λέγων »αἰ-
 20 »δέσθητί σου τὴν ἡλικίαν« καὶ ἕτερα τοῦτοις ἀκόλουθα, ἃ σύνθηες
 344 »αὐτοῖς ἐστι λέγειν, »ὁμοσον τὴν Καίσαρος τύχην, μετανόησον, εἰπον,
 »αἶρε τοὺς ἀθέους«. ὁ δὲ Πολύκαρπος ἐμβριθεῖ τῷ προσώπῳ εἰς 19
 »πάντα τὸν ὄχλον τὸν ἐν τῷ σταδίῳ ἐμβλέψας, ἐπισείσας αὐτοῖς τὴν
 »χεῖρα στενάξας τε καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανόν, εἶπεν »αἶρε τοὺς
 5 »ἀθέους«. ἐγκειμένον δὲ τοῦ ἡγουμένου καὶ λέγοντος »ὁμοσον, καὶ 20
 »ἀπολύσω σε, λοιδορήσον τὸν Χριστόν«, ἔφη ὁ Πολύκαρπος »ὀρδοή-
 »κοντα καὶ ἐξ ἔτη δουλεύω αὐτῷ, καὶ οὐδέν με ἠδίκησεν· καὶ πῶς
 »δύναμαι βλασφημῆσαι τὸν βασιλέα μου, τὸν σῶσαντά με;« ἐπιμέ- 21
 »νοντος δὲ πάλιν αὐτοῦ καὶ λέγοντος »ὁμοσον τὴν Καίσαρος τύχην«,
 10 »ὁ Πολύκαρπος »εἰ κενοδοξεῖς«, φησὶν, »ἵνα ὁμώσω τὴν Καίσαρος

15 vgl. Ios. 1, 9 — 15/16 vgl. Act. 9, 7

ATERBDMΣΑ

11 προθύμως AD¹M^Σ πρόθυμος TERBDr beides Mart HSS | 12 ἀγόμενος—στάδιον gehörte ursprünglich zum Folgenden | 12—14 θορύβου δὲ—τῷ πολνκάρπῳ ΠΣΑ θορύβου—τῷ δὲ Πολύκαρπῳ Mart | 13 ὥς—ἀκουσθῆναι > Α (wegen des Widerspruchs zu 16/17) | πολλοῖς ἀκουσθῆναι Π ἀκουσθῆναι τινα δύνασθαι Mart (dass) viele (nicht einmal) hörten dass eintrat P. in das Stadion (und als er eintrat) Σ | 16 τῶν ἡμετέρων ΠΣ Chron. Pasch. 481, 16 Mart > Α | πολλοὶ ΠΣΑ Chron. οἱ παρόντες Mart | 16—18 προσαχθέντος—προσελθόντα Doublette zu 12—14 ἀγόμενος*—εἰσιόντι, entstanden durch die schon vor Eus. erfolgte Interpolation des Wunders: der echte Text lautete etwa ἀγομένου δ' εἰς τὸ στάδιον, θορύβου τηλικούτου ὄντος, ὥς μηδὲ πολλοῖς ἀκουσθῆναι ὅτι συνείληπται (vgl. 346, 2—4), ἀνηρώτα | 16/17 προσαχθέντος οὖν Π καὶ λοιπὸν προσαχθέντος Mart | 17 ἀκουσάντων ΠΣ Mart uidentis Α | 18 λοιπὸν οὖν προσελθόντα Π προσαχθέντα οὖν, προσαχθέντα δὲ und λοιπὸν προσαχθέντα Mart
 1 ἐστι λέγειν BDM λέγειν ἐστίν ATER | 6 ἀπολύσω Π ἀπολύω Α Mart
 7 δουλεύω ΠΑ Chron. Pasch. 481, 12 δουλεύω und ἔχω δουλεύω Mart HSS

- 344 >τύχην, ὡς λέγεις προσποιούμενος ἄγνοεῖν ὅστις εἰμί, μετὰ παρηγορίας
>ἄκουε· Χριστιανός εἰμι. εἰ δὲ θέλεις τὸν τοῦ Χριστιανισμοῦ μαθεῖν
>λόγον, δὸς ἡμέραν καὶ ἄκουσον». ἔφη ὁ ἀνθύπατος »πεῖσον τὸν 22
>δῆμον». Πολύκαρπος ἔφη »σὲ μὲν καὶ λόγον ἡξίωκα, δεδιδάγμεθα
15 >γὰρ ἀρχαῖς καὶ ἐξουσίαις ὑπὸ θεοῦ τεταγμέναις τιμὴν κατὰ τὸ
>προσῆκον τὴν μὴ βλάπτουσιν ἡμᾶς ἀπονέμειν· ἐκείνους δὲ οὐκ
>ἄξιους ἡγοῦμαι τοῦ ἀπολογεῖσθαι αὐτοῖς». ὁ δ' ἀνθύπατος εἶπεν 23
>>θηρία ἔχω· τούτοις σε παραβαλῶ, ἐὰν μὴ μετανοήσης». ὁ δὲ εἶπεν
>>κάλει· ἀμετάθετος γὰρ ἡμῖν ἡ ἀπὸ τῶν κρείττωνων ἐπὶ τὰ χεῖρω
20 >μετάνοια, καλὸν δὲ μετατίθεσθαι ἀπὸ τῶν χαλεπῶν ἐπὶ τὰ δίκαια».·
>ὁ δὲ πάλιν πρὸς αὐτόν »πυρί σε ποιήσω δαμασθῆναι, ἐὰν τῶν θη- 24
>ρίων καταφρονῇς, ἐὰν μὴ μετανοήσης». Πολύκαρπος εἶπεν »πῦρ
>ἀπειλεῖς πρὸς ὄραν καίόμενον καὶ μετ' ὀλίγον σβεννύμενον· ἄγνοεῖς
>γὰρ τὸ τῆς μελλούσης κρίσεως καὶ αἰωνίου κολάσεως τοῖς ἀσεβέσι
25 >τηρούμενον πῦρ. ἀλλὰ τί βραδύνεις; φέρε ὁ βούλει». ταῦτα δὲ καὶ 25
>ἕτερα πλείονα λέγων, θάρσους καὶ χαρᾶς ἐνεπίμπλατο καὶ τὸ πρόσω-
345 >πον αὐτοῦ χάριτος ἐπληροῦτο, ὥστε μὴ μόνον μὴ συμπεσεῖν τα-
>ραχθέντα ὑπὸ τῶν λεγομένων πρὸς αὐτόν, ἀλλὰ τὸναντίον τὸν
>ἀνθύπατον ἐκστῆναι πέμψαι τε τὸν κήρυκα καὶ ἐν μέσῳ τῷ σταδίῳ
>κηρυῖν »τοῖς Πολύκαρπος ὁμολόγησεν ἑαυτὸν Χριστιανὸν εἶναι».·
5 >τούτου λεχθέντος ὑπὸ τοῦ κήρυκος, πᾶν τὸ πλῆθος ἔθνων τε καὶ 26
>Ἰουδαίων τῶν τὴν Σμύρναν κατοικούντων ἀκατασχέτῳ θυμῷ καὶ
>μεγάλῃ φωνῇ ἐβόα »οὗτός ἐστιν ὁ τῆς Ἀσίας διδάσκαλος, ὁ πατήρ
>τῶν Χριστιανῶν, ὁ τῶν ἡμετέρων θεῶν καθαιρέτης, ὁ πολλοὺς
>διδάσκων μὴ θύειν μηδὲ προσκυνεῖν». ταῦτα λέγοντες, ἐπεβόων 27
10 >καὶ ἡρώτων τὸν αἰτιάρεσθαι Φίλιππον ἵνα ἐπαφῇ τῷ Πολύκαρπῳ
>λέοντα· ὁ δὲ ἔφη μὴ εἶναι ἐξὸν αὐτῷ, ἐπειδὴ πεπληρώκει τὰ κυνη-
>γέσια. τότε ἔδοξεν αὐτοῖς ὁμοθυμαδὸν ἐπιβοῆσαι ὥστε ζῶντα τὸν
>Πολύκαρπον κατακαῦσαι. ἔδει γὰρ τὸ τῆς φανερωθείσης αὐτῷ ἐπὶ 28

14—16 Rom. 13, 1

ATERBDMΣΔ

14 ἡξίωκα BDM ἡξίωσα ATER beides Mart HSS | 17 τοῦ AT^cER Mart
> T¹BDM | εἶπεν BDM Mart ἔφη ATER | 18 παραβαλῶ ABDA Mart παρα-
βάλλω TERM | 21 ποιῶ ARBDMΔ ποιῶ TE beides Mart HSS | δα-
μασθῆναι ΠΣ consumi Δ δαπανηθῆναι Mart | 25 δ TE BDMΣΔ Mart & AR
26 πλείονα BDM Mart πλείω TER πλείω τούτων ΔΣ

1 μόνον μὴ ATERDΣ μόνον BM beides Mart HSS | 3 καὶ > Mart
5 τούτου ATERBD τούτου δὲ ΜΣ beides Mart HSS | ἔθνων BD Mart τῶν
ἔθνων ATERM | 10 αἰρεσιάρχην B | 12 man verlangt ἐπιβοῶσιν

Eusebius, Kirchengeschichte.

10

- 346 >τοῦ προσκεφαλαίου ὀπτασίας πληρωθῆναι, ὅτε ἰδὼν αὐτὸ καίόμενον
 15 >προσευχόμενος, εἶπεν ἐπιστραφεὶς τοῖς μετ' αὐτοῦ πιστοῖς προφη-
 >τικῶς >δεῖ με ζῶντα καῖναι». ταῦτα οὖν μετὰ τοσοῦτον τάχους 29
 >ἐγένετο θᾶπτον ἢ ἐλέγετο, τῶν ὄχλων παραχοῆμα συναγόντων ἐκ
 >τῶν ἐργαστηρίων καὶ ἐκ τῶν βαλανείων ξύλα καὶ φρύγανα, μάλιστα
 >Ἰουδαίων προθύμως, ὡς ἔθος αὐτοῖς, εἰς ταῦτα ἐπουροῦντων.
 20 >ἀλλ' ὅτε ἡ πυρὰ ἡτοιμάσθη, ἀποθέμενος ἑαυτῷ πάντα τὰ ἱμάτια 30
 >καὶ λύσας τὴν ζώνην, ἐπειρᾶτο καὶ ὑπολύειν ἑαυτόν, μὴ πρότερον
 >τοῦτο ποιῶν διὰ τὸ αἰεὶ ἕκαστον τῶν πιστῶν σπουδάζειν ὅστις
 >τάχιον τοῦ χρωτὸς αὐτοῦ ἐφάπηται· ἐν παντὶ γὰρ ἀγαθῆς ἐνεκεν
 >πολιτείας καὶ πρὸ τῆς πολιᾶς ἐκεκόσμητο. εὐθέως οὖν αὐτῷ περιε- 31
 25 >τίθετο τὰ πρὸς τὴν πυρὰν ἡρμοσμένα ὄργανα· μελλόντων δὲ αὐτῶν
 >καὶ προσηλοῦν αὐτόν, εἶπεν >ἄφετέ με οὕτως· ὁ γὰρ διδοὺς ὑπο-
 >μεῖναι τὸ πῦρ δώσει καὶ χωρὶς τῆς ὑμετέρας ἐκ τῶν ἡλων ἀσφα-
 >λείας ἀσφάλτως ἐπιμεῖναι τῇ πυρᾷ». οἱ δὲ οὐ κατήλωσαν, προσέ- 32
 348 >δησαν δὲ αὐτόν. ὁ δ' ὀπίσω τὰς χεῖρας ποιήσας καὶ προσδεθείς
 >ὡς περ κριὸς ἐπίσημος, ἀναφερόμενος ἐκ μεγάλου ποιμνίου ὀλοκαύ- 33
 >τωμα δεκτὸν θεῷ παντοκράτορι, εἶπεν >ὁ τοῦ ἀγαπητοῦ καὶ εὐ-
 >λογητοῦ παιδὸς σου Ἰησοῦ Χριστοῦ πατήρ, δι' οὗ τὴν περὶ σὲ
 5 >ἐπίγνωσιν εἰλήφαμεν, ὁ θεὸς ἀγγέλων καὶ δυνάμεων καὶ πάσης
 >κτίσεως παντός τε τοῦ γένους τῶν δικαίων οἱ ζῶσιν ἐνώπιόν σου,
 >εὐλόγω σε ὅτι ἡξίωσάς με τῆς ἡμέρας καὶ ὥρας ταύτης, τοῦ λαβεῖν
 >μέρος ἐν ἀριθμῷ τῶν μαρτύρων ἐν τῷ ποτηρίῳ τοῦ Χριστοῦ σου
 >εἰς ἀνάστασιν ζωῆς αἰωνίου ψυχῆς τε καὶ σώματος ἐν ἀφθαρσίᾳ 34
 10 >πνεύματος ἁγίου· ἐν οἷς προσδεχθεῖν ἐνώπιόν σου σήμερον ἐν
 >θυσίᾳ πίονι καὶ προσδεκτῇ, καθὼς προητοίμασας, προφανερῶς 35
 >καὶ πληρώσας ὁ ἀψευδὴς καὶ ἀληθινὸς θεός. διὰ τοῦτο καὶ περὶ
 >πάντων σὲ αἰνῶ, σὲ εὐλογῶ, σὲ δοξάζω διὰ τοῦ αἰωνίου ἀρχιερέως

2/3 Sap. Sal. 3, 6

ATERBDMΣΑ

15 προσερχόμενος und ἐπιστραφεὶς voreusebianische Interpolationen |
 16 καῖναι TERBDM κατακαῖναι A καῖναι und κατακαυνθῆναι Mart | 17 ἐγέ-
 νετο ATER ἐγένετο BDM beides Mart HSS | θᾶπτον ἢ altes Glossem, man ver-
 langt ὡς | συναγόντων ATERM συναγαγόντων B, D¹ auf Rasur, beides Mart HSS
 | 23 ἐφάπηται ABDM ἐφάπεται TER ἄπεται Mart | 23/24 in aller guten Lebens-
 weise Σ

5 πάσης ATER πάσης τῆς BDM beides Mart HSS | 7 ἡξίωσάς AB κα-
 τηξίωσάς TERDM beides Mart HSS | 8 σου T^cERA > AT¹BDMΣ beides
 Mart HSS | 13 ἀρχιερέως ΠΣ Mart θεοῦ καὶ ἀρχιερέως A

- 348 Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀγαπητοῦ σου παιδός, δι' οὗ σοι σὺν αὐτῷ ἐν
 15 πνεύματι ἁγίῳ δόξα καὶ νῦν καὶ εἰς τοὺς μέλλοντας αἰῶνας, ἀμήν.
 ἀναπέμφαντος δὲ αὐτοῦ τὸ ἀμὴν καὶ πληρώσαντος τὴν προσευχήν, 36
 οἱ τοῦ πυρὸς ἄνθρωποι ἐξῆψαν τὸ πῦρ, μεγάλης δὲ ἐκλαμψάσης
 φλογὸς θαῦμα εἶδομεν οἷς ἰδεῖν ἐδόθη, οἱ καὶ ἐτηρήθησαν εἰς τὸ
 ἀναγγεῖλαι τοῖς λοιποῖς τὰ γενόμενα. τὸ γὰρ πῦρ καμάρας εἶδος 37
 20 ποιῆσαν ὥσπερ ὀθόνης πλοίου ἐπὶ πνεύματος πληρουμένης, κύκλῳ
 περιετείχισε τὸ σῶμα τοῦ μάρτυρος, καὶ ἦν μέσον οὐχ ὡς σὰρξ
 καιομένη, ἀλλ' ὡς χρυσοῦς καὶ ἄργυρος ἐν καμίνῳ πυρούμενος· καὶ
 γὰρ εὐωδίας τοσαύτης ἀντελαβόμεθα ὡς λιβανωτοῦ πνέοντος ἢ
 ἄλλον τινὸς τῶν τιμίων ἀρωμάτων. πέρας γοῦν ἰδόντες οἱ ἄνθρωποι 38
 25 μὴ δυνάμενον τὸ σῶμα ἐπὶ τοῦ πυρὸς σαπνηθῆναι, ἐκέλευσαν
 προσελθόντα αὐτῷ κομφέκτορα παραβῶσαι ξίφος, καὶ τοῦτο ποιή- 39
 σαντος, ἐξῆλθεν πλήθος αἵματος, ὥστε κατασβέσαι τὸ πῦρ καὶ θαν-
 350 μάσαι πάντα τὸν ὄχλον εἰ τοσαύτη τις διαφορὰ μεταξὺ τῶν τε
 ἀπίστων καὶ τῶν ἐκλεκτῶν· ὃν εἰς καὶ οὗτος γέγονεν ὁ θαυμα-
 σιώτατος ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις διδάσκαλος ἀποστολικὸς καὶ
 προφητικὸς γενόμενος ἐπίσκοπος τῆς ἐν Σμύρνῃ καθολικῆς ἐκκλη-
 5 σίας· πᾶν γὰρ ῥῆμα ὃ ἀφῆκεν ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ ἐτελειώθη
 καὶ τελειωθήσεται.

ὁ δὲ ἀντίζηλος καὶ βάσκανος πονηρὸς, ὁ ἀντικείμενος τῷ γένει 40
 τῶν δικαίων, ἰδὼν τὸ μέγεθος αὐτοῦ τῆς μαρτυρίας καὶ τὴν ἀπ'
 ἀρχῆς ἀνεπίληπτον πολιτείαν ἐστεφανωμένον τε τὸν τῆς ἀφθαρσίας

22 Sap. Sal. 3, 6

ATERBDMΣΔ

14 ἐν Π σὺν Σ beides Δ HSS καὶ Mart | 15 καὶ νῦν ATERMA νῦν BD
 beides Mart HSS | αἰῶνας ATERDM αἰῶνας τῶν αἰώνων BΣ beides Δ HSS
 Mart HSS | 18/19 οἱ—τὰ γενόμενα alte Interpolation | 21 μέσον BDM
 Mart εἰς μέσον ATER | 23 τοσαύτης TeERBM Mart τοιαύτης AT¹D > Δ |
 ἀντελαβόμεθα ATER Mart ἀντελαμβανόμεθα BDM | 26 speculator Σ | ξίφος
 TERBDM τὸ ξίφος A ξιφίδιον Mart

1 πάντα τὸν ὄχλον ABDM τὸν ὄχλον πάντα TER πάντα τὸν ὄχλον und τὸν
 ὄχλον Mart HSS | 2/3 ὁ θαυμασιώτατος ADM θαυμασιώτατος TER > B ὁ
 μακάριος θαυμάσιος oder θαυμασιώτατος Σ admirabilis et electus Δ ὁ θαυμασιώ-
 τατος und ὁ μακάριος καὶ θαυμασιώτατος und ὁ θαυμάσιος Mart HSS | 3 δι-
 δάσκαλος ΠΔ Mart Nachahmer Σ | 4 ἐπίσκοπος interpolirt um διδάσκαλος
 zu ersetzen | καθολικῆς > ΣΔ | 5 καὶ ARBDA > TEM beides Mart HSS
 | 7 πονηρὸς BDMΣ καὶ πονηρὸς ATER beides Mart HSS | 9 πολιτείαν BDM
 αὐτοῦ πολιτείαν ATERΣ beides Mart HSS

- 350 >στέφανον καὶ βραβεῖον ἀναντίρρητον ἀπειρηγμένον, ἐπετήδευσεν
 11 >ὥς μηδὲ τὸ σωματίον αὐτοῦ ὑφ' ἡμῶν ληφθεῖη, καίπερ πολλῶν
 >ἐπιθυμούντων τοῦτο ποιῆσαι καὶ κοινωνῆσαι τῷ ἁγίῳ αὐτοῦ σαρ-
 >κίῳ. ὑπέβαλον γοῦν τινες Νικήτην, τὸν τοῦ Ἡρώδου πατέρα, 41
 >ἀδελφὸν [δὲ] δ' Ἀλκῆς, ἐντυχεῖν τῷ ἡγεμόνι ὥστε μὴ δοῦναι αὐτοῦ
 15 >τὸ σῶμα, >μή, φησὶν, >ἀφέντες τὸν ἐσταυρωμένον, τοῦτον ἄρξων-
 >ται σέβειν. καὶ ταῦτα εἶπον ὑποβαλόντων καὶ ἐνισχυσάντων τῶν
 >Ἰουδαίων· οἳ καὶ ἐτήρησαν μελλόντων ἡμῶν ἐκ τοῦ πυρὸς αὐτὸν
 >λαμβάνειν, ἀγροῦντες ὅτι οὔτε τὸν Χριστὸν ποτε καταλίπειν δυ-
 >νησόμεθα, τὸν ὑπὲρ τῆς τοῦ παντὸς κόσμου τῶν σωζομένων σω-
 20 >τηρίας παθόντα, οὔτε ἑτερόν τινα σέβειν. τοῦτον μὲν γὰρ νῦν ὄντα 42
 >τοῦ θεοῦ προσκυνούμεν, τοὺς δὲ μάρτυρας ὡς μαθητὰς καὶ μιμη-
 352 >τὰς τοῦ κυρίου ἀγαπῶμεν ἀξίως ἕνεκα εὐνοίας ἀνυπερβλήτου τῆς
 >εἰς τὸν ἴδιον βασιλέα καὶ διδάσκαλον· ὃν γένοιτο καὶ ἡμᾶς συγκοι-
 >νωνοὺς τε καὶ συμμαθητὰς γενέσθαι. ἰδὼν οὖν ὁ ἑκατοντάρχης τὴν 43
 >τῶν Ἰουδαίων γενομένην φιλονεικίαν, θεὶς αὐτὸν ἐν μέσῳ, ὡς ἔθος
 5 >αὐτοῖς, ἔκασεν, οὕτως τε ἡμεῖς ὕστερον ἀνελόμενοι τὰ τιμιώτερα
 >λίθων πολυτελεῶν καὶ δοκιμώτερα ὑπὲρ χρυσίου ὅσα αὐτοῦ ἀπε-
 >θέμεθα ὅπου καὶ ἀκόλουθον ἦν. ἔνθα, ὡς δυνατόν, ἡμῖν συναγο- 44
 >μένοις ἐν ἀγαλλιάσει καὶ χαρᾷ παρέξει ὁ κύριος ἐπιτελεῖν τὴν τοῦ
 >μαρτυρίου αὐτοῦ ἡμέραν γενέθλιον εἰς τε τὴν τῶν προηθληκότων
 10 >μνήμην καὶ τῶν μελλόντων ἄσκησιν τε καὶ ἐτοιμασίαν. τοιαῦτα τὰ 45
 >κατὰ τὸν μακάριον Πολύκαρπον· σὺν τοῖς ἀπὸ Φιλαδελφείας δωδέ-

ATERBDMΣΑ

12/13 τῷ ἁγίῳ αὐτοῦ σαρκίῳ ATER αὐτοῦ τῷ ἁγίῳ σαρκίῳ BDM τῷ
 ἁγίῳ αὐτοῦ σαρκίῳ und τῷ ἁγίῳ σαρκίῳ αὐτοῦ Mart HSS | 14 δὲ Ἀλκῆς
 Mart δὲ Ἀλκῆς D durch Rasur corr. δὲ δἈλκῆς ATERBD¹MΣΑ | 16 εἶπον
 TERBDM εἰπὼν A > ΣΑ εἰπὼν und > Mart HSS | ὑποβαλόντων ABD ὑπο-
 βαλλόντων TERM Mart | τῶν A > TERBDM beides Mart HSS | 19 τῶν
 σωζομένων ATemERBDMΣ > T¹A nach Conjectur, beides Mart HSS τοῦ παντὸς
 κόσμου ist alte Correctur von τῶν σωζομένων | 20 νῦν ὄντα BDM Mart
 ὄντα νῦν ATER

3 συμμαθητὰς ATERM Mart μαθητὰς BD Chron pasch 481, 22 Σ | 11 πο-
 λύκαρπον II Πολύκαρπον δς Mart | 11/12 δωδεκάτον ERDr δώδεκα τοῦ
 ABM δώδεκατον T δωδεκά||||| D¹ mit den 12 von Philadelphia die zeugten Σ
 cum quo etiam alii duodecim ex Philadelphia uenientes . . . martyrio consummati
 sunt A δωδέκατος Mart

352 >άτου ἐν Σμύρνῃ μαρτυρήσαντος, [ὅς] μόνος ὑπὸ πάντων μᾶλλον
 >μνημονεύεται, ὡς καὶ ὑπὸ τῶν ἐθνῶν ἐν παντὶ τόπῳ λαλεῖσθαι.

τὰ μὲν δὴ κατὰ τὸν θαυμασίον καὶ ἀποστολικὸν Πολύκαρπον 46
 15 τοιούτου κατηξίωτο τέλους, τῶν κατὰ τὴν Σμυρναίων ἐκκλησίαν
 ἀδελφῶν τὴν ἱστορίαν ἐν ἣ δεδηλώκαμεν αὐτῶν ἐπιστολῇ κατατε-
 θεμένων· ἐν τῇ αὐτῇ δὲ περὶ αὐτοῦ γραφῇ καὶ ἄλλα μαρτύρια
 συνηπτο κατὰ τὴν αὐτὴν Σμύρναν πεπραγμένα ὑπὸ τὴν αὐτὴν
 20 περίοδον τοῦ χρόνου τῆς τοῦ Πολυκάρπου μαρτυρίας, μεθ' ὧν καὶ
 20 Μητροδόωρος τῆς κατὰ Μαρκίωνα πλάνης πρεσβύτερος δὴ εἶναι
 δοκῶν πρὸς παραδοθεῖς ἀνήρηται. τῶν γε μὴν τότε περιβόητος 47
 354 μάρτυς εἰς τις ἐγνωρίζετο Πόνιος· οὗ τὰς κατὰ μέρος ὁμολογίας
 τὴν τε τοῦ λόγου παρησίαν καὶ τὰς ὑπὲρ τῆς πίστεως ἐπὶ τοῦ
 δῆμον καὶ τῶν ἀρχόντων ἀπολογίας διδασκαλικὰς τε δημηγορίας
 5 καὶ ἔτι τὰς πρὸς τοὺς ὑποπεπωκότας τῷ κατὰ τὸν διωγμὸν πει-
 5 ρασμῷ δεξιώσεις παραμυθίας τε ἃς ἐπὶ τῆς εἰρκτικῆς τοῖς παρ' αὐτὸν
 εἰσαφικνουμένοις ἀδελφοῖς παρετίθετο, ἃς τε ἐπὶ τούτοις ὑπέμεινεν
 βασάνους, καὶ τὰς ἐπὶ ταύταις ἀλγηδόνας καθηλώσεις τε καὶ τὴν
 ἐπὶ τῆς πυρᾶς καρτερίαν τὴν τε ἐφ' ἅπασιν τοῖς παραδόξοις αὐτοῦ
 10 τελευτὴν πληρέστατα τῆς περὶ αὐτοῦ γραφῆς περιεχούσης, τοὺς οἷς
 10 φίλον, ἐπὶ ταύτην ἀναπέμφομεν τοῖς τῶν ἀρχαίων συναχθεῖσιν ἡμῖν
 μαρτυροῖς ἐντεταγμένην. ἔξῃς δὲ καὶ ἄλλων ἐν Περγάμῳ πόλει 48
 τῆς Ἀσίας ὑπομνήματα μεμαρτυρηκότων φέρεται, Κάρπον καὶ Πα-

11—14 TU 3, 440—454

ATERBDMΣΑ

12 μαρτυρήσαντος Schw μαρτυρήσαντος δς Π μαρτυρήσας Mart
 12—17 δς—κατατεθειμένων > Α | 12 ὑπὸ πάντων μᾶλλον Π πάντων
 μᾶλλον Σ solus inter ceteros Martlat ὑπὸ πάντων Mart; ursprünglich ist nur
 πάντων μᾶλλον, das durch μόνος ersetzt werden sollte; diese Correctur wurde
 dann durch ὑπὸ mit dem echten verbunden, alles schon in voreusebianischer
 Zeit | 21 zwischen δοκῶν und πρὸς + er dem ein Glaube der Auferstehung
 nicht war so dass wegen des Nacheifers der Zeugen Gottes auch er (dem Feuer
 überliefert wurde usw.) Σ | | 21/354, 1 περιβοήτων μαρτύρων DMΣ

3 διδασκαλικὰς τε δημηγορίας BDM διδασκαλίας τε δημηγορίας T¹ διδασκα-
 λίας τε καὶ δημηγορίας AT^cER seine Lehre vor jedermanns Auge Σ docens et
 disputans etiam in ipsis tribunalibus Α | 6 ἐπέμεινεν ABM ἐπέμεινεν TERD
 | 7 καὶ BDM τε καὶ ATER | 9 πληρέστατα τῆς BDMΣ πληρεστάτην Α
 πληρεστάτη T¹ πληρεστάτης T^cER | γραφῆς TERBDMΣ γραφὴν Α | 12/13
 παπύλου ΠΣ Papiiri Α Παπίας Chron pasch 481, 19

354 πύλον καὶ γυναικὸς Ἀγαθορίκης, μετὰ πλείστας καὶ διαπρεπεῖς ὁμο-
λογίας ἐπιδόξως τετελειωμένων.

15 Κατὰ τούτους δὲ καὶ ὁ μικρῷ πρόσθεν ἡμῖν δηλωθεὶς Ἰουστίνος Γς 16 1
δεύτερον ὑπὲρ τῶν καθ' ἡμᾶς δογμάτων βιβλίον ἀναδόνς τοῖς δεδη-
λωμένοις ἄρχουσιν, θείῳ κατακοσμεῖται μαρτυρίῳ, φιλοσόφου Κρή-
σεντος (τὸν φερώνυμον δ' οὗτος τῇ Κυρικῇ προσηγορίᾳ βίον τε
καὶ τρόπον ἐξήλυν) τὴν ἐπιβουλὴν αὐτῷ καττύσαντος, ἐπειδὴ πλεο-
20 νάκις ἐν διαλόγοις ἀκροατῶν παρόντων εὐθύνας αὐτόν, τὰ νικη-
τήρια τελευτῶν ἧς ἐπρέσβευεν ἀληθείας διὰ τοῦ μαρτυρίου τοῦ κατ'
αὐτὸν ἀνεδήσατο. τοῦτο δὲ καὶ αὐτὸς ὁ ταῖς ἀληθείαις φιλο- 2
σοφώτατος ἐν τῇ δεδηλωμένῃ ἀπολογία σαφῶς οὕτως, ὥσπερ οὖν
356 καὶ ἔμελλεν ὅσον οὐκ ἔστιν περὶ αὐτὸν συμβῆσθαι, προλαβὼν ἀποση-
μαίνει τούτοις τοῖς ῥήμασιν

καγὼ οὖν προσδοκῶ ὑπὸ τινος τῶν ὀνομασμένων ἐπιβουλευ- 3
-θῆναι καὶ ξύλῳ ἐντιναγῆναι ἢ γὰρ ὑπὸ Κρήσεντος τοῦ ἀφιλο-
5 -σόφου καὶ φιλοκόμπου· οὐ γὰρ φιλόσοφον εἶπεν ἄξιον τὸν ἄνδρα.
ὅς γε περὶ ὧν μὴ ἐπίσταται, δημοσίᾳ καταμαρτυρεῖ ὡς ἀθέων καὶ
-ἄσεβων Χριστιανῶν ὄντων, πρὸς χάριν καὶ ἡδονὴν τῶν πολλῶν
-τῶν πεπλανημένων τοῦτο πράττων. εἴτε γὰρ μὴ ἐντυχὼν τοῖς 4
-τοῦ Χριστοῦ διδάγμασιν κατατρέχει ἡμῶν, παμπόνηρός ἐστιν καὶ
10 -ιδιωτῶν πολὺν χεῖρων, οἱ φυλάττονται πολλάκις περὶ ὧν οὐκ ἐπί-
-στανται, διαλέγεσθαι καὶ ψευδομαρτυρεῖν· καὶ εἰ ἐντυχὼν μὴ συνῆκεν
-τὸ ἐν αὐτοῖς μεγαλειον ἢ συνεῖς πρὸς τὸ μὴ ὑποπτευθῆναι τοιοῦτος
-ταῦτα ποιεῖ, πολὺ μᾶλλον ἀγεννῆς καὶ παμπόνηρος, ιδιωτικῆς καὶ 5
-ἁλόγου δόξης καὶ φόβου ἐλάττων ὢν. καὶ γὰρ προθέντα με καὶ
15 -ἐρωτήσαντα αὐτὸν ἐρωτήσεις τινὰς τοιαύτας, μαθεῖν καὶ ἐλέγξαι
-ὅτι ἀληθῶς μηδὲν ἐπίσταται, εἰδέναι ὑμᾶς βούλομαι, καὶ ὅτι ἀληθῆ

15 314, 17 ff. 324, 10 ff. — 16/17 334, 19—21

3—23 Iustin. apol. 2, 3 — 3—8. 16—23 Chron. pasch. 482, 10—483, 7

ATERBDMΣΑ

19 καττύσαντος ERB¹DM γρ καττύσαντος Tem καταρτίσαντος AT¹, B
durch Rasur | ἐπειδὴ TeERDM ἐπέπερ AT¹ ἐπεὶ B | 20 ἀκροατῶν
παρόντων BDMΣ auditoribus mediis A ἐπ' ἀκροατῶν ATER | 21 ἧς TERBDM
ὑπὲρ ἧς ΑΣ

4 καὶ BD Iust Chron pasch γὰρ ATERM | ἐντιναγῆναι ΠΑ ἐντιναχθῆναι
Chron pasch ἐπαγαῆναι Σ Iust | καὶ BD | 4/5 ἀφιλόσοφον ARBDMΣΑ
φιλόσοφον TE Chron pasch φιλοφύφον Iust | 5 καὶ BDMΣ Iust Chron pasch
ἢ καὶ ATER sed A | 14 ἐλάττων ὢν ATeER Iust ὢν ἐλάττω B ὢν ἐλάττων
D ὢν ἐλαττον M ἐλαττόνων T¹

356 >λέγω, εἰ μὴ ἀνιηρέχθησαν ὑμῖν αἱ κοινωνίαι τῶν λόγων, ἔτοιμος
>καὶ ἐφ' ὑμῶν κοινωνεῖν τῶν ἐρωτήσεων πάλιν· βασιλικὸν δ' ἂν
>καὶ τοῦτο ἔργον εἴη. εἰ δὲ καὶ ἐγνώσθησαν ὑμῖν αἱ ἐρωτήσεις μου 6
20 >καὶ αἱ ἐκείνου ἀποκρίσεις, φανερόν ὑμῖν ἐστὶν ὅτι οὐδὲν τῶν ἡμε-
>τέρων ἐπίσταται· ἢ εἰ ἐπίσταται, διὰ τοὺς ἀκούοντας δὲ οὐ τολμᾷ
>λέγειν, ὥς πρότερον ἔφην, οὐ φιλόσοφος, ἀλλὰ φιλόδοξος ἀνὴρ
>δείκνυται, ὅς γε μὴδὲ τὸ Σωκρατικόν, ἀξιέραστον ὄν, τιμᾷ.

358 ταῦτα μὲν οὖν ὁ Ἰουστίνος· ὅτι δὲ κατὰ τὴν αὐτοῦ πρόρρησιν 7
πρὸς τοῦ Κρήσκεντος συσκευασθεὶς ἐτελειώθη, Τατιανός, ἀνὴρ τὸν
πρῶτον αὐτοῦ βίον σοφιστεύσας ἐν τοῖς Ἑλλήνων μαθήμασι καὶ
δόξαν οὐ σμικρὰν ἐν αὐτοῖς ἀπενηνεγμένος πλείστα τε ἐν συγγράμ-
5 μασιν αὐτοῦ καταλιπὼν μνημεῖα, ἐν τῷ Πρὸς Ἑλληνας ἱστορεῖ, λέ-
γων ὧδε

>καὶ ὁ θαυμασιώτατος Ἰουστίνος ὁρθῶς ἐξεφώνησεν βουκέναι
>τοὺς προειρημένους λησταίς.

εἰτ' ἐπειπὼν τινα περὶ τῶν φιλοσόφων, ἐπιλέγει ταῦτα 8

10 >Κρήσκης γοῦν ὁ ἐννεοττεύσας τῇ μεγάλῃ πόλει παιδεραστία
>μὲν πάντας ὑπερήνεγκεν, φιλαργυρία δὲ πάνυ προσεχὴς ἦν· θανάτου 9
>δὲ ὁ καταφρονεῖν συμβουλεύων οὕτως αὐτὸς ἐδεδίδε τὸν θάνατον,
>ὥς καὶ Ἰουστίνον, καθάπερ μεγάλῳ κακῷ, τῷ θανάτῳ περιβαλεῖν
>πραγματεύσασθαι, διότι κηρύττων τὴν ἀλήθειαν λίχνους τοὺς φι-
15 λосоφους καὶ ἀπατεῶνας συνήλεγχεν.

καὶ τὸ μὲν κατὰ Ἰουστίνον μαρτύριον τοιαύτην εἴληχεν αἰτίαν·
ὁ δ' αὐτὸς ἀνὴρ πρὸ τοῦ κατ' αὐτὸν ἀγῶνος ἐτέρων πρὸ αὐτοῦ 17 1
μαρτυρησάντων ἐν τῇ προτέρᾳ μνημονεύει ἀπολογία, χρησίμως τῇ
ὑποθέσει καὶ ταῦτα ἱστορῶν· γράφει δὲ ὧδε 2

22 4/5 — 23 Plat. resp. 10, 595^c

2/3 Tatian. p. 36, 26 — 7/8 Tatian. p. 20, 15—17 — 10—16 Tatian.
p. 21, 1—6

ATERBDM ΣΔ

21 ἢ εἰ ATERDM ἢ B ἢ εἰ καὶ Iust | 22 ὁ ἀνὴρ M ἀνὴρ ATERBD

6 ὧδε TERBD ὧδέ πως AM | 15 συνήλεγχεν BD Tat ἐξήλεγχεν ARM
ἐξήλεγε TE | 16 αἰτίαν BDM τὴν αἰτίαν ATER | 17 ἀγῶνος BDMΔ
μαρτυρίου ATERΣ | 18 προτέρα TERBDM προτέρα αὐτοῦ AΔ in der ersten
Verteidigung welche von ihm gemacht ist den Königen Σ

358 >γυνή τις συνεβίου ἀνδρὶ ἀκολασταίνοντι, ἀκολασταίνουσα καὶ
 21 >αὐτὴ πρότερον· ἐπειδὴ δὲ τὰ τοῦ Χριστοῦ διδάγματα ἔγνω, ἐσω-
 >φρονίσθη, καὶ τὸν ἄνδρα ὁμοίως σωφρονεῖν πείθειν ἐπειρᾶτο, τὰ
 >διδάγματα ἀναφέρονσα τὴν τε μέλλουσαν τοῖς οὐ σωφρόνως καὶ
 360 >μετὰ λόγον ὀρθοῦ βιοῦσιν ἔσεσθαι ἐν αἰωνίῳ πυρὶ κόλασιν ἀπαγ-
 >γέλλουσα. ὁ δὲ ταῖς αὐταῖς ἀσελείαις ἐπιμένων, ἄλλοτρίαν διὰ 3
 >τῶν πράξεων ἐποιεῖτο τὴν γαμετὴν· ἀσεβὲς γὰρ ἡγουμένη τὸ λοιπὸν
 >ἢ γυνὴ συγκατακλίνεσθαι ἀνδρὶ παρὰ τὸν τῆς φύσεως νόμον καὶ
 5 >παρὰ τὸ δίκαιον πόρους ἡδονῆς ἐκ πάντος πειρωμένῳ ποιεῖσθαι,
 >τῆς συζυγίας χωρισθῆναι ἐβουλήθη. καὶ ἐπειδὴ ἐξεδυσωπείτο ὑπὸ τῶν 4
 >αὐτῆς, ἔτι προσμένειν συμβουλευόντων ὡς εἰς ἐλπίδα μεταβολῆς
 >ἤξοντός ποτε τοῦ ἀνδρός, βιαζομένη ἑαυτὴν ἐπέμενεν· ἐπειδὴ δὲ ὁ 5
 >ταύτης ἀνὴρ εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν πορευθεὶς, χαλεπώτερα πράττειν
 10 >ἀπηγγέλθη, ὅπως μὴ κοινωνὸς τῶν ἀδικημάτων καὶ ἀσεβημάτων
 >γένηται μένουσα ἐν τῇ συζυγίᾳ καὶ ὁμοδαιτος καὶ ὁμόκοιτος γινο-
 >μένη, τὸ λεγόμενον παρ' ὑμῶν ῥεπούδιον δοῦσα ἐχωρίσθη. ὁ δὲ καλὸς 6
 >κἀγαθὸς ταύτης ἀνὴρ, θεὸν αὐτὸν χαίρειν ὅτι ἂ πάλαι μετὰ τῶν
 >ὑψηροτέρων καὶ τῶν μισθοφόρων εὐχερῶς ἔπραττεν μέθαις χαίρουσα
 15 >καὶ κακίᾳ πάσῃ, τούτων μὲν τῶν πράξεων πέπαντο καὶ αὐτὸν τὰ
 >αὐτὰ πᾶσασθαι πράττοντα ἐβούλετο, μὴ βουλομένον ἀπαλλαγείσης,
 >κατηγορίαν πεποιήται, λέγων αὐτὴν Χριστιανὴν εἶναι. καὶ ἡ μὲν 7
 >βιβλιδίον σοι τῷ αὐτοκράτορι ἀνέδωκεν, πρότερον συγχωρηθῆναι
 >αὐτῇ διοικήσασθαι τὰ ἐαυτῆς ἄξιον, ἔπειτα ἀπολογήσασθαι περὶ
 20 >τοῦ κατηγορήματος μετὰ τὴν τῶν πραγμάτων αὐτῆς διοίκησιν, καὶ
 >συνεχώρησας τοῦτο· ὁ δὲ ταύτης ποτὲ ἀνὴρ πρὸς ἐκείνην μὲν μὴ 8
 >δυνάμενος τὰ νῦν ἔτι λέγειν, πρὸς Πτολεμαῖόν τινα, ὃν Οὐρβίκιος
 >ἐκολάσατο, διδάσκαλον ἐκείνης τῶν Χριστιανῶν μαθημάτων γενό-
 >μενον, ἐτράπετο διὰ τοῦδε τοῦ τρόπου. ἐκατόνταρχον εἰς δεσμὰ 9
 25 >ἐμβαλόντα τὸν Πτολεμαῖον, φίλον αὐτῷ ὑπάρχοντα, ἔπεισε λαβέσθαι
 >τοῦ Πτολεμαίου καὶ ἀνερωτῆσαι εἰ, αὐτὸ τοῦτο μόνον, Χριστιανός

358, 20—S. 362, 24 Iustin. apol. 2, 2

A [bis 2 ἄλλοτρίαν διὰ], a [von 3 τῶν πράξεων an], TERBDMΣA

21—S. 362, 15 ἐσωφρονίσθη—ἐλεγχόμενον > Iust HS

11 γένηται BM γίνηται aTERD | 14 ἔπραττεν aT¹BDMΣ ἔπραττεν κυλι-
 μένη ἢ γυνὴ TemTrmER | 15 καὶ αὐτὸν <δὲ> Iustin | 16 μὴ βουλομένον
 aTERMA > BDΣ | 20 διοίκησιν T¹BDMΣ διοίκησιν ὑπέσχετο a διοίκησιν
 ὑποσχόμενη TeER | 21 μὲν unrichtig | 22/23 ὃν—ἐκολάσατο ΠΣ > A,
 voreusebianische Interpolation vgl. Buecheler, Rh. Mus. 35, 285 | 22 Οὐρβίκιος]
 vgl. zu 362, 18 | 24/25 εἰς—Πτολεμαῖον ΠΣ > A, voreusebianische Inter-
 polation

362 >ἐστιν. καὶ τὸν Πτολεμαῖον, φιλαλήθη ἄλλ' οὐκ ἀπατηλὸν οὐδὲ
 >ψευδολόγον τὴν γνώμην ὄντα, ὁμολογήσαντα ἑαυτὸν εἶναι Χριστι-
 >ανόν, ἐν δεσμοῖς γενέσθαι ὃ ἑκατόνταρχος πεποίηκεν, καὶ ἐπὶ πολὺν
 >χρόνον ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ ἐκολάσατο· τελευταῖον δὲ ὅτε ἐπὶ Οὐρ- 10
 5 >βίκιον ἤχθη ὁ ἄνθρωπος, ὁμοίως αὐτὸ τοῦτο μόνον ἐξητάσθη, εἰ
 >εἴη Χριστιανός· καὶ πάλιν, τὰ καλὰ ἑαυτῷ συνεπιστάμενος διὰ τὴν
 >ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ διδαχὴν, τὸ διδασκαλεῖον τῆς θείας ἀρετῆς ὁμο-
 >λόγησεν. ὃ γὰρ ἀρνούμενος ὅτι οὐκ ἦ κατεγνωκὼς τοῦ πράγματος 11
 >ἕξαρνος γίνεται ἢ ἑαυτὸν ἀνάξιον ἐπιστάμενος καὶ ἀλλότριον τοῦ
 10 >πράγματος τὴν ὁμολογίαν φεύγει· ὣν οὐδὲν πρόσεστιν τῷ ἀληθινῷ
 >Χριστιανῷ. καὶ τοῦ Οὐρβικίου κελεύσαντος αὐτὸν ἀπαχθῆναι, Λού- 12
 >κίος τις, καὶ αὐτὸς ὢν Χριστιανός, ὁρῶν τὴν ἀλόγως οὕτως γενο-
 >μένην κρίσιν, πρὸς τὸν Οὐρβίκιον ἔφη »τίς ἢ αἰτία τοῦ μήτε μοιχὸν
 >μήτε πόρνον μήτε ἀνδροφόνον μήτε λωποδύτην μήτε ἄρπαγα μήτε
 15 >ἀπλῶς ἀδικημά τι πράξαντα ἐλεγχόμενον, ὀνόματος δὲ Χριστιανοῦ
 >προσωνυμίαν ὁμολογοῦντα, τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ἐκολάσω; οὐ
 >πρέποντα Εὐσεβεῖ αὐτοκράτορι οὐδὲ φιλοσόφῳ Καίσαρος παιδι
 >οὐδὲ ἱερῷ συγκλήτῳ κρίνεις, ὦ Οὐρβικιε. καὶ ὅς, οὐδὲν ἄλλο ἀπο- 13
 >κρινάμενος, καὶ πρὸς τὸν Λούκιον ἔφη »δοκεῖς μοι καὶ σὺ εἶναι
 20 >τοιούτος, καὶ τοῦ Λουκίου φήσαντος »μάλιστα, πάλιν καὶ αὐτὸν
 >ἀπαχθῆναι ἐκέλευσεν· ὃ δὲ χάριν εἶδέναι ὁμολόγει· πονηρῶν γὰρ
 >δεσποτῶν τῶν τοιούτων ἀπηλλάχθαι ἐπέλεπεν καὶ παρὰ ἀγαθὸν
 >πατέρα καὶ βασιλέα τὸν θεὸν πορεύεσθαι. καὶ ἄλλος δὲ τρίτος
 >ἐπελθὼν κολασθῆναι προσετιμήθη.

25 τούτοις ὁ Ἰουστίνος εἰκότως καὶ ἀκολούθως ὥς προεμνημονεύ-
 364 σαμεν αὐτοῦ φωνὰς ἐπάγει λέγων >ἀγὼ οὖν προσδοκῶ ὑπὸ τινος
 >τῶν ὀνομασμένων ἐπιβουλενθῆναι καὶ τὰ λοιπὰ.

Πλεῖστα δὲ οὗτος καταλέλοιπεν ἡμῖν πεπαιδευμένης διανοίας καὶ IH 18 1
 περὶ τὰ θεῖα ἐσπονδακτίας ὑπομνήματα, πάσης ὠφελείας ἔμπλεα·
 5 ἐφ' ᾧ τοὺς φιλομαθεῖς ἀναπέμφομεν, τὰ εἰς ἡμετέραν γνώσιν ἐλ-

25/S. 364, 1 356, 3

a [bis 10 φεύγει· ὦν], A [von 10 οὐδὲν πρόσεστιν an], TERBDMΣA

8 ὅτι οὖν ἢ TcERBDM ὅτι οὐκ εἴη a quod est A ὅτι ου||η T¹ ἢ bezeugt Σ

13 ἢ ATcERMΣ > T¹BD | 17 φιλοσόφῳ ΠΣA φιλοσόφον Iust HS φιλο-
 σόφῳ (Καίσαρι οὐδὲ φιλοσόφῳ) ergänzt Valois, für Iustin richtig | 18 οὐρ-
 βίκιε ΠΣA Οὐρβικιε Iustin [Q. Lollius Urbicus Prosop. imp. Rom. 2, 297] |

19 καὶ—Λούκιον interpolirt | 22 τῶν τοιούτων ATER Iust τοιούτων BDM > ΣA

| ἐπέλεπεν Π γνώσων [γὰρ >] Iust HS beides interpolirt

364 θόντα χρησίμως παρασημνήμενοι. ὁ μὲν τίς ἐστιν αὐτῷ λόγος 2
 πρὸς Ἀντωνῖνον τὸν Εὐσεβῆ προσαγορευθέντα καὶ τοὺς τούτου
 παῖδας τὴν τε Ῥωμαίων σύγκλητον προσφωνητικὸς ὑπὲρ τῶν καθ'
 ἡμᾶς δογμάτων, ὁ δὲ δευτέραν περιέχων ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας πίστεως
 10 ἀπολογία, ἣν πεποιήται πρὸς τὸν τοῦ δεδηλωμένου αὐτοκράτορος
 διάδοχόν τε καὶ ὁμόνυμον Ἀντωνῖνον Οὐῆρον, οὗ τὰ κατὰ τοὺς
 χρόνους ἐπὶ τοῦ παρόντος διέξιμεν· καὶ ἄλλος ὁ πρὸς Ἑλληνας, ἐν 3
 ᾧ μακρὸν περὶ πλείστον παρ' ἡμῖν τε καὶ τοῖς Ἑλλήνων φιλοσόφοις
 ζητουμένων κατατείνας λόγον, περὶ τῆς τῶν δαιμόνων διαλαμβάνει
 15 φύσεως· ἃ οὐδὲν ἂν ἐπείγοι τὰ νῦν παρατίθεσθαι. καὶ αὖτις 4
 ἕτερον πρὸς Ἑλληνας εἰς ἡμᾶς ἐλήλυθεν αὐτοῦ σύγγραμμα, ὃ καὶ
 ἐπέγραψεν Ἐλεγχον, καὶ παρὰ τούτους ἄλλο περὶ θεοῦ μοναρχίας,
 ἣν οὐ μόνον ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν γραφῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν Ἑλληνικῶν
 συνίστησιν βιβλίων· ἐπὶ τούτοις ἐπιγεγραμμένον Ψάλτης, καὶ ἄλλο 5
 20 σχολικὸν περὶ ψυχῆς, ἐν ᾧ διαφόρους πεύσεις προτείνας περὶ τοῦ
 κατὰ τὴν ὑπόθεσιν προβλήματος, τῶν παρ' Ἑλλήσιν φιλοσόφων
 παρατίθεται τὰς δόξας, αἷς καὶ ἀντιλέξειν ὑπισχρεῖται τὴν τε αὐτὸς
 αὐτοῦ δόξαν ἐν ἑτέρῳ παραθήσεσθαι συγγράμματι. καὶ διάλογον 6
 δὲ πρὸς Ἰουδαίους συντάξεν, ὃν ἐπὶ τῆς Ἐφεσίων πόλεως πρὸς
 25 Τρύφωνα τῶν τότε Ἑβραίων ἐπισημότατον πεποιήται· ἐν ᾧ τίνα
 τρόπον ἢ θεία χάρις αὐτὸν ἐπὶ τὸν τῆς πίστεως παρόρμησε λόγον,
 δημοῖο ὅποιαν τε πρότερον περὶ τὰ φιλόσοφα μαθήματα σπουδὴν
 εἰσενήνεκται καὶ ὅσῃν ἐποίησατο τῆς ἀληθείας ἐκθυμοτάτην ζή-
 τησιν. ἱστορεῖ δ' ἐν ταύτῳ περὶ Ἰουδαίων ὡς κατὰ τῆς τοῦ 7
 366 Χριστοῦ διδασκαλίας ἐπιβουλὴν συσκευασαμένων, αὐτὰ ταῦτα πρὸς
 τὸν Τρύφωνα ἀποτεινόμενος·

·οὐ μόνον δὲ οὐ μετενοήσατε ἐφ' οἷς ἐπράξατε κακῶς, ἀλλὰ ἄν-
 ·δρας ἐκλεκτοὺς ἐκλεξάμενοι τότε ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ ἐξεπέμψατε εἰς
 5 ·πᾶσαν τὴν γῆν, λέγοντες αἰρεσὶν ἄθεον Χριστιανῶν πεφάνθαι κατα-
 ·λέγοντές τε ταῦτα ἅπερ καθ' ἡμῶν οἱ ἀγνοοῦντες ἡμᾶς πάντες λέ-

25—29 Iustin. dial. 2—8

3—8 Iustin. dial. 17

ATERBDMΣΑ

10 δηλουμένον BD | 14 κατατείνας BDMΔ κατὰ τινος ΑΤΕΡ | λόγον
 A durch Rasur corr., T¹BDMΔ λόγων ΑΤΕΡ, T¹T² unleserlich | 18 καὶ
 TERBD καὶ ἐκ AM | 26 παρόρμησε TER παρόρμησεν A παρόρμηται BDM
 5 πᾶσαν BDM Iust πᾶσαν ΑΤΕΡ | λέγοντες Π Iust λέγοντας ΣΑ |
 5/6 καταλέγοντες Π Iust καταλέγοντας ΣΑ | 6 καθ' ἡμᾶς Σ | πάντες
 ΑΤΕΡ Iust πάντες BDM

366 ἔχουσιν, ὥστε οὐ μόνον ἑαυτοῖς ἀδικίας αἵτιοι ὑπάρχετε, ἀλλὰ καὶ
τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἀπλῶς ἀνθρώποις.

γράφει δὲ καὶ ὡς ὅτι μέχρι καὶ αὐτοῦ χαρίσματα προφητικά 8
10 διέλαμπεν ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας, μέμνηται τε τῆς Ἰωάννου Ἀποκαλύψεως,
σαφῶς τοῦ ἀποστόλου αὐτὴν εἶναι λέγων· καὶ ῥητῶν δὲ τινων προ-
φητικῶν μνημονεύει, διελέγχων τὸν Τρύφωνα ὡς δὴ περικοψάντων
αὐτὰ Ἰουδαίων ἀπὸ τῆς γραφῆς. πλεῖστα δὲ καὶ ἕτερα παρὰ
πολλοῖς φέρεται ἀδελφοῖς τῶν αὐτοῦ πόρων, οὕτως δὲ σπονδῆς 9
15 εἶναι ἄξιοι καὶ τοῖς παλαιοῖς ἐδόκουν οἱ τάνδρὸς λόγοι, ὡς τὸν Εἰ-
ρηναῖον ἀπομνημονεύειν αὐτοῦ φωνάζει, τοῦτο μὲν ἐν τῷ τετάρτῳ
πρὸς τὰς αἰρέσεις αὐτὰ δὴ ταῦτα ἐπιλέγοντα

καὶ καλῶς ὁ Ἰουστίνος ἐν τῷ πρὸς Μαρτίωνα συντάγματι φησιν
ὅτι αὐτῷ τῷ κυρίῳ οὐκ ἂν ἐπέισθην ἄλλον θεὸν καταγγέλλοντι
20 παρὰ τὸν δημιουργόν·

τοῦτο δὲ ἐν τῷ πέμπτῳ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως διὰ τούτων

καὶ καλῶς ὁ Ἰουστίνος ἔφη ὅτι πρὸ μὲν τῆς τοῦ κυρίου παρ-
ουσίας οὐδέποτε ἐτόλμησεν ὁ σατανᾶς βλασφημῆσαι τὸν θεόν, ὅτε
μηδέπω εἰδὼς αὐτοῦ τὴν κατάκρισιν.

368 καὶ ταῦτα δὲ ἀναγκαίως εἰρήσθω εἰς προτροπὴν τοῦ μετὰ σπον- 10
δῆς τοὺς φιλομαθεῖς καὶ τοὺς τούτου περιέπειν λόγους. καὶ τὰ
μὲν κατὰ τόνδε τοιαῦτα ἦν·

ἤδη δὲ εἰς ὄγδοον ἐλαννούσης ἔτος τῆς δηλουμένης ἡγεμονίας, 16 19
5 τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας τὴν ἐπισκοπὴν Ἀνίκητον ἑνδεκα τοῖς πᾶσιν
ἔτεσιν διελθόντα Σωτὴρ διαδέχεται, ἀλλὰ καὶ τῆς Ἀλεξανδρέων
παροικίας Κελαδίωνος τέτταρσιν ἐπὶ δέκα ἔτεσιν προστάντος, τὴν
διαδοχὴν Ἀγριππίνος διαλαμβάνει, καὶ ἐπὶ τῆς Ἀντιοχείων δὲ ἐκκλη- K 20
σίας Θεόφιλος ἔκτος ἀπὸ τῶν ἀποστόλων ἐγνωρίζετο, τετάρτον μὲν
10 τῶν ἐκεῖσε μετὰ Ἡρώνα καταστάντος Κορνηλίου, μετὰ δὲ αὐτὸν
πέμπτῳ βαθμῷ τὴν ἐπισκοπὴν Ἐρωτος διαδεξαμένου.

9/10 Iustin. dial. 82 — 10/11 Iustin. dial. 81 — 11—13 Iustin. dial.
71—73 — 18—20 Iren. 4, 6, 2 — 22—24 Iren. 5, 26, 2

ATERBDMΣΑ

12 δὲ BDM ἂν ATER

8 καὶ BDMΣ τηνικαῦτα καὶ ATER uero . . per idem tempus A | δὲ BD
> ATERM

368 Ἦκμαζον δ' ἐν τούτοις ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας Ἠγήσιππος τε, ὃν ΚΑ 21
ἴσμεν ἐκ τῶν προτέρων, καὶ Διονύσιος Κορινθίων ἐπίσκοπος Πινυτός
τε ἄλλος τῶν ἐπὶ Κρήτης ἐπίσκοπος Φίλιππος τε ἐπὶ τούτοις καὶ
15 Ἀπολινάριος καὶ Μελίτων Μουσάνος τε καὶ Μόδεστος καὶ ἐπὶ πᾶσιν
Εἰρηναῖος, ὃν καὶ εἰς ἡμᾶς τῆς ἀποστολικῆς παραδόσεως ἡ τῆς
ἐγιοῦς πίστεως ἔγγραφος κατήλθεν ὀρθοδοξία.

Ὁ μὲν οὖν Ἠγήσιππος ἐν πέντε τοῖς εἰς ἡμᾶς ἐλθοῦσιν ὑπο- KB 22 1
μνήμασιν τῆς ἰδίας γνώμης πληροστάτην μνήμην καταλέλοιπεν· ἐν
20 οἷς δηλοῖ ὡς πλείστοις ἐπισκόποις συμμίξειεν ἀποδημίαν στειλάμενος
μέχρι Ῥώμης, καὶ ὡς ὅτι τὴν αὐτὴν παρὰ πάντων παρείληφεν δι-
δασκαλίαν. ἀκοῦσαί γέ τοι πάρεστιν μετὰ τινα περὶ τῆς Κλή-
μεντος πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῆς αὐτῷ εἰρημένα ἐπιλέγοντος
ταῦτα

25 καὶ ἐπέμενεν ἡ ἐκκλησία ἡ Κορινθίων ἐν τῷ ὀρθῷ λόγῳ μέχρι 2
Ῥώμης ἐπισκοπεύοντος ἐν Κορίνθῳ· οἷς συνέμιξα πλέων εἰς Ῥώμην
370 καὶ συνδιέτριψα τοῖς Κορινθίοις ἡμέρας ἱκανάς, ἐν αἷς συνανεπάη-
μεν τῷ ὀρθῷ λόγῳ· γενόμενος δὲ ἐν Ῥώμῃ, διαδοχὴν ἐποιεσάμην 3
μέχρις Ἀνικλήτου· οὗ διάκονος ἦν Ἐλεύθερος, καὶ παρὰ Ἀνικλήτου
διαδέχεται Σωτήρ, μεθ' ὃν Ἐλεύθερος. ἐν ἐκάστη δὲ διαδοχῇ καὶ
5 ἐν ἐκάστη πόλει οὕτως ἔχει ὡς ὁ νόμος κηρύσσει καὶ οἱ προφῆται
καὶ ὁ κύριος.

ὁ δ' αὐτός καὶ τῶν κατ' αὐτὸν αἰρέσεων τὰς ἀρχὰς ὑποτίθεται 4
διὰ τούτων

καὶ μετὰ τὸ μαρτυρῆσαι Ἰάκωβον τὸν δίκαιον, ὡς καὶ ὁ κύριος,
10 ἐπὶ τῷ αὐτῷ λόγῳ, πάλιν ὁ ἐκ θεοῦ αὐτοῦ Συμεὼν ὁ τοῦ Κλωπᾶ

22—24 vgl. 230, 5—7 — 25—S. 370, 6 Zahn, Forsch. 6, 243

2/3 vgl. 324, 8—10 — 9—S. 372, 6 Zahn, Forsch. 6, 235 — 10—12
vgl. 226, 20 ff.

ATERBDMΣΑ

22 μετὰ BDMΣ μεγάλη ATER | 26 οἷς ATERBΣ ὦ auf Rasur D¹, MΔ

1 τοῖς Κορινθίοις altes Glossem | 1/2 συνανεπάμην A¹T¹BDM συνανε-
παύθημεν TeER συνανασπάρημεν Ar | 2 διαδοχὴν ἐποιεσάμην ΠΣ permansi
inibi A nach Conjectur, ἐποιεσάμην alte Schlimmbesserung, um eine Lücke zu
füllen | 3 οὗ Ἀνικλήτου > ΣΑ | 9/10 ὡς—λόγῳ] wie wir auch gesagt
haben [יְרַמְּנָא für יְרַמְּנָא] Σ

- 370 >καθίσταται ἐπίσκοπος, ὃν προέθεντο πάντες, ὄντα ἀνεψιὸν τοῦ
 >κυρίου δεύτερον. διὰ τοῦτο ἐκάλουν τὴν ἐκκλησίαν παρθένον, οὐπο-
 >γὰρ ἔφθαρτο ἀκοαῖς ματαίαις· ἄρχεται δὲ ὁ Θεβουθις διὰ τὸ μὴ 5
 >γενέσθαι αὐτὸν ἐπίσκοπον ὑποφθεῖρην ἀπὸ τῶν ἐπὶ αἰρέσεων,
 15 >ὧν καὶ αὐτὸς ἦν, ἐν τῷ λαῷ, ἀφ' ὧν Σίμων, ὅθεν Σιμωνιανοί,
 >καὶ Κλεόβιος, ὅθεν Κλεοβηνοί, καὶ Δοσίθεος, ὅθεν Δοσιθιανοί,
 >καὶ Γορθαῖος, ὅθεν Γοραθηνοί, καὶ Μασβωθεοὶ. ἀπὸ τούτων
 372 >Μενανδριανισταὶ καὶ Μαρκιανισταὶ καὶ Καρποκρατιανοὶ καὶ Οὐαλεν-
 >τινιανοὶ καὶ Βασιλειδιανοὶ καὶ Σατορνιλιανοὶ ἕκαστος ἰδίως καὶ
 >ἑτεροίως ἰδίαν δόξαν παρεισηγάγosan, ἀπὸ τούτων ψευδόχριστοι, 6
 >ψευδοπροφῆται, ψευδαπόστολοι, οἵτινες ἐμέρισαν τὴν ἑνώσιν τῆς
 5 >ἐκκλησίας φθοριμαίοις λόγοις κατὰ τοῦ θεοῦ καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ
 >αὐτοῦ.

ἔτι δ' ὁ αὐτὸς καὶ τὰς πάλαι γεγενημένας παρὰ Ἰουδαίοις αἰρέ- 7
 σεις ἱστορεῖ λέγων

- >ἦσαν δὲ γινῶμαι διάφοροι ἐν τῇ περιτομῇ ἐν νίοις Ἰσραηλιτῶν
 10 >κατὰ τῆς φυλῆς Ἰούδα καὶ τοῦ Χριστοῦ αὐταί· Ἑσσαῖοι Γαλιλαῖοι
 >Ἡμεροβαπτισταὶ Μασβωθεοὶ Σαμαρεῖται Σαδδονκαῖοι Φαρισαῖοι.

καὶ ἕτερα δὲ πλεῖστα γράφει, ὧν ἐκ μέρους ἤδη πρότερον ἐμνη- 8
 μονεύσαμεν, οἰκείως τοῖς καιροῖς τὰς ἱστορίας παραθέμενοι, ἐκ τε τοῦ

9–11 Zahn, Forsch. 6, 228

ATERBDMΣΔ

12 δεύτερον II, auf ἐπίσκοπος bezogen Σ > Δ; unrichtig | 13 δὲ Tc Tr ERD
 δ' B aber Σ sed Δ γὰρ AT' > M | Θεβουθις B θεβουθῆς D θεβουθισ A θαι-
 βουθις TER θεοβουθῆς M theobutes und thobutes Δ HSS תְּבוּתָא Σ | 15 ὧν
 Te ERBDM ὧν AT' Σ > T' qui erat ex septem haeresibus in populo constitutus
 Δ | ὅθεν BD ὅθεν οἱ ATERM | 17 μασβώθεοι [ε in ras. A] ὅθεν A
 מַסְבּוּתָא mit Pluralpunkten Σ et Masbutheus, unde Masbutheni Δ καὶ Μασβώθεοι
 scheint eine alte Interpolation zu sein

1 μενανδριανισταὶ TERBDM ἀδριανισταὶ A [vgl. Theodoret. haer. fab. 1, 1]
 | μαρκιανισταὶ AT' M μαρκωνισταὶ Tc ERBΔ מַרְכְּוֹנִיָּא Σ | 3 ἑτεροίως
 TERDM ἕτεροι ὡς BΣ ἑτέρως A | παρεισηγάγosan Δ παρεισηγαγον B' M
 παρήγαγον D παρεισηγαγεν TERBc | 9 Ἰσραηλιτῶν Valois Ἰσραήλ ἢ τῶν AT' M
 Ἰσραήλ τῶν T durch Rasur corr., ERBDΣΔ | 10 αὐταὶ IIΣ > Δ nach Con-
 jectur, Heg. schrieb αὐτῆς

- 372 καθ' Ἑβραίους εὐαγγέλιον καὶ τοῦ Συριακοῦ καὶ ἰδίως ἐκ τῆς
 15 Ἑβραϊδος διαλέκτου τινὰ τίθησιν, ἐμφαίνων ἐξ Ἑβραίων ἑαυτὸν πεπι-
 στευνέναι, καὶ ἄλλα δὲ ὡς ἐξ Ἰουδαϊκῆς ἀγράφου παραδόσεως μνημο-
 νεύει. οὐ μόνος δὲ οὗτος, καὶ Εἰρηναῖος δὲ καὶ ὁ πᾶς τῶν ἀρχαίων 9
 χορὸς πανάρετον Σοφίαν τὰς Σολομῶνος Παροιμίας ἐκάλουν. καὶ
 περὶ τῶν λεγομένων δὲ ἀποκρύφων διαλαμβάνων, ἐπὶ τῶν αὐτοῦ χρό-
 20 νων πρὸς τινων αἰρετικῶν ἀναπεπλάσθαι τινὰ τούτων ἱστορεῖ. ἀλλὰ
 γὰρ ἐφ' ἑτερον ἤδη μεταβατέον,
 374 καὶ πρῶτόν γε περὶ Διονυσίου φατέον ὅτι τε τῆς ἐν Κορίνθῳ ΚΓ 23 1
 παροικίας τὸν τῆς ἐπισκοπῆς ἐγκεχειριστο θρόνον, καὶ ὡς τῆς ἐνθέου
 φιλοπονίας οὐ μόνους τοῖς ὑπ' αὐτόν, ἀλλ' ἤδη καὶ τοῖς ἐπὶ τῆς
 ἀλλοδαπῆς ἀφθόνως ἐκοινώνει, χρησιμώτατον ἅπασιν ἑαυτὸν καθι-
 5 στάς ἐν αἷς ὑπετυποῦτο καθολικαῖς πρὸς τὰς ἐκκλησίας ἐπιστολαῖς.
 ὧν ἐστὶν ἡ μὲν πρὸς Λακεδαιμονίους ὀρθοδοξίας κατηχητικὴ εἰρήνης 2
 τε καὶ ἐνώσεως ὑποθετικὴ, ἡ δὲ πρὸς Ἀθηναίους διεγερτικὴ πίστεως
 καὶ τῆς κατὰ τὸ εὐαγγέλιον πολιτείας, ἥς ὀλιγορήσαντας ἐλέγχει ὡς
 ἂν μικροῦ δεῖν ἀποστάντας τοῦ λόγου ἐξ οὐπερ τὸν προεστῶτα αὐ-
 10 τῶν Πούπλιον μαρτυρῆσαι κατὰ τοὺς τότε συνέβη διωγμούς. Κο- 3
 δράτον δὲ μετὰ τὸν μαρτυρήσαντα Πούπλιον καταστάντος αὐτῶν
 ἐπισκόπου μέμνηται, ἐπιμαρτυρῶν ὡς διὰ τῆς αὐτοῦ σπουδῆς ἐπι-
 συναχθέντων καὶ τῆς πίστεως ἀναξωπύρῃσιν εἰληχότων· δηλοῖ δ' ἐπὶ
 τούτοις ὡς καὶ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου Παύλου
 15 προτραπείς ἐπὶ τὴν πίστιν κατὰ τὰ ἐν ταῖς Πράξεσιν δεδηλωμένα,
 πρῶτος τῆς Ἀθήνησι παροικίας τὴν ἐπισκοπὴν ἐγκεχειριστο. ἀλλῃ 4
 δ' ἐπιστολὴ τις αὐτοῦ πρὸς Νικομηδέας φέρεται, ἐν ᾗ τὴν Μαρκίω-
 νος αἴρεσιν πολεμῶν τῷ τῆς ἀληθείας παρίσταται κανόνι. καὶ τῇ 5
 ἐκκλησίᾳ δὲ τῇ παροικύνῃ Γόρτυναν ἅμα ταῖς λοιπαῖς κατὰ Κρήτην
 20 παροικίαις ἐπιστείλας, Φίλιππον ἐπίσκοπον αὐτῶν ἀποδέχεται ἅτε
 δὴ ἐπὶ πλείσταις μαρτυρουμένης ἀνδραγαθίας τῆς ὑπ' αὐτὸν ἐκ-
 κλησίας, τὴν τε τῶν αἰρετικῶν διαστροφὴν ὑπομιμνήσκει φυλάττε-

17/18 Iren. 4, 20, 3

14/15 Act. 17, 34

ATERBDMΣΔ

16 ὡς BDM ὡς ἂν ATER | 17 καὶ εἰρηναῖος δὲ T¹BDM ἀλλὰ καὶ εἰρη-
 ναῖος AT⁶ER | 19 ἀποκαλύψεων Σ | 20/21 ἀλλὰ — μεταβατέον > Σ

5 καθολικαῖς > ΣΔ | 12 ὡς ARBD ὡς ἂν TEM | 16 ἀθήνησι ERM
 γρ ἀθήνησι Tem ἐν ἀθήναις AT¹ ἀθηναίων BD | 21 μαρτυρουμένης nach
 ἀνδραγαθίαις gestellt A, nach ἅτε δὴ Tr, μαρτυρούμενον D¹ [ον ausradirt], A
 > T¹ | 21/22 τῆς — ἐκκλησίας > Δ

374 σθαι. καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ δὲ τῇ παροικούσῃ Ἀμαστριν ἅμα ταῖς κατὰ 6
 Πόντον ἐπιστείλας, Βακχυλίδου μὲν καὶ Ἐλπίστον ὡς ἂν αὐτὸν ἐπὶ
 25 τὸ γράφαι προτρεψάντων μέμνηται, γραφῶν τε θείων ἐξηγήσεις πα-
 ρατίθεται, ἐπίσκοπον αὐτῶν ὀνόματι Πάλμαν ὑποσημαίνων· πολλὰ
 δὲ περὶ γάμον καὶ ἀγνείας τοῖς αὐτοῖς παραινεί, καὶ τοὺς ἐξ οἷας
 376 δ' οὖν ἀποπτώσεως, εἴτε πλημμελείας εἴτε μὴν αἰρετικῆς πλάνης, ἐπι-
 στρέφοντας δεξιούσθαι προστάττει. ταύταις ἄλλη ἐγκατείλεται 7
 πρὸς Κνωσίους ἐπιστολή, ἐν ἣ Πινυτὸν τῆς παροικίας ἐπίσκοπον
 παρακαλεῖ μὴ βαρὺ φορτίον ἐπάναγκες τὸ περὶ ἀγνείας τοῖς ἀδελφοῖς
 5 ἐπιτιθέναι, τῆς δὲ τῶν πολλῶν καταστοχάζεσθαι ἀσθενείας· πρὸς 8
 ἣν ὁ Πινυτὸς ἀντιγράφων, θαυμάζει μὲν καὶ ἀποδέχεται τὸν Διονύ-
 σιον, ἀντιπαρακαλεῖ δὲ στερροτέρας ἤδη ποτὲ μεταδιδόναι τροφῆς,
 τελειότεροις γράμμασιν εἰς αὐτοὺς τὸν παρ' αὐτῷ λαὸν ὑποθρέψαντα,
 ὡς μὴ διὰ τέλους τοῖς γαλακτώδεσιν ἐνδιατρίβοντες λόγοις τῇ νη-
 10 πισώδει ἀγωγῇ λάθοιεν καταγρησάντες· δι' ἧς ἐπιστολῆς καὶ ἡ τοῦ
 Πινυτοῦ περὶ τὴν πίστιν ὀρθοδοξία τε καὶ φροντίς τῆς τῶν ὑπη-
 κόων ὠφελείας τό τε λόγιον καὶ ἡ περὶ τὰ θεῖα σύνεσις ὡς δι'
 ἀκριβεστάτης ἀναδείκνυται εἰκόνοσ. ἔτι τοῦ Διονυσίου καὶ πρὸς 9
 Ῥωμαίους ἐπιστολὴ φέρεται, ἐπισκόπῳ τῷ τότε Σωτήρι προσφω-
 15 νοῦσα· ἐξ ἧς οὐδὲν οἷον τὸ καὶ παραθέσθαι λέξεις δι' ὧν τὸ μέχρι
 τοῦ καθ' ἡμᾶς διωγμοῦ φυλαχθὲν Ῥωμαίων ἔθους ἀποδεχόμενος
 ταῦτα γράφει

ἐξ ἀρχῆς γὰρ ὑμῖν ἔθος ἐστὶν τοῦτο, πάντας μὲν ἀδελφούς ποι- 10
 -κίλως εὐεργετεῖν ἐκκλησίαις τε πολλαῖς ταῖς κατὰ πᾶσαν πόλιν
 20 ἐφόδια πέμπειν, ὧδε μὲν τὴν τῶν δεομένων πενίαν ἀναψύχοντας,

4 vgl. Matth. 11, 30 — 7—10 vgl. I Kor. 3, 1. 2. Hebr. 5, 12—14

ATERBDMΣΑ

24/25 αὐτὸν — προτρεψάντων Stephanus αὐτῶν — προτρεψάντων αὐτὸν TER,
 D¹ corr., M αὐτὸν — προτρεψάντων αὐτῶν B αὐτῶν — προτρεψάντων αὐτῶν D¹
 αὐτῶι — προτρεψάντων A

8 παρ' TEBDM ἐπ' ARΣ | ὑποθρέψαντα AERM ὑποθρέποντα TrBD, T¹T^c
 unleserlich | 10 (ἐν) καταγρησάντες Dionysios | 13 ἔτι AT¹DM ἔτι τε
 T^cERB | 15 οἷον τὸ A οἷον τε R γὰρ οὐδὲν οἷον τε TemEm οἷονται
 M ἄτοπον TeEBD | 18 zu πάντας μὲν ἀδελφούς fehlt das Gegenstück |
 19 πολλαῖς und ταῖς κατὰ πᾶσαν πόλιν können so nicht neben einander stehen
 | 20 mit ὧδε muss ein neuer Satz anfangen, ἀναψύχοντας und ἐπιχορηγοῦντας
 sind durch unrichtige Congruenz verdorben

- 376 >ἐν μετάλλοις δὲ ἀδελφοῖς ὑπάρχουσιν ἐπιχορηγοῦντας δι' ὧν πέμ-
 22 >πετε ἀρχῇθεν ἐφοδίων πατροπαράδοτον ἔθος Ῥωμαίων Ῥωμαῖοι
 >φυλάττοντες, ὃ οὐ μόνον διατετήρηκεν ὁ μακάριος ὑμῶν ἐπίσκοπος
 378 >Σωτήρ, ἀλλὰ καὶ ἠΐξηκεν, ἐπιχορηγῶν μὲν τὴν διαπεμπομένην δαψί-
 >λειαν τὴν εἰς τοὺς ἁγίους, λόγοις δὲ μακαρίοις τοὺς ἀνιόντας ἀδελ-
 >φούς, ὡς τέκνα πατὴρ φιλόστοργος, παρακαλῶν.

ἐν αὐτῇ δὲ ταύτῃ καὶ τῆς Κλήμεντος πρὸς Κορινθίους μέμνη- 11
 5 ται ἐπιστολῆς, δηλῶν ἀνέκαθεν ἐξ ἀρχαίου ἔθους ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας
 τὴν ἀνάγκωσιν αὐτῆς ποιῆσθαι· λέγει γοῦν

>τὴν σήμερον οὖν κυριακὴν ἁγίαν ἡμέραν διηγάγομεν, ἐν ἣ ἀνέ-
 >γνωμεν ὑμῶν τὴν ἐπιστολὴν, ἣν ἔξομεν ἀεὶ ποτε ἀναγινώσκον-
 >τες νουθετεῖσθαι, ὡς καὶ τὴν προτέραν ἡμῖν διὰ Κλήμεντος γρα-
 10 >φείσαν·.

ἔτι δ' ὁ αὐτὸς καὶ περὶ τῶν ἰδίων ἐπιστολῶν ὡς ῥαδιουργη- 12
 θεισῶν ταῦτα φησιν

>ἐπιστολὰς γὰρ ἀδελφῶν ἀξιωσάντων με γράφαι ἔγραφα. καὶ
 >ταύτας οἱ τοῦ διαβόλου ἀπόστολοι ζιζανίων γεγέμικαν, ἃ μὲν ἔξαι-
 15 >ροῦντες, ἃ δὲ προστιθέντες· οἷς τὸ οὐαὶ κεῖται. οὐ θανασιὸν ἄρα
 >εἰ καὶ τῶν κυριακῶν ῥαδιουργῆσθαι τινες ἐπιβέβληνται γραφῶν,
 >ὅποτε καὶ ταῖς οὐ τοιαύταις ἐπιβεβουλευκάσιν·.

καὶ ἄλλη δέ τις παρὰ ταύτας ἐπιστολὴ τοῦ Διονυσίου φέρεται 13
 Χρυσόφορα πιστοτάτῃ ἀδελφῇ ἐπιστεῖλαντος, ἣ τὰ κατὰλληλα γρά-
 20 φων, τῆς προσηκούσης καὶ αὐτῇ μετεδίδον λογικῆς τροφῆς. καὶ
 τὰ μὲν τοῦ Διονυσίου τοσαῦτα·

τοῦ δὲ Θεοφίλου, ὃν τῆς Ἀντιοχείων ἐκκλησίας ἐπίσκοπον δεδη- ΚΑ 24
 λώκαμεν, τρία τὰ πρὸς Ἀντόλνκον στοιχειώδη φέρεται συγγράμματα,
 καὶ ἄλλο πρὸς τὴν αἵρεσιν Ἐρμογένους τὴν ἐπιγραφὴν ἔχον, ἐν ᾗ
 25 ἐκ τῆς Ἀποκαλύψεως Ἰωάννου κέχρηται μαρτυρίας· καὶ ἕτερα δέ

13/14 Matth. 13, 25 — 14/15 Apoc. 22, 18. 19 — 22/23 368, 8 ff.

ATERBDMΣΑ

21/22 δι' ὧν πέμπετε ἐφοδίων > Α durch Conjectur; aber die Worte sind
 schwerlich echt, ἀρχῇθεν gehört zu πατροπαράδοτον

2 μακαρίοις AT¹BDMΣΑ μακροῖς ER γρ μακροῖς TeM | 14 γεγέμικαν
 AT¹BD γεγεμίσαν TeM γεγεμίσασι ER | 16 τινες Dionysios

- 380 **τινα κατηχητικά αὐτοῦ φέρεται βιβλία.** τῶν γε μὴν αἰρετικῶν οὐ
 χεῖρον καὶ τότε **ζιζανίων** δίκην λυμαινομένων τὸν εἰλικρινῇ τῆς
 ἀποστολικῆς διδασκαλίας σπόρον, οἱ πανταχόσε τῶν ἐκκλησιῶν ποι-
 μένες, ὥσπερ τινὰς θῆρας ἀγρίους τῶν Χριστοῦ προβάτων ἀποσο-
 5 **βοῦντες, αὐτοὺς ἀνείργον** τοτὲ μὲν ταῖς πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς νο-
 θεσίαις καὶ παραινέσεσιν, τοτὲ δὲ πρὸς αὐτοὺς γυμνότερον ἀποδυό-
 μενοι, ἀγράφοις τε εἰς πρόσωπον ζητήσῃ καὶ ἀνατροπαῖς, ἥδη δὲ
 καὶ δι' ἐγγράφων ὑπομνημάτων τὰς δόξας αὐτῶν ἀκριβεστάτοις
 ἐλέγχοις διενθύνοντες. ὁ γέ τοι Θεόφιλος σὺν τοῖς ἄλλοις κατὰ
 10 τούτων στρατευσάμενος δῆλός ἐστιν ἀπὸ τινος οὐκ ἀγεννῶς αὐτῷ
 κατὰ Μαρκίωνος πεποιημένου λόγου, ὃς καὶ αὐτὸς μεθ' ὧν ἄλλων
 εἰρήκαμεν εἰς ἔτι νῦν διασέσωσται. τοῦτον μὲν οὖν ἔβδομος ἀπὸ
 τῶν ἀποστόλων τῆς Ἀντιοχείου ἐκκλησίας διαδέχεται **Μαξιμίνος**
 Φίλιππος γε μὴν, ὃν ἐκ τῶν Διονυσίου φωνῶν τῆς ἐν Γορτύνης **ΚΕ 25**
 15 παροικίας ἐπίσκοπον ἔγνωμεν, πάνν γε σπουδαιότατον πεποίηται
 καὶ αὐτὸς κατὰ Μαρκίωνος λόγον, Εἰρηναῖός τε ὡσαύτως καὶ Μό-
 δεστος, ὃς καὶ διαφερόντως παρὰ τοὺς ἄλλους τὴν τοῦ ἀνδρὸς εἰς
 ἐκδηλον τοῖς πᾶσιν κατεφώρασε πλάνην, καὶ ἄλλοι δὲ πλείους,
 ὧν παρὰ πλείστοις τῶν ἀδελφῶν εἰς ἔτι νῦν οἱ πόνοι διαφυλάτ-
 20 **τονται.**
 Ἐπὶ τῶνδε καὶ **Μελίτων** τῆς ἐν Σάρδεσιν παροικίας ἐπίσκοπος **Κς 26 1**
 Ἀπολινάριός τε τῆς ἐν Ἱερραπόλει διαπρεπῶς ἠκμαζον, οἱ καὶ τῷ
 δηλωθέντι κατὰ τοὺς χρόνους Ῥωμαίων βασιλεῖ λόγους ὑπὲρ τῆς
 πίστεως ἰδίως ἐκάτερος ἀπολογίας προσεφώνησαν. τούτων εἰς 2
 25 ἡμετέραν γνῶσιν ἀφίκται τὰ ὑποτεταγμένα· **Μελίτωνος**, τὰ **Περὶ**
 τοῦ πάσχα δύο καὶ τὸ **Περὶ πολιτείας καὶ προφητῶν** καὶ ὁ **Περὶ**
 382 **ἐκκλησίας** καὶ ὁ **Περὶ νυριακῆς** λόγος, ἔτι δὲ ὁ **Περὶ πίστεως** ἀν-
 θρώπου καὶ ὁ **Περὶ πλάσεως** καὶ ὁ **Περὶ ὑπακοῆς** πίστεως αἰσθη-

2/3 Matth. 13, 25 — 14/15 374, 18—20

382, 2/3 vgl. Hebr. 5, 14

ATERBDMΣΔ

1 φέρεται βιβλία BD φέρονται βιβλία M βιβλία φέρεται TcER extant libelli
 A βιβλία εἰσι Tr βιβλία AT¹ | 1/2 οὐ χεῖρον TERM οὐδὲν χεῖρον A > BD
 2 ζιζανίων AT¹MΣΔ ζιζανίων TcERBD | 5 αὐτοὺς TERBDM > A
 16 τε BDMΣ δὲ ATER | 26 τὸ TEBDA Hieron. de uir. ill. 24 τὰ ARM
 καλ² > Hieron

1 πίστεως TERBDMΣΔ, Hieron [ἀνθρώπων >], φύσεως A | 2/3 ὑπακοῆς
 πίστεως αἰσθητηρίων II über das Hören des Ohres des Glaubens Σ de oboedientia
 fidei de sensibus A de sensibus Hieron, beide nach Conjectur

Eusebius, Kirchengeschichte.

382 τηρίων καὶ πρὸς τούτοις ὁ Περὶ ψυχῆς καὶ σώματος ηγενοῖς καὶ
 ὁ Περὶ λουτροῦ καὶ περὶ ἀληθείας καὶ περὶ πίστεως καὶ γενέσεως
 5 Χριστοῦ καὶ λόγος αὐτοῦ προφητείας καὶ περὶ ψυχῆς καὶ σώματος
 καὶ ὁ Περὶ φιλοξενίας καὶ ἡ Κλείς καὶ τὰ Περὶ τοῦ διαβόλου καὶ
 τῆς Ἀποκαλύψεως Ἰωάννου καὶ ὁ Περὶ ἐνσωμάτου Θεοῦ, ἐπὶ πᾶσι
 καὶ τὸ Πρὸς Ἀντωνῖνον βιβλίδιον. ἐν μὲν οὖν τῷ Περὶ τοῦ 3
 πάσχα τὸν χρόνον καθ' ὃν συνέταπτεν, ἀρχόμενος σημαίνει ἐν
 10 τούτοις

ἐπὶ Σερουίλλιον Παύλον ἀνθυπάτου τῆς Ἀσίας, ᾧ Σάγαρις
 καιρῷ ἐμαρτύρησεν, ἐγένετο ζήτησις πολλή ἐν Λαοδικείᾳ περὶ τοῦ
 πάσχα, ἐμπεσόντος κατὰ καιρὸν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, καὶ ἐγράφη
 ταῦτα.

15 τούτου δὲ τοῦ λόγου μέμνηται Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς ἐν ἰδίῳ 4
 περὶ τοῦ πάσχα λόγῳ, ὃν ὡς ἐξ αἰτίας τῆς τοῦ Μελίτωνος γραφῆς
 384 φησὶν ἑαυτὸν συντάξαι. ἐν δὲ τῷ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα βιβλίῳ
 τοιαυτὰ τινα καθ' ἡμῶν ἐπ' αὐτοῦ γεγονέναι ἰστορεῖ

τὸ γὰρ οὐδεπώποτε γινόμενον, νῦν διώκεται τὸ τῶν Θεοσεβῶν 5
 γένος καινοῖς ἐλαυνόμενον δόγμασιν κατὰ τὴν Ἀσίαν. οἱ γὰρ ἀναί-
 5 >δεῖς συζοφάνται καὶ τῶν ἀλλοτριῶν ἐρασταὶ τὴν ἐκ τῶν διαταγμά-

15—17 Zahn, Forsch. 3, 32

ATERBDMΣA

3 ἦν ἐν οἷς BD > MΣ Hieron ἡ νοῦς ATER *et mente* A ηγενοῖς scheint
 aus ἡ ἐνός, das in ἡ νοῦς corrigirt werden sollte, entstanden zu sein
 4 καὶ περὶ ἀληθείας BDM καὶ ὁ περὶ ἀληθείας AA Hieron *und über die Wahrheit* Σ
 καὶ ἀληθείας TER | πίστεως TERBDMΣA γὰρ πίστεως Am πίστεως A > Hieron
 5 λόγος αὐτοῦ προφητείας T¹BD λόγος αὐτοῦ περὶ προφητείας AT^cTrERM über
 das Wort seiner Weissagung Σ *de prophetia eius* A *de prophetia sua* Hieron
 5/6 καὶ περὶ ψυχῆς καὶ σώματος καὶ ὁ περὶ φιλοξενίας T¹BD καὶ ὁ περὶ ψυχῆς
 καὶ σώματος καὶ ὁ περὶ φιλοξενίας MΣA καὶ ὁ περὶ φιλοξενίας καὶ ὁ περὶ
 ψυχῆς καὶ σώματος A καὶ ὁ περὶ φιλοξενίας T^cER Hieron nach Conjectur;
 περὶ λουτροῦ usw. — περὶ ψυχῆς καὶ σώματος sind nicht Einzeltitel, sondern
 Capitellüberschriften eines einzigen Werkes, A Hieron paraphrasiren falsch
 6 καὶ ἡ κλείς > Σ | 8 τῷ TERBDA τοῖς A > M | 11 σερουίλλιον ATERB
 σερουῖνον D σερουίλλιον M סֵרְוִילְיוֹן Σ Σεργίου A nach Act. 13, 7 durch Zufall
 richtig [L. Sergius Paullus Prosop. imp. Rom. 3, 221] | 11/12 ὡς ἄγαρις
 καὶ ῥῶ M Ἄγαρις las Σ

384 >των ἔχοντες ἀφορμήν, φανερώς ληστεύουσι, νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν
>διαρπάζοντες τοὺς μηδὲν ἀδικοῦντας.

καὶ μεθ' ἑτερά φησιν

6

>καὶ εἰ μὲν σοῦ κελεύσαντος τοῦτο πράττεται, ἔστω καλῶς γινώ-
10 >μενον· δίκαιος γὰρ βασιλεὺς οὐκ ἂν ἀδίκως βουλευσάιτο πώποτε,
>καὶ ἡμεῖς ἡδέως φέρομεν τοῦ τοιούτου θανάτου τὸ γέρας· ταύτην
>δέ σοι μόνην προσφέρομεν δέησιν ἵνα αὐτὸς πρότερον ἐπιγνούς
>τοὺς τῆς τοιαύτης φιλονεικίας ἐργάτας, δικάως κρίνειας εἰ ἄξιοι
>θανάτου καὶ τιμωρίας ἢ σωτηρίας καὶ ἡσυχίας εἰσίν. εἰ δὲ καὶ
15 >παρὰ σοῦ μὴ εἴη ἡ βουλή αὕτη καὶ τὸ καιρὸν τοῦτο διάταγμα, ὃ
>μηδὲ κατὰ βαρβάρων πρέπει πολεμίων, πολὺ μᾶλλον δεόμεθά σου
>μη περιδεῖν ἡμᾶς ἐν τοιαύτῃ δημῳδῇ λεηλασίᾳ.

τούτοις αὖθις ἐπιφέρει λέγων

7

>ἡ γὰρ καθ' ἡμᾶς φιλοσοφία πρότερον μὲν ἐν βαρβάροις ἤκ-
20 >μασεν, ἐπανθήσασα δὲ τοῖς σοῖς ἔθνεσιν κατὰ τὴν Αὐγούστου τοῦ
>σοῦ προγόρου μεγάλην ἀρχήν, ἐγενήθη μάλιστα τῇ σῇ βασιλείᾳ
>αἰσίον ἀγαθόν. ἔκτοτε γὰρ εἰς μέγα καὶ λαμπρὸν τὸ Ῥωμαίων ἡν-
>ξήθη κράτος· οὐδ' οὐ διάδοχος εὐκταῖος γέγονάς τε καὶ ἔση μετὰ τοῦ
>παιδός, φυλάσσων τῆς βασιλείας τὴν σύντροφον καὶ συναρξαμένην
25 >Αὐγούστῳ φιλοσοφίαν, ἣν καὶ οἱ πρόγονοί σου πρὸς ταῖς ἄλλαις
>θρησκείαις ἐτίμησαν, καὶ τοῦτο μέγιστον τεκμήριον τοῦ πρὸς ἀγαθοῦ 8
>τόν καθ' ἡμᾶς λόγον συναρξάσαι τῇ καλῶς ἀρξαμένῃ βασιλείᾳ, ἐκ
>τοῦ μηδὲν φάβλον ἀπὸ τῆς Αὐγούστου ἀρχῆς ἀπαντῆσαι, ἀλλὰ
386 >τοῦναντίον ἅπαντα λαμπρὰ καὶ ἔνδοξα κατὰ τὰς πάντων εὐχάς.
>μόνοι πάντων, ἀναπεισθέντες ὑπὸ τινων βασιλῶν ἀνθρώπων, τὸν 9
>καθ' ἡμᾶς ἐν διαβολῇ καταστῆσαι λόγον ἠθέλησαν Νέρων καὶ Δομε-
>τιανός, ἀφ' ὧν καὶ τὸ τῆς συκοφαντίας ἀλόγῳ συνηθείᾳ περὶ τοὺς
5 >τοιούτους ὄνῃναι συμβέβηκεν ψεῦδος· ἀλλὰ τὴν ἐκείνων ἄγνοιαν οἱ 10
>σοὶ εὐσεβεῖς πατέρες ἐπληρορθώσαντο, πολλὰς πολλοῖς ἐπιπλή-
>ξαντες ἐγγράφως, ὅσοι περὶ τούτων νεωτερίσαι ἐτόλμησαν· ἐν οἷς
>ὁ μὲν πάππος σου Ἀδριανὸς πολλοῖς μὲν καὶ ἄλλοις, καὶ Φουν-

ATERBDMΣΑ

9 τοῦτο TERBDMΣ ταῦτα ΑΑ | 20 ἔθνεσιν Α | 21 μεγάλην ἀρχήν
ATrRB μεγάλην ἀρχήν EDM | 27/28 ἐκ τοῦ falsch, man verlangt τὸ

386 >δανῶ δὲ τῷ ἀνθυπάτῳ, ἡγουμένῳ δὲ τῆς Ἀσίας, γράφων φαίνεται,
 10 >ὁ δὲ πατήρ σου, καὶ σοῦ τὰ σύμπαντα διοικούντος αὐτοῦ, ταῖς πό-
 >λεσι περὶ τοῦ μηδὲν νεωτερίζειν περὶ ἡμῶν ἔγραψεν, ἐν οἷς καὶ
 >πρὸς Λαρισαίους καὶ πρὸς Θεσσαλονικεῖς καὶ Ἀθηναίους καὶ πρὸς
 >πάντας Ἑλληνας. σὲ δὲ καὶ μᾶλλον περὶ τούτων τὴν αὐτὴν ἐκεί- 11
 >νοις ἔχοντα γνώμην καὶ πολὺ γε φιλανθρωποτέραν καὶ φιλοσοφω-
 15 >τέραν, πεπείσμεθα πάντα πράσσειν ὅσα σου δεόμεθα.

ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐν τῷ δηλωθέντι τέθεται λόγῳ· ἐν δὲ ταῖς 12
 γραφεῖσιν αὐτῷ Ἐκλογαῖς ὁ αὐτὸς κατὰ τὸ προοίμιον ἀρχόμενος
 τῶν ὁμολογούντων τῆς παλαιᾶς διαθήκης γραφῶν ποιεῖται κατὰ-
 λογὸν ὃν καὶ ἀναγκαῖον ἐνταῦθα καταλέξει, γράφει δὲ οὕτως

20 >Μελίτων Ὀνησίμῳ τῷ ἀδελφῷ χαίρειν. ἐπειδὴ πολλάκις ἤξιώσας, 13
 >σπονδῇ τῇ πρὸς τὸν λόγον χρῶμενος, γενέσθαι σοι ἐκλογὰς ἐκ τε
 >τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν περὶ τοῦ σωτήρος καὶ πάσης τῆς
 >πίστεως ἡμῶν, ἔτι δὲ καὶ μαθεῖν τὴν τῶν παλαιῶν βιβλίων ἐβον-
 >λήθης ἀκριβείαν πόσα τὸν ἀριθμὸν καὶ ὅποια τὴν τάξιν εἶναι, ἐσπού-
 25 >δασα τὸ τοιοῦτο πράξει, ἐπιστάμενός σου τὸ σπονδαῖον περὶ τὴν
 >πίστιν καὶ φιλομαθὲς περὶ τὸν λόγον ὅτι τε μάλιστα πάντων πόθῳ
 >τῷ πρὸς τὸν θεὸν ταῦτα προκρίνεις, περὶ τῆς αἰωνίου σωτηρίας
 >ἀγωνιζόμενος. ἀνελθὼν οὖν εἰς τὴν ἀνατολὴν καὶ ἕως τοῦ τόπου 14
 388 >γενόμενος ἔνθα ἐκηρύχθη καὶ ἐπράχθη, καὶ ἀκριβῶς μαθὼν τὰ τῆς
 >παλαιᾶς διαθήκης βιβλία, ὑποτάξας ἔπεμψά σοι ὧν ἐστὶ τὰ ὀνό-
 >ματα· Μωσέως πέντε, Γένεσις Ἑξῶδος Ἀριθμοὶ Λευιτικὸν Δευτερο-
 >νόμιον, Ἰησοῦς Ναυῆ, Κριταί, Ρούθ, Βασιλειῶν τέσσαρα, Παραλειπο-
 5 >μένων δύο, Ψαλμῶν Δαβὶδ, Σολομῶνος Παροιμίαι ἡ καὶ Σοφία,
 >Ἐκκλησιαστής, Αἰσμα Αἰσμάτων, Ἰώβ, Προφητῶν Ἡσαΐου Ἰερεμίου
 >τῶν δώδεκα ἐν μονοβίβλῳ Δανιὴλ Ἰεζεκιήλ, Ἑσδρας· ἐξ ὧν καὶ τὰς
 >ἐκλογὰς ἐποίησάμην, εἰς ἕξ βιβλία διελθόν.

ATERBDMΣΑ

9 δὲ² > BD | 10 πάντα Wendland und Wil | συνδιοικούντος Va-
 lois, für Melito richtig | 15 πράξει Wil | 17 προοίμιον BDM προοίμιον
 αὐτῷ TER προοίμιον αὐτὸ A | 24 εἶναι TcERBDM εἶδέναι AT¹ | 26 μί-
 λιστα interpolirt

3 ἀριθμοὶ λευιτικὸν ATERMΣ^b λευιτικὸν ἀριθμοὶ BDΑΣ^a Σ^{arm} | 5 ἡ
 καὶ B ἡ καὶ AT¹ καὶ D καὶ ἡ TcERM was Weisheit Σ quae et A | 6 βί-
 βλια αἰσμάτων A

388 καὶ τὰ μὲν τοῦ Μελίτωνος τὸσαῦτα·
 10 τοῦ δ' Ἀπολιναρίου πολλῶν παρὰ πολλοῖς σφριζομένων τὰ εἰς KZ 27
 ἡμᾶς ἐλθόντα ἐστὶν τάδε· λόγος ὁ πρὸς τὸν προειρημένον βασιλέα
 καὶ Πρὸς Ἕλληνας συγγράμματα πέντε καὶ Περὶ ἀληθείας α' β' καὶ
 Πρὸς Ἰουδαίους α' β' καὶ ἅ μετὰ ταῦτα συνέγραψε κατὰ τῆς τῶν
 20 Φρυγῶν αἰρέσεως, μετ' οὗ πολὺν καινοτομηθείσης χρόνον, τότε γε
 15 μὴν ὥσπερ ἐκφέρειν ἀρχομένης, ἔτι τοῦ Μοντανοῦ ἅμα ταῖς αὐτοῦ
 ψευδοπροφητίαις ἀρχὰς τῆς παρεκτροπῆς ποιουμένων.

Καὶ Μονσανοῦ δέ, ὃν ἐν τοῖς φθάσασιν κατελέξαμεν, φέρεται K^H 28
 τις ἐπιστρεπτικώτατος λόγος, πρὸς τινὰς αὐτῷ γραφεῖς ἀδελφούς
 ἀποκλιναντας ἐπὶ τὴν τῶν λεγομένων Ἐγκρατιτῶν αἵρεσιν, ἄρτι
 20 τότε φύειν ἀρχομένην ξένην τε καὶ φθοριμαίαν ψευδοδοξίαν εἰσά-
 390 γουσιν τῷ βίῳ· ἧς παρεκτροπῆς ἀρχηγὸν καταστήναι Τατιανὸν λόγος K^Θ
 ἔχει, οὗ μικρῷ πρόσθεν τὰς περὶ τοῦ θανμασίου Ἰουστίνου παρατε- 29 1
 θείμεθα λέξεις, μαθητὴν αὐτὸν ἱστοροῦντες τοῦ μάρτυρος. δηλοῖ
 δὲ τοῦτο Εἰρηναῖος ἐν τῷ πρώτῳ τῶν πρὸς τὰς αἰρέσεις, ὁμοῦ τὰ
 5 τε περὶ αὐτοῦ καὶ τῆς κατ' αὐτὸν αἰρέσεως οὕτω γράφων

Ἀπὸ Σατορνίνου καὶ Μαρκίωνος οἱ καλούμενοι Ἐγκρατεῖς ἀγα- 2
 >μίαν ἐκήρυξαν, ἀθετοῦντες τὴν ἀρχαίαν πλάσιν τοῦ θεοῦ καὶ ἡρέμα
 >κατηγοροῦντες τοῦ ἄρρεν καὶ θῆλυ εἰς γένεσιν ἀνθρώπων πεποιη-
 >κότος, καὶ τῶν λεγομένων παρ' αὐτοῖς ἐμψύχων ἀποχὴν εἰσηγή-
 10 >σαντο, ἀχαριστοῦντες τῷ πάντα πεποιηκότι θεῷ, ἀντιλέγονσί τε τῇ
 >τοῦ πρωτοπλάστου σωτηρίᾳ. καὶ τοῦτο νῦν ἐξευρέθη παρ' αὐτοῖς 3
 >Τατιανοῦ τινος πρώτως ταύτην εἰσενέγκαντος τὴν βλασφημίαν· ὃς
 >Ἰουστίνου ἀκροατῆς γεγονώς, ἐφ' ὅσον μὲν συνῆν ἐκεῖνον, οὐδὲν ἐξέ-
 >φηνεν τοιοῦτον, μετὰ δὲ τὴν ἐκείνου μαρτυρίαν ἀποστὰς τῆς ἐκ-
 15 >κλησίας, οἰήματι διδασκάλου ἐπαρθεὶς καὶ τυφωθεὶς ὡς διαφέρων
 >τῶν λοιπῶν, ἴδιον χαρακτῆρα διδασκαλείου συνεστήσατο, αἰωνάς

17 368, 15

2/3 358, 1—15 — 6—20 Iren. 1, 28, 1

ATERBDMΣΔ

11 προειρημένον TEBDMΣΔ εἰρημένον AR | 12 καὶ Περὶ ἀληθείας
 α' β' > Σ | 12/13 καὶ Πρὸς Ἰουδαίους α' β' > ΑΔ Hieron. de uir. ill. 26
 | 15 ἔτι ADM ἐπὶ TERB | 16 ποιουμένων AT¹MΣΔ ποιουμένων τὸσαῦτα καὶ
 περὶ τοῦδε λεκτέον TemERBD ποιουμένων τὸσαῦτα καὶ αὐτοῦ Tr | 19 ἐγ-
 κρατιτῶν AT¹D ἐγκρατιτῶν TeERBM | 20 ἀρχομένην A¹ corr., TERDrM ἀρ-
 χομένης A¹BD¹

390 >τινας ἀοράτους ὁμοίως τοῖς ἀπὸ Οὐαλεντίνου μυθολογήσας γάμον
>τε φθορὰν καὶ πορνείαν παραπλησίως Μαρκίῳ καὶ Σατορνίνῳ
>ἀναγορεύσας, τῇ δὲ τοῦ Ἀδάμ σωτηρία παρ' ἑαυτοῦ τὴν ἀντιλογίαν
20 ποιησάμενος.

ταῦτα μὲν ὁ Εἰρηναῖος τότε· σμικρῷ δὲ ὕστερον Σενηρός τις 4
τοῦνομα κρατύνας τὴν προοδηλωμένην αἵρεσιν, αἰτίας τοῖς ἐξ αὐτῆς
ὠρημένοις τῆς ἀπ' αὐτοῦ παρηγμένης Σενηριανῶν προσηγορίας
γέγονεν. χροῶνται μὲν οὖν οὗτοι νόμῳ καὶ προφήταις καὶ εὐαγγε- 5
25 λίοις, ἰδίως ἐρμηνεύοντες τῶν ἱερῶν τὰ νοήματα γραφῶν· βλασφη-
μοῦντες δὲ Παῦλον τὸν ἀπόστολον, ἀθετοῦσιν αὐτοῦ τὰς ἐπιστολάς,
392 μὴδὲ τὰς Πράξεις τῶν ἀποστόλων καταδεχόμενοι. ὁ μὲντοι γε 6
πρότερος αὐτῶν ἀρχηγὸς ὁ Τατιανὸς συνάφειάν τινα καὶ συναγωγὴν
οὐκ οἶδ' ὅπως τῶν εὐαγγελίων συνθείς, τὸ διὰ τεσσάρων τοῦτο
προσωνόμασεν, ὃ καὶ παρὰ τισιν εἰς ἔτι νῦν φέρεται· τοῦ δ' ἀποστό-
5 λου φασὶ τολμῆσαι τινας αὐτὸν μεταφράσαι φωνάς, ὡς ἐπιδιορθού-
μενον αὐτῶν τὴν τῆς φράσεως σύνταξιν. καταλέλοιπεν δὲ οὗτος 7
πολύ τι πλήθος συγγραμμάτων, ὧν μάλιστα παρὰ πολλοῖς μνημο-
νεύεται διαβόητος αὐτοῦ λόγος ὁ Πρὸς Ἑλλήνας, ἐν ᾧ καὶ τῶν
ἀνέκαθεν χρόνων μνημονεύσας, τῶν παρ' Ἑλλήσιν εὐδοκίμων ἀπάν-
10 των προγενέστερον Μωυσέα τε καὶ τοὺς Ἑβραίων προφήτας ἀπέ-
φηνεν· ὃς δὴ καὶ δοκεῖ τῶν συγγραμμάτων ἀπάντων αὐτοῦ κάλλιστός
τε καὶ ὠφελιμώτατος ὑπάρχειν. καὶ τὰ μὲν κατὰ τούσδε τοι-
αῦτα ἦν·
ἐπὶ δὲ τῆς αὐτῆς βασιλείας, πληθυνουσὼν τῶν αἵρέσεων ἐπὶ τῆς 1 30 1
15 Μέσης τῶν ποταμῶν, Βαρδυσάνης, ἱκανώτατός τις ἀνὴρ ἔν τε τῇ
Σύρῳ φωνῇ διαλεκτικώτατος, πρὸς τοὺς κατὰ Μαρκίωνα καὶ τινας
ἐτέρους διαφόρων προϋσταμένους δογμάτων διαλόγους συστήσάμενος
τῇ οἰκείᾳ παρέδωκεν γλώττῃ τε καὶ γραφῇ μετὰ καὶ πλείστον ἐτέ-
ρων αὐτοῦ συγγραμμάτων· οὓς οἱ γνώριμοι (πλείστοι δὲ ἦσαν αὐτῷ
20 δυνατῶς τῷ λόγῳ παρισταμένῳ) ἐπὶ τὴν Ἑλλήνων ἀπὸ τῆς Σύρων

ATERBDMΣΑ

17 γάμον T¹RBDM [Hippolyt. 8, 16] τὸν γάμον A [vgl. Theodoret. haer. fab.
1, 20. Epiph. 46, 2] γάμον oder τὸν γάμον ΣΑ γάμον T^cE Irenlat | 19 ἀνα-
γορεύσας ATERBDΣΑ Iren ἀπαγορεύσας M γο ἀπαγορεύσας A¹m | ἀντι-
λογίαν T¹Σ Iren [vgl. auch 3, 23, 8] γο ἀντιλογίαν A¹m αἰτιολογίαν AT^cERBM
ἀπολογία D καινολογίαν A | 21 σμικρῷ ATER σμικρὸν M μικρὸν BD
8 καὶ BDM > ATER | 15 nach ποταμῶν + in Urhai [Edessa] Σ |
18 οἰκεία TERBDM ἰδὲ A | 20 παριστάμενοι Σ

392 μεταβελήκασιν φωνῆς· ἐν οἷς ἐστὶν καὶ ὁ πρὸς Ἀρτωνίνον ἱκανό- 2
 τατος αὐτοῦ περὶ εἰμαρμένης διάλογος ὅσα τε ἄλλα φασὶν αὐτὸν
 προσφάσει τοῦ τότε διωγμοῦ συγγράφαι. ἦν δ' οὗτος πρότερον 3
 τῆς κατὰ Οὐαλεντίνον σχολῆς, καταγνοὺς δὲ ταύτης πλείστα τε τῆς
 25 κατὰ τοῦτον μυθοποιίας ἀπελέγξας, ἐδόκει μὲν πως αὐτὸς ἐαυτῷ
 ἐπὶ τὴν ὀρθοτέραν γνώμην μετατεθεῖσθαι, οὐ μὴν καὶ παντελῶς γε
 ἀπερρόψατο τὸν τῆς παλαιᾶς αἰρέσεως ῥύπον. ἐν τούτῳ γε μὴν
 καὶ ὁ τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας ἐπίσκοπος Σωτὴρ τελευτᾷ.

ATERBDMΣΔ

23 δ' T¹BDM δ' ἄρα A, Tc [getilgt], ER | 26 καὶ παντελῶς γε BDM γε
 παντελῶς A παντελῶς TER | 27 ἀπερρόψατο ATrR ἀπερρόψατο BD ἀπερ-
 ρόψατο T¹E ἀπερρόψατο M vernichtete Σ | 28 Σωτὴρ > Σ

Ε

Τάδε καὶ ἡ πέμπτῃ περιέχει βίβλος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας

- Α Ὅσοι καὶ ὅπως κατὰ Οὐῆρον ἐπὶ τῆς Γαλλίας τὸν ὑπὲρ τῆς
εὐσεβείας διεξῆλθον ἀγῶνα.
- Β Ὡς οἱ θεοφιλεῖς μάρτυρες τοὺς ἐν τῷ διωγμῷ διαπεπτωκότας
ἐθεράπευον δεξιούμενοι.
- Γ Ὅποια τῷ μάρτυρι Ἀττάλῳ δι' ὀνείρου γέγονεν ἐπιφάνεια.
- Δ Ὅπως οἱ μάρτυρες τὸν Εἰρηναῖον δι' ἐπιστολῆς παρετίθεντο.
- Ε Ὡς Μάρκος Ἀδρηλῖος Καίσαρι ταῖς τῶν ἡμετέρων εὐχαῖς οὐρα-
νόθεν ὁ θεὸς ἐπακούσας ὕσεν.
- ς Τῶν ἐπὶ Ῥώμῃς ἐπισκοπευσάντων κατὰλογος.
- Ζ Ὡς καὶ μέχρι τῶν τότε καιρῶν διὰ τῶν πιστῶν δυνάμεις ἐνρη-
γοῦντο παρὰδοξοί.
- Η Ὅπως ὁ Εἰρηναῖος τῶν θείων μνημονεύει γραφῶν.
- Θ Οἱ κατὰ Κόμοδον ἐπισκοπεύσαντες.
- Ι Περὶ Πανταίνου τοῦ φιλοσόφου.
- ΙΑ Περὶ Κλήμεντος τοῦ Ἀλεξανδρέως.
- ΙΒ Περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐπισκόπων.
- ΙΓ Περὶ Ῥόδωνος καὶ ἧς ἐμνημόνευσεν κατὰ Μαρτίωνα διαφωνίας.
- ΙΔ Περὶ τῶν κατὰ Φρύγας ψευδοπροφητῶν.
- ΙΕ Περὶ τοῦ κατὰ Βλάστον ἐπὶ Ῥώμῃς γενομένου σχίσματος.
- Ις Ὅσα περὶ Μοντανοῦ καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ ψευδοπροφητῶν μνη-
μονεύεται.
- ΙΖ Περὶ Μιλτιάδου καὶ ὧν συνέταξε λόγων.
- ΙΗ Ὅσα καὶ Ἀπολλώνιος τοὺς κατὰ Φρύγας ἀπήλεγξεν καὶ τίνων
ἐμνημόνευσεν.
- ΙΘ Σεραπίωνος περὶ τῆς τῶν Φρυγῶν αἰρέσεως.
- Κ Ὅσα Εἰρηναῖος τοῖς ἐπὶ Ῥώμῃς σχισματικοῖς ἐγγράφως διείλεται.
- ΚΑ Ὅπως ἐπὶ Ῥώμῃς Ἀπολλώνιος ἐμαρτύρησεν.

- ΚΒ Τίνας κατὰ τούτους ἐπίσκοποι ἐγνωρίζοντο.
 ΚΓ Περὶ τοῦ τότε κινηθέντος ἀμφὶ τοῦ πάσχα ζητήματος.
 ΚΔ Περὶ τῆς κατὰ τὴν Ἀσίαν διαφορίας.
 ΚΕ Ὅπως τοῖς πᾶσι μία ψῆφος περὶ τοῦ πάσχα συνεφωνήθη.
 Κς Ὅσα τῆς Εἰρηναίου φιλοκαλίας καὶ εἰς ἡμᾶς κατῆλθεν.
 ΚΖ Ὅσα καὶ τῶν λοιπῶν τῶν τηρικᾶδε συνηκμακότων.
 ΚΗ Περὶ τῶν τὴν Ἀρτέμιωνος αἵρεσιν ἐξ ἀρχῆς προβεβλημένων οἰοί
 τε τὸν τρόπον γεγονᾶσιν καὶ ὅπως τὰς ἀγίας γραφὰς διαφθεῖραι
 τετολήμασιν.

- 400 Ὁ μὲν οὖν τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας ἐπίσκοπος Σωτήρ ἐπὶ ὄγδοον 1
 ἔτος ἡγήσάμενος τελευτᾷ τὸν βίον· τοῦτον δωδέκατος ἀπὸ τῶν
 ἀποστόλων Ἐλεῦθερος διαδέχεται, ἔτος δ' ἦν ἑπτακαίδεκατον αὐτο-
 κράτορος Ἀντωνίνου Οὐήρου· ἐν ᾧ κατὰ τινα μέρη τῆς γῆς σφο-
 5 δρότερον ἀναρριπισθέντος τοῦ καθ' ἡμῶν διωγμοῦ, ἐξ ἐπιθέσεως
 τῶν κατὰ πόλεις δῆμων μυριάδας μαρτύρων διαπρέφει στοχασμῷ
 λαβεῖν ἔνεστιν ἀπὸ τῶν καθ' ἕν ἔθνος συμβεβηκότων, ἃ καὶ γραφῇ
 τοῖς μετέπειτα παραδοθῆναι, ἀλήστου μνήμης ὡς ἀληθῶς ἐπάξια
 ὄντα, συμβέβηκεν. τῆς μὲν οὖν περὶ τούτων ἐντελεστάτης ὑφη- 2
 10 γήσεως τὸ πᾶν σύγγραμμα τῇ τῶν μαρτύρων ἡμῖν κατατέτακται
 συναγωγῇ, οὐχ ἱστορικὴν αὐτὸ μόνον, ἀλλὰ καὶ διδασκαλικὴν περιέχον
 διήγησιν· ὅποσα γέ τοι τῆς παρούσης ἔχοιτο πραγματείας, ταῦτ' ἐπὶ
 τοῦ παρόντος ἀναλεξάμενος παραθήσομαι. ἄλλοι μὲν οὖν ἱστορι- 3
 κὰς ποιοῦμενοι διηγῶσι, πάντως ἂν παρέδωκαν τῇ γραφῇ πολέ-
 15 μων νίκας καὶ τρόπαια κατ' ἐχθρῶν στρατηγῶν τε ἀριστείας καὶ
 ὀπλιτῶν ἀνδραγαθίας, αἵματι καὶ μυρίοις θόνοις παίδων καὶ πα-
 τριδος καὶ τῆς ἄλλης ἔνεκεν περιουσίας μιανθέντων· ὁ δέ γε τοῦ 4
 κατὰ θεὸν πολιτεύματος διηγηματικὸς ἡμῖν λόγος τοὺς ὑπὲρ αὐτῆς
 τῆς κατὰ ψυχὴν εἰρήνης εἰρηνικωτάτους πολέμους καὶ τοὺς ἐν τού-
 20 τοις ὑπὲρ ἀληθείας μᾶλλον ἢ πατριδος καὶ μᾶλλον ὑπὲρ εὐσεβείας
 ἢ τῶν φιλάτων ἀνδρισμένους αἰωνίως ἀναγράφεται στήλαις, τῶν
 εὐσεβείας ἀθλητῶν τὰς ἐνστάσεις καὶ τὰς πολυτλήτους ἀνδρείας
 402 τρόπαιά τε τὰ κατὰ δαιμόνων καὶ νίκας τὰς κατὰ τῶν ἀοράτων
 ἀντιπάλων καὶ τοὺς ἐπὶ πᾶσι τούτοις στεφάνους εἰς αἰώνιον μνήμην
 ἀνακηρύττων.

ATERBMΣΑ

6 μαρτύρων TERBM μαρτύρων ἀνὰ τὴν οἰκουμένην A | 8 ὡς ἀληθῶς
 ATcER ὡς ἀληθοῦς T¹ > BM | 16 πολιτῶν Δ | 17 τοῦ TERB περὶ
 τοῦ AMΣ | 18 κατὰ θῦ TERBMΣΑ καθ' ἡμᾶς A | 21 ἀναγράφεται A
 ἀναγράφαι ταῖς T¹ERBM ἀναγράφαιτο ταῖς Tr

402 Γαλλία μὲν οὖν ἡ χώρα ἦν, καθ' ἣν τὸ τῶν δηλουμένων συνε- A 1 1
 κροτεῖτο στάδιον, ἧς μητροπόλεις ἐπίσημοι καὶ παρὰ τὰς ἄλλας τῶν
 5 αὐτόθι διαφέρονσαι βεβόηνται Λούγδουρος καὶ Βιέννα, δι' ὧν ἀμ-
 φοτέρων τὴν ἅπασαν χώραν πολλῶ τῷ ρεύματι περιρρέων ὁ Ῥο-
 δανὸς ποταμὸς διέξεισιν. τὴν οὖν περὶ τῶν μαρτύρων γραφὴν 2
 αἱ τῇδε διαφανέσταται ἐκκλησίαι ταῖς κατὰ τὴν Ἀσίαν καὶ Φρυγίαν
 διαπέμπονται, τὰ παρ' αὐταῖς πραχθέντα τοῦτον ἀνιστοροῦσαι τὸν
 10 τρόπον, παραθήσομαι δὲ τὰς αὐτῶν φωνάς 3

»Οἱ ἐν Βιέννῃ καὶ Λουγδούνῳ τῆς Γαλλίας παροικοῦντες δοῦλοι
 »Χριστοῦ τοῖς κατὰ τὴν Ἀσίαν καὶ Φρυγίαν τὴν αὐτὴν τῆς ἀπολυ-
 »τρώσεως ἡμῖν πίστιν καὶ ἐλπίδα ἔχουσιν ἀδελφοίς· εἰρήνη καὶ χάρις
 »καὶ δόξα ἀπὸ θεοῦ πατρὸς καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν«.

15 εἰτα τούτοις ἐξῆς ἕτερα προοιμιασάμενοι, τὴν τοῦ λόγου καταρχὴν 4
 ποιοῦνται ἐν τούτοις

»τὸ μὲν οὖν μέγεθος τῆς ἐνθάδε θλίψεως καὶ τὴν τοσαύτην τῶν
 »ἐθνῶν εἰς τοὺς ἀγίους ὀργὴν καὶ ὅσα ὑπέμειναν οἱ μακάριοι μάρ-
 »τυρες, ἐπ' ἀκριβὲς οὐθ' ἡμεῖς εἰπεῖν ἱκανοὶ οὔτε μὴν γραφῇ περι-
 20 »ληφθῆναι δυνατόν. παντὶ γὰρ σθένει ἐνέσκηψεν ὁ ἀντικείμενος, 5
 »προοιμιαζόμενος ἤδη τὴν ἀδεῶς μέλλουσαν ἔσεσθαι παρουσίαν αὐτοῦ,
 »καὶ διὰ πάντων διῆλθεν, ἐθίζων τοὺς ἑαυτοῦ καὶ προγυμνάζων
 »κατὰ τῶν δούλων τοῦ θεοῦ, ὥστε μὴ μόνον οἰκίων καὶ βαλαρείων
 »καὶ ἀγορᾶς εἶργεσθαι, ἀλλὰ καὶ τὸ καθόλου φαίνεσθαι ἡμῶν τινα
 25 »αὐτοῖς ἀπειρησθαι ἐν ὁποίῳ δήποτε τόπῳ. ἀντεστρατήγει δὲ ἡ 6
 »χάρις τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς μὲν ἀσθενεῖς ἐρρύετο, ἀντιπαρέτασσε δὲ
 »στύλους ἰδραίους δυναμένους διὰ τῆς ὑπομονῆς πᾶσαν τὴν ὁρμὴν
 404 »τοῦ πονηροῦ εἰς ἑαυτοὺς ἐλκύσαι· οἱ καὶ ὁμόσε ἐχώρουν, πᾶν εἶδος
 »ὀνειδισμοῦ καὶ κολάσεως ἀνεχόμενοι· οἱ καὶ τὰ πολλὰ ὀλίγα ἡγού-
 »μενοι ἔσπευδον πρὸς Χριστόν, ὥντως ἐπιδεικνύμενοι ὅτι οὐκ ἄξια
 »τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν
 5 »ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς.

27 I Tim. 3, 15

1/2 vgl. Hebr. 10, 33 — 3—5 Rom. 8, 18

ATERBMΣΑ

8 διαφανέσταται R διαφανέστατοι ATEBM | 22 ἐρεθίζων Σ

1 ἐχώρουν BMΣΑ ἐχώρουν αὐτῷ ATER

- 404 >καὶ πρῶτον μὲν τὰ ἀπὸ τοῦ ὄχλου πανδημεὶ σωρηδὸν ἐπιφερό- 7
 >μενα γενναίως ὑπέμενον, ἐπιβοήσεις καὶ πληγὰς καὶ συρμούς καὶ
 >διαρπαγὰς καὶ λίθων βολὰς καὶ συγκλείσεις καὶ πάνθ' ὅσα ἡγριω-
 >μένῳ πλήθει ὡς πρὸς ἐχθροὺς καὶ πολεμίους φιλεῖ γίνεσθαι, καὶ 8
 10 >δὴ ἀναχθέντες εἰς τὴν ἀγορὰν ὑπὸ τε τοῦ χιλιάρχου καὶ τῶν προ-
 >εστηκότων τῆς πόλεως ἐξουσιῶν ἐπὶ παντός τοῦ πλήθους ἀνακρι-
 >θέντες καὶ ὁμολογήσαντες, συνεκλείσθησαν εἰς τὴν εἰρκτὴν ἕως τῆς
 >τοῦ ἡγεμόνος παρουσίας· μετέπειτα δὲ ἐπὶ τὸν ἡγεμόνα ἀχθέντων 9
 >αὐτῶν κἀκείνου πάσῃ τῇ πρὸς ἡμᾶς ὁμότητι χρωμένον, Οὐέτιος
 15 >Ἐπάγαθος, εἷς ἐκ τῶν ἀδελφῶν, πλήρωμα ἀγάπης τῆς πρὸς τὸν
 >θεὸν καὶ πρὸς τὸν πλησίον κευορηκώς, οὐ καὶ ἐπὶ τοσοῦτον ἡγρί-
 >βωτο ἢ πολιτεία, ὡς καίπερ ὄντα νέον συνεξισοῦσθαι τῇ τοῦ πρεσ-
 >βυτέρου Ζαχαρίου μαρτυρίᾳ· πεπόρευτο γοῦν ἐν πάσαις ταῖς ἐν-
 >τολαῖς καὶ δικαιομασί τοῦ κυρίου ἀμεμπτος καὶ πάσῃ τῇ πρὸς τὸν
 20 >πλησίον λειτουργίᾳ ἄοκνος, ζῆλον θεοῦ πολὺν ἔχων καὶ ζέων τῷ
 >πνεύματι· τοιοῦτος δὲ τις ὢν, τὴν οὕτως καθ' ἡμῶν ἀλόγως γινο-
 >μένην κρίσιν οὐκ ἐβάστασεν, ἀλλ' ὑπερηγανάκτησεν καὶ ἥξιον καὶ
 >αὐτὸς ἀκουσθῆναι ἀπολογούμενος ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν ὅτι μηδὲν
 >ἄθεον μηδὲ ἀσεβές ἐστὶν ἐν ἡμῖν. τῶν δὲ περὶ τὸ βῆμα καταβοη- 10
 25 >σάντων αὐτοῦ, καὶ γὰρ ἦν ἐπίσημος, καὶ τοῦ ἡγεμόνος μὴ ἀνασχο-
 >μένου τῆς οὕτως ὑπ' αὐτοῦ δικαίας προταθείσης ἀξιώσεως, ἀλλὰ
 >μόνον τοῦτο πυθομένου εἰ καὶ αὐτὸς εἶη Χριστιανός, τοῦ δὲ λαμ-
 406 >προτάτῃ φωνῇ ὁμολογήσαντος, ἀνελήφθη καὶ αὐτὸς εἰς τὸν κλῆρον
 >τῶν μαρτύρων, παράκλητος Χριστιανῶν χρηματίσας, ἔχων δὲ τὸν
 >παράκλητον ἐν ἑαυτῷ, τὸ πνεῦμα τοῦ Ζαχαρίου, ὃ διὰ τοῦ πλη-
 >ρώματος τῆς ἀγάπης ἐνεδείξατο, εὐδοκήσας ὑπὲρ τῆς τῶν ἀδελφῶν
 5 >ἀπολογίας καὶ τὴν ἑαυτοῦ θείναι ψυχὴν· ἦν γὰρ καὶ ἔστιν γνήσιος
 >Χριστοῦ μαθητής, ἀκολουθῶν τῷ ἀρνίῳ ὅπου ἂν ὑπάγῃ.
 >ἐντεῦθεν δὲ διεκρίνοντο οἱ λοιποί, καὶ φανεροὶ καὶ ἔτοιμοι ἐγί- 11
 >νοντο πρωτομάρτυρες, οἱ καὶ μετὰ πάσης προθυμίας ἀνεπλήρουν

17—19 Luc. 1, 6

3/4 Luc. 1, 67 — 4/5 I Ioann. 3, 16. I Thess. 2, 8 — 6 Apoc. 14, 4

ATERBMΣΑ

7 ἐπιβοήσεις καὶ > Σ | 7/8 καὶ συρμόν καὶ διαρπαγὰς > T¹ ΣΑ + TcTr
 | 10/11 προεστηκότων altes Glossem | 16/17 οὐ καὶ — ἢ πολιτεία ABMA
 δσ — τῇ πολιτεία TER der so vollendet war in seinen Führungen Σ | 17/18 τοῦ
 πρεσβυτέρου > Σ | 18 Ζαχαρίου > Α

3 τὸ πᾶν ΒΑ τὸ πᾶν πλείον ΑΣ τὸ πλείον T¹ M πλείον T durch Rasur corr.,
 ER | δς ΣΑ | 7/8 καὶ ἔτοιμοι — πρωτομάρτυρες sinnlos, verlangt wird οἱ
 ἔτοιμοι — πρὸς τὸ μαρτυρεῖν

- 406 >τὴν ὁμολογίαν τῆς μαρτυρίας, ἐφαίνοντο δὲ καὶ οἱ ἀνέτοιμοι καὶ
 10 >ἀγύμναστοι καὶ ἔτι ἀσθενεῖς, ἀγῶνος μεγάλου τόνον ἐνεργεῖν μὴ
 >δυνάμενοι· ὧν καὶ ἐξέτρωσαν ὡς δέκα τὸν ἀριθμόν· οἱ καὶ μεγάλην
 >λύπην καὶ πένθος ἀμέτρητον ἐνεποίησαν ἡμῖν καὶ τὴν προθυμίαν
 >τῶν λοιπῶν τῶν μὴ συνειλημμένων ἐνέκοψαν· οἱ καίπερ πάντα τὰ
 >δεινὰ πάσχοντες, ὅμως συμπαρῆσαν τοῖς μάρτυσιν καὶ οὐκ ἀπελεί-
 15 >ποντο αὐτῶν, τότε δὲ οἱ πάντες μεγάλως ἐπτοήθημεν διὰ τὸ ἄδηλον 12
 >τῆς ὁμολογίας, οὐ τὰς ἐπιφερομένας κολάσεις φοβούμενοι, ἀλλὰ τὸ
 >τέλος ἀπορῶντες καὶ τὸ ἀποπεσεῖν τινα δεδιότες, συνελαμβάνοντο 13
 >μέντοι καθ' ἑκάστην ἡμέραν οἱ ἄξιοι τὸν ἐκείνων ἀναπληροῦντες
 >ἀριθμόν, ὥστε συλλεγῆναι ἐκ τῶν δύο ἐκκλησιῶν πάντας τοὺς
 20 >σπονδαίους καὶ δι' ὧν μάλιστα συνεστήκει τὰ ἐνθάδε· συνελαμβά- 14
 >νοντο δὲ καὶ ἐθνικοὶ τινες οἰκείται τῶν ἡμετέρων, ἐπεὶ δημοσίᾳ
 >ἐκέλευσεν ὁ ἡγεμὼν ἀναζητεῖσθαι πάντας ἡμᾶς· οἱ καὶ κατ' ἐνέδραν
 >τοῦ σατανᾶ, φοβηθέντες τὰς βασάνους ἅς τοὺς ἁγίους ἔβλεπον
 >πάσχοντας, τῶν στρατιωτῶν ἐπὶ τοῦτο παρορμῶντων αὐτούς, κατ-
 25 >εψεύσαντο ἡμῶν Θνέστεια δειλῆρα καὶ Οἰδιποδείους μίξεις καὶ ὅσα
 >μήτε λαλεῖν μήτε νοεῖν θέμις ἡμῖν, ἀλλὰ μηδὲ πιστεύειν εἴ τι τοι-
 >οῦτο πώποτε παρὰ ἀνθρώποις ἐγένετο. τούτων δὲ φημισθέντων, 15
 >πάντες ἀπεθριώθησαν εἰς ἡμᾶς, ὥστε καὶ εἰ τινες τὸ πρότερον
 408 >δι' οἰκειότητα ἐμετρίαζον, τότε μεγάλως ἐχαλέπαινον καὶ διεπρίοντο
 >ἐφ' ἡμῖν· ἐπληροῦτο δὲ τὸ ὑπὸ τοῦ κυρίου ἡμῶν εἰρημένον ὅτι
 >ἐλεύσεται καιρὸς ἐν ᾧ πᾶς ὁ ἀποκτείνας ὑμᾶς δόξει λατρείαν
 >προσφέρειν τῷ θεῷ. ἐνταῦθα λοιπὸν ὑπεράνω πάσης ἐξηγήσεως 16
 5 >ὑπέμενον κολάσεις οἱ ἅγιοι μάρτυρες, φιλοτιμουμένον τοῦ σατανᾶ
 >καὶ δι' ἐκείνων θηθῆναι τι τῶν βλασφημῶν· ὑπερβεβλημένως δὲ 17
 >ἐνέσκηπεν ἡ ὀργὴ πᾶσα καὶ ὄχλον καὶ ἡγεμόνος καὶ στρατιωτῶν
 >εἰς Σάγκτον τὸν διάκονον ἀπὸ Βιέννης καὶ εἰς Μάτουρον, νεο-
 >φώτιστον μὲν, ἀλλὰ γενναῖον ἀγωνιστήν, καὶ εἰς Ἀτταλον Περγα-
 10 >μηνρὸν τῷ γένει, στῦλον καὶ ἰδραῖωμα τῶν ἐνταῦθα αἰεὶ γεγονότα,
 >καὶ εἰς Βλανδιναν, δι' ἧς ἐπέδειξεν ὁ Χριστὸς ὅτι τὰ παρὰ ἀνθρώ-
 >ποις εὐτελεῖ καὶ αἰετῇ καὶ εὐκαταφρόνητα φαινόμενα μεγάλης κατα-
 >ξιούται παρὰ θεῷ δόξης διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην τὴν ἐν δυνάμει

408, 1 Act. 7, 54 — 3/4 Ioann. 16, 2 — 10 I Tim. 3, 15

ATERBMΣΑ

11 ἐξέτρωσαν TERB ἐξέπεσον ΑΣ ταχέως ἐξέπεσαν M | 18 ἄξιοι wohl
 aus ἀξίως verdorben

2 ἐφ' ἡμῖν BM γρ ἐφ' ἡμῖν Tem E¹ m καθ' ἡμῶν AT¹ ER | 12 αἰετῇ TEBΣ
 ἀηδῇ ARM > Α

408 >δεικνυμένην καὶ μὴ ἐν εἵδει κανχωμένην. ἡμῶν γὰρ πάντων δεδιό- 18
 15 >των καὶ τῆς σαρκίνης δεσποίνης αὐτῆς, ἥτις ἦν καὶ αὐτὴ τῶν μαρ-
 >τύρων μία ἀγωνίστρια, ἀγωνιώσης μὴ οὐδὲ τὴν ὁμολογίαν δυνήσεται
 >παρηρησιάσασθαι διὰ τὸ ἀσθενὲς τοῦ σώματος, ἡ Βλανδίνα τοσαύτης
 >ἐπληρώθη δυνάμεως, ὥστε ἐκλυθῆναι καὶ παρεθῆναι τοὺς κατὰ
 >διαδοχὰς παντὶ τρόπῳ βασανίζοντας αὐτὴν ἀπὸ ἐσθινῆς ἕως ἐσπέρας,
 20 >καὶ αὐτοὺς ὁμολογοῦντας ὅτι νενίκηται μηδὲν ἔχοντες μηκέτι ὁ
 >ποιήσωσιν αὐτῇ, καὶ θανμάξιν ἐπὶ τῷ παραμένειν ἔμπροσθεν αὐτῆς,
 >παντὸς τοῦ σώματος περιερωγότος καὶ ἡνεωγμένου, καὶ μαρτυρεῖν
 >ὅτι ἐν εἶδος στρεβλώσεως ἱκανὸν ἦν πρὸς τὸ ἐξαγαγεῖν τὴν ψυχὴν,
 >οὐχ ὅτι γε τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα. ἀλλ' ἡ μακαρία ὡς γενναῖος 19
 25 >ἀθλητῆς ἀνενέαξεν ἐν τῇ ὁμολογίᾳ, καὶ ἦν αὐτῆς ἀνάληψις καὶ ἀνά-
 >πανσις καὶ ἀναλγησία τῶν συμβαινόντων τὸ λέγειν ὅτι >Χριστιανή
 >εἰμι καὶ παρ' ἡμῖν οὐδὲν φανῶν γίνεται. ὁ δὲ Σάγκτος καὶ αὐτὸς 20
 >ὑπερβεβλημένως καὶ ὑπὲρ πάντα ἄνθρωπον πάσας τὰς ἐξ ἀνθρώπων
 >αἰτίας γενναῖως ὑπομένων, τῶν ἀνόμων ἐπιτιμούντων διὰ τὴν ἐπι-
 30 >μονὴν καὶ τὸ μέγεθος τῶν βασάνων ἀκούσεσθαι τι παρ' αὐτοῦ τῶν
 410 >μὴ δεόντων, τοσαύτῃ ὑποστάσει ἀντιπαρετάξατο αὐτοῖς, ὥστε μήτε
 >τὸ ἴδιον κατεπειν ὄνομα μήτε ἔθνος μήτε πόλεως ὅθεν ἦν, μήτε
 >εἰ δοῦλος ἢ ἐλεύθερος εἶη· ἀλλὰ πρὸς πάντα τὰ ἐπερωτώμενα ἀπε-
 >κρίνατο τῇ Ῥωμαϊκῇ φωνῇ >Χριστιανός εἰμι· τοῦτο καὶ ἀντὶ ὀνό-
 5 >ματος καὶ ἀντὶ πόλεως καὶ ἀντὶ γένους καὶ ἀντὶ παντὸς ἐπαλλήλως
 >ὁμολόγει, ἄλλην δὲ φωνὴν οὐκ ἤκουσαν αὐτοῦ τὰ ἔθνη· ὅθεν δὴ 21
 >καὶ φιλονεικία μεγάλη τοῦ τε ἡγεμόνος καὶ τῶν βασανιστῶν ἐγένετο
 >πρὸς αὐτόν, ὥστε ὅποτε μηκέτι μηδὲν εἶχον ὁ ποιήσωσιν αὐτῷ, τὸ
 >τελευταῖον χαλκᾶς λεπίδας διαπύρους προσεκόλλων τοῖς τρυφερω-
 10 >τάτοις μέλεσι τοῦ σώματος αὐτοῦ. καὶ ταῦτα μὲν ἐκαίετο, αὐτὸς 22
 >δὲ παρέμενεν ἀνεπίτακτος καὶ ἀνένδοτος, στερρὸς πρὸς τὴν ὁμο-
 >λογίαν, ὑπὸ τῆς οὐρανίου πηγῆς τοῦ ὕδατος τῆς ζωῆς τοῦ ἐξιόντος
 >ἐκ τῆς νηδύος τοῦ Χριστοῦ ὀροσιζόμενος καὶ ἐνδυναμούμενος· τὸ 23
 >δὲ σωματίον μάρτυς ἦν τῶν συμβεβηκότων, ὅλον τραῦμα καὶ μώ-
 15 >λωψ καὶ συνεσπασμένον καὶ ἀποβεβληκὸς τὴν ἀνθρώπειον ἔξωθεν
 >μορφὴν, ἐν ᾧ πάσχων Χριστὸς μεγάλας ἐπετέλει δόξας, καταργῶν

12/13 Ioann. 7, 38 — 14—16 vgl. Ies. 53, 2, 5

ATERBMΣΔ

21 ποιήσωσιν T¹ER¹M ποιήσουσιν ATrReB | 22 περιερωγότος ERBM,
 Tc getilgt διερωγότος AT¹ | 28 ἐξ ἀνθρώπων aus ἐξανθρώπους stellt
 29/30 ἐπιμονὴν ATERΣ ὑπομονὴν BM

8 ποιήσωσιν T¹ER¹BM ποιήσουσιν ATrRe

- 410 >τὸν ἀντιζείμενον καὶ εἰς τὴν τῶν λοιπῶν ὑποτύπωσιν ὑποδεικνύων
>ὅτι μηδὲν φοβερὸν ὅπου πατρὸς ἀγάπη, μηδὲ ἀλγεινὸν ὅπου Χριστοῦ
>δόξα. τῶν γὰρ ἀνόμων μεθ' ἡμέρας πάλιν στρεβλόντων τὸν μάρ- 24
20 >τυρα καὶ νομιζόντων ὅτι οἰδούντων καὶ φλεγμαινόντων τῶν σω-
>μάτων, εἰ τὰ αὐτὰ προσενέγκοιεν κολαστήρια, περιέδοιντο αὐτοῦ,
>ὅποτε οὐδὲ τὴν ἀπὸ τῶν χειρῶν ἀφὴν ἠνείχετο, ἢ ὅτι ἐναποθανὼν
>ταῖς βασάνοις φόβον ἐμποιήσειεν τοῖς λοιποῖς, οὐ μόνον οὐδὲν περὶ
>αὐτὸν τοιοῦτο συνέβη, ἀλλὰ καὶ παρὰ πᾶσαν δόξαν ἀνθρώπων ἀνέ-
25 >κνυεν καὶ ἀνωρθώθη τὸ σωματίον ἐν ταῖς μετέπειτα βασάνοις, καὶ
>τὴν ἰδέαν ἀπέλαβεν τὴν προτέραν καὶ τὴν χρῆσιν τῶν μελῶν, ὥστε
>μὴ κόλασιν, ἀλλ' ἴασιν διὰ τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ τὴν δευτέραν
>στρέβλωσιν αὐτῷ γενέσθαι. καὶ Βιβλίδα δέ, μίαν τῶν ἡρνημένων, 25
412 >ἤδη δοκῶν ὁ διάβολος καταπεπωκέναι, θελήσας δὲ καὶ διὰ βλασφη-
>μίας κατακτείνειν, ἤγεν ἐπὶ κόλασιν, ἀναγκάζων εἰπεῖν τὰ ἄθεα περὶ
>ἡμῶν, ὡς εὐθραστον ἤδη καὶ ἄνθρωπον· ἢ δὲ ἐν τῇ στρεβλώσει 26
>ἀνένηψεν καὶ ὡς ἂν εἰπεῖν ἐκ βαθέος ὕπνου ἀνεγρηγόρησεν, ὑπο-
5 >μνησθεῖσα διὰ τῆς προσκαιροῦ τιμωρίας τὴν αἰώνιον ἐν γεννῇ
>κόλασιν, καὶ ἐξ ἐναντίας ἀντίειπεν τοῖς βλασφήμοις, φήσασα >πῶς
>ἂν παιδία φάγοιεν οἱ τοιοῦτοι, οἷς μηδὲ ἀλόγων ζώων αἷμα φαγεῖν
>ἐξόν· καὶ ἀπὸ τοῦδε Χριστιανὴν ἐαυτὴν ὁμολόγει καὶ τῷ κλήρῳ
>τῶν μαρτύρων προσετέθη.
10 >καταργηθέντων δὲ τῶν τυραννικῶν κολαστηρίων ὑπὸ τοῦ Χρι- 27
>στοῦ διὰ τῆς τῶν μακαρίων ὑπομονῆς, ἐτέρας μηχανὰς ὁ διάβολος
>ἐπενόει, τὰς κατὰ τὴν εἰρκτὴν ἐν τῷ σκότει καὶ τῷ χαλεποτάτῳ
>χωρίῳ συγκλείσεις καὶ τὰς ἐν τῷ ξύλῳ διατάσεις τῶν ποδῶν, ἐπὶ
>πέμπτῳ διατεινόμενων τρύπημα, καὶ τὰς λοιπὰς αἰκίας, ὅσας εἰώ-
15 >θασιν ὀργιζόμενοι ὑπουργοὶ καὶ ταῦτα διαβόλου πλήρεις διατιθέναι
>τοὺς ἐγκλεισμένους· ὥστε ἀποπνιγῆναι τοὺς πλείστους ἐν τῇ εἰρκτῇ,
>ὅσους γε ὁ κύριος οὕτως ἐξελεῖν ἠθέλησεν, ἐπιδεικνύων τὴν αὐτοῦ

410, 17 I Tim. 1, 16

ATERBMΣΔ

19 ἡμέρας ARBMΔ ἡμέραν TEΣ | 20/21 σωμάτων Π τραυμάτων Δ
mit falscher Conjectur | 22 ὅποτε AT¹M ὅποτε γ' οὖν ERB, Te getilgt |
χειρῶν ARB χειρῶν αὐτοῦ TE χειρῶν αὐτῷ M | 23 ἐμποιήσοι Wendland |
28 βιβλίδα T¹TrB βιβλιάδα AT^cERM אִבְרִיָּה Σ Blandina Δ | μίαν T¹BM τινα
Α τινα μίαν T^cTrER

1 καταπεπωκέναι Σ | 3 ἤδη] ἔδη Σ | 6 βλασφήμοις AT¹MΣ γο
τοῖς βλασφήμοις E¹m βασανισταῖς TrERB γο τοῖς βασανισταῖς Tem ad populum
Α | 7 αἷμα ΠΣ carnibus Α | 8 καὶ² B καὶ ἐν ATERM | 14 septimo ut
dicunt puncto Α

- 412 >δόξαν. οἱ μὲν γὰρ βασανισθέντες πικρῶς ὥστε δοκεῖν μηδὲ τῆς 28
 >πάσης θεραπείας τυχόντας ἔτι ζῆσαι δύνασθαι, παρέμενον ἐν τῇ
 20 >εἰρκτῇ, ἔρημοι μὲν τῆς παρὰ ἀνθρώπων ἐπιμελείας, ἀναρρουννύμενοι
 >δὲ ὑπὸ κυρίου καὶ ἐνδυναμούμενοι καὶ σώματι καὶ ψυχῇ καὶ τοὺς
 >λοιποὺς παρορμῶντες καὶ παραμυθούμενοι· οἱ δὲ νεαροὶ καὶ ἄρτι
 >συνειλημμένοι, ὧν μὴ προκατήκιστο τὰ σώματα, τὸ βάρος οὐκ ἔφε-
 >ρον τῆς συγκλείσεως, ἀλλ' ἔνδον ἐναπέθνησκον. ὁ δὲ μακάριος Πο- 29
 25 >θρινός, ὁ τὴν διακονίαν τῆς ἐπισκοπῆς ἐν Λουγδούνῳ πεπιστευ-
 μένος, ὑπὲρ τὰ ἐνενήκοντα ἔτη τῆς ἡλικίας γεγονώς καὶ πάν-
 >σθενῆς τῷ σώματι, μόλις μὲν ἐμπνέων διὰ τὴν προκειμένην σω-
 >ματικὴν ἀσθένειαν, ὑπὸ δὲ προθυμίας πνεύματος ἀναρρουννύμενος
 >διὰ τὴν ἐγκειμένην τῆς μαρτυρίας ἐπιθυμίαν, καὶ αὐτὸς ἐπὶ τὸ
 414 >βῆμα ἐσύρετο, τοῦ μὲν σώματος καὶ ὑπὸ τοῦ γήρους καὶ ὑπὸ τῆς
 >νόσου λελυμένον, τηρουμένης δὲ τῆς ψυχῆς ἐν αὐτῷ, ἵνα δι' αὐτῆς
 >Χριστὸς θριαμβεύσῃ· ὃς ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἐπὶ τὸ βῆμα κοι- 30
 >σθεῖς, παραπεμπόντων αὐτὸν τῶν πολιτικῶν ἐξουσιῶν καὶ παντὸς
 5 >τοῦ πλήθους, ἐπιβοήσεις παντοίας ποιουμένων ὡς αὐτοῦ ὄντος τοῦ
 >Χριστοῦ, ἀπεδίδον τὴν καλὴν μαρτυρίαν. ἀνταξζόμενος δὲ ὑπὸ 31
 >τοῦ ἡγεμόνος τίς εἶπεν Χριστιανῶν ὁ θεός, ἔφη >ἐὰν ἡς ἄξιος, γνώσῃ·
 >ἐντεῦθεν δὲ ἀφειδῶς ἐσύρετο καὶ ποικίλας ἔπασχε πληγὰς, τῶν μὲν
 >σύνεγγυς χερσὶν καὶ ποσὶν ἐνυβριζόντων παντοίως, μηδὲ τὴν ἡλι-
 10 >κίαν αἰδουμένων αὐτοῦ, τῶν δὲ μακρὰν, ὃ μετὰ χειρὸς ἕκαστος
 >εἶχεν, εἰς αὐτὸν ἀκοντιζόντων, πάντων δὲ ἡγουμένων μεγάλως
 >πλημμελεῖν καὶ ἀσεβεῖν, εἰ τις ἀπολειφθεῖ τῆς εἰς αὐτὸν ἀσελ-
 >γείας· καὶ γὰρ τοὺς θεοὺς αὐτῶν ᾤοντο οὕτως ἐκδικήσειν. καὶ
 >μόγις ἐμπνέων ἐρρίφη ἐν τῇ εἰρκτῇ καὶ μετὰ δύο ἡμέρας ἀπέψυξεν.
 15 >ἐνταῦθα δὴ μεγάλη τις οἰκονομία θεοῦ ἐγένετο καὶ ἔλεος ἀμέτρητον 32
 >ἀνεφαίνετο Ἰησοῦ, σπανίως μὲν ἐν τῇ ἀδελφότητι γεγονός, μὴ ἀπο-
 >λειπόμενον δὲ τῆς τέχνης Χριστοῦ. οἱ γὰρ κατὰ τὴν πρώτην σὺλ- 33
 >ληφιν ἔξαρονοι γενόμενοι συνεκλείοντο καὶ αὐτοὶ καὶ μετεῖχον τῶν
 >δεινῶν· οὐδὲ γὰρ ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ ὄφελός τι αὐτοῖς ἢ ἐξάρνησις
 20 >ἐγένετο, ἀλλ' οἱ μὲν ὁμολογοῦντες ὃ καὶ ἦσαν, συνεκλείοντο ὡς

2/3 II Kor. 2, 14

ATERBMΣΔ

18/19 τῆς πάσης θεραπείας BM τῆς θεραπείας πάσης ATER | 19 ἔτι
 ζῆσαι ABM ἐπιζῆσαι TER | 22 ἄρτι AT^cERM ἔτι T¹B.

6 χν BMΣΔ χν ATER | 13 αὐτῶν BM ἐαντῶν ATER | 14 ἐν τῇ
 εἰρκτῇ BM εἰς τὴν εἰρκτὴν ATER | 16/17 σπανίως . . γεγονότων — ἀπολειπο-
 μένων Σ

- 414 >Χριστιανοί, μηδεμιᾶς ἄλλης αἰτίας αὐτοῖς ἐπιφερομένης, οὗτοι δὲ
>λοιπὸν ὡς ἀνδροφόνου καὶ μιανοὶ κατείχοντο, διπλότερον παρὰ
>τοὺς λοιποὺς κολαζόμενοι. ἐκείνους μὲν γὰρ ἐπεκούφιζεν ἡ χαρὰ 34
>τῆς μαρτυρίας καὶ ἡ ἐλπίς τῶν ἐπηγγελμένων καὶ ἡ πρὸς τὸν
25 >Χριστὸν ἀγάπη καὶ τὸ πνεῦμα τὸ πατρικόν, τούτους δὲ τὸ συνειδὸς
>μεγάλως ἐτιμωρεῖτο, ὥστε καὶ παρὰ τοῖς λοιποῖς ἅπασιν κατὰ τὰς
>παρόδους διαδήλους τὰς ὄψεις αὐτῶν εἶναι. οἱ μὲν γὰρ ἱεροὶ 35
>προήεσαν, δόξης καὶ χάριτος πολλῆς ταῖς ὄψεσιν αὐτῶν συγκεκρα-
416 >μένης, ὥστε καὶ τὰ δεσμὰ κόσμον εὐπρεπῆ περιχεῖσθαι αὐτοῖς, ὡς
>νύμφη κεκοσμημένη ἐν χρυσοῦσι χρυσοῖς πεποικιλμένοις, τὴν
>εὐωδίαν ὁδοδότες ἅμα τὴν Χριστοῦ, ὥστε ἐνίοις δόξαι καὶ μύρω
>κοσμικῷ κεχοῖσθαι αὐτούς· οἱ δὲ κατηφεῖς καὶ ταπεινοὶ καὶ δυσειδεῖς
5 >καὶ πάσης ἀσχημοσύνης ἀνάπλεοι, προσέτι δὲ καὶ ὑπὸ τῶν ἔθνων
>ὀνειδιζόμενοι ὡς ἀγενεῖς καὶ ἄνδρες, ἀνδροφόνων μὲν ἐγκλήματα
>ἔχοντες, ἀπολωλεκότες δὲ τὴν πάντιμον καὶ ἔνδοξον καὶ ζωοποιὸν
>προσηγορίαν. ταῦτα δὲ οἱ λοιποὶ θεωροῦντες ἐστηρίχθησαν, καὶ οἱ
>συλλαμβανόμενοι ἀδιστακτικῶς ὁμολόγουν, μηδὲ ἔννοιαν ἔχοντες δια-
10 >βολικοῦ λογισμοῦ.

τούτοις μεταξὺ τινα ἐπειπόντες, αὐθις ἐπιφέρουσιν

36

- >μετὰ ταῦτα δὲ λοιπὸν εἰς πᾶν εἶδος διηρεῖτο τὰ μαρτύρια τῆς
>ἐξόδου αὐτῶν. ἐκ διαφόρων γὰρ χρωμάτων καὶ παντοίων ἀνθῶν
>ἕνα πλέξαντες στέφανον προσήνεγκαν τῷ πατρί· ἔχον δ' οὖν τοὺς
15 >γενναίους ἀθλητὰς ποικίλον ὑπομείναντας ἀγῶνα καὶ μέγας νική-
>σαντας ἀπολαβεῖν τὸν μέγαν τῆς ἀφθαρσίας στέφανον. ὁ μὲν οὖν 37
>Μάτουρος καὶ ὁ Σάγκτος καὶ ἡ Βλανδίνα καὶ Ἀτταλος ἤγοντο ἐπὶ
>τὰ θηρία εἰς τὸ δημόσιον καὶ εἰς κοινὸν τῶν ἔθνων τῆς ἀπανθρω-
>πίας θέαμα, ἐπιτήδες τῆς τῶν θηριομαχίῶν ἡμέρας διὰ τοὺς ἡμε-
20 >τέρους δεδομένης. καὶ ὁ μὲν Μάτουρος καὶ ὁ Σάγκτος αὐθις διήεσαν 38
>ἐν τῷ ἀμφιθεάτρῳ διὰ πάσης κολάσεως, ὡς μηδὲν ὅλως προπεπον-
>θότες, μᾶλλον δ' ὡς διὰ πλειόνων ἤδη κλήρων ἐκβεβιακότες τὸν

1/2 Ps. 44, 14 — 2/3 II Kor. 2, 15

ATERBMΣΔ

21 αἰτίας αὐτοῖς BM αὐτοῖς αἰτίας ATER | 25 πατρικόν II παρά-
κλητον Σ

8—10 ταῦτα — λογισμοῦ > Σ | 14 δ' οὖν BM γ' οὖν ATER | 18 εἰς²
BM εἰς τὸ ATER εἰς bezeugt Σ | κοινὸν altes Glossem, durch καὶ εἰς mit dem
Text verbunden | 22 ἐκβεβιακότες ABMΣ ἐκβεβηκότες TER

Eusebius, Kirchengeschichte.

12

- 416 >ἀντίπαλον καὶ περὶ τοῦ στεφάνου αὐτοῦ τὸν ἀγῶνα ἔχοντες, ὑπέ-
 >φερων πάλιν τὰς διεξόδους τῶν μαστίγων τὰς ἐκεῖσε εἰδισμένας καὶ
 25 >τοὺς ἀπὸ τῶν θηρίων ἐλκηθμοὺς καὶ πάνθ' ὅσα μαινόμενος ὁ δῆ-
 >μος, ἄλλοι ἀλλαχόθεν, ἐπεβόων καὶ ἐπεκελεύοντο, ἐπὶ πᾶσιν τὴν
 >σιδηρᾶν καθέδραν, ἐφ' ἧς τηγανιζόμενα τὰ σώματα κτίσης αὐτοῦς
 418 >ἐνεφόρει. οἱ δ' οὐδ' οὕτως ἔλγηγον, ἀλλ' ἔτι καὶ μᾶλλον ἐξεμαί- 39
 >νοντο, βουλόμενοι νικῆσαι τὴν ἐκείνων ὑπομονήν, καὶ οὐδ' ὥς παρὰ
 >Σάγκτου ἑτερόν τι εἰσέχουσαν παρ' ἣν ἀπ' ἀρχῆς εἰδιστο λέγειν
 >τῆς ὁμολογίας φωνήν. οὗτοι μὲν οὖν, δι' ἀγῶνος μεγάλου ἐπὶ πολὺν 40
 5 >παραμενούσης αὐτῶν τῆς ψυχῆς, τοῦσχατον ἐτύθησαν, διὰ τῆς ἡμέρας
 >ἐκείνης ἀντὶ πάσης τῆς ἐν τοῖς μορομαχίοις ποικιλίας αὐτοὶ θέαμα
 >γενόμενοι τῷ κόσμῳ· ἡ δὲ Βλανδίνα ἐπὶ ξύλον κρεμασθεῖσα πρού- 41
 >κειτο βορὰ τῶν εἰσβαλλομένων θηρίων· ἡ καὶ διὰ τοῦ βλέπεσθαι
 >σταυροῦ σχήματι κρεμαμένη διὰ τῆς εὐτόνου προσευχῆς πολλὴν
 10 >προθυμίαν τοῖς ἀγωνιζομένοις ἐνεποίει, βλέπόντων αὐτῶν ἐν τῷ
 >ἀγῶνι καὶ τοῖς ἔξωθεν ὀφθαλμοῖς διὰ τῆς ἀδελφῆς τὸν ὑπὲρ αὐτῶν
 >ἐσταυρωμένον, ἵνα πείσῃ τοὺς πιστευόντας εἰς αὐτὸν ὅτι πᾶς ὁ ὑπὲρ
 >τῆς Χριστοῦ δόξης παθὼν τὴν κοινωνίαν αἰεὶ ἔχει μετὰ τοῦ ζῶν- 42
 >τος θεοῦ. καὶ μηδενὸς ἀψαμένον τότε τῶν θηρίων αὐτῆς, καθαι-
 15 >ρεθεῖσα ἀπὸ τοῦ ξύλου ἀνελήφθη πάλιν εἰς τὴν εἰρκτήν, εἰς ἄλλον
 >ἀγῶνα τηρουμένη, ἵνα διὰ πλείονων γυμνασμάτων νικήσασα, τῷ
 >μὲν σχολῷ ὅφει ἀπαραίτητον ποιήσῃ τὴν καταδίκην, προτρέφῃται
 >δὲ τοὺς ἀδελφούς, ἡ μικρὰ καὶ ἀσθενὴς καὶ εὐκαταφρόνητος μέγαν
 >καὶ ἀκαταγώνιστον ἀθλητὴν Χριστὸν ἐνδεδυμένη, διὰ πολλῶν κλή-
 20 >ρων ἐκβιάσασα τὸν ἀντικείμενον καὶ δι' ἀγῶνος τὸν τῆς ἀφθαρσίας
 >στεψαμένη στέφανον. ὁ δὲ Ἀτταλος καὶ αὐτὸς μεγάλως ἐξαιτηθεὶς 43
 >ὑπὸ τοῦ ὄχλου (καὶ γὰρ ἦν ὀνομαστός), ἔτοιμος εἰσῆλθεν ἀγωνιστῆς
 >διὰ τὸ εὐσυνείδητον, ἐπειδὴ γνησίως ἐν τῇ Χριστιανῇ συντάξει γε-
 >γυμνασμένος ἦν καὶ αἰεὶ μάρτυς ἐγεγόνει παρ' ἡμῖν ἀληθείας. καὶ 44
 25 >περιαχθεὶς κύκλῳ τοῦ ἀμφιθεάτρον, πίνακος αὐτὸν προάγοντος ἐν
 >ᾧ ἐγγράπτο Ῥωμαῖστί »οὗτός ἐστιν Ἀτταλος ὁ Χριστιανός«, καὶ

16/17 Ies. 27, 1 — 19 Rom. 13, 14. Gal. 3, 27

ATERBMΣΔ

1 ἔλγηγον TcERe [R¹ unleserlich] BΣ ἤλγουν AT¹ ἔλεγον M | 3 εἰσέ-
 χουσαν BM ἤκουσαν ATER | 7 γενόμενοι TcERB γινόμενοι AT¹M | 8 διὰ
 τοῦ βλέπεσθαι alter Zusatz | 9 εὐτόνου TERB ἐντόνου AM | 10 ἐν
 ARBMΣ > TE | 11 διὰ τῆς ἀδελφῆς ABM τῆς ἀδελφῆς TE > R durch diese
 Schau Σ [אחיה verdorben aus אהיה Schwester] | 20 ἐκβιάσασα Σ ἐκβιάσασα
 Π | 23 χριστιανῇ AT¹B χριστιανικῇ TcERM

- 418 τοῦ δήμου σφόδρα σφριγῶντος ἐπ' αὐτῷ, μαθὼν ὁ ἡγεμὼν ὅτι
 28 Ῥωμαῖός ἐστιν, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀναληφθῆναι μετὰ καὶ τῶν λοι-
 420 πῶν τῶν ἐν τῇ εἰρκτῇ ὄντων, περὶ ὧν ἐπέστειλεν τῷ Καίσαρι καὶ
 περιέμενεν τὴν ἀπόφασιν τὴν ἀπ' ἐκείνου.
 ὁ δὲ διὰ μέσων καιρὸς οὐκ ἀργὸς αὐτοῖς οὐδὲ ἄκαρπος ἐγίνετο, 45
 ἀλλὰ διὰ τῆς ὑπομονῆς αὐτῶν τὸ ἀμέτρητον ἔλεος ἀνεφαίνετο
 5 Χριστοῦ· διὰ γὰρ τῶν ζώντων ἐξωοποιοῦντο τὰ νεκρά, καὶ μάρ-
 τυρες τοῖς μὴ μάρτυσιν ἐχαρίζοντο, καὶ ἐνεγίνετο πολλὴ χαρὰ τῇ
 παρθένῳ μητρί, οὗς ὡς νεκροὺς ἐξέτρωσε, τούτους ζῶντας ἀπο-
 λαμβανούσῃ. δι' ἐκείνων γὰρ οἱ πλείους τῶν ἡρνημένων ἀνεμε- 46
 τροῦντο καὶ ἀνεκνίσκοντο καὶ ἀνεξωπυροῦντο καὶ ἐμάνθανον ὁμο-
 10 λογεῖν καὶ ζῶντες ἤδη καὶ τετονωμένοι προσήεσαν τῷ βήματι.
 ἐγγλνκαίνοντος τοῦ τὸν μὲν θάνατον τοῦ ἀμαρτωλοῦ μὴ βουλο-
 μένου, ἐπὶ δὲ τὴν μετάνοιαν χρηστενομένον θεοῦ, ἵνα καὶ πάλιν
 ἐπερωτηθῶσιν ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος. ἐπιστείλαντος γὰρ τοῦ Καίσαρος 47
 τοὺς μὲν ἀποτυμπανισθῆναι, εἰ δὲ τινες ἀρνοῖντο, τούτους ἀπολυ-
 15 θῆναι, τῆς ἐνθάδε πανηγύρεως (ἔστιν δὲ αὕτη πολυάνθρωπος ἐκ
 πάντων τῶν ἐθνῶν συνερχομένων εἰς αὐτήν) ἀρχομένης συνεστάναι,
 ἀνήγεν ἐπὶ τὸ βῆμα θεατρίζων τοὺς μακαρίους καὶ ἐμπομπεύων
 τοῖς ὄχλοις· δι' ὃ καὶ πάλιν ἀνῆταζεν, καὶ ὅσοι μὲν ἐδόκουν πολι-
 τείαν Ῥωμαίων ἐσχρῆναι, τούτων ἀπέτεμνε τὰς κεφαλὰς, τοὺς δὲ
 20 λοιποὺς ἔπεμπεν εἰς θηρία. ἐδοξάζετο δὲ μεγάλως ὁ Χριστὸς ἐπὶ τοῖς 48
 πρότερον ἀρνησαμένοις, τότε παρὰ τὴν τῶν ἐθνῶν ὑπόνοιαν ὁμο-
 λογοῦσιν. καὶ γὰρ ἰδίᾳ οὗτοι ἀνητάζοντο ὡς δῆθεν ἀπολυθησό-
 μενοι, καὶ ὁμολογοῦντες, προσετίθεντο τῷ τῶν μαρτύρων κληρο-
 ῦμαιναι δὲ ἔξω οἱ μὴδὲ ἴχνος πώποτε πίστεως μὴδὲ αἰσθησιν ἐν-
 25 δύματος νυμφικοῦ μὴδὲ ἔννοιαν φόβου θεοῦ σχόντες, ἀλλὰ καὶ διὰ
 τῆς ἀναστροφῆς αὐτῶν βλασφημοῦντες τὴν ὁδόν, τοῦτ' ἐστὶν οἱ
 νύοι τῆς ἀπωλείας, οἱ δὲ λοιποὶ πάντες τῇ ἐκκλησίᾳ προσετέθησαν· 49

3 vgl. II Petr. 1, 8 — 6 II Kor. 2, 7. Kol. 3, 13 — 11/12 Ezech. 12, 23.
 33, 11 — 24/25 Matth. 22, 11—13 — 25/26 vgl. Rom. 2, 24 — 27 Ioann. 17, 12

ATERBMΣΑ

4 ἀμέτρητον ATER ἄμετρον BM | 5 ἐξωοποιοῦντο τὰ ABMΣ ἐξωοποι-
 οῦντο T¹ ἐξωοποιοῦν τὰ TeER | 8,9 ἀνεμετροῦντο ATERB ἀνεμεοῦντο M nach
 Conjectur ἀνεμητροῦντο in cod. Paris. 1437 übergeschrieben mit falscher Conjectur;
 > ΣΑ; voreusebianische Corruptel, vielleicht aus ἀνεμαιοῦντο | 11 ἐγγλν-
 καίνοντος ATERB ἐγγλνκαίνοντες M verdorbene Stelle | 15/16 ἐκ πάντων
 man erwartet ἐκ πασῶν τῶν Γαλιωῶν | 20 ὁ χς TeERB χς AT Christus ΣΑ
 ὁ γς M | 24—27 ἔμειναν — προσετέθησαν > Α

- 422 ὧν καὶ ἀνεταζομένων, Ἀλέξανδρός τις, Φρύξ μὲν τὸ γένος, ἱατρὸς
 >δὲ τὴν ἐπιστήμην, πολλοῖς ἔτεσιν ἐν ταῖς Γαλλίαις διατρίψας καὶ
 >γνωστὸς σχεδὸν πᾶσιν διὰ τὴν πρὸς θεὸν ἀγάπην καὶ παρησίαν
 >τοῦ λόγου (ἦν γὰρ καὶ οὐκ ἄμοιρος ἀποστολικοῦ χαρίσματος), παρ-
 5 >εστὼς τῷ βήματι καὶ νεύματι προτρέπων αὐτοὺς πρὸς τὴν ὁμο-
 >λογίαν, φανερὸς ἦν τοῖς περιεστηκόσιν τὸ βῆμα ὥσπερ ὠδίνων.
 >ἀγανακτήσαντες δὲ οἱ ὄχλοι ἐπὶ τῷ τὸν πρότερον ἡρνημένους αὐτῷ 50
 >ὁμολογεῖν, κατεβόησαν τοῦ Ἀλεξάνδρου ὡς ἐκείνου τοῦτο ποιοῦντος.
 >καὶ ἐπιστήσαντος τοῦ ἡγεμόνος καὶ ἀνετάσαντος αὐτὸν τίς εἶη, τοῦ
 10 >δὲ φήσαντος ὅτι >Χριστιανός, ἐν ὁργῇ γενόμενος κατέκρινεν αὐτὸν
 >πρὸς θηρία. καὶ τῇ ἐπιούσῃ εἰσῆλθεν μετὰ καὶ τοῦ Ἀττάλου, καὶ
 >γὰρ καὶ τὸν Ἀτταλον τῷ ὄχλῳ χαριζόμενος ὁ ἡγεμὼν ἐξέδωκε
 >πάλιν πρὸς θηρία· οἱ καὶ διὰ πάντων διελθόντες τῶν ἐν τῷ ἀμ- 51
 >φιθεάτρῳ πρὸς κόλασιν ἐξηρηγμένων ὀργάνων καὶ μέγιστον ὑπομεί-
 15 >ναντες ἀγῶνα, τοῦσχατον ἐτύθησαν καὶ αὐτοί, τοῦ μὲν Ἀλεξάνδρου
 >μήτε στεναῖσαντος μήτε γρούσαντός τι ὅλως, ἀλλὰ κατὰ καρδίαν ὁμι-
 >λοῦντος τῷ θεῷ, ὁ δὲ Ἀτταλος, ὁπότε ἐπὶ τῆς σιδηρᾶς ἐπετέθη 52
 >καθέδρας καὶ περιεκαίετο, ἥνικα ἢ ἀπὸ τοῦ σώματος κνῖσα ἀνε-
 >φέρετο, ἔφη πρὸς τὸ πλῆθος τῇ Ῥωμαϊκῇ φωνῇ >ἰδού τοῦτό ἐστιν
 20 >ἀνθρώπους ἐσθίειν, ὃ ποιεῖτε ὑμεῖς· ἡμεῖς δὲ οὐτε ἀνθρώπους ἐσθί-
 >μεν οὐθ' ἑτερόν τι πονηρὸν πράσσομεν. ἐπερωτώμενος δὲ τί ὄνομα
 >ἔχει ὁ θεός, ἀπεκρίθη >ὁ θεός ὄνομα οὐκ ἔχει ὡς ἄνθρωπος. ἐπὶ 53
 >πᾶσι δὲ τούτοις τῇ ἐσχάτῃ λοιπὸν ἡμέρᾳ τῶν μονομαχιῶν ἡ Βλαν-
 >δίνα πάλιν εἰσεχομίζετο μετὰ καὶ Ποντικῷ, παιδαρίῳ ὡς πεντε-
 25 >καίδεκα ἐτῶν, οἱ καὶ καθ' ἡμέραν εἰσάγοντο πρὸς τὸ βλέπειν τὴν
 >τῶν λοιπῶν κόλασιν· καὶ ἡναγκάζοντο ὁμνῆσαι κατὰ τῶν εἰδώλων
 >αὐτῶν, καὶ διὰ τὸ ἐμμένειν εὐσταθῶς καὶ ἐξοθυεῖν αὐτοὺς ἡγριώθη
 >πρὸς αὐτοὺς τὸ πλῆθος, ὡς μήτε τὴν ἡλικίαν τοῦ παιδὸς οἰκτεῖραι
 >μήτε τὸ γύναιον αἰδεσθῆναι, πρὸς πάντα δὲ τὰ δεινὰ παρέβαλλον 54
 424 >αὐτοὺς καὶ διὰ πάσης ἐν κύκλῳ διῆγον κολάσεως, ἐπαλλήλως ἀναγ-
 >κάζοντες ὁμοῖαι, ἀλλὰ μὴ δυνάμενοι τοῦτο πρᾶξαι. ὁ μὲν γὰρ Πον-

3/4 Act. 4, 29—31

ATERBMΣΑ

2 πολλοῖς AT¹RB πολλοῖς τε EM, Tc getilgt | 3 9^h BM τὸν 9^h ATER
 | 13/14 τῶν ἐν τῷ ἀμφιθεάτρῳ TcERBM ἐν τῷ ἀμφιθεάτρῳ τῶν A ἐν τῷ ἀμ-
 φιθεάτρῳ T¹ | 20 ὃ ποιεῖτε ATERΣΑ ὅποιοι ἐστέ B ὅποιοι ἐσται M |
 28 μήτε AB μὴ δὲ TERM | 29 παρέβαλλον AT¹ περιέβαλλον TcTrERB περι-
 έβαλον M

1 ἐγ κύκλῳ AΔ ἐγκύκλιον T¹BM ἐγκυκλίον TrER > Σ

- 424 >τικὸς ὑπὸ τῆς ἀδελφῆς παρορμημένος, ὡς καὶ τὰ ἔθνη βλέπειν ὅτι
 >ἐκείνη ἦν προτρεπομένη καὶ στηρίζουσα αὐτόν, πᾶσαν κόλασιν γεν-
 5 >ναίως ὑπομείνας ἀπέδωκεν τὸ πνεῦμα· ἡ δὲ μακαρία Βλανδίνα πάν- 55
 >των ἐσχάτη, καθάπερ μήτηρ εὐγενῆς παρορμήσασα τὰ τέκνα καὶ
 >νικηφόρους προέμψασα πρὸς τὸν βασιλέα, ἀναμετρομένη καὶ αὐτῇ
 >πάντα τὰ τῶν παίδων ἀγωνίσματα ἔσπευδεν πρὸς αὐτούς, χαίρουσα
 >καὶ ἀγαλλιωμένη ἐπὶ τῇ ἐξόδῳ, ὡς εἰς νυμφικὸν δεῖπνον κεκλημένη.
 10 >ἀλλὰ μὴ πρὸς θηρία βεβλημένη· καὶ μετὰ τὰς μάστιγας, μετὰ τὰ 56
 >θηρία, μετὰ τὸ τήγανον, τοῦσχατον εἰς γυρογαθὸν βληθεῖσα ταύρω
 >παρεβλήθη, καὶ ἱκανῶς ἀναβληθεῖσα πρὸς τοῦ ζώου μηδὲ αἰσθησιν
 >ἔτι τῶν συμβαινόντων ἔχουσα διὰ τὴν ἐλπίδα καὶ ἐποχὴν τῶν πε-
 >πιστευμένων καὶ ὁμιλίαν πρὸς Χριστόν, ἐτύθη καὶ αὐτῇ, καὶ αὐτῶν
 15 >ὁμολογούντων τῶν ἔθνων ὅτι μηδεπώποτε παρ' αὐτοῖς γυνὴ τοι-
 >αῦτα καὶ τοσαῦτα ἔπαθεν.
 >ἀλλ' οὐδ' οὕτως κόρον ἐλάμβανεν αὐτῶν ἡ μαρτία καὶ ἡ πρὸς 57
 >τοὺς ἀγίους ὁμότης. ὑπὸ γὰρ ἀγρίου θηρὸς ἄγρια καὶ βάρβαρα
 >φύλα ταραχθέντα δυσπαύστως εἶχεν, καὶ ἄλλην ἰδίαν ἀρχὴν ἐπὶ τοῖς
 20 >σώμασιν ἐλάμβανεν ἡ ὕβρις αὐτῶν· τὸ γὰρ νενικῆσθαι αὐτοὺς οὐκ 58
 >ἐδυσώπει διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἀνθρώπινον ἐπιλογισμόν, μᾶλλον δὲ καὶ
 >ἐξεκαίεν αὐτῶν τὴν ὀργὴν καθάπερ θηρίου, καὶ τοῦ ἡγεμόνος καὶ
 >τοῦ δήμου τὸ ὅμοιον εἰς ἡμᾶς ἄδικον ἐπιδεικνυμένων μίσος, ἵνα ἡ
 >γραφὴ πληρωθῇ· ὁ ἄνομος ἄνομησάτω ἔτι, καὶ ὁ δίκαιος
 25 >δικαιωθῇτω ἔτι. καὶ γὰρ τοὺς ἐναποπνιγέντας τῇ εἰρκτῇ παρ- 59
 >έβαλλον κυσίν, ἐπιμελῶς παραφυλάσσοντες νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν
 >μὴ κηδευθῇ τις ὑφ' ἡμῶν· καὶ τότε δὴ προθέντες τὰ τε τῶν θηρίων
 426 >τά τε τοῦ πυρὸς λείψανα, πῇ μὲν ἐσπαραγμένα, πῇ δὲ ἡνθρακευ-
 >μένα, καὶ τῶν λοιπῶν τὰς κεφαλὰς σὺν τοῖς ἀποτμήμασιν αὐτῶν
 >ὁσαύτως ἀτάφους παρεφύλαττον μετὰ στρατιωτικῆς ἐπιμελείας ἡμέ-
 >ραις συχναῖς. καὶ οἱ μὲν ἐνεβοιμοῦντο καὶ ἔβρουχον τοὺς ὀδόντας 60
 5 >ἐπ' αὐτοῖς, ζητοῦντές τινα περισσοτέραν ἐκδίκησιν παρ' αὐτῶν λα-
 >βεῖν, οἱ δὲ ἐνεγέλων καὶ ἐπετώθαζον, μεγαλύνοντες ἅμα τὰ εἰδωλα

6/7 vgl. II Macc. 7, 21—23. 27—29. 41 — 18/19 η 206 — 24/25 Apoc. 22, 11

4/5 Act. 7, 54

ATERBMΣΔ

4 ἦν (<ἡ) notwendig | 10 μὴ > Σ, so dass ἀλλὰ—βεβλημένη zum Fol-
 genden gezogen wird | 13 ἔτι ABM ἐπὶ TE getilgt R | 19 δυσπαύστως
 ATE¹BMΣ δυσπαυσάστως EcR | 23 τὸ ὅμοιον Π ὁμοίως ΣΔ nach Con-
 jectur | ἄδικον ATERΣΔ ἀδίκως BM; alte Doublette zu ὁμοιον | 24/25 ὁ
 δίκαιος — ἔτι] iniustus adhuc faciat iniusta Δ | 25 τῇ TEBM ἐν τῇ AR

- 426 αὐτῶν καὶ ἐκείνοις προσάπτοντες τὴν τούτων τιμωρίαν, οἱ δὲ ἐπι-
 >εικέστεροι καὶ κατὰ ποσὸν συμπαθεῖν δοκοῦντες ὠνείδιζον πολὺ,
 >λέγοντες »ποῦ ὁ θεὸς αὐτῶν καὶ τί αὐτοὺς ὥνησεν ἢ θρησκεία, ἢν
 10 >καὶ πρὸ τῆς ἑαυτῶν εἴλαντο ψυχῆς; καὶ τὰ μὲν ἀπ' ἐκείνων τοιαύ- 61
 >την εἶχε τὴν ποικιλίαν, τὰ δὲ καθ' ἡμᾶς ἐν μεγάλῳ καθειστήκει
 >πένθει διὰ τὸ μὴ δύνασθαι τὰ σώματα κρῦψαι τῇ γῇ· οὔτε γὰρ νῦν
 >συνεβάλλετο ἡμῖν πρὸς τοῦτο οὔτε ἀργύρια ἔπειθεν οὔτε λιτανεία
 >ἐδυσώπει, παντὶ δὲ τρόπῳ παρετήρουν, ὥς μέγα τι κερδανοῦντες,
 15 >εἰ μὴ τύχοιεν ταφῆς.

τούτοις ἐξῆς μεθ' ἑτερά φασιν

62

- >τὰ οὖν σώματα τῶν μαρτύρων παντοίως παραδειγματισθέντα
 >καὶ αἰθριασθέντα ἐπὶ ἡμέρας ἕξ, μετέπειτα καέντα καὶ αἰθαλωθέντα
 >ὑπὸ τῶν ἀνόντων κατεσαρώθη εἰς τὸν Ῥοδανὸν ποταμὸν πλησίον
 20 >παραρρέοντα, ὅπως μὴδὲ λείψανον αὐτῶν φαίνεται ἐπὶ τῆς γῆς ἔτι.
 >καὶ ταῦτ' ἔπραττον ὡς δυνάμενοι νικῆσαι τὸν θεὸν καὶ ἀφελῆσθαι 63
 >αὐτῶν τὴν παλιγγενεσίαν, ἵνα, ὡς ἔλεγον ἐκεῖνοι, »μὴδὲ ἐλπίδα
 >σχῶσιν ἀναστάσεως, ἐφ' ἣ πεποιθότες ξένην τινὰ καὶ καινὴν εἰσά-
 >γουσιν ἡμῖν θρησκείαν καὶ καταφρονοῦσι τῶν δεινῶν, ἔτοιμοι καὶ
 25 >μετὰ χαρᾶς ἦκοντες ἐπὶ τὸν θάνατον· νῦν ἴδωμεν εἰ ἀναστήσονται
 >καὶ εἰ δύναται βοηθησαὶ αὐτοῖς ὁ θεὸς αὐτῶν καὶ ἐξελεῖσθαι ἐκ τῶν
 >χειρῶν ἡμῶν.

- 428 Τοιαῦτα καὶ τὰ κατὰ τὸν δεδηλωμένον αὐτοκράτορα ταῖς Χρι- B 2 1
 στοῦ συμβέβηκεν ἐκκλησίαις, ἀφ' ὧν καὶ τὰ ἐν ταῖς λοιπαῖς ἐπαρχίαις
 ἐνηργημένα εἰκότι λογισμῷ στοχάζεσθαι πάρεστιν. ἄξιον τούτοις
 ἐκ τῆς αὐτῆς ἐπισυνάψαι γραφῆς λέξεις ἑτέρας, δι' ὧν τὸ ἐπιεικὲς
 5 καὶ φιλόανθρωπον τῶν δεδηλωμένων μαρτύρων ἀναγέγραπται τού-
 τοις αὐτοῖς τοῖς ὁήμασιν

>οὐ καὶ ἐπὶ τοσοῦτον ζηλωταὶ καὶ μιμηταὶ Χριστοῦ ἔγενοντο, 2
 >ὅς ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων οὐχ ἀρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι

428, 8, 9 Phil. 2, 6

ATERBMΣΔ

19 κατεσαρώθη AT¹MA κατερράνθη ER γο κατερράνθη Tem κατεράνθη B
 | 23 καινήν AT¹EBΣΔ καινήν τινα R κενήν T¹M | 23/24 εἰσάγουσιν ἡμῖν
 BM ἡμῖν εἰσάγουσιν ATER

3 ἐνηργημένα ATER γεγεννημένα BM was sich zutrug Σ quid geri potuerit
 Δ | 4 ὧν T durch Rasur corr., ERBM ὧν καὶ AT¹

428 ἴσα θεῶ, ὥστε ἐν τοιαύτῃ δόξῃ ὑπάρχοντες καὶ οὐχ ἅπαξ οὐδὲ δις
 10 ἀλλὰ πολλάκις μαρτυρήσαντες καὶ ἐκ θηρίων ἀνδρῶν ἀναληφθέντες
 καὶ τὰ καντήρια καὶ τοὺς μώλωπας καὶ τὰ τραύματα ἔχοντες περι-
 κείμενα, οὐτ' αὐτοὶ μάρτυρας ἑαυτοὺς ἀνεκήρυττον οὔτε μὴν ἡμῖν
 ἐπέτρεπον τούτῳ τῷ ὀνόματι προσαγορεύειν αὐτούς, ἀλλ' εἴ ποτέ
 15 τις ἡμῶν δι' ἐπιστολῆς ἢ διὰ λόγον μάρτυρας αὐτοὺς προσεῖπεν,
 ἐπέπλησσον πικρῶς. ἡδέως γὰρ παρεχόρουσιν τὴν τῆς μαρτυρίας
 προσηγορίαν τῷ Χριστῷ, τῷ πιστῷ καὶ ἀληθινῷ μάρτυρι καὶ πρω-
 τοτόκῳ τῶν νεκρῶν καὶ ἀρχηγῷ τῆς ζωῆς τοῦ θεοῦ, καὶ ἐπεμι-
 μνήσκοντο τῶν ἐξεληλυθότων ἤδη μαρτύρων καὶ ἔλεγον ἑκεῖνοι
 ἡδη μάρτυρες, οὓς ἐν τῇ ὁμολογίᾳ Χριστοῦς ἡξίωσεν ἀναληφθῆναι,
 20 ἐπισφραγισάμενος αὐτῶν διὰ τῆς ἐξόδου τὴν μαρτυρίαν, ἡμεῖς δὲ
 ὁμολογοὶ μέτριοι καὶ ταπεινοί, καὶ μετὰ δακρύων παρεκάλουν τοὺς
 ἀδελφοὺς δεόμενοι ἵνα ἐκτενεῖς εὐχαὶ γίνωνται πρὸς τὸ τελειωθῆναι
 αὐτούς. καὶ τὴν μὲν δύναμιν τῆς μαρτυρίας ἔργῳ ἐπεδείκνυντο,
 πολλὴν παρησίαν ἄγοντες πρὸς τὰ ἔθνη, καὶ τὴν εὐγένειαν διὰ
 25 τῆς ὑπομονῆς καὶ ἀφοβίας καὶ ἀτρομίας φανερὰν ἐποίουν, τὴν δὲ
 430 πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς τῶν μαρτύρων προσηγορίαν παρητοῦντο, ἐμ-
 πεπλησμένοι φόβου θεοῦ.

καὶ ἀνδρῶν μετὰ βραχεία φασίν

5

ἔταπείνουσιν ἑαυτοὺς ὑπὸ τὴν κραταιὰν χεῖρα, ὅφ' ἧς ἱκανῶς νῦν
 5 εἰσιν ὑψωμένοι. τότε δὲ πᾶσι μὲν ἀπελογοῦντο, κατηγοροῦν δὲ οὐ-
 δένος ἔλνον ἅπαντας, ἐδέσμευον δὲ οὐδένα· καὶ ὑπὲρ τῶν τὰ δεινὰ
 διατιθέντων ἠΰχοντο, καθάπερ Στέφανος ὁ τέλειος μάρτυς κύριε,
 μὴ στήσης αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην. εἰ δ' ὑπὲρ τῶν
 λιθαζόντων ἐδέετο, πόσῳ μᾶλλον ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν;

16 Apoc. 3, 14 — 16/17 Apoc. 1, 5. Act. 3, 15

4/5 I Pet. 5, 6 — 7/8 Act. 7, 60

AT^{ERBM}Σ^Δ

19 ἡδη AT^cERM > T¹B | 21 ὁμολογοὶ AT¹B ὁμολογουμένως T^cERM
 γο ὁμολογῶνται T^{cm}E^{1m}R^{1m} = Σ nach Conjectur; *humiles et egeni optamus ut*
ipsa saltem in nobis confessio tuta permaneat A, voreusebianische Corruptel, ὁμο-
 λογο(ῦντες ἔτι) Schw ὁμόδοιλοι Wendland | 24 τὰ ἔθνη TERΣΔ πάντα τὰ
 ἔθνη ABM | εὐγένειαν ΠΔ ἐντονίαν Σ

6 ἔλνον TERBM ἔλνον μὲν A | 6/7 καὶ ὑπὲρ — ἠΰχοντο stört den
 Fortschritt des Gedankens, doch kann das Excerpt schlecht abgeschnitten sein |
 8/9 εἰ δ' — ἀδελφῶν > A | 9 ἐδέοντο E^cR

430 καὶ αὐθίς φασὶ μεθ' ἑτερα

6

- 11 οὗτος γὰρ καὶ μέγιστος αὐτοῖς πρὸς αὐτὸν ὁ πόλεμος ἐγένετο
 διὰ τὸ γνήσιον τῆς ἀγάπης, ἵνα ἀποπνιχθῆς ὁ θῆρ οὗς πρότερον
 ᾤετο καταπεπωκέναι, ζῶντας ἐξεμέση. οὐ γὰρ ἔλαβον καύχημα κατὰ
 τῶν πεπτωκότων, ἀλλ' ἐν οἷς ἐπλεόναζον αὐτοί, τοῦτο τοῖς ἐν-
 15 δεεστέροις ἐπήρκουν μητρικὰ σπλάγχνα ἔχοντες, καὶ πολλὰ περὶ
 αὐτῶν ἐκχέοντες δάκρυα πρὸς τὸν πατέρα, ζῶν ἠτήσαντο, καὶ
 ἔδωκεν αὐτοῖς ἦν καὶ συνεμερίσαντο τοῖς πλησίον, κατὰ πάντα
 νικηφόροι πρὸς θεὸν ἀπελθόντες. εἰρήνην ἀγαπήσαντες αἱ καὶ
 εἰρήνην ἡμῖν παρεγγυήσαντες, μετ' εἰρήνης ἐχώρησαν πρὸς θεόν, μὴ
 20 καταλιπόντες πόνον τῇ μητρὶ μηδὲ στάσιν καὶ πόλεμον τοῖς ἀδελ-
 φοῖς ἀλλὰ χαρὰν καὶ εἰρήνην καὶ ὁμόνοϊαν καὶ ἀγάπην.

ταῦτα καὶ περὶ τῆς τῶν μακαρίων ἐκείνων πρὸς τοὺς παρα- 8
 πεπτωκotas τῶν ἀδελφῶν στοργῆς ὠφελίμως προκεισθῶ τῆς ἀπαν-
 432 θρώπου καὶ ἀνηλεοῦς ἔνεκα διαθέσεως τῶν μετὰ ταῦτα ἀφειδῶς
 τοῖς Χριστοῦ μέλεσιν προσενηγεμένων.

- Ἡ δ' αὐτὴ τῶν προειρημένων μαρτύρων γραφὴ καὶ ἄλλην τινὰ Γ 3 1
 μνήμης ἀξίαν ἱστορίαν περιέχει, ἣν καὶ οὐδεὶς ἂν γένοιτο φθόρος
 5 μὴ οὐχὶ τῶν ἐντενυζομένων εἰς γνώσιν προθεῖναι. ἔχει δὲ οὕ-
 τως. Ἀλκιβιάδου γάρ τις ἐξ αὐτῶν πάνν ἀνυμνήρην βιοῦντος 2
 βίον καὶ μηδενὸς ὅλως τὸ πρότερον μεταλαμβάνοντος, ἀλλ' ἢ ἄρτω
 μόνῳ καὶ ὕδατι χρωμένον πειρωμένον τε καὶ ἐν τῇ εἰρκτῇ οὕτω
 διάγειν, Ἀττάλῳ μετὰ τὸν πρῶτον ἀγῶνα ὃν ἐν τῷ ἀμφιθεάτρῳ
 10 ἦνυσεν, ἀπεκαλύφθη ὅτι μὴ καλῶς ποιοίῃ ὁ Ἀλκιβιάδης μὴ χρώ-
 μενος τοῖς κτίσμασι τοῦ θεοῦ καὶ ἄλλοις τέπον σκανδάλον ὑπολει-
 πόμενος. πεισθεὶς δὲ ὁ Ἀλκιβιάδης πάντων ἀνέδην μετελάμβανεν 3
 καὶ ἠνυχαρίσκει τῷ θεῷ. οὐ γὰρ ἀνεπίσκεπτοι χάριτος θεοῦ ἦσαν,
 ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἦν σύμβουλον αὐτοῖς. καὶ ταῦτα μὲν
 15 ὡδὶ ἐχέτω τῶν δ' ἀμφὶ τὸν Μοντανὸν καὶ Ἀλκιβιάδην καὶ Θεό- 4

430, 13/14 vgl. Gal. 6, 4

ATERB, D [von 430, 11 καὶ μέγιστος an], MΣA

13 καταπεπωκέναι Σ | ἔλαβον BDMΣ ἔλαβεν ATE ἔλαβε R | 18/19
 εἰρήνην — εἰρήνην ἡμῖν BDMΣA εἰρήνην ἡμῖν — εἰρήνην TcER εἰρήνην — εἰρήνην
 αἱ A εἰρήνην — εἰρήνην T¹ | 23 προκεισθῶ BDMΣA προσκείσθῶ ATER
 5 προθεῖναι T¹BDMΣ προσηθεῖναι ATcER | 10 ποιοίῃ BD ποιοίμ A
 ποιῇ TER ποιῇ M | ὁ BDM > ATER | 15 Ἀλκιβιάδην] Μιλτιάδην Zahn
 GK 2, 125 [zweifeln]

432 δοτον περὶ τὴν Φρυγίαν ἄρτι τότε πρῶτον τὴν περὶ τοῦ προφη-
 τεύειν ὑπόληψιν παρὰ πολλοῖς ἐκφερομένων (πλείστα γὰρ οὖν καὶ
 ἄλλαι παραδοξοποιίαι τοῦ θείου χαρίσματος εἰς ἔτι τότε κατὰ δια-
 φόρους ἐκκλησίας ἐκτελούμεναι πίστιν παρὰ πολλοῖς τοῦ κακείνου
 20 προφητεύειν παρῆχον) καὶ δὴ διαφορίας ὑπαρχούσης περὶ τῶν δε-
 δηλωμένων, αὐθις οἱ κατὰ τὴν Γαλλίαν ἀδελφοὶ τὴν ἰδίαν κρίσιν
 καὶ περὶ τούτων εὐλαβῇ καὶ ὀρθοδοξοτάτην ὑποτάττουσιν, ἐκθέμενοι
 καὶ τῶν παρ' αὐτοῖς τελειωθέντων μαρτύρων διαφοροῦς ἐπιστολάς,
 ἃς ἐν δεσμοῖς ἔτι ὑπάρχοντες τοῖς ἐπ' Ἀσίας καὶ Φρυγίας ἀδελφοῖς
 25 διεχάραξαν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Ἐλευθέρῳ τῷ τότε Ῥωμαίων ἐπισκόπῳ,
 τῆς τῶν ἐκκλησιῶν εἰρήνης ἕνεκα προσβέοντες.

Οἱ δ' αὐτοὶ μάρτυρες καὶ τὸν Εἰρηναῖον, πρεσβύτερον ἤδη τότε A 4 1
 ὄντα τῆς ἐν Λουγδούνῳ παροικίας, τῷ δηλωθέντι κατὰ Ῥώμην
 ἐπισκόπῳ συνίστων, πλείστα τῷ ἀνδρὶ μαρτυροῦντες, ὥς αἱ τοῦτον
 30 ἔχουσαι τὸν τρόπον δηλοῦσι φωναί

434 >Χαίρειν ἐν θεῷ σε πάλιν εὐχόμεθα καὶ αἰεὶ, πάτερ Ἐλεύθερε. 2
 >ταῦτά σοι τὰ γράμματα προετρεψάμεθα τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν καὶ κοι-
 >νωνὸν Εἰρηναῖον διακομίσαι, καὶ παρακαλοῦμεν ἔχειν σε αὐτὸν ἐν
 >παραθέσει, ζηλωτὴν ὄντα τῆς διαθήκης Χριστοῦ. εἰ γὰρ ἥδαιμεν
 5 >τόπον τινὶ δικαιοσύνην περιποιεῖσθαι, ὥς πρεσβύτερον ἐκκλησίας,
 >ὅπερ ἔστιν ἐπ' αὐτῷ, ἐν πρώτοις ἂν παρεθέμεθα.

τί δεῖ καταλέγειν τὸν ἐν τῇ δηλωθείσῃ γραφῇ τῶν μαρτύρων 3
 κατάλογον, ἰδίᾳ μὲν τῶν ἀποτμήσει κεφαλῆς τετελειωμένων, ἰδίᾳ
 δὲ τῶν θηρσὶν εἰς βορὰν παραβεβλημένων, καὶ αὐθις τῶν ἐπὶ τῆς
 10 εἰρκτῆς κεκοιμημένων, τὸν τε ἀριθμὸν τῶν εἰς ἔτι τότε περιόντων
 ὁμολογητῶν; ὅτῳ γὰρ φίλον, καὶ ταῦτα ῥᾷδιον πληρέστατα δια-
 γνῶναι μετὰ χειρὸς ἀναλαβόντι τὸ σῶγγραμμα, ὃ καὶ αὐτὸ τῇ τῶν
 μαρτύρων συναγωγῇ πρὸς ἡμῶν, ὥς γοῶν ἔφην, κατείλεκται. ἀλλὰ
 τὰ μὲν ἐπ' Ἀρτωνίνου τοιαῦτα

15 τούτου δὴ ἀδελφὸν Μάρκον Αὐρήλιον Καίσαρα λόγος ἔχει Γερ- E 5 1
 μανοῖς καὶ Σαρμάταις ἀντιπαραταττόμενον μάχῃ, δίψει πιεζομένης
 αὐτοῦ τῆς στρατιᾶς, ἐν ἀμηχανίᾳ γενέσθαι· τοὺς δ' ἐπὶ τῆς Μελι-

2/3 Apoc. 1, 9 — 13 400, 9—11

ATERBDMΣΔ

27 ἤδη > B ἔτι A

1 πάλιν TERBDMΣΔ ἐν πᾶσιν A | 2 ἃ προεγραψάμεθα Σ | 4—6 εἰ
 γὰρ — παρεθέμεθα > Σ | 14 τοιαῦτα AT¹M τοιαῦτα καὶ οὕτως ἔχοντα Te
 [getilgt], ERBD

434 τὴν ἡς οὕτω καλουμένης λεγεῶνος στρατιώτας διὰ πίστεως ἐξ ἐκείνου
καὶ εἰς δεῦρο συνεστῶσης ἐν τῇ πρὸς τοὺς πολεμίους παρατάξει γόνυ
20 θέντας ἐπὶ γῆν κατὰ τὸ οἰκτεῖον ἡμῖν τῶν εὐχῶν ἔθος ἐπὶ τὰς πρὸς
τὸν θεὸν ἰκεσίας τραπέσθαι, παραδόξον δὲ τοῖς πολεμίους τοῦ τοι- 2
ούτου δὴ θεάματος φανέντος, ἄλλο τι λόγος ἔχει παραδοξότερον
ἐπι καταλαβεῖν αὐτίκα, σκηπτὸν μὲν εἰς φυγὴν καὶ ἀπώλειαν συνελαύ-
νοντα τοὺς πολεμίους, ὄμβρον δὲ ἐπὶ τὴν τῶν τὸ θεῖον παρακεκλη-
25 κότων στρατιάν, πᾶσαν αὐτὴν ἐκ τοῦ δίφου μέλλουσαν ὅσον οὕτω
διαφθεῖρεσθαι ἀνακτώμενον. ἡ δ' ἱστορία φέρεται μὲν καὶ παρὰ 3
τοῖς πόρρω τοῦ καθ' ἡμᾶς λόγου συγγραφεῦσιν οἷς μέλλον γέγονεν
τῆς κατὰ τοὺς δηλουμένους γραφῆς, δεδήλωται δὲ καὶ πρὸς τῶν
436 ἡμετέρων. ἀλλὰ τοῖς μὲν ἔξωθεν ἱστορικοῖς, ἅτε τῆς πίστεως ἀνοι-
κείοις, τίθεται μὲν τὸ παράδοξον, οὐ μὴν καὶ ταῖς τῶν ἡμετέρων
εὐχαῖς τοῦθ' ὁμολογήθη γεγονέναι· τοῖς δέ γε ἡμετέροις, ἅτε ἀλη-
θείας φίλοις, ἀπλῶς καὶ ἀκακοήθει τρόπῳ τὸ πραχθὲν παραδέδο-
5 ται. τούτων δ' ἂν εἴη καὶ Ἀπολινάριος, ἐξ ἐκείνου φήσας τὴν δι' 4
εὐχῆς τὸ παράδοξον πεποιηκυῖαν λεγεῶνα οἰκτεῖαν τῷ γεγονότι πρὸς
τοῦ βασιλέως εἰληφέναι προσηγορίαν, κεραυνοβόλον τῇ Ῥωμαίων
ἐπιζληθείσαν φωνῇ. μάρτυς δὲ τούτων γένοιτ' ἂν ἀξιώχρεως ὁ Τερ- 5
τυλλιανός, τὴν Ῥωμαϊκὴν τῇ συγκλήτῳ προσφωνήσας ὑπὲρ τῆς
10 πίστεως ἀπολογίαν, ἣς καὶ πρόσθεν ἐμνημονεύσαμεν, τὴν τε ἱστορίαν
βεβαιῶν σὺν ἀποδείξει μείζονι καὶ ἐναργεστέρῃ· γράφει δ' οὖν καὶ 6
αὐτός, λέγων Μάρκου τοῦ συνετωτάτου βασιλέως ἐπιστολὰς εἰς ἔτι
νῦν φέρεσθαι ἐν αἷς αὐτὸς μαρτυρεῖ ἐν Γερμανίᾳ ὕδατος ἀπορία
μέλλοντα αὐτοῦ τὸν στρατὸν διαφθεῖρεσθαι ταῖς τῶν Χριστιανῶν
15 εὐχαῖς σεσῶσθαι, τοῦτον δὲ φησὶν καὶ θάνατον ἀπειλῆσαι τοῖς κατη-
γορεῖν ἡμῶν ἐπιχειροῦσιν· οἷς ὁ δηλωθεὶς ἀνὴρ καὶ ταῦτα προσ- 7
επιλέγει

ποταποὶ οὖν οἱ νόμοι οὗτοι, οἱ καθ' ἡμῶν μόνων ἔπονται
ἄσεβεῖς, ἄδικοι, ὧμοί; οὓς οὔτε Οὐεσπασιανὸς ἐφύλαξεν, καίτοι γε
20 Ἰουδαίους νικῆσας, οὓς Τραϊανὸς ἐκ μέρους ἐξουθένησεν, κωλύων

10 110, 16 ff. 176, 8 ff. 272, 15 ff. — 11—22 Tertull. apol. 5

ATERBDMΣΑ

21 τὸν 97 BDM 97 ATER

9 τὴν ῥωμαϊκὴν τῇ BDMΣ τῇ ῥωμαϊκῇ ATER | 11 ἐναργεστέρῃ
T¹D¹Σ corr. T⁰D | 13 μαρτυρεῖ ATER μαρτύρεται BDM | 18 οἱ ΠΣ
οἷς Valois, richtig für Tertullgr | μόνων TERBDM μόνον A μόνου Tertgr |
19 ἄδικοι ABDMΣ ἁδόκιμοι TER

436 ἐκζητεῖσθαι Χριστιανούς, οὐς οὔτε Ἀδριανός, καίτοι γε πάντα τὰ
περίεργα πολυπραγμονῶν, οὔτε ὁ Εὐσεβὴς ἐπικληθεὶς ἐπεκύρωσεν.

ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὅπη τις ἐθέλοι, τιθέσθω.

μετίωμεν δ' ἡμεῖς ἐπὶ τὴν τῶν ἐξῆς ἀκολουθίαν. Ποθεινοῦ 8

25 δὴ ἐφ' ὅλοις τῆς ζωῆς ἔτεσιν ἐνενήκοντα σὺν τοῖς ἐπὶ Γαλλίας μαρ-
τυρήσασιν τελειωθέντος, Εἰρηναῖος τῆς κατὰ Λούγδουνον ἡς ὁ
438 Ποθεινὸς ἡγήτο παροικίας τὴν ἐπισκοπὴν διαδέχεται. Πολυκάρπου
δὲ τοῦτον ἀκουστὴν γενέσθαι κατὰ τὴν νέαν ἐμανθάνομεν ἡλι-
κίαν. οὗτος τῶν ἐπὶ Ῥώμῃς τὴν διαδοχὴν ἐπισκόπων ἐν τρίτῃ 9
συντάξει τῶν πρὸς τὰς αἰρέσεις παραθέμενος, εἰς Ἐλεῦθερον, οὗ τὰ
5 κατὰ τοὺς χρόνους ἡμῖν ἐξετάζεται, ὥς ἂν δὴ κατ' αὐτὸν σπονδαζο-
μένης αὐτῷ τῆς γραφῆς, τὸν κατάλογον ἴσῃσι, γράφων ᾧδε.

θεμελιώσαντες οὖν καὶ οἰκοδομήσαντες οἱ μακάριοι ἀπόστολοι 6 1
τὴν ἐκκλησίαν, Αἰνῶ τὴν τῆς ἐπισκοπῆς λειτουργίαν ἐνεχείρισαν.
τούτου τοῦ Αἰνῶ Παῦλος ἐν ταῖς πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολαῖς μέμνη-
10 ται. διαδέχεται δ' αὐτὸν Ἀνέγκλητος, μετὰ τοῦτον δὲ τρίτῳ τόπῳ 2
ἀπὸ τῶν ἀποστόλων τὴν ἐπισκοπὴν κληροῦται Κλήμης, ὁ καὶ
ἐξορακῶς τοὺς μακαρίους ἀποστόλους καὶ συμβεβληκῶς αὐτοῖς καὶ
ἔτι ἑναυλον τὸ κήρυγμα τῶν ἀποστόλων καὶ τὴν παράδοσιν πρὸ
ὀφθαλμῶν ἔχων, οὐ μόνος ἔτι γὰρ πολλοὶ ὑπελείποντο τότε ὑπὸ
15 τῶν ἀποστόλων δεδιδαγμένοι. ἐπὶ τούτου οὖν τοῦ Κλήμεντος 3
στάσεως οὐκ ὀλίγης τοῖς ἐν Κορίνθῳ γενομένης ἀδελφοῖς, ἐπέστειλεν
ἢ ἐν Ῥώμῃ ἐκκλησία ἱκανωτάτην γραφὴν τοῖς Κορινθίοις, εἰς εἰρήνην
συμβιβάζουσα αὐτοὺς καὶ ἀνανεοῦσα τὴν πίστιν αὐτῶν καὶ ἦν νεωστὶ
ἀπὸ τῶν ἀποστόλων παράδοσιν εἰλήφει.

20 καὶ μετὰ βραχεία φησὶν

τὸν δὲ Κλήμεντα τοῦτον διαδέχεται Εὐάρεστος καὶ τὸν Εὐά- 4
ρεστον Ἀλέξανδρος, εἰθ' οὕτως ἔκτος ἀπὸ τῶν ἀποστόλων καθίστα-

7—19 Iren. 3, 3, 3 — 9/10 II Tim. 4, 21 — 21—S. 440, 2 Iren. 3, 3, 3

ATERBDMΣΑ

21 ἐκζητεῖσθαι BDM ἐπιζητεῖσθαι ATER | 22 ἀσεβὴς M | 23 ἀλλὰ—
τιθέσθω > Σ | ἐθέλοι BDM ἐθέλη ATER

5 ἡμῖν > Σ so dass der Satz auf Irenaeus bezogen wird | 8 ἐνεχείρισαν
ATER ἐνεχείρησαν BDM | 11 ὁ AM δς TER > BD | 19 auf εἰλήφει
folgte κηρύσσουσα [annuntians], das durch falsche Abgrenzung des Excerpts weg-
gelassen ist | 22 ἔκτος καὶ [=ς] M

438 >ται Ξύστος, μετὰ δὲ τοῦτον Τελεσφόρος, ὃς καὶ ἐνδόξως ἐμαρ-
 >τύρησεν· ἔπειτα Ὑγῖνος, εἶτα Πίος, μεθ' ὃν Ἀνίκητος. διαδεξαμένον
 25 >τὸν Ἀνίκητον Σωτήρος, νῦν δωδεκάτῳ τόπῳ τὸν τῆς ἐπισκοπῆς
 >ἀπὸ τῶν ἀποστόλων κατέχει κληρὸν Ἐλεῦθερος. τῇ αὐτῇ τάξει 5
 440 >καὶ τῇ αὐτῇ διδαχῇ ἣ τε ἀπὸ τῶν ἀποστόλων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ παρὰ-
 >δοσίς καὶ τὸ τῆς ἀληθείας κήρυγμα κατήντηκεν εἰς ἡμᾶς.

Ταῦτα ὁ Εἰρηναῖος ἀκολούθως ταῖς προδιεξοδευθείσαις ἡμῖν ὑπο- Z 7 1
 γράφας ἱστορίαις ἐν οἷς ἐπέγραψεν, πέντε οὖσι τὸν ἀριθμόν, Ἐλέγχον
 5 καὶ ἀνατροπῆς τῆς ψευδωνύμου γνώσεως, ἐν δευτέρῳ τῆς αὐτῆς ὑπο-
 θέσεως, ὅτι δὴ καὶ εἰς αὐτὸν ὑποδείγματα τῆς θείας καὶ παραδόξου
 δυνάμεως ἐν ἐκκλησίαις τισὶν ὑπολέλειπτο, διὰ τούτων ἐπισημαίνε-
 ται, λέγων

>τοσοῦτον δὲ ἀποδέουσιν τοῦ νεκρὸν ἐγείραι, καθὼς ὁ κύριος 2
 10 >ἤγειρεν καὶ οἱ ἀπόστολοι διὰ προσευχῆς καὶ ἐν τῇ ἀδελφότητι
 >πολλάκις διὰ τὸ ἀναγκαῖον καὶ τῆς κατὰ τόπον ἐκκλησίας πάσης
 >αἰτησαμένης μετὰ νηστείας καὶ λιτανείας πολλῆς ἐπέστρεψεν τὸ
 >πνεῦμα τοῦ τετελευτηκότος καὶ ἐχαρίσθη ὁ ἄνθρωπος ταῖς εὐχαῖς
 >τῶν ἀγίων.

15 καὶ αὐθίς φησιν μεθ' ἕτερα

>εἰ δὲ καὶ τὸν κύριον φαντασιωδῶς τὰ τοιαῦτα πεποιηκέναι 3
 >φήσουσιν, ἐπὶ τὰ προφητικά ἀνάγοντες αὐτούς, ἐξ αὐτῶν ἐπιδείξο-
 >μεν πάντα οὕτως περὶ αὐτοῦ καὶ προειρηθῆναι καὶ γεγονέναι βεβαίως
 >καὶ αὐτὸν μόνον εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ· δι' ὃ καὶ ἐν τῷ ἐκείνου
 20 >ὀνόματι οἱ ἀληθῶς αὐτοῦ μαθηταί, παρ' αὐτοῦ λαβόντες τὴν χάριν
 >ἐπιτελοῦσιν ἐπ' ἐνεργείᾳ τῇ τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων, καθὼς εἰς
 >ἐκαστος τὴν δωρεὰν εἴληφεν παρ' αὐτοῦ. οἱ μὲν γὰρ δαίμονας 4

5 I Tim. 6, 20 — 9—14 Iren. 2, 31, 2 — 16—S. 442, 10 Iren. 2, 32, 4

ATERBDMΣΑ

24 διαδεχομένον T¹ corr. Tc διαδεξάμενος E¹ corr. E¹ διαδεξαμένον δὲ Iren

1 διδαχῇ ATERBDΣ διάδοχῇ M nach Conjectur, ταύτη τῇ τάξει καὶ δια-
 δοχῇ Iren | ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ TeERBDM Iren ἐκκλησία T¹ ἐκκλησιαστικῇ A

11 καὶ τῆς BDMΣ τῆς ATER (διὰ τι ἀναγκαῖον) τῆς Iren lat [falsch] | 12 καὶ
 λιτανείας πολλῆς ATERMΣΑ Iren πολλῆς καὶ ἀγνείας BD | 17/18 ἐπιδείξο-
 μεν T durch Rasur corr., E durch Rasur corr., RM Iren ἐπιδείξομεν AT¹E¹BD A

440 >ἐλαύνουσιν βεβαίως καὶ ἀληθῶς, ὥστε πολλάκις καὶ πιστεύειν ἐκεί-
 24 >νους αὐτοὺς τοὺς καθαρισθέντας ἀπὸ τῶν πονηρῶν πνευμάτων καὶ
 442 >εἶναι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, οἱ δὲ καὶ πρόγνωσιν ἔχουσιν τῶν μελλόντων
 >καὶ ὁπτασίας καὶ ῥήσεις προφητικὰς, ἄλλοι δὲ τοὺς κάμνοντας διὰ
 >τῆς τῶν χειρῶν ἐπιθέσεως ἰῶνται καὶ ὕμεις ἀποκαθιστᾶσιν, ἤδη
 >δέ, καθὼς ἔφαμεν, καὶ νεκροὶ ἠγέρθησαν καὶ παρέμειναν σὺν ἡμῖν
 5 >ἔτεσιν ἱκανοῖς, καί, τί γάρ; οὐκ ἔστιν ἀριθμὸν εἰπεῖν τῶν χαρισμάτων- 5
 >των ὧν κατὰ παντὸς τοῦ κόσμου ἡ ἐκκλησία παρὰ θεοῦ λαβοῦσα
 >ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ σταυρωθέντος ἐπὶ Ποντίου Πι-
 >λάτου ἐκάστης ἡμέρας ἐπ' εὐεργεσίᾳ τῇ τῶν ἐθνῶν ἐπιτελεῖ, μήτε
 >ἐξαπατῶσά τινας μήτε ἐξαργυρίζομένη· ὥς γὰρ δωρεὰν εἴληφεν παρὰ
 10 >θεοῦ, δωρεὰν καὶ διακονεῖ.

καὶ ἐν ἑτέρῳ δὲ τόπῳ ὁ αὐτὸς γράφει

6

>καθὼς καὶ πολλῶν ἀκούομεν ἀδελφῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ προφη-
 >τικὰ χαρίσματα ἔχόντων καὶ παντοδαπαῖς λαλούντων διὰ τοῦ
 >πνεύματος γλώσσαις καὶ τὰ κρύφια τῶν ἀνθρώπων εἰς φανερόν
 15 >ἀγόντων ἐπὶ τῷ συμφέροντι καὶ τὰ μυστήρια τοῦ θεοῦ ἐκδιηγου-
 >μένων.

ταῦτα καὶ περὶ τοῦ διαφορὰς χαρισμάτων μέχρι καὶ τῶν δηλου-
 μένων χρόνων παρὰ τοῖς ἀξίοις διαμεῖναι.

Ἐπεὶ δὲ ἀρχόμενοι τῆς πραγματείας ὑπόσχεσιν πεποιήμεθα παρα- H 8 1
 20 θῆσεσθαι κατὰ καιρὸν εἰπόντες τὰς τῶν ἀρχαίων ἐκκλησιαστικῶν
 πρεσβυτέρων τε καὶ συγγραφέων φωνὰς ἐν αἷς τὰς περὶ τῶν ἐν-
 διαθήκων γραφῶν εἰς αὐτοὺς κατελθούσας παραδόσεις γραφῇ παρα-
 δεδώκασιν, τούτων δὲ καὶ ὁ Εἰρηναῖος ἦν, φέρε, καὶ τὰς αὐτοῦ
 παραθώμεθα λέξεις, καὶ πρώτας γε τὰς περὶ τῶν ἱερῶν εὐαγγελίων, 2
 25 οὕτως ἔχούσας

>ὁ μὲν δὴ Ματθαῖος ἐν τοῖς Ἑβραίοις τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν διαλέκτῳ
 >καὶ γραφῇ ἐξηγήρεκεν εὐαγγελίον, τοῦ Πέτρου καὶ τοῦ Παύλου ἐν

4 440, 10—14 — 9/10 Matth. 10, 8 — 12—16 Iren. 5, 6, 1 — 19—23
 190, 6—11 — 26—S. 444, 7 Iren. 3, 1, 1

ATERBDMΣΑ

24 τοὺς ΑΑ Iren > TERBDMΣ

9 τινα D durch Ras., Iren | 18 χρόνων] προφητῶν Σ [נביאן verschrieben
 für נביא] | 19 ἐπεὶ δὲ] ἐπειδὴ Α

444 >Ρώμη εὐαγγελιζομένων καὶ θεμελιούντων τὴν ἐκκλησίαν· μετὰ δὲ 3
 >τὴν τούτων ἔξοδον Μάρκος, ὁ μαθητὴς καὶ ἐρμηνευτὴς Πέτρου, καὶ
 >αὐτὸς τὰ ὑπὸ Πέτρον κηρυσσόμενα ἐγγράφως ἡμῖν παραδέδωκεν·
 >καὶ Λουκᾶς δέ, ὁ ἀκόλουθος Παύλου, τὸ ὑπ' ἐκείνου κηρυσσόμενον
 5 >εὐαγγέλιον ἐν βίβλῳ κατέθετο. ἔπειτα Ἰωάννης, ὁ μαθητὴς τοῦ 4
 >κυρίου, ὁ καὶ ἐπὶ τὸ στήθος αὐτοῦ ἀναπεσών, καὶ αὐτὸς ἐξέδωκεν
 >τὸ εὐαγγέλιον, ἐν Ἐφέσῳ τῆς Ἀσίας διατρίβων·.

ταῦτα μὲν οὖν ἐν τρίτῳ τῆς εἰρημένης ὑποθέσεως τῷ προδηλω- 5
 >θέντι εἴρηται, ἐν δὲ τῷ πέμπτῳ περὶ τῆς Ἰωάννου Ἀποκαλύψεως
 10 καὶ τῆς ψήφου τῆς τοῦ ἀντιχρίστου προσηγορίας οὕτως διαλαμ-
 βάνει·

>τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων καὶ [ἐν πᾶσι δὲ τοῖς σπονδαίοις καὶ
 >ἀρχαίοις ἀντιγράφοις τοῦ ἀριθμοῦ τούτου κειμένον καὶ μαρτυροῦν-
 >των αὐτῶν ἐκείνων τῶν κατ' ὄψιν τὸν Ἰωάννην ἑορακότων καὶ
 15 >τοῦ λόγου διδάσκοντος ἡμᾶς ὅτι ὁ ἀριθμὸς τοῦ ὀνόματος τοῦ θη-
 >ρίου κατὰ τὴν Ἑλλήνων ψήφον διὰ τῶν ἐν αὐτῷ γραμμάτων ἐμ-
 >φαίνεται·.

καὶ ὑποκαταβάς περὶ τοῦ αὐτοῦ φάσκει

6

>ἡμεῖς οὖν οὐκ ἀποκινδυνεύομεν περὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀντι-
 20 >χρίστου ἀποφαινόμενοι βεβαιωτικῶς. εἰ γὰρ ἔδει ἀναφανδὸν <ἐν>
 >τῷ νῦν καιρῷ κηρύττεσθαι τοῦτομα αὐτοῦ, δι' ἐκείνου ἂν ἐρρέθη
 >τοῦ καὶ τὴν ἀποκάλυψιν ἑορακότος· οὐδὲ γὰρ πρὸ πολλοῦ χρόνου
 >ἑωράθη. ἀλλὰ σχεδὸν ἐπὶ τῆς ἡμετέρας γενεᾶς, πρὸς τῷ τέλει τῆς
 >Δομετιανοῦ ἀρχῆς·.

25 ταῦτα καὶ περὶ τῆς Ἀποκαλύψεως ἱστόρηται τῷ δεδηλωμένῳ· 7

6 Ioann. 13, 25, 21, 20 — 10 Apoc. 13, 18 — 12—17 Iren. 5, 30, 1 —
 19—24 Iren. 5, 30, 3 — 20—24 = 230, 23—232, 2

ATERBDMΣΔ

3/4 ἐγγράφως—κηρυσσόμενον > Δ | 10 τῆς² BDΣΔ vgl. 230, 19 τῆς
 περὶ ATERM | 16 ἐλλήνων BDM τῶν ἐλλήνων ATER | ἐν αὐτῷ ABD
 MΔ Iren αὐτῶν TER αὐτοῦ oder αὐτῆς Σ | 20 εἰ γὰρ ΠΔΣ εἰ δὲ 230, 23
 εἰδότες ὅτι εἰ Iren | 20/21 τῷ Π ἐν τῷ ΣΔ 230, 23

446 μένεται δὲ καὶ τῆς Ἰωάννου πρώτης ἐπιστολῆς, μαρτυρίας ἐξ αὐτῆς
πλείστας εἰσφέρον, ὁμοίως δὲ καὶ τῆς Πέτρου προτέρας. οὐ μόνον
δὲ οἶδεν, ἀλλὰ καὶ ἀποδέχεται τὴν τοῦ Ποιμένος γραφὴν, λέγων

καλῶς οὖν ἡ γραφὴ ἡ λέγουσα πρῶτον πάντων πιστευσον
5 ὅτι εἷς ἐστὶν ὁ θεὸς ὁ τὰ πάντα κτίσας καὶ καταρτίσας
καὶ τὰ ἐξῆς.

καὶ ῥητοῖς δέ τιον ἐκ τῆς Σολομῶνος Σοφίας κέχρηται, μόνον 8
οὐχὶ φάσκων

ὁρασις δὲ θεοῦ περιποιητικὴ ἀφθαρσίας, ἀφθαρσία δὲ ἐγγὺς
10 εἶναι ποιεῖ θεοῦ.

καὶ ἀπομνημονευμάτων δὲ ἀποστολικῶν τινας πρεσβυτέρου, οὗ
τοῦνομα σιωπῇ παρέδωκεν, μνημονεύει ἐξηγήσεις τε αὐτοῦ θείων
γραφῶν παρατίθεται. ἔτι καὶ Ἰουστίνου τοῦ μάρτυρος καὶ Ἰγνα- 9
τίου μνήμην πεποιήται, μαρτυρίαις αὐτοῖς καὶ ἀπὸ τῶν τούτοις
15 γραφέντων κεχρημένος, ἐπήγγελλται δ' αὐτὸς ἐκ τῶν Μαρκίωνος
συγγραμμάτων ἀντιλέξειν αὐτῷ ἐν ἰδίῳ σπονδάσματι. καὶ περὶ 10
τῆς κατὰ τοὺς ἐβδομήκοντα ἐρμηνείας τῶν θεοπνεύστων γραφῶν
ἄκουε οἷα κατὰ λέξιν γράφει

ὁ θεὸς οὖν ἄνθρωπος ἐγένετο καὶ αὐτὸς κύριος ἔσωσεν ἡμᾶς,
20 δοὺς τὸ τῆς παρθένου σημεῖον, ἀλλ' οὐχ ὥς ἐνιοὶ φασιν τῶν νῦν
τολμῶντων μεθερμηνεύειν τὴν γραφὴν, «ἰδοὺ ἡ νεᾶνις ἐν γαστρὶ
ἔξει καὶ τέξεται υἱόν» ὥς Θεοδοτίων ἡρμήνευσεν ὁ Ἐφέσιος
καὶ Ἀκύλας ὁ Ποντικός, ἀμφοτέρω Ἰουδαῖοι προσήλυτοι, οἷς

1/2 Iren. 3, 16, 5 [I Ioann. 2, 18—22]. 8 [I Ioann. 4, 1—3. 5, 1] — 2 Iren.
4, 9, 2. 5, 7, 2 [I Petr. 1, 8]. 4, 16, 5 [I Petr. 2, 16] — 4/5 Iren. 4, 20, 2 [Herm.
mand. 1] — 9/10 Iren. 4, 38, 3 — Sap. Sal. 6, 20 — 11—13 Iren. 4, 27, 1. 2.
28, 1. 30, 1. 31, 1. 32, 1 — 13/14 Iren. 4, 6, 2. 5, 26, 2. 28, 4 vgl. 366, 15—24.
278, 17—21 — 15/16 Iren. 1, 27, 4 — 19—S. 448, 2 Iren. 3, 21, 1 —
21/22 Iren. 7, 14

ATERBDMΣΔ

1/2 μαρτυρία — πλείστας T^eERDM μαρτύρια — πλείστα AT¹B | 4 οὖν
TERBDM οὖν εἶπεν A ergo refert A ergo pronuntiauit Iren^{lat} | 7—10 μό-
νον — θεοῦ > Δ | 12 παρέδωκεν BDM παραδέδωκεν ATER | 15 δ'
ATER δὲ ὁ BM δ' ὁ D | 20 αὐτὸς δοὺς Iren

448 κατακολουθήσαντες οἱ Ἑβριῶναι ἐξ Ἰωσήφ αὐτὸν γεγενῆσθαι γρά-
-σκουσιν.

τούτοις ἐπιφέρει μετὰ βραχεία λέγων

11

πρὸ τοῦ γὰρ Ῥωμαίους κρατῦναι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν, ἔτι τῶν
5 >Μακεδόνων τὴν Ἀσίαν κατεχόντων, Πτολεμαῖος ὁ Λάγον φιλοτι-
-μούμενος τὴν ἐπ' αὐτοῦ κατεσκευασμένην βιβλιοθήκην ἐν Ἀλεξαν-
-δρεία κοσμήσαι τοῖς πάντων ἀνθρώπων συγγράμμασιν ὅσα γε σπον-
-δαία ὑπῆρχεν, ἡγήσατο παρὰ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν
-διάλεκτον σχεῖν αὐτῶν μεταβεβλημένας τὰς γραφάς. οἱ δέ, ὑπὴ- 12
10 >κονον γὰρ ἔτι τοῖς Μακεδόσιν τότε, τοὺς παρ' αὐτοῖς ἐμπειροτάτους
-τῶν γραφῶν καὶ ἀμφοτέρων τῶν διαλέκτων, ἐβδομήκοντα πρεσβυ-
-τέρους, ἔπεμψαν Πτολεμαίῳ, ποιήσαντος τοῦ θεοῦ ὅπερ ἠβούλετο.
-ὁ δὲ ἰδίᾳ πείραν αὐτῶν λαβεῖν θελήσας εὐλαβηθεὶς τε μή τι ἄρα 13
-συνθήμενοι ἀποκρύψωσι τὴν ἐν ταῖς γραφαῖς διὰ τῆς ἑρμηνείας
15 >ἀλήθειαν, χωρίσας αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων ἐκέλευσε τοὺς πάντας τὴν
-αὐτὴν ἑρμηνείαν γράφειν, καὶ τοῦτ' ἐπὶ πάντων τῶν βιβλίων
-ἐποίησεν. συνελθόντων δὲ αὐτῶν ἐπὶ τὸ αὐτὸ παρὰ τῷ Πτολε- 14
-μαίῳ καὶ συναντιβαλόντων ἑκάστου τὴν ἑαυτοῦ ἑρμηνείαν, ὁ μὲν
-θεὸς ἐδοξάσθη, αἱ δὲ γραφαὶ ὄντως θεαὶ ἐγνώσθησαν, τῶν πάντων
20 >τὰ αὐτὰ ταῖς αὐταῖς λέξεσιν καὶ τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασιν ἀναγορευσάν-
-των ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους, ὥστε καὶ τὰ παρόντα ἔθνη γινῶναι
-ὅτι κατ' ἐπίπνοιαν τοῦ θεοῦ εἰσιν ἑρμηνευμένοι αἱ γραφαί. καὶ 15
-οὐδέν γε θαυμαστὸν τὸν θεὸν τοῦτο ἐνηργηκεῖν, ὅς γε καὶ ἐν τῇ
-ἐπὶ Ναβονχοδονόσορ αἰχμαλωσίᾳ τοῦ λαοῦ διαφθαρεῖσιν τῶν γρα-
450 >φῶν καὶ μετὰ ἐβδομήκοντα ἔτη τῶν Ἰουδαίων ἀνελθόντων εἰς τὴν
-χώραν αὐτῶν, ἔπειτα ἐν τοῖς χρόνοις Ἀρταξέρξου τοῦ Περσῶν βασι-
-λέως ἐνέπνευσεν Ἐσδρά τῷ ἱερεὶ ἐκ τῆς φυλῆς Λευὶ τοὺς τῶν προ-

4—S. 450, 5 Iren. 3, 21, 2

450, 3—5 vgl. I Ezra 9, 38—41

ATERBDMΣΑ

1 γεγενῆσθαι AT¹R¹BDM γεγενῆσθαι TcERcΣ Irenlat | 12 ποιήσαντος
τοῦ θ^ν ΠΣΔ vgl. praep. ev. 8, 1, 6 ποιήσαντας τοῦθ' Iren, nach Saviles Ver-
besserung | 13 ἰδίᾳ πείραν ATEBDMΑ ἰδίαν πείραν R Probe Σ διάπειραν
Iren | 16 ἑρμηνείαν γράφειν ATERBDΣ ἑρμηνείαν ποιήσασθαι M eadem inter-
pretari Δ ἑρμηνεύειν γραφὴν Iren, nach Stroths Verbesserung | 18 συναντι-
βαλόντων BDM συναντιβαλλόντων ATER | 23 τὸν θ^ν τοῦτο ἐνηργηκεῖν
BDM τοῦτο ἐνηργηκεῖν τὸν θ^ν ATER | 23 ὅς γε ΠΣ cum Δ ὅτε Iren

3 ἱερεὶ ABDMΣΑ Iren ἀρχιερεὶ TER

450 γεγονότων προφητῶν πάντας ἀνατάξασθαι λόγους καὶ ἀποκατα-
5 στήσαι τῷ λαῷ τὴν διὰ Μωυσέως νομοθεσίαν.

τοσαῦτα ὁ Εἰρηναῖος.

Ἐννέα δὲ καὶ δέκα ἔτεσιν τῇ βασιλείᾳ διαρκέσαντος Ἀντωνίνου, Θ 9
Κόμοδος τὴν ἡγεμονίαν παραλαμβάνει· οὐ κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος
τῶν κατ' Ἀλεξάνδρειαν ἐκκλησιῶν Ἰουλιανὸς ἐγχειρίζεται τὴν ἐπι-
10 σκοπὴν, ἐπὶ δυοκαίδεκα ἔτεσιν Ἀγριππίνου τὴν λειτουργίαν ἀπο-
πλήσαντος.

Ἠγεῖτο δὲ τηνικαῦτα τῆς τῶν πιστῶν αὐτόθι διατριβῆς ἀνὴρ Ι 10 1
κατὰ παιδείαν ἐπιδοξότατος, ὄνομα αὐτῷ Πάνταινος, ἐξ ἀρχαίου
ἔθους διδασκαλείου τῶν ἱερῶν λόγων παρ' αὐτοῖς συνεστῶτος· ὃ
15 καὶ εἰς ἡμᾶς παρατείνεται καὶ πρὸς τῶν ἐν λόγῳ καὶ τῇ περὶ τὰ
θεῖα σπουδῇ δυνατῶν συγκροτεῖσθαι παρειλήφαμεν, ἐν δὲ τοῖς μά-
λιστα κατ' ἐκεῖνο καιροῦ διαλάμψαι λόγος ἔχει τὸν δεδηλωμένον,
οἷα καὶ ἀπὸ φιλοσόφου ἀγωγῆς τῶν καλουμένων Στωϊκῶν ὁρμη-
μένον. τοσαύτην δ' οὐν φασιν αὐτὸν ἐκδυμοτάτῃ διαθέσει προθυμίαν 2
20 περὶ τὸν θεῖον λόγον ἐνδείξασθαι, ὥς καὶ κήρυκα τοῦ κατὰ Χριστὸν
εὐαγγελίου τοῖς ἐπ' ἀνατολῆς ἔθνεσιν ἀναδειχθῆναι, μέχρι καὶ τῆς
Ἰνδῶν στειλάμενον γῆς. ἦσαν γάρ, ἦσαν εἰς ἔτι τότε πλείους εὐ-
αγγελισταὶ τοῦ λόγου, ἔνθεον ζῆλον ἀποστολικοῦ μιμήματος συνεισ-
φέρειν ἐπ' αὐξήσει καὶ οἰκοδομῇ τοῦ θεῖου λόγου προσηθούμενοι·
25 ὧν εἷς γενόμενος καὶ ὁ Πάνταινος, καὶ εἰς Ἰνδοὺς ἐλθεῖν λέγεται, 3
ἐνθα λόγος εὗρεν αὐτὸν προφθάσαν τὴν αὐτοῦ παρουσίαν τὸ κατὰ
Ματθαῖον εὐαγγέλιον παρὰ τισὶν αὐτόθι τὸν Χριστὸν ἐπεγνωκόσιν,
οἷς Βαρθολομαῖον τῶν ἀποστόλων ἕνα κηρῶσαι αὐτοῖς τε Ἑβραίων
452 γράμμασι τὴν τοῦ Ματθαίου καταλείψαι γραφὴν, ἣν καὶ σφύζεσθαι 4
εἰς τὸν δηλούμενον χρόνον. ὁ γε μὴν Πάνταινος ἐπὶ πολλοῖς 4
κατορθώμασι τοῦ κατ' Ἀλεξάνδρειαν τελευτῶν ἡγεῖται διδασκαλείου,
ζώσῃ φωνῇ καὶ διὰ συγγραμμάτων τοὺς τῶν θεῶν δογμάτων θη-
5 σανροὺς ὑπομνηματιζόμενος.

Κατὰ τοῦτον ταῖς θείαις γραφαῖς συνασκούμενος ἐπ' Ἀλεξαν- ΙΑ 11 1
δρείας ἐγνωρίζετο Κλήμης, ὁμώνυμος τῷ πάλαι τῆς Ῥωμαίων ἐκ-

ATERBDMΣΑ

10/11 ἀποπλήσαντος TERBDM ἀναπλήσαντος Α | 12/13 ἀνὴρ κατὰ
παιδείαν BDMΣΑ τῶν ἀπὸ παιδείας ἀνὴρ ΑΤΕΡ | 18/19 ὁρμημένον TcER
BDM ὁρμώμενον ΑΤ¹

4 δογμάτων TcERBDMΣΑ γραμμάτων ΑΤ¹ vgl. Hieronym. de uir. ill. 36
huius multi quidem in sanctam scripturam extant commentarii

Eusebius, Kirchengeschichte.

13

452 κλησίας ἡγησάμενον φοιτητῇ τῶν ἀποστόλων· ὃς δὲ καὶ ὀνομαστὶ 2
 ἐν αἷς συνέταξεν Ὑποτυπώσεις ὡς ἂν διδασκάλου τοῦ Πανταίνου
 10 μέμνηται, τοῦτόν τε αὐτὸν καὶ τῶν Στρωματέων ἐν πρώτῳ συγ-
 γράμματι αἰνίττεσθαι μοι δοκεῖ, ὅτε τοὺς ἐμφανεστέρους ἧς κατέλιπεν
 ἀποστολικῆς διαδοχῆς ἐπισημηνάμενος ταῦτά φησιν

ἤδη δὲ οὐ γραφὴ εἰς ἐπίδειξιν τετεχνασμένη ἦδε ἡ πραγματεία, 3
 ἀλλὰ μοι ὑπομνήματα εἰς γῆρας θησανρίζεται, λήθης φάρμακον.
 15 >ἐδωλον ἀτεχνῶς καὶ σκιαγραφία τῶν ἐναργῶν καὶ ἐμψύχων ἐκείνων
 >ὧν κατηξιώθην ἐπακοῦσαι λόγων τε καὶ ἀνδρῶν μακαρίων καὶ τῶ
 >ὄντι ἀξιολόγων. τούτων ὁ μὲν ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος, ὁ Ἰωνικός, ὁ δὲ 4
 >ἐπὶ τῆς μεγάλης Ἑλλάδος, τῆς Κοίλης ἄτερος αὐτῶν Συρίας ἦν, ὁ
 >δὲ ἀπ' Αἰγύπτου, ἄλλοι δὲ ἀνὰ τὴν ἀνατολήν, καὶ ταύτης ὁ μὲν τις
 20 >τῶν Ἀσσυρίων, ὁ δὲ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ Ἑβραῖος ἀνέκαθεν· ὅσάτῃ
 >δὲ περιτυχῶν, δυνάμει δὲ ἄρα πρῶτος ἦν, ἀνεπανσάμην, ἐν Αἰ-
 >γύπτῳ θηράσας λεληθότα. ἀλλ' οἱ μὲν τὴν ἀληθῆ τῆς μακαρίας 5
 >σώζοντες διδασκαλίας παράδοσιν εὐθὺς ἀπὸ Πέτρου καὶ Ἰακώβου
 >Ἰωάννου τε καὶ Παύλου τῶν ἁγίων ἀποστόλων παῖς παρὰ πατρὸς
 25 >ἐκδεξάμενος (ὅλγοι δὲ οἱ πατράσιν ὅμοιοι), ἦκον δὲ σὺν θεῷ καὶ
 454 >εἰς ἡμᾶς, τὰ προγονικὰ ἐκεῖνα καὶ ἀποστολικὰ καταθησόμενοι σπέρ-
 >ματα.

>Επὶ τούτων τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἐκκλησίας ἐπίσκοπος ὁ παρὰ IB 12 1
 πολλοῖς εἰς ἔτι νῦν βεβοημένος Νάρκισσος ἐγνωρίζετο, πεντεκαίδε-
 5 >κάτην ἄγων διαδοχὴν ἀπὸ τῆς τῶν Ἰουδαίων κατὰ Ἀδριανὸν πολι-
 >ορκίας, ἐξ οὗ δὴ πρῶτον τὴν αὐτόθι ἐκκλησίαν ἐξ ἔθνῶν συστήναι
 μετὰ τοὺς ἐκ περιτομῆς καθηγῆσασθαι τε αὐτῶν πρῶτον ἐξ ἔθνῶν
 ἐπίσκοπον Μάρκον ἐδηλώσαμεν· μεθ' ὃν ἐπισχοπεῦσαι Κασσιανὸν αἱ 2
 τῶν αὐτόθι διαδοχὰς περιέχουσιν, καὶ μετὰ τοῦτον Πούπλιον, εἴτα
 10 Μάξιμον, καὶ ἐπὶ τούτοις Ἰουλιανόν, ἔπειτα Γάϊον, μεθ' ὃν Σύμμαχον,

9 Zahn, Forschungen 3, 65 — 13—S. 454, 2 Clem. strom. 1, 11 —

25 β 276

8 304, 12 ff. 308, 11—13

ATERBDMΣΑ

9 in septimo dispositionum libro A | 12 διδαχῆς M | 17/18 ὁ Ἰω-
 νικός—Ἑλλάδος nicht übersetzt ΣΑ | 17 δ' Π οἱ Cl (richtig) | 19/20 τις
 τῶν TERBD τις τῆς AM τῆς τῶν Cl (richtig) | 21 ἀνεπανσάμην AT¹EBDM
 ΣΑCl ὃν ἐθεασάμην Tem ἀνεπανσάμην ὃν ἐθεασάμην TrR

10 Γαϊανόν chron. ol. 234

454 καὶ Γάϊον ἕτερον, καὶ πάλιν ἄλλον Ἰουλιανόν, Καπίτωνά τε πρὸς
τούτοις καὶ Οὐάλεντα καὶ Δολιχιανόν, καὶ ἐπὶ πᾶσι τὸν Νάρκισσον,
τριακοστὸν ἀπὸ τῶν ἀποστόλων κατὰ τὴν τῶν ἐξῆς διαδοχὴν γε-
γεννημένον.

15 Ἐν τούτῳ καὶ Ῥόδων, γένος τῶν ἀπὸ Ἀσίας, μαθητευθεὶς ἐπὶ ἸΓ 13 1
Ῥώμης, ὡς αὐτὸς ἱστορεῖ, Τατιανῷ, ὃν ἐκ τῶν πρόσθεν ἐγνωμεν,
διάφορα συντάξας βιβλία, μετὰ τῶν λοιπῶν καὶ πρὸς τὴν Μαρκίωνος
παρατίεταται αἴρεσιν· ἦν καὶ εἰς διαφόρους γνώμας κατ' αὐτὸν
διαστᾶσαν ἱστορεῖ, τοὺς τὴν διάστασιν ἐμπεποιηκότας ἀναγράφων
20 ἐπ' ἀκριβές τε τὰς παρ' ἐκάστῳ τούτων ἐπιβεβαιωμένας διελέγχων
ψευδολογίας. ἄκουε δ' οὖν καὶ αὐτοῦ ταῦτα γράφοντος 2

διὰ τοῦτο καὶ παρ' ἑαυτοῖς ἀσύμφωνοι γέγονασιν, ἀνοστήτων
γνώμης ἀντιποιοῦμενοι. ἀπὸ γὰρ τῆς τούτων ἀγέλης Ἀπελλῆς μὲν,
ὁ τὴν πολιτείαν σεμνυνόμενος καὶ τὸ γῆρας, μίαν ἀρχὴν ὁμολογεῖ,
25 τὰς δὲ προφητείας ἐξ ἀντικειμένον λέγει πνεύματος, πειθόμενος
ἀποφθέγμασι παρθένου δαιμονώσης, ὄνομα Φιλονύμης· ἕτεροι δέ, 3
456 καθὼς καὶ αὐτὸς ὁ ναῦτης [Μαρκίων], δύο ἀρχὰς εἰσηγοῦνται· ἀφ'
ὧν εἰσιν Ποιτῆς τε καὶ Βασιλικός. καὶ οὗτοι μὲν κατακολουθῇ- 4
σαντες τῷ Ποντικῷ λύκῳ καὶ μὴ εὐρίσκοντες τὴν διαίρεσιν τῶν
πραγμάτων, ὡς οὐδ' ἐκεῖνος, ἐπὶ τὴν εὐχέρειαν ἐτράποντο καὶ δύο
5 ἀρχὰς ἀπεφῆναντο ψιλῶς καὶ ἀναποδείκτως· ἄλλοι δὲ πάλιν ἀπ'
αὐτῶν ἐπὶ τὸ χεῖρον ἐξοκείλαντες, οὐ μόνον δύο, ἀλλὰ καὶ τρεῖς
ὑποτίθενται φύσεις· ὧν ἐστὶν ἀρχηγὸς καὶ προστάτης Συνέρως,
καθὼς οἱ τὸ διδασκαλεῖον αὐτοῦ προβαλλόμενοι λέγουσιν·.

γράφει δὲ ὁ αὐτὸς ὡς καὶ εἰς λόγους ἐληλύθει τῷ Ἀπελλῇ, 5
10 φάσκων οὕτως

16 390, 1 ff.

ATERBDMΣΑ

12 nach πρὸς τούτοις καὶ ist durch Versehen Eusebs ausgefallen ἄλλον
Μάξιμον καὶ Ἀντωνῖνον καὶ, vgl. chron. ol. 241 | 22 ἀνοστήτων AT¹ ERDM
ἀσάτων B γρ ἀσάτων TcmE¹m | 24 τὴν πολιτείαν TERBDM τῇ πολιτείᾳ A
abstinentiae A τὴν πολὺν oder τῇ πολιᾷ Σ | τὸ γῆρας TERBDM τῷ γῆρα A

1 καὶ αὐτὸς ὁ ναῦτης Schw καὶ αὐτὸς ὁ ναῦτης μαρκίων RBMA ὁ ναῦτης
μαρκίων D καὶ αὐτὸς μαρκίων ATE Μαρκίων Σ | 2 πότιμός BD ποντικός Σ
| 3 ποντικῶι λέκωι ΠA ποντικῶι Σ | 9 ὁ αὐτὸς ATER οὗτος BM aus
οὕτως corr. D | ἐληλύθει TrRBDM ἐληλύθει AT¹E

456 ὁ γὰρ γέρων Ἀπελλῆς συμμίσας ἡμῖν, πολλὰ μὲν κακῶς λέγων
 »ἠλέγχθη· ὁθεν καὶ ἔφασκεν μὴ δεῖν ὅλως ἐξετάζειν τὸν λόγον, ἀλλ'
 »ἕκαστον, ὡς πεπίστευκεν, διαμένειν· σωθήσεσθαι γὰρ τοὺς ἐπὶ τὸν
 »ἑστανρωμένον ἡλπιότας ἀπεφαίνετο, μόνον ἂν ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς
 15 »εὐρίσκονται· τὸ δὲ πάντων ἀσαφέστατον ἐδογματίζετο αὐτῷ
 »πρᾶγμα, καθὼς προειρήκαμεν, τὸ περὶ Θεοῦ. ἔλεγεν μὲν γὰρ μίαν
 »ἀρχὴν καθὼς καὶ ὁ ἡμέτερος λόγος.

εἰτα προθεῖς αὐτοῦ πᾶσαν τὴν δόξαν, ἐπιφέρει φάσκων

6

»λέγοντος δὲ πρὸς αὐτόν »πόθεν ἡ ἀπόδειξις αὕτη σοι, ἢ πῶς
 20 »δύνασαι λέγειν μίαν ἀρχήν; φράσον ἡμῖν· ἔφη τὰς μὲν προφητείας
 »ἑαυτὰς ἐλέγχειν διὰ τὸ μηδὲν ὅλως ἀληθὲς εἰρηκέναι· ἀσύμφωνοι
 »γὰρ ὑπάρχουσι καὶ ψευδεῖς καὶ ἑαυταῖς ἀντικείμεναι. τὸ δὲ πῶς
 »ἔστιν μία ἀρχή, μὴ γινώσκειν ἔλεγεν, οὕτως δὲ κινεῖσθαι μόνον.
 458 »εἰτ' ἐπομοσαμένον μου τάληθες εἰπεῖν, ὥμνεν ἀληθεύων λέγειν
 »μὴ ἐπίστασθαι πῶς εἷς ἔστιν ἀγέννητος Θεός, τοῦτο δὲ πιστεῦειν.
 »ἐγὼ δὲ γελάσας κατέγνων αὐτοῦ, διότι διδάσκαλος εἶναι λέγων, οὐκ
 »ᾔδει τὸ διδασκόμενον ὑπ' αὐτοῦ κρατύνειν.

5 ἐν τῷ αὐτῷ δὲ συγγράμματι Καλλιστίῳ προσφωνῶν ὁ αὐτὸς 8
 μεμαθητεῖσθαι ἐπὶ Ῥώμης Τατιανῷ ἑαυτὸν ὁμολογεῖ· φησὶν δὲ
 καὶ ἐσπουδάσθαι τῷ Τατιανῷ Προβλημάτων βιβλίον· δι' ὧν τὸ
 ἀσαφὲς καὶ ἐπικεκρυμμένον τῶν θείων γραφῶν παραστήσειν ὑποσχο-
 μένου τοῦ Τατιανοῦ, αὐτὸς ὁ Ῥόδων ἐν ἰδίῳ συγγράμματι τὰς τῶν
 10 ἐκείνου προβλημάτων ἐπιλύσεις ἐκθήσεσθαι ἐπαγγέλλεται. φέρεται
 δὲ τοῦ αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν ἑξαήμερον ὑπόμνημα. ὁ γέ τοι Ἀπελλῆς 9
 οὗτος μυρία κατὰ τοῦ Μονσέως ἡσέβησεν νόμον, διὰ πλείονων συγ-
 γραμμάτων τοὺς θείους βλασφημήσας λόγους εἰς ἔλεγχόν τε, ὥς γε
 δὴ ἐδόκει, καὶ ἀνατροπὴν αὐτῶν οὐ μικρὰν πεποιημένος σπου-
 15 δῆν. ταῦτα μὲν οὖν περὶ τούτων.

ATERBDMΣΔ

14 ἀπεφαίνετο vor Eus interpolirt | 15 ἀσαφέστατον ATERMΣ ἀσα-
 λείστατον BD manifeste [σαφέστατον] Δ | 16 9ῃ BDM τοῦ 9ῃ ATER |
 ἔλεγεν μὲν γὰρ ATERD ἔλεγεν γὰρ B ἔλεγάρ M | 19 δὲ BDM δέ μου AT·R
 δέ μοι T·E

2 ἀγέννητος TERΣΔ ἀγέννητος ABDM | 6 ἑαυτὸν > R αὐτὸν Δ |
 10/11 φέρεται — ὑπόμνημα ABDMΣΔ > TER | 15 τούτων AT·MΣ τούτων
 καὶ τοσαῦτα λεκτέον TemERBD

458 μισόκαλός γε μὴν ἐξ τὰ μάλιστα καὶ φιλοπόνηρος ὢν ὁ τῆς ΓΔ 14
ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ πολέμιος μηδένα τε μηδαμῶς τῆς κατὰ τῶν
ἀνθρώπων ἀπολιπὼν ἐπιβουλῆς τρόπον, αἰρέσεις ξένας αὐθις ἐπι-
φύεσθαι κατὰ τῆς ἐκκλησίας ἐνήργει· ὧν οἱ μὲν ἰοβόλων δίκην ἐρ-
20 πετῶν ἐπὶ τῆς Ἀσίας καὶ Φρυγίας εἶπον, τὸν μὲν δὴ παράκλητον
Μοντανόν, τὰς δ' ἐξ αὐτοῦ γυναῖκας, Πρίσκιλλαν καὶ Μαξιμίλλαν,
ὡς ἂν τοῦ Μοντανοῦ προφήτιδας γεγονυίας ἀρχοῦντες· οἱ δ' ἐπὶ 1E 15
Ῥώμης ἤκμαζον, ὧν ἡγεῖτο Φλωρίνος, πρεσβυτερίου τῆς ἐκκλησίας
ἀποπεσὼν, Βλάστος τε σὺν τούτῳ, παραπλησίῳ πτόματι κατεσχη-
25 μένος· οἱ καὶ πλείους τῆς ἐκκλησίας περιέλκοντες ἐπὶ τὸ σφῶν
ἐπὶ ἡγῶν βούλημα, θάτερος ἰδίως περὶ τὴν ἀλήθειαν νεωτερίζειν
πειρώμενος.

Πρὸς μὲν οὖν τὴν λεγομένην κατὰ Φρύγας αἵρεσιν ὅπλον ἰσχ- 1E 16 1
ρὸν καὶ ἀκαταγώνιστον ἐπὶ τῆς Ἱεραπόλεως τὸν Ἀπολινάριον, οὗ
460 καὶ πρόσθεν μνήμην ὁ λόγος πεποίητο, ἄλλους τε σὺν αὐτῷ πλείους
τῶν τηρικᾶδε λογίων ἀνδρῶν ἢ τῆς ἀληθείας ὑπέρμαχος ἀνίστη
δύναμις, ἐξ ὧν καὶ ἡμῖν ἱστορίας πλείστη τις ὑπόθεσις καταλέ-
λειπται. ἀρχόμενος γοῦν τῆς κατ' αὐτῶν γραφῆς, τῶν εἰρημένων 2
5 δὴ τις πρῶτον ἐπισημαίνεται ὡς καὶ ἀγράφοις τοῖς κατ' αὐτῶν
ἐπεξέλθοι ἐλέγχους· προσιμιάζεται γοῦν τοῦτον τὸν τρόπον

ἔκ πλείστου ὅσου καὶ ἱκανωτάτου χρόνου, ἀγαπητὲ Ἀνίρκει 3
Μάρκελλε, ἐπιταχθεὶς ὑπὸ σοῦ συγγράφαι τινὰ λόγον εἰς τὴν τῶν
κατὰ Μιλτιάδην λεγομένων αἵρεσιν, ἐφεκτικώτερόν πως μέχρι νῦν
10 διέκειμην, οὐκ ἀπορία τοῦ δύνασθαι ἐλέγχειν μὲν τὸ ψεῦδος, μαρτυ-
ρεῖν δὲ τῇ ἀληθείᾳ, δεδιὼς δὲ καὶ ἐξευλαβούμενος μή πη δόξω
τισὶν ἐπισυγγράφειν ἢ ἐπιδιατάσσεσθαι τῷ τῆς τοῦ εὐαγγελίου
καινῆς διαθήκης λόγῳ, ᾧ μήτε προσθεῖναι μήτε ἀφελεῖν δυνατόν
τῷ κατὰ τὸ εὐαγγέλιον αὐτὸ πολιτεύεσθαι προηρημένῳ. προσφά- 4
15 τως δὲ γενόμενος ἐν Ἀγκύρᾳ τῆς Γαλατίας καὶ καταλαβὼν τὴν
κατὰ τόπον ἐκκλησίαν ὑπὸ τῆς νέας ταύτης, οὐχ, ὡς αὐτοὶ φασιν,
προφητείας, πολὺ δὲ μᾶλλον, ὡς δειχθήσεται, ψευδοπροφητείας
διατεθρυλημένην, καθ' ὅσον δυνατόν, τοῦ κυρίου παρασχόντος, περὶ

1 388, 10—16 — 12—14 vgl. Apocal. 22, 18. 19

ATERBDMΣΔ

20 μὲν δὴ TERM μὲν ἈΒΔ | 21 πρόσθεν D¹ΣΔ corr. De

4/5 τῶν — τις] Apollinarius ΣΔ vgl. zu 5 | 5 δὴ τις T¹ERBDM > A in
ἐδη corr. Tr | 9 μιλιτιάδην ΠΣ Ἀλκιβιάδην Ioannes Lang vgl. 470, 4. 432, 15
| 16 τόπον BD πόντον ATERMΣ

460 αὐτῶν τε τούτων καὶ τῶν προτεινομένων ὑπ' αὐτῶν ἑκαστά τε
 20 >διελέχθημεν ἡμέραις πλείοσιν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ὥς τὴν μὲν ἐκκλησίαν
 >ἀγαλλιαθῆναι καὶ πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἐπιρρωσθῆναι, τοὺς δ' ἐξ
 >ἐναντίας πρὸς τὸ παρὸν ἀπορρυσθῆναι καὶ τοὺς ἀντιθέτους λυπη-
 >θῆναι. ἀξιούντων οὖν τῶν κατὰ τόπον πρεσβυτέρων ὅπως τῶν 5
 >λεχθέντων κατὰ τῶν ἀντιδιατιθεμένων τῷ τῆς ἀληθείας λόγῳ
 25 >ὑπόμνημά τι καταλείπωμεν, παρόντος καὶ τοῦ συμπρεσβυτέρου ἡμῶν
 >Ζωιτικοῦ τοῦ Ὁττηνου, τοῦτο μὲν οὐκ ἐπράξαμεν, ἐπηγγειλάμεθα
 462 >δέ, ἐνθάδε γράψαντες, τοῦ κυρίου διδόντος, διὰ σπουδῆς πέμψειν
 >αὐτοῖς.

ταῦτα καὶ ἐξῆς τούτοις ἕτερα κατ' ἀρχὰς εἰπὼν τοῦ λόγου, τὸν 6
 αἴτιον τῆς δηλουμένης αἰρέσεως προῖων τοῦτον ἀνιστορεῖ τὸν
 5 τρόπον

>ἡ τοίνυν ἔνστασις αὐτῶν καὶ πρόσφατος τοῦ ἀποσχίσματος
 >αἵρεσις πρὸς τὴν ἐκκλησίαν τὴν αἰτίαν ἔσχε τοιαύτην. κόμη τις 7
 >εἶναι λέγεται ἐν τῇ κατὰ τὴν Φρυγίαν Μυσίᾳ, καλουμένη Ἀρδαβαῦ
 >τοῦνομα· ἔνθα φασὶ τίνα τῶν νεοπίστων πρώτως, Μοντανὸν τοῦ-
 10 >νομα, κατὰ Γραῖτον Ἀσίας ἀνθύπατον, ἐν ἐπιθυμίᾳ ψυχῆς ἀμέτρον
 >φιλοπρωτείας δόντα πάροδον εἰς ἑαυτὸν τῷ ἀντικειμένῳ πνευματο-
 >φορηθῆναι τε καὶ αἰφνιδίως ἐν κατοχῇ τινι καὶ παρεκστάσει γενό-
 >μενον ἐνθουσιᾶν ἄρξασθαι τε λαλεῖν καὶ ξεροφωνεῖν, παρὰ τὸ κατὰ
 >παράδοσιν καὶ κατὰ διαδοχὴν ἄνωθεν τῆς ἐκκλησίας ἔθος δῆθεν
 15 >προφητεύοντα. τῶν δὲ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ ἐν τῇ τῶν νόθων ἐκ- 8
 >φωνημάτων ἀκροάσει γενομένων οἱ μὲν ὥς ἐπὶ ἐνεργουμένῳ καὶ
 >δαίμονῳ καὶ ἐν πλάνῃς πνεύματι ὑπάρχοντι καὶ τοὺς ὄχλους
 >ταράττοντι ἀχθόμενοι, ἐπετίμων καὶ λαλεῖν ἐκόλουν, μεμνημένοι
 >τῆς τοῦ κυρίου διαστολῆς τε καὶ ἀπειλῆς πρὸς τὸ φυλάττεσθαι τὴν
 20 >τῶν ψευδοπροφητῶν ἐργηγορότως παρουσίαν· οἱ δὲ ὥς ἀγίῳ πνεύ-
 >ματι καὶ προφητικῷ χαρίσματι ἐπαιρόμενοι καὶ οὐκ ἡκιστα χαννού-
 >μενοι καὶ τῆς διαστολῆς τοῦ κυρίου ἐπιλανθανόμενοι, τὸ βλαψίφρον
 >καὶ ὑποχοριστικὸν καὶ λαοπλάνον πνεῦμα προυκαλοῦντο, θελγό-

462, 19/20 Matth. 7, 15

ATERBDMΣΔ

19 ἑκαστά τε > Σ, verdorben aus ἐκτενέστατα | 25 καταλείπωμεν BD
 καταλείπωμεν M καταλίπωμεν ATER

6 καὶ ATEM καὶ ἡ RBD | 21/22 κανχόμενοι M

- 462 >μενοι καὶ πλανώμενοι ὑπ' αὐτοῦ, εἰς τὸ μηκέτι κωλύεσθαι σιωπᾶν.
 25 >τέχνη δέ τιμι, μᾶλλον δὲ τοιαύτη μεθόδῳ κακοτεχνίας ὁ διάβολος 9
 >τὴν κατὰ τῶν παρηκόων ἀπώλειαν μηχανησάμενος καὶ παρ' ἄξιαν
 >ὑπ' αὐτῶν τιμώμενος ὑπεξήγειρέν τε καὶ προσεξέκανσεν αὐτῶν τὴν
 >ἀποκεκοιμημένην ἀπὸ τῆς κατ' ἀλήθειαν πίστεως διάνοιαν, ὡς καὶ
 464 >έτερας τινὰς δύο γυναῖκας ἐπεγεῖραι καὶ τοῦ νόθου πνεύματος πλη-
 >ρῶσαι, ὡς καὶ λαλεῖν ἐκφρόνως καὶ ἀκαίρως καὶ ἀλλοτριωτρόπως,
 >ὁμοίως τῷ προειρημένῳ. καὶ τοὺς μὲν χαίροντας καὶ χαννονμένους
 >ἐπ' αὐτῷ μακαρίζοντος τοῦ πνεύματος καὶ διὰ τοῦ μεγέθους τῶν
 5 >ἐπαγγελμάτων ἐκφυσιοῦντος, ἔσθ' ὅπῃ δὲ καὶ κατακρίνοντος στο-
 >χαστικῶς καὶ ἀξιοπίστως αὐτοὺς ἄντικρυς, ἵνα καὶ ἐλεγκτικὸν εἶναι
 >δοκῇ (ὀλίγοι δ' ἦσαν οὗτοι τῶν Φρυγῶν ἐξηπατημένοι), τὴν δὲ κα-
 >θόλον καὶ πᾶσαν τὴν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἐκκλησίαν βλασφημεῖν δι-
 >δάσκοντος τοῦ ἀπηνυθισμένου πνεύματος, ὅτι μήτε τιμὴν μήτε
 10 >πάροδον εἰς αὐτὴν τὸ ψευδοπροφητικὸν ἐλάμβανε πνεῦμα, τῶν γὰρ 10
 >κατὰ τὴν Ἀσίαν πιστῶν πολλάκις καὶ πολλαχῇ τῆς Ἀσίας εἰς τοῦτο
 >συνελθόντων καὶ τοὺς προσφάτους λόγους ἐξετασάντων καὶ βεβή-
 >λους ἀποφηνάντων καὶ ἀποδοκιμασάντων τὴν αἵρεσιν, οὕτω δὲ
 >τῆς τε ἐκκλησίας ἐξεώσθησαν καὶ τῆς κοινωνίας ἐρχομένησαν.
 15 ταῦτα ἐν πρώτοις ἱστορήσας καὶ δι' ὅλον τοῦ συγγράμματος 11
 τὸν ἔλεγχον τῆς κατ' αὐτοὺς πλάνης ἐπαγαγόν, ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ
 τῆς τελευτῆς τῶν προδεδηλωμένων ταῦτά φησιν

- >ἐπειδὴ τοίνυν καὶ προφητοφόντας ἡμᾶς ἀπεκάλουν, ὅτι μὴ τοὺς 12
 >ἀμετροφώνους αὐτῶν προφήτας ἐδεξάμεθα (τούτους γὰρ εἶναι φασιν
 20 >οὕσπερ ἐπηγγείλατο τῷ λαῷ πέμψειν ὁ κύριος), ἀποκρινάσθωσαν
 >ἡμῖν πρὸς θεοῦ· ἔστιν τις, ὃ βέλτιστοι, τούτων τῶν ἀπὸ Μοντανοῦ
 >καὶ τῶν γυναικῶν λαλεῖν ἀρξαμένων ὅστις ὑπὸ Ἰουδαίων ἐδιώχθη
 >ἢ ὑπὸ παρανόμων ἀπεκτάνθη; οὐδεὶς. οὐδέ γέ τις αὐτῶν κρατη-

19 B 212 — 20 Ioann. 14, 26 — 22—26 Matth. 23, 34

ATERBDMΣΔ

24 κωλύεσθαι > Σ, entweder κωλύεσθαι oder σιωπᾶν interpolirt | 25 διά-
 βολος interpolirt

3 χαννονμένους A, Te auf Rasur, ERΣ καννωμένους BDM γρ καννωμένους
 Tem E¹m R¹m | 7 (οἱ) οὕτως (ὑπὸ) Schw | 8 ὑπὸ τὸν BDM ὑπ' ATER |
 10 γὰρ falscher Zusatz | 11 τῆς Ἀσίας > Σ | ταὐτὸ Schw | 14 εἰρχομένησαν
 AT¹BD ἀπειρχομένησαν Te Tr ERM | 15 dies erzählt zuerst Apollinaris Σ |
 19 ἐδεξάμεθα AT¹ ἐξεδεξάμεθα Te Tr ERDM ἐξεθέμεθα B

464 >θεις ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος ἀρεσταυρώθη; οὐ γὰρ οὖν. οὐδὲ μὴν οὐδὲ
 25 >ἐν συναγωγαῖς Ἰουδαίων τῶν γυναικῶν τις ἐμαστιγώθη ποτὲ ἢ
 >ἐλιθοβολήθη; οὐδαμῶς οὐδαμῶς, ἀλλὰ θανάτῳ τελευτῆσαι λέ- 13
 466 >γονται Μορτανός τε καὶ Μαξιμίλλα. τούτους γὰρ ὑπὸ πνεύματος
 >βλαψίφρονος ἐκατέρους ὑποκινήσαντος λόγος ἀναρτῆσαι ἑαυτοὺς
 >οὐχ ὁμοῦ, κατὰ δὲ τὸν τῆς ἐκάστου τελευτῆς καιρὸν φήμη πολλή
 >καὶ οὕτω δὲ τελευτῆσαι καὶ τὸν βίον καταστρέψαι Ἰούδα προδότου
 5 >δίκην, καθάπερ καὶ τὸν θαναμαστὸν ἐκείνον τὸν πρῶτον τῆς κατ' 14
 >αὐτοὺς λεγομένης προφητείας οἷον ἐπίτροπόν τινα Θεόδοτον πολὺς
 >αἶρεῖ λόγος ὡς αἰρούμενόν ποτε καὶ ἀναλαμβάνόμενον εἰς οὐρανούς
 >παρεκστῆναι τε καὶ καταπιστεῦσαι ἑαυτὸν τῷ τῆς ἀπάτης πνεύματι
 >καὶ δισκεινθέντα κακῶς τελευτῆσαι· φασὶ γοῦν τοῦτο οὕτως γεγο-
 10 >νέναι. ἀλλὰ μὴ ἄνευ τοῦ ἰδεῖν ἡμᾶς ἐπίστασθαι τι τῶν τοιούτων 15
 >νομίζωμεν, ὦ μακάριε· ἴσως μὲν γὰρ οὕτως, ἴσως δὲ οὐχ οὕτως
 >τετελευτήκασιν Μορτανός τε καὶ Θεόδοτος καὶ ἡ προειρημένη
 >γυνή·

αὐθις δ' ἐν τῷ αὐτῷ φησὶν λόγῳ τοὺς τότε ἱεροὺς ἐπισκόπους 16
 15 πεπειρᾶσθαι μὲν τὸ ἐν τῇ Μαξιμίλλῃ πνεῦμα διελέγξαι, κεκωλύσθαι
 δὲ πρὸς ἑτέρων, συνεργούντων δηλαδὴ τῷ πνεύματι· γράφει δὲ 17
 οὕτως

>καὶ μὴ λεγέτω ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ τῷ κατὰ Ἀστέριον Ὁρβανὸν
 >τὸ διὰ Μαξιμίλλης πνεῦμα >διώκομαι ὡς λύκος ἐκ προβάτων· οὐκ
 20 >εἰμι λύκος· ὅημά εἰμι καὶ πνεῦμα καὶ δύναμις, ἀλλὰ τὴν ἐν τῷ
 >πνεύματι δύναμιν ἐναργῶς δεῖξάτω καὶ ἐλεγξάτω καὶ ἐξομολογεῖσθαι
 >διὰ τοῦ πνεύματος καταναγκασάτω τοὺς τότε παρόντας εἰς τὸ δοκι-
 >μάσαι καὶ διαλεχθῆναι τῷ πνεύματι λαλοῦντι, ἄνδρας δοκίμους καὶ
 >ἐπισκόπους, Ζωτικὸν ἀπὸ Κομάνης κόμης καὶ Ἰουλιανὸν ἀπὸ Ἀπα-
 25 >μείας, ὧν οἱ περὶ Θεμίσιονα τὰ στόματα φημύσαντες οὐκ εἶσαν
 >τὸ ψευδὲς καὶ λαοπλάνον πνεῦμα ὑπ' αὐτῶν ἐλεγχθῆναι·

ἐν ταύτῳ δὲ πάλιν ἑτερα μετὰ πρὸς ἑλεγχον τῶν τῆς Μαξι- 18
 μίλλης ψευδοπροφητειῶν εἰπών, ὁμοῦ τὸν τε χρόνον καθ' ὃν ταῦτ'

ATERBDMΣΔ

26 ἄλλω δὲ ABDMS ἄλλ' ὥδε TER

2 λόγος interpolirt | 7 αἶρεῖ TcER ἐρεῖ AT¹BDM | 10 ἡμᾶς ἢ ὑμᾶς
 Σ | 18 ὁρβανὸν T¹BDM οὐρβανὸν ATcER | 24 κομάνης AT¹B κομάνης
 DM κομάνης TcER

466 ἔγραφεν, σημαίνει καὶ τῶν προρρήσεων αὐτῆς μέμνηται δι' ὧν πολέ-
 468 μους ἔδεσθαι καὶ ἀκαταστασίας προεμαντεύσατο, ὧν καὶ τὴν ψευδο-
 λογίαν εὐθύνει, ὥδε λέγων

καὶ πῶς οὐ καταφανὲς ἤδη γέγονεν καὶ τοῦτο τὸ ψεῦδος; πλείω 19
 γὰρ ἢ τρισκαίδεκα ἔτη εἰς ταύτην τὴν ἡμέραν ἕξ οὗ τετελεύτηκεν
 5 ἡ γυνή, καὶ οὔτε μερικὸς οὔτε καθολικὸς κόσμος γέγονεν πόλεμος,
 ἀλλὰ καὶ Χριστιανοῖς μᾶλλον εἰρήνη διάμονος ἕξ ἔλεον θεοῦ.

καὶ ταῦτα δ' ἐκ τοῦ δευτέρου συγγράμματος. καὶ ἀπὸ τοῦ 20
 τρίτου δὲ σμικρὰς παραθήσομαι λέξεις, δι' ὧν πρὸς τοὺς ἀνχοντάς
 ὡς ἄρα πλείους καὶ αὐτῶν μεμαρτυρηκότες εἶεν, ταῦτά φησιν

10 ὅταν τοίνυν ἐν πᾶσι τοῖς εἰρημένοις ἐλεγχθέντες ἀπορήσωσιν,
 ἐπὶ τοὺς μάρτυρας καταφεύγειν πειρῶνται, λέγοντες πολλοὺς ἔχειν
 μάρτυρας καὶ τοῦτ' εἶναι τεκμήριον πιστὸν τῆς δυνάμεως τοῦ παρ'
 αὐτοῖς λεγομένου προφητικοῦ πνεύματος. τὸ δ' ἐστὶν ἄρα, ὡς
 εἰσὶν, παντὸς μᾶλλον οὐκ ἀληθές. καὶ γὰρ τῶν ἄλλων αἰρέσεων 21
 15 >τινες πλείστους ὅσους ἔχουσι μάρτυρας, καὶ οὐ παρὰ τοῦτο δῆπον
 >συγκαταθροσόμεθα, οὐδὲ ἀλήθειαν ἔχειν αὐτοὺς ὁμολογήσομεν. καὶ
 >πρωτοὶ γε οἱ ἀπὸ τῆς Μαρκίωνος αἰρέσεως Μαρκιανισταὶ καλού-
 >μενοι πλείστους ὅσους ἔχειν Χριστοῦ μάρτυρας λέγουσιν, ἀλλὰ τὸν
 >γε Χριστὸν αὐτὸν κατ' ἀλήθειαν οὐκ ὁμολογοῦσιν.

20 καὶ μετὰ βραχέα τούτοις ἐπιφέρει λέγων

ὅθεν τοι καὶ ἐπειδὴν οἱ ἐπὶ τὸ τῆς κατ' ἀλήθειαν πίστεως 22
 >μαρτύριον κληθέντες ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας τύχωσι μετὰ τινων τῶν
 >ἀπὸ τῆς τῶν Φρυγῶν αἰρέσεως λεγομένων μαρτύρων, διαφέρονται
 >τε πρὸς αὐτοὺς καὶ μὴ κοινωνήσαντες αὐτοῖς τελειοῦνται διὰ τὸ
 25 >μὴ βούλεσθαι συγκαταθέσθαι τῷ διὰ Μοντανοῦ καὶ τῶν γυναικῶν
 >πνεύματι. καὶ ὅτι τοῦτ' ἀληθές, καὶ ἐπὶ τῶν ἡμετέρων χρόνων ἐν
 >Απαμείᾳ τῇ πρὸς Μαιάνδρῳ τυγχάνει γεγεννημένον ἐν τοῖς περὶ
 >Γάϊον καὶ Ἀλέξανδρον ἀπὸ Εὐμενείας μαρτυρήσας πρόδηλον.

ATERBDMΣΔ

11 καταφεύγειν πειρῶνται BDM πειρῶνται καταφεύγειν ATER | 17 οἱ
 ATER > BDM | μαρκιανισταὶ AT¹D μαρκιωνισταὶ TcERBMΔ ⲙⲁⲣⲕⲓⲁⲛⲓⲥⲧⲁⲛⲓⲥⲧⲁⲛⲓⲥ Σ |
 24 τε AT¹BD γε TcERM | 27 μαιάνδρῳ ATcER μεάνδρῳ BDM μεάν-
 δρῳ T¹Σ

470 Ἐν τούτῳ δὲ τῷ συγγράμματι καὶ Μιλτιάδου συγγραφῆς μέμνηται, ὡς λόγον τινὰ καὶ αὐτοῦ κατὰ τῆς προειρημένης αἵρέσεως γεγραφότος· παραθέμενος γοῦν αὐτῶν λέξεις τινάς, ἐπιφέρει λέγων

ἡ ταῦτα εὐρὼν ἐν τινι συγγράμματι αὐτῶν ἐνισταμένων τῷ Μιλτιάδου τοῦ ἀδελφοῦ συγγράμματι, ἐν ᾧ ἀποδείκνυσιν περὶ τοῦ μὴ δεῖν προφήτην ἐν ἐκστάσει λαλεῖν, ἐπετεμόμην·.

ὑποκαταβάς δ' ἐν ταύτῳ τοὺς κατὰ τὴν καινὴν διαθήκην προφητευσκώτας καταλέγει, ἐν οἷς καταριθμῆι Ἀμμίαν τινὰ καὶ Κοδράτον, λέγων οὕτως

10 ἄλλ' ὁ γε ψευδοπροφήτης ἐν παρεκστάσει, ᾧ ἔπεται ἄδεια καὶ ἀφοβία, ἀρχομένον μὲν ἐξ ἐκουσίον ἀμαθίας, καταστρέφοντος δὲ εἰς ἀκούσιον μανίαν ψυχῆς, ὡς προεῖρηται. τοῦτον δὲ τὸν τρόπον οὔτε τινὰ τῶν κατὰ τὴν παλαιὰν οὔτε τῶν κατὰ τὴν καινὴν πνευματοφορηθέντα προφήτην δεῖξαι δυνήσονται, οὔτε Ἀγαβον οὔτε Ἰού-
15 δαν οὔτε Σίλαν οὔτε τὰς Φιλίππον θυγατέρας, οὔτε τὴν ἐν Φιλαδελφίᾳ Ἀμμίαν οὔτε Κοδράτον, οὔτε εἰ δὴ τινὰς ἄλλους μηδὲν αὐτοῖς προσήκοντας καυχῆσονται.

καὶ αὐτὸς δὲ μετὰ βραχεία ταῦτά φησιν

4

εἰ γὰρ μετὰ Κοδράτον καὶ τὴν ἐν Φιλαδελφίᾳ Ἀμμίαν, ὡς φασιν, αἱ περὶ Μοντανὸν διεδέξαντο γυναῖκες τὸ προφητικὸν χάρισμα, τοὺς ἀπὸ Μοντανοῦ καὶ τῶν γυναικῶν τίνες παρ' αὐτοῖς διεδέξαντο, 472 δεξιάτωσαν· δεῖν γὰρ εἶναι τὸ προφητικὸν χάρισμα ἐν πάσῃ τῇ ἐκκλησίᾳ μέχρι τῆς τελείας παρουσίας ὁ ἀπόστολος ἄξιός. ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοιεν δεῖξαι τεσσαρεσκαίδεκατον ἤδη πού τοῦτο ἔτος ἀπὸ τῆς Μαξιμίλλης τελευτῆς.

14/15 Act. 11, 28. 21, 10. 15, 32. 21, 9

1/2 Eph. 4, 11 ff. I Kor. 1, 7

ATERBDMΣΑ

3 αὐτοῦ Α | 4/5 μιλιτιάδου cod. Paris. 1436 durch Conjectur ἀλκιβιάδου ΠΣ | 11 ἀρχομένον TeER ἀρχόμενος AT¹BDM ἀρχομένω Tr | καταστρέφοντος T¹ERBDM καταστρέφων Α καταστρέφοντι Tr | 14 Ἀγαβον ΠΔ ΝΓΝ Σ | 16 εἰ δὴ T¹ ἢ δὴ BD γε δὴ TeERM > Α, Σ der nach ἄλλους interpoliert: nicht also (mögen sie sich rühmen) wegen ihrer, (indem sie sie nichts angehen)

3 δεῖξαι. (καίτοι) Wendland

472 οὗτος μὲν δὴ τοσαῦτα· ὁ γέ τοι πρὸς αὐτοῦ δεδηλωμένος Μιλ- 5
6 τιάδης καὶ ἄλλας ἡμῖν τῆς ἰδίας περὶ τὰ θεία λόγια σπουδῆς μνήμας
καταλείπειν ἔν τε οἷς πρὸς Ἑλληνας συνέταξε λόγοις καὶ τοῖς
πρὸς Ἰουδαίους, ἑκατέρω ἰδίως ὑποθέσει ἐν δυαὶν ὑπαντήσας συγ-
γράμμασιν, ἔτι δὲ καὶ πρὸς τοὺς κοσμικοὺς ἄρχοντας ὑπὲρ ἧς μετῆι
10 φιλοσοφίας πεποιήται ἀπολογία.

Τῆς δὲ κατὰ Φρυγίας καλουμένης αἰρέσεως καὶ Ἀπολλώνιος, ΙΗ 18 1
ἐκκλησιαστικὸς συγγραφεὺς, ἀκμαζούσης εἰς ἔτι τότε κατὰ τὴν Φρυ-
γίαν ἔλεγχον ἐνστηράμενος, ἴδιον κατ' αὐτῶν πεποιήται σύγγραμμα.
τὰς μὲν φερομένας αὐτῶν προφητείας ψευδεῖς οὖσας κατὰ λέξιν ἐν-
15 θύνων, τὸν δὲ βίον τῶν τῆς αἰρέσεως ἀρχηγῶν ὁποῖός τις γέγονεν,
διελέγχων· αὐτοῖς δὲ ῥήμασιν περὶ τοῦ Μοντανοῦ ταῦτα λέγοντος
ἀκούε

ἄλλὰ τίς ἐστὶν οὗτος ὁ πρόσφατος διδάσκαλος, τὰ ἔργα αὐτοῦ 2
καὶ ἡ διδασκαλία δείκνυσιν. οὗτός ἐστιν ὁ διδάξας λύσεις γάμων,
20 ὁ νηστείας νομοθετήσας, ὁ Πέπουζαν καὶ Τύμιον Ἱερουσαλὴμ ὀνο-
μάσας (πόλεις δ' εἶδὼν αὐταὶ μικραὶ τῆς Φρυγίας), τοὺς πανταχόθεν
ἐκεῖ συναγαγεῖν ἐθέλων, ὁ πρακτικῶς χρημάτων καταστήσας, ὁ ἐπ'
ὀνόματι προσφορῶν τὴν δωροληψίαν ἐπιτεχνώμενος, ὁ σαλάρια χο-
ρηγῶν τοῖς κηρύσσουσιν αὐτοῦ τὸν λόγον, ἵνα διὰ τῆς γαστριμαρ-
25 γίας ἡ διδασκαλία τοῦ λόγου κρατύνηται.

474 καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ Μοντανοῦ· καὶ περὶ τῶν προφητῶν 3
δὲ αὐτοῦ ὑποκαταβάς οὗτος γράφει

δείκνυμεν οὖν αὐτὰς πρώτας τὰς προφήτιδας ταύτας, ἀφ' οὗ
τοῦ πνεύματος ἐπληρώθησαν, τοὺς ἄνδρας καταλιπούσας. πῶς οὖν
5 ἐψεύδοντο Πρίσκιλλαν παρθένον ἀποκαλοῦντες;

εἰτ' ἐπιφέρει λέγων

δοκεῖ σοι πᾶσα γραφὴ κωλύειν προφήτην λαμβάνειν δῶρα καὶ

474, 7/8 Doctr. ap. 11, 12

ATERBDMΣΑ

9 κοσμικοὺς ἄρχοντας ABDΛ Hieronym. de uir. ill. 39 Ἑλληνας κοσμικοὺς
ἄρχοντας TERM Ἑλληνας Σ | 14 προφητείας ΠΑ προφήτιδας Σ | 18 ἐστιν
οὗτος BDM οὗτός ἐστιν ATER

4 πῶς] πάντως Wendland | 5 ἐψεύδοντο AT¹BD ἐπεψεύδοντο ERM οὐκ
ἐψεύδοντο Tr, Tc unleserlich | πρίσκιλλαν TcTrERBDM πρίσκαν AT¹ΣΑ
Hieronym. de uir. ill. 40

474 >χρήματα; ὅταν οὖν ἴδω τὴν προφητικὴν εἰληφυσίαν καὶ χρυσὸν καὶ
>ἄργυρον καὶ πολυτελεῖς ἐσθῆτας, πῶς αὐτὴν μὴ παραιτήσωμαι;

10 αὐθις δ' ὑποκαταβάς περὶ τινος τῶν κατ' αὐτοὺς ὁμολογητῶν 5
ταῦτά φησιν

>ἔτι δὲ καὶ Θεμίσων, ὁ τὴν ἀξιόπιστον πλεονεξίαν ἡμφιεσμένος,
>ὁ μὴ βαστάσας τῆς ὁμολογίας τὸ σημεῖον, ἀλλὰ πλήθει χρημάτων
>ἀποθέμενος τὰ δεσμά, θεὸν ἐπὶ τούτῳ ταπεινοφρονεῖν, ὡς μάρτυς
15 >καυχώμενος, ἐτόλμησεν, μιμούμενος τὸν ἀπόστολον, καθολικὴν τινα
>συνταξάμενος ἐπιστολήν, κατηχεῖν μὲν τοὺς ἄμεινον αὐτοῦ πεπι-
>στευκότας, συναγωνίζεσθαι δὲ τοῖς τῆς κενοφρονίας λόγοις, βλασφη-
>μῆσαι δὲ εἰς τὸν κύριον καὶ τοὺς ἀποστόλους καὶ τὴν ἁγίαν ἐκ-
>κλησίαν.

20 καὶ περὶ ἑτέρου δὲ αὐθις τῶν κατ' αὐτοὺς τετιμημένων ὡς δὴ 6
μαρτύρων οὕτω γράφει

>ἵνα δὲ μὴ περὶ πλείονων λέγωμεν, ἢ προφήτις ἡμῖν εἰπάτω τὰ
>κατὰ Ἀλέξανδρον, τὸν λέγοντα ἑαυτὸν μάρτυρα, ᾧ συνεστιᾶται, ᾧ
476 >προσκυνοῦσιν καὶ αὐτῷ πολλοί· οὗ τὰς ληστείας καὶ τὰ ἄλλα τολ-
>μήματα ἐφ' οἷς κεκόλασται, οὐχ ἡμᾶς δεῖ λέγειν, ἀλλὰ ὁ ὀπισθό-
>δομος ἔχει. τίς οὖν τίμη χαρίζεται τὰ ἁμαρτήματα; πότερον ὁ προ- 7
>φήτης τὰς ληστείας τῷ μάρτυρι ἢ ὁ μάρτυς τῷ προφήτῃ τὰς
5 >πλεονεξίας; εἰρηκότος γὰρ τοῦ κυρίου μὴ κτήσησθε χρυσὸν μήτε
>ἄργυρον μὴδὲ δύο χιτῶνας, οὗτοι πᾶν τὸνναντίον πεπλημμελή-
>κασιν περὶ τὰς τούτων τῶν ἀπηγορευμένων κτήσεις. δειξομεν γὰρ
>τοὺς λεγομένους παρ' αὐτοῖς προφήτας καὶ μάρτυρας μὴ μόνον
>παρὰ πλουσίων, ἀλλὰ καὶ παρὰ πτωχῶν καὶ ὀρφανῶν καὶ χηρῶν
10 >κερματιζομένους. καὶ εἰ πεποίθησιν ἔχουσιν, στήτωσαν ἐν τούτῳ 8
>καὶ διορισάσθωσαν ἐπὶ τούτοις, ἵνα ἂν ἐλεγχθῶσιν, καὶ τοῦ λοι-
>ποῦ πάνδονται πλημμελοῦντες. δεῖ γὰρ τοὺς καρποὺς δοκιμάζεσθαι
>τοῦ προφήτου· ἀπὸ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ ξύλον γινώσκεται. ἵνα δὲ 9

5/6 Matth. 10, 9. 10 — 13 Matth. 12, 33

ATERBDMΣΑ

17 δὲ > Σ | 20 ἑτέρου T¹BDMΣ ἑτέρων AT^cERA

2/3 δ'πισθόδομος AT¹B, Σ (cuniculus parietis), acta publica A γραφεῖς τό-
μος T^cERDM | 3/4 prophetissa — prophetissae A | 10 ἔχουσιν ἐν τού-
τῳ, Schw

476 >τοῖς βουλομένοις τὰ κατὰ Ἀλέξανδρον ἢ γνώριμα, κέκριται ὑπὸ Αἰ-
 15 >μιλίου Φροντίνου ἀνθυπάτου ἐν Ἐφέσῳ, οὐ διὰ τὸ ὄνομα, ἀλλὰ
 >δι' ἃς ἐτόλμησεν ληστείας, ὧν ἡδὴ παραβάτης· εἴτ' ἐπιφευσάμενος
 >τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου, ἀπολέλυται, πλανήσας τοὺς ἐκεῖ πιστοὺς,
 >καὶ ἡ ἰδία παροικία αὐτὸν, ὅθεν ἦν, οὐκ ἐδέξατο διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν
 >ληστήν, καὶ οἱ θέλοντες μαθεῖν τὰ κατ' αὐτὸν ἔχουσιν τὸ τῆς Ἀσίας
 20 >δημόσιον ἀρχεῖον· ὃν ὁ προφήτης συνόντα πολλοῖς ἔτεσιν ἀγνοεῖ. 10
 >τοῦτον ἐλέγχοντες ἡμεῖς, δι' αὐτοῦ καὶ τὴν ὑπόστασιν ἐξελέγχομεν
 >τοῦ προφήτου. τὸ ὅμοιον ἐπὶ πολλῶν δυνάμεθα ἀποδείξαι, καὶ εἰ
 >θαροῦσιν, ὑπομεινάτωσαν τὸν ἔλεγχον·.

πάλιν τε αὖ ἐν ἑτέρῳ τόπῳ τοῦ συγγράμματος περὶ ὧν ἀρχοῦσι 11
 25 προφητῶν ἐπιλέγει ταῦτα

>ἐὰν ἀρνῶνται δῶρα τοὺς προφήτας αὐτῶν εἰληφέναι, τοῦθ'
 >ὁμολογησάτωσαν ὅτι ἐὰν ἐλεγχθῶσιν εἰληφότες, οὐκ εἰδὶ προφήται,
 478 >καὶ μυρίας ἀποδείξεις τούτων παραστήσομεν. ἀναγκαῖον δέ ἐστιν
 >πάντας καρποὺς δοκιμάζεσθαι προφήτου. προφήτης, εἰπέ μοι,
 >βάπτεται; προφήτης στιβίζεται; προφήτης φιλοκοσμεῖ; προφήτης
 >τάβλαις καὶ κύβοις παίζει; προφήτης δανεῖζει; ταῦτα ὁμολογησά-
 5 >τωσαν πότερον ἔξεστιν ἢ μή, ἐγὼ δ' ὅτι γέγονεν παρ' αὐτοῖς,
 >δείξω·.

ὁ δ' αὐτὸς οὗτος Ἀπολλώνιος κατὰ τὸ αὐτὸ σύγγραμμα ἱστορεῖ 12
 ὡς ἄρα τεσσαρακοστὸν ἐτύγγανεν ἔτος ἐπὶ τὴν τοῦ συγγράμματος
 αὐτοῦ γραφὴν ἐξ οὗ τῇ προσποιήτῳ αὐτοῦ προφητεία ὁ Μοντανὸς
 10 ἐπικεχείρηκεν, καὶ πάλιν φησὶν ὡς ἄρα Ζωτικός, οὗ καὶ ὁ πρότερος 13
 συγγραφεὺς ἐμνημόνευσεν, ἐν Πεπούζοις προφητεύειν δὴ προσποι-
 ουμένης τῆς Μαξιμίλλης ἐπιστὰς διελέγξαι τὸ ἐνεργεῖν ἐν αὐτῇ
 πνεῦμα πεπειράται, ἐκωλύθη γε μὴν πρὸς τῶν τὰ ἐκείνης φρονούν-
 των. καὶ Θρασέα δέ τις τῶν τότε μαρτύρων μνημονεύει. ἔτι 14
 15 δὲ ὡς ἐκ παραδόσεως τὸν σωτῆρά φησιν προστεταχέναι τοῖς αὐτοῦ
 ἀποστόλοις ἐπὶ δώδεκα ἔτεσιν μὴ χωρισθῆναι τῆς Ἱερουσαλήμ, κέ-
 χρηται δὲ καὶ μαρτυρίαις ἀπὸ τῆς Ἰωάννου Ἀποκαλύψεως, καὶ νεκρὸν

10/11 460, 25 f.

ATERBDMΣΑ

15 Φρόντωνος Σ | δόγμα DM | 22 τοῦ προφήτου zum Folgenden
 gezogen Σ | 26 τοὺς—αὐτῶν] eas Hieron. de nir. ill. 40
 2/3 προφήτης 3mal Α Hieron

478 δὲ δυνάμει θείᾳ πρὸς αὐτοῦ Ἰωάννου ἐν τῇ Ἐφέσῳ ἐγγεῖρθαι ἱστο-
ρεῖ, καὶ ἄλλα τινὰ φησιν, δι' ὧν ἱκανῶς τῆς προειρημένης αἰρέσεως
20 πληρέστατα διηγήθουνεν τὴν πλάνην. ταῦτα καὶ ὁ Ἀπολλώνιος.

Τῶν δὲ Ἀπολιναρίου κατὰ τῆς δηλωθείσης αἰρέσεως μνήμην 19 1
πεποιήται Σεραπίων, ὃν ἐπὶ τῶν δηλουμένων χρόνων μετὰ Μαξι-
μῖνον ἐπίσκοπον τῆς Ἀντιοχείας ἐκκλησίας γενέσθαι κατέχει λόγος·
μέμνηται δ' αὐτοῦ ἐν ἰδίᾳ ἐπιστολῇ τῇ πρὸς Καριζὸν καὶ Πόντιον,
25 ἐν ᾗ διευθύνων καὶ αὐτὸς τὴν αὐτὴν αἵρεσιν, ἐπιλέγει ταῦτα

ὅπως δὲ καὶ τοῦτο εἰδῆτε ὅτι τῆς ψευδοῦς ταύτης τάξεως τῆς 2
ἐπικαλουμένης νέας προφητείας ἐβδέλνεται ἡ ἐνέργεια παρὰ πάσῃ
480 τῇ ἐν κόσμῳ ἀδελφότητι, πέπομφα ὑμῖν καὶ Κλαντίου Ἀπολιναρίου,
τοῦ μακαριωτάτου γενομένου ἐν Ἱεραπόλει τῆς Ἀσίας ἐπισκόπου,
γράμματα.

ἐν ταύτῃ δὲ τῇ τοῦ Σεραπίωνος ἐπιστολῇ καὶ ὑποσημειώσεις 3
5 φέρονται διαφόρων ἐπισκόπων, ὧν ὁ μὲν τις ὧδέ πως ὑποσημειώ-
μεῖται

Ἀνρόηλιος Κυρίνιος μάρτυς ἐρρωσθαι ὑμᾶς εὐχομαι,

ὁ δέ τις τοῦτον τὸν τρόπον

Ἀἴλιος Πούπλιος Ἰούλιος ἀπὸ Δεβελτοῦ κολωνίας τῆς Θράκης
10 ἐπίσκοπος· ἔη ὁ θεὸς ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅτι Σωτᾶς ὁ μακάριος ὁ
ἐν Ἀγχιάλῳ ἠθέλησε τὸν δαίμονα τὸν Πρισιλλῆς ἐκβαλεῖν, καὶ οἱ
ὑποκριταὶ οὐκ ἀφῆκαν.

καὶ ἄλλων δὲ πλείονων τὸν ἀριθμὸν ἐπισκόπων συμψήφων τού- 4
τοις ἐν τοῖς δηλωθεῖσιν γράμμασιν αὐτόγραφοι φέρονται σημειώ-
15 σεις. καὶ τὰ μὲν κατὰ τούτους ἦν τοιαῦτα·

ATERBDMΣΔ

20 τὴν ἐχθεστάτην πλάνην B τὴν ἐκθεστάτην πλάνην D | 24 πόντιον
BDΣ Hieronym. de uir. ill. 41 vgl. 6, 12, 1 ποντικὸν ATERMΔ | 26 εἰδῆτε
TcERBDMΣΔ ἴδῃτε AT¹

1 κόσμῳ ἀδελφότητι ATER τῷ κόσμῳ ἀδελφότητι M ὡς ἀδελφότητι τῇ
ἀνὰ τὴν οἰκουμένην βλὴν BD der (ganzen) Bruderschaft die ist in der ganzen
Welt Σ ab (omni) fraternitate quae in uniuerso mundo est Δ ab omni mundo
Hieron. de uir. ill. 41 | πεπομφαί Σ | 9 αἴλιος Π ἀνρόηλιος Σ aelius aemi-
lius aurelius ualerius Δ HSS | Ἰουλιανός Σ | 11 Πρίσκῳ Σ

480 ἐξ ἐναντίας δὲ τῶν ἐπὶ Ῥώμῃ τὸν ὕγιῃ τῆς ἐκκλησίας θεσμόν K 20 1
 παραχαρattόντων, Εἰρηναῖος διαφόρους ἐπιστολάς συντάττει, τὴν
 μὲν ἐπιγράψας Πρὸς Βλάστον περὶ σχίσματος, τὴν δὲ Πρὸς Φλω-
 ρῖνον περὶ μοναρχίας ἢ περὶ τοῦ μὴ εἶναι τὸν θεὸν ποιητὴν κα-
 20 κῶν. ταύτης γάρ τοι τῆς γνώμης οὗτος ἐδόκει προασπίζειν· δι'
 ὃν αὐθις ὑποσυρόμενον τῇ κατὰ Οὐαλεντίνον πλάνῃ καὶ τὸ Περὶ
 ὀγδοάδος συντάττεται τῷ Εἰρηναίῳ σπουδάσμα, ἐν ᾧ καὶ ἐπιση-
 μαίνεται τὴν πρώτην τῶν ἀποστόλων κατελιγμένην ἐκ τὸν δια-
 482 δοχὴν· ἔνθα πρὸς τῷ τοῦ συγγράμματος τέλει χαριεστάτην αὐτοῦ 2
 σημείωσιν ἐνδρόντες, ἀναγκαίως καὶ ταύτην τῇδε καταλέξομεν τῇ
 γραφῇ, τοῦτον ἔχουσαν τὸν τρόπον

ὑποκρίνω σε τὸν μεταγραφόμενον τὸ βιβλίον τοῦτο κατὰ τοῦ
 5 κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ κατὰ τῆς ἐνδόξου παρουσίας αὐτοῦ,
 ἧς ἔρχεται κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, ἵνα ἀντιβάλῃς ὁ μετεγράψω,
 καὶ κατορθώσης αὐτὸ πρὸς τὸ ἀντίγραφον τοῦτο ὅθεν μετεγράψω,
 ἐπιμελῶς· καὶ τὸν ὄρκον τοῦτον ὁμοίως μεταγράψεις καὶ θήσεις ἐν
 τῷ ἀντιγράφῳ.

10 καὶ ταῦτα δὲ ὀφελίμως ὑπ' ἐκείνου λελέχθω πρὸς ἡμῶν τε 3
 ἱστορεῖσθω, ὥς ἂν ἔχοιμεν ἄριστον σπουδαιοτάτης ἐπιμελείας τοὺς
 ἀρχαίους ἐκείνους καὶ ὄντως ἱερούς ἀνδρας ὑπόδειγμα· ἐν ᾗ γε μὴν 4
 προειρηκαμεν πρὸς τὸν Φλωρίνον ὁ Εἰρηναῖος ἐπιστολῇ αὐθις τῆς
 ἅμα Πολυκάρπῳ συνουσίας αὐτοῦ μνημονεύει, λέγων

15 ταῦτα τὰ δόγματα, Φλωρίνε, ἵνα πεφεισμένως εἴπω, οὐκ ἔστιν
 ὑγινοὺς γνώμης· ταῦτα τὰ δόγματα ἀσύμφωνά ἐστιν τῇ ἐκκλησίᾳ, εἰς
 τὴν μεγίστην ἀσέβειαν περιβάλλοντα τοὺς πειθομένους αὐτοῖς· ταῦτα
 τὰ δόγματα οὐδὲ οἱ ἔξω τῆς ἐκκλησίας αἵρετικοὶ ἐτόλμησαν ἀπο-
 20 φήρασθαι ποτε· ταῦτα τὰ δόγματα οἱ πρὸ ἡμῶν πρεσβύτεροι, οἱ 5
 καὶ τοῖς ἀποστόλοις συμφοιτήσαντες, οὐ παρέδωκάν σοι. εἶδον γάρ 6
 σε, παῖς ἔτι ὢν, ἐν τῇ κάτω Ἀσίᾳ παρὰ Πολυκάρπῳ, λαμπρῶς
 πρᾶσσοντα ἐν τῇ βασιλικῇ ἀντλῇ καὶ πειρώμενον εὐδοκιμεῖν παρ'
 αὐτῷ. μᾶλλον γὰρ τὰ τότε διαμνημονεύω τῶν ἐναγχος γινομένων
 καὶ γὰρ ἐκ παιδῶν μαθήσεις συναύξουσαι τῇ ψυχῇ, ἐνοῦνται αὐτῇ), 6

ATERBDMΣΔ

4 μεταγραφόμενον ARB μεταγραφάμενον TEDM qui transcripseris Δ
 qui transcribis Hieron. de uir. ill. 35 | 9 τῷ AT¹RBD τῷ σῶ Tr [T^c ge-
 tilgt] EM | 15 πεπεισμένως ΣΔ | 23 τὰ AT¹BD τῶν T^cERM

484 ὥστε με δύνασθαι εἰπεῖν καὶ τὸν τόπον ἐν ᾧ καθεζόμενος διελέγετο
 ὁ μακάριος Πολύκαρπος, καὶ τὰς προσόδους αὐτοῦ καὶ τὰς εἰσόδους
 καὶ τὸν χαρακτήρα τοῦ βίου καὶ τὴν τοῦ σώματος ἰδέαν καὶ τὰς
 διαλέξεις ἃς ἐποιεῖτο πρὸς τὸ πλῆθος, καὶ τὴν μετὰ Ἰωάννου συν-
 5 ἀναστροφὴν ὡς ἀπήγγελλεν καὶ τὴν μετὰ τῶν λοιπῶν τῶν ἑορα-
 κότων τὸν κύριον, καὶ ὡς ἀπεμνημόνευεν τοὺς λόγους αὐτῶν, καὶ
 περὶ τοῦ κυρίου τίνα ἦν ἢ παρ' ἐκείνων ἀκηκόει, καὶ περὶ τῶν
 δυνάμεων αὐτοῦ, καὶ περὶ τῆς διδασκαλίας, ὡς παρὰ τῶν αὐτοπτῶν
 τῆς ζωῆς τοῦ λόγου παρεληφώς ὁ Πολύκαρπος ἀπήγγελλεν πάντα
 10 σύμφωνα ταῖς γραφαῖς. ταῦτα καὶ τότε διὰ τὸ ἔλεος τοῦ θεοῦ τὸ 7
 ἐπ' ἐμοὶ γεγονὸς σπουδαίως ἤκουον, ὑπομνηματιζόμενος αὐτὰ οὐκ
 ἐν χάριτι, ἀλλ' ἐν τῇ ἐμῇ καρδίᾳ· καὶ αἰ διὰ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ
 γνησίως αὐτὰ ἀναμαρτυρῶμαι, καὶ δύναμαι διαμαρτυράσθαι ἔμπροσθεν
 τοῦ θεοῦ ὅτι εἴ τι τοιοῦτον ἀκηκόει ἐκείνος ὁ μακάριος καὶ ἀπο-
 15 στολικὸς πρεσβύτερος, ἀνακράξας ἂν καὶ ἐμφράξας τὰ ὥτα αὐτοῦ
 καὶ κατὰ τὸ σύννηθες αὐτῷ εἰπὼν ὡς καλὴ θεέ, εἰς οἷους με και-
 ροὺς τετήρηκας, ἵνα τούτων ἀνέχωμαι, πεφεύγει ἂν καὶ τὸν τόπον
 ἐν ᾧ καθεζόμενος ἢ ἐστὼς τῶν τοιούτων ἀκηκόει λόγων. καὶ ἐκ 8
 τῶν ἐπιστολῶν δὲ αὐτοῦ ὧν ἐπέστειλεν ἥτοι ταῖς γειτνιώσαις ἐκ-
 20 κλησίαις, ἐπιστηρίζων αὐτάς, ἢ τῶν ἀδελφῶν τισί, νοουθετῶν αὐτοὺς
 καὶ προτρέπομενος, δύναται φανερωθῆναι.

ταῦτα ὁ Εἰρηναῖος.

Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τῆς Κομόδου βασιλείας χρόνον μεταβέβλητο ΚΑ 21 1
 μὲν ἐπὶ τὸ πρᾶον τὰ καθ' ἡμᾶς, εἰρήνης σὺν θείᾳ χάριτι τὰς καθ'
 25 ὅλης τῆς οἰκουμένης διαλαβούσης ἐκκλησίας· ὅτε καὶ ὁ σωτήριος
 λόγος ἐκ παντὸς γένους ἀνθρώπων πᾶσαν ἐπήγετο ψυχὴν ἐπὶ τὴν
 εὐσεβῆ τοῦ τῶν ὅλων θεοῦ θρησκείαν, ὡς ἤδη καὶ τῶν ἐπὶ Ῥώμῃς
 εὖ μάλα πλούτῳ καὶ γένει διαφανῶν πλείους ἐπὶ τὴν σφῶν ὁμόσε
 χορεῖν παροικεῖ τε καὶ παγγενεῖ σωτηρίαν. οὐκ ἦν δὲ ἄρα τοῦτο 2
 486 τῷ μισοκάλῳ δαίμονι βασκάνῳ ὄντι τὴν φύσιν οἰστόν, ἀπεδύετο
 δ' οὖν εἰς αὐθις, ποικίλας τὰς καθ' ἡμῶν μηχανὰς ἐπιτεχνώ-
 μενος. ἐπὶ γοῦν τῆς Ῥωμαίων πόλεως Ἀπολλώνιον, ἄνδρα τῶν
 τότε πιστῶν ἐπὶ παιδείᾳ καὶ φιλοσοφίᾳ βεβοημένον, ἐπὶ δικαστήριον
 5 ἄγει, ἵνα γέ τινα τῶν εἰς ταῦτ' ἐπιτηδείων αὐτῷ διακόνων ἐπὶ

8/9 vgl. I Ioann. 1, 1. 2

ATERBDMΣΑ

6 τοὺς λόγους BDM τῶν λόγων ATER | 16 κατὰ Tc [getilgt], ERBDMΣΑ
 > AT¹ | 27 ὡς BDM ὥστε ATER | 29 χορεῖν ABDM ἐχώρουν TER
 1 ὑπεδέετο Σ

- 486 κατηγορία τὰνδρὸς ἐγείρας. ἀλλ' ὁ μὲν δαίλαιος παρὰ καιρὸν τὴν 3
 δίκην εἰσελθὼν, ὅτι μὴ ζῆν ἐξὸν ἦν κατὰ βασιλικὸν ὅρον τοὺς τῶν
 τοιῶνδε μηνυτάς, αὐτίκα κατεάγνυται τὰ σκέλη, Περεινίου δικαστοῦ
 τοιαύτην κατ' αὐτοῦ ψῆφον ἀπενέγκαντος· ὁ δέ γε θεοφιλέστατος 4
 10 μάρτυς, πολλὰ λιπαρῶς ἱκετεύσαντος τοῦ δικαστοῦ καὶ λόγον αὐτὸν
 ἐπὶ τῆς συγκλήτου βουλῆς αἰτήσαντος, λογιστάτην ὑπὲρ ἧς ἐμαρ-
 τύρει πίστεως ἐπὶ πάντων παρασχὼν ἀπολογία, κεφαλικῇ κολάσει
 ὡς ἂν ἀπὸ δόγματος συγκλήτου τελειοῦται, μὴδ' ἄλλως ἀφαιρεῖσθαι
 τοὺς ἅπασι εἰς δικαστήριον παριόντας καὶ μηδαμῶς τῆς προθέσεως
 15 μεταβαλλομένους ἀρχαίου παρ' αὐτοῖς νόμον κεκρατηκότος. τού- 5
 του μὲν οὖν τὰς ἐπὶ τοῦ δικαστοῦ φωνὰς καὶ τὰς ἀποκρίσεις ἃς
 πρὸς πεῦσιν πεποίητο τοῦ Περεινίου, πᾶσάν τε τὴν πρὸς τὴν
 σύγκλητον ἀπολογία, ὅτε διαγινῶναι φίλον, ἐκ τῆς τῶν ἀρχαίων
 μαρτύρων συναχθείσης ἡμῖν ἀναγραφῆς εἶδεται·
 20 δεκάτῳ γε μὴν τῆς Κομόδου βασιλείας ἔτει δέκα πρὸς τρισὶν KB 22
 ἔτεσιν τὴν ἐπίσκοπὴν λειτουργηκότα Ἐλεύθερον διαδέχεται Βίκτωρ·
 ἐν ᾧ καὶ Ἰουλιανὸς δέκατον ἔτος ἀποπλήσαντος, τῶν κατ' Ἀλεξάν-
 δρειαν παροικιῶν τὴν λειτουργίαν ἐγχειρίζεται Δημήτριος· καθ' οὗς
 καὶ τῆς Ἀντιοχείων ἐκκλησίας ὄγδοος ἀπὸ τῶν ἀποστόλων ὁ πρόσθεν
 25 ἤδη δεδηλωμένος ἔτι τότε Σεραπίων ἐπίσκοπος ἐγνωρίζετο. Και-
 σαρείας δὲ τῆς Παλαιστίνων ἡγεῖτο Θεόφιλος, καὶ Νάρκισσος δὲ
 ὁμοίως, οὗ καὶ πρόσθεν ὁ λόγος μνήμην ἐποιήσατο, τῆς ἐν Ἱεροσό-
 488 λύμοις ἐκκλησίας ἔτι τότε τὴν λειτουργίαν εἶχεν, Κορίνθου δὲ τῆς
 καθ' Ἑλλάδα κατὰ τοὺς αὐτοὺς ἐπίσκοπος ἦν Βάκχυλλος καὶ τῆς
 ἐν Ἐφέσῳ παροικίας Πολυκράτης. καὶ ἄλλοι δ', ὡς γε εἰκός, ἐπὶ
 τούτοις μυρία κατὰ τοῦδε διέπρεπον· ὧν γε μὴν ἑγγραφὸς ἡ τῆς
 5 πίστεως εἰς ἡμᾶς κατῆλθεν ὀρθοδοξία, τούτους εἰκότως ὀνομαστί
 κατελέξαμεν.

Ζητήσεως δὴτα κατὰ τοῦδε οὐ σμικρὰς ἀνακινήσεις, ὅτι δὴ ΚΓ 23 1
 τῆς Ἀσίας ἀπάσης αἱ παροικίαι ὡς ἐκ παραδόσεως ἀρχαιοτέρας σε-

15—19 vgl. Acta martyr. sel. ed. Gebhardt p. VI — 24/25 478, 21 ff. —
 27 454, 3 ff.

ATERBDMΣΔ

19 μαρτύρων TERBDMΣ μαρτυρίων A | 22 ἀποπλήσαντος EBDM ἀνα-
 πλήσαντος ATR | 26 παλαιστίνων EBDM ἐπὶ παλαιστίνη A ἐπὶ παλαιστίνης
 TR | ἡγεῖτο ERBDM καθ'ἡγεῖτο AT

2 αὐτοὺς ἐπίσκοπος TEBD αὐτοὺς ἐπισκόπους RM αὐτοὺς χρόνον ἐπίσκο-
 ποσ A | 8 ὡς BDM ὡς ἂν ATER | 8/9 σελήνης ABDMΣ ἀπὸ σε-
 λήνης TER

488 λήνης τὴν τεσσαρεσκαίδεκάτην ᾤοντο δεῖν ἐπὶ τῆς τοῦ σωτηρίου
 10 πάσχα ἑορτῆς παραφυλάττειν, ἐν ᾗ θύειν τὸ πρόβατον Ἰουδαίους
 προηγόρευτο, ὡς δέον ἐκ παντὸς κατὰ ταύτην, ὁποῖα δὲ ἡμέρα
 τῆς ἑβδομάδος περιτυγχάνοι, τὰς τῶν ἀσितिῶν ἐπιλύσεις ποιῆσθαι,
 οὐκ ἔθους ὄντος τοῦτον ἐπιτελεῖν τὸν τρόπον ταῖς ἀνὰ τὴν λοιπὴν
 15 ἅπασαν οἰκουμένην ἐκκλησίαις, ἐξ ἀποστολικῆς παραδόσεως τὸ καὶ
 εἰς δεῦρο κρατῆσαν ἔθος φυλαττούσας, ὡς μηδ' ἑτέρα προσήκειν
 παρὰ τὴν τῆς ἀναστάσεως τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἡμέραν τὰς νηστείας
 ἐπιλύσθαι, σύνοδοι δὲ καὶ συγκροτήσεις ἐπισκόπων ἐπὶ ταῦτον ἐγί- 2
 νοντο, πάντες τε μιᾷ γνώμῃ δι' ἐπιστολῶν ἐκκλησιαστικὸν δόγμα
 τοῖς πανταχόσε διετυποῦντο ὡς ἂν μηδ' ἐν ἄλλῃ ποτὲ τῆς κυριακῆς
 20 ἡμέρας τὸ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως ἐπιτελοῖτο τοῦ κυρίου μυστή-
 ριον, καὶ ὅπως ἐν ταύτῃ μόνῃ τῶν κατὰ τὸ πάσχα νηστειῶν φυ-
 λαττούμεθα τὰς ἐπιλύσεις. φέρεται δ' εἰς ἔτι νῦν τῶν κατὰ 3
 Παλαιστίνην τηρικᾶδε συγκεκροτημένων γραφῇ, ὧν προντέτακτο
 Θεόφιλος τῆς ἐν Καισαρείᾳ παροικίας ἐπίσκοπος καὶ Νάρκισσος τῆς
 25 ἐν Ἱεροσολύμοις, καὶ τῶν ἐπὶ Ῥώμῃς δ' ὁμοίως ἄλλη περὶ τοῦ αὐ-
 τοῦ ζητήματος, ἐπίσκοπον Βίκτορα δηλοῦσα, τῶν τε κατὰ Πόντον
 490 ἐπισκόπων, ὧν Πάλμας ὡς ἀρχαιότατος προντέτακτο, καὶ τῶν κατὰ
 Γαλλίαν δὲ παροικιῶν, ἃς Εἰρηναῖος ἐπεσκόπει, ἔτι τε τῶν κατὰ 4
 τὴν Ὀσροηνὴν καὶ τὰς ἐκεῖσε πόλεις, καὶ ἰδίως Βακχύλλου τῆς Κο-
 ρινθίων ἐκκλησίας ἐπισκόπον, καὶ πλείστον ὅσων ἄλλων, οἳ μίαν
 5 καὶ τὴν αὐτὴν δόξαν τε καὶ κρίσιν ἔξενηγεμένοι, τὴν αὐτὴν τέθενται
 ψῆφον. καὶ τούτων μὲν ἦν ὁρος εἰς, ὃ δεδηλωμένος·
 τῶν δὲ ἐπὶ τῆς Ἀσίας ἐπισκόπων τὸ πάλαι πρότερον αὐτοῖς ΚΑ 24 1
 παραδοθὲν διαφυλάττειν ἔθος χρῆναι δυσχρηζομένων ἡγεῖτο Πολυκρά-
 της· ὃς καὶ αὐτὸς ἐν ᾗ πρὸς Βίκτορα καὶ τὴν Ῥωμαίων ἐκκλησίαν
 10 διετυπώσατο γραφῇ τὴν εἰς αὐτὸν ἐλθούσαν παράδοσιν ἐκτίθεται
 διὰ τούτων

ATERBDMΣΑ

9/10 σωτηρίον πάσχα BDM πάσχα σωτηρίου ATER | 11 προηγόρευτο
 DM προηγορεύετο ATER προσηγορεύετο B geschrieben ist Σ praecipitur Δ
 15/16 ἑτέρα—ἡμέρα ATER ἑτέραν—ἡμέραν BD ἑτέρα—ἡμέραν M | 17 δι'
 Α' corr., BD δὲ Α' TERM | 20 ἐπιτελοῖτο AT^cER ἀποτελοῖτο T¹BDM
 21 ὅπως ABDM ὡς ἂν TER | 21/22 φυλαττούμεθα BDM φυλαττόμεθα AT¹
 φυλαττώμεθα T^cER | 26 τόπον Σ

1 ὡς ἀρχαιότατος προντέτακτο ATER προντέτακτο ὡς ἀρχαιότατος M
 προντέτακτο BDΣ | 2/3 ἔτι—πόλεις > Δ | 6 δεδηλωμένος AT¹MA δεδη-
 λωμένος ὅδε ER, T^{cm} getilgt δεδηλωμένος ὥδε BD | 8 δυσχρηζομένων BD^cM
 δυσχρηζομεν D¹ δυσχρηζομένων ὧν ATER

- 490 >ἡμεῖς οὖν ἀραδιούργητον ἄγομεν τὴν ἡμέραν, μήτε προστι- 2
 >θέντες μήτε ἀφαιρούμενοι. καὶ γὰρ κατὰ τὴν Ἀσίαν μεγάλα στοι-
 >χεῖα κεκοίμηται· ἅτινα ἀναστήσεται τῇ ἡμέρᾳ τῆς παρουσίας τοῦ
 15 >κυρίου, ἐν ᾗ ἔρχεται μετὰ δόξης ἐξ οὐρανῶν καὶ ἀναζητήσῃ πάντας
 >τοὺς ἁγίους, Φίλιππον τῶν δώδεκα ἀποστόλων, ὃς κεκοίμηται ἐν
 >Ἱεραπόλει καὶ δύο θυγατέρες αὐτοῦ γεγηρακῆναι παρθένοι καὶ ἡ
 >ἐτέρα αὐτοῦ θυγάτηρ ἐν ἁγίῳ πνεύματι πολιτευσαμένη ἐν Ἐφέσῳ
 >ἀναπαύεται· ἔτι δὲ καὶ Ἰωάννης ὁ ἐπὶ τὸ στήθος τοῦ κυρίου ἀνα- 3
 20 >πεσὼν, ὃς ἐγενήθη ἱερεὺς τὸ πέταλον πεφορεκῶς καὶ μάρτυς καὶ
 >διδάσκαλος· οὗτος ἐν Ἐφέσῳ κεκοίμηται, ἔτι δὲ καὶ Πολύκαρπος ἐν 4
 >Σμύρνῃ, καὶ ἐπίσκοπος καὶ μάρτυς· καὶ Θρασέας, καὶ ἐπίσκοπος καὶ
 492 >μάρτυς ἀπὸ Εὐμενείας, ὃς ἐν Σμύρνῃ κεκοίμηται. τί δὲ δεῖ λέγειν 5
 >Σάγαριν ἐπίσκοπον καὶ μάρτυρα, ὃς ἐν Λαοδικείᾳ κεκοίμηται, ἔτι
 >δὲ καὶ Παπύριον τὸν μακάριον καὶ Μελίτωνα τὸν εὐνοῦχον, τὸν ἐν
 >ἁγίῳ πνεύματι πάντα πολιτευσάμενον, ὃς κεῖται ἐν Σάρδεσιν περι-
 5 >μένων τὴν ἀπὸ τῶν οὐρανῶν ἐπισκοπὴν ἐν ᾗ ἐκ νεκρῶν ἀναστήσε-
 >ται; οὗτοι πάντες ἐτήρησαν τὴν ἡμέραν τῆς τεσσαρεσκαδεκάτης 6
 >τοῦ πάσχα κατὰ τὸ εὐαγγέλιον, μηδὲν παρεκβαίνοντες, ἀλλὰ κατὰ
 >τὸν κανόνα τῆς πίστεως ἀκολουθοῦντες· ἔτι δὲ καὶ γὰρ ὁ μικρότερος
 >πάντων ὑμῶν Πολυκράτης, κατὰ παράδοσιν τῶν συγγενῶν μου, οἷς
 10 >καὶ παρηκολούθησά τισιν αὐτῶν. ἐπὶ μὲν ἦσαν συγγενεῖς μου
 >ἐπίσκοποι, ἐγὼ δὲ ὀγδοὺς· καὶ πάντοτε τὴν ἡμέραν ἤγαγον οἱ συγ-
 >γενεῖς μου ὅταν ὁ λαὸς ἤρουνεν τὴν ζύμην. ἐγὼ οὖν, ἀδελφοί, ἐξή- 7
 >κοντα πέντε ἔτη ἔχων ἐν κυρίῳ καὶ συμβεβληκῶς τοῖς ἀπὸ τῆς

13—21 = 264, 11—19 — 19/20 Ioann. 21, 20, 13, 23 — 20 Exod. 28, 32 ff.
 36, 38 ff.

ATERBDMΣΑ

14 τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ 264, 12 | 15 οὐρανοῦ 264, 13 | ἀναζητήσῃ TER
 DMΣΑ [= 264, 13] ἀναστήσῃ AB *suscitaturus* Hieron. de uir. ill. 45 | 16 φί-
 λιππον AT¹ERBDM Hieron [= 264, 13/14 ΠΑ] φίλιππος Tr Σ | τῶν TERBDM
 τὸν τῶν A vgl. zu 264, 14 | 18 πολιτευσαμένη ATERΣ πολιτευσαμένη ἡ BDMΔ
 Hieron, vgl. zu 264, 16 | 22 καὶ ἐπίσκοπος ATBDM ἐπίσκοπος ER | καὶ
 ἐπίσκοπος T¹BDM ἐπίσκοπος A, T durch Ras., ER

3 παπύριον ATEDM παπειρίον B παπύριον R *papyrum* Δ | 9 ὑμῶν
 ΠΑ Hieronym > Σ, Polykrates schrieb ὑμῖν | τῶν συγγενῶν μου wohl falscher
 Zusatz | οἷς neben τισιν αὐτῶν unmöglich; Polykrates könnte δς geschrieben
 haben | 12 ἤρουνεν AT¹ [T¹Te unleserlich] ἤρυνε BD ἤρυνεν E ἤρυνε RM γρ
 ἤρυνεν A¹m *ausfegte* (so übersetzt Σarm) Σ *aufert* Δ Polykrates schrieb αἱροί oder
 ἤρυνεν | 13 ἔχων ABMΔ ἔχω TERD

492 >οίκονμένης ἀδελφοῖς καὶ πᾶσαν ἁγίαν γραφὴν διεληλυθώς, οὐ πτύ-
 15 >ρομαι ἐπὶ τοῖς καταπλησσομένοις· οἱ γὰρ ἐμοῦ μεζονες εἰρήκασι
 >>πειθαρχεῖν δεῖ θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις<<.

τούτοις ἐπιφέρει περὶ τῶν γράφοντι συμπαρόντων αὐτῷ καὶ 8
 ὁμοδοξούντων ἐπισκόπων ταῦτα λέγων

>εδυνάμην δὲ τῶν ἐπισκόπων τῶν συμπαρόντων μνημονεῦσαι,
 20 >οὓς ὑμεῖς ἥξιώσατε μετακληθῆναι ὑπ' ἐμοῦ καὶ μετεκαλεσάμην· ὧν
 >τὰ ὀνόματα ἂν γράφω, πολλὰ πλήθη εἰσὶν· οἱ δὲ εἰδότες τὸν
 >μικρόν μου ἄνθρωπον συνηυδόκησαν τῇ ἐπιστολῇ, εἰδότες ὅτι
 >εἰκῇ πολιὰς οὐκ ἤνεγκα, ἀλλ' ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ πάντοτε πεπολί-
 >τευμαι.

494 ἐπὶ τούτοις ὁ μὲν τῆς Ῥωμαίων προεστώς Βίκτωρ ἀθρόως τῆς 9
 Ἀσίας πάσης ἅμα ταῖς ὁμόροις ἐκκλησίαις τὰς παροικίας ἀποτέμνειν,
 ὡς ἂν ἑτεροδοξούσας, τῆς κοινῆς ἐνώσεως πειράται, καὶ στηλιτεύει
 γε διὰ γραμμάτων ἀκοινωνήτους πάντας ἄρδην τοὺς ἐκεῖσε ἀνακη-
 5 ρύττων ἀδελφούς· ἀλλ' οὐ πᾶσι γε τοῖς ἐπισκόποις ταῦτ' ἠρέ- 10
 σκετο. ἀντιπαρακελεύονται δῆτα αὐτῷ τὰ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς
 πρὸς τοὺς πλησίον ἐνώσεώς τε καὶ ἀγάπης φρονεῖν, φέρονται δὲ
 καὶ αἱ τούτων φωναὶ πληκτικώτερον καταπτομένων τοῦ Βίκτορος·
 ἐν οἷς καὶ ὁ Εἰρηναῖος ἐκ προσώπου ὧν ἡγεῖτο κατὰ τὴν Γαλλίαν 11
 10 ἀδελφῶν ἐπιστείλας, παρίσταται μὲν τῷ δεῖν ἐν μόνῃ τῇ τῆς κυ-
 ριακῆς ἡμέρᾳ τὸ τῆς τοῦ κυρίου ἀναστάσεως ἐπιτελεῖσθαι μυστήριον,
 τῷ γε μὴν Βίκτωρι προσηκόντως, ὡς μὴ ἀποκόπτοι ὅλας ἐκκλησίας
 θεοῦ ἀρχαίον ἔθους παράδοσιν ἐπιτηροῦσας, πλεῖστα ἕτερα παραινεί,
 καὶ αὐτοῖς δὲ ῥήμασιν τάδε ἐπιλέγων

15 >οὐδὲ γὰρ μόνον περὶ τῆς ἡμέρας ἐστὶν ἡ ἀμφισβήτησις, ἀλλὰ 12
 >καὶ περὶ τοῦ εἶδους αὐτοῦ τῆς νηστείας. οἱ μὲν γὰρ οἶονται μίαν
 >ἡμέραν δεῖν αὐτοὺς νηστεύειν, οἱ δὲ δύο, οἱ δὲ καὶ πλείονας· οἱ δὲ
 >τεσσαράκοντα ὥρας ἡμερινὰς τε καὶ νυκτερινὰς συμμετροῦσιν τὴν

492, 14/15 Philipp. 1, 28 — 16 Act. 5, 29

ATERBDMΣΑ

17 τῶν γράφοντι T¹BΣ πάντων γράφων τῶν A πάντων τῶν T^cERDM his
 qui secum aderant A | 23 χω BDMΣΑ κω ATER

10 τῷ TERDM τὸ AB | 14 καὶ αὐτοῖς δὲ BDM αὐτοῖς ATERA καὶ
 bezeugt Σ

494 ἡμέραν αὐτῶν. καὶ τοιαύτη μὲν ποικιλία τῶν ἐπιτηρούντων οὐ 13
 20 νῦν ἐφ' ἡμῶν γεγονυία, ἀλλὰ καὶ πολὺ πρότερον ἐπὶ τῶν πρὸ
 ἡμῶν, τῶν παρὰ τὸ ἀκριβές, ὥς εἰκός, κρατούντων τὴν καθ' ἀπλό-
 τητα καὶ ιδιωτισμὸν συνήθειαν εἰς τὸ μετέπειτα πεποιηκότων, καὶ
 οὐδὲν ἔλαττον πάντες οὗτοι εἰρήνευσάν τε καὶ εἰρηνεύομεν πρὸς
 25 ἀλλήλους, καὶ ἡ διαφωνία τῆς νηστείας τὴν ὁμόνοιαν τῆς πίστεως
 συνίστησιν.

τούτοις καὶ ἱστορίαν προστίθωσιν, ἣν οἰκείως παραθήσομαι, τοῦ 14
 τον ἔχουσαν τὸν τρόπον

ἐν οἷς καὶ οἱ πρὸ Σωτῆρος πρεσβύτεροι, οἱ προστάντες τῆς
 ἐκκλησίας ἥς σὺ νῦν ἀφηγῇ, Ἀνίκητον λέγομεν καὶ Πιον Ὑγινόν
 496 τε καὶ Τελεσφόρον καὶ Ξύστον, οὔτε αὐτοὶ ἐτήρησαν οὔτε τοῖς μετ'
 αὐτῶν ἐπέτρεπον, καὶ οὐδὲν ἔλαττον αὐτοὶ μὴ τηροῦντες εἰρή-
 νεον τοῖς ἀπὸ τῶν παροικιστῶν ἐν αἷς ἐτηρεῖτο, ἐρχομένοις πρὸς
 αὐτούς· καίτοι μᾶλλον ἐναντίον ἦν τὸ τηρεῖν τοῖς μὴ τηροῦσιν.
 5 καὶ οὐδέποτε διὰ τὸ εἶδος τοῦτο ἀπεβλήθησάν τινες, ἀλλ' αὐτοὶ μὴ 15
 τηροῦντες οἱ πρὸ σοῦ πρεσβύτεροι τοῖς ἀπὸ τῶν παροικιστῶν τη-
 ροῦσιν ἔπεμπον εὐχαριστίαν, καὶ τοῦ μακαρίου Πολυκάρπου ἐπι- 16
 δημήσαντος τῇ Ῥώμῃ ἐπὶ Ἀνίκητον καὶ περὶ ἄλλων τινῶν μικρὰ
 σχόντες πρὸς ἀλλήλους, εὐθύς εἰρήνευσαν, περὶ τούτου τοῦ κεφα-
 10 λαίου μὴ φιλεριστήσαντες εἰς ἑαυτούς. οὔτε γὰρ ὁ Ἀνίκητος τὸν
 Πολύκαρπον πείσαι ἐδύνατο μὴ τηρεῖν, ἅτε μετὰ Ἰωάννου τοῦ μα-
 θητοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἀποστόλων οἷς συνδιέ-
 τριψεν, αἰεὶ τετηρηκότα, οὔτε μὴν ὁ Πολύκαρπος τὸν Ἀνίκητον
 15 ἔπεισεν τηρεῖν, λέγοντα τὴν συνήθειαν τῶν πρὸ αὐτοῦ πρεσβυτέ-
 ρων ὀφείλειν κατέχειν. καὶ τούτων οὕτως ἐχόντων, ἐκοινῶνησαν 17
 ἑαυτοῖς, καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ παρεχώρησεν ὁ Ἀνίκητος τὴν εὐχαρι-
 στίαν τῷ Πολυκάρπῳ, κατ' ἐντροπὴν δηλονότι, καὶ μετ' εἰρήνης
 ἀπ' ἀλλήλων ἀπηλλάγησαν, πάσης τῆς ἐκκλησίας εἰρήνην ἐχόντων,
 καὶ τῶν τηρούντων καὶ τῶν μὴ τηρούντων.

20 καὶ ὁ μὲν Εἰρηναῖος φερώνυμός τις ὢν τῇ προσηγορίᾳ αὐτῷ τε
 τῷ τρόπῳ εἰρηνοποιός, τοιαῦτα ὑπὲρ τῆς τῶν ἐκκλησιῶν εἰρήνης

ATERBDMΣΑ

20 die Construction verlangt γέγονεν | 22 εἰς—πεποιηκότων nicht über-
 setzt Σ

2 αὐτῶν TERBDMΔ αὐτοὺς ΔΣ | 8 τῇ ATER ἐν BDM | 18 πάσης
 τῆς ἐκκλησίας ATBDΣΑ πάσης ἐρεσχελίας ERM γὰρ πάσης ἐρεσχελίας Tem

21 τῷ BDM > ATER

496 παρεκάλει τε καὶ ἐπρέσβευεν, ὁ δ' αὐτὸς οὐ μόνον τῷ Βίκτορι, καὶ
 διαφόροις δὲ πλείστοις ἄρχουσιν ἐκκλησιῶν τὰ κατὰλληλα δι' ἐπιστο-
 λῶν περὶ τοῦ κεκινημένου ζητήματος ὁμίλει.

25 οἱ γε μὴν ἐπὶ Παλαιστίνης, οὓς ἄρτίως διεληλύθαμεν, ὁ τε Νάρ- ΚΕ 25
 κισσος καὶ Θεόφιλος, καὶ σὺν αὐτοῖς Κάσσιος τῆς κατὰ Τύρον ἐκ-
 κλησίας ἐπίσκοπος καὶ Κλᾶρος τῆς ἐν Πτολεμαίδι οἱ τε μετὰ τούτων
 συνελθούσες, περὶ τῆς κατελθούσης εἰς αὐτοὺς ἐκ διαδοχῆς τῶν
 ἀποστόλων περὶ τοῦ πάσχα παραδόσεως πλείστα διεληφότες, κατὰ
 30 τὸ τέλος τῆς γραφῆς αὐτοῖς ῥήμασιν ἐπιλέγουσιν ταῦτα

498 «τῆς δ' ἐπιστολῆς ἡμῶν πειράσθητε κατὰ πᾶσαν παροικίαν ἀντί-
 γραφα διαπέμψασθαι, ὅπως μὴ ἔνοχοι ὦμεν τοῖς ῥαδίως πλανῶσιν
 «ἐαυτῶν τὰς ψυχάς. δηλοῦμεν δὲ ὑμῖν ὅτι τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ καὶ ἐν
 «Ἀλεξανδρείᾳ ἄγουσιν ἡμεῖς· παρ' ἡμῶν γὰρ τὰ γράμματα
 5 «χομίζεται αὐτοῖς καὶ ὑμῖν παρ' αὐτῶν, ὥστε συμφώνως καὶ ὁμοῦ
 «ἄγειν ἡμᾶς τὴν ἑγίαν ἡμέραν».

Ἀλλὰ γὰρ πρὸς τοῖς ἀποδοθεῖσιν Εἰρηναίου συγγράμμασιν καὶ Κς 26
 ταῖς ἐπιστολαῖς φέρεται τις αὐτοῦ πρὸς Ἑλλήνας λόγος συντομώ-
 ταιος καὶ τὰ μάλιστα ἀναγκαϊότατος, Περὶ ἐπιστήμης ἐπιγεγραμμένος,
 10 καὶ ἄλλος, ὃν ἀνατίθεικεν ἀδελφῷ Μαρκιανῷ τοῦνομα εἰς ἐπίδειξιν
 τοῦ ἀποστολικοῦ κηρύγματος, καὶ βιβλίον τι διαλέξων διαφόρων, ἐν
 ᾧ τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς καὶ τῆς λεγομένης Σολομῶνος Σο-
 φίας μνημονεύει, ῥητὰ τινὰ ἐξ αὐτῶν παραθέμενος. καὶ τὰ μὲν
 εἰς ἡμετέραν ἐλθόντα γινώσκων τῶν Εἰρηναίου τοσαῦτα.

15 Κομόδου δὲ τὴν ἀρχὴν ἐπὶ δέκα καὶ τρισὶν ἔτεσιν καταλύσαντος, ΚΖ
 αὐτοκράτωρ Σεῦρος οὐδ' ὅλοις μηνὶν ἕξ μετὰ τὴν Κομόδου τελευ-
 τὴν Περτίναξος διαγενομένου κρατεῖ. πλείστα μὲν οὖν παρὰ 27
 πολλοῖς εἰς ἔτι νῦν τῶν τότε σφάζεται παλαιῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν
 ἀνδρῶν ἐναρέτου σπουδῆς ὑπομνήματα· ὧν γε μὴν αὐτοὶ διέγνωμεν,
 20 εἴη ἂν τὰ Ἡρακλείτου εἰς τὸν ἀπόστολον, καὶ τὰ Μαξίμου περὶ τοῦ
 πολυθρυλήτου παρὰ τοῖς αἰρεσιώταις ζητήματος τοῦ πόθεν ἡ κακία,
 καὶ περὶ τοῦ γενητὴν ὑπάρχειν τὴν ὕλην, τὰ τε Κανδίδου εἰς τὴν

25 488, 23—25

ATERBDMΣΔ

22 μόνον BDM μόνον ATER

1 παροικίαν TERBDM ἐκκλησίαν A | 12/13 σολομῶνος σοφίας DM
 σολομῶντος σοφίας B σοφίας σολομῶντος ATER | 16 ὅλοις ABD ὅλοις
 ὁμοῦ TERM

498 ἐξαήμερον, καὶ Ἀπίωνος εἰς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν, ὁμοίως Σέξτου
περὶ ἀναστάσεως, καὶ ἄλλη τις ὑπόθεσις Ἀραβιανοῦ, καὶ μυρίων
25 ἄλλων, ὧν διὰ τὸ μηδεμίαν ἔχειν ἀφορμὴν οὐχ οἶόν τε οὔτε τοὺς
χρόνους παραδοῦναι γραφῇ οὐδ' ἱστορίας μνήμην ὑποσημηνῶσθαι.
καὶ ἄλλων δὲ πλείστον, ὧν οὐδὲ τὰς προσηγορίας καταλέγειν ἡμῖν
δυνατόν, ἦλθον εἰς ἡμᾶς λόγοι, ὀρθοδόξων μὲν καὶ ἐκκλησιαστικῶν,
ὥς γε δὴ ἡ ἐκάστου παραδείκνυσιν τῆς θείας γραφῆς ἐρμηνεία, ἀδή-
500 λων δ' ὅμως ἡμῖν, ὅτι μὴ τὴν προσηγορίαν ἐπάγεται τῶν συγ-
γραφαμένων.

Τούτων ἔν τινος σπονδάσματι κατὰ τῆς Ἀρτέμωνος αἰρέσεως KH 28 1
πεπονημένῳ, ἣν αὐθις ὁ ἐκ Σαμοσάτων Παῦλος καθ' ἡμᾶς ἀνανεώ-
5 σασθαι πεπειράται, φέρεται τις διήγησις ταῖς ἐξεταζομέναις ἡμῖν
προσέχουσα ἱστορίας. τὴν γὰρ τοι δεδηλωμένην αἰρεσιν ψιλὸν 2
ἄνθρωπον γενέσθαι τὸν σωτήρα φάσκουσιν οὐ πρὸ πολλοῦ τε
νεωτερισθεῖσαν διευθύνων, ἐπειδὴ σεμνύνειν αὐτὴν ὥς ἂν ἀρχαίαν
οἱ ταύτης ἤθελον εἰσηγηταί, πολλὰ καὶ ἄλλα εἰς ἔλεγχον αὐτῶν
10 τῆς βλασφήμου ψευδηγορίας παραθεῖς ὁ λόγος ταῦτα κατὰ λέξιν
ἱστορεῖ

φασὶν γὰρ τοὺς μὲν προτέρους ἅπαντας καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀπο- 3
στόλους παρειληφέναι τε καὶ δεδιδαχέναι ταῦτα ἃ νῦν οὗτοι λέ-
γουσιν, καὶ τετηρησθαι τὴν ἀλήθειαν τοῦ κηρύγματος μέχρι τῶν
15 Βίκτορος χρόνων, ὃς ἦν τρισκαίδέκατος ἀπὸ Πέτρου ἐν Ῥώμῃ
ἐπίσκοπος· ἀπὸ δὲ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ Ζεφυρίνου παρακχεράχθαι
τὴν ἀλήθειαν. ἦν δ' ἂν τυχὸν πιθανὸν τὸ λεγόμενον, εἰ μὴ πρὸ 4
τον μὲν ἀντέπιπτον αὐτοῖς αἱ θεῖαι γραφαί· καὶ ἀδελφῶν δέ τινων
ἔστιν γράμματα, πρεσβύτερα τῶν Βίκτορος χρόνων, ἃ ἐκεῖνοι καὶ
20 πρὸς τὰ ἔθνη ὑπὲρ τῆς ἀληθείας καὶ πρὸς τὰς τότε αἰρέσεις
ἔγραψαν, λέγω δὲ Ἰουστίνου καὶ Μιλτιάδου καὶ Τατιανοῦ καὶ Κλή-
μεντος καὶ ἐτέρων πλειόνων, ἐν οἷς ἅπασιν θεολογεῖται ὁ Χριστός.
τὰ γὰρ Εἰρηναίου τε καὶ Μελίτωνος καὶ τῶν λοιπῶν τίς ἄγροει 5
βιβλία, θεὸν καὶ ἄνθρωπον καταγγέλλοντα τὸν Χριστόν, ψαλμοὶ

ATERBDMΣΔ

23 Appius A | 29 γε δὴ ἡ — ἐρμηνεία AR γε δὴ — ἡ ἐρμηνεία TcE γε
δεῖ — ἡ ἐρμηνεία Tt' ἡ — ἐρμηνεία BDM

3 τινος ATERΣ τινι BDM | 4 παῦλος BDMΣΔ παῦλος ὁ ATER |
ἡμῶν Σ | 6 γὰρ τοι ATER γὰρ BDM | 7 τε BDM > ATER | 18 θεῖαι
ABDM θεῖαι TER | 19 τῶν βίκτορος χρόνων BDM χρόνων τῶν βίκτορος
ATER | καὶ TEM > ARBD | 21 δὴ BD

500 >δὲ ὅσοι καὶ ὄδαί ἀδελφῶν ἀπ' ἀρχῆς ὑπὸ πιστῶν γραφεῖσθαι τὸν
 26 >λόγον τοῦ θεοῦ τὸν Χριστὸν ὑμνοῦσιν θεολογοῦντες; πῶς οὖν ἐκ 6
 >τοσοῦτων ἐτῶν καταγγελλομένου τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ φρονήματος,
 502 >ἐνδέχεται τοὺς μέχρι Βίκτορος οὕτως ὡς οὗτοι λέγουσιν κεκηρυ-
 >χέναι; πῶς δὲ οὐκ αἰδοῦνται ταῦτα Βίκτορος καταψεύδεσθαι, ἀκρι-
 >βῶς εἰδότες ὅτι Βίκτωρ Θεόδοτον τὸν σκντέα, τὸν ἀρχηγὸν καὶ
 >πατέρα ταύτης τῆς ἀρνησιθείου ἀποστασίας, ἀπεκήρυξεν τῆς κοινω-
 5 >νίας, πρῶτον εἰπόντα ψιλὸν ἄνθρωπον τὸν Χριστόν; εἰ γὰρ Βίκ-
 >τωρ κατ' αὐτοὺς οὕτως ἐφρόνει ὥς ἡ τούτων διδάσκει βλασφημία,
 >πῶς ἂν ἀπέβαλεν Θεόδοτον τὸν τῆς αἰρέσεως ταύτης εὐρετήν;

καὶ τὰ μὲν κατὰ τὸν Βίκτορα τοσαῦτα· τούτου δὲ ἔτεσιν δέκα 7
 προστάντος τῆς λειτουργίας, διάδοχος καθίσταται Ζεφυρίνος ἀμφὶ
 10 τὸ ἔνατον τῆς Σενήρου βασιλείας ἔτος. προστίθῃσιν δὲ ὁ τὸ
 προειρημένον συντάξας περὶ τοῦ κατάρξαντος τῆς δηλωθείσης αἰ-
 ρέσεως βιβλίον καὶ ἄλλην κατὰ Ζεφυρίνον γενομένην πράξιν, ὥδε
 πως αὐτοῖς ὁήμασι γράφων

>υπομνήσω γοῦν πολλοὺς τῶν ἀδελφῶν πρᾶγμα ἐφ' ἡμῶν γενό- 8
 15 >μενον, ὃ νομίζω ὅτι εἰ ἐν Σοδόμοις ἐγεγόνει, τυχὸν ἂν κακείνους
 >ἐνουθέτησεν. Νατάλιος ἦν τις ὁμολογητής, οὐ πάλαι, ἀλλ' ἐπὶ τῶν
 >ἡμετέρων γενόμενος καιρῶν. οὗτος ἡπατήθη ποτὲ ὑπὸ Ἀσκληπιο- 9
 >δότου καὶ ἑτέρου Θεοδότου τινὸς τραπεζίτου· ἦσαν δὲ οὗτοι ἀμφω
 >Θεοδότου τοῦ σκντέως μαθηταὶ τοῦ πρώτου ἐπὶ ταύτῃ τῇ φρονήσει,
 20 >μᾶλλον δὲ ἀφροσύνῃ, ἀφορισθέντος τῆς κοινωνίας ὑπὸ Βίκτορος,
 >ὡς ἔφην, τοῦ τότε ἐπισκόπου. ἀνεπίσθη δὲ ὁ Νατάλιος ὑπ' αὐ- 10
 >τῶν ἐπὶ σαλαρίῳ ἐπίσκοπος κληθῆναι ταύτης τῆς αἰρέσεως, ὥστε
 >λαμβάνειν παρ' αὐτῶν μηνιαῖα δηνάρια ρν'. γενόμενος οὖν σὺν 11
 >αὐτοῖς, δι' ὁραμάτων πολλάκις ἐνουθετεῖτο ὑπὸ τοῦ κυρίου· ὁ γὰρ
 25 >εὐδπλαγχρος θεὸς καὶ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς οὐκ ἐβούλετο

15/16 Matth. 11, 23

ATERBDMΣΑ

26 τὸν Χριστὸν Glossem

3 τὸν σκντέα Θεόδοτον BD τὸν σκντέα > Σ | 7 ἀπέβαλεν T durch Rasur
 corr., ERM ἀπέβαλλεν AT¹BD | 16 ἀνατόλιος A γο νατάλιος A¹m ⲓⲛⲁⲛⲁ Σ
 durchweg | 17/18 Ἀσκληπιάδου Theodoret. haer. 2, 5 | 19 σκντέως ΠΔ
 προειρημένον Σ | 22 κληθῆναι T¹RBDΣΑ κληρωθῆναι AEM, Tem getilgt |
 23 ἑκατὸν πεντήκοντα ATER | 25 ρσ A, T durch Rasur corr., ER, B durch
 Rasur corr., M ὁ ρσ T¹B¹D

502 ἔξω ἐκκλησίας γενόμενον ἀπολέσθαι μάρτυρα τῶν ἰδίων παθῶν.
 26 ἔπει δὲ ῥαθυμότερον τοῖς ὁράμασιν προσεῖχεν, δελεαζόμενος τῇ τε 12
 παρ' αὐτοῖς πρωτοκαθεδρία καὶ τῇ πλείστοις ἀπολλυούσῃ αἰσχρο-
 504 καρδία, τελευταῖον ὑπὸ ἀγίων ἀγγέλων ἐμαστιγώθη δι' ὅλης τῆς
 νυκτός οὐ μικρῶς αἰκισθείς, ὥστε ἔωθεν ἀναστῆναι καὶ ἐνδυσάμενον
 σάκκον καὶ σποδὸν καταπασάμενον μετὰ πολλῆς σπουδῆς καὶ δα-
 κρύων προσπεσεῖν Ζεφυρίῳ τῷ ἐπισκόπῳ, κυλιόμενον ὑπὸ τοῖς
 5 πόδας οὐ μόνον τῶν ἐν κλήρῳ, ἀλλὰ καὶ τῶν λαϊκῶν, συγγέαι τε
 τοῖς δάκρυσιν τὴν εὐσπλαγχνον ἐκκλησίαν τοῦ ἐλεήμονος Χριστοῦ
 πολλῇ τε τῇ δεήσει χρησάμενον δείξαντά τε τοὺς μύλωπας ὧν
 εἰλήφει πληγῶν μόλις κοινωρηθῆναι.

τούτοις ἐπισυνάφομεν καὶ ἄλλας περὶ τῶν αὐτῶν τοῦ αὐτοῦ 13
 10 συγγραφῆως φωνάς, τοῦτον ἐχούσας τὸν τρόπον

γραφὰς μὲν θείας ἀφόβως ῥεραδιουργήκασιν, πίστεώς τε ἀρχαίας
 κανόνα ἠθετήκασιν, Χριστὸν δὲ ἡγροήκασιν, οὐ τί αἱ θεαὶ λέγουσιν
 γραφαί, ζητοῦντες, ἀλλ' ὅποιον σχῆμα συλλογισμοῦ εἰς τὴν τῆς
 ἀθεότητος σύστασιν εὔρεθῇ, φιλοπόνως ἀσχοῦντες. καὶ αὐτοῖς
 15 προτείνῃ τις ῥητὸν γραφῆς θεϊκῆς, ἐξετάζουσιν πότερον συνημμένον
 ἢ διεξενγμένον δύναται ποιῆσαι σχῆμα συλλογισμοῦ· καταλιπόντες 14
 δὲ τὰς ἀγίας τοῦ θεοῦ γραφάς, γεωμετρίαν ἐπιτηδεύουσιν, ὥς ἂν
 ἐκ τῆς γῆς ὄντες καὶ ἐκ τῆς γῆς λαλοῦντες καὶ τὸν ἄνωθεν ἐρχό-
 μενον ἀγροοῦντες. Εὐκλείδης γοῦν παρὰ τισιν αὐτῶν φιλοπόνως
 20 γεωμετρεῖται, Ἀριστοτέλης δὲ καὶ Θεόφραστος θαυμάζονται. Γα-
 ληνὸς γὰρ ἴσως ὑπὸ τινων καὶ προσκυνεῖται. οἱ δὲ ταῖς τῶν 15
 ἀπίστων τέχναις εἰς τὴν τῆς αἰρέσεως αὐτῶν γνώμην ἀποχρώμενοι
 καὶ τῇ τῶν ἀθέων πανουργίᾳ τὴν ἀπλὴν τῶν θείων γραφῶν πίστιν
 καπηλεύοντες, ὅτι μηδὲ ἐγγὺς πίστεως ὑπάρχουσιν, τί δεῖ καὶ λέ-
 25 γειν; διὰ τοῦτο ταῖς θεαῖς γραφαῖς ἀφόβως ἐπέβαλον τὰς χεῖρας,
 λέγοντες αὐτὰς διωρθωκέναι. καὶ ὅτι τοῦτο μὴ καταφενδόμενος 16
 αὐτῶν λέγω, ὁ βουλόμενος δύναται μαθεῖν. εἰ γάρ τις θελήσει
 συγκομίσας αὐτῶν ἐκάστου τὰ ἀντίγραφα ἐξετάζειν πρὸς ἄλληλα,

ATERBDMΣΑ

9/10 ἐπισυνάφομεν — τρόπον] ἐπάγει τάδε BD | 12/13 λέγουσιν [ι B]
 γραφαί BDM γραφαί λέγουσιν [ι ER] ATER | 14—16 καὶ — συλλογισμοῦ
 > BD | 19/20 φιλοπόνως γεωμετρεῖται > BD | 21 ὑπὸ τινων > BD |
 21—25 οἱ δὲ — λέγειν > BD | 26—S. 506, 6 τοῦτο — σύμφωνα] τοῦτο ἔστιν
 ἀληθές BD

- 506 >κατὰ πολὺ ἂν εὗροι διαφωνοῦντα. ἀσύμφωνα γοῦν ἔσται τὰ Ἀσκλη-
 >πιάδου τοῖς Θεοδότῳ, πολλῶν δὲ ἔστιν εὐπορῆσαι διὰ τὸ φιλο- 17
 >τίμως ἐκγεγράφθαι τοὺς μαθητὰς αὐτῶν τὰ ὑφ' ἑκάστου αὐτῶν,
 ὡς αὐτοὶ καλοῦσιν, κατορθωμένα, τοῦτ' ἔστιν ἠφανισμένα· πάλιν
 5 >δὲ τοῦτοις τὰ Ἑρμοφίλου οὐ συνάδει. τὰ γὰρ Ἀπολλωνιάδου οὐδὲ
 >αὐτὰ ἑαυτοῖς ἔστιν σύμφωνα· ἔνεστιν γὰρ συγκρίναι τὰ πρότερον
 >ὑπ' αὐτῶν κατασκευασθέντα τοῖς ὕστερον πάλιν ἐπιδιαστροφείσιν
 >καὶ εὗρεν κατὰ πολὺ ἀπάρδοντα. ὅσης δὲ τόλμης ἐστὶ τοῦτο τὸ 18
 >ἁμαρτήμα, εἰκὸς μὴδὲ ἐκείνους ἀγνοεῖν. ἢ γὰρ οὐ πιστεύουσιν ἀγίῳ
 10 >πνεύματι λελέχθαι τὰς θείας γραφάς, καὶ εἶσιν ἄπιστοι· ἢ ἑαυτοὺς
 >ἠγοῦνται σοφωτέρους τοῦ ἁγίου πνεύματος ὑπάρχειν, καὶ τί ἕτερον
 >ἢ δαιμονῶσιν; οὐδὲ γὰρ ἀρνήσασθαι δύνανται ἑαυτῶν εἶναι τὸ τόλ-
 >μημα, ὅποταν καὶ τῇ αὐτῶν χειρὶ ἢ γεγραμμένα, καὶ παρ' ὧν κατη-
 >χρήθην, μὴ τοιαύτας παρέλαβον τὰς γραφάς, καὶ δεῖξαι ἀντίγραφα
 15 >ὅθεν αὐτὰ μετεγράψαντο, μὴ ἔχουσιν. ἔνιοι δ' αὐτῶν οὐδὲ παρα- 19
 >χαράσσειν ἠξίωσαν αὐτάς, ἀλλ' ἀπλῶς ἀρνησάμενοι τὸν τε νόμον
 >καὶ τοὺς προφήτας, ἀνόμου καὶ ἀθέου διδασκαλίας προφάσει χάριτος
 >εἰς ἔσχατον ἀπωλείας ὄλεθρον κατωλίσθησαν.

καὶ ταῦτα μὲν τοῦτον ἱστορήσθω τὸν τρόπον.

ATERBDMΣΑ

1/2 ἀσκληπιάδου ATMΣ ἀσκληπιόδοτου ERA | 3 ἐκγεγράφθαι M ἐγγε-
 γράφθαι ATER | 5 ἀπολλωνιάδου TrERM, Te getilgt ἀπολλωνίου AT¹
 ⲓⲁⲛⲓⲃⲉⲛ Σ Apollonidis A vgl. Theodoret. haer. 2, 5 | 6 γὰρ > BD |
 13 αὐτῶν BDM ἑαυτῶν ATER | 13—15 καὶ παρ'—ἔχουσιν > BD | 14 παρέ-
 λαβον unmöglich; παραλαβόντες τὰς γραφάς, δεῖξαι? | 15 μετεγράψαντο
 AM μετέγραψαν οὗτοι TER | 17 χάριτος II > A und wegen der Gnade Σ
 und wegen des Irrthums Σarm; wahrscheinlich aus χάρις, einer Dittographie zu
 προφάσει, verderben | 19 ἱστορήσθω ATD ἱστορεῖσθω ERBM

Τάδε καὶ ἡ ζ περιέχει βιβλος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας

- A Περὶ τοῦ κατὰ Σευῆρον διωγμοῦ.
B Περὶ τῆς Ὠριγένους ἐκ παιδὸς ἀσκήσεως.
Γ Ὡς κοιμῶν νέος ὢν τὸν Χριστοῦ λόγον ἐπρέσβευεν.
Δ Ὅσοι δι' αὐτοῦ κατηχηθέντες προήχθησαν μάρτυρες.
E Περὶ Ποταμιαίνης.
ς Περὶ Κλήμεντος τοῦ Ἀλεξανδρέως.
Z Περὶ Ἰούδα συγγραφέως.
H Περὶ τοῦ τολμηθέντος Ὠριγένει.
Θ Περὶ τῶν κατὰ Νάρκισσον παραδόξων.
I Περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐπισκόπων.
IA Περὶ Ἀλεξάνδρου.
IB Περὶ Σεραπίωνος καὶ τῶν φερομένων αὐτοῦ λόγων.
II Περὶ τῶν Κλήμεντος συγγραμμάτων.
IA Ὅπως ἐμνημόνευσεν γραφῶν.
IE Περὶ Ἡρακλᾶ.
IZ Ὅπως Ὠριγένης περὶ τὰς θείας γραφὰς ἐσπονδάκει.
IZ Περὶ Συμμάχου τοῦ ἐρμηνέως.
IH Περὶ Ἀμβροσίου.
IO Ὅσα περὶ Ὠριγένους μνημονεύεται.
K Ὅσοι τῶν τηλικάδε φέρονται λόγοι.
KA Ὅσοι κατὰ τούσδε ἐπίσκοποι ἐγνωρίζοντο.
KB Ὅσα τῶν Ἰππολύτου εἰς ἡμᾶς ἦλθεν.
KG Περὶ τῆς Ὠριγένους σπουδῆς καὶ ὡς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πρεσβείου ἠξιώθη.
KA Τίνα ἐπὶ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐξηγήσατο.
KE Ὅπως τῶν ἐνδιαθήκων γραφῶν ἐμνημόνευσεν.
Kς Ὅπως αὐτὸν ἑώραν οἱ ἐπίσκοποι.
KZ Ὡς Ἡρακλᾶς τὴν Ἀλεξανδρέων ἐπισκοπὴν διεδέξατο.
KH Περὶ τοῦ κατὰ Μαξιμῖνον διωγμοῦ.

KΘ Περὶ Φαβιανοῦ ὡς Ῥωμαίων ἐπίσκοπος ἐκ θεοῦ παραδόξως ἀνεδείχθη.

Λ Ὅσοι γεγόνασιν Ὀριγένους φοιτηταί.

ΛΑ Περὶ Ἀφρικανοῦ.

ΛΒ Τίνα Ὀριγένους ἐν Καισαρείᾳ τῆς Παλαιστίνης ἐξηγήσατο.

ΛΓ Περὶ τῆς Βηρύλλου παρατροπῆς.

ΛΔ Τὰ κατὰ Φίλιππον.

ΛΕ Ὡς Διονύσιος Ἡρακλᾶ τὴν ἐπισκοπὴν διεδέξατο.

Λς Ὅσα ἄλλα ἐσπουδάστο τῷ Ὀριγένει.

ΛΖ Περὶ τῆς τῶν Ἀράβων διαστάσεως.

ΛΗ Περὶ τῆς Ἐλκεσαιτῶν αἱρέσεως.

ΛΘ Περὶ τῶν κατὰ Δέκιον.

Μ Περὶ τῶν Διονυσίων συμβάντων.

ΜΑ Περὶ τῶν ἐπ' αὐτῆς Ἀλεξανδρείας μαρτυρησάντων.

ΜΒ Περὶ ὧν ἄλλων ὁ Διονύσιος ἱστορεῖ.

ΜΓ Περὶ Νοουάτου, οἷός τις ἦν τὸν τρόπον, καὶ περὶ τῆς κατ' αὐτὸν αἱρέσεως.

ΜΔ Περὶ Σεραπίωνος ἱστορία Διονυσίου.

ΜΕ Ἐπιστολὴ πρὸς Νοουάτον Διονυσίου.

Μς Περὶ τῶν ἄλλων Διονυσίου ἐπιστολῶν.

- 518 Ως δὲ καὶ Σευῆρος διωγμὸν κατὰ τῶν ἐκκλησιῶν ἐκίνει, λαμπρὰ A 1
 μὲν τῶν ὑπὲρ εὐσεβείας ἀθλητῶν κατὰ πάντα τόπον ἀπετελείτο
 μαρτύρια, μάλιστα δ' ἐπλήθυνεν ἐπ' Ἀλεξανδρείας, τῶν ἀπ' Αἰγύπτου
 καὶ Θηβαίδος ἀπάσης αὐτόθι ὥσπερ ἐπὶ μέγιστον ἀθλητῶν θεοῦ
 5 παραπεμπομένων στάδιον διὰ καρτερικωτάτης τε ποικίλων βασάνων
 καὶ θανάτου τρόπων ὑπομονῆς τοὺς παρὰ θεῶ στεφάνους ἀναδον-
 μένων· ἐν οἷς καὶ Λεωνίδης, ὁ λεγόμενος Ὀριγένους πατήρ, τὴν
 κεφαλὴν ἀποτμηθεὶς, νέον κομιδῇ καταλείπει τὸν παῖδα· ὃς δὴ ὁποίας
 ἐξ ἐκείνου περὶ τὸν θεῖον λόγον προαιρέσεως ἦν, οὐκ ἄκαιρον διὰ
 10 βραχέων διελθεῖν τῷ μάλιστα πολὺν εἶναι παρὰ τοῖς πολλοῖς τὸν
 περὶ αὐτοῦ βεβοημένον λόγον. πολλὰ μὲν οὖν ἂν τις εἴποι τὸν 2 1
 βίον τοῦ ἀνδρὸς ἐν σχολῇ παραδοῦναι διὰ γραφῆς περὶ ὧν, δέοιτο
 δ' ἂν καὶ ἰδίας ὑποθέσεως ἢ περὶ αὐτοῦ σύνταξις· ὅμως δ' ἡμεῖς
 ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐπιτεμόμενοι τὰ πλείστα διὰ βραχέων ὥς οἶόν
 15 τε, ὀλίγα ἅττα τῶν περὶ αὐτὸν διελυσσόμεθα, ἐκ τινῶν ἐπιστολῶν
 καὶ ἱστορίας τῶν καὶ εἰς ἡμᾶς τῷ βίῳ πεφυλαγμένων αὐτοῦ γνωρί-
 μων τὰ δηλούμενα φέροντες.
 Ὀριγένους καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν ὡς εἰπεῖν σπαργάνων ἀξιομνημό- B Γ 2
 νευτά μοι εἶναι δοκεῖ. δέκατον μὲν γὰρ ἐπεῖχε Σευῆρος τῆς βασι-
 520 λείας ἔτος, ἡγεῖτο δὲ Ἀλεξανδρείας καὶ τῆς λοιπῆς Αἰγύπτου Λαίτος,
 τῶν δ' αὐτόθι παροικιῶν τὴν ἐπισκοπὴν νεωστὶ τότε μετὰ Ἰου-
 λιανὸν Δημήτριος ὑπειλήφει. εἰς μέγα δὴ οὖν τῆς τοῦ διωγμοῦ 3
 πυρκαϊᾶς ἀφθείσης καὶ μυρίων ὅσων τοῖς κατὰ τὸ μαρτύριον ἀνα-

ATERBDMΣ^{arm}A

2 ἀθλητῶν TBDMΣ^{arm} ἀθλητῶν ἐν ἀπάσαις ταῖς ἐκκλησίαις AER
 4 θηβαίδος ΠA ἀσίαις Σ^{arm} | αὐτόθι — μέγιστον ἀθλητῶν TERBDMΣ^{arm}
 ἀθλητῶν ἀριστίνδην — μέγιστον A uelut in quoddam stadium pietatis athletae (de-
 ducebantur) A | 16/17 γνωρίμων TERBDMΣ^{arm} ἡμῶν γνωρίμων A | 18 ὠρι-
 γένους zum Vorhergehenden gezogen ATERBD | τὰ AT¹BDMΣ^{arm}A & T
 durch Rasur, ER | 18/19 ἀξιομνημόνευτα TERBDMΣ^{arm}A & ἀξιομνη-
 μόνευτα A

520 δουμένων στεφάνοις, ἔρως τοσοῦτος μαρτυρίου τὴν Ὠριγένους, ἔτι
 6 κομιδῇ παιδὸς ὑπάρχοντος, κατείχε ψυχὴν, ὥς ὁμοίως τοῖς κινδύ-
 νοις χωρεῖν προσηδᾶν τε καὶ ὁρμᾶν ἐπὶ τὸν ἁγῶνα προθυμῶς
 ἔχειν. ἤδη γέ τοι σμικρὸν ὅσον αὐτῷ καὶ τὰ τῆς ἀπὸ τοῦ βίου 4
 ἀπαλλαγῆς οὐ πόρρω καθίστατο, μὴ οὐχὶ τῆς θείας καὶ οὐρανίου
 10 προνοίας εἰς τὴν πλείστων ὠφέλειαν διὰ τῆς αὐτοῦ μητρὸς ἐμποδῶν
 αὐτῷ τῆς προθυμίας ἐνστάσης. αὕτη γοῦν τὰ μὲν πρῶτα λόγοις 5
 ἰκετεύουσα, τῆς περὶ αὐτὸν μητρικῆς διαθέσεως φειδῶ λαβεῖν παρε-
 κάλει, σφοδρότερον δ' ἐπιτείναντα θεασαμένη, ὅτε γνοὺς ἄλόντα τὸν
 πατέρα δεσμοτηρίῳ φυλάττεσθαι ὅλος ἐγένετο τῆς περὶ τὸ μαρτύ-
 15 ριον ὁρμῆς, τὴν πᾶσαν αὐτοῦ ἀποκρυφωμένη ἐσθῆτα οἴκοι μένειν
 ἀνάγκην ἐπῆγεν· ὁ δ', ὥς οὐδὲν ἄλλο πράττειν αὐτῷ παρῆν, τῆς 6
 προθυμίας ὑπὲρ τὴν ἡλικίαν ἐπιτεινομένης οὐχ οἷός τε ὢν ἡρεμεῖν,
 διαπέμπεται τῷ πατρὶ προτρεπτικωτάτην περὶ μαρτυρίου ἐπιστολήν,
 ἐν ἣ κατὰ λέξιν αὐτῷ παραινεῖ λέγων· ἔπεχε μὴ δι' ἡμᾶς ἄλλο τι
 20 φρονήσης· τοῦτο πρῶτον τῆς Ὠριγένους παιδικῆς ἀγχινοίας καὶ
 περὶ τὴν θεοσέβειαν γνησιωτάτης διαθέσεως ἀνάγραφτον ἔστω τεκμή-
 ριον. καὶ γὰρ ἤδη καὶ τῶν τῆς πίστεως λόγων οὐ σμικρὰς ἀφορμὰς 7
 καταβέβλητο, ταῖς θείαις γραφαῖς ἐξ ἔτι παιδὸς ἐνησκημένος· οὐ με-
 τρώς γοῦν καὶ περὶ ταύτας πεπόνητο, τοῦ πατρὸς αὐτῷ πρὸς τῇ
 25 τῶν ἐγκυκλίων παιδείᾳ καὶ τούτων οὐ κατὰ πάρεργον τὴν φροντίδα
 πεποιημένον. ἐξ ἁπαντος γοῦν αὐτὸν πρὸ τῆς τῶν Ἑλληνικῶν 8
 μαθημάτων μελέτης ἐνῆγεν τοῖς ἱεροῖς ἐνασχεῖσθαι παιδεύμασιν,
 ἐκμαθήσεις καὶ ἀπαγγελίας ἡμέρας ἐκάστης αὐτὸν εἰσπραττόμενος·
 οὐκ ἀπροαίρετως δὲ ταῦτ' ἐγένετο τῷ παιδί, ἀλλὰ καὶ ἄγαν προθυ- 9
 522 μότατα περὶ ταῦτα ποιοῦντι, ὥς μὴδ' ἐξαρχεῖν αὐτῷ τὰς ἀπλᾶς καὶ
 προχείρους τῶν ἱερῶν λόγων ἐντεῦξεις, ζητεῖν δέ τι πλέον καὶ βαθυ-
 τέρας ἤδη ἐξ ἐκείνου πολυπραγμονεῖν θεωρίας, ὥστε καὶ πράγματα
 παρέχειν τῷ πατρί, τί ἄρα ἐθέλοι δηλοῦν τὸ τῆς θεοπνεύστου γρα-
 5 φῆς ἀναπνυθάνομενος βούλημα. ἐκεῖνος δὲ τῷ μὲν δοκεῖν εἰς 10
 πρόσωπον ἐπέπληττεν αὐτῷ, μὴδὲν ὑπὲρ ἡλικίαν μὴδὲ τῆς προφανοῦς
 διανοίας περαιτέρω τι ζητεῖν παραινῶν, ἰδίως δὲ παρ' ἑαυτῷ τὰ
 μεγάλα γεγηθὼς τὴν μεγίστην ὁμολόγει τῷ πάντων ἀγαθῶν αἰτίῳ
 θεῷ χάριν, ὅτι δὴ αὐτὸν τοιοῦδε πατέρα γενέσθαι παιδὸς ἡξι-
 10 ωσεν. ἐπιστάντα δὲ ἤδη πολλάκις καθεύδοντι τῷ παιδί γυμνώσαι 11
 μὲν αὐτοῦ τὰ στέρνα φασίν, ὥσπερ δὲ θείου πνεύματος ἐνδον ἐν

AT ERBDM Σ arm A

8 γέ TERBDM δέ A | 12 αὐτὴν M | 18 ἐπιστολήν T¹ ERBDM συν-
 τάξας ἐπιστολήν ATrm Σ arm | 24 γ' οὖν AT ER δ' οὖν BDM
 5 τῷ T^c EBD τὸ AT¹ RM | 9 τοιοῦδε BDM τοιοῦτον AT ER

- 522 αὐτοῖς ἀφιερωμένον, φιλησάι τε σεβασμίως καὶ τῆς εὐτεκνίας μακάριον
 ἑαυτὸν ἡγήσασθαι. ταῦτα καὶ ἕτερα τούτοις συγγενῇ περὶ παῖδα
 ὄντα τὸν Ὀριγένην γενέσθαι μνημονεύουσιν. ὥς δὲ ἤδη αὐτῷ ὁ 12
- 15 πατὴρ μαρτυρίῳ τετελείωτο, ἔρημος ἅμα μητρὶ καὶ βραχυτέροις ἀδελ-
 φοῖς τὸν ἀριθμὸν ἕξ, ἑπτακαίδεκατον οὐ πλήρες ἔτος ἄγων, κατα-
 λείπεται· τῆς γε μὴν τοῦ πατρὸς περιουσίας τοῖς βασιλικοῖς ταμείοις 13
 ἀναληφθείσης, ἐν σπάνει τῶν κατὰ τὸν βίον χρειῶν σὺν τοῖς προσή-
 κονσιν καταστάς, οἰκονομίας τῆς ἐκ θεοῦ καταξιοῦται καὶ τυγχάνει
- 20 δεξιώσεως ὁμοῦ καὶ ἀναπαύσεως παρὰ τινι πλουσιωτάτῃ μὲν τὸν
 βίον καὶ τὰ ἄλλα περιφανεστάτῃ γυναικί, διαβόητόν γε μὴν ἄνδρα
 περιεπούση τῶν τότε ἐπὶ τῆς Ἀλεξανδρείας αἰρεσιωτῶν· τὸ γένος
 ἦν οὗτος Ἀντιοχὺς, θετὸν δ' υἱὸν αὐτὸν εἶχεν τε σὺν ἑαυτῇ καὶ ἐν
 τοῖς μάλιστα περιείπεν ἢ δεδηλωμένη. ἀλλὰ τούτῳ γε ἐπάναγκες 14
- 25 ὁ Ὀριγένης συνῶν, τῆς ἕξ ἐκείνου περὶ τὴν πίστιν ὀρθοδοξίας ἐναργῇ
 παρείχετο δείγματα, ὅτι δὴ μυρίον πλήθους διὰ τὸ δοκοῦν ἱκανὸν ἐν
 λόγῳ τοῦ Παύλου (τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα τῷ ἀνδρὶ) συναγομένου παρ'
 αὐτῷ οὐ μόνον αἰρετικῶν, ἀλλὰ καὶ ἡμετέρων, οὐδεπώποτε προ-
 τράπη κατὰ τὴν εὐχὴν αὐτῷ συστήναι, φυλάττων ἕξ ἔτι παιδὸς κανόνα
- 30 ἐκκλησίας βδελυττόμενός τε, ὥς αὐτῷ ῥήματι φησὶν πον αὐτός, τὰς
 524 τῶν αἵρέσεων διδασκαλίας. προαχθεὶς δ' ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἐν τοῖς 15
 Ἑλλήνων μαθήμασιν ἐκθνυμότερόν τε [καὶ] μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτὴν
 τῇ περὶ τοὺς λόγους ἀσκήσει ὅλον ἐπιδούς ἑαυτόν, ὥς καὶ παρασκευὴν
 ἐπὶ τὰ γραμματικὰ μετρίαν ἔχειν, μετ' οὐ πολὺ τῆς τοῦ πατρὸς τε-
 5 λειώσεως, τούτοις ἐπιδεδωκὼς ἑαυτόν, εὐπόρει τῶν ἀναγκαίων, ὥς
 ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡλικίᾳ, θαυσιλῶς. σχολάζοντι δὲ τῇ διατριβῇ, ὥς πον 3 1
 καὶ αὐτὸς ἐγγράφως ἱστορεῖ, μηδενός τε ἐπὶ τῆς Ἀλεξανδρείας τῷ
 κατηχεῖν ἀνακειμένου, πάντων δ' ἀπειληλαμένων ὑπὸ τῆς ἀπειλῆς
 τοῦ διωγμοῦ, προσήεσαν αὐτῷ τινες ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ἀκουσόμενοι
- 10 τὸν λόγον τοῦ θεοῦ· ὧν πρῶτον ἐπισημαίνεται γεγονέναι Πλούταρχον, 2
 ὃς μετὰ τὸ βιώναι καλῶς καὶ μαρτυρίῳ θείῳ κατεκοσμήθη, δεύτερον
 Ἡρακλᾶν, τοῦ Πλουτάρχου ἀδελφόν, ὃς δὴ καὶ αὐτὸς παρ' αὐτῷ
 πλείστην βίον φιλοσόφον καὶ ἀσκήσεως ἀπόδειξιν παρασχόν, τῆς
 Ἀλεξανδρέων μετὰ Δημήτριον ἐπισκοπῆς ἀξιοῦται. ἔτος δ' ἦγεν 3
- 15 ὀκτωκαίδεκατον καθ' ὃ τοῦ τῆς κατηχήσεως προέστη διδασκαλείου·
 ἐν ᾧ καὶ προκόπτει ἐπὶ τῶν κατὰ Ἀκύλαν τῆς Ἀλεξανδρείας ἡγού-

ATERBDM Σ^{arm} A

23 ἦν TERBDM δ' ἦν A | δ' υἱὸν αὐτόν BD δὲ ἐν αὐτόν M δὲ αὐτόν
 υἱὸν ATER | 29 κανόνα TERBDM A κανόνας A

2 καὶ streicht Schw | 4 μετρίαν T¹BDM Σ^{arm} A οὐ μετρίαν AT^cER |

16 ἀλεξανδρείας BDM κατὰ ἀλεξανδρείας AT¹ER κατὰ ἀλέξανδρειαν Tr

- 524 μενον διωγμῶν, ὅτε καὶ μάλιστα διαβόητον ἐκτίησάτο παρὰ πᾶσιν τοῖς ἀπὸ τῆς πίστεως ὀρμωμένοις ὄνομα δι' ἣν ἐνεδείκνυτο πρὸς ἅπαντας τοὺς ἁγίους ἀγνώτας τε καὶ γνωρίμους μάρτυρας δεξιῶσιν
 20 τε καὶ προθυμίαν. οὐ μόνον γὰρ ἐν δεσμοῖς τυγχάνουσιν, οὐδὲ 4 μέχρις ὑστάτης ἀποφάσεως ἀνακρινόμενοις συνῆν, ἀλλὰ καὶ μετὰ ταύτην ἀπαγομένοις τὴν ἐπὶ θανάτῳ τοῖς ἁγίοις μάρτυσιν, πολλῇ τῇ παρηγοίᾳ χρώμενος καὶ ὁμόσε τοῖς κινδύνοις χωρῶν· ὥστε ἤδη αὐτὸν προσιόντα θαρσαλέως καὶ τοὺς μάρτυρας μετὰ πολλῆς παρηγοίας
 25 φιλήματι προσαγορεύοντα πολλὰκις ἐπιμανεῖς ὁ ἐν κύκλῳ τῶν ἐθνῶν δῆμος μικροῦ δεῖν κατέλευσεν, εἰ μὴ τῆς θείας δεξιᾶς βοηθοῦ κατὰ-
 παξ τυγχάνων παραδόξως διεδίδρασκεν, ἡ δ' αὐτῇ θείᾳ καὶ οὐράνιῳ 5 χάρις ἄλλοτε πάλιν καὶ πάλιν καὶ οὐδ' ἔστιν ὁσάκις εἰπεῖν, τῆς ἄγαν
 526 περὶ τὸν Χριστοῦ λόγον προθυμίας τε καὶ παρηγοίας ἔνεκεν τηρι-
 καῦτα ἐπιβουλευόμενον αὐτὸν διεφύλαττεν. τοσοῦτος δ' ἦν ἄρα τῶν ἀπίστων ὁ πρὸς αὐτὸν πόλεμος, ὥς καὶ συστροφὰς ποιησαμένους, στρατιώτας αὐτῷ περὶ τὸν οἶκον, ἔνθα κατέμενεν, ἐπιστῆσαι διὰ τὸ
 5 πλῆθος τῶν τὰ τῆς ἱερᾶς πίστεως κατηγορουμένων παρ' αὐτῷ. οὕτω 6 δὲ ὁσημέραι ὁ κατ' αὐτοῦ διωγμὸς ἐξεκάετο, ὥς μηκέτι χωρεῖν αὐτὸν τὴν πᾶσαν πόλιν, οἴκους μὲν ἐξ οἴκων ἀμείβοντα, πανταχόθεν δὲ ἐλαυνόμενον, τῆς πληθύνος ἔνεκεν τῶν δι' αὐτοῦ τῇ θείᾳ προσιόντων διδασκαλίᾳ· ἐπεὶ καὶ τὰ κατὰ προᾶξιν ἔργα αὐτῷ γνησιωτάτης φιλοσο-
 10 φίας κατορθώματα εὖ μάλα θαυμαστὰ περιεῖχεν (οἷον γοῦν τὸν 7 λόγον, τοιόνδε, φασίν, τὸν τρόπον καὶ οἷον τὸν τρόπον, τοιόνδε τὸν λόγον ἐπεδείκνυτο), δι' ἃ δὴ μάλιστα, συναιρομένης αὐτῷ δυνάμεως θείας, μυρίους ἐνήγην ἐπὶ τὸν αὐτοῦ ζῆλον. ἐπειδὴ δὲ ἰώρα φοιτη- 8 τὰς ἤδη πλείους προσιόντας, αὐτῷ μόνῳ τῆς τοῦ κατηχεῖν διατριβῆς
 15 ὑπὸ Δημητρίου τοῦ τῆς ἐκκλησίας προεστῶτος ἐπιτετραμμένης, ἀσύμ-
 φωνον ἡγησάμενος τὴν τῶν γραμματικῶν λόγων διδασκαλίαν τῇ πρὸς τὰ θεῖα παιδεύματα ἀσκήσει, μὴ μελλήσας ἀπορρήγνυσιν ἅτε ἀνωφελῇ καὶ τοῖς ἱεροῖς μαθήμασιν ἐναντίαν τὴν τῶν γραμματικῶν λόγων διατριβήν, εἴτα λογισμῷ καθήκοντι, ὥς ἂν μὴ γένοιτο τῆς 9
 20 παρ' ἐτέρων ἐπικουρίας ἐνδεής, ὅσαπερ ἦν αὐτῷ πρότερον λόγων ἀρχαίων συγγράμματα φιλοκάλως ἐσπουδασμένα, μεταδούς, ὑπὸ τοῦ ταῦτα ἐωνημένου φερομένοις αὐτῷ τέτταρσιν ὀβολοῖς τῆς ἡμέρας

ATERBDMΣ^{arm}A

23 καὶ — χωρῶν TERBDMΣ^{arm}A > A | 26 κατέλευσεν ATERD^r κατέ-
 λυσεν BD¹M er war nahe daran durch sie zu sterben Σ^{arm} impetus in eum . .
 fieret A

7 τὴν πᾶσαν πόλιν ATERMΣ^{arm} τὴν πᾶσαν ἀλεξανδρείαν πόλιν BD tota
 urbs maxima Alexandria A | 21 μεταδοὺς TERBDM μεταδοὺς τοῖς A

- 526 ἤρκετο. πλείστοις τε ἔτεσιν τοῦτον φιλοσοφῶν διετέλει τὸν τρό-
 25 πον, πάσας ὕλας νεωτερικῶν ἐπιθυμιῶν ἑαυτοῦ περιαιρούμενος, καὶ
 καὶ τῆς νυκτὸς δὲ τὸν πλείονα χρόνον ταῖς τῶν θείων γραφῶν ἑαυτὸν
 ἀνατιθεὶς μελέταις, βίῳ τε ὡς ἐνι μάλιστα ἐγκαρτερῶν φιλοσοφωτάτῳ,
 τοτὲ μὲν τοῖς ἐν αἰτιαῖς γυμνασίαις, τοτὲ δὲ μεμετροημένοις τοῖς
 528 κατὰ τὸν ὕπνον καιροῖς, οὐ μεταλαμβάνειν οὐδ' ὅλως ἐπὶ στρωμνῆς,
 εὐαγγελικὰς τοῦ σωτῆρος φωνὰς φυλακτέας ᾗετο εἶναι δεῖν τὰς τε
 περὶ τοῦ μὴ δύο χιτῶνας μὴδ' ὑποδήμασιν χρῆσθαι παραινούσας μὴδὲ
 11 μὴν ταῖς περὶ τοῦ μέλλοντος χρόνου φροντίσιν κατατρίβεσθαι· ἀλλὰ καὶ
 5 μείζονι τῆς ἡλικίας προθυμίᾳ χρώμενος, ἐν ψυχῇ καὶ γυμνότητι
 διακαρτερῶν εἰς ἄκρον τε ὑπερβαλλούσης ἀκτημοσύνης ἐλαύνων, τοὺς
 ἀμφ' αὐτὸν εἰς τὰ μάλιστα κατέπληττεν, μυρίους μὲν λυπῶν εὐχο-
 μένους αὐτῷ κοινωνεῖν τῶν ὑπαρχόντων δι' οὓς ἑώρων αὐτὸν εἰσ-
 10 φέροντα περὶ τὴν θείαν διδασκαλίαν καμάτους, οὐ μὴν αὐτὸς γε
 πεπατηγῆναι μηδενὶ μηδαμῶς κεχημένος ὑποδήματι, ἀλλὰ καὶ οἶνον
 χρήσεως καὶ τῶν ἄλλων παρὰ τὴν ἀναγκαίαν τροφήν πλείστοις
 ἔτεσιν ἀποσχημένος, ὥστε ἤδη εἰς κίνδυνον ἀνατροπῆς καὶ διαφθορᾶς
 τοῦ θώρακος περιπεσεῖν. τοιαῦτα δὲ φιλοσόφον βίου τοῖς θεωμέ- 13
 15 νοις παρέχων ὑποδείγματα, εἰκότως ἐπὶ τὸν ὅμοιον αὐτῷ ζῆλον
 πλείους παρώρμα τῶν φοιτητῶν, ὥστε ἤδη καὶ τῶν ἀπίστων ἔθνων
 τῶν τε ἀπὸ παιδείας καὶ φιλοσοφίας οὐ τοὺς τυχόντας ὑπάγεσθαι
 τῇ δι' αὐτοῦ διδασκαλίᾳ· οἷς καὶ αὐτοῖς γνησίως ἐν βάθει ψυχῆς τὴν
 εἰς τὸν θεῖον λόγον πίστιν δι' αὐτοῦ παραδεχομένοις, διαπρέπειν
 20 συνέβαινεν κατὰ τὸν τότε τοῦ διωγμοῦ καιρὸν, ὡς καὶ τινες αὐτῶν
 ἀλόντας μαρτυρίῳ τελειωθῆναι.

Πρῶτος μὲν οὖν τούτων ὁ μικρῷ πρόσθεν δηλωθεὶς Πλούταρχος $\bar{\Delta}$ 4 1
 χος ἦν· οὗ τὴν ἐπὶ θάνατον ἀπαγομένον, σμικροῦ δεῖν αὐθις ὁ περὶ

2/3 Matth. 10, 10 — 3/4 Matth. 6, 34 — 5/6 II Kor. 11, 27 —
 22 524, 10. 11

ATERBDMΣ^{arm}Δ

25 ἀνατιμυλῶν Schw ἀνατλῶν aus ἀναντλῶν corr. T, in ἀντλῶν corr. E
 ἀνατλῶν ARBDM | 28 γυμνασίαις T¹TrBDMΣ^{arm} γυμνασίαις ἐνασκούμενος
 A, Tem [ausradirt], ER

2 ὥετο εἶναι BDM εἶναι ὥετο ATER | 7 μὲν BDM μὲν ὅσον AT^cER
 μὲν ὅσον T¹ | λυπῶν AT¹, B¹ corr., D, M¹ corr., Δ λοιπῶν B¹M¹Σ^{arm} λοιπὸν
 TeER | 9 αὐτόσ γε BDM γε αὐτόσ ATER

Eusebius, Kirchengeschichte.

- 528 οὗ ὁ λόγος, συμπαρόν αὐτῷ εἰς ὑστάτην τοῦ βίου τελευτήν, ὑπὸ
 25 τῶν αὐτοῦ πολιτῶν ἀνήρητο, ὡς αἴτιος αὐτῷ πεφηνῶς τοῦ θανάτου.
 θεοῦ δὲ αὐτὸν ἐτήρει καὶ τότε βουλή. μετὰ δὲ Πλούταρχον δεύ- 2
 τερος τῶν Ὠριγένους φοιτητῶν μάρτυς ἀναδείκνυται Σέρηνος, διὰ
 530 πυρὸς τὴν δοκιμὴν ἧς παρειλήφει πίστεως παρεσχημένος. τῆς 3
 αὐτῆς διατριβῆς τρίτος καθίσταται μάρτυς Ἡρακλείδης, καὶ ἐπὶ τούτῳ
 τέταρτος Ἦρων, ὁ μὲν πρότερος ἔτι κατηχούμενος, ὁ δὲ νεοφώτιστος,
 τὴν κεφαλὴν ἀποτιμηθέντες. ἔτι πρὸς τούτοις τῆς αὐτῆς σχολῆς
 5 πέμπτος ἀθλητὴς εὐσεβείας ἀνακηρύσσεται ἕτερος τοῦ πρώτου Σέρη-
 νος, ὃν μετὰ πλείστην βασάνων ὑπομονὴν κεφαλῇ κολασθῆναι λόγος
 ἔχει. καὶ γυναικῶν δὲ Ἡραΐς ἔτι κατηχουμένη τὸ βάπτισμα, ὡς
 πού φησιν αὐτός, τὸ διὰ πυρὸς λαβοῦσα, τὸν βίον ἐξελέληθεν.
 Ἑβδομος ἐν τούτοις ἀριθμείσθω Βασιλείδης, τὴν περιβόητον Ε 5 1
 10 Ποταμίαϊναν ἀπαγαγόν, περὶ ἧς πολὺς ὁ λόγος εἰς ἔτι νῦν παρὰ τοῖς
 ἐπιχωρίοις ἄδεται, μυρία μὲν ὑπὲρ τῆς τοῦ σώματος ἀγνείας τε καὶ
 παρθενίας, ἐν ἣ διέπρεπεν, πρὸς ἐραστὰς ἀγωνισαμένης (καὶ γὰρ οὖν
 αὐτῇ ἀκμαῖον πρὸς τῇ ψυχῇ καὶ τὸ τοῦ σώματος ὥραϊον ἐπὶνθαι),
 μυρία δὲ ἀνατλάσης καὶ τέλος μετὰ δεινὰς καὶ φορικτὰς εἰπεῖν βασά-
 15 νους ἅμα μητρὶ Μαρκέλλῃ διὰ πυρὸς τελειωθείσης. φασὶ γέ τοι 2
 τὸν δικαστὴν (Ἀκύλας ἦν τούτῳ ὄνομα) χαλεπὰς ἐπιθέντα αὐτῇ κατὰ
 παντὸς τοῦ σώματος αἰτίας, τέλος ἐφ' ὃ βρεῖ τοῦ σώματος μονομάχοις
 αὐτὴν ἀπειλῆσαι παραδοῦναι· τὴν δὲ βραχύ τι πρὸς ἑαυτὴν ἐπισκε-
 20 ψαμένην ἐρωτηθεῖσαν ὃ κρίνειεν, τοιαύτην δοῦναι ἀπόκρισιν δι' ἧς 3
 ἐδόκει νενομισμένον τι αὐτοῖς ἀσεβὲς ἀποφθέγγασθαι. ἅμα δὲ λόγῳ
 τὸν τῆς ἀποφάσεως ὅρον καταδεξαμένην ὁ Βασιλείδης, εἰς τις ὢν
 532 τῶν ἐν στρατείαις ἀναφερομένων, ἀπάγει παραλαβὼν τὴν ἐπὶ θα-
 νάτῳ. ὡς δὲ τὸ πλῆθος ἐνοχλεῖν αὐτὴν καὶ ἀκολάστοις ἐνυβρίζειν
 ῥήμασιν ἐπειρᾶτο, ὃ μὲν ἀνείργεν ἀποσοβῶν τοὺς ἐνυβρίζοντας,

ATERBDMΣarmA

5 εὐσεβείας BDM τῆς εὐσεβείας ATER | 6 κεφαλῇ TERM κεφαλικῇ BD
 κεφαλῆς ἀποτομῇ A | 8 πού φησιν BD πού φησιν M φησὶν πού AT'E φησί
 πού T durch Ras., R | 9 Ἑβδομος TERBDM Ἑβδομος δὲ A | 10 ὁ λόγος
 ATER λόγος BDM | 12 ἐραστὰς ATERMΣarm ἀρετὰς BD πρὸς ἐραστὰς
 > A | 12/13 καὶ γὰρ — ἐπὶνθαι ATERMΣarm > BD A | 14 δὲ TERBDM
 Σarm δὲ ὑπὲρ τῆς εἰς χν πίστεως A pro martyrio A | καὶ φορικτὰς ATER καὶ
 φορικτὰς τε BD φορικτὰς τε M | 15 μοι BDM τῇ μοι ATER | 17 μονο-
 μάχοις II πορνοβοσχοῖς Σarm uel crudelissimis gladiatoribus uel impudicissimis
 lenonibus A | 18 πρὸς BDM εἰς ATER

2 αὐτὴν BDM αὐτῇ ATER | 3 ἀποσοβῶν ATER ἀνασοβῶν BDM

- 532 πλείστον ἔλεον καὶ φιλανθρωπίαν εἰς αὐτὴν ἐνδεικνύμενος, ἣ δὲ τῆς
 5 περὶ αὐτὴν συμπαθείας ἀποδεξαμένη τὸν ἄνδρα θαρρεῖν παρακαλεῖ-
 εται· ἐξαιτήσεσθαι γὰρ αὐτὸν ἀπελθοῦσαν παρὰ τοῦ ἑαυτῆς κυρίου
 καὶ οὐκ εἰς μακρὸν τῶν εἰς αὐτὴν πεπραγμένων τὴν ἀμοιβὴν ἀπο-
 τίσειν αὐτῷ. ταῦτα δ' εἰποῦσαν γενναίως τὴν ἔξοδον ὑποστῆναι, 4
 10 καὶ μέχρι κορυφῆς ἡρέμα καὶ κατὰ βραχὺ περιχυθείσης αὐτῇ. καὶ 5
 ὁ μὲν τῆς αἰοιδίμου κόρης τοιοῦτος κατηγώνιστο ἄθλος· οὐ μακρὸν
 δὲ χρόνον διαλιπὼν ὁ Βασιλείδης ὄρκον διὰ τινὰ αἰτίαν πρὸς τῶν
 συστρατιωτῶν αἰτηθεὶς, μὴ ἐξεῖναι αὐτῷ τὸ παράπαν ὁμνῆναι διεβε-
 βαιούτο· Χριστιανὸν γὰρ ὑπάρχειν καὶ τοῦτο ἔμφανως ὁμολογεῖν. παί-
 15 ξειν μὲν οὖν ἐνομιζέτο τέως τὰ πρῶτα, ὥς δ' ἐπιμόνως ἀπισχυρίζετο,
 ἄγεται ἐπὶ τὸν δικαστήν· ἐφ' οὗ τὴν ἔνστασιν ὁμολογήσας, δεσμοῖς
 παραδίδοται. τῶν δὲ κατὰ θεὸν ἀδελφῶν ὥς αὐτὸν ἀφικνονμένων 6
 καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ἀθρόας καὶ παραδόξου ταύτης ὁρμῆς πυνθανομέ-
 νων, λέγεται εἰπεῖν ὥς ἄρα Ποταμίαινα τρισὶν ὕστερον ἡμέραις τοῦ
 20 μαρτυρίου νύκτωρ ἐπιστάσα, στέφανον αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ περιδεῖσα
 εἶη φαίη τε παρακεκληκέναι χάριν αὐτοῦ τὸν κύριον καὶ τῆς ἀξιώσεως
 τετυχηκέναι οὐκ εἰς μακρὸν τε αὐτὸν παραλήψεσθαι. ἐπὶ τούτοις
 τῶν ἀδελφῶν τῆς ἐν κυρίῳ σφραγίδος μεταδόντων αὐτῷ, τῇ μετέ-
 25 πέιτα ἡμέρᾳ τῷ τοῦ κυρίου διαπρέψας μαρτυρίῳ τὴν κεφαλὴν ἀπο-
 τέμνεται. καὶ ἄλλοι δὲ πλείους τῶν κατ' Ἀλεξάνδρειαν ἀθρόως 7
 τῷ Χριστοῦ λόγῳ προσελθεῖν κατὰ τοὺς δηλουμένους ἰστοροῦνται,
 ὥς δὴ καθ' ὕπνους τῆς Ποταμιάνης ἐπιφανείσης καὶ προσκεκλημένης
 αὐτοῦς. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὥδε ἔχεται·
- 534 Πάνταινον δὲ Κλήμης διαδεξάμενος, τῆς κατ' Ἀλεξάνδρειαν 6
 κατηχήσεως εἰς ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ καθηγεῖτο, ὥς καὶ τὸν Ὠριγένην
 τῶν φοιτητῶν γενέσθαι αὐτοῦ. τὴν γέ τοι τῶν Στρωματέων

534, 3—6 Clem. Strom. 1, 144

ATERBDM Σ^{arm} A

6 ἐξαιτήσεσθαι RBD ἐξαιτήσασθαι ATEM | 10 βραχὺ BDM μικρὸν ATER
 | 16 δεσμοῖς ΠA βασάνοις Σ^{arm} | 19 ὕστερον ΠA πρότερον Σ^{arm} | 26 δη-
 λουμένους BDM δεδηλωμένους ATER | 27 καὶ TERBDM καὶ ἐπὶ τὸν θεῖον
 λόγον A cum Worte Christi Σ^{arm}

3 τῶν φοιτητῶν γενέσθαι αὐτοῦ BDM τῶν φοιτητῶν αὐτοῦ γενέσθαι Tⁱ ipsius
 discipulus Clementis A vgl. Pamphilos Apologie Phot. bibl. 118 p. 92^b 28 τῶν φοι-
 τητῶν αὐτοῦ παῖδα ὄντα γενέσθαι A ἔτι παῖδα ὄντα τῶν φοιτητῶν αὐτοῦ γενέσθαι
 Trm [Tem ausradirt], ER παῖδα ὄντα bezeugt Σ^{arm} | στρωματέων BDM στρω-
 ματέων αὐτοῦ ATER

534 πραγματείαν ὁ Κλήμης ὑπομνηματίζόμενος, κατὰ τὸ πρῶτον σύγ-
 5 γραμμα χρονικὴν ἐκθέμενος γραφήν, εἰς τὴν Κομόδου τελευτὴν περι-
 γράφει τοὺς χρόνους, ὥς εἶναι σαφές ὅτι κατὰ Σενήρον αὐτῷ πεπό-
 νητο τὰ σπονδάσματα, οὗ τοὺς χρόνους ὁ παρὼν ἱστορεῖ λόγος.

Ἐν τούτῳ καὶ Ἰούδας, συγγραφέων ἕτερος, εἰς τὰς παρὰ τῷ Ζ 7
 Δανιὴλ ἑβδομήκοντα ἑβδομάδας ἐγγράφως διαλεχθείς, ἐπὶ τὸ δέκατον
 10 τῆς Σενήρου βασιλείας ἴστησιν τὴν χρονογραφίαν· ὃς καὶ τὴν θρυ-
 λουμένην τοῦ ἀντιχρίστου παρουσίαν ἤδη τότε πλησιάζειν ᾤετο·
 οὕτω σφοδρῶς ἢ τοῦ καθ' ἡμῶν τότε διωγμοῦ κινήσεις τὰς τῶν
 πολλῶν ἀνατεταράχει διανοίας.

Ἐν τούτῳ δὲ τῆς κατηχήσεως ἐπὶ τῆς Ἀλεξανδρείας τοῦτον H 8 1
 15 ἐπιτελοῦντι τῷ Ὠριγέnei πρῶμά τι πέπρακται φρενὸς μὲν ἀτελοῦς
 καὶ νεανικῆς, πίστεώς γε μὴν ὁμοῦ καὶ σωφροσύνης μέγιστον δειγμα
 περιέχον. τὸ γὰρ εἰσὶν εὐνοῦχοι οἵτινες εὐνοῦχισαν ἑαν- 2
 τούς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἀπλούστερον καὶ νεανι-
 κώτερον ἐκλαβόν, ὁμοῦ μὲν σωτήριον φωνὴν ἀποπληροῦν οἰόμενος,
 20 ὁμοῦ δὲ καὶ διὰ τὸ νέον τὴν ἡλικίαν ὄντα μὴ ἀνδράσι μόνον, καὶ
 γυναιξὶ δὲ τὰ θεία προσομιλεῖν, ὥς ἂν πᾶσαν τὴν παρὰ τοῖς ἀπίστοις
 αἰσχρᾶς διαβολῆς ὑπόνοιαν ἀποκλείσειεν, τὴν σωτήριον φωνὴν ἔργοις
 ἐπιτελέσαι ὁρμήθη, τοὺς πολλοὺς τῶν ἀμφ' αὐτὸν γνωρίμων δια-
 536 λαθεῖν φροντίσας. οὐκ ἦν δὲ ἄρα δυνατόν αὐτῷ καίπερ βουλομένῳ 3
 τοσοῦτον ἔργον ἐπιζυγῆσθαι. γνούς δὴτα ὕστερον ὁ Δημήτριος,
 ἅτε τῆς αὐτοῦ παροικίας προεστώς, εὖ μάλα μὲν αὐτὸν ἀποθανυμάζει
 τοῦ τολμήματος, τὴν δὲ γε προθυμίαν καὶ τὸ γνήσιον αὐτοῦ τῆς
 5 πίστεως ἀποδεξάμενος, θαρρεῖν παρακελεύεται, καὶ νῦν μᾶλλον ἔχουσαι
 αὐτὸν τοῦ τῆς κατηχήσεως ἔργου παρορμῇ. ἀλλὰ τότε μὲν οὗτος 4
 τοιοῦτός τις ἦν· οὐ μακροῖς δὲ χρόνοις ὕστερον ὁ αὐτὸς ὁρῶν εὖ
 πράττοντα μέγαν τε καὶ λαμπρὸν καὶ παρὰ πᾶσιν ὄντα βεβοημένον,
 ἀνθρώπινόν τι πεπονθώς, τοῖς ἀνὰ τὴν οἰκουμένην ἐπισκόποις κατα-
 10 γράφειν ὥς ἀτοπωτάτου τοῦ πραχθέντος ἐπειρᾶτο, ὅτε τῶν κατὰ
 Παλαιστίνην οἱ μάλιστα δόκιμοι καὶ διαπρέποντες Καισαρείας τε καὶ

17/18 Matth. 19, 12

ATERBDMΣ^{arm} A

9 ἑβδομήκοντα ΠΣ^{arm} > A | 12 καθ' ἡμῶν τότε BDM τότε καθ' ἡμῶν
 ATER | 13 ἀνατεταράχει ATER ἀνετάραττεν DM ἀνετάραττε B | 15 πέ-
 πρακται BDM διαπέπρακται ATER | 16 γε μὴν BD > Mⁱ δὲ AMe aber
 Σ^{arm} τε TER | ὁμοῦ TERBDM ὁμοῦ A > Σ^{arm} | καὶ > A

5 θαρρεῖν BDMΣ^{arm} θαρρεῖν ἀντίκα ἀντίκα, das zweite getilgt, A θαρρεῖν
 ἀντίκα R θαρρεῖν μὲν ἀντίκα TE

- 536 Ἱεροσολύμων ἐπίσκοποι πρεσβείων τὸν Ὠριγένην καὶ τῆς ἀνωτάτω
τιμῆς ἄξιον εἶναι δοκιμάσαντες, χεῖρας εἰς πρεσβυτέριον αὐτῷ τεθεί-
κασιν. τηριζαῦτα δ' οὖν εἰς μέγα δόξης προελθόντος ὄνομά τε 5
15 παρὰ τοῖς πανταχῇ πᾶσιν ἀνθρώποις καὶ κλέος ἀρετῆς καὶ σοφίας
οὐ σμικρὸν κτησαμένον, μηδεμιᾶς ἄλλης εὐπορῶν ὁ Δημήτριος κατη-
γορίας, τῆς πάλαι ἐν παιδί γεγοννίας αὐτῷ πράξεως δεινὴν ποιεῖται
διαβολήν, συμπεριλαβεῖν τολμήσας ταῖς κατηγορίαις τοὺς ἐπὶ τὸ
πρεσβυτέριον αὐτὸν προάξαντας. ταῦτα μὲν οὖν μικρὸν ἐπράχθη 6
20 ὕστερον· τότε γε μὴν ὁ Ὠριγένης ἐπὶ τῆς Ἀλεξανδρείας τὸ τῆς θείας
διδασκαλίας ἔργον εἰς ἅπαντας ἀφυλάκτως τοὺς προσιόντας νύκτωρ
καὶ μεθ' ἡμέραν ἐπετέλει, τοῖς θεοῖς ἀόκνως μαθήμασιν καὶ τοῖς ὡς
αὐτὸν φοιτῶσιν τὴν πᾶσαν ἀνατιθεῖς σχολήν.
Ἐπὶ δέκα δὲ καὶ ὀκτὼ ἔτεσιν τὴν ἀρχὴν ἐπικρατήσαντα Σενηρόν 7
25 Ἀντωνίνος ὁ παῖς διαδέχεται. ἐν τούτῳ δὲ τῶν κατὰ τὸν διωγ-
μὸν ἀνδρισαμένων καὶ μετὰ τοὺς ἐν ὁμολογίαις ἀγῶνας διὰ προνοίας
θεοῦ πεφυλαγμένων εἰς τις ὢν Ἀλέξανδρος, ὃν ἀρτίως ἐπίσκοπον
τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἐκκλησίας ἐδηλώσαμεν, οἷα ταῖς ὑπὲρ Χριστοῦ
538 διαπρέφας ὁμολογίαις, τῆς δηλωθείσης ἐπισκοπῆς ἀξιούται, ἔτι Ναρ-
κίσσον, ὃς ἦν αὐτοῦ πρότερος, περιόντος τῷ βίῳ. πολλὰ μὲν οὖν 9 1
καὶ ἄλλα παράδοξα οἱ τῆς παροικίας πολῖται ὡς ἐκ παραδόσεως τῶν
κατὰ διαδοχὴν ἀδελφῶν τοῦ Ναρκίσσον μνημονεύουσιν, ἐν οἷς καὶ
5 τοιούτῳ τι θαῦμα δι' αὐτοῦ γεγονὸς ἱστοροῦσιν. κατὰ τὴν μεγάλην 2
ποτὲ τοῦ πάσχα διανυκτέρευσιν τοῦ λαιῶν φασιν τοῖς διακόνοις ἐπι-
λιπεῖν· ἐφ' ᾧ τὸ πᾶν πλῆθος δεινῆς ἀθυμίας διαλαβούσης, τὸν Νάρ-
κισσον τοῖς τὰ φῶτα παρασκευάζουσιν ἐπιτάξαι ὕδωρ ἀνιμῆσαντας
ὡς αὐτὸν κομιῆσθαι. τούτου δὲ ἅμα λόγῳ πραχθέντος, ἔπεν- 3
10 ξάμενον τῷ ὕδατι, ἐγγέαι κατὰ τῶν λύχνων πίστει τῇ εἰς τὸν κύριον
γνησίᾳ παρακελεύσασθαι· ποιησάντων δὲ καὶ τοῦτο, παρὰ πάντα
λόγον δυνάμει παραδόξῳ καὶ θείᾳ μεταβαλεῖν ἐξ ὕδατος εἰς ἐλαίου
ποιότητα τὴν φύσιν, παρά τε πλείστοις τῶν αὐτόθι ἀδελφῶν ἐπὶ

27/28 10—12

ATERBDM Σ^{arm} A

14 προελθόντος T¹BD προελθόντος αὐτοῦ AT^{cm}TrmERM | 19/20 μι-
κρὸν ἐπράχθη ὕστερον ATER σμικρὸν ἐπράχθη ὕστερον Mem σμικρὸν [aus μικρὸν
corr. De] ὕστερον ἐπράχθη BD ὕστερον M¹ | 21 ἅπαντας B, D¹ corr., M πάν-
τας ATERD¹ | 22 ἐπετέλει ATER ἐτέλει BDM

1 ὁμολογίαις T¹BDM Σ^{arm} ὁμολογίαις κατὰ τὸν τοῦ διωγμοῦ καιρὸν AT^{cm}ERM
| 9 ὡς TERBDM Σ^{arm} A ἔκ τινος παρακευμένον φρέατος ὡς A | κομιῆσθαι
ATER κομῆσαι BDM | 13 ποιότητα Π Σ^{arm} πύοτητα A

538 μήκιστον ἐξ ἐκείνου καὶ εἰς ἡμᾶς βραχὺ τι δειγμα τοῦ τότε θαύματος
 15 φυλαχθῆναι. ἄλλα τε πλείστα περὶ τοῦ βίου τοῦδε τοῦ ἀνδρὸς 4
 μνήμης ἄξια καταλέγουσιν, ἐν οἷς καὶ τοιούδε τι. τὸ εὐτονον
 αὐτοῦ καὶ στερορὸν τοῦ βίου φαῦλοί τινες ἀνθρωπίσκοι μὴ οἰοί τε
 φέρειν, δέει τοῦ μὴ δίκην ὑποσχεῖν ἀλόντας, διὰ τὸ μυρία κακὰ
 ἑαυτοῖς συνεγνωκέναι, συσκευὴν κατ' αὐτοῦ προλαβόντες συρράπτου-
 20 σιν καὶ τινα δεινὴν καταχέουσιν αὐτοῦ διαβολήν. εἰτα πιστούμενοι 5
 τοὺς ἀκροωμένους, ὅρκοις ἰβεβαίονν τὰς κατηγορίας, καὶ ὁ μὲν, ἢ
 μὴν ἀπόλοιτο περὶ, ὡμνεν, ὁ δέ, ἢ μὴν σκαιᾷ νόσῳ δαπανηθεῖν τὸ
 σῶμα, ὁ δὲ τρίτος, ἢ μὴν τὰς ὁράσεις πηρωθεῖν· ἀλλ' οὐδ' οὕτως
 αὐτοῖς, καίπερ ὁμνύουσιν, τῶν πιστῶν τις προσεῖχε τὸν νοῦν διὰ
 25 τὴν εἰς πάντας λάμπουσιν ἐκ τοῦ παντός σωφροσύνην τε καὶ πανά-
 ρετον ἀγωγὴν τοῦ Ναρκίσσου. αὐτὸς γε μὴν τὴν τῶν εἰρημίων 6
 μηδαμῶς ὑπομένων μοχθηρίαν καὶ ἄλλως ἐκ μακροῦ τὸν φιλόσοφον
 ἀσπαζόμενος βίον, διαδράς πᾶν τὸ τῆς ἐκκλησίας πλήθος, ἐν ἐρημίαις
 καὶ ἀφανέσιν ἀγροῖς λανθάνων πλείστοις ἔτεσιν διέτριβεν. ἀλλ' 7
 540 οὐ καὶ ὁ τῆς δίκης μέγας ὀφθαλμὸς ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις ἤρμεν,
 μετῆι δὲ ὡς τάχιστα τοὺς ἀσεβεῖς αἰς καθ' ἑαυτῶν ἐπιπορεύοντες
 κατεδήσαντο ἀράς. ὁ μὲν οὖν πρῶτος, ἐκ μηδεμιᾶς προφάσεως
 ἀπλῶς οὕτως, μικροῦ διαπεσόντος ἐφ' ἧς κατέμενεν οἰκίας σπινθῆ-
 5 ρος, νύκτωρ ὑφαφθείσης ἀπάσης, παγγενεὶ καταφλέγεται· ὁ δὲ ἀδρόως
 τὸ σῶμα ἐξ ἄκρων ποδῶν ἐπὶ κεφαλὴν ἧς αὐτὸς προσετίμησεν ἑαυτῷ
 νόσον λίμπλαται· ὁ δὲ τρίτος τὰς τῶν προτέρων συνιδὼν ἐκβάσεις 8
 καὶ τοῦ πάντων ἐφόρου θεοῦ τρέσας τὴν ἀδιάδραστον δίκην, ὁμο-
 λογεῖ μὲν τοῖς πᾶσιν τὰ κοινῇ σφίσιν αὐτοῖς ἐσκευωρημένα, τοσαύ-
 10 ταις δὲ κατετρώχετο μεταμελόμενος οἰμωγαῖς δακρύων τε ἐς τοσού-
 τον οὐκ ἀπέλιπεν, ἕως ἄμφω διεφθάρη τὰς ὄψεις. καὶ οἶδε μὲν
 τῆς ψευδολογίας τοιαύτας ὑπέσχον τιμωρίας· τοῦ δὲ Ναρκίσσου ἀνα- I 10
 κευρηκτότος καὶ μηδαμῶς ὅπῃ ὦν τυγχάνοι, γνωσκομένου, δόξαν
 τοῖς τῶν ὁμόρων ἐκκλησιῶν προσεστῶσιν, ἐφ' ἑτέρον μετίσιν ἐπισκό-
 15 πον χειροτονίαν· Δίος τούτῳ ὄνομα ἦν· ὃν οὐ πολὺν προστάντα
 χρόνον Γερμανίων διαδέχεται, καὶ τοῦτον Γόρδιος· καθ' ὃν ὥσπερ
 ἐξ ἀναβιώσεως ἀναφανείς ποθεν ὁ Νάρκισσος αὐθις ὑπὸ τῶν ἀδελ-
 φῶν ἐπὶ τὴν προστασίαν παρακαλεῖται, μετίζοντος ἔτι μᾶλλον τῶν
 20 σοφίας καὶ ἐφ' ἅπασιν δι' ἣν παρὰ τοῦ θεοῦ κατηξίωτο ἐκδίκη-

ATERBDM Σ^{arm} A

19 συνεγνωκέναι ERBDM γρ συνεγνωκέναι Tem συνειδέναι AT¹ γρ συνε-
 δέναι E¹m

1 οὐ καὶ ATM οὐ E¹ οὐχ' E^cR οὐκα D¹ οὐκ εἰ BDe | ἤρμεν BD

540 σιν. καὶ δὴ μηκέθ' οἶον τε ὄντος λειτουργεῖν διὰ λιπαρὸν γῆρας, **ΓΑ 11 1**
 τὸν εἰρημένον Ἀλέξανδρον, ἐπίσκοπον ἐτέρας ὑπάρχοντα παροικίας,
 οἰκονομία θεοῦ ἐπὶ τὴν ἅμα τῷ Ναρκίσσῳ λειτουργίαν ἐκάλει κατὰ
 ἀποκάλυψιν νύκτωρ αὐτῷ δι' ὁράματος φανεῖσαν. ταύτῃ δ' οὖν, **2**
 25 ὡς κατὰ τι θεοπρόπιον, ἐκ τῆς Καππαδοκῶν γῆς, ἔνθα τὸ πρῶτον
 τῆς ἐπισκοπῆς ἤξιώτο, τὴν πορείαν ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα εὐχῆς καὶ
 τῶν τόπων ἱστορίας ἔνεκεν πεποιημένον φιλοφρονέστατα οἱ τῇδε
 ὑπολαβόντες οὐκέτ' οἴκαδε αὐτῷ παλινστεῖν ἐπιτρέπουσιν καθ' ἐτέ-
 542 ραν ἀποκάλυψιν καὶ αὐτοῖς νύκτωρ ὁφθεῖσαν μίαν τε φωνὴν σαφε-
 στάτην τοῖς μάλιστα αὐτῶν σπονδαίοις χρήσασαν· ἐδήλουν γὰρ προ-
 ελθόντας ἔξω πυλῶν τὸν ἐκ θεοῦ προωρισμένον αὐτοῖς ἐπίσκοπον
 ὑποδέξασθαι· τοῦτο δὲ πράξαντες, μετὰ κοινῆς τῶν ἐπισκόπων, οἱ
 5 τὰς πέριξ διεῖπον ἐκκλησίας, γνώμης ἐπ' ἀνάγκης αὐτὸν παραμένειν
 βιάζονται. μνημονεύει γέ τοι καὶ αὐτὸς ὁ Ἀλέξανδρος ἐν ἰδίαις **3**
 ἐπιστολαῖς ταῖς πρὸς Ἀντινότας, εἰς ἔτι νῦν παρ' ἡμῖν σφζομέναις,
 τῆς Ναρκίσσου σὺν αὐτῷ προεδρίας, ταῦτα κατὰ λέξιν ἐπὶ τέλει
 γράφων τῆς ἐπιστολῆς

10 ὑσπάζεται ὑμᾶς Νάρκισσος ὁ πρὸ ἐμοῦ διέπων τὸν τόπον τῆς
 ἐπισκοπῆς τὸν ἐνθάδε καὶ νῦν συνεξεταζόμενός μοι διὰ τῶν εὐχῶν,
 ὅτις ἔτι ἡνυχῶς, παρακαλῶν ὑμᾶς ὁμοίως ἐμοὶ ὁμοφρονῆσαι.

καὶ ταῦτα μὲν οὕτως εἶχεν· τῆς δὲ κατ' Ἀντιόχειαν ἐκκλησίας, **4**
 Σεραπίωνος ἀναπανδραμένου, τὴν ἐπισκοπὴν διαδέχεται Ἀσκληπιάδης,
 15 ἐν ταῖς κατὰ τὸν διωγμὸν ὁμολογίαις διαπρέφας καὶ αὐτός. μέμ- **5**
 νηται καὶ τῆς τούτου καταστάσεως Ἀλέξανδρος, Ἀντιοχεῦσιν γρά-
 φων ὧδε

Ἀλέξανδρος, δοῦλος καὶ δέσμιος Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῇ μακαρίᾳ
 Ἀντιοχείῳ ἐκκλησίᾳ ἐν κυρίῳ χαίρειν. ἐλαφρά μοι καὶ κοῦφα τὰ
 20 δεσμὰ ὁ κύριος ἐποίησεν, κατὰ τὸν καιρὸν τῆς εἰρκτικῆς πνυθόμενῳ
 τῆς ἀγίας ὑμῶν τῶν Ἀντιοχείων ἐκκλησίας κατὰ τὴν θείαν πρόνοιαν

22 536, 27 ff.

18 Philem. 1

ATERBDMΣarm A

28 ὑπολαβόντες T¹BDM A ὑπολαβόντες ἀδελφοὶ ATcmERΣarm | αὐτῷ
 παλινστεῖν BDM παλινστεῖν αὐτῷ ATE πάλιν ροστεῖν αὐτῷ RΣarm

12 hundredtundneunxehni Σarm | 19 ἀντιοχείων ἐκκλησία BDM ἐκκλησία
 ἀντιοχείων ATER | 20 πνυθόμενῳ BDM πνυθόμενῳ μοι ATER

542 Ἀσκληπιάδην τὸν ἐπιτηδειότατον κατ' ἀξίαν τὴν πίστιν τῆς ἐπισκο-
πῆς ἐγκεχειρισμένον.

ταύτην δὲ τὴν ἐπιστολὴν σημαίνει διὰ Κλήμεντος ἀπεσταλκέναι, 6
25 πρὸς τῷ τέλει τοῦτον γράφων τὸν τρόπον

ἡμεῖς δὲ ὑμῖν, κύριοί μου ἀδελφοί, τὰ γράμματα ἀπέστειλα διὰ
Κλήμεντος τοῦ μακαρίου πρεσβυτέρου, ἀνδρὸς ἐναρέτου καὶ δοκίμου,
544 ὃν ἴστε καὶ ὑμεῖς καὶ ἐπιγνώσεσθε· ὃς καὶ ἐνθάδε παρὼν κατὰ τὴν
πρόνοιαν καὶ ἐπισκοπὴν τοῦ δεσπότου, ἐπεστήριξέν τε καὶ ἠΰξησεν
τὴν τοῦ κυρίου ἐκκλησίαν.

Τοῦ μὲν οὖν Σεραπίωνος τῆς περὶ λόγους ἀσκήσεως καὶ ἄλλα IB 12 1
5 μὲν εἰκὸς σφίζεσθαι παρ' ἑτέροις ὑπομνήματα, εἰς ἡμᾶς δὲ μόνον
κατήλθεν τὰ Πρὸς Δόμνον, ἐκπεπωκότα τινὰ παρὰ τὸν τοῦ διωγ-
μοῦ καιρὸν ἀπὸ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως ἐπὶ τὴν Ἰουδαϊκὴν ἐθελο-
θηροσείαν, καὶ τὰ Πρὸς Πόντιον καὶ Καρικόν, ἐκκλησιαστικὸν ἀνδρα,
καὶ ἄλλαι πρὸς ἑτέρους ἐπιστολαί, ἑτερός τε συντεταγμένος αὐτῷ 2
10 λόγος Περὶ τοῦ λεγομένου κατὰ Πέτρον εὐαγγελίου, ὃν πεποιήται
ἀπελέγχων τὰ ψευδῶς ἐν αὐτῷ εἰρημένα διὰ τινος ἐν τῇ κατὰ Ῥωσσὸν
παροιμία προσάσει τῆς εἰρημένης γραφῆς εἰς ἑτεροδόξους διδασκαλίας
ἀποκείλαντας· ἀφ' οὗ εὐλογον βραχείας παραθέσθαι λέξεις, δι' ὧν
ἦν εἶχεν περὶ τοῦ βιβλίου γνώμην προτιθήσιν, οὕτω γράφων

15 ἡμεῖς γάρ, ἀδελφοί, καὶ Πέτρον καὶ τοὺς ἄλλους ἀποστόλους 3
ἀποδεχόμεθα ὡς Χριστόν, τὰ δὲ ὀνόματι αὐτῶν ψευδελήγραφα ὡς
ἔμπειροι παραιτούμεθα, γινώσκοντες ὅτι τὰ τοιαῦτα οὐ παρελά-
βομεν. ἐγὼ γὰρ γενόμενος παρ' ὑμῖν, ὑπερόουν τοὺς πάντας ὀρθῇ 4
πίστει προσφέρεσθαι, καὶ μὴ διελθὼν τὸ ὑπ' αὐτῶν προφερόμενον
20 ὀνόματι Πέτρον εὐαγγέλιον, εἶπον ὅτι εἰ τοῦτό ἐστιν μόνον τὸ δο-
κοῦν ὑμῖν παρέχειν μικροψυχίαν, ἀναγινωσκέσθω· νῦν δὲ μαθὼν ὅτι
αἰρέσει τινὶ ὁ νοῦς αὐτῶν ἐφώλεεν, ἐκ τῶν λεχθέντων μοι, σπου-

2/3 vgl. Act. 15, 41 — 15/16 vgl. Matth. 10, 40

ATERBDM Σ^{arm} A

24 ἀπεσταλκέναι BDM Σ^{arm} A ἐπεσταλκέναι ATER

3 καὶ ATERM Hieronym. de uir. ill. 38 domini oder dei A HSS καὶ BD Σ^{arm}

6 δόμνον T durch Rasur corr., ERBDM A Hieronym. de uir. ill. 41 δομνῶν ATⁱ
dominū Σ^{arm} | 13 οὗ Randbemerkung der Genfer Ausgabe von 1612 ἢς II

22 ἐφώλεεν TERBM ἐφώλεεν D ἐνεφώλεεν A nach falscher Conjectur, Se-
rapion schrieb wohl ἐφώλεεν

- 544 >δάσω πάλιν γενέσθαι πρὸς ὑμᾶς, ὥστε, ἀδελφοί, προσδοκᾷτέ με ἐν
24 >τάχει. ἡμεῖς δέ, ἀδελφοί, καταλαβόμενοι ὁποίας ἦν αἰρέσεως ὁ Μαρ- 5
546 >κιανός, (ὁς) καὶ ἐαντῷ ἐναντιοῦτο, μὴ νοῶν ἃ ἐλάλει, ἃ μαθήσεσθε
>ἐξ ὧν ὑμῖν ἐγράφη, ἐδυνήθημεν γὰρ παρ' ἄλλων τῶν ἀσκησάντων 6
>αὐτὸ τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον, τοῦτ' ἐστὶν παρὰ τῶν διαδόχων τῶν καταρ-
>ξαμένων αὐτοῦ, οὓς Δοκητὰς καλοῦμεν (τὰ γὰρ πλείονα φρονήματα
5 >ἐκείνων ἐστὶ τῆς διδασκαλίας), χρησάμενοι παρ' αὐτῶν διελθεῖν καὶ
>εὐρεῖν τὰ μὲν πλείονα τοῦ ὀρθοῦ λόγου τοῦ σωτῆρος, τινὰ δὲ προσ-
>δισταλμένα, ἃ καὶ ὑπετάξαμεν ὑμῖν.

καὶ ταῦτα μὲν τὰ Σεραπίωνος·

- τοῦ δὲ Κλήμεντος Στρωματεῖς, οἱ πάντες ὁκτώ, παρ' ἡμῖν σφ- 1Γ 13 1
10 ζονται, οὓς καὶ τοιαύτης ἡξίωσεν προγραφῆς >Τίτου Φλανίου Κλήμεν-
>τος τῶν κατὰ τὴν ἀληθῆ φιλοσοφίαν γνωστικῶν ὑπομνημάτων
>στρωματεῖς, ἰσάριθμοί τε τούτοις εἶναι οἱ ἐπιγεγραμμένοι Ὑποτυ- 2
πώσεων αὐτοῦ λόγοι, ἐν οἷς ὀνομαστὶ ὡς διδασκάλου τοῦ Πανταίνου
μνημονεύει ἐκδοχὰς τε αὐτοῦ γραφῶν καὶ παραδόσεις ἐκτέθειται·
15 ἔστιν δὲ αὐτῷ καὶ πρὸς Ἑλληνας λόγος ὁ Προτρεπτικὸς τρεῖς τε οἱ 3
τοῦ ἐπιγεγραμμένου Παιδαγωγοῦ καὶ >Τίς ὁ σφρόμενος πλούσιος·
οὕτως ἐπιγραφεῖς ἕτερος αὐτοῦ λόγος τό τε Περί τοῦ πάσχα σύγ-
γραμμα καὶ διαλέξεις Περί νηστείας καὶ Περί καταλαλιᾶς καὶ ὁ Προ-
τρεπτικὸς εἰς ὑπομονὴν ἢ πρὸς τοὺς νεωστὶ βαπτισμένους καὶ ὁ
20 ἐπιγεγραμμένος Κανὼν ἐκκλησιαστικὸς ἢ πρὸς τοὺς Ἰουδαΐζοντας,
ὃν Ἀλεξάνδρῳ τῷ δεδηλωμένῳ ἐπισκόπῳ ἀνατέθεικεν. ἐν μὲν 4
οὖν τοῖς Στρωματεῦσιν οὐ μόνον τῆς θείας κατάστροφωσιν πεποιήται
γραφῆς, ἀλλὰ καὶ τῶν παρ' Ἑλλήσιν, εἴ τι ἄρα ὠφέλιμον ἐδόκει καὶ
548 αὐτοῖς εἰρησθαι, μνημονεύει τῶν τε παρὰ τοῖς πολλοῖς δογμάτων,
τὰ Ἑλλήνων ὁμοῦ καὶ τὰ βαρβάρων ἀναπτύσσων καὶ ἔτι τὰς τῶν 5
αἰρεσιαρχῶν ψευδοδοξίας εὐθύων, ἱστορίαν τε πολλὴν ἐξαπλοῖ, ὑπό-
θεσιν ἡμῖν πολυμαθοῦς παρέχων παιδείας. τούτοις ἅπασιν κατα-
5 μίγνυσιν καὶ τὰ φιλοσόφων δόγματα, ὅθεν εἰκότως κατάλληλον τῇ

13/14 Zahn, Forsch. 3, 64

ATERBDM Σ^{arm} A

1 qui etiam A welcher Σ^{arm} καὶ Π | ἃ ἐλάλει ἃ BDM Σ^{arm} A ἃ ἐλάλει
ATER | 2 γὰρ vor Euseb falsch zugesetzt | 14 τε AT^rBD > T^rERM
γραφῶν T^cM γράφον AT^rERBD Σ^{arm} A | ἐκτιθέμενος A | 18 διαλέξεις
ATERBD διάλεξις M A eine kurze Lehre Σ^{arm} | νηστείας Π A τοῦ πάσχα Σ^{arm}
| 19 ἢ ATERM > BD Σ^{arm} et alius A | 20 ἢ Π und ist geschrieben Σ^{arm}
item alius A

2 τὰ T^c auf Rasur, ERBDM τε A | τὰ > A

- 548 ὑποθέσει καὶ τὴν προγραφὴν τῶν Στρωματέων πεποιήται. κέ- 6
 χρηται δ' ἐν αὐτοῖς καὶ ταῖς ἀπὸ τῶν ἀντιλεγομένων γραφῶν μαρ-
 τυρίαις, τῆς τε λεγομένης Σολομῶνος Σοφίας καὶ τῆς Ἰησοῦ τοῦ
 Σιράχ καὶ τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς τῆς τε Βαρναβᾶ καὶ Κλή-
 10 μεντος καὶ Ἰούδα, μνημονεύει τε τοῦ πρὸς Ἑλλήνας Τατιανοῦ λόγον 7
 καὶ Κασσιανοῦ ὡς καὶ αὐτοῦ χρονογραφίαν πεποιημένον, ἔτι μὴν
 Φίλωνος καὶ Ἀριστοβούλου Ἰωσήπου τε καὶ Δημητρίου καὶ Εὐπο-
 λέμου, Ἰουδαίων συγγραφέων, ὡς ἂν τούτων ἀπάντων ἐγγράφως
 πρεσβύτερον τῆς παρ' Ἑλλήσιν ἀρχαιογονίας Μωυσέα τε καὶ τὸ
 15 Ἰουδαίων γένος ἀποδειξάντων. καὶ ἄλλης δὲ πλείστης χρηστομα- 8
 θείας ἔμπλεος οἱ δηλούμενοι τυγχάνουσιν τοῦ ἀνδρὸς λόγοι· ὧν ἐν
 τῷ πρώτῳ περὶ ἑαυτοῦ δηλοῖ ὡς ἔγγιστα τῆς τῶν ἀποστόλων γε-
 νομένου διαδοχῆς, ὑπισχνεῖται δ' ἐν αὐτοῖς καὶ εἰς τὴν Γένεσιν
 ὑπομνηματιεῖσθαι. καὶ ἐν τῷ λόγῳ δὲ αὐτοῦ τῷ Περὶ τοῦ πάσχα 9
 20 ἐκβιασθῆναι ὁμολογεῖ πρὸς τῶν ἐταίρων ἃς ἔτυχεν παρὰ τῶν
 ἀρχαίων πρεσβυτέρων ἀκηκοὺς παραδόσεις γραφῇ τοῖς μετὰ ταῦτα
 παραδοῦναι, μέμνηται δ' ἐν αὐτῷ Μελίτωνος καὶ Εἰρηναίου καὶ
 τινων ἑτέρων, ὧν καὶ τὰς διηγήσεις τέθειται.
 Ἐν δὲ ταῖς Ὑποτυπώσειςιν ξυνελόντα εἰπεῖν πάσης τῆς ἐνδια- 14 1
 25 θήκον γραφῆς ἐπιτετμημένας πεποιήται διηγήσεις, μηδὲ τὰς ἀντι-
 λεγομένας παρελθόν, τὴν Ἰούδα λέγω καὶ τὰς λοιπὰς καθολικὰς
 ἐπιστολάς τὴν τε Βαρναβᾶ, καὶ τὴν Πέτρον λεγομένην Ἀποκά-
 550 λυψιν. καὶ τὴν πρὸς Ἑβραίους δὲ ἐπιστολὴν Παύλον μὲν εἶναι 2
 φησιν, γεγράφθαι δὲ Ἑβραίοις Ἑβραϊκῇ φωνῇ, Λουκᾶν δὲ φιλοτίμως
 αὐτὴν μεθερμηνεύσαντα ἐκδοῦναι τοῖς Ἑλλήσιν, ὅθεν τὸν αὐτὸν
 χρῶτα εὐρίσκεισθαι κατὰ τὴν ἐρμηνείαν ταύτης τε τῆς ἐπιστολῆς
 5 καὶ τῶν Πράξεων· μὴ προγεγράφθαι δὲ τὸ Παῦλος ἀπόστολος 3
 εἰκότως· Ἑβραίοις γάρ, φησὶν, ἐπιστέλλων πρόληψιν εἰληφόσιν
 κατ' αὐτοῦ καὶ ὑποπτεύουσιν αὐτόν, συνετώς πάνν οὐκ ἐν ἀρχῇ
 ἀπέτρεψεν αὐτούς, τὸ ὄνομα θεός. εἶτα ὑποβάς ἐπιλέγει 4

ἤδη δέ, ὡς ὁ μακάριος ἔλεγεν πρεσβύτερος, ἐπεὶ ὁ κύριος, ἀπό-

10/11 Clem. strom. 1, 101 — 12/13 strom. 1, 72. 150. 147. 141. 153 —
 16—18 strom. 1, 11 — 18/19 strom. 3, 95. 4, 3. 6, 168 — 19—23 Zahn,
 Forschungen 3, 32 — 24—S. 550, 1 Zahn, Forschungen 3, 65

1—14 Zahn, Forschungen 3, 71

ATERBDMΣarm A

9 καὶ τῆς πρὸς — ἐπιστολῆς > A | 10 τε AT¹RBD τε καὶ TeE καὶ
 M | 15 Ἰουδαίων BDM τῶν Ἰουδαίων ATER | 20 ἐταίρων ATrR, B über-
 geschrieben, A ἑτέρων T¹EB¹DM (von) einem anderen Σarm

- 550 >στολος ὢν τοῦ παντοκράτορος, ἀπεστάλη πρὸς Ἑβραίους, διὰ
 11 >μετριότητα ὁ Παῦλος, ὡς ἂν εἰς τὰ ἔθνη ἀπεσταλμένος, οὐκ ἐγγρά-
 >φει ἑαυτὸν Ἑβραίων ἀπόστολον διὰ τε τὴν πρὸς τὸν κύριον τιμὴν
 >διὰ τε τὸ ἐκ περιουσίας καὶ τοῖς Ἑβραίοις ἐπιστέλλειν, ἐθνῶν
 >κήρυκα ὄντα καὶ ἀπόστολον<.
- 15 αὐτῷ δ' ἐν τοῖς αὐτοῖς ὁ Κλήμης βιβλίῳ περὶ τῆς τάξεως 5
 τῶν εὐαγγελίων παράδοσιν τῶν ἀνέκαθεν πρεσβυτέρων τέθειται,
 τοῦτον ἔχουσαν τὸν τρόπον. προγεγράφθαι ἔλεγεν τῶν εὐαγγε-
 λίων τὰ περιέχοντα τὰς γενεαλογίας, τὸ δὲ κατὰ Μάρκον ταύτην 6
 ἐσχηκέναι τὴν οἰκονομίαν. τοῦ Πέτρου δημοσίᾳ ἐν Ῥώμῃ κηρύ-
 20 ξαντος τὸν λόγον καὶ πνεύματι τὸ εὐαγγέλιον ἐξειπόντος, τοὺς
 παρόντας, πολλοὺς ὄντας, παρακαλέσαι τὸν Μάρκον, ὡς ἂν ἀκολου-
 θήσαντα αὐτῷ πόρωσθαι καὶ μεμνημένον τῶν λεχθέντων, ἀναγρά-
 ψαι τὰ εἰρημένα· ποιήσαντα δέ, τὸ εὐαγγέλιον μεταδοῦναι τοῖς δεο-
 μένοις αὐτοῦ· ὅπερ ἐπιγνόντα τὸν Πέτρον προτρεπτικῶς μήτε κω- 7
 25 λῦσαι μήτε προτρέψασθαι. τὸν μὲντοι Ἰωάννην ἔσχατον, συνιδόντα
 ὅτι τὰ σωματικὰ ἐν τοῖς εὐαγγελίοις δεδήλωται, προτραπέντα ὑπὸ
 τῶν γνωρίμων, πνεύματι θεοφορηθέντα πνευματικὸν ποιῆσαι εὐ-
 αγγέλιον. τοσαῦτα ὁ Κλήμης. πάλιν δ' ὁ δηλωθεὶς Ἀλέξαν- 8
 δρος τοῦ Κλήμεντος, ἅμα δὲ καὶ τοῦ Πανταίνου ἐν τινι πρὸς Ὠρι-
 30 γένην ἐπιστολῇ μνημονεύει, ὡς δὴ γνωρίμων αὐτῷ γενομένων τῶν
 ἀνδρῶν, γράφει δὲ οὕτως
- 552 >τοῦτο γὰρ καὶ θέλημα θεοῦ, ὡς οἶδας, γέγονεν ἵνα ἢ ἀπὸ προ-
 >γόνων ἡμῖν φίλα μένη ἄσυχος, μᾶλλον δὲ θερμοτέρα ἢ καὶ βεβαι-
 >οτέρα. πατέρας γὰρ ἴσμεν τοὺς μακαρίους ἐκείνους τοὺς προοδεύ- 9
 >σαντας, πρὸς οὓς μετ' ὀλίγον ἐσόμεθα, Πάνταινον, τὸν μακάριον
 5 >ἀληθῶς καὶ κύριον, καὶ τὸν ἱερὸν Κλήμεντα, κύριόν μου γενόμενον
 >καὶ ὠφελήσαντά με, καὶ εἴ τις ἕτερος τοιοῦτος· δι' ὧν σὲ ἐγνώρισα,
 >τὸν κατὰ πάντα ἄριστον καὶ κύριόν μου καὶ ἀδελφόν<.

καὶ ταῦτα μὲν τοιαῦτα·

10

- ὁ γέ τοι Ἀδαμάντιος (καὶ τοῦτο γὰρ ἦν τῷ Ὠριγένει ὄνομα),
 10 Ζεφυρίνου κατὰ τοῦσδε τοὺς χρόνους τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας ἡγου-

15—28 Zahn, Forschungen 3, 72

ATERBDM Σ^{arm} A

24 προτρεπτικῶς] πνευματικῶς Schw vgl. 140, 11

2 μένη BDM μεῖνη ATER | 9 γέ BDM μὲν ATER | ὄνομα BDM

οὐνομα AT¹ τοῦνομα TeER

552 μένον, ἐπιδημῆσαι τῇ Ῥώμῃ καὶ αὐτὸς πον γράφει, λέγων >εὐξάμενος
 >τὴν ἀρχαιοτάτην Ῥωμαίων ἐκκλησίαν ἰδεῖν< ἐνθα οὐ πολὺ διατρί- 11
 ψας, ἐπάνεισιν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, καὶ δὴ τὰ συνήθη τῆς κατη-
 χήσεως ἐνταῦθα μετὰ πάσης ἐπλήρου σπουδῆς, Δημητρίου τῶν τῆδε
 15 ἐπισκόπου ἔτι τότε παρορμῶντος αὐτὸν καὶ μόνον οὐχὶ ἀντιβολοῦν-
 τος ἀόκνως τὴν εἰς τοὺς ἀδελφούς ὠφέλειαν ποιεῖσθαι. ὁ δ' ὡς 1E 15
 ἑαυτὸν ἑώρα μὴ ἐπαρκοῦντα τῇ τῶν θείων βαθυτέρῃ σχολῇ τῇ τε
 ἐξετάσει καὶ ἐρμηνείᾳ τῶν ἱερῶν γραμμάτων καὶ προσέτι τῇ τῶν
 προσείοντων κατηχήσει μὴδ' ἀναπνεῦσαι συγχωροῦντων αὐτῷ, ἐτέ-
 20 ρων ἐφ' ἑτέροις ἐξ ἑω καὶ μέχρως ἐσπέρας ἐπὶ τὸ παρ' αὐτῷ διδα-
 σκαλεῖον φοιτῶντων, διανείμας τὰ πλήρη, τὸν Ἡρακλᾶν τῶν γνωρί-
 μων προκρίνας, ἔν τε τοῖς θείοις σπουδαῖον καὶ ἄλλως ὄντα λογιώ-
 τατον ἄνδρα καὶ φιλοσοφίας οὐκ ἄμοιρον, κοινωνὸν καθίστη τῆς
 κατηχήσεως, τῷ μὲν τὴν πρώτην τῶν ἄρτι στοιχειουμένων εἰσαγω-
 25 γὴν ἐπιτρέψας, αὐτῷ δὲ τὴν τῶν ἐν ἔξει φυλάξας ἀκρόασιν.

Τοσαύτη δὲ εἰσῆγετο τῷ Ὀριγένη τῶν θείων λόγων ἀπκριβω- 1E 16 1
 μένη ἐξέτασις, ὡς καὶ τὴν Ἑβραϊδα γλῶτταν ἐκμαθεῖν τὰς τε παρὰ τοῖς
 554 Ἰουδαίοις φερομένας πρωτοτύπους αὐτοῖς Ἑβραίων στοιχείους γρα-
 φὰς κτῆμα ἴδιον ποιήσασθαι ἀνιχνεύσαι τε τὰς τῶν ἑτέρων παρὰ
 τοὺς ἐβδομήκοντα τὰς ἱερὰς γραφὰς ἐρμηνευκότων ἐκδόσεις καὶ τινὰς
 ἑτέρας παρὰ τὰς κατημαξενμένας ἐρμηνείας ἐναλλαττούσας, τὴν
 5 Ἀκύλου καὶ Συμμάχου καὶ Θεοδοτίωνος, ἐφευρεῖν, ἃς οὐκ οἶδ' ὅθεν
 ἐκ τινων μυθῶν τὸν πάλαι λανθανούσας χρόνον ἀνιχνεύσας προή-
 γαγεν εἰς φῶς· ἐφ' ὧν διὰ τὴν ἀδηλότητα, τίνος ἄρ' εἶεν οὐκ εἰδώς, 2
 αὐτὸ τοῦτο μόνον ἐπεσημνήματο ὡς ἄρα τὴν μὲν εὐροὶ ἐν τῇ πρὸς
 Ἀκτίοις Νικοπόλει, τὴν δὲ ἐν ἑτέρῳ τοιῷδε τόπῳ· ἐν γε μὴν τοῖς 3

26—S. 554, 18 Suid. Ὀριγένης

8. 9. 11—13 Vgl. Studi e Testi 5, 29

ATERBDMΣ^{arm}, Σ^e [von 26 an], A

12 ἀρχαιοτάτην Ῥωμαίων AM Ῥωμαίων ἀρχαιοτάτην BD Ῥωμαίων bezeugen
 Σ^{arm} A ἀρχαιοτάτην Ῥώμην T¹ ἀρχαιοτάτην Ῥώμησ Tc ER | 17 τε ATERΣ^{arm} A
 > BDM | 27 παρὰ τοῖς ATERΣ^e Σ^{arm} A παρ' αὐτοῖς BDM

5 nach ἃς + ἡ τῶν ἐπὶ M | 6/7 ἀνιχνεύσ ἀσπροήγαγεν εἰς φῶς BDM εἰς
 φῶς ἀνιχνεύσας προήγαγεν ATER Suid | 8 εὐροὶ ἐν TBDΣ^{arm} Σ^e A εὐροῖεν E
 εὐροῖεν ἐν ARM | 8/9 πρὸς ἀκτίοις AT¹ in Actio litore A Hieronym. praef.
 hom. Orig. de cant. cantic. [III p. 499] Studi e Testi 5, 29 πρὸς ἀρχτίοις Tc M [vgl.
 Ps. Theodoret. in Aristeeas ed. Wendland p. 154, 13] προσαρχτίοις E πρὸς ἀρχτονσ
 B, Dr (αφ auf Rasur) πρὸς ἀκτίω Tr, Re (α und ω auf Rasur), nicht übersetzt
 Σ^e Σ^{arm} | 9 τοιῷδε τόπῳ ARM τόπῳ τοιῷδε BD an einem anderen Platz
 Σ^e Σ^{arm} in aliis ... locis A τόπῳ Tr τοιῷδε τρόπῳ T¹ E

554 Ἐξαπλοῖς τῶν Παλμῶν μετὰ τὰς ἐπισήμους τέσσαρας ἐκδόσεις οὐ
 11 μόνον πέμπτην, ἀλλὰ καὶ ἕκτην καὶ ἑβδόμην παραθεῖς ἐρμηνείαν, ἐπὶ
 μιᾷς αὐτῆς σεσημειώται ὡς ἐν Ἱερικοῦ εὐρημένης ἐν πίθῳ κατὰ τοὺς
 χρόνους Ἀντωνίνου τοῦ υἱοῦ Σεήρου. ταύτας δὲ ἀπάσας ἐπὶ ταύτων 4
 15 αὐτῆς τῆς Ἑβραίων σημειώσεως, τὰ τῶν λεγομένων Ἑξαπλῶν ἡμῖν ἀντί-
 γραφα καταλέλοιπεν, ἰδίως τὴν Ἀκύλου καὶ Συμμάχου καὶ Θεοδοτίωνος
 ἐκδοσὶν ἅμα τῇ τῶν ἑβδομήκοντα ἐν τοῖς Τετρασσοῖς ἐπισκευάσας.

Τῶν γε μὴν ἐρμηνευτῶν αὐτῶν δὴ τούτων ἰστέον Ἑβριωναῖον 12 17
 τὸν Σύμμαχον γεγονέναι· αἰρέσις δὲ ἐστὶν ἡ τῶν Ἑβριωναίων οὕτω
 20 καλουμένη τῶν τὸν Χριστὸν ἐξ Ἰωσήφ καὶ Μαρίας γεγονέναι φασκόν-
 556 των ψιλὸν τε ἄνθρωπον ὑπειληφότων αὐτὸν καὶ τὸν νόμον χρῆναι
 Ἰουδαϊκώτερον φυλάττειν ἀπισχυριζομένων, ὥς πον καὶ ἐκ τῆς πρό-
 σθεν ἱστορίας ἔγνωμεν. καὶ ὑπομνήματα δὲ τοῦ Συμμάχου εἰς ἔτι
 νῦν φέρεται, ἐν οἷς δοκεῖ πρὸς τὸ κατὰ Ματθαῖον ἀποτεϊνόμενος
 5 εὐαγγέλιον τὴν δεδηλωμένην αἵρεσιν κρατύνειν. ταῦτα δὲ ὁ Ὠρι-
 γένης μετὰ καὶ ἄλλων εἰς τὰς γραφὰς ἐρμηνειῶν τοῦ Συμμάχου
 σημαίνει παρὰ Ἰουλιανῆς τινος ἐληφέναι, ἣν καὶ φησὶν παρ' αὐτοῦ
 Συμμάχου τὰς βίβλους διαδέξασθαι.

Ἐν τούτῳ καὶ Ἀμβρόσιος τὰ τῆς Οὐαλεντίνου φρονῶν αἵρέσεως, 12 18 1
 10 πρὸς τῆς ὑπὸ Ὠριγένους πρεσβενομένης ἀληθείας ἐλεγχθεὶς καὶ ὡς
 ἂν ὑπὸ φωτὸς κατανασθῇ τὴν διάνοιαν, τῷ τῆς ἐκκλησιαστικῆς
 ὀρθοδοξίας προστίθεται λόγος. καὶ ἄλλοι δὲ πλείους τῶν ἀπὸ παι- 2
 δείας, τῆς περὶ τὸν Ὠριγένην φήμης πανταχόσε βοωμένης, ἤεσαν ὡς
 αὐτόν, πείραν τῆς ἐν τοῖς ἱεροῖς λόγοις ἱκανότητος τάνδρὸς ληψό-
 15 μενοι· μυρίοι δὲ τῶν αἵρετικῶν φιλοσόφων τε τῶν μάλιστα ἐπιφανῶν
 οὐκ ὀλίγοι διὰ σπουδῆς αὐτῷ προσεῖχον, μόνον οὐχὶ πρὸς τοῖς θεοῖς
 καὶ τὰ τῆς ἕξωθεν φιλοσοφίας πρὸς αὐτοῦ παιδευόμενοι. εἰδὴ γέν 3
 τε γὰρ ὅσους εὐφυῶς ἔχοντας ἐώρα, καὶ ἐπὶ τὰ φιλόσοφα μαθήματα,
 γεωμετρίαν καὶ ἀριθμητικὴν καὶ τᾶλλα προπαιδεύματα παραδιδόνς
 20 εἰς τε τὰς αἵρέσεις τὰς παρὰ τοῖς φιλοσόφοις προάγων καὶ τὰ παρὰ
 τούτοις συγγράμματα διηγούμενος ὑπομνηματιζόμενός τε καὶ θεωρῶν

2/3 254, 24 ff.

ATERBDM Σ^{arm}, Σ^e [—8], A

14 διελθὼν Σ^e Σ^{arm} Suid | 15 ἑξαπλῶν ἡμῖν BDM Suid ἡμῖν ἑξαπλῶν
 ATER | 17 τετρασσοῖς TERBD τερασσοῖς M τετραπλοῖς A Suid [Zonar.
 3, 109, 20] ἐν τοῖς τετρασσοῖς nicht übersetzt Σ^e Σ^{arm} | ἐπισκευάσας
 TERBDM Suid ἐπικατασκευάσας A

7 παρ' αὐτοῦ AT^e TrERBDM A παρὰ τοῦ Tⁱ Σ^e Σ^{arm} | 16 μόνον οὐχὶ
 ATER Σ^{arm} > BDM | 18 φιλόσοφα ATER A φιλόλογα BDM Σ^{arm}

556 εἰς ἕκαστα, ὥστε μέγαν καὶ παρ' αὐτοῖς Ἑλλήσιν φιλόσοφον τὸν
 ἄνδρα κηρύττεσθαι πολλοὺς δὲ καὶ τῶν ιδιωτικωτέρων ἐνῆγεν ἐπὶ 4
 τὰ ἐγκύκλια γράμματα, οὐ μικρὰν αὐτοῖς ἔσεσθαι φάσκων ἐξ ἐκείνων
 25 ἐπιτηδειότητα εἰς τὴν τῶν θείων γραφῶν θεωρίαν [τε] καὶ παρασκευήν,
 ὅθεν μάλιστα καὶ ἐαυτῷ ἀναγκαίαν ἡγήσατο τὴν περὶ τὰ κοσμικὰ
 καὶ φιλόσοφα μαθήματα ἄσκησιν.

Μάρτυρες δὲ καὶ τῆς περὶ ταῦτα αὐτοῦ κατορθώσεως αὐτῶν 16 19 1
 Ἑλλήνων οἱ κατ' αὐτὸν ἡκμαχότες φιλόσοφοι, ὧν ἐν συγγράμμασιν
 30 πολλὴν μνήμην εὐρομεν τοῦ ἀνδρός, τοτὲ μὲν αὐτῷ προσφωνούντων
 558 τοὺς ἐαυτῶν λόγους, τοτὲ δὲ ὡς διδασκάλῳ εἰς ἐπὶ κρισιν τοὺς ἰδίους
 ἀναφερόντων λόγους. τί δει ταῦτα λέγειν, ὅτε καὶ ὁ καθ' ἡμᾶς 2
 ἐν Σικελίᾳ καταστάς Πορφύριος συγγράμματα καθ' ἡμῶν ἐνστησά-
 μενος καὶ δι' αὐτῶν τὰς θείας γραφὰς διαβάλλειν πεπειραμένος τῶν
 5 τε εἰς αὐτὰς ἐξηγησαμένων μνημονεύσας, μηδὲν μηδαμῶς φαῦλον
 ἐγκλημα τοῖς δόγμασιν ἐπικαλεῖν δυνηθεῖς, ἀπορία λόγων ἐπὶ τὸ
 λειδορεῖν τρέπεται καὶ τοὺς ἐξηγητὰς ἐνδιαβάλλειν, ὧν μάλιστα τὸν
 Ὠριγένην· ὃν κατὰ τὴν νέαν ἡλικίαν ἐγνωκέναι φήσας, διαβάλλειν 3
 μὲν πειρᾶται, συνιστῶν δὲ ἄρα τὸν ἄνδρα ἐλάνθανεν, τὰ μὲν ἐπα-
 10 ληθεύων, ἐν οἷς οὐδ' ἐτέρως αὐτῷ λέγειν ἢ δυνατόν, τὰ δὲ καὶ
 ψευδόμενος, ἐν οἷς λήσεσθαι ἐνόμιζεν, καὶ τοτὲ μὲν ὡς Χριστιανοῦ
 κατηγορῶν, τοτὲ δὲ τὴν περὶ τὰ φιλόσοφα μαθήματα ἐπίδοσιν αὐτοῦ
 διαγράφων. ἄκουε δ' οὖν ἃ φησιν κατὰ λέξιν

>τῆς δὲ μοχθηρίας τῶν Ἰουδαϊκῶν γραφῶν οὐκ ἀπόστασιν, λύσιν 4
 15 >δέ τινες εὐρεῖν προθυμηθέντες, ἐπ' ἐξηγήσεις ἐτράποντο ἀσυνκλώ-
 >στον καὶ ἀναρμόστον τοῖς γεγραμμένοις, οὐκ ἀπολογίαν μᾶλλον
 >ὑπὲρ τῶν ὀθνείων, παραδοχὴν δὲ καὶ ἔπαινον τοῖς οἰκείοις φερούσας.
 >αἰνίγματα γὰρ τὰ φανερώς παρὰ Μωσθεὶ λεγόμενα εἶναι κομπάσαντες
 >καὶ ἐπιθειάσαντες ὡς θεοπλάσματα πλήρη κρυφίων μυστηρίων διὰ τε
 20 >τοῦ τύφου τὸ κριτικὸν τῆς ψυχῆς καταγοητεύσαντες, ἐπάγουσιν
 >ἐξηγήσεις.

εἶτα μεθ' ἑτερά φησιν

5

ATERBDM Σ^{arm} A

25 τε streicht Schw

6 ἐπικαλεῖν TERM ἐπιβαλεῖν ABD | 7 ἐνδιαβάλλειν ATER διαβάλλειν
 BDM | 8/9 διαβάλλειν [διὰβαλεῖν M] — ἐλάνθανεν ABDM Σ^{arm} ἐν ταύτῳ δὲ
 διαβάλλειν δοκῶν μᾶλλον αὐτὸν συνίστησιν TER | 13 διαγράφων AT¹M Σ^{arm}
 θανμάζων διαγράφων TeER θανμάζων καὶ διαγράφων BD miratur A

558 ὁ δὲ τρόπος τῆς ἀτοπίας ἐξ ἀνδρὸς ὃ καὶ γὰρ κομιδῇ νέος ὢν
 ἔτι ἐντετύχηκα, σφόδρα εὐδοκίμησαντος καὶ ἔτι δι' ὧν καταλείπειν
 25 >συγγραμμάτων εὐδοκίμοῦντος, παρειλήφθω, Ὁριγένους, οὗ κλέος
 >παρὰ τοῖς διδασκάλοις τούτων τῶν λόγων μέγα διαδέδοται. ἀκροα- 6
 >τῆς γὰρ οὗτος Ἀμμωνίου τοῦ πλείστην ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις
 560 >ἐπίδοσιν ἐν φιλοσοφίᾳ ἐσχηκότος γεγονώς, εἰς μὲν τὴν τῶν λόγων
 >ἐμπειρίαν πολλὴν παρὰ τοῦ διδασκάλου τὴν ὀφέλειαν ἐκτήσατο, εἰς
 >δὲ τὴν ὀρθὴν τοῦ βίου προαίρεσιν τὴν ἐναντίαν ἐκείνῳ πορείαν
 >ἐποίησατο. Ἀμμώνιος μὲν γὰρ Χριστιανὸς ἐν Χριστιανοῖς ἀνατραφεὶς 7
 5 >τοῖς γονεῦσιν, ὅτε τοῦ φρονεῖν καὶ τῆς φιλοσοφίας ἤφατο, εὐθὺς
 >πρὸς τὴν κατὰ νόμον πολιτείαν μετεβάλετο, Ὁριγένης δὲ Ἕλληνα ἐν
 >Ἕλλησιν παιδευθεὶς λόγοις, πρὸς τὸ βάρβαρον ἐξώκειλεν τόλμημα· ὃ
 >δὴ φέρων αὐτὸν τε καὶ τὴν ἐν τοῖς λόγοις ἕξιν ἐκαπήλευσεν, κατὰ
 >μὲν τὸν βίον Χριστιανῶς ζῶν καὶ παρανόμως, κατὰ δὲ τὰς περὶ τῶν
 10 >πραγμάτων καὶ τοῦ θείου δόξας ἑλληνίζων τε καὶ τὰ Ἑλλήνων τοῖς 8
 >ὀθνεῖοις ὑποβαλλόμενος μύθοις. συνῆν τε γὰρ αἰὶ τῷ Πλάτῳ, τοῖς
 >τε Νουμηνίῳ καὶ Κρονίῳ Ἀπολλοφάνους τε καὶ Δογγίνῳ καὶ Μο-
 >δεράτῳ Νικομάχῳ τε καὶ τῶν ἐν τοῖς Πυθαγορείοις ἑλλογίμων
 >ἀνδρῶν ὁμίλει συγγράμμασιν, ἐχοῖτο δὲ καὶ Χαιρήμονος τοῦ Στωϊκοῦ
 15 >Κορνούτου τε ταῖς βίβλοις, παρ' ὧν τὸν μεταληπτικὸν τῶν παρ'
 >Ἕλλησιν μυστηρίων γνῶς τρόπον ταῖς Ἰουδαῖαίς προσήψεν γρα-
 >φαις.

ταῦτα τῷ Πορφύρῳ κατὰ τὸ τρίτον σύγγραμμα τῶν γραφέντων 9
 αὐτῷ κατὰ Χριστιανῶν εἴρηται, ἐπαληθεύσαντι μὲν περὶ τῆς τάνδρως
 20 ἀσκήσεως καὶ πολυμαθείας, ψευσαμένῳ δὲ σαφῶς (τί γὰρ οὐκ ἔμελλεν
 ὁ κατὰ Χριστιανῶν;), ἐν οἷς αὐτὸν μὲν φησὶν ἐξ Ἑλλήνων μετατε-
 θεῖσθαι, τὸν δ' Ἀμμώνιον ἐκ βίου τοῦ κατὰ Θεοσέβειαν ἐπὶ τὸν
 ἐθνικὸν τρόπον ἐκπεσεῖν. τῷ τε γὰρ Ὁριγένει τὰ τῆς κατὰ Χριστὸν 10
 διδασκαλίας ἐκ προγόνων ἐσφύζετο, ὥς καὶ τὰ τῆς πρόσθεν ἱστορίας
 25 ἐδήλουν, τῷ τε Ἀμμωνίῳ τὰ τῆς ἐνθέου φιλοσοφίας ἀκέραια καὶ
 ἀδιάπτωτα καὶ μέχρις ἐσχάτης τοῦ βίου διέμενεν τελευτῆς, ὥς που
 καὶ οἱ τάνδρως εἰς ἔτι νῦν μαρτυροῦσι πόνοι, δι' ὧν κατέλιπε συγγραμ-

23—26 Suid. Ὁριγένης

18—23 Suid. Ὁριγένης — 24 520, 22 ff.

ATERBDM Σ^{arm} A

12 Δογγίνου keinesfalls der Neuplatoniker, vielleicht verschrieben

21 nach Χριστιανῶν + φρονῶν TrR· μανείσ Suid | φησὶν ἐξ ἑλλήνων
 BDM Suid ἐξ ἑλλήνων φησὶν ATER | 22 Θεοσέβειαν BDM Suid τὴν Θεο-
 σέβειαν ATER

562 μάτων παρὰ τοῖς πλείστοις εὐδοκιμοῦντος, ὅσπερ οὖν καὶ ὁ ἐπιγε-
 γραμμένος Περί τῆς Μωσέως καὶ Ἰησοῦ συμφωνίας καὶ ὅσοι ἄλλοι
 παρὰ τοῖς φιλοκάλοις εὐρηνται. ταῦτα μὲν οὖν εἰς παράστασιν 11
 ἐκκείσθω τῆς τε τοῦ ψευδηγόρου συκοφαντίας καὶ τῆς Ὠριγένους καὶ
 5 περὶ τὰ Ἑλλήνων μαθήματα πολυπειρίας, περὶ ἧς πρὸς τινὰς μεμ-
 ψαμένους αὐτῷ διὰ τὴν περὶ ἐκεῖνα σπονδὴν ἀπολογούμενος, ἐν ἐπι-
 στολῇ τινὶ ταῦτα γράφει

Ἐπεὶ δὲ ἀνακειμένη μοι τῷ λόγῳ, τῆς φήμης διατρεχούσης περὶ 12
 τῆς ἕξεως ἡμῶν, προσήεσαν ὅτε μὲν αἰρετικοί, ὅτε δὲ οἱ ἀπὸ τῶν
 10 Ἑλληνικῶν μαθημάτων καὶ μάλιστα τῶν ἐν φιλοσοφίᾳ, ἔδοξεν ἕξε-
 τάσαι τὰ τε τῶν αἰρετικῶν δόγματα καὶ τὰ ὑπὸ τῶν φιλοσόφων
 περὶ ἀληθείας λέγειν ἐπαγγελλόμενα. τοῦτο δὲ πεποιήκαμεν μιμη- 13
 σάμενοί τε τὸν πρὸ ἡμῶν πολλοὺς ὀφειλόντα Πάντανον, οὐκ
 ὀλίγην ἐν ἐκείνοις ἐσχηκότα παρασκευήν, καὶ τὸν νῦν ἐν τῷ πρεσβυ-
 15 τερῷ καθεζόμενον Ἀλεξανδρέων Ἡρακλᾶν, ὅντινα εὖρον παρὰ τῷ
 διδασκάλῳ τῶν φιλοσόφων μαθημάτων, ἥδη πέντε ἔτεσιν αὐτῷ
 προσκαρτερήσαντα πρὶν ἢ ἐμὲ ἄρξασθαι ἀκοῦειν ἐκείνων τῶν λόγων·
 δι' ὃν καὶ πρότερον κοινῇ ἐσθῆτι χρώμενος ἀποδυσάμενος καὶ φιλό- 14
 σοφον ἀναλαβὼν σχῆμα μέχρι τοῦ δεῦρο τηρεῖ βιβλία τε Ἑλλήνων
 20 κατὰ δύναμιν οὐ παύεται φιλολογῶν.

καὶ ταῦτα μὲν αὐτῷ περὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἀσκήσεως ἀπολογου-
 μένῳ εἴρηται· κατὰ τοῦτον δὲ τὸν χρόνον ἐπ' Ἀλεξανδρείας αὐτῷ 15
 τὰς διατριβὰς ποιουμένῳ ἐπιστάς τις τῶν στρατιωτικῶν ἀνεδίδον
 γράμματα Δημητρίῳ τε τῷ τῆς παροικίας ἐπισκόπῳ καὶ τῷ τότε
 25 τῆς Αἰγύπτου ἐπάρχῳ παρὰ τοῦ τῆς Ἀραβίας ἡγουμένου, ὥς ἂν
 μετὰ σπονδῆς ἀπάσης τὸν Ὠριγένην πέμψοιεν κοινωρήσαντα λόγων
 564 αὐτῷ. καὶ δὴ ἀφικνεῖται ἐπὶ τὴν Ἀραβίαν· οὐκ εἰς μακρὸν δὲ τὰ

3—12. 21/22 Suid. Ὠριγένης

ATERBDMΣ^{arm}Δ

1 πολλοῖς A | εὐδοκιμοῦντος AT¹RM εὐδοκιμοῦντες TcEBD | 4 ἐκ-
 κείσθω M ἐγκείσθω ATERBD | 11 τε ATERM^cSuid > BDM¹ | ὑπὸ
 EBDM Suid > AT¹R, Tc ausradirt, περὶ Tr | 12 ἐπαγγελλόμενα verdorben,
 etwa ἐπαγγελλομέν(ων εἰρημέν)α | 17 ἢ ATER > BDM | 18 δι' ὃν BDM
 διὸ ATER

1 καὶ δὴ TcERBD ὁ δὲ M τοιγαροῦν AT¹ | ἀφικνεῖται BDM προπεμφθεὶς
 ἀφικνεῖται T¹ προπεμφθεὶς ὑπ' αὐτῶν ἀφικνεῖται ATcmTrmER sie schickten ihn
 und gingen Σ^{arm} a quibus exoratus abiit Δ

564 τῆς ἀφίξεως εἰς πέρας ἀγαγόν, αὐθις ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἐπαν-
 ῆει. χρόνον δὲ μεταξὺ διαγενομένον, οὐ σμικροῦ κατὰ τὴν πόλιν 16
 ἀναρριπισθέντος πολέμου, ὑπεξελθὼν τῆς Ἀλεξανδρείας, ἦει μὲν
 5 ἐπὶ Παλαιστίνης, ἐν Καισαρείᾳ δὲ τὰς διατριβὰς ἐποιεῖτο· ἔνθα καὶ
 διαλέγεσθαι τὰς τε θείας ἐρμηνεύειν γραφὰς ἐπὶ τοῦ κοινοῦ τῆς
 ἐκκλησίας οἱ τῇδε ἐπίσκοποι, καίτοι τῆς τοῦ πρεσβυτερίου χειρο-
 τονίας οὐδέπω τετυχηκότα, αὐτὸν ἡξίουν· ὃ καὶ αὐτὸ γένοιτ' ἂν 17
 ἐκδηλον ἂν ὦν περὶ τοῦ Δημητρίου γράφοντες Ἀλέξανδρος ὁ Ἰε-
 10 ροσολύμων ἐπίσκοπος καὶ Θεόκτιστος ὁ Καισαρείας ὡδέ πως ἀπο-
 λογοῦνται

»προσέθηκεν δὲ τοῖς γράμμασιν ὅτι τοῦτο οὐδέποτε ἠκούσθη
 »οὐδὲ νῦν γεγέννηται, τὸ παρόντων ἐπισκόπων λαϊκούς ὁμιλεῖν, οὐκ
 »οἶδ' ὅπως προφανῶς οὐκ ἀληθῆ λέγων. ὅπου γοῦν εὐρίσκονται οἱ 18
 15 »ἐπιτήδειοι πρὸς τὸ ὠφελεῖν τοὺς ἀδελφούς, καὶ παρακαλοῦνται τῷ
 »λαῷ προσομιλεῖν ὑπὸ τῶν ἀγίων ἐπισκόπων, ὥσπερ ἐν Λαράνδοις Εὐ-
 »ελπις ὑπὸ Νέωνος καὶ ἐν Ἰκονίῳ Παυλῖνος ὑπὸ Κέλσον καὶ ἐν
 »Συνάδοις Θεόδωρος ὑπὸ Ἀττικῶν, τῶν μακαρίων ἀδελφῶν. εἰκὸς
 »δὲ καὶ ἐν ἄλλοις τόποις τοῦτο γίνεσθαι, ἡμᾶς δὲ μὴ εἰδέναι.

20 τοῦτον καὶ ἔτι νέος ὢν ὁ δηλούμενος ἀνὴρ οὐ πρὸς μόνων
 τῶν συνήθων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπὶ ξένης ἐπισκόπων ἐτιμᾶτο
 566 τὸν τρόπον. ἀλλὰ γὰρ αὐθις τοῦ Δημητρίου διὰ γραμμάτων αὐτὸν 19
 ἀνακαλέσαντος δι' ἀνδρῶν τε διακόνων τῆς ἐκκλησίας ἐπισπεύσαντος

ATERBDM Σ^{arm} A

4 ἦει μὲν BDM καὶ μὴδὲ τὰς κατ' αἴγυπτον διατριβὰς ἀσφαλεῖς ἑαυτῷ
 ἡγούμενος ἐλθὼν ATER und wollte überhaupt nicht gehen in irgendwelche Theile
 Aegyptens und kam Σ^{arm} alius alio, ipse ad Palaestinae partes secessit A |
 5 παλαιστίνης ARBD παλαιστίνην TEM | δὲ BDM > ATER | 9 τοῦ
 δημητρίου T¹ (wie es scheint), BDM τοῦτον δημητρίῳ AT^cER (aus dem was
 schrieb) an Demetrios Σ^{arm} in epistula Alexandri rescribentis Demetrio post mul-
 tum tempus haec ipsa culpanti A | 10 καὶ — Καισαρείας > Σ^{arm} A |
 12 προσέθηκαν auf Rasur Tr addidisti A | 14 λέγοντες Tr λέγω Σ^{arm}
 | 18 συνάδοις AERBDM Σ^{arm} A λυδοῖς T¹ λυδῶν T^c ἐν ἄλλοις, ἐν συναδοῖς
 Tem | 19 δὲ² ATEM Σ^{arm} δὲ ἀγροεῖν καὶ R > BD | 20 τοῦτον A^cBDM
 Σ^{arm} τοῦτο· (zum vorhergehenden Satz gezogen) A¹TER | ἀνὴρ ATERM ἀνὴρ
 ὠριγένης BD Ὁριγένης, ohne ὁ δηλούμενος Σ^{arm}

1 τὸν τρόπον AT¹EBDM παντὶ τρόπῳ TrR | ἀλλὰ γὰρ αὐθις ATER
 αὐθις δὲ BDM

566 ἐπανελθεῖν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ἀφικόμενος τὰς συνήθεις ἀπετέλει σπουδὰς.

5 Ἡμαῖον δὲ κατὰ τοῦτο πλείους λόγιοι καὶ ἐκκλησιαστικοὶ ἄν- K 20 1
δρες, ὧν καὶ ἐπιστολάς, ἃς πρὸς ἀλλήλους διεχάραττον, ἔτι νῦν
σφριζόμενας εὗρεῖν εὐπορον· αἱ καὶ εἰς ἡμᾶς ἐφυλάχθησαν ἐν τῇ
κατὰ Αἰλίαν βιβλιοθήκῃ, πρὸς τοῦ τηλικαυτοῦ τὴν αὐτόθι διέποντος
ἐκκλησίαν Ἀλεξάνδρου ἐπισκευασθείη, ἀφ' ἧς καὶ αὐτοὶ τὰς ὕλας τῆς
10 μετὰ χειρὸς ὑποθέσεως ἐπὶ ταῦτόν συναγαγεῖν δεδυνήμεθα. τοῦ- 2
των Βήρυλλος σὺν ἐπιστολαῖς καὶ συγγραμμάτων διαφόρους φιλο-
καλίας καταλέλοιπεν. ἐπίσκοπος δ' οὗτος ἦν τῶν κατὰ Βόστραν
Ἀράβων· ὁσαύτως δὲ καὶ Ἰππόλυτος, ἑτέρας πον καὶ αὐτὸς προ-
εστὼς ἐκκλησίας. ἦλθεν δὲ εἰς ἡμᾶς καὶ Γαῖον, λογιωτάτου ἄν- 3
15 δρός, διάλογος, ἐπὶ Ῥώμης κατὰ Ζεφυρίων πρὸς Πρόκλον τῆς κατὰ
Φρύγας αἰρέσεως ὑπερμαχοῦντα κεκινημένος· ἐν ᾧ τῶν δι' ἐναντίας
τὴν περὶ τὸ συντάττειν καινὰς γραφὰς προπέτεϊν τε καὶ τόλμαν
ἐπιστομίζων, τῶν τοῦ ἱεροῦ ἀποστόλου δεκατριῶν μόνων ἐπιστολῶν
μνημονεύει, τὴν πρὸς Ἑβραίους μὴ συναριθμήσας ταῖς λοιπαῖς, ἐπεὶ
20 καὶ εἰς δεῦρο παρὰ Ῥωμαίων τισὶν οὐ νομίζεται τοῦ ἀποστόλου
τυγχάνειν.

Ἀλλὰ γὰρ Ἀντωνίνον ἔτη βασιλεύσαντα ἑπτὰ καὶ μῆνας ἕξ Ma- KA 21 1
κρίνος διαδέχεται· τούτου δ' ἐπ' ἐνιαυτὸν διαγενομένου, αὐτῆς ἑτερος
Ἀντωνίνος τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν παραλαμβάνει· οὗ κατὰ τὸ
25 πρῶτον ἔτος ὁ Ῥωμαίων ἐπίσκοπος Ζεφυρίνος μεταλλάττει τὸν
βίον, ὅλοις ὀκτωκαίδεκα διακατασχὼν ἔτεσιν τὴν λειτουργίαν· μεθ' 2
ὃν Κάλλιστος τὴν ἐπισκοπὴν ἐγχειρίζεται, ὃς ἐπιβιώσας ἔτεσιν πέντε,
568 Οὐρβανῷ τὴν λειτουργίαν καταλείπει. αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος
ἐπὶ τούτοις διαδέχεται τὴν Ῥωμαίων ἀρχήν, ἐπὶ τέτταρσιν μόνοις
ἔτεσιν Ἀντωνίνον διαγενομένου. ἐν τούτῳ δὲ καὶ ἐπὶ τῆς Ἀντιοχείας
ἐκκλησίας Ἀσκληπιάδην Φιλητὸς διαδέχεται. τοῦ δ' αὐτοκράτορος 3
5 μήτηρ, Μαμαία τοῦνομα, εἰ καὶ τις ἄλλη θεοσεβεστάτη γυνή, τῆς
Ὠριγένους πανταχόσε βοωμένης φήμης, ὥς καὶ μέχρι τῶν αὐτῆς

ATERBDM Σ^{arm} A

3 ἀπετέλει AT^rM ἐπετέλει BD ἀποτελεῖ T¹ER | 6 διεχάραττον ATER
ἐχάραττον BDM | 11 συγγραμμάτων T durch Ras., ERM συγγραμμάτων καὶ
T¹ συγγράμμασιν ABD | 17 κενὰς M Σ^{arm} | 26 siebzehn Σ^{arm} | 27 sie-
ben Σ^{arm}

5 εἰ καὶ τις ἄλλη θεοσεβεστάτη γυνή BDM γυνή θεοσεβεστάτη εἰ καὶ τις
ἄλλη γεγυνῖα TER kaum wurde ein so gottesfürchtiges Weib gefunden wie diese
Σ^{arm} de raris religiosa femina A γυνή θεοσεβεστάτη εἰ καὶ τις ἄλλη γεγυνῖα
καὶ εὐλαβῆς τὸν τρόπον A

568 ἐλθεῖν ἀκοῶν, περὶ πολλοῦ ποιεῖται τῆς τοῦ ἀνδρὸς θείας ἀξιο-
θῆναι καὶ τῆς ὑπὸ πάντων θαυμαζομένης περὶ τὰ θεῖα συνέσεως
αὐτοῦ πείραν λαβεῖν. ἐπ' Ἀντιοχείας δῆτα διατρίβουσα, μετὰ 4
10 στρατιωτικῆς δορυφορίας αὐτὸν ἀνακαλεῖται· παρ' ἧς χρόνον δια-
τρίψας πλείστα τε ὅσα εἰς τὴν τοῦ κυρίου δόξαν καὶ τῆς τοῦ θείου
διδασκαλείου ἀρετῆς ἐπιδειξάμενος, ἐπὶ τὰς συνήθεις ἐσπευδεν διατριβάς.

Τότε δῆτα καὶ Ἰππόλυτος συντάττων μετὰ πλείστον ἄλλων KB 22
ὑπομνημάτων καὶ τὸ Περὶ τοῦ πάσχα πεποιήται σύγγραμμα, ἐν ᾧ
15 τῶν χρόνων ἀναγραφὴν ἐκθέμενος καὶ τινα κανόνα ἐκκαίδεκατη-
ρίδος περὶ τοῦ πάσχα προθεῖς, ἐπὶ τὸ πρῶτον ἔτος αὐτοκράτορος
Ἀλεξάνδρου τοὺς χρόνους περιγράφει· τῶν δὲ λοιπῶν αὐτοῦ συγ-
γραμμάτων τὰ εἰς ἡμᾶς ἐλθόντα ἐστὶν τάδε· Εἰς τὴν Ἑξαήμερον,
Εἰς τὰ μετὰ τὴν Ἑξαήμερον, Πρὸς Μαρκίωνα, Εἰς τὸ Αἷσμα, Εἰς
20 μέρη τοῦ Ἰεζεκιήλ, Περὶ τοῦ πάσχα, Πρὸς ἀπάσας τὰς αἰρέσεις,
πλείστα τε ἄλλα καὶ παρὰ πολλοῖς εὐροῖς ἂν σφζόμενα.

Ἐξ ἐκείνου δὲ καὶ Ὠριγένης τῶν εἰς τὰς θείας γραφὰς ὑπομνη- KΓ 23 1
μάτων ἐγίνετο ἀρχή, Ἀμβροσίον παρορμῶντος αὐτὸν μυρίαῖς ὁσαῖς οὐ
προτροπαῖς ταῖς διὰ λόγων καὶ παρακλήσεσιν αὐτὸ μόνον, ἀλλὰ καὶ
25 ἀφθονωτάταις τῶν ἐπιτηδείων χορηγίαις. ταχυγράφοι τε γὰρ 2
570 αὐτῷ πλείους ἢ ἑπτὰ τὸν ἀριθμὸν παρήσαν ὑπαγορεύοντι, χρόνοις
τεταγμένοις ἀλλήλους ἀμείβοντες, βιβλιογράφοι τε οὐχ ἥττους ἅμα
καὶ κόραις ἐπὶ τὸ καλλιγραφεῖν ἡσκημέναις· ὧν ἀπάντων τὴν
δέουσαν τῶν ἐπιτηδείων ἀφθονον περιουσίαν ὁ Ἀμβρόσιος παρεστή-
5 σατο· ναὶ μὴν καὶ ἐν τῇ περὶ τὰ θεῖα λόγια ἀσκήσει τε καὶ σπουδῇ
προθυμίαν ἄφατον αὐτῷ συνεισέφερεν, ἥ καὶ μάλιστα αὐτὸν προ-
τρειπεν ἐπὶ τὴν τῶν ὑπομνημάτων σύνταξιν. τούτων δὲ οὕτως 3
ἐχόντων, Οὐρβανὸν ἐπισκοπεύσαντα τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας ἔτεσιν
ὀκτὼ διαδέχεται Ποντιανός, τῆς δ' Ἀντιοχείων μετὰ Φιλητὸν Ζέ-
10 βεννος· καθ' οὗς Ὠριγένης, ἐπειγούσης χρείας ἐκκλησιαστικῶν ἔνεκα 4
πραγμάτων ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στείλαμενος τὴν διὰ Παλαιστίνης,
πρεσβείου χειροθεσίαν ἐν Καισαρείᾳ πρὸς τῶν τῇδε ἐπισκόπων ἀνα-

22 — S. 570, 7 Suid. Ὠριγένης

ATERBDM Σ^{arm} A

16/17 αὐτοκράτορος ἀλεξάνδρου BDM ἀλεξάνδρου αὐτοκράτορος ATER
19 εἰς τὰ—Ἑξαήμερον > Σ^{arm} | 20 Περὶ τοῦ πάσχα > A | 23 ἀμβροσίον
BDM Σ^{arm} A ἀμβροσίον εἰς τὰ μάλιστα TER ἀμβροσίον εἰς τὰ μάλιστα A Suid
| 23/24 ὅσαις οὐ προτροπαῖς T durch Rasur corr., ERM Suid ὅσαις οὖν προ-
τροπαῖς AT¹ γο οὐ Acm ὅσαις οὖν προτροπαῖς οὐ BD | 25 τε BDM Suid
> ATER

12 πρεσβείον BD πρεσβίον M πρεσβυτερίον ATER

570 λαμβάνει. τὰ μὲν οὖν ἐπὶ τούτῳ περὶ αὐτοῦ κεκινημένα τὰ τε ἐπὶ
τοῖς κινήσειν δεδομένα τοῖς τῶν ἐκκλησιῶν προεστῶσιν ὅσα τε
15 ἄλλα ἀκμάζων περὶ τὸν θεῖον εἰσενήνεκται λόγον, ἰδίας δεόμενα
συντάξεως, μετρίως ἐν τῷ δευτέρῳ ἢς ὑπὲρ αὐτοῦ πεποιήμεθα ἀπο-
λογίας ἀνεγράψαμεν·

ταῦτα δ' ἐκείνοις δέοι ἂν ἐπιθεῖναι ὡς ἐν μὲν τῷ ἔκτῳ τῶν εἰς *KΔ* 24 1
τὸ κατὰ Ἰωάννην Ἑξηγητικῶν σημαίνει τὰ πρότερα πέντε ἐπ' Ἀλε-
20 ξανδρείας ἔτ' ὄντα αὐτὸν συντάξαι, τῆς δ' εἰς τὸ πᾶν εὐαγγέλιον
αὐτὸ δὴ τοῦτο πραγματείας μόνοι δύο καὶ εἴκοσι εἰς ἡμᾶς περιήλθον
572 τόμοι· κατὰ δὲ τὸ ἑνατον τῶν *Εἰς* τὴν Γένεσιν (δώδεκα δ' ἐστὶν 2
τὰ πάντα) οὐ μόνον τοὺς πρὸ τοῦ ἑνατου δηλοῖ ἐπὶ τῆς Ἀλεξαν-
δρείας ὑπεμνηματίσθαι, καὶ εἰς τοὺς πρώτους δὲ πέντε καὶ εἴκοσι
Φαλμούς· ἔτι τε τὰ εἰς τοὺς Θρήνους, ὧν εἰς ἡμᾶς ἐληλύθασιν τόμοι
5 πέντε, ἐν οἷς μέμνηται καὶ τῶν *Περὶ ἀναστάσεως*· δύο δ' ἐστὶν καὶ
ταῦτα. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰ *Περὶ ἀρχῶν* πρὸ τῆς ἀπ' Ἀλεξαν- 3
δρείας μεταναστάσεως γράφει, καὶ τοὺς ἐπιγεγραμμένους *Στρωματεῖς*,
ὄντας τὸν ἀριθμὸν δέκα, ἐπὶ τῆς αὐτῆς πόλεως κατὰ τὴν Ἀλεξαν-
δρου συντάττει βασιλείαν, ὡς καὶ τοῦτο ὁλόγραφοι δηλοῦσιν αὐτοῦ
10 πρὸ τῶν τόμων ἐπισημειώσεις. τὸν μὲν γε πρῶτον ἐξηγούμενος *ΚΕ* 25 1
Φαλμόν, ἔκθεσιν πεποιήται τοῦ τῶν ἱερῶν γραφῶν τῆς παλαιᾶς
διαθήκης καταλόγον, ὃδὲ πως γράφων κατὰ λέξιν

οὐκ ἄγνοητόν δ' εἶναι τὰς ἐνδιαθήκους βίβλους, ὡς Ἑβραῖοι
παράδοξασιν, δύο καὶ εἴκοσι, ὅσος ἀριθμὸς τῶν παρ' αὐτοῖς στοι-
15 χείων ἐστίν·.

18—20 Origenes in Ioann. 6, 2 — 18—S. 572, 19 vgl. Suid. Ὠριγένης
18—S. 576, 2 Origenes II 528 Del. (XI 377 Lomm.)

ATERBDM, Σ^e [von 572, 10 an], Σ^{arm} A

17 ἀνεγράψαμεν ATER ἐνεγράψαμεν BDM | 18 ἂν ἐπιθεῖναι T¹BDM
Σ^{arm} προσεπιθεῖναι δηλοῦντας A ἂν νῦν προσεπιθεῖναι δηλοῦντας T^e (ausra-
dirt), ER | 21 δύο καὶ εἴκοσι ΠΣ^{arm} Suid *triginta duo* Hieronym. praef.
homil. Orig. in Luc. [VII 245. II 648] und im Katalog [Pitra spicil. Solesm.
3, 315 Redepenning Zeitschr. f. hist. Theol. 1851, 76]; das 32. Buch ist das letzte
der erhaltenen [Orig. in Ioann. ed. Brooke 2, 148⁴. 210²³]

1 δώδεκα ΠΣ^{arm} Suid XIV Hieronym. Katalog HS *tredecim* Citat des Kata-
logs bei Rufin apolog. 2, 20 [II 646] vgl. Hieronym. epist. 36 [I 165] | 10 μὲν
γε TERBDM μέντοι γε A μέντοι Suid | 14 ἀριθμὸς AT, E durch Rasur,
RM Suid ὁ ἀριθμὸς E¹BD

572 εἶτα μετὰ τινα ἐπιφέρει λέγων

2

»εἶσιν δὲ αἱ εἴκοσι δύο βίβλοι καθ' Ἑβραίους αἰδε' ἡ παρ' ἡμῶν
 »Γένεσις ἐπιγεγραμμένη, παρὰ δ' Ἑβραίοις ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς βίβλου
 »Βρησιθ, ὅπερ ἐστὶν »ἐν ἀρχῇ«. Ἐξοδος, Ουελλεσμουθ, ὅπερ ἐστὶν
 20 »ταῦτα τὰ ὀνόματα«. Λευιτικόν, Ουῖκρα, »καὶ ἐκάλεσεν«. Ἀριθμοί,
 574 »Αμμεσφεκωδευμ' Δευτερονόμιον, Ελλησδεβαρευμ, »οὗτοι οἱ λόγοι«.
 »Ἰησοῦς υἱὸς Ναυῆ, Ἰωσουεβεννον· Κριταί, Ρούθ, παρ' αὐτοῖς ἐν ἐνί,
 »Σωφτειμ' Βασιλειῶν α' β', παρ' αὐτοῖς ἐν, Σαμουηλ, »ὁ θεόκλητος«.
 »Βασιλειῶν γ' δ' ἐν ἐνί, Οναμμελχδανιδ, ὅπερ ἐστὶν »βασιλεία Δαυίδ«.
 5 »Παραλειπομένων α' β' ἐν ἐνί, Δαβρηῖαμειν, ὅπερ ἐστὶν »λόγοι ἡμε-
 »ρῶν«. Ἐξρας α' β' ἐν ἐνί, Εξρα, ὅ ἐστιν »βοηθός«. βίβλος Ψαλμῶν,
 »Σφαρθελλειμ' Σολομῶνος παροιμίαι, Μελωθ' Ἐκκλησιαστής, Κωελθ'
 »Ἰσμία ἁσμάτων (οὐ γάρ, ὡς ὑπολαμβάνουσιν τινες, Ἰσμίατα ἁσμά-
 »των), Σιρασσιρευμ' Ἡσαΐας, Ἰεσσία· Ἰερειμίας σὺν Θρήνοις καὶ τῇ
 10 »Ἐπιστολῇ ἐν ἐνί, Ἰερειμία· Δανιήλ, Δανιηλ' Ἰεζεκιήλ, Ἰεζεκιηλ' Ἰώβ,
 576 »Ἰωβ' Ἐσθήρ, Εσθηρ. ἔξω δὲ τούτων ἐστὶ τὰ Μακκαβαϊκά, ἅπερ
 »ἐπιγέγραπται Σαρβηθσαβαναιελ.

ταῦτα μὲν οὖν ἐν τῷ προειρημένῳ τίθῃσι συγγράμματι· ἐν δὲ 3
 τῷ πρώτῳ τῶν εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον, τὸν ἐκκλησιαστικὸν φυ-
 5 λάττων κανόνα, μόντα τέσσαρα εἰδέναι εὐαγγέλια μαρτύρεται, ὥδε
 πως γράφων

»ὥς ἐν παραδόσει μαθὼν περὶ τῶν τεσσάρων εὐαγγελίων, ἃ καὶ 4

576, 7—17 Origenes III 440 Del. (III 1 Lomm.)

ATERBDM Σ^e Σ^{arm} A

18 παρα δ' Ἑβραίοις BD παρ Ἑβραίοις M παρ' Ἑβραίοις δὲ ATER

2/3 ἐν ἐνί σωφτειμ Schw mit Benutzung von Valois ἐνῶσαφτειμ T ἐν ἰωσα-
 φτειμ M ἐν ἰωσαφ' τεῖν BD ἐνῶσαφατειμ A ἐν ἰωσαφατειμ E ἐν ἰωσαφατειμ R
 𐤓𐤕𐤕𐤓𐤕𐤓𐤕𐤓 Σ^e naeos phatim Σ^{arm} | 3—5 παρ' αὐτοῖς—β' > Σ^e Σ^{arm} | 3 ὁ
 > BD | 7 μελωθ TED μελώθ ARBM מלח Σ^e mlath Σ^{arm} man verlangt
 Μεσλωθ | 8 ἰσμίατα Σ^e A | 8/9 οὐ—ἁσμάτων > A nicht übersetzt Σ^e
 Σ^{arm} A | 9 nach cantica canticorum + sed et duodecim prophetarum liber unus
 est A, dem Sinne nach richtig, da weder Origenes noch Euseb das Δωδεκαπρό-
 φητον haben auslassen können | . Ἰεσσία ATERM Ἰεσία BD 𐤓𐤕𐤕𐤓𐤕𐤓 Σ^e isaia
 Σ^{arm}, verdorben aus Ἰεσσία

2 σαρβηθ σαβαναιελ A σαρβηθ σαβαναιέλ TE σαρβηθ σαβαναιέλ RBD σαρ-
 βηθ' βαβαναιήλ M מלח סבנא Σ^e srbiuth sabnaiel Σ^{arm} | 4 ματθαῖον ATERM
 ματθαῖον εὐαγγέλιον BD Σ^e Σ^{arm} | 5 εἰδέναι ATER Σ^e Σ^{arm} εἶναι BDM

576 >μόνα ἀναντίρρητά ἐστιν ἐν τῇ ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ,
 >ὅτι πρῶτον μὲν γέγραπται τὸ κατὰ τὸν ποτε τελώνην, ὕστερον δὲ
 10 >ἀπόστολον Ἰησοῦ Χριστοῦ Ματθαῖον, ἐκδεδοκότα αὐτὸ τοῖς ἀπὸ
 >Ἰουδαϊσμοῦ πιστεύουσιν, γράμμασιν Ἑβραϊκοῖς συντεταγμένον· δεύ- 5
 >τερον δὲ τὸ κατὰ Μάρκον, ὡς Πέτρος ὑφηγήσατο αὐτῷ, ποιή-
 >σαντα, ὃν καὶ υἱὸν ἐν τῇ καθολικῇ ἐπιστολῇ διὰ τούτων ὁμο-
 >λόγησεν φάσκων >ἀσπάξεται ὑμᾶς ἢ ἐν Βαβυλῶνι συνεκλεκτῇ
 15 >καὶ Μάρκος ὁ υἱὸς μου· καὶ τρίτον τὸ κατὰ Λουκᾶν, τὸ ὑπὸ 6
 >Παύλου ἐπαινούμενον εὐαγγέλιον τοῖς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν πεποιηκότα·
 >ἐπὶ πᾶσιν τὸ κατὰ Ἰωάννην·.

καὶ ἐν τῷ πέμπτῳ δὲ τῶν εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην Ἑξηγητικῶν 7
 ὁ αὐτὸς ταῦτα περὶ τῶν ἐπιστολῶν τῶν ἀποστόλων φησὶν

20 >ὁ δὲ ἱκανωθεὶς διάκονος γενέσθαι τῆς καινῆς διαθήκης, οὐ
 >γράμματος, ἀλλὰ πνεύματος, Παῦλος, ὁ πεπληρωκὴς τὸ εὐαγγέλιον
 >ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ καὶ κύκλῳ μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ, οὐδὲ πάσαις ἔγραψεν
 >αἷς ἐδίδαξεν ἐκκλησίαις, ἀλλὰ καὶ αἷς ἔγραψεν, ὀλίγους στίχους
 578 >ἐπέστειλεν. Πέτρος δέ, ἐφ' ᾧ οἰκοδομεῖται ἡ Χριστοῦ ἐκκλησία, ἥς 8
 >πύλαι Αἰδου οὐ κατισχύουσιν, μίαν ἐπιστολὴν ὁμολογονμένην κατα-
 >λέλοιπεν, ἔστω δὲ καὶ δευτέραν· ἀμφιβάλλεται γάρ. τί δεῖ περὶ 9
 >τοῦ ἀναπεσόντος ἐπὶ τὸ στήθος λέγειν τοῦ Ἰησοῦ, Ἰωάννου, ὃς
 5 >εὐαγγέλιον ἐν καταλέλοιπεν, ὁμολογῶν δύνασθαι τοσαῦτα ποιῆσειν
 >ἃ οὐδ' ὁ κόσμος χωρῆσαι ἐδύνατο, ἔγραψεν δὲ καὶ τὴν Ἀποκάλυψιν,
 >κελευσθεὶς σιωπῆσαι καὶ μὴ γράφαι τὰς τῶν ἐπὶ τὰ βροντῶν φωνάς;
 >καταλέλοιπεν καὶ ἐπιστολὴν πᾶν ὀλίγων στίχων, ἔστω δὲ καὶ δευ- 10
 >τέραν καὶ τρίτην· ἐπεὶ οὐ πάντες φασὶν γνησίους εἶναι ταύτας·
 10 >πλὴν οὐκ εἰσιν στίχων ἀμφοτέραι ἑκατόν·.

ἔτι πρὸς τούτοις περὶ τῆς Πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς ἐν ταῖς εἰς 11
 αὐτὴν Ὁμιλίαις ταῦτα διαλαμβάνει

14/15 I Petr. 5, 13 — 15/16 Rom. 2, 16. II Tim. 2, 8 — 20—S. 578, 10
 Origenes in Ioann. ed. Brooke 2, 310 — 20/21 II Kor. 3, 6 — 21/22 Rom. 15, 19
 1/2 Matth. 16, 18 — 3/4 Ioann. 13, 25. 21, 20 — 5/6 Ioann. 21, 25 —
 7 Apoc. 10, 4

ATERBDMΣ^eΣ^{arm}A

20 γενέσθαι BDM γεγενῆσθαι ATER | 23 αἷς AT^cERM ἅς T¹BD |
 ὀλίγους στίχους ATERM ὀλιγοστίχους BD

3 δευτέραν ABD δευτέρα TERM | 5 ἐν AT^cT^rERMΣ^eΣ^{arm} > T¹BD
 | 8/9 δευτέραν καὶ τρίτην ADM δευτέραν τρίτην B δευτέρα καὶ τρίτη TER

- 578 ὅτι ὁ χαρακτήρ τῆς λέξεως τῆς Πρὸς Ἑβραίους ἐπιγεγραμμένης
ἐπιστολῆς οὐκ ἔχει τὸ ἐν λόγῳ ιδιωτικὸν τοῦ ἀποστόλου, ὁμολογῇ-
15 σαντος ἑαυτὸν ιδιωτὴν εἶναι τῷ λόγῳ, τοῦτ' ἐστὶν τῇ φράσει, ἀλλ'
ἐστὶν ἡ ἐπιστολὴ συνθέσει τῆς λέξεως Ἑλληνικωτέρα, πᾶς ὁ ἐπιστά-
μενος κρίνειν φράσεων διαφορὰς ὁμολογῆσαι ἂν. πάλιν τε αὖ ὅτι 12
τὰ νοήματα τῆς ἐπιστολῆς θαυμάσιά ἐστιν καὶ οὐ δεύτερα τῶν
ἀποστολικῶν ὁμολογουμένων γραμμάτων, καὶ τοῦτο ἂν συμφέσαι
20 εἶναι ἀληθὲς πᾶς ὁ προσέχων τῇ ἀναγνώσει τῇ ἀποστολικῇ.

τούτοις μεθ' ἕτερα ἐπιφέρει λέγων

13

- ἐγὼ δὲ ἀποφαινόμενος εἰποῦν ἂν ὅτι τὰ μὲν νοήματα τοῦ
ἀποστόλου ἐστὶν, ἡ δὲ φράσις καὶ ἡ σύνθεσις ἀπομνημονεύσαντός
580 τινος τὰ ἀποστολικά καὶ ὥσπερ σχολιογραφῆσαντός τινος τὰ εἰρη-
μένα ὑπὸ τοῦ διδασκάλου. εἴ τις οὖν ἐκκλησία ἔχει ταύτην τὴν
ἐπιστολὴν ὡς Παύλου, αὕτη εὐδοκίμειτω καὶ ἐπὶ τούτῳ· οὐ γὰρ
4 ἐκτὴν οἱ ἀρχαῖοι ἄνδρες ὡς Παύλου αὐτὴν παραδεδώκασιν. τίς δὲ ὁ 14
5 γράψας τὴν ἐπιστολὴν, τὸ μὲν ἀληθὲς θεὸς οἶδεν, ἡ δὲ εἰς ἡμᾶς
φθάσασα ἱστορία ὑπὸ τινῶν μὲν λεγόντων ὅτι Κλήμης, ὁ γενό-
μενος ἐπίσκοπος Ῥωμαίων, ἔγραψεν τὴν ἐπιστολὴν, ὑπὸ τινῶν δὲ
ὅτι Λονκᾶς, ὁ γράψας τὸ εὐαγγέλιον καὶ τὰς Πράξεις.

ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὥδε ἔχεται·

- 10 ἔτος δ' ἦν τοῦτο δέκατον τῆς δηλουμένης ἡγεμονίας, καθ' ὃ Κς 26
τὴν ἀπ' Ἀλεξανδρείας μετανάστασιν ἐπὶ τὴν Καισάρειαν ὁ Ὠριγένης
ποιησάμενος, Ἡρακλᾶ τὸ τῆς κατηγήσεως τῶν αὐτόθι διδασκαλείων
καταλείπει· οὐκ εἰς μακρὸν δὲ καὶ Δημήτριος ὁ τῆς Ἀλεξανδρέων
ἐκκλησίας ἐπίσκοπος τελευτᾷ, ἐφ' ὅλοις ἔτεσι τρισὶ καὶ τεσσαράκοντα
15 τῇ λειτουργίᾳ διαρκέσας· διαδέχεται δ' αὐτὸν ὁ Ἡρακλᾶς.

Διέπρεπεν δ' ἐν τούτῳ Φιριμιλιανός, Καισάρειας τῆς Καππα- KZ 27
δοκῶν ἐπίσκοπος, τοσαύτην εἰσάγων περὶ τὸν Ὠριγένην σπουδὴν,
ὡς τοτὲ μὲν αὐτὸν ἀμφὶ τὰ κατ' αὐτὸν κλίματα εἰς τὴν τῶν ἐκ-

578, 13—S. 580, 8 Origenes IV 698 Del. (V p. 301 Lomm.) — 14/15

II Kor. 11, 6

ATERBDM, Σ^e(—580, 9 ἔχεται), Σ^{arm}A

1 τινος > BD | 6/7 ὑπὸ τινῶν μὲν—ὑπὸ τινῶν δὲ stehen in der Luft,
das Excerpt ist vor dem Satzschluss abgebrochen | λεγόμενος Σ^e Σ^{arm} |

10 δέκατον TERBDM Σ^{arm}A δωδέκατον A die Übersiedelung des Origenes nach
Caesarea wird in dem armenischen Text der Chronik des Eus. zum 13., bei Hie-
ronym. zum 10. (cod. A, nach anderen zum 11.) Jahr Severus Alexanders gestellt

580 κλησιῶν ὠφέλειαν ἐκκαλεῖσθαι, τοτὲ δὲ ὡς αὐτὸν ἐπὶ τὴν Ἰουδαίαν
 20 στέλλεσθαι καὶ τινὰς αὐτῷ συνδιατρίβειν χρόνους τῆς εἰς τὰ θεῖα
 βελτιώσεως ἕνεκα. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὁ τῆς Ἱεροσολύμων προεστὼς
 Ἀλέξανδρος Θεόκτιστός τε ὁ κατὰ Καισάρειαν τὸν πάντα χρόνον
 προσανέχοντες αὐτῷ, οἷα διδασκάλῳ μόνῳ, τὰ τῆς τῶν θείων γρα-
 φῶν ἐρμηνείας καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ λόγου πράττειν
 25 συνεχώρουν.

582 Τὸν γε μὴν Ῥωμαίων αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον τρισὶν ἐπὶ δέκα ΚΗ 28
 ἔτεσιν τὴν ἀρχὴν διανύσαντα Μαξιμῖνος Καῖσαρ διαδέχεται· ὃς δὴ
 κατὰ κότον τὸν πρὸς τὸν Ἀλεξάνδρου οἶκον, ἐκ πλείονων πιστῶν
 συνεστῶτα, διωγμὸν ἐγείρας, τοὺς τῶν ἐκκλησιῶν ἀρχοντας μόνους
 5 ὡς αἰτίους τῆς κατὰ τὸ εὐαγγέλιον διδασκαλίας ἀναιρεῖσθαι πρόσ-
 τάττει. τότε καὶ Ὠριγένης τὸν Περὶ μαρτυρίου συντάττει, Ἀμ-
 βροσίῳ καὶ Πρωτοκλήτῳ πρεσβυτέρῳ τῆς ἐν Καισαρείᾳ παροικίας
 ἀναθεῖς τὸ σύγγραμμα, ὅτι δὴ ἅμῃ περὶστάσις οὐχ ἡ τυχοῦσα ἐν
 τῷ διωγμῷ κατελήφει· ἐν ἧ καὶ διαπρέψαι κατέχει λόγος ἐν ὁμο-
 10 λογίᾳ τοὺς ἄνδρας, οὐ πλείονος ἢ τριετοῦς χρόνον τῷ Μαξιμῖνῳ
 διαγενομένον. σεσημειῶται δὲ τουτοῦ τοῦ διωγμοῦ τὸν καιρὸν ἐν
 τε τῷ δευτέρῳ καὶ εἰκοστῷ τῶν εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην Ἑξηγητικῶν
 καὶ ἐν διαφόροις ἐπιστολαῖς Ὠριγένης.

Γορδιανοῦ δὲ μετὰ Μαξιμῖνον τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν διαδεξα- ΚΘ 29 1
 15 μένον, τῆς κατὰ Ῥώμην ἐκκλησίας Πορτιανὸν ἔτεσιν ἕξ ἐπισκοπεύ-
 σαντα διαδέχεται Ἀντέρως καὶ τοῦτον Φαβιανός, ἐπὶ μῆνα τῇ λει-
 τουργίᾳ διακονησάμενον. ἕξ ἄγρου φασιν τὸν Φαβιανὸν μετὰ τὴν 2
 Ἀντέρωτος τελευτὴν ἅμ' ἑτέροις συνελθόντα ἐπιχωριάζειν τῇ Ῥώμῃ,
 ἔνθα παραδοξότατα πρὸς τῆς θείας καὶ οὐρανίου χάριτος ἐπὶ τὸν
 20 κλῆρον παρεληλυθέναι. τῶν γὰρ ἀδελφῶν ἀπάντων χειροτονίας 3
 ἕνεκεν τῆς τοῦ μέλλοντος διαδέξασθαι τὴν ἐπισκοπὴν συγκεκροτη-
 μένων πλείστον τε ἐπιφανῶν καὶ ἐνδόξων ἀνδρῶν τοῖς πολλοῖς ἐν
 ὑπονοίᾳ ὑπαρχόντων, ὁ Φαβιανὸς παρὼν οὐδενὸς μὲν ἀνθρώπων
 εἰς διάνοιαν ἤει, ὅμως δ' οὖν ἀθρόως ἐκ μετεώρου περισσεύον κατα-

11/12 fehlt in den Ausgaben

ATERBDMΣ^{arm}Δ

22 χρόνον TERBDM χρόνον ὡς ἔπος εἶπεῖν A täglich Σ^{arm} omne paene
 uitae suae tempus Δ

1/2 τρισὶν ἐπὶ δέκα ἔτεσιν (ἔτεσι ER) τὴν ἀρχὴν ATER τρισὶν ἔτεσιν ἐπὶ δέκα
 τὴν ἀρχὴν BD τρισὶν ἐπὶ δέκα τὴν ἀρχὴν ἔτεσιν M | 16 Φαβιανός Zonar
 3, 128, 27 und öfter | 17 (τοῦτον) vor ἕξ ἄγρου Schw | 18 ἑτέροις συνελ-
 θόντα Π ἑταίροις ἀνελθόντα Δ ἑτέροις ἑταίροις ἐλθόντα Σ^{arm} | 21 ἐπισκοπὴν
 T¹BDMΣ^{arm} ἐπισκοπὴν ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας ATemER

584 πτάσαν ἐπικαθεσθῆναι τῇ αὐτοῦ κεφαλῇ μνημονεύουσιν, μίμημα
ἐνδεικνυμένην τῆς ἐπὶ τὸν σωτήρα τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐν εἶδει
περιστεροῦ καθόδου· ἐφ' ᾧ τὸν πάντα λαόν, ὥσπερ ὑφ' ἐνὸς πνεύ- 4
ματος θείου κινήθοντα, προθυμίᾳ πάσῃ καὶ μιᾷ ψυχῇ ἄξιον ἐπι-
5 βοῆσαι καὶ ἀμελλήτως ἐπὶ τὸν θρόνον τῆς ἐπισκοπῆς λαβόντας αὐ-
τὸν ἐπιθεῖναι. τότε δὴ καὶ τοῦ κατ' Ἀντιόχειαν ἐπισκόπου Ζε-
βέδννον τὸν βίον μεταλλάξαντος, Βαβυλᾶς τὴν ἀρχὴν διαδέχεται, ἐν
τε Ἀλεξανδρείᾳ μετὰ Δημήτριον Ἡρακλᾶ τὴν λειτουργίαν παρειλη-
φότες, τῆς τῶν αὐτόθι κατηχήσεως τὴν διατριβὴν διαδέχεται Διο-
10 νύσιος, εἰς καὶ οὗτος τῶν Ὠριγένους γεγνημένων φοιτητῶν.

Τῷ δὲ Ὠριγένει ἐπὶ τῆς Καισαρείας τὰ συνήθη πράττοντι πολλοὶ 1 30
προσέειπον οὐ μόνον τῶν ἐπιχωρίων, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀλλοδαπῆς μυρίοι
φοιτηταὶ τὰς πατρίδας ἀπολιπόντες· ὧν ἐπισήμους μάλιστα ἐγνωμεν
Θεόδωρον, ὃς ἦν αὐτὸς οὗτος ὁ κατ' ἡμᾶς ἐπισκόπων διαβόητος
15 Γρηγόριος, τὸν τε τούτου ἀδελφὸν Ἀθηνόδορον, οὗς ἀμφὶ τὰ Ἑλλή-
νων καὶ τὰ Ῥωμαίων μαθήματα δεινῶς ἐπτοημένους, φιλοσοφίας
αὐτοῖς ἐνείκε ἔρωτα, τῆς προτέρας σπουδῆς τὴν θείαν ἀσκήσιν ἀντι-
καταλλάξασθαι προυτρέφατο· πέντε δὲ ὅλοις ἔτεσιν αὐτῷ συγγεγό-
μενοι, τοσαύτην ἀπηνέγκαντο περὶ τὰ θεία βελτίωσιν, ὥς ἔτι νέους
20 ἄμφω ἐπισκοπῆς τῶν κατὰ Πόντον ἐκκλησιῶν ἀξιωθῆναι.

Ἐν τούτῳ καὶ Ἀφρικανὸς ὁ τῶν ἐπιγεγραμμένων Κεστῶν συγ- 1A 31 1
γραφεὺς ἐγνωρίζετο. ἐπιστολὴ τούτου Ὠριγένει γραφεῖσα φέρεται,
ἀποροῦντος ὡς νόθον καὶ πεπλασμένης οὐσῆς τῆς ἐν τῷ Δανιὴλ
586 κατὰ Σουδάνναν ἱστορίας· πρὸς ἣν Ὠριγένης ἀντιγράφει πληρέ-
στατα. τοῦ δ' αὐτοῦ Ἀφρικανοῦ καὶ ἄλλα τὸν ἀριθμὸν πέντε 2
Χρονογραφῶν ἦλθεν εἰς ἡμᾶς ἐπ' ἀκριβὲς πεπονημένα σπονδάσματα·
ἐν οἷς φησιν ἑαυτὸν πορείαν στείλασθαι ἐπὶ τὴν Ἀλεξανδρείαν διὰ
5 πολλὴν τοῦ Ἡρακλᾶ φήμην, ὃν ἐπὶ λόγοις φιλοσόφοις καὶ τοῖς

584, 2/3 Matth. 3, 16 Marc. 1, 10 Luc. 3, 22 Ioann. 1, 32 — 11—20 Suid
Ὠριγένης

ATERBDMΣarmA

3 ὥσπερ ATERA > BDMΣarm | 4 κινήθοντα TERBDM κινήθοντα
ὁμόσε A | 6/7 ζεβέννον BDM A ζεβέννον AT¹ ζεβίνον T durch Rasur [Zonar
3, 129, 12] ζεβινᾶ ER benenos Σarm vgl. 570, 9/10 | 8,9 ἡρακλᾶ — τῆς TERBD
MΣarm ἐπὶ τρισὶν καὶ τεσσαράκοντα ἔτεσιν τὴν ἐπισκοπὴν ἐκτελέσαντος ἡρακλᾶς
τὴν λειτουργίαν παρείληφεν τῆς δὲ A | 12 τῆς TERBDM Suid ἀπὸ τῆς A |
15 τὸν τε AT¹BD 3 τε (Ἀθηνόδορος) Suid καὶ τὸν TcERM | 16 τὰ BDM
> ATER Suid | 17 ἐνείκε BDM ἐνθελος ATER | 21,22 ὁ — ἐγνωρίζετο II
war ein bekannter Schriftsteller Σarm erat . . . uir inter scriptores ecclesiasticos
nobilis A die Κεστοί erwähnt auch Hieron. de uir. ill. 63 nicht

586 ἄλλοις Ἑλλήνων μαθήμασιν εὖ μάλα διαπρέφαντα, τὴν ἐπισκοπὴν
τῆς αὐτόθι ἐκκλησίας ἐγχειρισθῆναι ἐδηλώσαμεν. καὶ ἑτέρα δὲ 3
τοῦ αὐτοῦ Ἀφρικανοῦ φέρεται ἐπιστολὴ πρὸς Ἀριστείδην, περὶ τῆς
νομιζομένης διαφωνίας τῶν παρὰ Ματθαίῳ τε καὶ Λουκᾷ τοῦ
10 Χριστοῦ γενεαλογιῶν· ἐν ᾗ σαφέστατα τὴν συμφωνίαν τῶν εὐ-
αγγελιστῶν παρίστησιν ἐξ ἱστορίας εἰς αὐτὸν κατελθούσης, ἣν κατὰ
καιρὸν ἐν τῷ πρώτῳ τῆς μετὰ χειρὸς ὑποθέσεως προλαβὼν ἐξε-
θέμην.

Καὶ Ὠριγένης δὲ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον τὰ εἰς τὸν Ἡσαΐαν, AB 32 1
15 ἐν ταύτῳ δὲ καὶ τὰ εἰς τὸν Ἰεζεκιήλ συνετάττετο· ὧν εἰς μὲν τὸ
τρίτον μέρος τοῦ Ἡσαΐου μέχρι τῆς ὁράσεως τῶν τετραπόδων τῶν
ἐν τῇ ἐρήμῳ τριάκοντα εἰς ἡμᾶς περιῆλθον τόμοι, εἰς δὲ τὸν Ἰε-
ζεκιήλ πέντε καὶ εἴκοσι, οὓς καὶ μόνους εἰς τὸν πάντα πεποιήται
προφήτην. γενόμενος δὲ τηλικάδε ἐν Ἀθήναις, περαίνει μὲν τὰ 2
20 εἰς τὸν Ἰεζεκιήλ, τῶν δ' εἰς τὸ Αἶσμα τῶν ῥημάτων ἄρχεται, καὶ
πρόεισιν γε αὐτόθι μέχρι τοῦ πέμπτου συγγραμματος· ἐπανελθὼν δ'
ἐπὶ τὴν Καισάρειαν καὶ ταῦτα εἰς πέντε, δέκα ὄντα τὸν ἀριθμὸν,
ἄγει. τί δεῖ τῶν λόγων τάνδρὸς ἐπὶ τοῦ παρόντος τὸν ἀκριβῆ 3
κατάλογον ποιῆσθαι, ἰδίας δεόμενον σχολῆς; ὃν καὶ ἀνεγράψαμεν
25 ἐπὶ τῆς τοῦ Παμφίλου βίου τοῦ καθ' ἡμᾶς ἱεροῦ μάρτυρος ἀνα-
γραφῆς, ἐν ᾗ τὴν περὶ τὰ θεία σπονδὴν τοῦ Παμφίλου ὁπόση τις
γεγόνοι, παριστῶντες, τῆς συναχθείσης αὐτῷ τῶν τε Ὠριγένους καὶ
τῶν ἄλλων ἐκκλησιαστικῶν συγγραφῶν βιβλιοθήκης τοὺς πίνακας
588 παρεθέμην, ἐξ ὧν ὅτῳ φίλον, πάρεστιν ἐντελέστατα τῶν Ὠριγένους
πόνων τὰ εἰς ἡμᾶς ἐλθόντα διαγνῶναι. νυνὶ δὲ πορευτέον ἐπὶ
τὴν τῆς ἱστορίας ἀκολουθίαν.

Βήρυλλος δὲ μικρῷ πρόσθεν δεδηλωμένος Βόστρων τῆς Ἀραβίας AB 33 1
5 ἐπίσκοπος, τὸν ἐκκλησιαστικὸν παρεκτρέπων κανόνα, ξένα τινὰ τῆς
πίστεως παρεισφέρειν ἐπειράτο, τὸν σοτῆρα καὶ κύριον ἡμῶν λέ-
γειν τολμῶν μὴ προῦφεστάναι κατ' ἰδίαν οὐσίας περιγραφὴν πρὸ
τῆς εἰς ἀνθρώπους ἐπιδημίας μηδὲ μὴν θεότητα ἰδίαν ἔχειν, ἀλλ'
ἐμπολιτευομένην αὐτῷ μόνην τὴν πατρικὴν. ἐπὶ τούτῳ πλείστον 2
10 ἐπισκόπων ζητήσεις καὶ διαλόγους πρὸς τὸν ἄνδρα πεποιημένων,

7 580, 15 — 12 54, 6 ff. — 14—19 Suid Ὠριγένης — 16/17 Ies. 30, 6
4 566, 10—14

A T E R B D M Σ arm A

9 τοῦ E durch Rasur, BD τῶν A T E¹ R M | 10/11 συμφωνίαν τῶν εὐαγγε-
λιστῶν B D M τῶν εὐαγγελιστῶν συμφωνίαν A T E R | 18 XXIV Katalog d.
Hieron. [vgl. zu 570, 20/21] | 25 τοῦ—βίου A T e R A τῶν—βίων T¹ M τῶν—
βιβλίων B D Σ arm | 27 γεγόνοι B D γέγονει A T E R γέγονεν M

- 588 μεθ' ἑτέρων παρακληθεὶς Ὁριγένης κάτεισι μὲν εἰς ὁμίλιαν τὰ πρῶτα
 τῷ ἀνδρί, τίνα νοῦν ἔχοι, ἀποπειρώμενος, ὥς δ' ἔγνω ὅτι καὶ λέγοι,
 εὐθύνας μὴ ὀρθοδοξοῦντα λογισμῷ τε πείσας, τῇ περὶ τοῦ δόγματος
 ἐφίστησιν ἀληθείᾳ ἐπὶ τε τὴν προτέραν ὑγιῇ δόξαν ἀποκαθίστη-
 15 σιν. καὶ φέρεται γε εἰς ἔτι νῦν ἔγγραφα τοῦ τε Βηρούλλου καὶ 3
 τῆς δι' αὐτὸν γενομένης συνόδου, ὁμοῦ τὰς Ὁριγένους πρὸς αὐτὸν
 ζητήσεις καὶ τὰς λεχθείσας ἐπὶ τῆς αὐτοῦ παροικίας διαλέξεις ἑκαστά
 τε τῶν τότε πεπραγμένων περιέχοντα. καὶ ἄλλα μὲν οὖν μυρία 4
 Ὁριγένους περὶ μνήμη παραδιδόσιν τῶν καθ' ἡμᾶς οἱ πρεσβύτεροι,
 20 ἃ καὶ παρήσειν μοι δοκῶ, οὐ τῆς ἐνεστώσης ἐχόμενα πραγματείας·
 ὅσα δὲ ἀναγκαῖα τῶν περὶ αὐτὸν διαγινῶναι ἦν, ταῦτα καὶ ἐκ τῆς
 ὑπὲρ αὐτοῦ πεπονημένης ἡμῖν τε καὶ τῷ καθ' ἡμᾶς ἱερῷ μάρτυρι
 Παμφίλῳ ἀπολογίας πάρεστιν ἀναλέξασθαι, ἣν τῶν φιλαίτιων ἐνεκα
 συμπονήσαντες ἀλλήλοις διὰ σπονδῆς πεποιήμεθα.
 25 Ἔτεσιν δὲ ὅλοις ἐξ Γορδιανοῦ τὴν Ῥωμαίων διανύσαντος ἡγεμο- AD 34
 νίαν, Φίλιππος ἅμα παιδὶ Φιλίππῳ τὴν ἀρχὴν διαδέχεται. τοῦτον
 590 κατέχει λόγος Χριστιανὸν ὄντα ἐν ἡμέρᾳ τῆς ὑστάτης τοῦ πάσχα
 παννυχίδος τῶν ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας εὐχῶν τῷ πλήθει μετασχεῖν
 ἐθελῆσαι, οὐ πρότερον δὲ ὑπὸ τοῦ τηνικάδε προεστῶτος ἐπιτρα-
 πῆναι εἰσβαλεῖν, ἢ ἐξομολογήσασθαι καὶ τοῖς ἐν παραπτώμασιν ἐξε-
 5 ταζομένοις μετανοίας τε χώραν ἰσχυροῖν ἐαντὸν καταλέξαι· ἄλλως
 γὰρ μὴ ἂν ποτε πρὸς αὐτοῦ, μὴ οὐχὶ τοῦτο ποιήσαντα, διὰ πολλὰς
 τῶν κατ' αὐτὸν αἰτίας παραδεχθῆναι. καὶ πειθαρχῆσαι γε προ-
 θύμως λέγεται, τὸ γνήσιον καὶ εὐλαβὲς τῆς περὶ τὸν θεῖον φόβον
 διαθέσεως ἔργοις ἐπιδεδειγμένον.
 10 Τρίτον δὲ τούτῳ ἔτος ἦν, καθ' ὃ μεταλλάξαντος Ἡρακλᾶ τὸν AE 35
 βίον ἐπὶ δέκα ἐξ ἔτεσιν τῆς προστασίας τῶν κατ' Ἀλεξάνδρειαν
 ἐκκλησιῶν, τὴν ἐπισκοπὴν Διονύσιος ὑπολαμβάνει.
 Τότε δῆτα, οἷα καὶ εἰκὸς ἦν, πληθυνούσης τῆς πίστεως πε- Aς 36 1
 παρρησιασμένον τε τοῦ καθ' ἡμᾶς παρὰ πᾶσιν λόγου, ὑπὲρ τὰ ἐξή-

ATERBDMΣ^{arm}A

13 τῇ περὶ τοῦ δόγματος BDM καὶ ἀποδείξει ἀναλαβὼν αὐτὸν τῇ περὶ τοῦ
 δόγματος A καὶ ἀποδείξει τῇ περὶ τοῦ δόγματος ἀναλαβὼν αὐτὸν TER (er über-
 redete) ihn mit scharfsinnigen Gründen und vielen Beispielen über dies Dogma
 Σ^{arm} | 19 μνήμη ATER μνήμη BDMΣ^{arm} | 23 ἀπολογία ABDMΣ^{arm}A
 ὁμολογία TER | 25/26 διανύσαντος ἡγεμονίαν M ἡγεμονείαν [ἡγεμονίαν Re]
 διανύσαντος TeER ἀνύσαντος ἡγεμονίαν [ἡγεμονείαν B] BD ἡγεμονίαν ἀνύσαν-
 τος AT¹Tr

9 ἐπιδεδειγμένον AT¹BDMΣ^{arm}A ἐπιδεδειγμένον αὐτὸν πᾶσι TeER ἐπιδε-
 δειγμένον αὐτοῦ Tr | 11 sexto A

- 590 κοντά φασιν ἔτη τὸν Ὠριγένην γενόμενον, ἅτε δὴ μερίστην ἤδη
 16 συλλεξάμενον ἐκ τῆς μακρᾶς παρασκευῆς ἔξω, τὰς ἐπὶ τοῦ κοινοῦ
 λεγομένας αὐτῷ διαλέξεις ταχυγράφοις μεταλαβεῖν ἐπιτρέψαι, οὐ
 πρότερόν ποτε τοῦτο γενέσθαι συγκεχωρηκότα. ἐν τούτῳ καὶ τὰ 2
 πρὸς τὸν ἐπιγεγραμμένον καθ' ἡμῶν Κέλσον τοῦ Ἐπικουρείου Ἀληθοῦ
 20 λόγον ὅκτω τὸν ἀριθμὸν συγγράμματα συντάττει καὶ τοὺς εἰς τὸ
 κατὰ Ματθαῖον εὐαγγέλιον εἴκοσι πέντε τόμους τοὺς τε εἰς τοὺς
 δώδεκα προφήτας, ἀφ' ὧν μόνους εὕρομεν πέντε καὶ εἴκοσι. φέ- 3
 ρεται δὲ αὐτοῦ καὶ πρὸς αὐτὸν βασιλέα Φίλιππον ἐπιστολὴ καὶ ἄλλη
 πρὸς τὴν τούτου γαμετὴν Σενήραν διάφοροί τε ἄλλαι πρὸς διαφό-
 25 ρους· ὧν ὁπόσας σποράδην παρὰ διαφόροις σωθείσας συναγαγεῖν
 δεδυνήμεθα, ἐν ἰδίαις τόμων περιγραφαῖς, ὡς ἂν μηκέτι διαρρίπτοιτο,
 κατελέξαμεν, τὸν ἑκατὸν ἀριθμὸν ὑπερβαίνουσας. γράφει δὲ καὶ 4
 592 Φαβιανῷ τῷ κατὰ Ῥώμην ἐπισκόπῳ ἑτέροις τε πλείστοις ἄρχουσιν
 ἐκκλησιῶν περὶ τῆς κατ' αὐτὸν ὀρθοδοξίας· ἔχεις καὶ τούτων τὰς
 ἀποδείξεις ἐν ἑκτῷ τῆς γραφείσης ἡμῖν περὶ τοῦ ἀνδρὸς ἀπολογίας.
 "Ἄλλοι δ' αὖ πάλιν ἐπὶ τῆς Ἀραβίας κατὰ τὸν δηλούμενον ἐπι- 37
 5 φύονται χρόνον δόγματος ἁλλοτρίου τῆς ἀληθείας εἰσηγηταί, οἱ
 ἔλεγον τὴν ἀνθρωπείαν ψυχὴν τέως μὲν κατὰ τὸν ἐνεστώτα καιρὸν
 ἅμα τῇ τελευτῇ συναποθνήσκειν τοῖς σώμασιν καὶ συνδιαφθείρεσθαι,
 αὐτὴς δὲ ποτε κατὰ τὸν τῆς ἀναστάσεως καιρὸν σὺν αὐτοῖς ἀνα-
 βιώσεσθαι. καὶ δὴ καὶ τότε συγκροτηθείσης οὐ σμικρᾶς συνόδου,
 10 πάλιν Ὠριγένης παρακληθεὶς καὶ ἐνταῦθα κινήσας τε λόγους ἐπὶ
 τοῦ κοινοῦ περὶ τοῦ ζητουμένου, οὕτως ἠνέχθη ὡς μετατεθῆναι τὰς
 τῶν πρότερον ἐσφαλμένων διανοίας.
 Τότε δὲ καὶ ἄλλης διαστροφῆς κατάρχεται ἡ τῶν Ἐλκεσαϊτῶν 38
 λεγομένη αἵρεσις, ἣ καὶ ἅμα τῷ ἄρξασθαι ἀπέσβη. μνημονεύει δ'
 15 αὐτῆς ὁμιλῶν ἐπὶ τοῦ κοινοῦ εἰς τὸν πβ ψαλμὸν ὁ Ὠριγένης, ὡδὲ
 πως λέγων

ἔλγλυθέν τις ἐπὶ τοῦ παρόντος μέγα φρονῶν ἐπὶ τῷ δύνασθαι
 >πρεσβεύειν γνώμης ἀθέου καὶ ἀσεβεστάτης, καλουμένης Ἐλκεσαϊτῶν,
 >νεώστὶ ἐπανισταμένης ταῖς ἐκκλησίαις. ἐκείνη ἡ γνώμη οἷα λέγει

592, 17 — S. 594, 2 Orig. Comment. p. 51 ed. Huet

ATERBDM Σ^{arm} A

19 ἐπικουρίον Π | 25 ὁπόσας ATcTrErR^dDeM ὁπόσα T¹E¹BD¹ ὁπόσας
 οὖν Re | 27 ἑκατὸν ἀριθμὸν BDM ἀριθμὸν ἑκατὸν ATER¹ ἀριθμὸν τῶν ἑκατὸν
 Re | ὑπερβαίνουσας ATr (Te getilgt) ER ὑπερβαίνουσας M ὑπερπεσοῦσας T¹BD
 13 δὲ ABM δὴ TERD | ἄλλης διαστροφῆς TERBDM ἄλλη διαστροφὴ A
 | 15 δ ABD > TERM

- 592 κακά, παραθήσομαι ὑμῖν, ἵνα μὴ συναρπάξῃθε. ἀθετεῖ τινα ἀπὸ
 21 πάσης γραφῆς, κέχρηται ῥητοῖς πάλιν ἀπὸ πάσης παλαιᾶς τε καὶ
 εὐαγγελικῆς, τὸν ἀπόστολον τέλεον ἀθετεῖ. φησὶν δὲ ὅτι τὸ ἀρ-
 νήσασθαι ἀδιάφορόν ἐστιν καὶ ὁ μὲν νοήσας τῷ μὲν στόματι ἐν
 25 ἀνάγκαις ἀρνήσεται, τῇ δὲ καρδίᾳ οὐχί. καὶ βίβλον τινα φέρουσιν,
 594 πιστεύοντα ἄφειν λήψεσθαι τῶν ἁμαρτημάτων, ἄλλην ἄφειν παρ'
 ἧν Χριστὸς Ἰησοῦς ἀφῆκεν.

Ἀλλὰ γὰρ Φίλιππον ἔτεσιν ἑπτὰ βασιλεύσαντα διαδέχεται Δέκιος· 10 39 1
 ὃς δὴ τοῦ πρὸς Φίλιππον ἔχθους ἕνεκα διωγμὸν κατὰ τῶν ἐκκλη-
 5 σιῶν ἐγείρει, ἐν ᾧ Φαβιανοῦ ἐπὶ Ῥώμης μαρτυρίῳ τελειωθέντος,
 Κορνήλιος τὴν ἐπισκοπὴν διαδέχεται. ἐπὶ δὲ Παλαιστίνης Ἀλέξαν- 2
 δρος ὁ τῆς Ἱεροσολύμων ἐκκλησίας ἐπίσκοπος αὐθις διὰ Χριστὸν ἐν
 τῇ Καισαρείᾳ ἡγεμονικοῖς παραστάς δικαστηρίοις καὶ ἐπὶ δευτέρᾳ
 διαπρέφας ὁμολογίᾳ, δεσποτηρίῳ πειρᾶται, λιπαρῶ γήρει καὶ σεμνῇ
 10 πολιῷ κατεστεμμένος. τούτου δὲ μετὰ τὴν ἐν τοῖς ἡγεμονικοῖς 3
 δικαστηρίοις λαμπρὰν καὶ περιφανῆ μαρτυρίαν ἐπὶ τῆς εἰρκτῆς κοι-
 μηθέντος, Μαζαβάρης διάδοχος τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἐπισκοπῆς ἀνα-
 δείκνυται. τῷ δ' Ἀλεξάνδρῳ παραπλησίως ἐν Ἀντιοχείᾳ τοῦ 4
 Βαβυλᾶ μετὰ ὁμολογίαν ἐν δεσποτηρίῳ μεταλλάξαντος, Φάβιος τῆς
 15 αὐτόθι προύσταται ἐκκλησίας. τὰ μὲν οὖν Ὠριγένη κατὰ τὸν 5
 διωγμὸν συμβάντα οἷα καὶ ὅσα, καὶ ὅποιος ἔτυχεν τελευτῆς, τοῦ
 πονηροῦ δαίμονος ἐφαμίλλως τάνδρῳ πανστρατιᾷ παραταξαμένου
 πάσῃ τε μηχανῇ καὶ δυνάμει κατ' αὐτοῦ στρατηγήσαντος παρὰ πάν-
 20 τας τε τοὺς τηρικὰς πολεμηθέντας διαφερόντως ἐπισκῆψαντος αὐ-
 τῷ, οἷα τε καὶ ὅσα διὰ τὸν Χριστοῦ λόγον ὁ ἀνὴρ ὑπέμεινεν, δεσμὰ
 καὶ βασάνους τὰς κατὰ τοῦ σώματος τὰς τε ὑπὸ σιδήρῳ καὶ μυχοῖς
 εἰρκτῆς τιμωρίας, καὶ ὥς ἐπὶ πλείστοις ἡμέραις τοὺς πόδας ὑπὸ

15—S. 596, 4 Georg. Synk. 685, 15—686, 10

ATERBDM Σarm A

23 μὲν νοήσας Π Synk 682, 18 der welcher weiss Σarm is qui fixus est
 in corde suo A, alte Verschreibung, ἐννοήσας Wendland | μὲν² ERBDM
 > AT Synk | 25 πεπτωκέναι BDM Synk 682, 20 Theodoret. haer. fab. 2, 7
 καταπεπτωκέναι ATER

3 ἀλλὰ T¹BDM Σarm A καὶ τὰ μὲν περὶ τούτων τάδε ἐστὶν ἀλλὰ A, Tem
 (später getilgt), ER | 5 Φλαβιανός Zonar 3, 132, 27. 139, 4 | 14 φάβιος
 ΠΣarm Fabianus A Φλαβιανός Zonar 3, 133, 10 Φλαβιανόν und Φάβιον HSS 3,
 142, 29 vgl. zu 600, 3. 614, 16 | 21 σιδήρῳ TERBDM Σarm σιδήρων Synk σι-
 δηρῶ κλοῦ A | 22 τιμωρίας AR^cBDM Synk Σarm καὶ τιμωρίας TER¹

- 594 τέσσαρα τοῦ κολαστηρίου ξύλου παραταθεῖς διαστήματα, πρὸς τε
 ἀπειλὰς καὶ ὅσα ἄλλα πρὸς τῶν ἐχθρῶν ἐπενεχθέντα καρτερῶς
 25 ἤνεγκεν, οἷον τε τὰ κατ' αὐτὸν ἔτυχεν τέλους, μηδαμῶς αὐτὸν ἀνελεῖν
 596 παντὶ σθένει τοῦ δικαστοῦ φιλονείκως ἐνστάντος, ὁποίας τε μετὰ
 ταῦτα καταλείπει φωνὰς καὶ αὐτὰς πλήρεις τοῖς ἀναλήψεως θεο-
 μένοις ὠφελείας, πλείσται ὅσαι τάνδρὸς ἐπιστολαὶ τάληθες ὁμοῦ
 καὶ ἀκριβὲς περιέχουσιν.
- 5 Τὰ γέ τοι κατὰ Διονύσιον ἐκ τῆς πρὸς Γερμανὸν ἐπιστολῆς αὐ- M 40 1
 τοῦ παραθήσομαι, ἔνθα τοῦτον περὶ ἑαυτοῦ λέγων ἱστορεῖ τὸν
 τρόπον

ἔγὼ δὲ καὶ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ λαλῶ, καὶ αὐτὸς οἶδεν εἰ ψεύδο-
 -μαι· οὐδεμίαν ἐπ' ἑαυτοῦ βαλλόμενος οὐδὲ ἀθεεὶ πεποιήμαι τὴν
 10 >φυγὴν, ἀλλὰ καὶ πρότερον, τοῦ κατὰ Δέκιον προτεθέντος διωγμοῦ, 2
 >Σαβίνος αὐτῆς ὥρας φρουμεντάριον ἔπεμψεν εἰς ἀναξήτησίν μου, καὶ γὰρ
 >μὲν τεσσάρων ἡμερῶν ἐπὶ τῆς οἰκίας ἔμεινα, τὴν ἄφικιν τοῦ φρου-
 >μενταρίου προσδοκῶν, ὃ δὲ πάντα μὲν περιῆλθεν ἀνερρυνῶν, τὰς
 >ὁδοὺς τοὺς ποταμοὺς τοὺς ἀγρούς, ἔνθα κρύπτεσθαι με ἢ βαδίζειν
 15 >ὑπενόησεν, ἀρασίᾳ δὲ εἶχετο μὴ εὐρίσκων τὴν οἰκίαν· οὐ γὰρ ἐπί-
 >στευεν οἴκοι με διωκόμενον μένειν. καὶ μόλις, μετὰ τὴν τετάρτην 3
 >ἡμέραν, κελεύσαντός μοι μεταστῆναι τοῦ θεοῦ καὶ παραδόξως ὁδο-
 >ποιήσαντος, ἐγὼ τε καὶ οἱ παῖδες καὶ πολλοὶ τῶν ἀδελφῶν ἅμα
 >συνεξήλθομεν. καὶ ὅτι τῆς τοῦ θεοῦ προνοίας ἔργον ἐκεῖνο γέ-
 20 >γονεν, τὰ ἐξῆς ἐδήλωσεν, ἐν οἷς τάχα τισὶν γεγονάμεν χρήσιμοι.

εἰτά τινα μεταξὺ εἰπὼν, τὰ μετὰ τὴν φυγὴν αὐτῷ συμβεβηκότα 4
 δηλοῖ, ταῦτα ἐπιφέρει

ἔγὼ μὲν γὰρ περὶ ἡλίου δυσμὰς ἅμα τοῖς σὺν ἐμοὶ γενόμενος
 >ὑπὸ τοῖς στρατιώταις, εἰς Ταπόσιριν ἤχθην, ὃ δὲ Τιμόθεος κατὰ
 25 >τὴν τοῦ θεοῦ πρόνοιαν ἔτυχεν μὴ παρὼν μηδὲ καταληφθεὶς, ἐλθὼν
 >δὲ ὕστερον εὗρεν τὸν οἶκον ἔρημον καὶ φρουροῦντας αὐτὸν ὑπηρέ-
 >τας, ἡμᾶς δὲ ἐξηνδραποδισμένους.

8—S. 598, 25 Georg. Synk. 686, 20—688, 19 — 8/9 Gal. 1, 20

ATERBDMΣarm A

23 διαστήματα MΣarm διαστήματα καὶ BD στίγματά τε καὶ Synk διαστή-
 ματα κατασπώμενος ATER | 24 man erwartet ἐπινέχθη | 25 μηδα-
 μῶς > Σarm

8 εἰ ERBDMΣarm γὰρ οἶδεν εἰ ψεύδομαι Tem (getilgt) ὅτι οὐ AT Synk |
 9 ἑαυτοῦ TERBDM ἑαυτὸν A ἑαυτῷ Synk | βαλλόμενος ATER Synk
 βαλλόμενος M βολόμενος BD | τὴν interpolirt

598 καὶ μεθ' ἑτερά φησιν

5

καὶ τίς ὁ τῆς θανμασίας οἰκονομίας αὐτοῦ τρόπος; τὰ γὰρ
 ἀληθῆ λεχθήσεται. ἀπῆντετό τις τῶν χωριτῶν ὑποφεύγοντι τῷ
 Τιμοθέῳ καὶ τεταραγμένῳ, καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ἐπείξεως ἐπύθετο.
 5 ὁ δὲ τάληθες ἐξεῖπεν, κάκεινος ἀκούσας (ἀπῆει δ' εὐωχῆσόμενος γὰρ 6
 μους, διαπαννυλίζειν γὰρ αὐτοῖς ἐν ταῖς τοιαύταις συνόδοις ἔθος)
 εἰσελθὼν ἀπήγγειλεν τοῖς κατακειμένοις· οἱ δὲ ὀρμῇ μιᾷ, καθάπερ
 ὑπὸ συνθήματι, πάντες ἐξανέστησαν, καὶ δρόμῳ φερόμενοι τάχιστα
 ἤκον, ἐπεισπεσόντες τε ἡμῖν ἡλάλαξαν, καὶ φυγῆς εὐθέως τῶν φρον-
 10 ρούντων ἡμᾶς στρατιωτῶν γενομένης, ἐπέστησαν ἡμῖν, ὥς εἰχομεν
 ἐπὶ τῶν ἀστρώτων σκιμπόδων κατακείμενοι. καὶ γὰρ μὲν, οἶδεν ὁ 7
 θεὸς ὡς ληστὰς εἶναι πρότερον ἡγούμενος ἐπὶ σύλησιν καὶ ἀρ-
 παγὴν ἀφικομένους, μένων ἐπὶ τῆς εὐνῆς, ἡμην γυμνὸς ἐν τῷ λινῷ
 ἐσθήματι, τὴν δὲ λοιπὴν ἐσθήτα παρακειμένην αὐτοῖς ὥρεγον· οἱ
 15 δὲ ἐξανίστασθαι τε ἐκέλευον καὶ τὴν ταχίστην ἐξιέναι. καὶ τότε 8
 συνεῖς ἐφ' ᾧ παρῆσαν, ἀνέκραγον δεόμενος αὐτῶν καὶ ἱκετεύων
 ἀπιέναι καὶ ἡμᾶς ἔαν, εἰ δὲ βούλονται τι χρηστὸν ἐργάσασθαι, τοὺς
 ἀπάγοντάς με φθάσαι καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοὺς τὴν ἐμὴν ἀποτεμεῖν
 ἡξίουν. καὶ τοιαῦτα βοῶντος, ὥς ἴσασιν οἱ κοινωνοὶ μου καὶ μέ-
 20 τοχοὶ πάντων γερόμενοι, ἀνίστασαν πρὸς βίαν. καὶ γὰρ μὲν παρῆκα
 ἔμμαντὸν ὑπτιον εἰς τοῦδαφος, οἱ δὲ διαλαβόντες χειρῶν καὶ ποδῶν
 σύροντες ἐξήγαγον, ἐπηκολούθουν δέ μοι οἱ τούτων πάντων μάρ- 9
 τυρες, Γάιος Φαῦστος Πέτρος Παῦλος· οἱ καὶ ὑπολαβόντες με φο-
 ράδην ἐξήγαγον τοῦ πολιχνίου καὶ ὄνῳ γυμνῷ ἐπιβιβάσαντες ἀπῆ-
 25 γαγον.

600 ταῦτα περὶ ἑαυτοῦ ὁ Διονύσιος.

Ὁ δ' αὐτὸς ἐν ἐπιστολῇ τῇ πρὸς Φάβιον, Ἀντιοχείων ἐπίσκοπον, MA 41 1

1—4 vgl. Georg. Synk. 688, 21—689, 1

ATERBDM Σ^{arm} A

3 ἀπῆντετό ERBDM Synk ἀπῆντα A ἀπηντο T¹ ἀπηντᾶτό Tc Synk
 8 ὑπὸ συνθήματι T¹ BDM ἀπὸ συνθήματος AR ἀπὸ συνθέματος E γρ ἀπὸ συνθή-
 ματος Tc (getilgt) | 9 ἐπεισπεσόντες Tc ERBDM ἐπισπεύδοντες A Synk ἐπι-
 σπένοντες T¹ | 13 ἐνῆς TEBDM Synk ἐνῆς ἦς AR | 16 ὦ AT^r RBD Synk
 8 Tc EM ὄν oder ἂ T¹ | ἱκετεύων AR¹ BM ἱκέτεον TE, R¹ corr., D Synk
 19 ἡξίουν vorseusebianische Interpolation | μου BDM Synk μοι ATER
 22/23 μάρτυρες TERBDM Synk γερόμενοι μάρτυρες A

2 φάβιον Tr auf Rasur, ERBD Synk Tem getilgt, T¹ unleserlich φαβῖνον M
 φαβιανὸν A Σ^{arm} A vgl. zu 594, 14. 614, 16

600 τῶν κατὰ Δέκιον μαρτυρησάντων ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τοὺς ἀγῶνας τοῦτον ἱστορεῖ τὸν τρόπον

- 5 οὐκ ἀπὸ τοῦ βασιλικοῦ προστάγματος ὁ διωγμὸς παρ' ἡμῶν ἤρξατο, ἀλλὰ γὰρ ὅλον ἐνιαυτὸν προύλαβεν, καὶ φθάσας ὁ κακῶν
 τῇ πόλει ταύτῃ μάντις καὶ ποιητής, ὅστις ἐκεῖνος ἦν, ἐκίνησεν καὶ
 παρώρμησεν καθ' ἡμῶν τὰ πλήθη τῶν ἐθνῶν, εἰς τὴν ἐπιχώριον
 αὐτοῦ δεισιδαιμονίαν ἀναρριπίσας· οἱ δ' ἐρεθισθέντες ὑπ' αὐτοῦ καὶ 2
 10 πάσης ἐξουσίας εἰς ἀνοσιουργίαν λαβόμενοι, μόνην εὐσέβειαν τὴν
 θρησκείαν τῶν δαιμόνων ταύτην ὑπέλαβον, τὸ καθ' ἡμῶν φονᾶν.
 πρῶτον οὖν πρεσβύτην, Μητρᾶν ὀνόματι, συναρπάσαντες καὶ κε- 3
 λεύσαντες ἄθεα λέγειν ῥήματα, μὴ πειθόμενον, ξύλοις τε παίοντες
 τὸ σῶμα καὶ καλάμοις ὀξέειν τὸ πρόσωπον καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς
 15 κερτυοῦντες, ἀγαγόντες εἰς τὸ προάστειον, κατελιθοβόλησαν. εἶτα 4
 πιστὴν γυναῖκα, Κοῖνταν καλουμένην, ἐπὶ τὸ εἰδωλεῖον ἀγαγόντες,
 ἡνάγκαζον προσκυνεῖν· ἀποστρεφομένην δὲ καὶ βδελυττομένην ἐκ-
 δήσαντες τῶν ποδῶν διὰ πάσης τῆς πόλεως κατὰ τοῦ τραχέος
 λιθοστρώτου σύροντες προσαρασσομένην τοῖς μυλαιοῖς λίθοις, ἅμα
 20 καὶ μαστιγοῦντες, ἐπὶ τὸν αὐτὸν ἀγαγόντες κατέλευσαν τόπον. εἶδ' 5
 ὁμοθυμαδὸν ἅπαντες ὥρμησαν ἐπὶ τὰς τῶν θεοσεβῶν οἰκίας, καὶ
 οὓς ἐγνώριζον ἕκαστοι γεινιῶντας, ἐπεισεσόντες ἤγον ἐσύλῳν
 602 τε καὶ διήρπαζον, τὰ μὲν τιμιώτερα τῶν κειμηλίων νοσφιζόμενοι,
 τὰ δὲ εὐτελέστερα καὶ ὅσα ἐκ ξύλων ἐπεποιήτο, διαρριπτοῦντες καὶ
 κατακάοντες ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐαλωκνίας ὑπὸ πολεμίων πόλεως παρ-
 εἶχον θέαν. ἐξέκλινον δὲ καὶ ὑπανεχώρουν οἱ ἀδελφοὶ καὶ τὴν ἀρ- 6
 5 παγὴν τῶν ὑπαρχόντων ὁμοίως ἐκείνοις οἷς καὶ Παῦλος ἐμαρτύ-
 ρησεν, μετὰ χαρᾶς προσεδέξαντο. καὶ οὐκ οἶδ' εἴ τις, πλὴν εἰ μὴ
 πού τις εἰς ἐμπεσὼν, μέχρι γε τούτου τὸν κύριον ἡρνήσατο· ἀλλὰ 7
 καὶ τὴν θαυμασιωτάτην τότε παρθένον πρεσβύτην Ἀπολλωνίαν

5—S. 612, 11 Georg. Synk. 689, 1—696, 5

4—6 Hebr. 10, 34

ATERBDM Σ^{arm} A

9 αὐτοῦ TERBDM Synk αὐτοῦς A | 10/11 τὴν θρησκείαν AT¹ERBDM
 Synk καὶ θεραπείαν Tr voreusebianische Interpolation, τὴν θρησκείαν τῶν δαι-
 μόνων strich Valois | 11 τὸ—φονᾶν > Σ^{arm} | 12 οὖν T¹BDM, Tc ge-
 tilgt, μὲν οὖν AER Synk | Μητρᾶν Synk A | 22 ἐπεισεσόντες Tc ER
 ἐπιπεσόντες M ἐπισί||ντες T¹ ἐπισπεύδοντες ABD Synk > Σ^{arm}

2/3 καὶ κατακάοντες BD καὶ κατακλῶντες AR Synk und verbrannten sie
 Σ^{arm} igni cremarent A καὶ κατακλῶντες TemERM > T¹

- 602 >διαλαβόντες, τοὺς μὲν ὀδόντας ἅπαντας κόπτοντες τὰς σιαγόνας
 10 >ἐξήλασαν, πνρὰν δὲ νήσαντες πρὸ τῆς πόλεως ζῶσαν ἡπείλουν
 >κατακαύσειν, εἰ μὴ συνεκφωνήσειεν αὐτοῖς τὰ τῆς ἀσεβείας κηρύγ-
 >ματα. ἡ δὲ ὑποπαραιτησαμένη βραχὺ καὶ ἀνεθείσα, συντόνως ἐπή-
 >δησεν εἰς τὸ πῦρ, καὶ καταπέφλεκται. Σεραπίωνα τε καταλαβόντες 8
 >ἐφέστιον, σκληραῖς βασάνοις αἰκισάμενοι καὶ πάντα τὰ ἄρθρα δια-
 15 >κλάσαντες, ἀπὸ τοῦ ὑπερφύου πρηγῇ κατέρρουσαν. οὐδεμία δὲ ὁδός,
 >οὐ λεωφόρος, οὐ στενωπὸς ἡμῖν βάσιμος ἦν, οὐ νύκτωρ, οὐ μεθ'
 >ἡμέραν, αἰεὶ καὶ πανταχοῦ πάντων κεκραγόντων, εἰ μὴ τὰ δύσφημά
 >τις ἀννυοίῃ ῥήματα, τοῦτον εὐθέως δεῖν σύρεσθαι τε καὶ λίμπρα-
 >σθαι. καὶ ταῦτα ἐπὶ πολὺν μὲν τοῦτον ἤκμασεν τὸν τρόπον, δια- 9
 20 >δεξαμένη δὲ τοὺς ἀθλοὺς ἡ στάσις καὶ πόλεμος ἐμφύλιος τὴν καθ'
 >ἡμῶν ὁμότητα πρὸς ἀλλήλους αὐτῶν ἔτρεψεν, καὶ σμικρὸν μὲν
 >προσανεπνεύσαμεν, ἀσχολίαν τοῦ πρὸς ἡμᾶς θυμοῦ λαβόντων, εὐ-
 604 >θέως δὲ ἡ τῆς βασιλείας ἐκείνης τῆς εὐμενεστέρας ἡμῖν μεταβολή
 >διηγέγεται, καὶ πολὺς ὁ τῆς ἐφ' ἡμᾶς ἀπειλῆς φόβος ἀντείνεται.
 >καὶ δὴ καὶ παρῇν τὸ πρόσταγμα, αὐτὸ σχεδὸν ἐκείνο οἷον τὸ προορη- 10
 >θὲν ὑπὸ τοῦ κυρίου ἡμῶν παρὰ βραχὺ τὸ φοβερώτατον, ὥς, εἰ δυ-
 5 >νατόν, σκανδαλίσαι καὶ τοὺς ἐκλεκτούς. πλὴν πάντες γε κατεπτή- 11
 >χεσαν· καὶ πολλοὶ μὲν εὐθέως τῶν περιφανεστέρων, οἱ μὲν ἀπήν-
 >των δεδιότες, οἱ δὲ δημοσιεύοντες ὑπὸ τῶν πράξεων ἤγοντο, οἱ δὲ
 >ὑπὸ τῶν ἀμφ' αὐτοῖς ἐφείλκοντο· ὀνομαστί τε καλούμενοι ταῖς
 >ἀνάγκαις καὶ ἀνέροις θυσίαις προσήεσαν, οἱ μὲν ὠχρίωντες καὶ
 10 >τρέμοντες, ὥσπερ οὐ θύσοντες, ἀλλ' αὐτοὶ θύματα καὶ σφάγια τοῖς
 >εἰδώλοις ἐσόμενοι, ὥς ὑπὸ πολλοῦ τοῦ περιεστῶτος δήμου χλευήν
 >αὐτοῖς ἐπιφέρεσθαι καὶ δῆλους μὲν εἶναι πρὸς πάντα δειλοὺς ὑπάρ-
 >χοντας, καὶ πρὸς τὸ τεθνάναι καὶ πρὸς τὸ θῦσαι· οἱ δὲ τινες ἐτοι- 12

3—5 Matth. 24, 24 vgl. 24, 8—10

ATERBDM Σarm A

12/13 ἐπήδησεν BDM ἐπεπήδησεν ATER Synk | 18 ἀννυοίῃ AT^eERBD
 ἀννυοῖ T¹M ἀννυεῖ Synk | 19 πολὺ ABDM Synk πολὺν TER | τοῦτον
 ἤκμασε τὸν τρόπον BeD τοῦτον ἤκμαζεν τὸν τρόπον M ἤκμασεν [ἤκμασε TER]
 τοῦτον τὸν τρόπον ATER ἤκμασε τὸν τρόπον B¹ ἤκμασε τὸ πρῶτον Synk
 nach τρόπον + aber wiederum sagte er dass Σarm vgl. zu 610, 6 | 20 ἡ
 στάσις καὶ πόλεμος ἐμφύλιος TERBD¹M Synk στάσις καὶ πόλεμος ἐμφύλιος
 D durch Rasur ἡ στάσις καὶ ὁ πόλεμος ὁ ἐμφύλιος A

4 ἡμῶν TeERBD Σarm ἡ M Synk > AT¹ | παρὰ βραχὺ TERBDM Synk
 ἀποφαίνων A | 12 καὶ interpolirt | πάντα A¹ corr., T¹ corr., ERM πάντα
 A¹T¹BD Synk Σarm | δειλοὺς δ' BD

Eusebius, Kirchengeschichte.

17

604 >μότερον τοῖς βωμοῖς προσέτρεχον, ἰσχυρίζομενοι τῇ θρασυῦτι τὸ
 15 >μηδὲ πρότερον Χριστιανοὶ γεγονέναι, περὶ ὧν ἡ τοῦ κυρίου πρόρ-
 >ρησις ἀληθεστάτη ὅτι δυσκόλως σωθήσονται. τῶν δὲ λοιπῶν οἱ
 >μὲν εἶποντο τούτοις ἐκατέροις, οἱ δὲ ἔφεγον· οἱ δὲ ἠλίσκοντο, καὶ 13
 >τούτων οἱ μὲν ἄχρὶ δεσμῶν καὶ φυλακῆς χωρήσαντες, καὶ τινὲς καὶ
 >πλείονας ἡμέρας καθειροχθέντες, εἴτα καὶ πρὶν ἐπὶ δικαστήριον ἐλ-
 20 >θεῖν, ἐξωμόσαντο, οἱ δὲ καὶ βασάνοις ἐπὶ ποσὸν ἐγκατερέψαντες,
 >πρὸς τὸ ἐξῆς ἀπέειπον. οἱ δὲ στεροὶ καὶ μακάριοι στῦλοι τοῦ κυ- 14
 >ρίου κραταιωθέντες ὑπ' αὐτοῦ καὶ τῆς ἰσχυρᾶς ἐν αὐτοῖς πίστεως
 >ἀξίαν καὶ ἀνάλογον δύναμιν καὶ καρτερίαν λαβόντες, θαναστοὶ
 >γεγόνασιν αὐτοῦ τῆς βασιλείας μάρτυρες· ὧν πρῶτος Ἰουλιανός, 15
 25 >ἄνθρωπος ποδαγρός, μὴ στήναι, μὴ βαδίσαι δυνάμενος, σὺν ἑτέροις
 >δύο τοῖς φέρονσιν αὐτὸν προσήχθη· ὧν ὁ μὲν ἕτερος εὐθὺς ἠρνή-
 >σατο, ὁ δ' ἕτερος, Κρονίων ὀνόματι, ἐπὶ κλινῇ δὲ Εὐνους, καὶ αὐτὸς
 606 >ὁ πρεσβύτερος Ἰουλιανὸς ὁμολογήσαντες τὸν κύριον, διὰ πάσης τῆς
 >πόλεως, μερίστης οὔσης ὥς ἴστε, καμήλοις ἐποχοῦμενοι καὶ μετέωροι
 >μαστιγούμενοι, τέλος ἀσβέστω, περιεχευμένον τοῦ δήμου παντός,
 >κατετάκησαν. στρατιώτης τε αὐτοῖς ἀπαγομένοις παραστάς καὶ τοῖς 16
 5 >ἐφρυβρίζουσιν ἐναντιωθείς, ἐκβοσάντων ἐκείνων προσαχθείς ὁ ἄν-
 >δρειότατος ὀπλομάχος τοῦ θεοῦ Βησαῖς κὰν τῷ μεγάλῳ πολέμῳ τῷ
 >περὶ τῆς εὐσεβείας ἀριστεύσας, ἀπετμήθη τὴν κεφαλὴν. καὶ τις 17
 >ἕτερος, τὸ μὲν γένος Αἰβυς, τὴν δὲ προσηγορίαν ἅμα καὶ τὴν εὐ-
 >λογίαν ἀληθῆς Μάκαρ, προτροπῆς αὐτῷ πολλῆς ὑπὸ τοῦ δικαστοῦ
 10 >πρὸς ἄρνησιν γενομένης, οὐχ ὑπαχθεὶς ζῶν καταπέφλεκται. Ἐπί-
 >μαχος τε μετ' αὐτοὺς καὶ Ἀλέξανδρος μετὰ πολλὴν ὄν ἔμειναν
 >δεσμῶται χρόνον, μυρίας διενεγκόντες ἀλγυδόνας ξυστήρας μάστι-
 >γας, [πυρὶ] ἀσβέστω καὶ οὗτοι διεχύθησαν. καὶ σὺν αὐτοῖς γυναῖκες 18
 >τέσσαρες, Ἀμμωνάριόν τε ἁγία παρθένος, πάνν φιλονεικῶς αὐτὴν
 15 >ἐπὶ πλείστον τοῦ δικαστοῦ βασανίσαντος, ἅτε προαποφνημένην

16 Matth. 19, 23. Marc. 10, 23. Luc. 18, 24

8/9 Matth. 5, 10

ATERBDM Σarm A

3 περιεχευμένον BDM πυρὶ κεχυμένον TER Synk πυρὶ περιεχευμένον A (sie wurden verbrannt) mit Feuer vor allem Volk: Σarm (iubentur) populo inspectante (laniari) A | 4 κατετάκησαν BD usque quo finem vitae in ipsis uerberibus ponerent A κατετάκησαν ATERM Synk Σarm | 6 9ῦ ABDM Synk Σarm γῦ TER domini A | βησαῖς > MΣarm A | 11 ἔμειναν ATER Synk ἐνέμειναν BDM | 13 πυρὶ > Schw, vgl. zu 3 | 14 τε II Synk Σarm falsch, man erwartet μὲν ἢ, in quibus durch Conjectura A

- 606 >ὅτι μηδὲν ὦν ἐκείνος κελεύει φθέγγεται, ἀληθεύσασα τὴν ἐπαγγελίαν, ἀπήχθη· αἱ δὲ λοιπαί, ἡ σεμνοτάτη πρεσβυτίς Μερκουρία καὶ ἡ πολύναις μὲν, οὐχ ὑπὲρ τὸν κύριον δὲ ἀγαπήσασα τὰ τέκνα Διονυσία, καταυδεδθέντος εἰς ἀνήνυτον ἔτι βασανίζειν καὶ ὑπὸ γυναικῶν
 20 >ἡττᾶσθαι τοῦ ἡγεμόνος, σιδήρῳ τεθνῆσιν, μηκέτι βασάνων πείραν
 608 >λαβοῦσαι· τὰς γὰρ ὑπὲρ πασῶν ἡ πρόμαχος Ἀμμωνάριον ἀνεδέδεκτο. Ἦρων δὲ καὶ Ἀτὴρ καὶ Ἰσίδωρος Αἰγύπτιοι καὶ σὺν αὐτοῖς παι- 19
 >δάριον ὡς πεντεκαδεκαέτης ὁ Διόσκορος παρεδόθησαν· καὶ πρῶτον
 >τὸ μειράκιον λόγοις τε ἀπατᾶν ὡς εὐπαράγωγον καὶ βασάνοις κατ-
 5 >αναγκάζειν ὡς εὐένδοτον πειρωμένον, οὐτ' ἐπέσθη οὐτ' εἶξεν ὁ
 >Διόσκορος· τοὺς δὲ λοιποὺς ἀγριώτατα καταξήρας, ἐγκατερέθησαν 20
 >πυρὶ καὶ τούτους ἔδωκεν. τὸν δὲ Διόσκορον ἐλλαμπυνάμενον τε
 >δημοσίᾳ καὶ σοφώτατα πρὸς τὰς ἰδίας πένσεις ἀποκρινάμενον θαν-
 >μάσας, παρήκεν, ὑπέρθεσιν φήσας εἰς μετάνοιαν αὐτῷ διὰ τὴν ἡλι-
 10 >κίαν ἐπιμετρεῖν· καὶ νῦν ὁ θεοπρεπέστατος σὺν ἡμῖν ἐστὶν Διόσκο-
 >ρος, εἰς μακρότερον τὸν ἀγῶνα καὶ διαρκέστερον μέινας τὸν ἄθλον.
 >Νεμεσίῳ δέ τις, κάκεινος Αἰγύπτιος, ἐσκοφαντήθη μὲν ὡς δὴ 21
 >σύννοικος ληστῶν, ἀπολυσάμενος δὲ ταύτην παρὰ τῷ ἑκατοντάρχῳ
 >τὴν ἀλλοτριωτάτην διαβολὴν, καταμηνυθεὶς ὡς Χριστιανὸς ἤκεν
 15 >δεσμώτης ἐπὶ τὸν ἡγούμενον· ὁ δὲ ἀδικώτατος διπλαῖς αὐτὸν ἢ
 >τοὺς ληστὰς ταῖς τε βασάνοις καὶ ταῖς μάστιξιν λυμηνάμενος, με-
 >ταξὺ τῶν ληστῶν κατέφλεξεν τιμηθέντα τὸν μακάριον τῷ τοῦ
 >Χριστοῦ παραδείγματι. ἀθρόον δέ τι σύνταγμα στρατιωτικόν, Ἀμ- 22
 >μων καὶ Ζήρων καὶ Πτολεμαῖος καὶ Ἰγγένης καὶ σὺν αὐτοῖς πρεσβύ-
 20 >της Θεόφιλος, εἰστήκεισαν πρὸ τοῦ δικαστηρίου· κρινομένου δὴ
 >τινος ὡς Χριστιανοῦ καὶ πρὸς ἄρρησιν ἤδη ῥέποντος, ἐπρίοντο
 >οὗτοι παρεστηκότες, καὶ τοῖς τε προσώποις ἐνένευον καὶ τὰς χεῖρας
 >ἀνέτεινον καὶ συνεσχηματίζοντο τοῖς σώμασιν. ἐπιστροφῆς δὲ πάν- 23

ATERBDM Σarm A

16 φθέγγεται BM γρ φθέγγεται D^{1m} φθέγγαιτο ATER Synk φθέγγασθαι D
 | 17—19 αἱ δὲ λοιπαί—Διονυσία] ein vierter Name muss vor Eus ausgefallen
 sein, nach Διονυσία ergänzt, ἡ πρόμαχος [S. 608, 1] missdeutend, et alia Ammo-
 naria A | 18 τὰ τέκνα BDM Synk τὰ τέκνα ἐαντῆς TcER ἐαντῆς τὰ τέκνα AT¹

1 ἀνεδέδεκτο T¹ ἐδέδεκτο BD ἀναδέδεκται M Synk ἀνεδέδεκτο βασάνους AT^r
 ἀναδέδεκτο βασάνους TcER hatte sich dargeboten (ohne βασάνους) Σarm
 | 2 ἀτὴρ ΠΣarm ἀστὴρ Synk Arsīnus A | 13 ἀπολυσάμενος ATER Σarm A
 ἀποδυσάμενος BDM Synk | 13/14 παρὰ τῷ ἑκατοντάρχῳ [ἑκατοντάρχῳ TcER
 Synk] τὴν ἀλλοτριωτάτην ATER Synk Σarm παρὰ τῶν ἑκατονταρχῶν τὴν ἀλλοτριω-
 τάτην M τὴν ἀτοπιωτάτην παρὰ τῶν ἑκατονταρχῶν BD | 14 διαβολὴν BDM
 Synk Σarm κατ' αὐτοῦ διαβολὴν ATER | 18 ἀθρόως Σarm

608 >των πρὸς αὐτοὺς γενομένης, πρὶν τινας αὐτῶν ἄλλως λαβέσθαι,
 25 >φθάσαντες ἐπὶ τὸ βάθρον ἀνέδραμον, εἶναι Χριστιανοὶ λέγοντες,
 610 >ὥς τὸν τε ἡγεμόνα καὶ τοὺς συνέδρους ἐμφόβους γενέσθαι, καὶ τοὺς
 >μὲν κρινομένους εὐθαρσέστατους ἐφ' οἷς πείσονται, φαίνεσθαι, τοὺς
 >δὲ δικάζοντας ἀποδειλιᾶν. καὶ οὗτοι μὲν ἐκ δικαστηρίων ἐνεπόμε-
 >πυσαν καὶ ἡγαλλιάσαντο τῇ μαρτυρίᾳ, θριαμβεύοντος αὐτοὺς ἐν-
 5 >δόξῳ τοῦ θεοῦ.

>ἄλλοι δὲ πλείστοι κατὰ πόλεις καὶ κόμας ὑπὸ τῶν ἐθνῶν MB 42 1
 >διεσπάσθησαν, ὧν ἐνὸς παραδείγματος ἕνεκεν ἐπιμνησθήσομαι. Ἰσχυ-
 >ρίων ἐπετρόπενέν τινα τῶν ἀρχόντων ἐπὶ μισθῷ. τοῦτον ὁ μισθο-
 >δότης ἐκέλευσεν θῦσαι, μὴ πειθόμενον ὑβριῶν, ἐμμένοντα προεπη-
 10 >λάκιζεν, ὑφισταμένου, βακτηρίαν μεγίστην λαβὼν διὰ τῶν ἐντέρων
 >καὶ τῶν σπλάγχνων διώσας, ἀπέκτεινεν. τί δεῖ λέγειν τὸ πλῆθος 2
 >τῶν ἐν ἐρημίαις καὶ ὄρεσιν πλανηθέντων, ὑπὸ λιμοῦ καὶ δίψης καὶ
 >κρύους καὶ νόσων καὶ ληστῶν καὶ θηρίων διεφθαρμένων; ὧν οἱ
 >περιγεγόμενοι τῆς ἐκείνων εἰσὶν ἐκλογῆς καὶ νίκης μάρτυρες, ἐν δὲ
 15 >καὶ τούτων εἰς δῆλωσιν ἔργον παραθήσομαι. Χαιρήμων ἦν ὑπέρ- 3
 >γῆρας τῆς Νείλου καλουμένης πόλεως ἐπίσκοπος. οὗτος εἰς τὸ
 >Ἀραβιον ὄρος ἅμα τῇ συμβῆναι αὐτοῦ φυγῶν, οὐκ ἐπανελήλυθεν.
 >οὐδὲ ἐδυνήθησαν ἰδεῖν οὐκέτι, καίτοι πολλὰ διερευνησάμενοι, οἱ
 >ἀδελφοὶ οὔτε αὐτοὺς οὔτε τὰ σώματα. πολλοὶ δὲ οἱ κατ' αὐτὸ τὸ 4
 20 >Ἀραβικὸν ὄρος ἐξανδραποδισθέντες ὑπὸ βαρβάρων Σαρακηνῶν. ὧν
 >οἱ μὲν μόλις ἐπὶ πολλοῖς χοήμασιν ἐλυτρώθησαν, οἱ δὲ μέχρι νῦν
 >οὐδέπω. καὶ ταῦτα διεξήλθον οὐ μάρτηρ, ἀδελφέ, ἀλλ' ἵνα εἰδῇς
 >ὅσα καὶ ἡλίκα δεινὰ παρ' ἡμῖν συνέβη. ὧν οἱ μᾶλλον πεπειραμένοι
 >πλείονα ἂν εἰδείην.

25 εἴτα τούτοις ἐπιφέρει μετὰ βραχεία λέγων

5

>αὐτοὶ τοίνυν οἱ θεοὶ μάρτυρες παρ' ἡμῖν, οἱ νῦν τοῦ Χριστοῦ
 >πάρεδροι καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ κοινωνοὶ καὶ μέτοχοι τῆς κρίσεως
 >αὐτοῦ καὶ συνδικάζοντες αὐτῷ, τῶν παραπεπτωκότων ἀδελφῶν
 612 >τινας ὑπευθύνους τοῖς τῶν θυσῶν ἐγκλήμασιν γενομένους προσε-
 >λάβοντο, καὶ τὴν ἐπιστροφὴν καὶ μετάνοιαν αὐτῶν ἰδόντες δεκτὴν

4/5 II Kor. 2, 14 — 26—28 Apoc. 20, 4 vgl. I Kor. 6, 2

ATERBDM Σarm A

24 ἄλλως TEBD ὅλως Synk ἄλλως ARM > Σarm

16 πόλεως ἐπίσκοπος BDM Synk ἐπίσκοπος πόλεως ATER | 19 σώματα
 T¹BDM σώματα εὐρον AT^cER Σarm σώματα αὐτῶν Synk | 20 ὧν T^cERM
 Σarm > AT¹BD Synk | 21 νῦν BDM καὶ νῦν ATER Synk

612 >τε γενέσθαι δυναμένην τῷ μὴ βουλομένῳ καθόλου τὸν θάνατον
 >τοῦ ἁμαρτωλοῦ ὥς τὴν μετάνοιαν δοκιμάσαντες, εἰσεδέξαντο καὶ
 5 >συνήγαγον καὶ συνέστησαν καὶ προσευχῶν αὐτοῖς καὶ ἐστιάσεων
 >ἐκοινωνήσαν. τί οὖν ἡμῖν, ἀδελφοί, περὶ τούτων συμβουλευέτε; τί 6
 >ἡμῖν πρακτέον; σύμφηφοι καὶ ὁμογνώμονες αὐτοῖς καταστῶμεν καὶ
 >τὴν κρίσιν αὐτῶν καὶ τὴν χάριν φυλάξωμεν καὶ τοῖς ἐλεηθεῖσιν
 >ὕπ' αὐτῶν χρηστευσώμεθα, ἢ τὴν κρίσιν αὐτῶν ἄδικον ποιησώμεθα
 10 >καὶ δοκιμαστὰς αὐτοὺς τῆς ἐκείνων γνώμης ἐπιστήσωμεν καὶ τὴν
 >χρηστότητα λυπήσωμεν καὶ τὴν τάξιν ἀνασκενάσωμεν;<

Ταῦτα δ' εἰκότως ὁ Διονύσιος παρατίθεται, τὸν περὶ τῶν ἐξη- MF
 σθενηρότων κατὰ τὸν τοῦ διωγμοῦ καιρὸν ἀνακινῶν λόγον, ἐπει- 43 1
 δὴπερ τῇ κατὰ τούτων ἀρθαῖς ὑπερηφανίᾳ Νοουάτος, τῆς Ῥωμαίων
 15 ἐκκλησίας πρεσβύτερος, ὥς μηκέτ' οὔσης αὐτοῖς σωτηρίας ἐλπίδος
 μηδ' εἰ πάντα τὰ εἰς ἐπιστροφὴν γνησίαν καὶ καθαρὰν ἐξομολόγησιν
 ἐπιτελοῖεν, ἰδίας αἰρέσεως τῶν κατὰ λογισμοῦ φησίσουσιν Καθαροὺς
 ἑαυτοὺς ἀποφηνάντων ἀρχηγὸς καθίσταται ἐφ' ᾧ συνόδου μεγίστης 2
 ἐπὶ Ῥώμῃ συγκροτηθείσης ἐξήκοντα μὲν τὸν ἀριθμὸν ἐπισκόπων,
 20 πλείονων δ' ἔτι μᾶλλον πρεσβυτέρων τε καὶ διακόνων, ἰδίως τε
 κατὰ τὰς λοιπὰς ἐπαρχίας τῶν κατὰ χώραν ποιμένων περὶ τοῦ
 πρακτέου διασκεψαμένων, δόγμα παρίσταται τοῖς πᾶσιν, τὸν μὲν
 Νοουάτον ἅμα τοῖς σὺν αὐτῷ συνεπαρθεῖσιν τοὺς τε συνενδοκεῖν
 τῇ μισαδέλφῳ καὶ ἀπανθρωποτάτῃ γνώμῃ τάνδρὸς προαιρουμένους
 614 ἐν ἄλλοτρίοις τῆς ἐκκλησίας ἡγεῖσθαι, τοὺς δὲ τῇ συμφορᾷ περι-
 πετωκότας τῶν ἀδελφῶν λᾶσθαι καὶ θεραπεύειν τοῖς τῆς μετα-
 νοίας φαρμάκοις. ἦλθον δ' οὖν εἰς ἡμᾶς ἐπιστολαὶ Κορνηλίον 3
 Ῥωμαίων ἐπισκόπον πρὸς τὸν τῆς Ἀντιοχείων ἐκκλησίας Φάβιον,
 5 δηλοῦσαι τὰ περὶ τῆς Ῥωμαίων συνόδου καὶ τὰ δόξαντα τοῖς κατὰ
 τὴν Ἰταλίαν καὶ Ἀφρικὴν καὶ τὰς αὐτόθι χώρας, καὶ ἄλλαι πάλιν,

612, 3/4 vgl. Ez. 18, 23, 33, 11. II Petr. 3, 9

ATERBDMΣarm A

9 ἄδεκτον BD, Dion. schrieb ἀνάδικον (Wil) | 10/11 τὴν χρηστότητα
 θεοῦ Σarm | 11 ἀνασκενάσωμεν AT¹M Synk Σarm A ἀνασκενάσωμεν R ἀνα-
 σκενάσωμεν καὶ τὸν θῆ παροξύνωμεν BD ἀνασκενάσωμεν καὶ τὸν θῆ παροξύνωμεν
 TcE | 17/18 καθαρὸς ἑαυτοὺς AER καθαρὸς αὐτοὺς BD καθαρὸς T¹M
 ἑαυτοὺς καθαρὸς Tr [Tc getilgt] | 21 τῶν κατὰ χώραν ποιμένων ATER
 Σarm > BDM A

1/2 περιπετωκότας ABDM πεπιτωκότας TERΣarm | 4 Fabiano A vgl.
 zu 594, 14 | 5 τοῖς BDM A πᾶσι τοῖς ATERΣarm

614 Ῥωμαϊκῇ φωνῇ συντεταγμένοι, Κυπριανοῦ καὶ τῶν ἁμ' αὐτῷ κατὰ
τὴν Ἀφρικὴν, δι' ὧν τὸ καὶ αὐτοὺς συνενδοκεῖν τῷ δεῖν τυγχάνειν
ἐπικουρίας τοὺς πεπειρασμένους ἐνεφαίνετο καὶ τῷ χοῖναι εὐλόγως
10 τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐκκήρυκτον ποιήσασθαι τὸν τῆς ἀρέσεως
ἀρχηγὸν πάντας τε ὁμοίως τοὺς συναπαγομένους αὐτῷ. ταύταις 4
ἄλλῃ τις ἐπιστολὴ συνῆπτο τοῦ Κορνηλίου περὶ τῶν κατὰ τὴν σύν-
οδον ἀρεσάντων καὶ πάλιν ἑτέρα περὶ τῶν κατὰ Νοονάτον πραχ-
θέντων· ἀφ' ἧς καὶ μέρη παραθέσθαι οὐδὲν ἂν κωλύοι, ὅπως εἶδειν
15 τὰ κατ' αὐτὸν οἱ τῇδε ἐντυγχάνοντες τῇ γραφῇ. τὸν δὲ οὖν 5
Φάβιον ἀναδιδάσκων ὁποῖός τις ὁ Νοονάτος γεγόνοι τὸν τρόπον,
αὐτὰ δὲ ταῦτα γράφει ὁ Κορνήλιος

ἵνα δὲ γινῶς ὅτι πρόπαλαι ὀρεγόμενος τῆς ἐπισκοπῆς ὁ θαν-
μασίως οὗτος καὶ κρύπτων ἐν αὐτῷ τὴν προπετῇ ταύτῃ αὐτοῦ
20 ἐπιθυμίαν ἐλάνθανεν, ἐπικαλύμματα τῆς αὐτοῦ ἀπονοίας τῷ κατ'
ἀρχὰς σὺν αὐτῷ τοὺς ὁμολογητὰς ἐσχیزειν χρώμενος, εἰπεῖν βού-
λομαι. Μάξιμος πρεσβύτερος τῶν παρ' ἡμῖν καὶ Οὐρβανός, δις τὴν 6
ἐξ ὁμολογίας δόξαν ἀρίστην καρποσάμενοι, Σιδόνιός τε καὶ Κελε-
ρίνος, ἀνὴρ ὃς πάσας βασάνους διὰ τὸν τοῦ θεοῦ ἔλεον καρτερικῶ-
25 τατα διενέγκας καὶ τῇ ῥώμῃ τῆς αὐτοῦ πίστεως τὸ ἀσθενὲς τῆς
616 σαρκὸς ἐπιρρώσας, κατὰ κράτος νενίκηκεν τὸν ἀντικείμενον, οὗτοι
δὲ οὖν οἱ ἄνδρες κατανοήσαντες αὐτὸν καὶ καταφωράσαντες τὴν
ἐν αὐτῷ πανουργίαν τε καὶ παλιμβολίαν τὰς τε ἐπιουρίας καὶ τὰς
ψευδολογίας καὶ τὴν ἀκοινωνησίαν αὐτοῦ καὶ λυκοφίλιαν, ἐπανῆλθον
5 εἰς τὴν ἁγίαν ἐκκλησίαν, καὶ ἅπαντα αὐτοῦ τὰ τεχνάσματα καὶ
πονηρέματα, ἃ ἐκ πολλοῦ ἔχων ἐν ἑαυτῷ ὑπεστέλλετο, παρόντων
ἱκανῶν τοῦτο μὲν ἐπισκόπων τοῦτο δὲ πρεσβυτέρων καὶ λαϊκῶν
ἄνδρῶν παμπόλλων, ἐξήγγειλαν, ἀποδυνάμενοι καὶ μεταγινώσκοντες
ἐφ' οἷς πεισθέντες τῷ δολερῷ καὶ κακοήθει θηρίῳ πρὸς ὀλίγον
10 χρόνον τῆς ἐκκλησίας ἀπελείφθησαν.

7—11 das Schreiben ist nicht erhalten — 18—S. 622, 15 Georg. Synk.
697, 5—701, 8

ATERBDMΣ^{arm}A

8 ἀφρικὴν T¹BDMΣ^{arm} ἀφρικὴν ἐπισκόπων ATemER | 9 ἐνεφαίνετο
BDM ἐφαίνετο ATER | 16 Fabianum AΣ^{arm} vgl. zu 594, 14 | γεγόνοι
TERe ἐγεγόνοι R¹BD γεγόνοι A ἐγεγόνοι M

8 ἀποδυνάμενοι AM Synk ἀποδυνάμενοι TERBD

616 εἶτα μετὰ βραχεία φησὶν

7

ἀμήχανον ὄσσην, ἀγαπητὲ ἀδελφέ, τροπὴν καὶ μεταβολὴν ἐν
 βραχεὶ καιρῷ ἐθεασάμεθα ἐπ' αὐτοῦ γεγεννημένην. ὁ γάρ τοι λαμ-
 πρότατος καὶ δι' ὁρκῶν φοβερῶν τινῶν πιστούμενος τὸ μὴδ' ὅλως
 15 ἐπισκοπῆς ὀρέγεσθαι, αἰφνίδιον ἐπίσκοπος ὥσπερ ἐκ μαγγάνου τινὸς
 εἰς τὸ μέσον ῥιφὲς ἀναφαίνεται. οὗτος γάρ τοι ὁ δογματιστής, ὁ 8
 τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπιστήμης ὑπερασπιστής, ὁπηνίκα παρασπᾶσθαι
 τε καὶ ὑφαρπάζειν τὴν μὴ δοθεῖσαν αὐτῷ ἄνωθεν ἐπισκοπὴν ἐπε-
 χειρεῖ, δύο ἑαυτῷ κοινωνοὺς, ἀπεγνωκότας τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας,
 20 ἐπελέξατο, ὡς ἂν εἰς βραχὺ τι μέρος καὶ ἐλάχιστον τῆς Ἰταλίας
 ἀποστείλῃ κἀκείθεν ἐπισκόπους τρεῖς, ἀνθρώπους ἀγροίκους καὶ
 ἀπλουστάτους, πλαστῇ τινι ἐπιχειρήσει ἐξαπατήσῃ, διαβεβαιούμενος
 καὶ διυχυρίζόμενος δεῖν αὐτοὺς ἐν τάχει παραγενέσθαι εἰς Ῥώμην,
 618 ὡς δῆθεν πᾶσα ἥτις δῆποτε οὖν διχοστασία γεγονυῖα σὺν καὶ ἐτέ-
 ροις ἐπισκόποις καὶ αὐτῶν μεσιτευσάντων διαλυθῇ· οὗς παραγενο- 9
 μένους, ἅτε δὴ, ὡς ἐφθήμεν λέγοντες, ἀνθρώπους ἀπλουτέρους
 περὶ τὰς τῶν πονηρῶν μηχανὰς τε καὶ ῥαδιουργίας, συγκλεισθέντας
 5 ὑπὸ τινῶν ὁμοίων αὐτῷ τεταραγμένων ἀνθρώπων, ὧρα δεκάτη,
 μεθύνοντας καὶ κραυπαλῶντας, μετὰ βίας ἠνάγκασεν εἰκονικῇ τινι
 καὶ ματαίᾳ χειρεπιθεσίᾳ ἐπισκοπὴν αὐτῷ δοῦναι, ἣν ἐνέδρα καὶ
 πανουργία, μὴ ἐπιβάλλουσαν αὐτῷ, ἐκδικεῖ· ἐξ ὧν εἰς μετ' οὐ πολὺ 10
 ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἀποδυνάμενος καὶ ἐξομολογούμενος
 10 τὸ ἑαυτοῦ ἀμάρτημα, ᾧ καὶ ἐκοινωνήσαμεν λαϊκῷ, ὑπὲρ αὐτοῦ δεη-
 θέντος παντὸς τοῦ παρόντος λαοῦ· καὶ τῶν λοιπῶν δὲ ἐπισκόπων
 διαδόχους εἰς τοὺς τόπους, ἐν οἷς ἦσαν, χειροτονήσαντες ἀπεστάλ-
 καμεν. ὁ ἐκδικητὴς οὖν τοῦ εὐαγγελίου οὐκ ἠπίστατο ἕνα ἐπίσκο- 11
 πον δεῖν εἶναι ἐν καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, ἐν ᾗ οὐκ ἡγνόει, πῶς γάρ;
 15 πρεσβυτέρους εἶναι τεσσαράκοντα ἕξ, διακόνους ἑπτὰ, ὑποδιακόνους
 ἑπτὰ, ἀκολούθους δύο καὶ τεσσαράκοντα, ἐξορκιστὰς δὲ καὶ ἀνα-
 γνώστας ἅμα πνελωροὺς δύο καὶ πεντήκοντα, χήρας σὺν θλιβομένοις
 ὑπὲρ τὰς χιλίας πεντακοσίας, οὗς πάντας ἢ τοῦ δεσπότου χάρις
 καὶ φιλανθρωπία διατρέφει· ὃν οὐδὲ τοσοῦτο πλῆθος καὶ οὕτως 12

ATERBDM Σarm A

17 παρασπᾶσθαι ATER παρασπᾶσθαι Synk περισπᾶσθαι BDM

5 τεταραγμένων T¹BDM Synk Σarm τεταγμένων A, T durch Rasur, ER

8/9 εἰς μετ' οὐ πολὺ ἐπανῆλθεν M Synk A Σarm εἰς μετ' οὐ πολὺ ἐπανῆλθεν
 BD εἰς οὐ μετὸν πολὺ ἐπανῆλθεν A οὐ μετ' οὐ πολὺ ἐπανῆλθεν εἰς TE οὐ μετ'
 οὐ πολὺ ἐπανῆλθεν R | 10 λαϊκῷ TERBDM Synk ὡς λαϊκῷ A | 11 καὶ
 τῶν λοιπῶν δὲ ABD καὶ τῶν δὲ λοιπῶν TERM τῶν δὲ λοιπῶν Synk

618 ἀναγκαῖον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, διὰ τῆς τοῦ θεοῦ προνοίας πλούσιός τε
21 καὶ πληθύνων ἀριθμὸς μετὰ μεγίστου καὶ ἀναριθμήτου λαοῦ, ἀπὸ
τῆς τοιαύτης ἀπογνώσεώς τε καὶ ἀπαγορεύσεως ἐνέτρεφέν τε καὶ
ἀνεκαλέσατο εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

καὶ αὖθις μεθ' ἕτερα τούτοις προστίθῃσιν ταῦτα

13

25 φέρε δὴ, ἐξῆς εἰπωμεν τίσιν ἔργοις ἢ τίσιν πολιτείαις τεθαροη-
κῶς ἀντεποιήθη τῆς ἐπισκοπῆς. ἀρὰ γε διὰ τὸ ἐξ ἀρχῆς ἐν τῇ ἐκ-
620 κλησίᾳ ἀνестράφθαι καὶ πολλοὺς ἁγῶνας ὑπὲρ αὐτῆς ἡγωνίσθαι
καὶ ἐν κινδύνοις πολλοῖς τε καὶ μεγάλοις ἕνεκα τῆς θεοσεβείας γε-
γονέναι; ἀλλ' οὐκ ἔστιν· ὃ γε ἀφορμὴ τοῦ πιστεῦσαι γέγονεν ὁ 14
σατανᾶς, φοιτήσας εἰς αὐτὸν καὶ οἰκήσας ἐν αὐτῷ χρόνον ἱκανόν·
5 ὃς βοηθοῦμενος ὑπὸ τῶν ἐποριστῶν νόσῳ περιπεσὼν χαλεπῇ καὶ
ἀποθανεῖσθαι ὅσον οὐδέπω νομιζόμενος, ἐν αὐτῇ τῇ κλίνῃ, οὐ
ἔκειτο, περιχυθεὶς ἔλαβεν, εἰ γε χρὴ λέγειν τὸν τοιοῦτον εἰληφέναι.
οὐ μὴν οὐδὲ τῶν λοιπῶν ἔτυχεν, διαφυγὼν τὴν νόσον, ὣν χρὴ 15
μεταλαμβάνειν κατὰ τὸν τῆς ἐκκλησίας κανόνα, τοῦ τε σφραγισθῆναι
10 ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου· τούτων δὲ μὴ τυγῶν, πῶς ἂν τοῦ ἁγίου πνεύ-
ματος ἔτυχεν;

καὶ πάλιν μετὰ βραχεία φησὶν

16

ὁ διὰ δειλίαν καὶ φιλοζωίαν ἐν τῷ καιρῷ τῆς διώξεως πρεσβύ-
τερον εἶναι ἑαυτὸν ἀρνησάμενος. ἀξιούμενος γὰρ καὶ παρακαλού-
15 μενος ὑπὸ τῶν διακόνων, ἢ ἐξεληθὼν τοῦ οἰκίσκου, ἐν ᾧ καθέλωξεν
ἑαυτὸν, βοηθήσῃ τοῖς ἀδελφοῖς ὅσα θέμις καὶ ὅσα δυνατόν πρεσβύ-
τέρῳ κινδυνεύουσιν ἀδελφοῖς καὶ ἐπικουρίας δεδομένοις βοηθεῖν,
τοσοῦτον ἀπέσχετο τοῦ πειθαρχῆσαι παρακαλοῦσι τοῖς διακόνοις, ὥς
καὶ χαλεπαίνοντα ἀπιέναι καὶ ἀπαλλάττεσθαι μὴ γὰρ ἔτι βούλεσθαι
20 πρεσβύτερος εἶναι ἔφη, ἑτέρας γὰρ εἶναι φιλοσοφίας ἐραστής.

ὑπερβὰς δ' ὀλίγα, τούτοις πάλιν ἐπιφέρει λέγων

17

καταλιπὼν γὰρ ὁ λαμπρὸς οὗτος τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ, ἐν
ᾗ πιστεύσας κατηξιώθη τοῦ πρεσβυτερίου κατὰ χάριν τοῦ ἐπισκόπου

ATERBDM Σ^{arm} A

25 δὴ ATER Synk δ' BD δὲ M

3 ὡ γὰρ ATER Σ^{arm} 3 γὰρ Synk ὡς BDM | 5 ἐποριστῶν Synk

10 τούτου BD, Cornelius schrieb entweder τοῦ δὲ σφραγισθῆναι ὑπὸ τοῦ ἐπι-
σκόπου μὴ τυγῶν oder τούτων δὲ μὴ τυγῶν

620 >τοῦ ἐπιθέντος αὐτῷ χεῖρα εἰς πρεσβυτερίου κλῆρον, ὃς διακωνό-
 25 >μενος ὑπὸ παντὸς τοῦ κλήρου, ἀλλὰ καὶ λαϊκῶν πολλῶν, ἐπεὶ μὴ
 622 >ἔξδὸν ἦν τὸν ἐν κλίνῃ διὰ νόσον περιχυθέντα, ὥσπερ καὶ οὗτος, εἰς
 >κλῆρόν τινα γενέσθαι, ἡξίωσεν συγχωρηθῆναι αὐτῷ τοῦτον μόνον
 >χειροτονῆσαι.

εἰτ' ἄλλο τι τούτοις χεῖριστον προστίθῃσιν τῶν τοῦ ἀνδρός 18
 5 ἀτοπημάτων, λέγων οὕτως

>ποιήσας γὰρ τὰς προσφορὰς καὶ διανέμων ἐκάστῳ τὸ μέρος καὶ
 >ἐπιδιδούς τοῦτο, ὁμνῶειν ἀντὶ τοῦ εὐλογεῖν τοὺς ταλαιπώρους
 >ἀνθρώπους ἀναγκάζει, κατέχων ἀμφοτέραις ταῖς χερσὶ τὰς τοῦ λα-
 >βόντος καὶ μὴ ἀφίεις, ἔστ' ἂν ὁμνύοντες εἰπωσιν ταῦτα (τοῖς γὰρ
 10 >ἐκείνου χρήσομαι λόγοις)· >ὁμοσὸν μοι κατὰ τοῦ αἵματος καὶ τοῦ
 >σώματος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μηδέποτε με καταλιπεῖν
 >καὶ ἐπιστρέψαι πρὸς Κορνήλιον· καὶ ὁ ἄθλιος ἄνθρωπος οὐ πρό- 19
 >τερον γένηται, εἰ μὴ πρότερον αὐτῷ καταράσαιοτο, καὶ ἀντὶ τοῦ εἰ-
 >πεῖν λαμβάνοντα τὸν ἄρτον ἐκεῖνον τὸ ἀμήν, >οὐκ ἐπανήξω πρὸς
 15 >Κορνήλιον· λέγει.

καὶ μεθ' ἕτερα πάλιν ταῦτά φησιν

20

>ἤδη δὲ ἴσθι γεγυμνωσθαι καὶ ἔρημον γεγονέναι, καταλιμπανόν-
 >των αὐτὸν καθ' ἡμέραν ἐκάστην τῶν ἀδελφῶν καὶ εἰς τὴν ἐκκλη-
 >σίαν ἐπανερχομένων· ὃν καὶ Μωσῆς, ὁ μακάριος μάρτυς, ὁ παρ'
 20 >ἡμῖν ἐναγχος μαρτυρήσας καλὴν τινα καὶ θανμαστὴν μαρτυρίαν,
 >ἔτι ὢν ἐν κόσμῳ, κατιδὼν αὐτοῦ τὴν θρασύτητα καὶ τὴν ἀπόνοιαν,
 >ἀκοινώνητον ἐποίησεν σὺν τοῖς πέντε πρεσβυτέροις τοῖς ἅμα αὐτῷ
 >ἀποσχίσασιν ἑαυτοὺς τῆς ἐκκλησίας.

καὶ ἐπὶ τέλει δὲ τῆς ἐπιστολῆς τῶν ἐπὶ τῆς Ρώμης παραγενο- 21
 25 μένων ἐπισκόπων τῆς τε τοῦ Νουνάτου κατεγνωκότων ἀβελτηρίας
 κατάλογον πεποίηται, ὁμοῦ τὰ τε ὀνόματα καὶ ἧς ὁ καθεὶς αὐτῶν

ATERBDM Σarm A

1 ἐν κλίνῃ BDM ἐπὶ κλίνῃ TE Synk ἐπὶ κλίνῃ AR | 4 τούτοις χεί-
 ριστον BDM χείριστον τούτοις ATER | 9 ἀφίεις TeERBDM ἀφίεις AT¹ Synk
 10/11 αἵματος καὶ τοῦ σώματος BDM σώματος καὶ τοῦ αἵματος A σώματος καὶ
 αἵματος TER Synk bei dem Leibe und Blute Σarm | 14 οὐκ ἐπανήξω Σarm
 οὐκέτι ἀνήξω II οὐκέτι ἐπανήξω Synk τὸ μὴ ἐπανήκειν Nikephoros 6, 3

624 προηγείτο παροιχίας, ἐπισημαινόμενος, τῶν τε μὴ παραγενομένων 22
μὲν ἐπὶ τῆς Ῥώμης, συνενδοκησάντων δὲ διὰ γραμμάτων τῇ τῶν
προειρημένων ψήφῳ τὰς προσηγορίας ὁμοῦ καὶ τὰς πόλεις, ὅθεν
ἐκαστος ὁρμώμενος ἐπέστελλεν, μνημονεύει. ταῦτα μὲν ὁ Κορνήλιος
5 Φαβίῳ Ἀντιοχείας ἐπισκόπῳ δηλῶν ἔγραψεν·

τῷ δ' αὐτῷ τούτῳ Φαβίῳ, ὑποκατακλινομένῳ πως τῷ σχίσματι, MA 44 1
καὶ Διονύσιος ὁ κατ' Ἀλεξάνδρειαν ἐπιστείλας πολλά τε καὶ ἄλλα
περὶ μετανόας ἐν τοῖς πρὸς αὐτὸν γράμμασιν διελθὼν τῶν τε κατ'
Ἀλεξάνδρειαν ἑναγγος τότε μαρτυρησάντων τοὺς ἀγῶνας διῶν, μετὰ
10 τῆς ἄλλης ἱστορίας πρᾶγμα τι μεστὸν θαύματος διηγείται, ὃ καὶ
αὐτὸ ἀναγκαῖον τῇδε παραδοῦναι τῇ γραφῇ, οὕτως ἔχον

ἔν δέ σοι τοῦτο παράδειγμα παρ' ἡμῖν συμβεβηκὸς ἐκθήσομαι. 2
Ἐραπίων τις ἦν παρ' ἡμῖν, πιστὸς γέρον, ἀμέμπως μὲν τὸν
πολὺν διαβιώσας χρόνον, ἐν δὲ τῷ πειρασμῷ πεσὼν. οὗτος πολ-
15 λὰκις ἐδεῖτο, καὶ οὐδεὶς προσεῖχεν αὐτῷ· καὶ γὰρ ἐτεθύνει. ἐν νόσῳ
δὲ γενόμενος, τριῶν ἑξῆς ἡμερῶν ἄφρονος καὶ ἀναίσθητος διετέ-
λεσεν, βραχὺ δὲ ἀνασφήλας τῇ τετάρτῃ προσεκαλέσατο τὸν θυγα- 3
τριδοῦν, καὶ ἕως με τίνος φησὶν ὧ τέκνον, κατέχετε; δέομαι,
σπεύσατε, καὶ με θᾶττον ἀπολύσατε, τῶν πρεσβυτέρων μοί τινα
20 κάλεσον. καὶ ταῦτα εἰπὼν, πάλιν ἦν ἄφρονος. ἔδραμεν ὁ παῖς 4
ἐπὶ τὸν πρεσβύτερον· νύξ δὲ ἦν, κακείνος ἡσθάνει. ἀφικέσθαι μὲν
οὐκ ἐδυνήθη, ἐντολῆς δὲ ὑπ' ἐμοῦ δεδομένης τοὺς ἀπαλλαττομένους
τοῦ βίου, εἰ δέοιντο, καὶ μάλιστα εἰ καὶ πρότερον ἰκετεύσαντες
τύχοιεν, ἀφίεσθαι, ἵν' εὐέλπιδες ἀπαλλάττονται, βραχὺ τῆς εὐχα-
25 ριστίας ἔδωκεν τῷ παιδαρίῳ, ἀποβρέξαι κελεύσας καὶ τῷ πρεσβύτῃ
κατὰ τοῦ στόματος ἐπιστάξαι. ἐπανήκεν ὁ παῖς φέρον, ἐγγὺς τε 5
626 γενομένου, πρὶν εἰσελθεῖν, ἀνενέγκας πάλιν ὁ Ἐραπίων ἡκεῖ
ἔφη τέκνον; καὶ ὁ μὲν πρεσβύτερος ἐλθεῖν οὐκ ἠδυνήθη, σὺ δὲ
ποιήσον ταχέως τὸ προσταχθὲν καὶ ἀπάλλαττέ με. ἀπέβρεξεν ὁ
παῖς καὶ ἅμα τε ἐνέχεεν τῷ στόματι καὶ μικρὸν ἐκείνος κατα-

12—S. 626, 7 Georg. Synk. 702, 2—703, 3 — 13—S. 626, 7 vgl. Zonar. 12
p. 135, 10—136, 2

ATERBDM Σarm A

6 σχίσματι AR^eDM σχήματι TER¹B | 17/18 filiam suam A | 18 μέχρι
με — τέκνον BDM μέχρι — τέκνον με ATER Synk | 21 μὲν T¹BM Synk μὲν
οὖν AT^eTr^eRD

2 nach τέκνον + und er sagte zu ihm dass Σarm | nach ἠδυνήθη + er
sagte zu ihm Σarm

626 >βροχθίσας εὐθέως ἀπέδωκεν τὸ πνεῦμα. ἃρ' οὐκ ἐναργῶς διετηρήθη 6
6 >καὶ παρέμεινεν, ἕως λυθῇ καὶ τῆς ἁμαρτίας ἐξαλειφθείσης ἐπὶ πολ-
>λοῖς οἷς ἔπραξεν καλοῖς ὁμολογηθῆναι δυνηθῇ;<

ταῦτα ὁ Διονύσιος.

Ἴδωμεν δ' ὁ αὐτὸς ὅποια καὶ τῷ Νοονάτῳ διεχάραξεν, ταράττοντι ME 45
10 τηρικὰδε τὴν Ρωμαίων ἀδελφότητα· ἐπειδὴ οὖν τῆς ἀποστασίας καὶ
τοῦ σχίσματος πρόφασιν ἐποιεῖτο τῶν ἀδελφῶν τινας, ὥς δὴ πρὸς
αὐτῶν ἐπὶ τοῦτ' ἐλθεῖν ἐκβεβιασμένος, ὅρα τίνα τρόπον αὐτῷ γράφει·

>Διονύσιος Νοουατιανῷ ἀδελφῷ χαίρειν. εἰ ἄκων, ὥς φῆς, ἤχθης,
>δείξεις ἀναχωρήσας ἐκὼν. ἔδει μὲν γὰρ καὶ πᾶν ὅτι οὖν παθεῖν
15 >ὑπὲρ τοῦ μὴ διακόψαι τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ, καὶ ἦν οὐκ ἄδοξο-
>τέρα τῆς ἕνεκεν τοῦ μὴ εἰδωλολατρῆσαι γινομένης ἢ ἕνεκεν τοῦ μὴ
>σχίσαι μαρτυρία, κατ' ἐμὲ δὲ καὶ μείζων. ἐκεῖ μὲν γὰρ ὑπὲρ μιᾶς
>τις τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς, ἐνταῦθα δὲ ὑπὲρ ὅλης τῆς ἐκκλησίας μαρ-
>τυρεῖ. καὶ νῦν δὲ εἰ πείσαις ἢ βιάσαι τοὺς ἀδελφούς εἰς ὁμόνοιαν
20 >ἐλθεῖν, μεῖζον ἔσται σοι τοῦ σφάλματος τὸ κατόρθωμα, καὶ τὸ μὲν
>οὐ λογισθήσεται, τὸ δὲ ἐπαινεθήσεται. εἰ δὲ ἀπειθούντων ἀδυνα-
>τοίης, σφῶζον σφῶζε τὴν σεαυτοῦ ψυχὴν. ἐρρωσθαί σε, ἐχόμενον τῆς
>εἰρήνης ἐν κυρίῳ, εὐχομαι.

Ταῦτα καὶ πρὸς τὸν Νοονάτον· γράφει δὲ καὶ τοῖς κατ' Αἰ- M^s 46 1
γυπτον ἐπιστολὴν περὶ μετανόιας, ἐν ἣ τὰ δόξαντα αὐτῷ περὶ
628 τῶν ὑποπεπωκότων παρατέθειται, τάξεις παραπτωμάτων δια-
γράφας. καὶ πρὸς Κόλωνα (τῆς Ἑρμοπολιτῶν δὲ παροικίας 2
ἐπίσκοπος ἦν οὗτος) ἰδία τις περὶ μετανόιας αὐτοῦ φέρεται γραφὴ
καὶ ἄλλη ἐπιστρεπτικὴ πρὸς τὸ κατ' Ἀλεξάνδρειαν αὐτοῦ ποι-
5 μιον. ἐν τούτοις ἐστὶν καὶ ἡ περὶ μαρτυρίου πρὸς τὸν Ὠρι-

6/7 vgl. Matth. 10, 32. Luc. 12, 8. Apoc. 3, 5 — 13—23 Georg. Synk.
703, 4—15 — 22 Gen. 19, 17

ATERBDMΣarm A

13 νοουατιανῷ BD Hieron. de uir. ill. 69 ναυατιανῷ Synk νοονάτω AT ναον-
άτω M νανάτω ER Neotos Σarm Nouato, aber am Schluss [24] haec eadem etiam
Nouatiano scripsit A | ἀδελφῷ BDM Synk τῷ ἀδελφῷ ATER | 14 ἀναχω-
ρήσας TeERMΣarm ἂν ἀναχωρήσας D ἂν ἀναχωρήσεις B ἂν ἀναχωρήσας AT¹
Synk | 19 πείσαις ἢ TrBDA überredest und Σarm πείσαις εἰ T¹ER πείσαις σε
εἰ Synk πείσαις εἰ A πείσαις M

2 κόλωνα TrBDMΣarm Κόλλωνα Synk 704, 1 κόνονα AT¹ER Hieron. de
uir. ill. 69 | 4/5 αὐτοῦ ποίμνιον BDM ποίμνιον αὐτοῦ ATER

628 γένην γραφείσα· καὶ τοῖς κατὰ Λαοδίκειαν ἀδελφοῖς, ὧν προΐστατο
 Θηλυμίδης ἐπίσκοπος, καὶ τοῖς κατὰ Ἀρμενίαν ὁσαύτως περὶ μετα-
 νοίας ἐπιστέλλει, ὧν ἐπεσκόπευεν Μερουζάνης. πρὸς ἅπασιν τού- 3
 τοις καὶ Κορνηλίῳ τῷ κατὰ Ῥώμην γράφει, δεξάμενος αὐτοῦ τὴν
 10 κατὰ τοῦ Νοουάτου ἐπιστολὴν, ᾧ καὶ σημαίνει δηλῶν ἑαυτὸν παρα-
 κεκλησθαι ὑπὸ τε Ἑλένου τοῦ ἐν Ταρσῷ τῆς Κιλικίας ἐπισκόπον
 καὶ τῶν λοιπῶν τῶν σὺν αὐτῷ Φιριλλιανοῦ τε τοῦ ἐν Καππαδοκίᾳ
 καὶ τοῦ κατὰ Παλαιστίνην Θεοκτίστου, ὡς ἂν ἐπὶ τὴν σύνοδον
 ἀπαντήσοι τὴν κατὰ Ἀντιόχειαν, ἔνθα τοῦ Νοουάτου κρατύνειν
 15 τινὲς ἐνεχείρουν τὸ σχίσμα. πρὸς τούτοις ἐπιστέλλει μηνυθῆναι 4
 αὐτῷ Φάβιον μὲν κεκοιμήσθαι, Δημητρίανδον δὲ διάδοχον ἐκεῖνον τῆς
 κατ' Ἀντιόχειαν ἐπισκοπῆς καθεστάναι· γράφει δὲ καὶ περὶ τοῦ ἐν
 Ἱεροσολύμοις αὐτοῖς ῥήμασιν φάσκων

20 ὁ μὲν γὰρ θανατάσιος Ἀλέξανδρος ἐν φρουρᾷ γενόμενος, μακα-
 ρίως ἀνεπαύσατο.

ἔξῃς ταύτῃ καὶ ἑτέρα τις ἐπιστολὴ τοῖς ἐν Ῥώμῃ τοῦ Διονυσίου 5
 φέρεται διακονικὴ διὰ Ἰππολύτου· τοῖς αὐτοῖς δὲ ἄλλην περὶ εἰρή-
 νης διατυπῶνται, καὶ ὁσαύτως περὶ μετανοίας, καὶ αὖ πάλιν ἄλλην
 τοῖς ἐκεῖσε ὁμολογηταῖς, ἔτι τῇ τοῦ Νοουάτου συμφερομένοις γνώμῃ·
 25 τοῖς δὲ αὐτοῖς τούτοις ἑτέρας δύο, μεταθεμένοις ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν,
 ἐπιστέλλει. καὶ ἄλλοις δὲ πλείοσιν ὁμοίως διὰ γραμμάτων ὁμι-
 λήσας, ποικίλας τοῖς ἔτι νῦν σπουδὴν περὶ τοὺς λόγους αὐτοῦ ποι-
 ονμένοις καταλέλοιπεν ὠφελείας.

ATERBDMΣ^{arm}Δ

10 τοῦ ARBD > TEM | 15 ἐνεχείρουν BDM ἐπεχείρουν ATER
 16 Fabiano Δ | 19 θανατάσιος BDMΔΣ^{arm} μακάριος ATER | 22 δε
 > ATER

Z

Τάδε καὶ ἡ ἑβδόμη περιέχει βίβλος τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας

- A Περὶ τῆς Δεκίου καὶ Γάλλου κακοτροπίας.
B Οἱ κατὰ τοῦσδε Ῥωμαίων ἐπίσκοποι.
Γ Ὅπως Κυπριανὸς ἅμα τοῖς κατ' αὐτὸν ἐπισκόποις τοὺς ἐξ αἰρετικῆς πλάνης ἐπιστρέφοντας λουτρῷ δεῖν καθαίρειν πρῶτος ἐδογμάτισεν.
Δ Ὅπως περὶ τούτου Διονύσιος συνέταξεν ἐπιστολάς.
E Περὶ τῆς μετὰ τὸν διωγμὸν εἰρήνης.
ς Περὶ τῆς κατὰ Σαβέλλιον αἵρέσεως.
Z Περὶ τῆς τῶν αἵρετικῶν παμμιάρου πλάνης καὶ τῆς θεοπόμπου ὁράσεως Διονυσίου οὗ τε παρείληφεν ἐκκλησιαστικοῦ κανόνος.
H Περὶ τῆς κατὰ Νουνάτον ἑτεροδοξίας.
Θ Περὶ τοῦ τῶν αἵρετικῶν ἀθέου βαπτίσματος.
I Περὶ Οὐαλεριανοῦ καὶ τοῦ κατ' αὐτὸν διωγμοῦ.
IA Περὶ τῶν τότε Διονυσίῳ καὶ τοῖς κατ' Αἴγυπτον συμβάντων.
IB Περὶ τῶν ἐν Καισαρείᾳ τῆς Παλαιστίνης μαρτυρησάντων.
IF Περὶ τῆς κατὰ Γαλλίηνον εἰρήνης.
IA Οἱ κατ' ἐκεῖνο συνηγμακότες ἐπίσκοποι.
IE Ὅπως κατὰ Καισάρειαν Μαρῖνος ἐμαρτύρησεν.
Is Ἡ κατὰ Ἀστύριον ἱστορία.
IZ Περὶ τῶν κατὰ Πανεάδα σημείων τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν μεγαλονοχίας.
IH Περὶ τοῦ θρόνου Ἰακώβου.
IO Περὶ τῶν ἑορταστικῶν Διονυσίου ἐπιστολῶν, ἔνθα καὶ περὶ τοῦ πάσχα κανονίζει.
K Περὶ τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ συμβάντων.
KA Περὶ τῆς ἐπισκηψάσης νόσου.
KB Περὶ τῆς Γαλλίηνον βασιλείας.
KI' Περὶ Νέπωτος καὶ τοῦ κατ' αὐτὸν σχίσματος.

ΚΑ Περὶ τῆς Ἰωάννου ἀποκαλύψεως.

ΚΕ Περὶ τῶν ἐπιστολῶν Διονυσίου.

Κς Περὶ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως καὶ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συστάσεως
ὑπ' αὐτοῦ αἰρέσεως.

ΚΖ Περὶ τῶν τότε γνωριζομένων διαφανῶν ἐπισκόπων.

ΚΗ Ὅπως ὁ Παῦλος ἀπελεγχθεὶς ἐξεκρηύχθη.

ΚΘ Περὶ τῆς τῶν Μανιχαίων ἑτεροδόξου διαστροφῆς ἄρτι τότε
ἀρξαμένης.

Α Περὶ τῶν καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς διαπρεψάντων ἐκκλησιαστικῶν ἀν-
δρῶν τίνες τε αὐτῶν μέχρι τῆς τῶν ἐκκλησιῶν πολιορκίας
διέμειναν.

636 Τὸν ἑβδομον τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας αὐτῆς ὁ μέγας ἡμῖν
 Ἀλεξανδρέων ἐπίσκοπος Διονύσιος ἰδίαις φωναῖς συνεκπονήσει, τῶν
 καθ' ἑαυτὸν πεπραγμένων ἕκαστα ἐν μέρει δι' ὧν καταλέλοιπεν
 ἐπιστολῶν ὑφηγούμενος· ἐμοὶ δ' ὁ λόγος ἐντεῦθεν ποιῆσεται τὴν
 5 ἀρχήν.

Δέκιον οὐδ' ὅλον ἐπικρατήσαντα θνεῖν ἐτοῖν χρόνον αὐτίκα τε A 1
 ἅμα τοῖς παισὶν κατασφαγέντα Γάλλος διαδέχεται· Ὠριγένης ἐν τούτῳ
 ἐνὸς δέοντα τῆς ζωῆς ἑβδομήκοντα ἀποπλήσας ἔτη, τελευτᾷ. γρά-
 φων γέ τοι ὁ Διονύσιος Ἑρμᾶμμωνι, περὶ τοῦ Γάλλου ταῦτα φάσκει

10 ἄλλ' οὐδὲ Γάλλος ἔγνω τὸ Δεκίον κακὸν οὐδὲ προσεκόπησεν τί
 ποτ' ἐκείνον ἔσφηλεν, ἀλλὰ πρὸς τὸν αὐτὸν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν
 αὐτοῦ γενόμενον ἔπαισε λίθον· ὃς ἐν φερομένης αὐτῷ τῆς βασι-
 λείας καὶ κατὰ νοῦν χωροῦντων τῶν πραγμάτων, τοὺς ἱεροὺς ἄν-
 δρας, τοὺς περὶ τῆς εἰρήνης αὐτοῦ καὶ τῆς ὑγείας πρεσβεύοντας
 15 πρὸς τὸν θεόν, ἤλασεν. οὐκοῦν σὺν ἐκείνοις ἐδίωξεν καὶ τὰς ὑπὲρ
 αὐτοῦ προσευχάς.

ταῦτα μὲν οὖν περὶ τοῦδε·

κατὰ δὲ τὴν Ῥωμαίων πόλιν Κορνηλίον ἔτεσιν ἅμφί τὰ τρία B 2
 τὴν ἐπισκοπὴν διανύσαντος, Λούκιος κατέστη διάδοχος, μηδὲν δ'
 20 οὐδ' ὅλοις οὗτος ὀκτὼ τῇ λειτουργίᾳ διακονησάμενος, Στεφάνῳ τε-
 638 λευτῶν μεταδίδωσι τὸν κλῆρον. τούτῳ τὴν πρώτην ὁ Διονύσιος
 τῶν περὶ βαπτίσματος ἐπιστολῶν διατυπῶνται, ζητήματος οὐ σμι-

10—16 Georg. Synk. 706, 5—12 — 11/12 vgl. Matth. 21, 44. Luc. 20, 18

ATERBDMΣarmA

1 τὸν—ἱστορίας AT τὴν—ἱστορίας M τὸ—ἱστορίας BD τὸν—ἱστορίας
 τόμον ER septimum—librum A auf Decius folgte Gallus, aber im siebenten Buch
 Σarm

1 τοῦτω TERBDM τοῦτω δὲ στεφάνῳ AΣarm

- 38 κροῦ τηρικάδε ἀνακινήθენტος, εἰ δέοι τοὺς ἐξ οἷας δ' οὖν αἰρέσεως
ἐπιστρέφοντας διὰ λουτροῦ καθαίρειν. παλαιοῦ γέ τοι κεκρα-
5 τηκότος ἔθους ἐπὶ τῶν τοιούτων μόνῃ χρῆσθαι τῇ διὰ χειρῶν ἐπι-
θέσεως εὐχῇ, πρῶτος τῶν τότε Κυπριανός, τῆς κατὰ Καρχηδόνα Γ 3
παροιζίας ποιμήν, οὐδ' ἄλλως ἢ διὰ λουτροῦ πρότερον τῆς πλάνης
ἀποκαθηραμένους προσέειπαι δεῖν ἡγεῖτο. ἀλλ' ὁ γε Στέφανος
μὴ δεῖν τι νεώτερον παρὰ τὴν κρατήσανσαν ἀρχῇθεν παράδοσιν ἐπι-
10 καινοτομεῖν οἰόμενος, ἐπὶ τούτῳ διηγανάκει· πλείστα δὲ οὖν αὐτῷ Δ 4
περὶ τούτου διὰ γραμμάτων ὁ Διονύσιος ὁμιλήσας, τελευτῶν δηλοῖ
ὡς ἄρα τοῦ διωγμοῦ λελωφηκότος αἱ πανταχόσε ἐκκλησίαι τὴν κατὰ
Νοονάτον ἀποστραφεῖσαι νεωτεροποιῶν, εἰρήνην πρὸς ἑαυτὰς ἀνει-
λήφεσαν· γράφει δὲ ὧδε
- 15 Ἰσοῦ δὲ νῦν, ἀδελφέ, ὅτι ἡνῶνται πᾶσαι αἱ πρότερον διεσχίσ- Ε 1
μέναι κατὰ τε τὴν ἀνατολὴν ἐκκλησίαι καὶ ἔτι προσωτέρω, καὶ
πάντες εἶδιν ὁμόφρονες οἱ πανταχοῦ προσεστῶτες, χαίροντες καθ'
ὑπερβολὴν ἐπὶ τῇ παρὰ προσδοκίαν εἰρήνῃ γενομένῃ, Δημητρίανος
ἐν Ἀντιοχείᾳ, Θεόκτιστος ἐν Καισαρείᾳ, Μαζαβάνης ἐν Αἰλῇ, Μα-
20 ρίνος ἐν Τύρῳ κοιμηθέντος Ἀλεξάνδρου, Ἡλιόδωρος ἐν Λαοδικείᾳ
ἀναπαυσάμενον Θηλυμίδρον, Ἐλενος ἐν Ταρσῷ καὶ πᾶσαι αἱ τῆς
Κιλικίας ἐκκλησίαι, Φιρμιλιανός καὶ πᾶσα Καππαδοκία· τοὺς γὰρ
περιφανεστέρους μόνους τῶν ἐπισκόπων ὠνόμασα, ἵνα μήτε μήκος
τῇ ἐπιστολῇ μήτε βάρος προσάψω τῷ λόγῳ. αἱ μέντοι Συρίαι ὅλαι 2
καὶ ἡ Ἀραβία, οἷς ἐπαρκεῖτε ἐκάστοτε καὶ οἷς νῦν ἐπεστείλατε, ἡ τε
Μεσοποταμία Πόντος τε καὶ Βιθυνία καὶ συνελόντι εἰπεῖν ἀγαλ-
640 λιώνται πάντες πανταχοῦ τῇ ὁμονοίᾳ καὶ φιλαδελφίᾳ, δοξάζοντες
τὸν θεόν·.

ταῦτα μὲν ὁ Διονύσιος· Στέφανον δ' ἐπὶ δυὸν ἀποπλήσαντα 3
τὴν λειτουργίαν ἔτεσιν, ἔβριστος διαδέχεται. τούτῳ δευτέραν ὁ Διο-
5 νύσιος περὶ βαπτίσματος χαράξας ἐπιστολὴν, ὁμοῦ τὴν Στεφάνου

15—S. 640, 2 Georg. Synk. 708, 3—16

ATERBDMΣ^{arm} A

11 τελευτῶν AT¹BD τελευταῖον TcTrERM | 20 κοιμηθέντος Ἀλεξάνδρου
ΠΣ^{arm} Synk *dormiente in pace Alexandro zu Maxabanes in Hierosolymis* gestellt
A nach Conjectur; voreusebianische Interpolation | 21 ἀναπαυσάμενον Θηλυ-
μίδρον ΠΣ^{arm} Synk > A (mit für Dionys richtiger Conjectur)

4 τούτῳ AT¹DMΣ^{arm} τούτῳ δὲ TcERB | 5 χαράξας BDM ἐγγα-
ράξας ATER

640 καὶ τῶν λοιπῶν ἐπισκόπων γνώμην τε καὶ κρίσιν δηλοῖ, περὶ τοῦ
Στεφάνου λέγων ταῦτα

ἔπεστάλκει μὲν οὖν πρότερον καὶ περὶ Ἑλένου καὶ περὶ Φιρ- 4
μιλιανοῦ καὶ πάντων τῶν τε ἀπὸ Κιλικίας καὶ Καππαδοκίας καὶ
10 ὁῦτον ὅτι Γαλατίας καὶ πάντων τῶν ἐξῆς ὁμορουντων ἐθνῶν, ὡς
οὐδὲ ἐκείνοις κοινωνήσων διὰ τὴν αὐτὴν αὐτὴν αἰτίαν, ἐπειδὴ
τοὺς αἵρετικούς, φησὶν, ἀναβαπτίζουσιν. καὶ σκόπει τὸ μέγεθος τοῦ 5
πράγματος. ὄντως γὰρ δόγματα περὶ τούτου γέγονεν ἐν ταῖς με-
ρίσταις τῶν ἐπισκόπων συνόδοις, ὡς πυρθάνομαι, ὥστε τοὺς προσ-
15 ῖοντας ἀπὸ αἱρέσεων προκατηχηθέντας εἶτα ἀπολούεσθαι καὶ ἀνα-
καθαίρεσθαι τὸν τῆς παλαιᾶς καὶ ἀκαθάρτου ζύμης ῥύπον. καὶ
περὶ τούτων αὐτοῦ πάντων δεόμενος ἐπέστειλα.

καὶ μεθ' ἑτερά φησιν

6

καὶ τοῖς ἀγαπητοῖς δὲ ἡμῶν καὶ συμπρεσβυτέροις Διονυσίῳ καὶ
20 Φιλήμονι, συμψήφοις πρότερον Στεφάνῳ γενομένοις καὶ περὶ τῶν
αὐτῶν μοι γράφουσιν, πρότερον μὲν ὀλίγα, καὶ νῦν δὲ διὰ πλείονων
ἐπέστειλα.

ἀλλὰ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ δηλουμένου ζητήματος 6
σημαίνων δὲ ἐν ταύτῳ καὶ περὶ τῶν κατὰ Σαβέλλιον αἵρετικῶν
642 ὡς κατ' αὐτὸν ἐπιπολαζόντων, ταῦτά φησιν

περὶ γὰρ τοῦ νῦν κινηθέντος ἐν τῇ Πτολεμαίδι τῆς Πεντα-
πόλεως δόγματος, ὄντος ἀσεβοῦς καὶ βλασφημίαν πολλὴν ἔχοντος
5 περὶ τοῦ παντοκράτορος θεοῦ πατρὸς τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ ἀπιστίαν τε πολλὴν περὶ τοῦ μονογενοῦς παιδὸς αὐτοῦ,

8—22 Georg. Synk. 709, 5—18 — 15/16 I Kor. 5, 7

3—11 Georg. Synk. 709, 19—710, 8

ATERBDM Σ^{arm} Δ

10 δῆλον ὅτι TERBDM Synk Σ^{arm} > A | 15 αἱρέσεων BDM Synk αἱ-
ρέσεως ATERΣ^{arm} | ἀπολούεσθαι BDM Synk ἀπολούσασθαι ATER

4 ἔχοντος T¹TrBDM Synk περιέχοντος AT^eER | 5 ὅντος T^eERΣ^{arm}
ὅντος καὶ AT¹TrM Synk Δ ὅντος καὶ πρὸς BD | 6 πολλὴν TER Synk πολλὴν
ἔχοντος ABDMΣ^{arm} | τοῦ ABDM Synk τῆς τοῦ TER | μονογενοῦς ATER
BD Synk Σ^{arm} γενομένου M > Δ

Eusebius, Kirchengeschichte.

18

- 642 >τοῦ πρωτοτόκου πάσης κτίσεως, τοῦ ἐνανθρωπήσαντος λόγον, ἀναι-
 >σθησίαν δὲ τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἐλθόντων ἐκατέρωθεν πρὸς ἐμὲ
 >καὶ προγραμμάτων καὶ τῶν διαλεξομένων ἀδελφῶν, ἐπέστειλά τινα,
 10 >ὥς ἐδυνήθην, παρασχόντος τοῦ θεοῦ, διδασκαλικώτερον ὑφηγού-
 >μενος, ὃν τὰ ἀντίγραφα ἐπεμψά σοι.

καὶ ἐν τῇ τρίτῃ δὲ τῶν περὶ βαπτίσματος, ἣν Φιλήμονι τῷ Z 7 1
 κατὰ Ῥώμην πρεσβυτέρῳ ὁ αὐτὸς γράφει Διονύσιος, ταῦτα παρα-
 τίθεται

- 15 >ἐγὼ δὲ καὶ τοῖς συντάγμασιν καὶ ταῖς παραδόσεσιν τῶν αἱρετικῶν
 >ἐνέτυχον, χαίρων μὲν μόν πρὸς ὀλίγον τὴν ψυχὴν ταῖς παμμιάρσις
 >αὐτῶν ἐνθυμήσεσιν, ὄνῃσιν δ' οὖν ἀπ' αὐτῶν ταύτην λαμβάνων,
 >τὸ ἐξελέγχειν αὐτοὺς παρ' ἐμαυτῷ καὶ πολὺν πλεον βδελύττεσθαι.
 >καὶ δὴ τινος ἀδελφοῦ τῶν πρεσβυτέρων με ἀπείργοντος καὶ δεδιττο- 2
 20 >μένου συμφύρεσθαι τῷ τῆς πονηρίας αὐτῶν βορβόρῳ, λυμανεῖσθαι
 >γὰρ τὴν ψυχὴν τὴν ἐμαυτοῦ, καὶ ἀληθῆ γε λέγοντος, ὥς ἡσθόμην·
 >ὄραμα θεόπεμπτον προσελθὼν ἐπέρωσέν με, καὶ λόγος πρὸς με 3
 >γενόμενος προσέταξεν, διαρρήδην λέγων· «πᾶσιν ἐντύγγανε οἷς ἂν
 644 >εἰς χεῖρας λάβοις· διενθύνειν γὰρ ἕκαστα καὶ δοκιμάζειν ἱκανὸς εἶ,
 >καὶ σοι γέγονεν τοῦτο ἐξ ἀρχῆς καὶ τῆς πίστεως αἰτιον». ἀπεδεξά-
 >μην τὸ ὄραμα, ὥς ἀποστολικῇ φωνῇ συντρέχον τῇ λεγούσῃ πρὸς
 >τοὺς δυνατωτέρους γίνεσθε δόκιμοι τραπεζίται.

- 5 εἰτά τινα περὶ πασῶν εἰπὼν τῶν αἱρέσεων, ἐπιφέρει λέγων 4

- >τοῦτον ἐγὼ τὸν κανόνα καὶ τὸν τύπον παρὰ τοῦ μακαρίου
 >πάπα ἡμῶν Ἡρακλᾶ παρέλαβον. τοὺς γὰρ προσιόντας ἀπὸ τῶν
 >αἱρέσεων, καίτοι τῆς ἐκκλησίας ἀποστάντας, μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἀπο-
 >στάντας, ἀλλὰ συνάγεσθαι μὲν δοκοῦντας, καταμηνυθέντας δὲ ὥς
 10 >προσφοιτῶντάς τινα τῶν ἑτεροδιδασκαλούντων, ἀπελάσας τῆς ἐκ-
 >κλησίας, δεομένους οὐ προσήκατο, ἕως δημοσίᾳ πάντα ὅσα ἀκη-
 >κόασιν παρὰ τοῖς ἀντιδιατιθεμένοις ἐξέφρασεν, καὶ τότε συνήγαγεν

7 Kol. 1, 15 — 15—S. 644, 22 Georg. Synk. 710, 15—712, 1

4 Resch, Logion 43 (TU 5, 116 ff.)

ATERBDMΣ^{arm}Δ

7 τοῦ¹ BDMΣ^{arm} καὶ ATER Synk | τοῦ²—λόγον > Δ | 9 προγραμ-
 μάτων T durch Rasur, ERBDM πρὸ γραμμάτων AT¹Σ^{arm} τῶν γραμμάτων Synk
 | 20 συμφύρεσθαι TeERDM Synk Σ^{arm} συμφέρεσθαι AT¹B

3 <ὄν> τὸ Wendland | 11/12 ἀκηκόασιν (ι RB) ATERBDSynk ἀκηκόεσαν M

644 αὐτοὺς, οὐ δεηθεὶς ἐπ' αὐτῶν ἑτέρου βαπτίσματος· τοῦ γὰρ ἁγίου
 >πρότερον παρ' αὐτοῦ τετυχήκεσαν·.

15 πάλιν δὲ ἐπὶ πολὺ γυμνάσας τὸ πρόβλημα, ταῦτ' ἐπιλέγει 5

>μεμάθηκα καὶ τοῦτο ὅτι μὴ νῦν οἱ ἐν Ἀφρικῇ μόνον τοῦτο
 >παρεισήγαγον, ἀλλὰ καὶ πρὸ πολλοῦ κατὰ τοὺς πρὸ ἡμῶν ἐπισκό-
 >πους ἐν ταῖς πολυανθρωποτάταις ἐκκλησίαις καὶ ταῖς συνόδοις τῶν
 >ἀδελφῶν, ἐν Ἰκονίῳ καὶ Συνάδοις καὶ παρὰ πολλοῖς, τοῦτο ἔδοξεν·
 20 >ὡν τὰς βουλὰς ἀνατρέπων εἰς ἔριν αὐτοὺς καὶ φιλονεικίαν ἐμβα-
 >λεῖν οὐχ ὑπομένω. οὐ γὰρ μετακινήσεις, φησὶν, ὅρια τοῦ πλη-
 >σίον σου, ἃ ἔθεντο οἱ πατέρες σου·.

Ἡ τετάρτη αὐτοῦ τῶν περὶ βαπτίσματος ἐπιστολῶν πρὸς τὸν H 6
 κατὰ Ρώμην ἐγράφη Διονύσιον, τότε μὲν πρεσβείου ἡξιωμένον, οὐκ
 646 εἰς μακρὸν δὲ καὶ τὴν ἐπισκοπὴν τῶν ἐκείσε παρειληφότα· ἐξ ἧς
 γινῶναι πάρεστιν ὅπως καὶ αὐτὸς οὗτος λόγιός τε καὶ θαυμασίος πρὸς
 τοῦ κατ' Ἀλεξάνδρειαν Διονυσίου μεμαρτύρηται. γράφει δὲ αὐτῷ
 μεθ' ἑτέρα τῶν κατὰ Νοουάτον μνημονεύων ἐν τούτοις

5 >Νοουατιανῷ μὲν γὰρ εὐλόγως ἀπεχθανόμεθα, διακόψαντι τὴν 8
 >ἐκκλησίαν καὶ τινὰς τῶν ἀδελφῶν εἰς ἀσεβείας καὶ βλασφημίας ἐλ-
 >χύσαντι καὶ περὶ τοῦ θεοῦ διδασκαλίαν ἀνοσιωτάτην ἐπεισενκλή-
 >σαντι καὶ τὸν χρηστότατον κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ὡς ἀνηλεῇ
 >συκοφαντοῦντι, ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις τὸ λουτρὸν ἀθετοῦντι τὸ ἅγιον
 10 >καὶ τὴν τε πρὸ αὐτοῦ πίστιν καὶ ὁμολογίαν ἀνατρέποντι τό τε
 >πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐξ αὐτῶν, εἰ καὶ τις ἦν ἐλπίς τοῦ παραμεῖναι ἢ
 >καὶ ἐπανελθεῖν πρὸς αὐτοὺς, παντελῶς φυγαδεύοντι·.

Καὶ ἡ πέμπτη δὲ αὐτῷ πρὸς τὸν Ῥωμαίων ἐπίσκοπον Εὐστόν Θ 9 1

21/22 Deut. 19, 14

5—S. 648, 19 Georg. Synk. 712, 8—714, 4

ATERBDM Σarm A

19 συνάδοις II Synk σὺν ἄλλοις Σarm | 20 αὐτοὺς καὶ φιλονεικίαν ATER
 Synk καὶ φιλονεικίαν αὐτοὺς DM καὶ φιλονεικίαν B | 20/21 ἐμβαλεῖν ABD
 ἐμβάλλειν TER Synk ἐνβάλλειν M | 24 πρεσβείον T¹BD πρεσβίον M πρεσβυ-
 τερίου ATr [T^c getilgt] ER

5 νοουατιανῷ AT¹ ναουατιανῷ M ναατιανῷ BD Synk νανάτω ER νοουάτω
 Tr Neolos Σarm

646 γέγραπτο· ἐν ἣ πολλὰ κατὰ τῶν αἰρετικῶν εἰπὼν, τοιοῦτόν τι γε-
15 γονὸς κατ' αὐτὸν ἐκτίθεται, λέγων

καὶ γὰρ ὄντως, ἀδελφέ, καὶ συμβουλῆς δέομαι καὶ γνώμην αὐτοῦ
παρὰ σοῦ, τοιούτου τινός μοι προσελθόντος πράγματος, δεδιὼς μὴ
ἄρα σφάλλομαι. τῶν γὰρ συναγομένων ἀδελφῶν πιστὸς νομίζο- 2
μενος ἀρχαῖος καὶ πρὸ τῆς ἐμῆς χειροτονίας, οἶμαι δὲ καὶ τῆς τοῦ
20 μακαρίου Ἡρακλᾶ καταστάσεως, τῆς συναγωγῆς μετασχόν, τοῖς ὑπό-
γυον βαπτιζομένοις παρατυχόν καὶ τῶν ἐπερωτήσεων καὶ τῶν
ἀποκρίσεων ἐπακούσας, προσῆλθέν μοι κλαίων καὶ καταθρηνῶν
ἐαυτὸν καὶ πίπτων πρὸ τῶν ποδῶν μου, ἐξομολογούμενος μὲν καὶ
ἐξιμνύμενος τὸ βάπτισμα, ὃ παρὰ τοῖς αἰρετικοῖς βεβάπτιστο, μὴ
25 τοῦτο εἶναι μηδὲ ὅλως ἔχειν τινὰ πρὸς τοῦτο κοινωνίαν, ἀσεβείας
γὰρ ἐκεῖνο καὶ βλασφημιῶν πεπληρωσθαι, λέγων δὲ πάνυ τι τὴν 3
ψυχὴν νῦν κατανεύχθαι καὶ μηδὲ παρησίαν ἔχειν ἐπαῖραι τοὺς
648 ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν θεὸν ἀπὸ τῶν ἀνοσίων ἐκείνων ῥημάτων καὶ
πραγμάτων ὀρμώμενος, καὶ διὰ τοῦτο δεόμενος τῆς εὐκρινεστάτης
ταύτης καθάρσεως καὶ παραδοχῆς καὶ χάριτος τυχεῖν· ὅπερ ἐγὼ
μὲν οὐκ ἐτόλμησα ποιῆσαι, φήσας ἀντάρκη τὴν πολυχρόνιον αὐτῷ 4
5 κοινωνίαν εἰς τοῦτο γεγονέναι. εὐχαριστίας γὰρ ἐπακούσαντα καὶ
συνεπιφθεγξάμενον τὸ ἄμην καὶ τραπέζῃ παραστάντα καὶ χεῖρας εἰς
ὑπόδοχὴν τῆς ἁγίας τροφῆς προτείναντα καὶ ταύτην καταδεξάμενον
καὶ τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ κυρίου ἡμῶν μετασχόντα
ἱκανῶς χρόνῳ, οὐκ ἂν ἐξ ὑπαρχῆς ἀνασκευάζειν ἔτι τολμήσαιμι·
10 θαρσεῖν δὲ ἐκέλευον καὶ μετὰ βεβαίας πίστεως καὶ ἀγαθῆς ἐλπίδος
τῇ μετοχῇ τῶν ἁγίων προσιέναι. ὃ δὲ οὐτε περθὼν παύεται πέ-
φρικέν τε τῇ τραπέζῃ προσιέναι καὶ μόλις παρακαλούμενος συν- 5
εστάναι ταῖς προσευχαῖς ἀνέχεται.

ἐπὶ ταῖς προειρημέναις φέρεται τις καὶ ἄλλη τοῦ αὐτοῦ περὶ
15 βαπτίσματος ἐπιστολή, ἐξ αὐτοῦ καὶ ἥς ἡγεῖτο παροικίας Ξύστῳ καὶ 6
τῇ κατὰ Ῥώμην ἐκκλησίᾳ προσπεφωνημένη, ἐν ἣ διὰ μακρᾶς ἀπο-
δείξεως τὸν περὶ τοῦ ὑποκειμένου ζητήματος παρατείνει λόγον. καὶ
ἄλλη δὲ τις αὐτοῦ μετὰ ταύτας φέρεται πρὸς τὸν κατὰ Ῥώμην Διο-
νύσιον, ἡ περὶ Λουκιανοῦ. καὶ περὶ μὲν τούτων τοσαῦτα·

ATERBDM Σ^{arm} A

25 τοῦτο¹ BDM τοιοῦτον AR Synk τοιοῦτο TE | 27 νῦν AT^c ERDM
> T¹ B Σ^{arm}

8 ἡμῶν BDM Σ^{arm} ἡμῶν ἰν χν ATER Synk | 9 ἔτι τολμήσαιμι BD ἐπι-
τολμήσαιμι ATERM Synk | 10 ἐλπίδος TERBDM Synk Σ^{arm} συνειδήσεως A A

648 οἱ γε μὴν ἀμφὶ τὸν Γάλλον οὐδ' ὅλοις ἔτεσιν δύο τὴν ἀρχὴν 1
ἐπικατασχόντες, ἐκποδὼν μεθίστανται, Οὐαλεριανὸς δ' ἅμα παιδί
Γαλλίην διαδέχεται τὴν ἡγεμονίαν. αὐτῷ δὲ οὖν ὁ Διονύσιος 2
οἷα καὶ περὶ τούτου διέξεισιν, ἐκ τῆς πρὸς Ἐρμάμμουνα ἐπιστολῆς
μαθεῖν ἔστιν, ἐν ᾗ τοῦτον ἱστορεῖ τὸν τρόπον

25 »καὶ τῷ Ἰωάννῃ δὲ ὁμοίως ἀποκαλύπτεται· »καὶ ἐδόθη γὰρ
»αὐτῷ*, φησὶν, »στόμα λαλοῦν μεγάλα καὶ βλασφημίαν, καὶ
650 »ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία καὶ μῆνες τεσσαράκοντα δύο*. ἀμφό- 3
»τερα δὲ ἔστιν ἐπὶ Οὐαλεριανοῦ θαυμάσαι καὶ τούτων μάλιστα τὰ
»πρὸ αὐτοῦ ὡς οὕτως ἔσχεν, συννοεῖν ὡς μὲν ἡπιος καὶ φιλόφρων
»ἦν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους τοῦ θεοῦ· οὐδὲ γὰρ ἄλλος τις οὕτω τῶν
5 »πρὸ αὐτοῦ βασιλέων εὖμενῶς καὶ δεξιῶς πρὸς αὐτοὺς διετέθη, οὐδ'
»οἱ λεγθέντες ἀναφανδὸν Χριστιανοὶ γεγονέναι, ὡς ἐκεῖνος οἰκειό-
»τατα ἐν ἀρχῇ καὶ προσφιλέστατα φανερός ἦν αὐτοὺς ἀποδεχόμενος,
»καὶ πᾶς τε ὁ οἶκος αὐτοῦ θεοσεβῶν πεπλήρωτο καὶ ἦν ἐκκλησία
»θεοῦ· ἀποσκευάσασθαι δὲ παρέπεισεν αὐτὸν ὁ διδάσκαλος καὶ τῶν 4
10 »ἀπ' Αἰγύπτου μάγων ἀρχισυνάγωγος, τοὺς μὲν καθαρὸς καὶ ὁσίους
»ἄνδρας κτείνεσθαι καὶ διώκεσθαι κελεύων ὡς ἀντιπάλους καὶ κω-
»λυτάς τῶν παμμιάρων καὶ βδελυκτῶν ἐπασιδῶν ὑπάρχοντας, (καὶ
»γὰρ εἶδεν καὶ ἦσαν ἱκανοί, παρόντες καὶ ὁρώμενοι καὶ μόνον ἐμ-
»πνέοντες καὶ φθεγγόμενοι διασκεδάσαι τὰς τῶν ἀλιτηρίων δαιμόνων
15 »ἐπιβουλὰς), τελετὰς δὲ ἀνάγνους καὶ μαγγανείας ἐξαγίστους καὶ ἱε-
»ροουργίας ἀκαλλιερήτους ἐπιτελεῖν ὑποτιθέμενος, παῖδας ἀθλίους

25—S. 652, 25 Georg. Synk. 718, 7—720, 9 — 25—S. 650, 1 Apoc. 13, 5

ATERBDM Σ^{arm} A

22 διαδέχεται ABDM διαναδέχεται T¹ ἀναδέχεται T^cER | 26 βλασφημίαν
AT¹BD βλάσφημα T^cTrERM Synk blasphemias A > Σ^{arm}

1 ἐξουσία πόλεμον ποιῆσαι ἔμηνες τεσσαράκοντα δύο Apoc | ein Jahr
und zwei Monate Σ^{arm} | 1/2 ἀμφότερα jetzt ohne Beziehung, da das Excerpt
schlecht ausgehoben ist | 2 τούτων ATERM Synk τούτω B τοῦτο D an ihm
Σ^{arm} | τὰ ATERD Synk > BM | 3 πρὸ ABD Synk Σ^{arm} πρὸς M πρῶτα
TER | αὐτοῦ = τοῦ θηρίου = Μακριανοῦ | οὕτως Stroth falsch | συν-
νοεῖν in εὐ νοεῖν corr. Tr εὐ νοεῖν R, Dionysios schrieb (ὡς οὕτως ἔσχεν.) συννόει
(ὡς) | ὡς μὲν T¹ERBDM Synk A ἔως A ὡς γὰρ Tr ὡς (πρότερον) μὲν Wend-
land | 8 καὶ¹ Dittographie zu τε | τε ATERM Synk > BD | ὁ und
αὐτοῦ > M | 9 ὁ διδάσκαλος > B¹Σ^{arm} + Bem, ohne Zusatz unmöglich,
Dionys schrieb ὁ διδάσκαλος <κακῶν> oder dgl., doctorem pessimum magistrum
A nach Conjectur

650 >ἀποσφάττειν καὶ τέκνα θυσιῶν πατέρων καταθύειν καὶ σπλάγγνα
>νεογενῇ διαίρειν καὶ τὰ τοῦ θεοῦ διακόπτειν καὶ καταχορδεύειν
>πλάσματα, ὡς ἐκ τούτων εὐδαιμονήσοντας.

20 καὶ τούτοις γε ἐπιφέρει λέγων

5

652 >καλὰ γοῦν αὐτοῖς Μακριανὸς τῆς ἐλπίζομένης βασιλείας προσή-
>νεγκεν χαριστήρια· ὅς πρότερον μὲν ἐπὶ τῶν καθόλου λόγων λεγό-
>μενος εἶναι βασιλέως, οὐδὲν εὐλογον οὐδὲ καθολικὸν ἐφρόνησεν,
>ἀλλ' ὑποπέπτωκεν ἁρᾷ προφητικῇ τῇ λεγούσῃ >οὐαὶ τοῖς προ-
5 >φητεύουσιν ἀπὸ καρδίας αὐτῶν καὶ τὸ καθόλου μὴ βλέ-
>πουσιν· οὐ γὰρ συνῆκεν τὴν καθόλου πρόνοιαν, οὐδὲ τὴν κρίσιν 6
>ὑπέιδετο τοῦ πρὸ πάντων καὶ διὰ πάντων καὶ ἐπὶ πᾶσιν, δι' ὃ καὶ
>τῆς μὲν καθολικῆς αὐτοῦ ἐκκλησίας γέγονεν πολέμιος, ἡλλοτρίωσεν
>δὲ καὶ ἀπεξένωσεν ἑαυτὸν τοῦ ἐλέους τοῦ θεοῦ καὶ ὡς πορρωτάτω
10 >τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας ἐφυγάδεν, ἐν τούτῳ τὸ ἴδιον ἐπαληθεύων
>ὄνομα.

καὶ πάλιν μεθ' ἑτερά φησιν

7

>ὁ μὲν γὰρ Οὐαλεριανὸς εἰς ταῦτα ὑπὸ τούτου προαχθεὶς, εἰς
>ὕβρεις καὶ ὀνειδισμοὺς ἐκδοθεὶς, κατὰ τὸ ρηθὲν πρὸς Ἡσαΐαν >καὶ
15 >οὗτοι ἐξελέξαντο τὰς ὁδοὺς αὐτῶν καὶ τὰ βδελύγματα
>αὐτῶν, ἃ ἡ ψυχὴ αὐτῶν ἠθέλησεν, καὶ ἐγὼ ἐκλέξομαι τὰ
>ἐμπαίγματα αὐτῶν, καὶ τὰς ἁμαρτίας ἀνταποδώσω αὐ-
>τοῖς· οὗτος δὲ τῇ βασιλείᾳ παρὰ τὴν ἀξίαν ἐπιμανεὶς καὶ τὸν 8
>βασιλείον ὑποδῦναι κόσμον ἀδυνατῶν ἀναπήρῳ τῷ σώματι, τοὺς
20 >δύο παῖδας τὰς πατρός ἀναδεξαμένους ἁμαρτίας προσεστήσατο.
>ἐναργὲς γὰρ ἐπὶ τούτων ἡ πρόρρησις ἦν εἶπεν ὁ θεός >ἀποδιδούς
>ἁμαρτίας πατέρων ἐπὶ τέκνα ἕως τρίτης καὶ τετάρτης
>γενεᾶς τοῖς μισοῦσίν με. τὰς γὰρ ἰδίας πονηρὰς ἐπιθυμίας, 9

4—6 Ezech. 13, 3 — 14—18 Ies. 66, 3. 4 — 21—23 Exod. 20, 5

ATERBDM Σ^{arm} A

18 διακόπτειν Tc [getilgt], ERBDM κατακόπτειν AT¹ Synk | 19 εὐδαι-
μονήσοντας AERM Σ^{arm} εὐδαιμονήσαντας T¹ BD εὐδαιμονήσοῦντα Tr Synk nach
guter Conjectur, aber das Excerpt kann schlecht abgeschnitten sein

1 μακριανὸς ATERB¹ M μακρίνος B durch Rasur, D Synk | 1/2 προσή-
νεγκεν [ε R] ATER Synk προήνεγκεν BDM | 20 Dionysios schrieb ἀναδεξο-
μένους

652 ὃν ἡτύχει, ταῖς τῶν νύων κεφαλαῖς ἐπιβαλὼν, εἰς ἐκείνους τὴν
25 ἑαυτοῦ κακίαν καὶ τὸ πρὸς τὸν θεὸν μῖσος ἐξωμόρξατο·

654 καὶ περὶ μὲν τοῦ Οὐαλεριανοῦ τοσαῦτα ὁ Διονύσιος·

περὶ δὲ τοῦ κατ' αὐτὸν διωγμοῦ σφοδρότατα πνεύσαντος οἷα **IA 11 1**
σὺν ἑτέροις ὁ αὐτὸς διὰ τὴν εἰς τὸν τῶν ὅλων θεὸν εὐσέβειαν
ὑπέστη, δηλώσουσιν αἱ αὐτοῦ φωναὶ ἅς πρὸς Γερμανὸν τῶν κατ'
5 αὐτὸν ἐπισκόπων κακῶς ἀγορεύειν αὐτὸν πειρώμενον ἀποτεινόμενος, τοῦτον παρατίθεται τὸν τρόπον

ἑλὼς ἀφροσύνην δὲ κινδυνεύω πολλὴν καὶ ἀναισθησίαν ὄντως 2
ἔμπεσεῖν, εἰς ἀνάγκην συμβιβαζόμενος τοῦ διηγέσθαι τὴν θαναστὴν
περὶ ἡμᾶς οἰκονομίαν τοῦ θεοῦ· ἀλλ' ἐπεὶ μυστήριον, φησὶν, βασι-
10 λείως κρύψαι καλόν, τὰ δὲ ἔργα τοῦ θεοῦ ἀνακαλύπτειν
ἔνδοξον, ὁμόσε χωρήσω τῇ Γερμανοῦ βίᾳ. ἤκον πρὸς Αἰμιλιανόν, 3
οὐ μόνος, ἡκολούθησαν δέ μοι συμπρεσβύτερός τέ μου Μάξιμος καὶ
διάκονοι Φαῦστος Εὐσέβιος Χαιρήμων, καὶ τις τῶν ἀπὸ Ῥώμης
παρόντων ἀδελφῶν ἡμῖν συνεισῆλθεν. Αἰμιλιανὸς δὲ οὐκ εἶπέν μοι 4
15 προηγουμένως «μὴ σύναγε». περιττὸν γὰρ τοῦτο ἦν αὐτῷ καὶ τὸ
τελευταῖον, ἐπὶ τὸ πρῶτον ἀνατρέχοντι· οὐ γὰρ περὶ τοῦ μὴ συνά-
γειν ἑτέρους ὁ λόγος ἦν αὐτῷ, ἀλλὰ περὶ τοῦ μηδ' αὐτοὺς ἡμᾶς
εἶναι Χριστιανούς, καὶ τούτου προσέταττεν πεπαῦσθαι, εἰ μετα-
βαλοίμην ἐγώ, καὶ τοὺς ἄλλους ἐψεσθαι μοι νομίζων. ἀπεκρινάμην 5
20 δὲ οὐκ ἀπεικίστως οὐδὲ μακρὰν τοῦ «πειθαρχεῖν δεῖ θεῷ μᾶλ-
λον ἢ ἀνθρώποις», ἀλλ' ἀντικρὺς διεμαρτυράμην ὅτι τὸν θεὸν
τὸν ὄντα μόνον καὶ οὐδένα ἕτερον σέβω οὐδ' ἂν μεταθείμην οὐδὲ
656 πανοσίαμην ποτὲ Χριστιανὸς εἶναι. ἐπὶ τούτοις ἐκέλευσεν ἡμᾶς ἀπελ-
θεῖν εἰς κόμην πλησίον τῆς ἐρήμου καλουμένην Κεφρώ. αὐτῶν δὲ 6
ἐπακούσατε τῶν ἐπ' ἀμφοτέρων λεχθέντων ὡς ὑπεμνηματίσθη.

ἑισαχθέντων Διονυσίου καὶ Φαύστου καὶ Μαξίμου καὶ Μαγ-
5 κέλλου καὶ Χαιρήμονος Αἰμιλιανὸς διέπων τὴν ἡγεμονίαν εἶπεν·

7 vgl. II Kor. 11, 17 — 9—11 Tob. 12, 7 — 20/21 Act. 5, 29

ATERBDM Σ^{arm} A

24 ἡτύχει BD Synk εἰ τύχοι M ἡτύχει ATER Σ^{arm}

9 ἐπεὶ BDM ἐπειδὴ ATER | 13 φαῦστος εὐσέβιος χαιρήμων BDM φαῦστος
εὐσέβιος καὶ χαιρήμων TER Σ^{arm} φαῦστος καὶ εὐσέβιος καὶ χαιρήμων A

15 τοῦτο ἦν αὐτῷ BDM ἦν αὐτῷ τοῦτο ATER | 18 εἰ AT' RM Σ^{arm} εἰ μὴ Tr
[Te getilgt] EBD | 19 ἐγὼ T' Tr [Te getilgt] RBD ἐγὼ δὲ M ἐγὼ τε E ἔγωγε

A | 22 σέβω BDM Σ^{arm} σέβων ATER

2 δὲ BD δ' M τε ATER

656 »καὶ ἀγράφως ὑμῖν διελέχθην περὶ τῆς φιλανθρωπίας τῶν κυρίων
 ἡμῶν ἢ περὶ ὑμᾶς κέχρηται· δεδώκασιν γὰρ ἑξουσίαν ὑμῖν σωτη- 7
 ρίας, εἰ βούλοισθε ἐπὶ τὸ κατὰ φύσιν τρέπεσθαι καὶ θεοὺς τοὺς
 σφύζοντας αὐτῶν τὴν βασιλείαν προσκυνεῖν, ἐπιλαθέσθαι δὲ τῶν
 10 παρὰ φύσιν. τί οὖν φατὲ πρὸς ταῦτα; οὐδὲ γὰρ ἀχαρίστους ὑμᾶς
 ἔσεσθαι περὶ τὴν φιλανθρωπίαν αὐτῶν προσδοκῶ, ἐπειδήπερ ἐπὶ
 τὰ βελτίω ὑμᾶς προτρέπονται.

Διονύσιος ἀπεκρίνατο· οὐ πάντες πάντας προσκυνοῦσι θεοὺς, 8
 ἀλλ' ἕκαστοι τινάς, οὓς νομίζουσιν. ἡμεῖς τοίνυν τὸν ἕνα θεὸν καὶ
 15 δημιουργὸν τῶν ἀπάντων, τὸν καὶ τὴν βασιλείαν ἐγκειρίσαντα τοῖς
 θεοφιλεστάτοις Οὐαλεριανῷ καὶ Γαλλιῇνῳ Σεβαστοῖς, τοῦτον καὶ
 σέβομεν καὶ προσκυνοῦμεν, καὶ τούτῳ διηνεκῶς ὑπὲρ τῆς βασιλείας
 αὐτῶν, ὅπως ἀσάλευτος διαμείνῃ, προσευχόμεθα.

Αἰμιλιανὸς διέπων τὴν ἡγεμονίαν αὐτοῖς εἶπεν· τίς γὰρ ὑμᾶς 9
 20 κωλύει καὶ τοῦτον, εἴπερ ἐστὶν θεός, μετὰ τῶν κατὰ φύσιν θεῶν
 προσκυνεῖν; θεοὺς γὰρ σέβειν ἐκελεύσθητε, καὶ θεοὺς οὓς πάντες
 ἴδασιν.

Διονύσιος ἀπεκρίνατο· ἡμεῖς οὐδένα ἕτερον προσκυνοῦμεν.

Αἰμιλιανὸς διέπων τὴν ἡγεμονίαν αὐτοῖς εἶπεν· ὁρῶ ὑμᾶς 10
 25 ὁμοῦ καὶ ἀχαρίστους ὄντας καὶ ἀναισθήτους τῆς παρότης τῶν
 Σεβαστῶν ἡμῶν· δι' ὅπερ οὐκ ἔσεσθε ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ἀλλὰ
 ἀποσταλήσεσθε εἰς τὰ μέρη τῆς Αἰβύης καὶ ἐν τόπῳ λεγομένῳ
 Κεφρώ· τοῦτον γὰρ τὸν τόπον ἐξελεξάμην ἐκ τῆς κελεύσεως τῶν
 Σεβαστῶν ἡμῶν. οὐδαμῶς δὲ ἐξέσται οὔτε ὑμῖν οὔτε ἄλλοις τισὶν
 658 ἢ συνόδους ποιῆσθαι ἢ εἰς τὰ καλούμενα κοιμητήρια εἰσιέναι. εἰ 11
 δέ τις φανείῃ ἢ μὴ γενόμενος εἰς τὸν τόπον τοῦτον ὃν ἐκέλευσα,
 ἢ ἐν συναγωγῇ τινὶ εὐρεθείῃ, ἑαυτῷ τὸν κίνδυνον ἐπαρτήσῃ· οὐ
 γὰρ ἐπιλείψει ἡ δέονσα ἐπιστρέφεια. ἀπόστητε οὖν ὅπου ἐκελεύ-
 5 σθητε.

καὶ νοσοῦντα δέ με κατήπειξεν, οὐδὲ μιᾶς ὑπέρθεσιν δοὺς ἡμέ-
 ρας. ποῖαν οὖν ἔτι τοῦ συνάγειν ἢ μὴ συνάγειν εἶχον σχολήν;

εἶτα μεθ' ἑτερά φησιν

ἀλλ' οὐδὲ τῆς αἰσθητῆς ἡμεῖς μετὰ τοῦ κυρίου συναγωγῆς ἀπέ- 12

ATERBDM Σ^{arm} A

8 βούλοισθε BDM βούλεσθε ATER | τρέπεσθαι AT¹BD τραπέσθαι TeTr
 ERM | 9 δὲ BDM τε ATER Σ^{arm} | 14 καὶ TERBDM τὸν A Σ^{arm} | 18 αὐ-
 τῶν Π ὑμῶν Σ^{arm} | 27 ἀποσταλήσεσθε ATERBD ἀποστήσεσθε A¹m M

2 ἢ μὴ ATER μὴ BD > M

- 658 >ατημεν, ἀλλὰ τοὺς μὲν ἐν τῇ πόλει σπουδαιότερον συνεκρότουν ὡς
 11 >συνών, ἀπὸν μὲν τῷ σώματι, ὡς εἶπεν, παρὼν δὲ τῷ πνεύ-
 >ματι, ἐν δὲ τῇ Κεφροῖ καὶ πολλὴ συνεπεδήμησεν ἡμῖν ἐκκλησία,
 >τῶν μὲν ἀπὸ τῆς πόλεως ἀδελφῶν ἐπομένων, τῶν δὲ συνιόντων
 >ἀπ' Αἰγύπτου. κάκει θύραν ἡμῖν ὁ θεὸς ἀνέφωξεν τοῦ λόγου. καὶ 13
 15 >τὸ μὲν πρῶτον ἐδιώχθημεν, ἐλιθοβολήθημεν, ὕστερον δὲ τινες οὐκ
 >ὀλίγοι τῶν ἔθνῶν τὰ εἰδωλα καταλιπόντες, ἐπέστρεψαν ἐπὶ τὸν
 >θεόν· οὐ πρότερον δὲ παραδεξαμένοις αὐτοῖς τότε πρῶτον δι' ἡμῶν
 >ὁ λόγος ἐπεσπάρη, καὶ ὥσπερ τούτου ἕνεκεν ἀπαγαγὼν ἡμᾶς πρὸς 14
 >αὐτοὺς ὁ θεός, ἐπεὶ τὴν διακονίαν ταύτην ἐπληρώσαμεν, πάλιν
 20 >ἀπαγέχομεν. ὁ γὰρ Αἰμιλιανὸς εἰς τραχυτέρους μὲν, ὡς ἐδόκει, καὶ
 >λιβνκωτέρους ἡμᾶς μεταστῆσαι τόπους ἐβουλήθη, καὶ τοὺς παν-
 >ταχόσε εἰς τὸν Μαρεώτην ἐκέλευσεν συρρεῖν, κώμας ἐκάστοις τῶν
 >κατὰ χώραν ἀφορίσας, ἡμᾶς δὲ μᾶλλον ἐν ὁδῷ καὶ πρώτους κατα-
 >ληφθησομένους ἔταξε. ὥκονόμεν γὰρ δῆλον ὅτι καὶ παρεσκεύαζεν
 25 >ἵνα ὁπόταν βουληθεὶς συλλαβεῖν, πάντας εὐαλότους ἔχοι. ἐγὼ δὲ 15
 >ὅτε μὲν εἰς Κεφρὸν κεκελεύσμεν ἀπελθεῖν, καὶ τὸν τόπον ἡγρόον
 660 >ὅποι ποτὲ οὗτός ἐστιν, οὐδὲ τὸ ὄνομα σχεδὸν πρότερον ἀκηκόως,
 >καὶ ὁμως εὐθύμως καὶ ἀταράχως ἀπήειν· ἐπεὶ δὲ μετασκηνώσειν εἰς
 >τὰ Κολλουθίωνος ἀπηγγέλη μοι, ἴσασιν οἱ παρόντες ὅπως διε-
 >τέθην (ἐνταῦθα γὰρ ἑμαυτοῦ κατηγορήσω), τὸ μὲν πρῶτον ἡχθέ- 16
 5 >σθην καὶ λίαν ἐχάλεπνα· καὶ γὰρ εἰ γνωριμώτεροι καὶ συνηθέ-
 >στεροι ἐτύγγανον ἡμῖν οἱ τόποι, ἀλλ' ἔρημον μὲν ἀδελφῶν καὶ
 >σπουδαίων ἀνθρώπων ἔφασκον εἶναι τὸ χωρίον, ταῖς δὲ τῶν ὁδοι-
 >πορούντων ἐνοχλήσεσιν καὶ ληστῶν καταδρομαῖς ἐκκείμενον· ἔτυχον 17
 >δὲ παραμυθίας, ὑπομνησάντων με τῶν ἀδελφῶν ὅτι γειτνιώη μᾶλλον
 10 >τῇ πόλει καὶ ἡ μὲν Κεφρὸς πολλὴν ἡμῖν ἤγεν ἀδελφῶν τῶν ἀπ' Αἰ-
 >γύπτου τὴν ἐπιμιξίαν, ὡς πλατύτερον ἐκκλησιάζειν δύνασθαι, ἐκεῖ
 >δέ, πλησιαίτερον οὗσης τῆς πόλεως, συνεχέστερον τῆς τῶν ὄντως
 >ἀγαπητῶν καὶ οἰκειοτάτων καὶ φιλτάτων ὄψεως ἀπολαύσομεν·
 >ἀφίξονται γὰρ καὶ ἀναπαύσονται καὶ ὡς ἐν προαστείois πορρωτέρω
 15 >κείμενοις κατὰ μέρος ἔδονται συναγωγαί. καὶ οὕτως ἐγένετο.

658, 11/12 I Kor. 5, 3 — 14 Kol. 4, 3

ATERBDM Σarm A

11 εἶπεν TEDM Σarm εἶπον B εἰπεῖν A εἶπεν ὁ ἀπόστολος TrR | 18 ἐν-
 εσπάρη Wil | 21 καὶ τοὺς verdorben durch Ausfall des Gegensatzes zu τραχυ-
 τέρους μὲν, εἰς τραχυτέρους [μὲν]—καὶ τοὺς (μὲν) Wil, aber λιβνκωτέρους und
 τὸν Μαρεώτην widersprechen sich

2 εὐθύμως Π εὐθέως Σarm | 8 ἐκκείμενον M ἐγκείμενον ATERBD |
 9 γειτνιώη Schw γειτνιών T¹BD γειτνιῶ T durch Rasur, EM γειτνιᾷ ARc ist nah Σarm

660 καὶ μεθ' ἕτερα περὶ τῶν συμβεβηκότων αὐτῷ αὐθις ταῦτα 18
γράφει

>πολλαῖς γε ταῖς ὁμολογίαις Γερμανὸς σεμνύνεται, πολλά γε
>εἰπεῖν ἔχει καθ' ἑαυτοῦ γενόμενα· ὅσας ἀριθμῆσαι δύναται περὶ
20 >ἡμῶν ἀποφάσεις, δημεύσεις, προγραφάς, ὑπαρχόντων ἀρπαγάς, ἀξιο-
>μάτων ἀποθέσεις, δόξης κοσμικῆς ὀλιγορίας, ἐπαίνων ἡγεμονικῶν
>καὶ βουλευτικῶν καταφρονήσεις καὶ τῶν ἐναντίων, ἀπειλῶν καὶ
>καταβολῶν καὶ κινδύνων καὶ διωγμῶν καὶ πλάνης καὶ στενοχω-
>ρίας καὶ ποικίλης θλίψεως ὑπομονήν, οἷα τὰ ἐπὶ Δεκίου καὶ Σα-
25 >βίνου συμβάντα μοι, οἷα μέχρι νῦν Αἰμιλιανοῦ. ποῦ δὲ Γερμανὸς 19
>ἐφάνη; τίς δὲ περὶ αὐτοῦ λόγος; ἀλλὰ τῆς πολλῆς ἀφροσύνης, εἰς
>ἣν ἐμπίπτω διὰ Γερμανόν, ὑφίεμαι, δι' ὃ καὶ τὴν καθ' ἑαυτὸν
>τῶν γενομένων διήγησιν παρήμι τοῖς εἰδόσιν ἀδελφοῖς λέγειν.

662 ὁ δ' αὐτὸς καὶ ἐν τῇ πρὸς Δομέτιον καὶ Αἰδύμον ἐπιστολῇ τῶν 20
ἀμφὶ τὸν διωγμὸν αὐθις μνημονεύει ἐν τοῦτοις

>τοὺς δὲ ἡμετέρους, πολλοὺς τε ὄντας καὶ ἀγνώτας ὑμῖν, πε-
>ριστὸν ὀνομαστὶ καταλέγειν, πλὴν ἵστε ὅτι ἄνδρες καὶ γυναῖκες, καὶ
5 >νέοι καὶ γέροντες, καὶ κόραι καὶ πρεσβύτες, καὶ στρατιῶται καὶ
>ιδιωταί, καὶ πᾶν γένος καὶ πᾶσα ἡλικία, οἱ μὲν διὰ μαστίγων καὶ
>πυρός, οἱ δὲ διὰ σιδήρου τὸν ἀγῶνα νικήσαντες, τοὺς στεφάνους
>ἀπειλήφασιν· τοῖς δὲ οὐ πάμπολυς αὐτάρκης ἀπέβη χρόνος εἰς τὸ 21
>φανῆναι δεκτοὺς τῷ κυρίῳ, ὥσπερ οὖν ἔοικεν μηδὲ ἐμοὶ μέχρι νῦν,
10 >διόπερ εἰς ὃν οἶδεν αὐτὸς ἐπιτήδειον καιρὸν ὑπερέθετό με ὁ λέ-
>γων >καιρῷ δεκτῷ ἐπήκουσά σου, καὶ ἐν ἡμέρᾳ σωτηρίας
>ἐβοήθησά σοι. τὰ γὰρ καθ' ἡμᾶς ἐπειδὴ πυνθάνεσθε καὶ βού- 22
>λεσθε δηλωθῆναι ὑμῖν ὅπως διάγομεν, ἡκούσατε μὲν πάντως ὅπως
>ἡμᾶς δεσμώτας ἀγομένους ὑπὸ ἑκατοντάρχου καὶ στρατηγῶν καὶ
15 >τῶν σὺν αὐτοῖς στρατιωτῶν καὶ ὑπηρετῶν, ἐμέ τε καὶ Γάϊον καὶ
>Φαῦστον καὶ Πέτρον καὶ Παῦλον, ἐπελθόντες τινὲς τῶν Μαρεω-

26 vgl. II Kor. 11, 17

9 vgl. Sirach 2, 5 — 11/12 les. 49, 8 = II Kor. 6, 2

ATERBDMΣ^{arm}A

18 γε²] τε Wil | 25 οἷα vor Euseb. verdorben

8 οὐδὲ nothwendig | 8/9 αὐτάρκης — μέχρι νῦν TERBD αὐτάρκης — ὁ
μέχρι νῦν A αὐτάρκης δὲ ἀπέβη χρόνος ὁ μέχρι νῦν εἰς τὸ φανῆναι [δεκ-
τούς — ἐμοὶ >] M | 14 ἀγομένους BDM ἀπαγομένους ATER | 16 παῦλον
καὶ πέτρον MΣ^{arm}

662 τῶν, ἄκοντας καὶ μηδὲ ἐπομένους, βία τε καὶ σύροντες, ἀφήρπασαν·
 ἐγὼ δὲ νῦν καὶ Γάιος καὶ Πέτρος μόνοι, τῶν ἄλλων ἀδελφῶν ἀπορ- 23
 >φανισθέντες, ἐν ἐρήμῳ καὶ ἀνχμηρῷ τῆς Λιβύης τόπῳ κατακεκλείσ-
 20 >μεθα, τριῶν ὁδὸν ἡμερῶν τοῦ Παραιτονίου διεσθηκότες·.

καὶ ὑποκαταβάς φησιν

24

>ἐν δὲ τῇ πόλει καταδεύκασιν ἀφανῶς ἐπισκεπτόμενοι τοὺς
 >ἀδελφούς, πρεσβύτεροι μὲν Μάξιμος Διόσκορος Δημήτριος Λούκιος·
 664 >οὐ γὰρ ἐν τῷ κόσμῳ προφανέστεροι Φανστίνος καὶ Ἀκύλας ἐν Αι-
 >γύπτῳ πλανῶνται· διάκονοι δὲ οἱ μετὰ τοὺς ἐν τῇ νήσῳ τελει-
 >τήσαντας ὑπολειφθέντες Φαῦστος Εὐσέβιος Χαιρήμων· Εὐσέβιος,
 >ὃν ἐξ ἀρχῆς ὁ θεὸς ἐνεδυνάμωσεν καὶ παρεσκεύασεν τὰς ὑπηρεσίας
 5 >τῶν ἐν ταῖς φυλακαῖς γενομένων ὁμολογητῶν ἐναγωνίως ἀποπλη-
 >ροῦν καὶ τὰς τῶν σωμάτων περιστολὰς τῶν τελείων καὶ μακαρίων
 >μαρτύρων οὐκ ἀκινδύνως ἐκτελεῖν· καὶ γὰρ μέχρι νῦν οὐκ ἀντήρουν 25
 >ὁ ἡγούμενος τοὺς μὲν ἀναιρῶν, ὡς προείπον, ὁμῶς τῶν προσαγο-
 >μένων, τοὺς δὲ βασάνοις καταξάινων, τοὺς δὲ φυλακαῖς καὶ δεσμοῖς
 10 >ἐκτῆκων προστάσσων τε μηδὲνα τούτοις προσιέναι καὶ ἀναιρεῖν
 >μή τις φανείη, καὶ ὁμοῦς ὁ θεὸς τῇ προθυμίᾳ καὶ λιπαρίᾳ τῶν
 >ἀδελφῶν διαναπαύει τοὺς πεπιεσμένους·.

καὶ τοσαῦτα μὲν ὁ Διονύσιος. ἰστέον δὲ ὡς ὁ μὲν Εὐσέβιος, ὃν 26
 διάκονον προείπεν, μικρὸν ὕστερον ἐπίσκοπος τῆς κατὰ Συρίαν
 15 Λαοδικείας καθίσταται, ὁ δὲ Μάξιμος, ὃν τότε πρεσβύτερον εἶρηκεν,
 μετ' αὐτὸν Διονύσιον τὴν λειτουργίαν τῶν κατ' Ἀλεξάνδρειαν ἀδελ-
 φῶν διαδέχεται, Φαῦστος δέ, ὁ σὺν αὐτῷ τηρικᾶδε διαπρέψας ἐν τῇ
 ὁμολογίᾳ, μέχρι τοῦ καθ' ἡμᾶς διωγμοῦ φυλαχθεὶς, γηραιὸς κομιδῇ
 καὶ πλήρης ἡμερῶν καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς μαρτυρίῳ τὴν κεφαλὴν ἀπο-
 20 τμηθεὶς τελειοῦται. ἀλλὰ τὰ μὲν κατ' ἐκεῖνο καιροῦ τῷ Διονυσίῳ
 συμβάντα τοιαῦτα·

4 vgl. I Tim. 1, 12 — 19 Gen. 25, 8 und öfter

ATERBDMΣarmA

17 τε καὶ BDM τε ATER | 19/20 τῆς λιβύης τόπῳ κατακεκλεισμεθα A
 τῆς λιβύης τόπῳ κατακεκλεισμένοι ἦμεν BD τόπῳ τῆς λιβύης κατακεκλεισμεθα
 TER τῆς λιβύης κατὰ κεκλεισμεθα τόπῳ M | 20 ὁδὸν ἡμερῶν BM ὁδὸν ἡμε-
 ρῶν D ἡμερῶν ὁδὸν ATER

2 νήσωι AΣarm νόσωι Π | 13 διονύσιος TERBDMΣarm διονύσιος καὶ ἐν
 ταύτῃ τέθεται τῇ γραφῇ A | 14 μικρὸν BD μικρὸν M nach kurzer Zeit Σarm
 οὐ μικρὸν ATER > A | ἐπίσκοπος BDM AΣarm ἐπίσκοπος ἐκκλησίας ATE τῆς
 ἐκκλησίας R¹ ἐπίσκοπος τῆς ἐκκλησίας Rem

664 κατὰ δὲ τὸν δηλούμενον Οὐαλεριανοῦ διωγμὸν τρεῖς ἐν Καισα- IB 12
 ρείᾳ τῆς Παλαιστίνης τῇ κατὰ Χριστὸν διαλάμψαντες ὁμολογίᾳ,
 θεῖον κατεκοσμήθησαν μαρτυρίῳ, θηρίων γενόμενοι βορά· τούτων ὁ
 25 μὲν Πρίσκος ἐκαλεῖτο, ὁ δὲ Μάλχος, τῷ δὲ τρίτῳ Ἀλέξανδρος ὄνομα
 ἦν. τούτους φασὶν κατ' ἀγρὸν οἰκοῦντας, πρότερον μὲν ἑαυτοὺς
 666 ὡς ἀμελεῖς καὶ ῥαθυμὸν κακίσαι, ὅτι δὴ βραβείων, τοῦ καιροῦ τοῖς
 πόθον γλιχομένοις οὐρανίου διανέμοντος, ὀλιγωροῖεν αὐτοί, μὴ οὐχὶ
 προαρπάζοντες τὸν τοῦ μαρτυρίου στέφανον· ταύτῃ δὲ βουλευσα-
 μένους, ὁρμῆσαι ἐπὶ τὴν Καισάρειαν ὁμόσε τε χωρῆσαι ἐπὶ τὸν δι-
 5 καστὴν καὶ τυχεῖν τοῦ προοδηλωμένου τέλους. ἔτι πρὸς τούτοις
 γύναιόν τι κατὰ τὸν αὐτὸν διωγμὸν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τὸν ὁμοιον
 ἱστοροῦσιν ἄγωνα διηθληκέναι· τῆς δὲ Μαρκιωνος αὐτὴν αἰρέσεως
 γενέσθαι κατέχει λόγος.

Ἀλλ' οὐκ εἰς μακρὸν δουλείαν τὴν παρὰ βαρβάροις ὑπομείναντος IT 13
 10 Οὐαλεριανῷ, μοναρχήσας ὁ παῖς σωφρονέστερον τὴν ἀρχὴν διατί-
 θεται, ἀνίστι τε αὐτίκα διὰ προγραμμαμάτων τὸν καθ' ἡμῶν διωγμὸν,
 ἐπ' ἐλευθερίας τοῖς τοῦ λόγου προεστῶσιν τὰ ἐξ ἔθους ἐπιτελεῖν
 δι' ἀντιγραφῆς προστάξας, ἥτις τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον

Ἀυτοκράτωρ Καῖσαρ Πούπλιος Αἰκίνιος Γαλλιῆνος Εὐσεβῆς
 15 Εὐτυχῆς Σεβαστὸς Διονυσίῳ καὶ Πίννᾳ καὶ Δημητρίῳ καὶ τοῖς λοι-
 ποῖς ἐπισκόποις. τὴν εὐεργεσίαν τῆς ἐμῆς δωρεᾶς διὰ παντὸς τοῦ
 κόσμου ἐκβιβασθῆναι προσέταξα, ὅπως ἀπὸ τῶν τόπων τῶν θρησκευ-
 σίμων ἀποχωρήσωσιν, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὑμεῖς τῆς ἀντιγραφῆς τῆς
 ἐμῆς τῷ τύπῳ χρῆσθαι δύνασθε, ὥστε μηδένα ὑμῖν ἐνοχλεῖν. καὶ
 20 τοῦτο, ὅπερ κατὰ τὸ ἐξὸν δύναται ὑφ' ὑμῶν ἀναπληροῦσθαι, ἤδη
 πρὸ πολλοῦ ὑπ' ἐμοῦ συγκεχώρηται, καὶ διὰ τοῦτο Αὐρήλιος Κυ-
 ρίνιος, ὁ τοῦ μεγίστου πράγματος προστατεύων, τὸν τύπον τὸν
 ὑπ' ἐμοῦ δοθέντα διαφυλάξαι.

ταῦτα ἐπὶ τὸ σαφέστερον ἐκ τῆς Ῥωμαίων ἐρμηνευθέντα γλώττης
 25 ἐγχείσθω. καὶ ἄλλη δὲ τοῦ αὐτοῦ διάταξις φέρεται, ἣν πρὸς ἐτέ-
 ρους ἐπισκόπους πεποιήται, τὰ τῶν καλουμένων κοιμητηρίων ἀπο-
 λαμβάνειν ἐπιτρέπων χωρία.

ATERBDMΣ^{arm} A

2 πόθον AT¹BDMΣ^{arm} πόθωι TcER | οὐνιον AT¹ER¹MΣ^{arm} οὐ-
 ρανίων Tr^{Re} αἰωνίον BD | 3 ταύτη TERM ταντὶ BD ταῦτα A | 10 τὴν
 BDM περὶ τὴν ATER | 19 ὑμῖν TcERBDMΣ^{arm} ὑμῶν AT¹ | 20 ὑφ' AB
 DMΣ^{arm} ἐφ' TER | ὑμῶν AT¹RBDΣ^{arm} ἡμῶν Tr^{EM} | 22 τύπον τὸν
 BDMΣ^{arm} τύπον τοῦτον TE τύπον τοῦτον τὸν AR

- 668 Ἐν τούτῳ δὲ τῆς μὲν Ῥωμαίων ἐκκλησίας εἰς ἔτι τότε καθη- 14
 γειτο Εὐστός, τῆς δ' ἐπ' Ἀντιοχείας μετὰ Φάβιον Δημητριανός, Φιρ-
 μιλιανός δὲ Καισαρείας τῆς Καππαδοκῶν, καὶ ἐπὶ τούτοις τῶν κατὰ
 Πόντον ἐκκλησιῶν Γρηγόριος καὶ ὁ τούτου ἀδελφὸς Ἀθηνόδορος,
 5 Ὁριγένους γνώριμοι· τῆς δ' ἐπὶ Παλαιστίνης Καισαρείας, Θεοκτίστου
 μεταλλάξαντος, διαδέχεται τὴν ἐπισκοπὴν Λόμνος, βραχεὶ δὲ χρόνῳ
 τούτου διαγενομένου, Θεότεκνος, ὁ καθ' ἡμᾶς, διάδοχος καθίσταται·
 τῆς δ' Ὁριγένους διατριβῆς καὶ οὗτος ἦν. ἀλλὰ καὶ ἐν Ἱεροσο-
 λύμοις ἀναπανοσμένου Μαζαβάνου, τὸν θρόνον Ὑμέναιος, ὁ καὶ αὖ-
 10 τὸς ἐπὶ πλείστοις τοῖς καθ' ἡμᾶς διαπρέφας ἔτεσιν, διεδέξατο.
 κατὰ τούτους εἰρήνης ἀπανταχοῦ τῶν ἐκκλησιῶν οὐσης, ἐν 15 1
 Καισαρείᾳ τῆς Παλαιστίνης Μαρτίνος τῶν ἐν στρατείαις ἀξιωμασι
 τετιμημένων γένει τε καὶ πλούτῳ περιφανὲς ἀνὴρ, διὰ τὴν Χριστοῦ
 μαρτυρίαν τὴν κεφαλὴν ἀποτέμνεται, τοιαῦδε ἔνεκεν αἰτίας. τιμὴ 2
 15 τίς ἐστὶ παρὰ Ῥωμαίοις τὸ κλῆμα, οὗ τοὺς τυχόντας φασὶν ἐκατον-
 τάρχους γίνεσθαι. τόπον σχολάζοντος, ἐπὶ τοῦτο προκοπῆς τὸν
 Μαρτίνον ἢ τοῦ βαθμοῦ τάξις ἐκάλει, ἥδη τε μέλλοντα τῆς τιμῆς
 ἔχεσθαι παρελθὼν ἄλλος πρὸ τοῦ βήματος, μὴ ἐξεῖναι μὲν ἐκείνῳ
 τῆς Ῥωμαίων μετέχειν ἀξίας κατὰ τοὺς παλαιοὺς νόμους, Χριστιανῶ
 20 γε ὄντι καὶ τοῖς βασιλεῦσι μὴ θύοντι, κατηγόρει, αὐτῷ δ' ἐπιβάλλειν
 τὸν κλῆρον· ἐφ' ᾧ κινήθοντα τὸν δικαστὴν (Ἀχαιοὺς οὗτος ἦν) πρῶ- 3
 τον μὲν ἐρέσθαι ποίας ὁ Μαρτίνος εἴη γνώμης, ὡς δ' ὁμολογοῦντα
 Χριστιανὸν ἐπιμόνως ἰώρα, τριῶν ὥρῶν ἐπιδοῦναι αὐτῷ εἰς ἐπί-
 σκεψιν διάστημα. ἐκτὸς δὴτα γινόμενον αὐτὸν τοῦ δικαστηρίου 4
 25 Θεότεκνος ὁ τῆδε ἐπίσκοπος ἀφέλκει, προσελθὼν δι' ὁμιλίας, καὶ
 τῆς χειρὸς λαβὼν ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν προάγει, εἶσω τε πρὸς αὐτῷ
 στήσας τῷ ἁγιάσματι, μικρόν τι παραναστείλας αὐτοῦ τῆς χλαμύδος
 καὶ τὸ προσσηρημένον αὐτῷ ξίφος ἐπιδείξας ἅμα τε ἀντιπαρᾶτι-
 670 θησιν προσαγαγὼν αὐτῷ τὴν τῶν θείων εὐαγγελίων γραφὴν, κε-
 λεύσας τῶν δνεῖν ἐλέσθαι τὸ κατὰ γνώμην. ὡς δ' ἀμελλητὶ τὴν
 δεξιὰν προτείνας ἐδέξατο τὴν θείαν γραφὴν, ἔχον τοίνυν, ἔχον,
 φησὶν πρὸς αὐτὸν ὁ Θεότεκνος, τοῦ Θεοῦ, καὶ τύχοις ὧν εἶλον,
 5 πρὸς αὐτοῦ δυναμούμενος, καὶ βάδιζε μετ' εἰρήνης. εὐθὺς ἐκείθεν 5
 ἐπαρελθόντα αὐτὸν κῆρυξ ἐβόα καλῶν πρὸ τοῦ δικαστηρίου· καὶ
 γὰρ ἡδὴ τὰ τῆς προθεσμίας τοῦ χρόνου πεπλήρωτο· καὶ δὴ παραστὰς

670, 5 vgl. Kol. 1, 11

ATERBDMΣ^{arm}Δ2/3 Φιρμιλιανός — Καππαδοκῶν ABDMΔΣ^{arm} > TER | 27 χλαμῖδος
 Σ^{arm} [χλαμῖτ] χλανίδος Π

- 670 τῷ δικαστῇ καὶ μείζονα τῆς πίστεως τὴν προθυμίαν ἐπιδείξας, εὐθὺς
ὥς εἶχεν, ἀπαχθεὶς τὴν ἐπὶ θανάτῳ, τελειοῦται.
- 10 Ἐνθα καὶ Ἀστύριος ἐπὶ τῇ θεοφιλεῖ παρρησίᾳ μνημονεύεται, 15 16
ἀνὴρ τῶν ἐπὶ Ῥώμης συγκλητικῶν γενόμενος βασιλεῦσιν τε προσ-
φιλῆς καὶ πᾶσι γνώριμος εὐγενείας τε ἔνεκα καὶ περιουσίας· ὃς
παρὼν τελειουμένῳ τῷ μάρτυρι, τὸν ὅμον ὑποθείς, ἐπὶ λαμπρᾶς
καὶ πολυτελοῦς ἐσθῆτος ἄρας τὸ σκῆνος ἐπιφέρεται, περιστείλας τε
15 εὖ μάλα πλουσίως, τῇ προσηκούσῃ ταφῇ παραδίδωσιν. τούτου
μυρία μὲν καὶ ἄλλα μνημονεύουσιν οἱ τάνδρὸς καὶ εἰς ἡμᾶς διαμεί-
ναντες γνώριμοι, ἅταρ καὶ παραδόξου τοιούτου. ἐπὶ τῆς Φιλίππου 17
Καισαρείας, ἣν Πανεάδα Φοίνικες προσαγορεύουσιν, φασὶ παρὰ ταῖς
αὐτοῦ δεικνυμέναις ἐν ταῖς ὑπωρεῖαις τοῦ καλουμένου Πανείου
20 ὄρους πηγαῖς, ἐξ ὧν καὶ τὸν Ἰορδάνην προχεῖσθαι, κατὰ τινα ἑορ-
τῆς ἡμέραν σφάγιόν τι καταβάλλεσθαι καὶ τοῦτο τῇ τοῦ δαίμονος
δυνάμει ἀφανὲς γίνεσθαι παραδόξως θαυμά τε εἶναι περιβόητον τοῖς
παροῦσι τὸ γινόμενον. παρόντα δ' οὖν ποτε τοῖς πραττομένοις
τὸν Ἀστύριον καὶ τὸ πρᾶγμα καταπεπληγμένους ἰδόντα τοὺς πολ-
25 λούς, οἰκτεῖται τῆς πλάνης, κἄπειτα ἀνανεύσαντα εἰς οὐρανόν, ἰκε-
τεῦσαι διὰ Χριστοῦ τὸν ἐπὶ πάντων θεὸν τὸ λαοπλάνον δαιμόνιον
ἐλέγξαι καὶ παῦσαι τῆς τῶν ἀνθρώπων ἀπάτης. ταῦτα δέ φασιν
εὐξαμένον, ἀθρόως τὸ ἱερεῖον ἐπιπολάσαι ταῖς πηγαῖς οὕτω τε αὐ-
672 τοῖς τὸ παράδοξον οἴχεσθαι, μηδενὸς μηκέτι θαύματος περὶ τὸν
τόπον γινόμενον.
- Ἄλλ' ἐπειδὴ τῆσδε τῆς πόλεως εἰς μνήμην ἐλήλυθα, οὐκ ἄξιον 18 1
ἡγοῦμαι παρελθεῖν διήγησιν καὶ τοῖς μεθ' ἡμᾶς μνημονεύεσθαι
5 ἀξίαν. τὴν γὰρ αἰμορροοῦσαν, ἣν ἐκ τῶν ἱερῶν εὐαγγελίων πρὸς
τοῦ σωτῆρος ἡμῶν τοῦ πάθους ἀπαλλαγὴν εὐρασθαι μεμαθήκαμεν,
ἐνθενδε ἔλεγον ὀρμᾶσθαι τὸν τε οἶκον αὐτῆς ἐπὶ τῆς πόλεως δεί-

3—24 citirt von Ioann. Dam. de imag. 3 p. 369 Ie Quien — 3—16 ex-
cerpt in der Lucascatene Mai Nova bibl. patr. 14, 167 — 5,6 Matth. 9, 20 ff.
Marc. 5, 25 ff. Luc. 8, 43 ff.

ATERB [8 ἐπιδείξας—672, 20 ἡμῶν fehlt durch Blattaussfall B, an dessen Stelle
tritt die Abschrift b], DM Σ^{arm} A

8 τῷ δικαστῇ καὶ μείζονα > Σ^{arm} | δικαστῇ M δικαστηρίῳ ATER βασι-
λεῖ BD | 9 ὥς εἶχεν AT¹ ἐκεῖθεν M ἐκεῖθεν ὥς εἶχεν TemTrERbD | 13 πα-
ρὼν bDMΣ^{arm} παρὼν τηρικᾶδε ATER | 19 πανείου bD πανίου ATERM |
26 διὰ γιν Π γιν Σ^{arm} A

2 γινόμενον TeERM γενομένου AT¹bD | 6 ἀπαλλαγὴν εὐρασθαι AT¹M
ἀπαλλαγὴν ἐδέσθαι TeER Ioann εὐρέσθαι ἀπαλλαγὴν bD

- 672 κινεσθαι καὶ τῆς ὑπὸ τοῦ σωτῆρος εἰς αὐτὴν εὐεργεσίας θαναμαστὰ 2
 τρόπαια παραμένειν. ἐστάναι γὰρ ἐφ' ὑψηλοῦ λίθου πρὸς μὲν
 10 ταῖς πύλαις τοῦ αὐτῆς οἴκου γυναικὸς ἐκτύπωμα χάλκεον, ἐπὶ γόνυ
 κεκλιμένον καὶ τεταμέναις ἐπὶ τὸ πρόσθεν ταῖς χερσὶν ἰκετενοῦσῃ
 ἑοικός, τούτου δὲ ἄντικρυς ἄλλο τῆς αὐτῆς ὕλης, ἀνδρὸς ὄρθιον
 σχῆμα, διπλοῖδα κοσμίως περιβεβλημένον καὶ τὴν χεῖρα τῇ γυναικὶ
 15 προτείνον, οὗ παρὰ τοῖς ποσὶν ἐπὶ τῆς στήλης αὐτῆς ξένον τι βο-
 τάνης εἶδος φύνει, ὃ μέχρι τοῦ κρασπέδου τῆς τοῦ χαλκοῦ διπλοῖδος 3
 ἀνιόν, ἀλεξιφάρμακόν τι παντοίων νοσημάτων τυγχάνειν. τοῦτον
 τὸν ἀνδριάντα εἰκόνα τοῦ Ἰησοῦ φέρειν ἔλεγον, ἔμενεν δὲ καὶ εἰς 4
 ἡμᾶς, ὡς καὶ ὅφει παραλαβεῖν ἐπιδημήσαντας αὐτοὺς τῇ πόλει. καὶ
 θαναμαστὸν οὐδὲν τοὺς πάλαι ἐξ ἔθνων εὐεργετηθέντας πρὸς τοῦ
 20 σωτῆρος ἡμῶν ταῦτα πεποιηκέναι, ὅτε καὶ τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ
 τὰς εἰκόνας Παύλον καὶ Πέτρον καὶ αὐτοῦ δὴ τοῦ Χριστοῦ διὰ
 χρωμάτων ἐν γραφαῖς σφζομένους ἱστορήσαμεν, ὡς εἰκός, τῶν πα-
 λαιῶν ἀπαραφυλάκτως οἷα σωτῆρας ἐθνικῇ συνηθείᾳ παρ' ἑαυτοῖς
 19 τοῦτον τιμᾶν εἰωθότων τὸν τρόπον. τὸν γὰρ Ἰακώβου θρόνον, ΠΗ
 674 τοῦ πρώτου τῆς Ἱεροσολύμων ἐκκλησίας τὴν ἐπισκοπὴν πρὸς τοῦ
 σωτῆρος καὶ τῶν ἀποστόλων ὑποδεξαμένον, ὃν καὶ ἀδελφὸν τοῦ
 Χριστοῦ χρηματίσαι οἱ θεοὶ λόγοι περιέχουσιν, εἰς δεῦρο πεφυλαγ-
 μένον οἱ τῇδε κατὰ διαδοχὴν περιέποντες ἀδελφοὶ σαφῶς τοῖς πᾶσιν
 5 ἐπιδείκνυνται οἷον περὶ τοὺς ἁγίους ἄνδρας τοῦ θεοφιλοῦς ἔνεκεν
 οἱ τε πάλαι καὶ οἱ εἰς ἡμᾶς ἔσφζόν τε καὶ ἀποσφζονοῦν σέβας. καὶ
 ταῦτα μὲν ταύτη·
 ὃ γε μὴν Διονύσιος πρὸς ταῖς δηλωθείσαις ἐπιστολαῖς αὐτοῦ 16 20
 ἔτι καὶ τὰς φερομένας ἑορταστικὰς τὸ τηρικαῦτα συντάττει, πανη-
 10 γυρικωτέρους ἐν αὐταῖς περὶ τῆς τοῦ πάσχα ἑορτῆς ἀνακινῶν λό-
 γους. τούτων τὴν μὲν Φλαυίῳ προσφωνεῖ, τὴν δὲ Δομετίῳ καὶ
 Διδύμῳ, ἐν ᾗ καὶ κανόνα ἐκτίθεται ὀκταετηρίδος, ὅτι μὴ ἄλλοτε ἢ
 μετὰ τὴν ἑαρινὴν ἰσημερίαν προσήκοι τὴν τοῦ πάσχα ἑορτὴν ἐπι-
 τελεῖν, παριστάμενος· πρὸς ταύταις καὶ ἄλλην τοῖς κατ' Ἀλεξάν-

ATERb, B [von 20 ταῦτα an], DMΣarm A

14 τῆς στήλης AbDM Ioann τῇ στήλῃ TER Cat | αὐτῆς bDM ταύτης Ioann
 > ATER Cat | 15 φύνει AT¹RbDMΔΣarm Ioann Sozomenos 5, 21 φύνει Te E Cat
 | 16 τυγχάνειν ATERM Ioann τυγχάνει bD Cat | τοῦτον ATERΣarm τοῦτον
 δὲ bDM Ioann | 17 εἰκόνα τοῦ ἰω bDM εἰκόνα Ἰησοῦ Ioann τοῦ ἰω εἰκόνα
 ATER ein Bild unseres Erlösers Σarm

1 πρὸς TERBDMΣarm πρὸς αὐτοῦ AΔ | 6 σέβας AT¹MΣarm ἀξιόχρεων
 σέβας ERB ἀξιόχρεον σέβας D ἀξιόχρεων + Tem [getilgt]

674 δρειαν συμπρεσβυτέροις ἐπιστολὴν διαχαράττει ἐτέροις τε ὁμοῦ δια-
16 φόρως, καὶ ταύτας ἔτι τοῦ διωγμοῦ συνεστῶτος.

Ἐπιλαβούσης δὲ ὅσον οὐπω τῆς εἰρήνης, ἐπάνεισι μὲν εἰς τὴν K 21 1
Ἀλεξάνδρειαν, πάλιν δ' ἐνταῦθα στάσεως καὶ πολέμου συστάντος,
ὡς οὐχ οἷόν τε ἦν αὐτῷ τοὺς κατὰ τὴν πόλιν ἅπαντας ἀδελφούς,
20 εἰς ἑκάτερον τῆς στάσεως μέρος διηρημένους, ἐπισκοπεῖν, αὐτὸς ἐν 2
τῇ τοῦ πάσχα ἑορτῇ, ὥσπερ τις ὑπερόριος, ἐξ αὐτῆς τῆς Ἀλεξαν-
δρείας διὰ γραμμάτων αὐτοῖς ὁμίλει. καὶ Ἰερακι δὲ μετὰ ταῦτα
τῶν κατ' Αἴγυπτον ἐπισκόπων ἑτέραν ἑορταστικὴν ἐπιστολὴν γρά-
φων, τῆς κατ' αὐτὸν τῶν Ἀλεξανδρέων στάσεως μνημονεύει διὰ
25 τούτων

ἔμοι δέ, τί θαυμαστὸν εἰ πρὸς τοὺς πορρωτέρω παροικοῦντας
ᾠχαλεπὸν τὸ καὶ δι' ἐπιστολῶν ὁμιλεῖν, ὅτε καὶ τὸ πρὸς ἑμαυτὸν
676 αὐτῷ μοι διαλέγεσθαι καὶ τῇ ἰδίᾳ ψυχῇ συμβουλευέσθαι καθέστηκεν
ἄπορον; πρὸς γοῦν τὰ ἑμαυτοῦ σπλάγχνα, τοὺς ὁμοσκήρους καὶ 3
συμφύχους ἀδελφούς καὶ τῆς αὐτῆς πολιτίας ἐκκλησίας, ἐπιστολι-
μαίω δέομαι γραμμάτων, καὶ ταῦθ' ὅπως διαπεμφαίμην, ἀμήχανον
5 φαίνεται. ὅσον γὰρ ἂν τις οὐχ ὅπως εἰς τὴν ὑπερορίαν, ἀλλὰ καὶ
ἀπ' ἀνατολῶν ἐπὶ δυσμὰς περαιωθεῖη, ἢ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἀπ'
αὐτῆς τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπέλθοι. τῆς γὰρ ἐρήμον τῆς πολλῆς καὶ 4
ἀτριοῦς ἐκείνης ἦν ἐν δυσὶν γενεαῖς διώδενσεν ὁ Ἰσραήλ, ἄπειρος
μᾶλλον καὶ ἄβατός ἐστιν ἢ μεσαιτάτη τῆς πόλεως ὁδός· καὶ τῆς
10 θαλάσσης ἦν ἐκεῖνοι ῥαγεῖσαν καὶ διατειχισθεῖσαν ἔχον ἱππῆλατον
καὶ ὧν ἐν τῇ λεωφόρῳ κατεποντίσθησαν Αἰγύπτιοι, οἱ γαλήνη καὶ
ἀκύμαντοι λιμένες γεγονάσιν εἰκῶν, πολλάκις φανέντες ἀπὸ τῶν ἐν
αὐτοῖς φόνων οἷον ἐρυθρὰ θάλασσα· ὁ δ' ἐπιρρέων ποταμὸς τὴν 5
πόλιν ποτὲ μὲν ἐρήμον τῆς ἀνύδρου ξηρότερος ὤφθη καὶ μᾶλλον
15 ἀνχμώδης ἐκείνης ἦν διαπορευόμενος ὁ Ἰσραήλ οὕτως ἐδίψησεν, ὡς
Μωσῇ μὲν καταβοᾶν, ῥνῆναι δ' αὐτοῖς παρὰ τοῦ θαυμάσια ποι-
οῦντος μόνον ἐκ πέτρας ἀκροτόμου ποτόν· ποτὲ δὲ τοσοῦτος 6

2 Philem. 12, 20 — 8 Num. 14, 23 — 9/10 Exod. 14, 29 — 11—13
Exod. 15, 4 — 14—17 Num. 20, 1—11 — 16/17 Exod. 15, 11

ATERBDMΣ^{arm}A

23 τῶν — ἐπισκόπων BDM τῶν — ἐπισκόπων TER τῶ — ἐπισκόπων A (an...)
den Bischof (welcher war danach), τῶν κατ' Αἴγυπτον > Σ^{arm}

3 πολιτίας ἐκκλησίας ATER ἐκκλησίας πολιτίας B ἐκκλησίας πολιτία|||σ D
πολιτείας καὶ ἐκκλησίας MΣ^{arm} | 8 ἄπορος T¹R (mit für Dionys richtiger
Conjectur), durch Ras. corr. T | 11 ὧν interpolirt | 17 τοσοῦτος BD τοσοῦ-
τος οὗτος M τοσοῦτον ATER

- 676 ἐπλήμυνεν ὡς πᾶσαν τὴν περίχωρον τὰς τε ὁδοὺς καὶ τοὺς ἀγρούς
 ἐπικλύσαντα, τῆς ἐπὶ Νῶε γενομένης τοῦ ὕδατος φορᾶς ἐπαγαγεῖν
 20 ἀπειλὴν· αἰὲν δὲ αἵματι καὶ φόνοις καὶ καταποντισμοῖς κάτεισιν
 ὑμειασμένος, οἷος ὑπὸ Μωσῇ γέγονεν τῷ Φαραῷ, μεταβαλὼν εἰς
 αἷμα καὶ ἐποξέσας. καὶ ποῖον γένοιτ' ἂν τοῦ πάντα καθαίροντος 7
 ὕδατος ὕδωρ ἄλλο καθαρόσιον; πῶς ἂν ὁ πολὺς καὶ ἀπέραντος
 ἀνθρώποις ὠκεανὸς ἐπιχυθεὶς τὴν πικρὰν ταύτην ἀποσμήξαι θά-
 25 λασσαν; ἢ πῶς ἂν ὁ μέγας ποταμός, ὁ ἐκπορευόμενος ἐξ Ἐδέμ, τὰς
 τέσσαρας ἀρχὰς εἰς ἃς ἀφορίζειται, μετοχετεύσας εἰς μίαν τοῦ Γηῶν,
 678 ἀποπλύναι τὸν λύθρον; ἢ πότε ὁ τεθολωμένος ὑπὸ τῶν πονηρῶν 8
 πανταχόθεν ἀναθυμιάσεων ἀῆρ ἐλικρινῆς γένοιτο; τοιοῦτοι γὰρ
 ἀπὸ τῆς γῆς ἄτμοι καὶ ἀπὸ θαλάσσης ἄνεμοι ποταμῶν τε αὖραι
 καὶ λιμένων ἀνιμήσεις ἀποπνέουσιν, ὥς σηπομένων ἐν πᾶσι τοῖς
 5 ὑποκειμένοις στοιχείοις νεκρῶν ἰχώρας εἶναι τὰς δρόσους. εἰτα θαν- 9
 μάξουσιν καὶ διαποροῦσιν, πόθεν οἱ συνεχεῖς λοιμοί, πόθεν αἱ
 χυλῆαι νόσοι, πόθεν αἱ παντοδαπαὶ φθοραὶ, πόθεν ὁ ποικίλος καὶ
 πολὺς τῶν ἀνθρώπων ὄλεθρος, διὰ τί μηκέτι τοσοῦτο πλήθος οἰ-
 κητόρων ἢ μεγίστη πόλις ἐν αὐτῇ φέρεται, ἀπὸ νηπίων ἀρξαμένη
 10 παιδῶν μέχρι τῶν εἰς ἄκρον γεγηρακότων, ὅσους ὠμογέροντας οὐδε
 ἐκάλει, πρότερον ὄντας ἔτρεφεν· ἀλλ' οἱ τεσσαρακοντοῦνται καὶ μέχρι
 τῶν ἐβδομήκοντα ἑτῶν τοσοῦτον πλέονες τότε, ὥστε μὴ συμπλη-
 ροῦσθαι νῦν τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν, προσεγγραφέντων καὶ συγκαταλε-
 γέντων εἰς τὸ δημόσιον σιτηρέσιον τῶν ἀπὸ τεσσαρεσκαίδεκα ἑτῶν
 15 μέχρι τῶν ὀγδοήκοντα, καὶ γεγόνασιν οἷον ἡλικιωταὶ τῶν πάλαι
 γεραιτάτων οἱ ὅφει νεώτατοι. καὶ οὕτω μειούμενον αἰὲν καὶ δαπα- 10
 νόμενον ὁρῶντες τὸ ἐπὶ γῆς ἀνθρώπων γένος, οὐ τρέμουν, αὖξο-
 μένον καὶ προκόπτοντος τοῦ παντελοῦς αὐτῶν ἀφανισμοῦ.

Μετὰ ταῦτα λοιμικῆς τὸν πόλεμον διαλαβούσης νόσον τῆς τε KA 22 1
 20 ἐορτῆς πλησιαζούσης, αὐθις διὰ γραφῆς τοῖς ἀδελφοῖς ὁμιλεῖ, τὰ
 τῆς συμφορᾶς ἐπισημαινόμενος πάθη διὰ τούτων

τοῖς μὲν ἄλλοις ἀνθρώποις οὐκ ἂν δόξειεν καιρὸς ἐορτῆς εἶναι 2
 τὰ παρόντα, οὐδὲ ἔστιν αὐτοῖς οὔτε οὗτος οὔτε τις ἕτερος, οὐχ
 ὅπως τῶν ἐπιλύπων, ἀλλ' οὐδ' εἰ τις περιχαρὴς, ὃν οἰηθεὶν μά-

676, 21/22 Exod. 7, 20. 21 — 25/26 Gen. 2, 10. 13

ATERBDMΣarm A

1 τὸν TER¹BD τὸ ARcM | 2 ἀῆρ (ἄν) Dionysios | 11 ἀλλ' οἱ ATER
 ἄλλοι BDMΣarm | 15 ὀγδοήκοντα Π πενήκοντα Σarm | 24 ἐπιλύπων A
 ἐπιλοίπων TERBDMΣarm

Eusebius, Kirchengeschichte.

19

278 >λιστα. νῦν μὲν γε θοῆροι πάντα, καὶ περθοῦσιν πάντες, καὶ περι-
 26 >ηχοῦσιν οἰμωγὰν τὴν πόλιν διὰ τὸ πλῆθος τῶν τεθνηκότων καὶ
 >τῶν ἀποθνήσκόντων ὁσημέραι· ὥς γὰρ ἐπὶ τῶν πρωτοτόκων τῶν 3
 680 >Αἰγυπτίων γέγραπται, οὕτως καὶ νῦν ἐγενήθη κραυγὴ μεγάλη·
 >οὐ γὰρ ἔστιν οἰκία, ἐν ἣ οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῇ τεθνηκώς, καὶ
 >ὄφελόν γε εἶς. πολλὰ μὲν γὰρ καὶ δεινὰ καὶ τὰ πρὸ τούτου συμ-
 >βεβηκότα· πρῶτον μὲν ἡμᾶς ἤλασαν, καὶ μόνοι πρὸς ἀπάντων 4
 5 >διωκόμενοι καὶ θανατούμενοι ἐωρτάσαμεν καὶ τότε, καὶ πᾶς ὁ τῆς
 >καθ' ἑαστον θλίψεως τόπος πανηγυρικὸν ἡμῖν γέγονε χωρίον,
 >ἀγρὸς ἐρημία ναῦς πανδοχεῖον δεσμοκτήριον, παιδοποιεῖν δὲ πασῶν
 >ἡγᾶρον ἑορτὴν οἱ τέλειοι μάρτυρες, εὐωχηθέντες ἐν οὐρανῷ· μετὰ 5
 >δὲ ταῦτα πόλεμος καὶ λιμὸς ἐπέλαβεν, ἃ τοῖς ἔθνεσι συνδιηρέζαμεν,
 10 >μόνοι μὲν ὑποστάντες ὅσα ἡμῖν ἐλυμήναντο, παραπολαύσαντες δὲ
 >καὶ ὧν ἀλλήλους εἰργάσαντό τε καὶ πεπόνθασιν, καὶ τῇ Χριστοῦ
 >πάλιν ἐνηυφράνθημεν εἰρήνῃ, ἣν μόνοις ἡμῖν δέδωκεν· βραχυτάτης 6
 >δὲ ἡμῶν τε καὶ αὐτῶν τυχόντων ἀναπνοῆς, ἐπιχατέσκηψεν ἡ νόσος
 >αὐτῇ, πρᾶγμα φόβου τε παντὸς φοβερώτερον ἐκείνοις καὶ συμφορᾶς
 15 >ἤστινος οὐκ σχετικώτερον καὶ ὥς ἰδιός τις αὐτῶν ἀπήγγειλεν συγ-
 >γραφεύς, πρᾶγμα μόνον δὴ τῶν πάντων ἐλπίδος κρείσσον γενό-
 >μενον, ἡμῖν δὲ οὐ τοιοῦτο μὲν, γυμνάσιον δὲ καὶ δοκίμιον οὐθενὸς
 >τῶν ἄλλων ἔλαττον. ἀπέσχετο μὲν γὰρ οὐδὲ ἡμῶν, πολλὴ δὲ ἐξῆλ-
 >θεν εἰς τὰ ἔθνη·

20 τούτοις ἐξῆς ἐπιφέρει λέγων

7

>οἱ γοῦν πλείστοι τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν δι' ὑπερβάλλουσιν ἀγάπην
 >καὶ φιλαδελφίαν ἀφειδοῦντες ἑαυτῶν καὶ ἀλλήλων ἐχόμενοι, ἐπισκο-
 >ποῦντες ἀφνυλάκτως τοὺς νοσοῦντας, λιπαρῶς ὑπηρετοῦμενοι, θερα-
 >πεύοντες ἐν Χριστῷ, συναπηλλάττοντο ἐκείνοις ἀσμενέστατα, τοῦ
 25 >παρ' ἐτέρων ἀναπιμπλάμενοι πάθους καὶ τὴν νόσον ἐφ' ἑαυτοὺς
 >ἐλκοντες ἀπὸ τῶν πλησίων καὶ ἐκόντες ἀναμασσόμενοι τὰς ἀλγη-
 >δόνας· καὶ πολλοὶ νοσοκομήσαντες καὶ ῥώσαντες ἐτέρους, ἐτελεύ-
 682 >τησαν αὐτοί, τὸν ἐκείνων θάνατον εἰς ἑαυτοὺς μεταστησάμενοι καὶ

680, 1/2 Exod. 12, 30 — 16/17 Thukyd. 2, 64, 1

ATERBDM Σ^{arm} A

2—S. 682, 14 καὶ ὄφελον—ἀποθοῦντο > Σ^{arm} | 3 εἰς· πολλὰ Turnebus
 εἰς πολλὰ BD ἐπὶ πολλὰ T^eEM πολλὰ ATⁱTr^r | 4 μὲν ATER > BDM |
 12 δέδωκεν [ε R] ATER ἔδωκεν BDM | 14 πρᾶγμα TERBDM πρᾶγμα τε A
 | τε A, T durch Rasur, RBD τε καὶ TⁱEM | 15 ὁ θονυυδίδης Tem

682 >τὸ δημῶδες ῥῆμα, μόνης αἰὲ δοκοῦν φιλοφροσύνης ἔχασθαι, ἔργῳ δὲ
 >τότε πληροῦντες, »ἀπιόντες αὐτῶν περίφημα«. οἱ γοῦν ἄριστοι 8
 >τῶν παρ' ἡμῖν ἀδελφῶν τοῦτον τὸν τρόπον ἐξεχώρησαν τοῦ βίου,
 5 >πρεσβύτεροί τε τινες καὶ διάκονοι καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ λαοῦ, λίαν
 >ἐπαινούμενοι, ὥς καὶ τοῦ θανάτου τοῦτο τὸ εἶδος, διὰ πολλὴν εὐ-
 >σέβειαν καὶ πίστιν ἰσχυρὰν γινόμενον, μηδὲν ἀποδεῖν μαρτυρίου
 >δοκεῖν. καὶ τὰ σώματα δὲ τῶν ἁγίων ὑπταῖς χερσὶ καὶ κόλποις 9
 >ὑπολαμβάνοντες καθαιροῦντες τε ὀφθαλμοὺς καὶ στόματα συγκλεί-
 10 >οντες ὁμοφροῦντες τε καὶ διατιθέντες, προσκολλώμενοι, συμπλε-
 >κόμενοι, λουτροῖς τε καὶ περιστολαῖς κατακοσμοῦντες, μετὰ μικρὸν
 >ἐτύγχανον τῶν ἴσων, αἰὲ τῶν ὑπολειπομένων ἐφεπομένων τοῖς
 >πρὸ αὐτῶν. τὰ δέ γε ἔθνη πᾶν τοῦναντίον· καὶ νοσεῖν ἀρχομένους 10
 >ἀπωθοῦντο καὶ ἀπέφευγον τοὺς φιλτάτους κὰν ταῖς ὁδοῖς ἐρρίπτουν
 15 >ἡμιμνήτας καὶ νεκροὺς ἀτάφους ἀπεσχυβαλίζοντο, τὴν τοῦ θανάτου
 >διάδοσιν καὶ κοινωνίαν ἐκτρεπόμενοι, ἣν οὐκ ἦν καὶ πολλὰ μηχανω-
 >μένοις ἐκκλίνει ῥᾶδιον·

μετὰ δὲ καὶ ταύτην τὴν ἐπιστολήν, εἰρηνευσάντων τῶν κατὰ 11
 τὴν πόλιν, τοῖς κατ' Αἴγυπτον ἀδελφοῖς ἑορταστικὴν αὐθις ἐπιστέλλει
 20 γραφήν, καὶ ἐπὶ ταύτῃ πάλιν ἄλλας διατυποῦται· φέρεται δέ τις
 αὐτοῦ καὶ περὶ σαββάτου καὶ ἄλλη περὶ γυμνασίου.

Ἐρμάμμωνι δὲ πάλιν καὶ τοῖς κατ' Αἴγυπτον ἀδελφοῖς δι' ἐπιστο- KB 12
 λῆς ὁμιλῶν πολλά τε ἄλλα περὶ τῆς Δεκίου καὶ τῶν μετ' αὐτὸν
 διεξελθῶν κακοτροπίας, τῆς κατὰ τὸν Γαλλιῆνον εἰρήνης ἐπιμι-
 25 ννήσκειται· οὐδὲν δὲ οἶον τὸ καὶ τούτων ὧδέ πως ἐχόντων ἀκοῦσαι 23 1

684 >ἐκεῖνος μὲν οὖν τῶν ἑαυτοῦ βασιλέων τὸν μὲν προέμενος, τῷ
 >δὲ ἐπιθέμενος, παγγενεῖ ταχέως καὶ πρόρριζος ἐξηφανίσθη, ἀνε-
 >δείχθη δὲ καὶ συνανωμολογήθη παρὰ πάντων ὁ Γαλλιῆνος, παλαιὸς
 >ἄμα βασιλεὺς καὶ νέος, πρῶτος ὢν καὶ μετ' ἐκείνους παρών. κατὰ 2

682, 3 vgl. Phot. περίφημα

ATERBDM Σ^{arm} A

3 αὐτῶν TERBDM A αὐτῶν πάντων A [vgl. I Kor. 4, 13] | 9 στόματα AR,
 B durch Rasur, D τὰ στόματα B¹ στόμα TEM | 12 ἐφεπομένων ABD ἐπο-
 μένων TER > M | 19 κατ' BDM κατὰ τὴν ATER | 20 πάλιν ἄλλας BM
 ἄλλας πάλιν TER wiederum andere Σ^{arm} ἄλλας διαφόρους πάλιν A

1 ἐκεῖνος II Δέκιος Σ^{arm} | 1/2 τῶν—ἐπιθέμενος > Σ^{arm} | 1 ἑαυ-
 τοῦ BD πρὸ ἑαυτοῦ M πρὸς αὐτοῦ T¹ πρὸ αὐτοῦ A, T durch Rasur, ER |
 3 συνανωμολογήθη ABD συνωμολογήθη TER συνωμολογήθη M

- 684 γὰρ τὸ ῥηθὲν πρὸς τὸν προφήτην Ἡσαΐαν »τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἰδοὺ
 6 ἤγκασιν, καὶ καινὰ ἃ νῦν ἀνατελεῖ. ὥσπερ γὰρ νέφος τὰς
 ἡλιακὰς ἀκτῖνας ὑποδραμὸν καὶ πρὸς ὀλίγον ἐπηλυγάσαν ἐσκίασεν
 αὐτὸν καὶ ἀντ' αὐτοῦ προεφάνη, εἴτα παρελθόντος ἢ διατακέντος
 τοῦ νέφους, ἐξεφάνη πάλιν ἐπανατείλας ὁ προανατείλας ἥλιος, οὕτω
 10 προστάς καὶ προσπελάσας ἑαυτὸν ὁ Μακριανὸς τῆς ἐφεστώσης Γαλ-
 λήνρον βασιλείας, ὃ μὲν οὐκ ἔστιν, ἐπεὶ μηδὲ ἦν, ὃ δὲ ἔστιν ὁμοίως
 ὥσπερ ἦν, καὶ οἷον ἀποθεμένη τὸ γῆρας ἢ βασιλεία καὶ τὴν προ- 3
 οὔσαν ἀνακαθραμένη κακίαν, ἀκμαιότερον νῦν ἐπανθελὶ καὶ πορρω-
 τερον ὁρᾶται καὶ ἀκούεται καὶ διαφοιτᾷ πανταχοῦ.
- 15 εἰθ' ἐξῆς καὶ τὸν χρόνον, καθ' ὃν ταῦτ' ἔγραφεν, διὰ τούτων 4
 σημαίνει

καὶ μοι πάλιν τὰς ἡμέρας τῶν βασιλικῶν ἐτῶν ἔπεισι σκοπεῖν.
 ὁρῶ γάρ, ὡς ὀνομασθέντες μὲν οἱ ἀσεβέστατοι μετ' οὐ πολὺν γερό-
 νασιν ἀνώνυμοι, ὃ δὲ ὀσιώτερος καὶ φιλοθεώτερος ὑπερβὰς τὴν ἐπ-
 20 ταετηρίδα, νῦν ἐνιαυτὸν ἕνατον διανύει, ἐν ᾧ ἡμεῖς ἐορτάσωμεν.

Ἐπὶ τούτοις ἅπασιν σπουδάζεται αὐτῷ καὶ τὰ Περὶ ἐπαγγελ- KT 24 1
 λιῶν δύο συγγράμματα, ἡ δ' ἐπόθεσις αὐτῷ Νέπως ἦν, ἐπίσκοπος
 686 τῶν κατ' Αἰγυπτίον, Ἰουδαϊκώτερον τὰς ἐπηγγελμένας τοῖς ἀγίοις ἐν ταῖς
 θείαις γραφαῖς ἐπαγγελίας ἀποδοθήσεσθαι διδάσκων καὶ τινα χιλιάδα
 ἐτῶν τρυφῆς σωματικῆς ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ταύτης ἔσσεσθαι ὑποτιθέ-
 μενος. δόξας γοῦν οὗτος ἐκ τῆς Ἀποκαλύψεως Ἰωάννου τὴν ἰδίαν 2
 5 κρατύνειν ἐπόληψιν, Ἐλεγχον ἀλληγοριστῶν λόγον τινὰ περὶ τού-
 του συντάξας ἐπέγραψεν· πρὸς ὃν ὁ Διονύσιος ἐν τοῖς Περὶ ἐπαγγελ- 3
 λιῶν ἐνίσταται, διὰ μὲν τοῦ προτέρου τὴν αὐτοῦ γνώμην ἦν εἶχεν
 περὶ τοῦ δόγματος, παρατιθέμενος, διὰ δὲ τοῦ δευτέρου περὶ τῆς

684, 5/6 Ies. 42, 9. 43, 19 — 11 Apoc. 17, 8. 11

ATERBDM Σ^{arm} A

7 ἐπηλυγάσαν ATER ἐπανγάσαν BDM | 10 μακρῖνος BD | 11 nach
 δ μὲν + ὁ ἄνομος Δέκιος Σ^{arm} | 12 ὥσπερ ἦν TERDM ὥσπερ ἦν B > A
 | 17 ἔπεισι σκοπεῖν AR ἔπεισι σκοπῶν BD ἐπισκοπεῖν TEM | 20 ἕνατον Π
 ἕτερον Σ^{arm} | ἐορτάσωμεν AT¹BD ἐορτάσωμεν E¹ ἐορτάσαμεν E¹ corr., M
 ἐορτάσαμεν TrErR | 21 ἅπασιν M ἅπασι BD πᾶσι ATER | 22 αὐτῷ ATB,
 D durch Rasur αὐτῶν ERD¹M dieser Reden ihm Σ^{arm}

1 τῶν ARBDM Σ^{arm} τοῖς TE | 5 ἀλληγοριστῶν λόγον AT¹ED ἀλη-
 γοριστῶν λόγον B ἀλληγορίων λόγον Σ^{arm} ἀλληγορίας τῶν λόγων M ἀλλη-
 γορικῶν λόγων TrR

686 Ἀποκαλύψεως Ἰωάννου διαλαμβάνων· ἔνθα τοῦ Νέπωτος κατὰ τὴν
10 ἀρχὴν μνημονεύσας, ταῦτα περὶ αὐτοῦ γράφει

ἔπει δὲ σύνταγμά τι προκομίζουσιν Νέπωτος, ὃ λίαν ἐπερεί- 4
δονται ὡς ἀναντιρρήτως ἀποδεικνύντι τὴν τοῦ Χριστοῦ βασιλείαν
ἐπὶ γῆς ἔσεσθαι, ἐν ἄλλοις μὲν πολλοῖς ἀποδέχομαι καὶ ἀγαπῶ Νέ-
πωτα τῆς τε πίστεως καὶ τῆς φιλοπονίας καὶ τῆς ἐν ταῖς γραφαῖς
15 διατριβῆς καὶ τῆς πολλῆς ψαλμοφίας, ἥ μέχρι νῦν πολλοὶ τῶν
ἀδελφῶν εὐθυμουῦνται, καὶ πάνν δι' αἰδοῦς ἄγω τὸν ἄνθρωπον,
ταύτῃ μᾶλλον ἢ προανεπαύσατο· ἀλλὰ φίλη γὰρ καὶ προτιμοτάτη
πάντων ἡ ἀλήθεια, ἐπαινεῖν τε χρὴ καὶ συναινεῖν ἀφθόνως, εἴ τι
ὁρθῶς λέγοιτο, ἐξετάζειν δὲ καὶ διενθύνειν, εἴ τι μὴ φαίνοιτο ὀνίως
20 ἀναγεγραμμένον. καὶ πρὸς μὲν παρόντα καὶ ψιλῶ λόγῳ δογματί- 5
ζοντα αὐτάρκης ἦν ἂν ἡ ἀγραφὸς ὁμιλία, δι' ἐρωτήσεως καὶ ἀπο-
κρίσεως πείθουσα καὶ συμβιβάζουσα τοὺς ἀντιδιατιθεμένους· γραφῆς
δὲ ἐκκειμένης, ὡς δοκεῖ τισιν, πιθανωτάτης καὶ τιμῶν διδασκαλῶν
τὸν μὲν νόμον καὶ τοὺς προφῆτας τὸ μηδὲν ἡγουμένων καὶ τὸ
25 τοῖς εὐαγγελίοις ἔπεσθαι παρέντων καὶ τὰς τῶν ἀποστόλων ἐπιστο-
λὰς ἐκφανλισάντων, τὴν δὲ τοῦ συγγράμματος τούτου διδασκαλίαν
ὡς μέγα δὴ τι καὶ κεκρυμμένον μυστήριον κατεπαγγελιομένων καὶ
688 τοὺς ἀπλουστεροὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν οὐδὲν ἐόντων ὑψηλὸν καὶ μεγα-
λειον φρονεῖν οὔτε περὶ τῆς ἐνδόξου καὶ ἀληθοῦς ἐνθέου τοῦ κυ-
ρίου ἡμῶν ἐπιφανείας οὔτε τῆς ἡμετέρας ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως
καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν ἐπισυναγωγῆς καὶ ὁμοιώσεως, ἀλλὰ μικρὰ καὶ
5 θνητὰ καὶ οἷα τὰ νῦν, ἐλπίζειν ἀναπειθόντων ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ
θεοῦ, ἀναγκαῖον καὶ ἡμᾶς ὡς πρὸς παρόντα τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν
διαλεχθῆναι Νέπωτα·

τούτοις μεθ' ἕτερα ἐπιφέρει λέγων

6

ἐν μὲν οὖν τῷ Ἀρσενόιτῃ γενόμενος, ἔνθα, ὡς οἶδας, πρὸ
10 πολλοῦ τοῦτο ἐπεπόλαξεν τὸ δόγμα, ὡς καὶ σχίσματα καὶ ἀποστα-
σίας ὄλων ἐκκλησιῶν γεγονέναι, συγκαλέσας τοὺς πρεσβυτέρους καὶ

17 Arist. Eth. Nik. A 4 p. 1096a 16

ATERBDM Σarm A

14 τῆς φιλοπονίας ABD φιλοπονίας TERM | 15/16 πολλοὶ — εὐθυ-
μουῦνται > Σarm | 19 δὲ ATERA Σarm τε BDM | 23 ἐκκειμένης ARM A
Σarm ἐγκειμένης TEBD

9 ἀρσενόιτη TrERBDM ἀρσενοίτη AT¹ | 11 ὄλων ATER ὄλας BDM

688 διδασκάλους τῶν ἐν ταῖς κώμαις ἀδελφῶν, παρόντων καὶ τῶν βου-
 λομένων ἀδελφῶν, δημοσίᾳ τὴν ἐξέτασιν ποιήσασθαι τοῦ λόγον
 προετρεψάμην, καὶ τοῦτό μοι προσαγαγόντων τὸ βιβλίον ὥς τι 7
 15 ὄπλον καὶ τείχος ἄμαχον, συγκαθεσθεις αὐτοῖς τριῶν ἑξῆς ἡμερῶν
 ἕξ ἕω μέχρις ἑσπέρας, διευθύνειν ἐπειράθην τὰ γεγραμμένα· ἐνθα 8
 καὶ τὸ εὐσταθὲς καὶ τὸ φιλάληθες καὶ τὸ εὐπαρακολούθητον καὶ
 συνετὸν ὑπερηγάσθην τῶν ἀδελφῶν, ὥς ἐν τάξει καὶ μετ' ἐπει-
 κείας τὰς ἐρωτήσεις καὶ τὰς ἐπαπορήσεις καὶ τὰς συγκαταθέσεις
 20 ἐποιούμεθα, τὸ μὲν ἐκ παντὸς τρόπου καὶ φιλονείκως τῶν ἅπαξ
 δοξάντων περιέχεσθαι, εἰ καὶ μὴ φαίνοιτο ὀρθῶς ἔχοντα, παραι-
 τησάμενοι, μήτε δὲ τὰς ἀντιλογίας ὑποστελλόμενοι, ἀλλ' ἐς ὅσον
 οἶόν τε, τῶν προκειμένων ἐπιβατεύειν καὶ κρατύνειν αὐτὰ πειρώ-
 μενοι, μήτε, εἰ λόγος αἰροῖ, μεταπίθεσθαι καὶ συνομολογεῖν αἰδού-
 25 μενοι, ἀλλ' εὐσυνειδήτως καὶ ἀνυποκρίτως καὶ ταῖς καρδίαις πρὸς
 690 τὸν θεὸν ἠπλωμέναις τὰ ταῖς ἀποδείξεσι καὶ διδασκαλίαις τῶν
 ἁγίων γραφῶν συνιστανόμενα καταδεχόμενοι. καὶ τέλος ὁ τε τῆς 9
 διδαχῆς ταύτης ἀρχηγὸς καὶ εἰσηγητὴς, ὁ καλούμενος Κοραζίων, ἐν
 ἐπηκόῳ πάντων τῶν παρόντων ἀδελφῶν ὁμολόγησεν καὶ διεμαρ-
 5 τύρατο ἡμῖν μηκέτι τούτῳ προσέξειν μηδὲ διαλέξεσθαι περὶ τούτου
 μηδὲ μεμνησθαι μηδὲ διδάξειν, ὥς ἱκανῶς ὑπὸ τῶν ἀντιλεχθέντων
 ἡρημένος· τῶν τε ἄλλων ἀδελφῶν οἱ μὲν ἔχαιρον ἐπὶ τῇ κοινο-
 λογίᾳ καὶ τῇ πρὸς πάντας συγκαταβάσει καὶ συνδιαθέσει.

Εἰθ' ἑξῆς ὑποβάς, περὶ τῆς Ἀποκαλύψεως Ἰωάννου ταῦτά ΚΔ 25 1
 10 φησιν

τινὲς μὲν οὖν τῶν πρὸ ἡμῶν ἠθέτησαν καὶ ἀνεσχεύασαν πάντα
 τὸ βιβλίον, καθ' ἕκαστον κεφάλαιον διευθύνοντες ἄγνωστόν τε καὶ
 ἀσυλλόγιστον ἀποφαίνοντες ψεύδεσθαι τε τὴν ἐπιγραφὴν. Ἰωάννου 2
 γὰρ οὐκ εἶναι λέγουσιν, ἀλλ' οὐδ' ἀποκάλυψιν εἶναι τὴν σφόδρα

ATERBDM Σ^{arm} A

15 ἄμαχον BDM ἀκαταμάχητον ATER | 20 ἐποιούμεθα τὸ μὲν] ἐποιοῦντο
 μὲν τῷ Tr^{Re}, ἐποιούμεθα von Σ^{arm} bezeugt | καὶ BDM > ATER | 21 καὶ
 BDM δὲ TER > A | φαίνοιτο BDM φαίνονται ATER | 24 αἶροι EBD
 ἔροι T¹ M αἰρεῖ AT^r R

5 διαλέξεσθαι Tc^rERBDM διαλέξασθαι AT¹ | 6 μεμνησθαι verdorben |
 7 ἡρημένος ATER εἰρημένος M εἰρημένων BD Σ^{arm} sufficere quod erratum est
 A | μὲν TERBDM omnes reliqui fratres A und viele andere Brüder Σ^{arm}
 παρόντες A, das Excerpt ist schlecht abgeschnitten | 12 καθ' RBDM καὶ
 καθ' ATE | 14 σφόδρα Tc^rERBDM Σ^{arm} σφοδρὰν T¹ σφοδρῶ AT^r

- 690 καὶ παχεὶ κεκαλυμμένην τῷ τῆς ἀγνοίας παραπετάσματι, καὶ οὐχ
 16 ὅπως τῶν ἀποστόλων τινά, ἀλλ' οὐδ' ὅλως τῶν ἁγίων ἢ τῶν ἀπὸ
 τῆς ἐκκλησίας τούτου γεγονέναι ποιητὴν τοῦ γραμματος, Κήρινθον
 >δὲ τὸν καὶ τὴν ἀπ' ἐκείνου κληθεῖσαν Κηρινθιανὴν συστησάμενον
 >αἰρεσιν, ἀξιόπιστον ἐπιφημίσαι θελήσαντα τῷ ἑαυτοῦ πλάσματι
 20 ὄνομα. τοῦτο γὰρ εἶναι τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ τὸ δόγμα, ἐπίγειον 3
 >ἔσεσθαι τὴν τοῦ Χριστοῦ βασιλείαν, καὶ ὧν αὐτὸς ὠρέγετο, φιλο-
 >σώματος ὧν καὶ πάνν σαρκικός, ἐν τούτοις ὀνειροπολεῖν ἔσεσθαι,
 >γαστροῦ καὶ τῶν ὑπὸ γαστέρα πλησμοναῖς, τοῦτ' ἐστὶ σιτίοις καὶ
 >ποτοῖς καὶ γάμοις καὶ δι' ὧν εὐφημότερον ταῦτα φήθη ποριεσθαι,
 692 >ἑορταῖς καὶ θυσίαις καὶ ἱερειῶν σφαγαῖς. ἐγὼ δὲ ἀθετῆσαι μὲν οὐκ 4
 >ἂν τολμήσαιμι τὸ βιβλίον, πολλῶν αὐτὸ διὰ σπονδῆς ἐχόντων ἀδελ-
 >φῶν, μείζονα δὲ τῆς ἑμαντοῦ φρονήσεως τὴν ὑπόληψιν τὴν περὶ
 αὐτοῦ λαμβάνων, κεκρυμμένην εἶναι τινα καὶ θανμασιωτέραν τὴν
 5 >καθ' ἑαστον ἐκδοχὴν ὑπολαμβάνω. καὶ γὰρ εἰ μὴ συνήμι, ἀλλ'
 >ὑπονοῶ γε νοῦν τινα βαθύτερον ἐγκείμενον τοῖς ῥήμασιν, οὐκ ἰδίῳ 5
 >ταῦτα μετρῶν καὶ κρίνων λογισμῷ, πίστει δὲ τὸ πλέον νέμων ὑψη-
 >λότερα ἢ ὑπ' ἐμοῦ καταληφθῆναι νερόμικτα, καὶ οὐκ ἀποδοκιμάζω
 >ταῦτα ἂ μὴ συνεώρακα, θανμάζω δὲ μᾶλλον ὅτι μὴ καὶ εἶδον.
 10 ἐπὶ τούτοις τὴν ὅλην τῆς Ἀποκαλύψεως βασανίσας γραφὴν ἀδύ- 6
 νάτον τε αὐτὴν κατὰ τὴν πρόχειρον ἀποδείξας νοεῖσθαι διάνοιαν,
 ἐπιφέρει λέγων

- >συντελέσας δὴ πᾶσαν ὡς εἰπεῖν τὴν προφητείαν, μακαρίζει ὁ
 >προφήτης τοὺς τε φυλάσσοντας αὐτὴν καὶ δὴ καὶ ἑαυτόν. »μακά-
 15 >ριος« γὰρ φησιν »ὁ τηρῶν τοὺς λόγους τῆς προφητείας
 >τοῦ βιβλίου τούτου ἀγὼ Ἰωάννης ὁ βλέπων καὶ ἀκούων
 >ταῦτα«. καλεῖσθαι μὲν οὖν αὐτὸν Ἰωάννην καὶ εἶναι τὴν γραφὴν 7
 >Ἰωάννου ταύτην οὐκ ἄντερω, ἁγίου μὲν γὰρ εἶναι τινος καὶ θεο-
 >πνεύστου συναίνῳ· οὐ μὴν ῥαδίως ἂν συνθείμην τοῦτον εἶναι τὸν
 20 >ἀπόστολον, τὸν υἱὸν Ζεβεδαίου, τὸν ἀδελφὸν Ἰακώβου, οὗ τὸ εὖ-

17—S. 692, 1 = 253, 10—17

14—17 Apoc. 22, 7. 8

ATERBDM Σ^{arm} A15 παραπετάσματι ATcERB προπετάσματι T¹DM | 23 γαστροῦ — πλη-
 σμοναῖς > Σ^{arm}7 τὸ πλέον ATER πλέον BD πῶς M | 7/8 ὑψηλότερα ἢ ATER ὑψηλο-
 τέραν BD ὑψηλωτέραν ἢ M | 11 τε BDM A δὲ ATER

692 >αγγέλιον τὸ κατὰ Ἰωάννην ἐπιγεγραμμένον καὶ ἡ ἐπιστολὴ ἡ καθολική. τεκμαίρομαι γὰρ ἔκ τε τοῦ ἡθους ἐκατέρων καὶ τοῦ τῶν 8
>λόγων εἶδους καὶ τῆς τοῦ βιβλίου διεξαγωγῆς λεγομένης, μὴ τὸν
>αὐτὸν εἶναι. ὁ μὲν γὰρ εὐαγγελιστὴς οὐδαμοῦ τὸ ὄνομα αὐτοῦ
25 >παρεγγράφει οὐδὲ κηρύσσει ἑαυτὸν οὔτε διὰ τοῦ εὐαγγελίου οὔτε
>διὰ τῆς ἐπιστολῆς.

εἰθ' ὑποβάς, πάλιν ταῦτα λέγει

9

>Ἰωάννης δὲ οὐδαμοῦ, οὐδὲ ὡς περὶ ἑαυτοῦ οὐδὲ ὡς περὶ ἑτέρου.
694 >ὁ δὲ τὴν Ἀποκάλυψιν γράψας εὐθύς τε ἐν ἀρχῇ ἑαυτὸν προτάσσει
>»Ἀποκάλυψις Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἣν ἔδωκεν αὐτῷ δεῖξαι τοῖς
>δούλοις αὐτοῦ ἐν τάχει, καὶ ἐσήμανεν ἀποστείλας διὰ τοῦ
>ἀγγέλου αὐτοῦ τῷ δούλῳ αὐτοῦ Ἰωάννῃ, ὃς ἐμαρτύρησεν
5 >τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ, ὅσα εἶδεν·
>εἰτα καὶ ἐπιστολὴν γράφει Ἰωάννης ταῖς ἑπτὰ ἐκκλησίαις ταῖς 10
>ἐν τῇ Ἀσίᾳ, χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη. ὁ δέ γε εὐαγγελιστὴς οὐδὲ
>τῆς καθολικῆς ἐπιστολῆς προέγραψεν ἑαυτοῦ τὸ ὄνομα, ἀλλὰ ἀπε-
>ρίτως ἀπ' αὐτοῦ τοῦ μυστηρίου τῆς θείας ἀποκαλύψεως ἤρξατο
10 >»ὁ ἦν ἀπ' ἀρχῆς, ὁ ἀκηκόαμεν, ὁ ἐωράκαμεν τοῖς ὀφθαλ-
>μοῖς ἡμῶν· ἐπὶ ταύτῃ γὰρ τῇ ἀποκαλύψει καὶ ὁ κύριος τὸν
>Πέτρον ἐμακάρισεν, εἰπὼν »μακάριος εἰ Σίμων βᾶρ Ἰωνᾶ, ὅτι
>σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέν σοι, ἀλλ' ὁ πατήρ μου ὁ οὐ-
>ράνιος· ἀλλ' οὐδὲ ἐν τῇ δευτέρᾳ φερομένῃ Ἰωάννου καὶ τρίτῃ, 11
15 >καίτοι βραχείαις οὐδαίς ἐπιστολαῖς, ὁ Ἰωάννης ὀνομαστὶ πρόκειται,
>ἀλλὰ ἀνωνύμως »ὁ πρεσβύτερος· γέγραπται. οὗτος δέ γε οὐδὲ
>αὐταρκές ἐνόμισεν εἰς ἅπας ἑαυτὸν ὀνομάσας διηγείσθαι τὰ ἐξῆς,
>ἀλλὰ πάλιν ἀναλαμβάνει »ἐγὼ Ἰωάννης, ὁ ἀδελφὸς ὑμῶν καὶ
>συγκοινωνὸς ἐν τῇ θλίψει καὶ βασιλείᾳ καὶ ἐν ὑπομονῇ Ἰη-
20 >σοῦ, ἐγενόμην ἐν τῇ νήσῳ τῇ καλουμένῃ Πάτμῳ διὰ τὸν
>λόγον τοῦ θεοῦ καὶ τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ· καὶ δὴ καὶ πρὸς
>τῷ τέλει ταῦτα εἶπεν »μακάριος ὁ τηρῶν τοὺς λόγους τῆς
>προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ βλέπων

2—5 Apoc. 1, 1. 2 — 6/7 Apoc. 1, 4 — 10/11 I Ioann. 1, 1 — 12—14
Matth. 16, 17 — 16 II Ioann. 1 III Ioann. 1 — 18—21 Apoc. 1, 9 —
22—24 Apoc. 22, 7. 8

ATERBDMΣ^{arm}Δ

27 πάλιν ταῦτα λέγει BDM ταῦτα λέγει πάλιν ATER

16 ἀνωνύμως ABD ἀνώνυμος TERM | οὐδὲ BDM οὔτε ATER | 21 δὴ
καὶ ARBD δὴ TEM

- 694 >καὶ ἀκούων ταῦτα«. ὅτι μὲν οὖν Ἰωάννης ἐστὶν ὁ ταῦτα γρά- 12
 25 >φρων, αὐτῷ λέγοντι πιστευτέον· ποῖος δὲ οὗτος, ἄδηλον. οὐ γὰρ
 >εἶπεν ἑαυτὸν εἶναι, ὡς ἐν τῷ εὐαγγελίῳ πολλαχοῦ, τὸν ἡγαπημένον
 >ὑπὸ τοῦ κυρίου μαθητὴν οὐδὲ τὸν ἀναπεσόντα ἐπὶ τὸ στῆθος αὐ-
 696 >τοῦ οὐδὲ τὸν ἀδελφὸν Ἰακώβου οὐδὲ τὸν αὐτόπτην καὶ αὐτήκοον
 >τοῦ κυρίου γενόμενον. εἶπεν γὰρ ἂν τι τούτων τῶν προδεδηλω- 13
 >μένων, σαφῶς ἑαυτὸν ἐμφανίσαι βουλόμενος· ἀλλὰ τούτων μὲν
 >οὐδέν, ἀδελφὸν δὲ ἡμῶν καὶ συγκοινωνὸν εἶπεν καὶ μάρτυρα Ἰησοῦ
 5 >καὶ μακάριον ἐπὶ τῇ θεᾷ καὶ ἀκοῇ τῶν ἀποκαλύψεων. πολλοὺς δὲ 14
 >ὁμωνύμους Ἰωάννη τῷ ἀποστόλῳ νομίζω γεγονέναι, οἱ δὲ διὰ τὴν
 >πρὸς ἐκεῖνον ἀγάπην καὶ τῷ θαυμάζειν καὶ ζηλοῦν ἀγαπηθῆναι τε
 >ὁμοίως αὐτῷ βούλεσθαι ὑπὸ τοῦ κυρίου, καὶ τὴν ἐπωνυμίαν τὴν
 >αὐτὴν ἡσπάσαντο, ὥσπερ καὶ ὁ Παῦλος πολὺς καὶ δὴ καὶ ὁ Πέτρος
 10 >ἐν τοῖς τῶν πιστῶν παισὶν ὀνομάζεται. ἔστιν μὲν οὖν καὶ ἕτερος 15
 >Ἰωάννης ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν ἀποστόλων, ὁ ἐπικληθεὶς Μάρκος,
 >ὃν Βαρναβᾶς καὶ Παῦλος ἑαυτοῖς συμπαρέλαβον, περὶ οὗ καὶ πάλιν
 >λέγει >εἶχον δὲ καὶ Ἰωάννην ὑπηρέτην«. εἰ δὲ οὗτος ὁ γράφας
 >ἐστίν, οὐκ ἂν φαίην· οὐδὲ γὰρ ἀφίχθαι σὺν αὐτοῖς εἰς τὴν Ἀσίαν
 15 >γέγραπται, ἀλλὰ >ἀναχθέντες μέν«, φησὶν, >ἀπὸ τῆς Πάφου οἱ
 >περὶ τὸν Παῦλον ἦλθον εἰς Πέργην τῆς Παμφυλίας, Ἰω-
 >άννης δὲ ἀποχωρήσας ἀπ' αὐτῶν ὑπέστρεψεν εἰς Ἱεροσό-
 >λυμα«. ἄλλον δὲ τίνα οἶμαι τῶν ἐν Ἀσίᾳ γενομένων, ἐπεὶ καὶ δύο 16
 >φασὶν ἐν Ἐφέσῳ γενέσθαι μνήματα καὶ ἑκάτερον Ἰωάννου λέγεσθαι.
 20 >καὶ ἀπὸ τῶν νοημάτων δὲ καὶ ἀπὸ τῶν ῥημάτων καὶ τῆς συν- 17
 >τάξεως αὐτῶν εἰκότως ἕτερος οὗτος παρ' ἐκεῖνον ὑποληφθήσεται.
 >συνάδουσι μὲν γὰρ ἀλλήλοις τὸ εὐαγγέλιον καὶ ἡ ἐπιστολή, ὁμοίως 18
 >τε ἄρχονται· τὸ μὲν φησὶν >ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος«, ἡ δὲ >ὁ ἦν
 >ἀπ' ἀρχῆς«. τὸ μὲν φησὶν >καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ
 25 >ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν

26/27 Ioann. 13, 23. 19, 26. 20, 2. 21, 20 — 27/696, 1 Ioann. 13, 25. 21, 20

1 vgl. Ioann. 21, 2 — 1/2 vgl. Ioann. 1, 14. 19, 35 — 4 Apoc. 1, 9

— 5 Apoc. 22, 7 — 10—12 Act. 12, 25 — 13 Act. 13, 5 — 15—18

Act. 13, 13 — 23 Ioann. 1, 1 — 23/24 I Ioann. 1, 1 — 24—26 Ioann. 1, 14

ATERBDMΣ^{arm}Δ

24 οὖν BDM γὰρ ATER

2 ἂν τι] ἀντι Σ^{arm} | 9 δὴ καὶ TrBDM δὴ AT¹ER | 21 ὑπο-
 ληφθήσεται RDMΣ ὑπολειφθήσεται B γρ ὑποληφθήσεται TemE^{1m} ὑπονοηθε-
 ται AT¹E

696 ὥς μονογενοῦς παρὰ πατρός, ἡ δὲ τὰ αὐτὰ σμικρῶ παρηλλα-
 27 μένα ὃ ἀκηκόαμεν, ὃ ἐωράκαμεν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ὃ
 698 ἐθεασάμεθα καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν, περὶ τοῦ λό-
 γου τῆς ζωῆς καὶ ἡ ζωὴ ἐφανερώθη. ταῦτα γὰρ προανα- 19
 κρούεται, διατεινόμενος, ὥς ἐν τοῖς ἐξῆς ἐδήλωσεν, πρὸς τοὺς οὐκ
 ἐν σαρκὶ φάσκοντας ἐληλυθέναι τὸν κύριον· δι' αὐτὸ καὶ συνῆψεν ἐπι-
 5 μελῶς »καὶ ὃ ἐωράκαμεν, μαρτυροῦμεν καὶ ἀπαγγέλλομεν
 ὑμῖν τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον, ἣτις ἦν πρὸς τὸν πατέρα καὶ
 ἐφανερώθη ἡμῖν· ὃ ἐωράκαμεν καὶ ἀκηκόαμεν, ἀπαγγέλλο-
 10 μεν καὶ ὑμῖν. ἔχειται αὐτοῦ καὶ τῶν προθέσεων οὐκ ἀφίσταται, 20
 διὰ δὲ τῶν αὐτῶν κεφαλαίων καὶ ὀνομάτων πάντα διεξέρχεται ὧν
 10 τινὰ μὲν ἡμεῖς συντόμως ὑπομνήσομεν, ὃ δὲ προσεχῶς ἐντυγχάνων 21
 ἐνόησει ἐν ἑκατέρῳ πολλὴν τὴν ζωὴν, πολὺ τὸ φῶς ἀποτροπὴν
 τοῦ σκότους, συνεχῇ τὴν ἀλήθειαν τὴν χάριν τὴν χαρὰν τὴν σάρκα
 καὶ τὸ αἷμα τοῦ κυρίου τὴν κρίσιν τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν τὴν
 πρὸς ἡμᾶς ἀγάπην τοῦ θεοῦ τὴν πρὸς ἀλλήλους ἡμᾶς ἀγάπης ἐν-
 15 τολήν, ὥς πάσας δεῖ φυλάττειν τὰς ἐντολάς· ὃ ἔλεγχος τοῦ κόσμου
 τοῦ διαβόλου τοῦ ἀντιχρίστου ἡ ἐπαγγελία τοῦ ἁγίου πνεύματος ἡ
 νιοθεσία τοῦ θεοῦ ἡ διόλου πίστις ἡμῶν ἀπαιτουμένη ὁ πατήρ καὶ
 ὁ υἱός, πανταχοῦ καὶ ὅλως διὰ πάντων χαρακτηρίζοντας ἕνα καὶ
 τὸν αὐτὸν συνορθῶν τοῦ τε εὐαγγελίου καὶ τῆς ἐπιστολῆς χρῶτα
 20 πρόκειται. ἀλλοιοτάτη δὲ καὶ ξένη παρὰ ταῦτα ἡ Ἀποκάλυψις, μήτε 22
 ἐφαπτομένη μήτε γειτριῶσα τούτων μηδενί, σχεδόν, ὥς εἰπεῖν, μηδὲ
 συλλαβὴν πρὸς αὐτὰ κοινὴν ἔχουσα· ἀλλ' οὐδὲ μνῆμην τινὰ οὐδὲ 23
 ἔννοιαν οὐτε ἡ ἐπιστολὴ τῆς Ἀποκαλύψεως ἔχει (ἔα γὰρ τὸ εὐαγγέλιον)
 οὐτε τῆς ἐπιστολῆς ἡ Ἀποκάλυψις, Παύλον διὰ τῶν ἐπιστολῶν
 25 ὑποφήραντός τι καὶ περὶ τῶν ἀποκαλύψεων αὐτοῦ, ἃς οὐκ ἐνέ-
 γραψεν καθ' αὐτάς. ἔτι δὲ καὶ διὰ τῆς φράσεως τὴν διαφορὰν 24
 ἔστιν τεκμήρασθαι τοῦ εὐαγγελίου καὶ τῆς ἐπιστολῆς πρὸς τὴν Ἀπο-

27—S. 698, 2 I Ioann. 1, 1

5—8 I Ioann. 1, 2. 3 — 24/25 vgl. II Kor. 12, 1—9

ATERBDMΣ^{arm}A

26 σμικρῶ ABDM σμικρῶς TER

4 δι' αὐτὸ BDM διὰ ATER | 8 αὐτοῦ AR, ἔχειται αὐτοῦ verdorben aus (ἐν)
 ἔχητε αὐτοῦ (κοινωνίαν) vgl. I Ioann. 1, 3. 6 | 10 ὑπομνήσομεν T durch
 Rasur, ERBDM ὑπομνήσωμεν AT¹ ὑπεμνήσαμεν Σ^{arm} | 15 (τὴν) ὥς Dionysios
 | 23 ἔα TERMΣ^{arm} ἔα ABD | 25 αὐτοῦ AT¹ER αὐτοῦ Tr ἐαυτοῦ BDM
 26 διὰ TERBDMΣ^{arm} > A

700 >κάλυψιν. τὰ μὲν γὰρ οὐ μόνον ἀπταιστως κατὰ τὴν τῶν Ἑλλήνων 25
 >φωνήν, ἀλλὰ καὶ λογιώτατα ταῖς λέξεσιν τοῖς συλλογισμοῖς ταῖς
 >συντάξεσιν τῆς ἐρμηνείας γέγραπται, πολλοῦ γε δεῖ βάρβαρόν τινα
 >φθόγγον ἢ σολοικισμὸν ἢ ὅλως ἰδιωτισμὸν ἐν αὐτοῖς εὐρεθῆναι.
 5 >ἐκότερον γὰρ εἶχεν, ὥς ἔοικεν, τὸν λόγον, ἀμφοτέρους αὐτῷ χαρισα-
 >μένον τοῦ κυρίου, τὸν τε τῆς γνώσεως τὸν τε τῆς φράσεως· τοῦτο 26
 >δὲ ἀποκαλύψει μὲν ἑωρακέναι καὶ γινῶσιν εἰληφέναι καὶ προφη-
 >τείαν οὐκ ἄντερόν, διάλεκτον μέντοι καὶ γλώσσαν οὐκ ἀκριβῶς
 >ἐλληνίζουσιν αὐτοῦ βλέπω, ἀλλ' ἰδιώμασιν τε βαρβαρικοῖς χρώμενον
 10 >καὶ πον καὶ σολοικίζοντα· ἅπερ οὐκ ἀναγκαῖον νῦν ἐκλέγειν· οὐδὲ 27
 >γὰρ ἐπισκόπτων (μὴ τις νομίῃ) ταῦτα εἶπον, ἀλλὰ μόνον τὴν ἀνο-
 >μοιότητα διευθύνων τούτων τῶν γραφῶν.

Ἐπὶ ταύταις τοῦ Διονυσίου φέρονται καὶ ἄλλαι πλείους ἐπιστο- KE 26 1
 λαί, ὥσπερ αἱ κατὰ Σαβελλίου πρὸς Ἀμμωνα τῆς κατὰ Βερνίκην
 15 ἐκκλησίας ἐπίσκοπον καὶ ἡ πρὸς Τελεσφόρον καὶ ἡ πρὸς Εὐφράνορα
 καὶ πάλιν Ἀμμωνα καὶ Εὐπόρον· συντάττει δὲ περὶ τῆς αὐτῆς ὑπο-
 θέσεως καὶ ἄλλα τέσσαρα συγγράμματα, ἃ τῷ κατὰ Ῥώμην ὁμο-
 νύμῳ Διονυσίῳ προσφανεῖ. καὶ πλείους δὲ παρὰ ταύτας εἰδὼν 2
 αὐτοῦ παρ' ἡμῶν ἐπιστολαὶ καὶ δὴ καὶ πολυεπεῖς λόγοι ἐν ἐπιστολῇς
 20 χαρακτῆρι γραφέντες, ὥς οἱ περὶ φύσεως, Τιμοθέῳ τῷ παιδί προσ-
 πεφωνημένοι, καὶ ὁ περὶ πειρασμῶν, ὃν καὶ αὐτὸν Εὐφράνορι ἀνα-
 τέθεικεν. ἐπὶ τούτοις καὶ Βασιλείδῃ τῶν κατὰ τὴν Πεντάπολιν 3
 παροικιῶν ἐπισκόπων γραφῶν, φησὶν ἑαυτὸν εἰς τὴν ἀρχὴν ἐξήγησιν
 πεποιῆσθαι τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ, διαφόρους δ' ἡμῖν [τε] καὶ πρὸς τοῦ-
 25 τον καταλέλοιπεν ἐπιστολάς. τὸσαῦτα ὁ Διονύσιος· ἀλλὰ γὰρ ἤδη
 μετὰ τὴν τούτων ἱστορίαν φέρε, καὶ τὴν καθ' ἡμᾶς τοῖς μετέπειτα
 γνωρίζειν γενεὰν ὅποια τις ἦν, παραδῶμεν.
 702 Εὐστόν τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας ἔτεσιν ἑνδεκα προστάντα δια- Ks 27 1
 δέχεται τῷ κατ' Ἀλεξάνδρειαν ὁμώνυμος Διονύσιος. ἐν τούτῳ δὲ

702, 2 — S. 714, 9 Georg. Synk. 725, 19 — 734, 3

ATERBDM Σ^{arm} A

2 λογιώτατα ταῖς BDM λογιωτάταις ATER | 5 ἐκότερον Σ^{arm} | τὸν
 λόγον AT¹ τὸν λόγον τὴν γινῶσιν TemERBDM (vgl. II Kor. 11, 6) τῶν λόγων τὴν
 γινῶσιν Σ^{arm} | ἀμφοτέρους ATER ἀμφοτέρα BDM > Σ^{arm} | 6 γνώσεως
 ATER σοφίας BDM Σ^{arm} (vgl. I Kor. 12, 8) | τὸν τε ATER καὶ τὸν BDM
 φράσεως ATER γνώσεως BDM Σ^{arm} | 7 ἀποκαλύψει BDM ἀποκάλυψιν ATER
 dass ihm offenbart wurde Σ^{arm} | 24 καὶ Schw τε καὶ BD τὰς καὶ M καὶ τὰς
 ATER

702 καὶ Δημητρίαν κατ' Ἀντιόχειαν τὸν βίον μεταλλάξαντος, τὴν
ἐπισκοπὴν Παῦλος ὁ ἐκ Σαμοσάτων παραλαμβάνει. τούτου δὲ τα- 2
5 πεινὰ καὶ χαμαιπετὴ περὶ τοῦ Χριστοῦ παρὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν
διδασκαλίαν φρονήσαντος ὡς κοινοῦ τὴν φύσιν ἀνθρώπου γενομένου,
ὁ μὲν κατ' Ἀλεξάνδρειαν Διονύσιος παρακληθεὶς ὡς ἂν ἐπὶ τὴν σύ-
νοδον ἀφίκοιτο, γῆρας ὁμοῦ καὶ ἀσθενείαν τοῦ σώματος αἰτιασά-
μενος, ἀνατίθεται τὴν παρουσίαν, δι' ἐπιστολῆς τὴν αὐτοῦ γνώμην,
10 ἣν ἔχοι περὶ τοῦ ζητουμένου, παραστήσας, οἱ δὲ λοιποὶ τῶν ἐκκλη-
σιῶν ποιμένες ἄλλος ἄλλοθεν ὡς ἐπὶ λυμεῶνα τῆς Χριστοῦ ποιμνης
συνήσαν, οἱ πάντες ἐπὶ τὴν Ἀντιόχειαν σπεύδοντες.

Τούτων οἱ μάλιστα διέπρεπον, Φιριμιλιανὸς μὲν τῆς Καππα- KZ 28 1
δοκῶν Καισαρείας ἐπίσκοπος ἦν, Γρηγόριος δὲ καὶ Ἀθηνόδορος
15 ἀδελφοὶ τῶν κατὰ Πόντον παροικιῶν ποιμένες καὶ ἐπὶ τούτοις
Ἐλενος τῆς ἐν Ταρσῶ παροικίας καὶ Νικομᾶς τῆς ἐν Ἰκονίῳ, οὐ
μὴν ἀλλὰ καὶ τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἐκκλησίας Ὑμέναιος τῆς τε ὁμό-
ρου ταύτης Καισαρείας Θεότεκνος, Μάξιμος ἔτι πρὸς τούτοις, τῶν
κατὰ Βόστραν δὲ καὶ οὗτος ἀδελφῶν διαπρεπῶς ἡγεῖτο, μυρίους τε
20 ἄλλους οὐκ ἂν ἀπορήσαι τις ἅμα πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις τῆς
αὐτῆς ἔνεκεν αἰτίας ἐν τῇ προειρημένῃ πόλει συγκροτηθέντας ἀπα-
ριθμούμενος, ἀλλὰ τούτων γε οἱ μάλιστα ἐπιφανεῖς οἶδε ἦσαν. πάν- 2
των οὖν κατὰ καιροῦς διαφόρως καὶ πολλάκις ἐπὶ ταῦτὸν συνιόντων,
λόγοι καὶ ζητήσεις καθ' ἑκάστην ἀνεκινούντο σύνοδον, τῶν μὲν
25 ἀμφὶ τὸν Σαμοσατέα τὰ τῆς ἑτεροδοξίας ἐπικρύπτειν ἔτι καὶ παρα-
καλύπτεσθαι πειρωμένων, τῶν δὲ ἀπογυμνοῦν καὶ εἰς φανερόν ἄγειν
704 τὴν αἵρεσιν καὶ τὴν εἰς Χριστὸν βλασφημίαν αὐτοῦ διὰ σπονδῆς
ποιουμένων. ἐν τούτῳ δὲ Διονύσιος τελευτᾷ κατὰ τὸ δωδέκατον 3
τῆς Γαλλιανοῦ βασιλείας, προστὰς τῆς κατ' Ἀλεξάνδρειαν ἐπισκοπῆς
ἔτεσιν ἑπτακαίδεκα, διαδέχεται δ' αὐτὸν Μάξιμος. Γαλλιανοῦ δ' 4
5 ἐφ' ὅλοις ἐνιαυτοῖς πεντεκαίδεκα τὴν ἀρχὴν κεκρατηκότος, Κλαύδιος
κατέστη διάδοχος. δεύτερον οὗτος διελθὼν ἔτος Αὐρηλιανῷ μετα-
δίδωσι τὴν ἡγεμονίαν· καθ' ὃν τελευταίας συγκροτηθείσης πλείστον KH 29 1
ὅσων ἐπισκόπων συνόδον, φωραθεὶς καὶ πρὸς ἀπάντων ἤδη σαφῶς
καταγνωσθεὶς ἑτεροδοξίαν ὁ τῆς κατὰ Ἀντιόχειαν αἵρέσεως ἀρχηγός
10 τῆς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν καθολικῆς ἐκκλησίας ἀποκηρύττεται. μά- 2

ATERBDMΣarm A

16 Sardensis A | 18 ταύτης AT¹E¹RBM Synk ταύτη T durch Rasur,
ErD | 20 ἀπορήσαι BD ἀπορήσαι AT¹Synk εἰπορήσαι TcRΣarm εἰπορήσαι
EM | 21 πόλει BDM Synk AΣarm πόλει τηρικαδέ ATER

2 δωδέκατον T¹BDM Synk δωδέκατον ἔτος ATr [Tc getilgt], ER | 6 δεύ-
τερον BDM Synk δεύτερον δ' TER δεύτερον δὲ A > Σarm δεύτερον bezeugt A

704 λιστα δ' αὐτὸν εὐθύνας ἐπικρουπτόμενον διήλεγξεν Μαλχίων, ἀνὴρ
 τὰ τε ἄλλα λόγιος καὶ σοφιστοῦ τῶν ἐπ' Ἀντιοχείας Ἑλληνικῶν
 παιδευτηρίων διατριβῆς προσετώς, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ δι' ὑπερβάλ-
 λουσαν τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως γνησιότητα πρεσβυτερίου τῆς αὐ-
 15 τόθι παροικίας ἡξιωμένος· οὗτός γέ τοι ἐπισημειουμένων ταχυγρά-
 φων ζήτησιν πρὸς αὐτὸν ἐνστησάμενος, ἦν καὶ εἰς δεῦρο φερομένην
 ἴσμεν, μόνος ἴσχυσεν τῶν ἄλλων κρυψίνουον ὄντα καὶ ἀπατηλὸν φω-
 ρᾶσαι τὸν ἄνθρωπον. μίαν δὲ οὖν ἐκ κοινῆς γνώμης οἱ ἐπὶ ταῦ 30 1
 τὸν συγκεκροτημένοι ποιμένες διαχαράξαντες ἐπιστολὴν εἰς πρόσωπον
 20 τοῦ τε Ῥωμαίων ἐπισκόπου Διονυσίου καὶ Μαξίμου τοῦ κατ' Ἀλεξάν-
 δρειαν ἐπὶ πάσας διαπέμπονται τὰς ἐπαρχίας, τὴν αὐτῶν τε σπουδὴν
 τοῖς πᾶσιν φανερὰν καθιστάντες καὶ τοῦ Παύλου τὴν διάστροφον
 ἑτεροδοξίαν, ἐλέγχους τε καὶ ἐρωτήσεις ἃς πρὸς αὐτὸν ἀνακεκινή-
 κασιν, καὶ ἔτι τὸν πάντα βίον τε καὶ τρόπον τοῦ ἀνδρὸς διηγού-
 25 μενοι· ἐξ ὧν μνήμης ἔνεκεν καλῶς ἂν ἔχοι ταύτας αὐτῶν ἐπὶ τοῦ
 παρόντος διελθεῖν τὰς φωνάς

706 >Διονυσίῳ καὶ Μαξίμῳ καὶ τοῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην πᾶσιν 2
 >συλλειτουργοῖς ἡμῶν ἐπισκόποις καὶ πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις καὶ
 >πάσῃ τῇ ὑπὸ τὸν οὐρανὸν καθολικῇ ἐκκλησίᾳ Ἐλενος καὶ Ὑμέναιος
 >καὶ Θεόφιλος καὶ Θεότεκνος καὶ Μάξιμος Πρόκλος Νικομᾶς καὶ
 5 >Αἰλιανὸς καὶ Παῦλος καὶ Βολανὸς καὶ Πρωτογένης καὶ Ἰέραξ καὶ
 >Εὐτύχιος καὶ Θεόδωρος καὶ Μαλχίων καὶ Λούκιος καὶ οἱ λοιποὶ
 >πάντες οἱ σὺν ἡμῖν παροικούντες τὰς ἐγγεῖς πόλεις καὶ ἔθνη ἐπί-
 >σκοποι καὶ πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι καὶ αἱ ἐκκλησίαι τοῦ θεοῦ
 >ἀγαπητοῖς ἀδελφοῖς ἐν κυρίῳ χαίρειν.

10 τούτοις μετὰ βραχεία ἐπιλέγουσιν ταῦτα

3

>ἐπεστέλλομεν δὲ ἅμα καὶ παρακαλοῦμεν πολλοὺς καὶ τῶν μα-
 >κρὰν ἐπισκόπων ἐπὶ τὴν θεραπείαν τῆς θανατηφόρου διδασκαλίας,
 >ὥσπερ καὶ Διονύσιον τὸν ἐπὶ τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ Φιρμιλιανὸν τὸν

ATERBDM Σ^{arm} A

12 σοφιστοῦ AT¹ERBD σοφὸς τῆς Tr σοφιστῆς MΣ^{arm} σοφίας ἀνάπλεωσ
 τοῦ Synk | 13 παιδευτηρίων διατριβῆς II παιδευτηρίων Synk | 15 οὐτός
 ARBD Synk A οὕτως Σ^{arm} αὐτός TEM | 21 αὐτῶν ABD Synk ἐαυτῶν Tr
 suam A ihren Σ^{arm} αὐτὴν T¹ δι' αὐτῶν ERM ||| αὐτῶν Te

4 Πρόκλος] die fehlenden καὶ deuten auf nachträgliche Correcturen der von
 Eus benutzten Urkunde | 4/5 νικομᾶς καὶ αἰλιανὸς ATEM Synk AΣ^{arm} νικο-
 μᾶς καὶ αἰμιλιανὸς R νικομαδιανὸς BD | 5 Bolasus A | 8 καὶ³ — θεοῦ
 > A | 11 ἐπιστέλλομεν — παρακαλοῦμεν A Synk

- 706 ἀπὸ τῆς Καππαδοκίας, τοὺς μακαρίτας· ὧν ὁ μὲν καὶ ἐπέστειλεν
 15 εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, τὸν ἡγεμόνα τῆς πλάνης οὐδὲ προσήρσεως
 ἀξιώσας οὐδὲ πρὸς πρόσωπον γράψας αὐτῷ, ἀλλὰ τῇ παροικίᾳ
 πάσῃ, ἧς καὶ τὸ ἀντίγραφον ἐπετάξαμεν· ὁ δὲ Φιρμιλιανός, καὶ δις 4
 ἀφικόμενος, κατέγνω μὲν τῶν ὑπ' ἐκείνον καινοτομουμένων, ὡς
 ἴσμεν καὶ μαρτυροῦμεν οἱ παραγενόμενοι καὶ ἄλλοι πολλοὶ συνίσαισι,
 20 ἐπαγγειλαμένον δὲ μεταθήσεσθαι, πιστεύσας καὶ ἐλπίσας ἄνευ τινὸς
 περὶ τὸν λόγον λοιδορίας τὸ πρᾶγμα εἰς δέον καταστήσεσθαι, ἀνε-
 βάλετο, παρακρουσθεὶς ὑπὸ τοῦ καὶ τὸν θεὸν τὸν ἑαυτοῦ καὶ κύ-
 ριον ἄρνούμενον καὶ τὴν πίστιν, ἣν καὶ αὐτὸς πρότερον εἶχεν, μὴ
 φυλάξαντος. ἔμελλεν δὲ καὶ νῦν ὁ Φιρμιλιανὸς εἰς τὴν Ἀντιόχειαν 5
 708 διαβήσεσθαι καὶ μέχρι γε Ταρσῶν ἦκεν, ἅτε τῆς ἁρνησιθέου κακίας
 αὐτοῦ περὶ αὐτὴν εἰληφώς· ἀλλὰ γὰρ μεταξὺ, συνελλυθέντων ἡμῶν καὶ
 καλούντων καὶ ἀναμενόντων, ἄχρι ἃν ἔλθῃ, τέλος ἔσχεν τοῦ βίου.

μεθ' ἑτέρα δ' αὖθις τὸν βίον τοῦ αὐτοῦ οἷας ἐτύγγανεν ἀγωγῆς, 6
 5 διαγράφουσιν ἐν τούτοις

ὅπου δὲ ἀποστάς τοῦ κανόνος, ἐπὶ κίβδηλα καὶ νόθα διδάγματα
 μετελήλυθεν, οὐδὲν δεῖ τοῦ ἔξω ὄντος τὰς πράξεις κρίνειν, οὐδ' 7
 ὅτι πρότερον πένης ὧν καὶ πτωχὸς καὶ μήτε παρὰ πατέρων παρα-
 λαβὼν μηδεμίαν εὐπορίαν μήτε ἐκ τέχνης ἢ τινος ἐπιτηδεύματος
 10 κτησάμενος, νῦν εἰς ὑπερβάλλοντα πλοῦτον ἐλήλακεν ἐξ ἀνομιῶν
 καὶ ἱεροσυλιῶν καὶ ὧν αἰτεῖ καὶ σείει τοὺς ἀδελφούς, καταβραβεύων
 τοὺς ἀδικουμένους καὶ ὑπισχνούμενος βοηθήσειν μισθοῦ, ψευδόμενος
 δὲ καὶ τούτους καὶ μάτην καρπούμενος τὴν τῶν ἐν πράγμασιν ὄν-
 των ἐτοιμότητα πρὸς τὸ δίδοναι ὑπὲρ ἀπαλλαγῆς τῶν ἐνοχλούντων,
 15 πορισμὸν ἡγούμενος τὴν θεοσέβειαν· οὔτε ὡς ὑψηλὰ φρονεῖ καὶ ὑπερ- 8

22/23 Iudas 4

15 I Tim. 6, 5 — I Tim. 6, 17

ATERBDM Σ^{arm} A

22/23 9ῃ τὸν ἑαυτοῦ καὶ 9ῃ BDM Synk 2ῃ τὸν ἑαυτοῦ καὶ 9ῃ Σ^{arm} 9ῃ τὸν
 ἑαυτοῦ A 9ῃ καὶ τὸν ἑαυτοῦ T¹ 9ῃ καὶ τὸν ἐν αὐτοῦ Tc Tr ER θεὸν A | 24 τὴν
 BDM Synk > ATER

6 δὲ T¹ BDM Synk A Σ^{arm} γε ATc ER | διδάγματα ABD Synk Σ^{arm} δόγ-
 ματα M A διατάγματα TER | 11 αἰτεῖ BD Synk ἔτι ATERM Σ^{arm} | καὶ
 σείει BDM Synk καὶ σείῃ T¹ ἐκσεῖ A καὶ διασεῖ T^r [Tc getilgt] E διασεῖ R |
 12 μισθοῦ AT¹ BDM Synk μισθοῦ χάριν Tem [getilgt], ERM | 15 οὐ τέως T¹ οὕτως
 Tr καὶ οὕτως A | ὑψηλὰ φρονεῖ BD Synk ψηλὰ φρονεῖ M ὑψηλοφρονεῖ ATER

- 708 ἤρται, κοσμικὰ ἀξιώματα ὑποδύμενος καὶ δοκηνάριος μᾶλλον ἢ
 ἐπίσκοπος θέλων καλεῖσθαι καὶ σοβῶν κατὰ τὰς ἀγορὰς καὶ ἐπιστο-
 λὰς ἀραγινώσκων καὶ ὑπαγορεύων ἅμα βαδίζων δημοσίᾳ καὶ δορυ-
 φορούμενος, τῶν μὲν προπορευομένων, τῶν δ' ἐφεπομένων, πολλῶν
 20 >τὸν ἀριθμὸν, ὡς καὶ τὴν πίστιν φθονεῖσθαι καὶ μισεῖσθαι διὰ τὸν
 >ὄγκον αὐτοῦ καὶ τὴν ὑπερφηανίαν τῆς καρδίας· οὐτε τὴν ἐν ταῖς 9
 >ἐκκλησιαστικαῖς συνόδοις τερατεῖαν, ἣν μηχανᾶται, δοξοκλοπῶν καὶ
 >φантаσιοκλοπῶν καὶ τὰς τῶν ἀκραιότερων ψυχὰς τοῖς τοιούτοις
 >ἐκπλήττων, βῆμα μὲν καὶ θρόνον ὑψηλὸν ἑαυτῷ κατασκευασάμενος,
 25 >οὐχ ὡς Χριστοῦ μαθητῆς, σήκρητόν τε, ὥσπερ οἱ τοῦ κόσμου ἄρ-
 710 >χοντες, ἔχων τε καὶ ὀνομάζων, παίων τε τῇ χειρὶ τὸν μηρὸν καὶ
 >τὸ βῆμα ἀράττων τοῖς ποσὶν καὶ τοῖς μὴ ἐπαινοῦσιν μηδὲ ὥσπερ ἐν
 >τοῖς θεάτροις κατασειοῦσιν ταῖς ὀδύναις μηδ' ἐκβοῶσιν τε καὶ ἀνα-
 >πηδῶσιν κατὰ τὰ αὐτὰ τοῖς ἀμφ' αὐτὸν στασιώταις, ἀνδράσιν τε
 5 >καὶ γυναίοις, ἀκόσμως οὕτως ἀκροωμένοις, τοῖς δ' οὖν ὡς ἐν οἴκῳ
 >θεοῦ σεμνοπρεπῶς καὶ εὐτάκτως ἀκούουσιν ἐπιτιμῶν καὶ ἐνυβρίζων
 >καὶ εἰς τοὺς ἀπελθόντας ἐκ τοῦ βίου τούτου παροινῶν ἐξηγητὰς
 >τοῦ λόγου φορτικῶς ἐν τῷ κοινῷ καὶ μεγαλορημονῶν περὶ ἑαν-
 >τοῦ, καθάπερ οὐκ ἐπίσκοπος ἀλλὰ σοφιστῆς καὶ γόης· ψαλμοὺς δὲ 10
 10 >τοὺς μὲν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν παύσας ὡς δὴ νεω-
 >τέρους καὶ νεωτέρων ἀνδρῶν συγγράμματα, εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐν μέσῃ
 >τῇ ἐκκλησίᾳ τῇ μεγάλῃ τοῦ πάσχα ἡμέρας ψαλμοῦθαι γυναικας
 >παρασκευάζων, ὧν καὶ ἀκούσας ἂν τις φρίξειεν· οἷα καὶ τοὺς θω-
 >πεύοντας αὐτὸν ἐπισκόπους τῶν ὁμόρων ἀγρῶν τε καὶ πόλεων καὶ
 15 >πρεσβυτέρους ἐν ταῖς πρὸς τὸν λαὸν ὁμιλίαις καθίησιν διαλέγεσθαι·
 >τὸν μὲν γὰρ νῖδον τοῦ θεοῦ οὐ βούλεται συνομολογεῖν ἐξ οὐρανοῦ 11
 >κατεληλυθέναι (ἵνα τι προλαβόντες τῶν μελλόντων γραφήσεσθαι
 >θῶμεν, καὶ τοῦτο οὐ λόγῳ ψιλῷ ῥηθήσεται, ἀλλ' ἐξ ὧν ἐπέμψαμεν
 >ὑπομνημάτων δείκνυνται πολλαχόθεν, οὐχ ἥκιστα δὲ ὅπου λέγει
 20 >Ἰησοῦν Χριστὸν κἀτωθεν), οἱ δὲ εἰς αὐτὸν ψάλλοντες καὶ ἐγκωμιά-
 >ζοντες ἐν τῷ λαῷ ἄγγελον τὸν ἀσεβῆ διδάσκαλον ἑαυτῶν ἐξ οὐ-
 >ρανοῦ κατεληλυθέναι λέγουσιν, καὶ ταῦτα οὐ κωλύει, ἀλλὰ καὶ

17 Demosth. 21, 158

ATERBDM Σarm A

25 nach μαθητῆς + ἀλλ' ὡς ἀντιχρίστου πρόδρομος καὶ μιμητῆς Synk
 τε ATERA Σarm δὲ BDM Synk

2 ἀράττων BDM Synk Σarm A ταραττων ATER | 13 ὧν ATERM Synk Σarm
 ὡς BDA | 17/18 ἵνα—θῶμεν > Σarm | 17 γραφήσεσθαι ATER Synk γραφῆς
 ἔσεσθαι M ῥηθήσεσθαι BD | 18 λεχθήσεται BD | 19 ὑπὸν BDM Synk πον
 ATER | λέγει BDSynk λέγειν ATERM

- 710 >λεγομένοις πάρεστιν ὁ ὑπερήφανος· τὰς δὲ συνεισάκτους αὐτοῦ 12
 >γυναῖκας, ὡς Ἀντιοχείς ὀνομάζουσιν, καὶ τῶν περὶ αὐτὸν πρεσβυ-
 25 >τέρων καὶ διακόνων, οἷς καὶ τοῦτο καὶ τὰ ἄλλα ἁμαρτήματα ἀνιάτα
 >ὄντα συγκρούπτει, συνειδὼς καὶ ἐλέγξας, ὅπως αὐτοὺς ὑπόχρεως ἔχη,
 >περὶ ὧν λόγοις καὶ ἔργοις ἀδικεῖ, μὴ τολμῶντας κατηγορεῖν τῷ
 >καθ' ἑαυτοὺς φόβῳ, ἀλλὰ καὶ πλουσίους ἀπέφηεν, ἐφ' ᾧ πρὸς
 >τῶν τὰ τοιαῦτα ζηλούντων φιλεῖται καὶ θαυμάζεται — τί ἂν ταῦτα
 30 >γράφοιμεν; ἐπιστάμεθα δέ, ἀγαπητοί, ὅτι τὸν ἐπίσκοπον καὶ τὸ 13
 >ιερατεῖον ἅπαν παράδειγμα εἶναι δεῖ τῷ πλήθει πάντων καλῶν
 >ἔργων, καὶ οὐδὲ ἐκεῖνο ἀγροοῦμεν ὅσοι ὑπὸ τοῦ συνεισάγειν ἑαυτοῖς
 712 >γυναῖκας ἐξέπεσον, οἱ δ' ὑποπτεύθησαν, ὥστ' εἰ καὶ δοίῃ τις αὐτῷ
 >τὸ μηδὲν ἀσελγὲς ποιεῖν, ἀλλὰ τὴν γε ὑπόνοιαν τὴν ἐκ τοῦ τοιούτου
 >πράγματος φρομένην ἐχρῆν εὐλαβηθῆναι, μὴ τινα σκανδαλίση, τοὺς
 >δὲ καὶ μιμῆσθαι προτρέψῃ. πῶς γὰρ ἂν ἐπιπλήξῃεν ἢ νουθετήσῃεν 14
 5 >ἕτερον μὴ συγκαταβαίνειν ἐπὶ πλέον εἰς ταῦτον γυναικί, μὴ ὀλίσθῃ,
 >φυλαττόμενον, ὡς γέγραπται, ὅστις μίαν μὲν ἀπέστησεν ἡδὴ, δύο δὲ
 >ἀκμαζούσας καὶ εὐπρεπεῖς τὴν ὄψιν ἔχει μεθ' ἑαυτοῦ, κὰν ἀπὴ ποῦ,
 >συμπεριφέρει, καὶ ταῦτα τρυφῶν καὶ ὑπερεμπιπλάμενος; ὧν ἕνεκα 15
 >στενάζουσι μὲν καὶ ὀδύρονται πάντες καθ' ἑαυτούς, οὕτω δὲ τὴν
 10 >τυραννίδα καὶ δυναστείαν αὐτοῦ πεφόβηται, ὥστε κατηγορεῖν μὴ
 >τολμᾶν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ὡς προειρήκαμεν, εὐθύνειν ἂν τις ἄνδρα 16
 >τὸ γοῦν φρόνημα καθολικὸν ἔχοντα καὶ συγκαταριθμούμενον ἡμῖν,
 >τὸν δ' ἐξορχησάμενον τὸ μυστήριον καὶ ἐμπομπεύσαντα τῇ μαρῶ
 >αἰρέσει τῇ Ἀρτεμῇ (τί γὰρ οὐ χρὴ μόλις τὸν πατέρα αὐτοῦ δηλῶσαι;)
 15 >οὐδὲν δεῖν ἡγοῦμεθα τούτων τοὺς λογισμοὺς ἀπαιτεῖν.

εἰτ' ἐπὶ τέλει τῆς ἐπιστολῆς ταῦτ' ἐπιλέγουσιν

17

>ἠναγκάσθημεν οὖν ἀντιπασδόμενον αὐτὸν τῷ θεῷ καὶ μὴ εἰχοντα
 >ἐκκηρύξαντες, ἕτερον ἀντ' αὐτοῦ τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ καταστήσαι

5/6 I Kor. 10, 12 — 11 708, 6 ff. — 13 I Tim. 3, 16

ATERBDM Σ^{arm} A

23 αὐτοῦ RBDM αὐτῷ ATE Synk

4 μιμῆσθαι TrBDM Synk Σ^{arm} μιμῆσθαι AT¹ER | προτρέψῃ BDSynk
 προτρέψῃ M προτρέψῃται ATER | 7 τὴν ὄψιν BDM Synk τὰς ὄψεις ATER |
 ἀπὴ A ἀπὴ B ἀπείη TERDM Synk | 10 τυραννίδα καὶ δυναστείαν αὐτοῦ
 ATER Synk τυραννίδα καὶ τὴν δυναστείαν αὐτοῦ M δυναστείαν αὐτοῦ καὶ τυ-
 ραννίδα B δυναστείαν καὶ τυραννίδα αὐτοῦ D | 11 ἄνδρα BDM Synk A Σ^{arm}
 τὸν ἄνδρα ATER | 13 ἐμπομπεύσαντα M Synk ἐμπομπεύσαντα BD ἐμπομ-
 πεύοντα ATER

- 712 ἐπίσκοπον, θεοῦ προνοία ὡς πεπεύσμεθα, τὸν τοῦ μακαρίου Δημη-
 20 τριανοῦ καὶ ἐπιφανῶς προστάντος πρὸ τούτου τῆς αὐτῆς παροιτίας
 υἱὸν Δόμνον, ἅπασιν τοῖς πρέπουσιν ἐπισκόπῳ καλοῖς κεκοσμημένον,
 ἐδηλώσαμεν τε ὑμῖν, ὅπως τούτῳ γράφητε καὶ παρὰ τούτου τὰ κοι-
 νωνικὰ δέχησθε γράμματα· τῷ δὲ Ἀρτεμᾷ οὗτος ἐπιστελλέτω καὶ
 οἱ τὰ Ἀρτεμᾷ φρονοῦντες τούτῳ κοινωνείτωσαν.
- 714 τοῦ δὴ οὖν Παύλου σὺν καὶ τῇ τῆς πίστεως ὀρθοδοξίᾳ τῆς 18
 ἐπισκοπῆς ἀποπεπτωκότος, Δόμνος, ὡς εἴρηται, τὴν λειτουργίαν τῆς
 κατὰ Ἀντιόχειαν ἐκκλησίας διεδέξατο· ἀλλὰ γὰρ μηδαμῶς ἐκοτῆραι 19
 τοῦ Παύλου τοῦ τῆς ἐκκλησίας οἴκου θέλοντος, βασιλεὺς ἐντευχθεὶς
 5 Ἀὐρηλιανὸς αἰσιώτατα περὶ τοῦ πρακτέου διείληφεν, τούτοις νειμαί
 προστάττων τὸν οἶκον, οἷς ἂν οἱ κατὰ τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Ῥωμαίων
 πόλιν ἐπίσκοποι τοῦ δόγματος ἐπιστέλλοιεν. οὕτω δὴ τὰ ὁ προ-
 δηλωθεὶς ἀνὴρ μετὰ τῆς ἐσχάτης ἀσχύνης ὑπὸ τῆς κοσμικῆς ἀρχῆς
 ἐξελαύνεται τῆς ἐκκλησίας. τοιοῦτος μὲν γέ τις ἦν τὸ τηνικάδε 20
 10 περὶ ἡμᾶς ὁ Ἀὐρηλιανός, προΐουσης δ' αὐτῷ τῆς ἀρχῆς ἀλλοτρίον τι
 περὶ ἡμῶν φρονήσας, ἥδη τισὶν βουλαῖς, ὡς ἂν διωγμὸν καθ' ἡμῶν
 ἐγείρειεν, ἀνεκινεῖτο, πολὺς τε ἦν ὁ παρὰ πᾶσιν περὶ τούτου λόγος·
 μέλλοντα δὲ ἥδη καὶ σχεδὸν εἰπεῖν τοῖς καθ' ἡμῶν γράμμασιν ὑπο- 21
 σημειούμενον θεία μέτεισιν δίκη, μόνον οὐχὶ ἐξ ἀγκώνων τῆς ἐχειρῆ-
 15 σεως αὐτὸν ἀποδεσμοῦσα λαμπρῶς τε τοῖς πᾶσιν συνορᾶν παριστώσα
 ὡς οὐποτε γένοιτ' ἂν ῥαστώνῃ τοῖς τοῦ βίου ἄρχουσιν κατὰ τῶν
 τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησιῶν, μὴ οὐχὶ τῆς ὑπερμάχου χειρὸς θεία καὶ
 οὐρανίῳ κρίσει παιδείας ἕνεκα καὶ ἐπιστροφῆς, καθ' οὓς ἂν αὐτὴ
 δοκιμάζοι καιροῦς, τοῦτ' ἐπιτελεῖσθαι συγχωρούσης. ἔτεσι γοῦν ἐξ 22
 20 κρατήσαντα τὸν Ἀὐρηλιανὸν διαδέχεται Πρόβος, καὶ τοῦτον δέ που
 τοῖς ἴσοις ἐπικατασχόντα Κᾶρος ἅμα παισὶν Καρίνῳ καὶ Νομεριανῷ,
 πάλιν τ' αὖ καὶ τούτων οὐδ' ὅλοις τρισὶν ἐνιαυτοῖς διαγενομένων,
 μέτεισιν τὰ τῆς ἡγεμονίας Διοκλητιανὸν καὶ τοὺς μετ' αὐτὸν εἰσποιη-
 θέντας, ἐφ' ὧν ὁ καθ' ἡμᾶς συντελεῖται διωγμὸς καὶ ἡ κατ' αὐτὸν
 25 τῶν ἐκκλησιῶν καθαιρέσις. ἀλλὰ γὰρ μικρῷ τούτου πρότερον τὸν 23
 ἐπὶ Ῥώμῃς ἐπίσκοπον Διονύσιον ἔτεσιν ἐννέα διελθόντα τὴν λειτουρ-
 γίαν διαδέχεται Φῆλιξ.

ATERBDM Σ^{arm} A

22 παρὰ τούτου τὰ BDM Synk A Σ^{arm} τὰ παρὰ τούτου ATER

1 τοῦ AT¹M Synk Σ^{arm} καὶ ταῦτα μὲν ἐνταῦθα κείσθω τοῦ Tem [getilgt],
 ERD καὶ ταῦτα μὲν ἐνταυθοῖ κείσθω τοῦ B | 2 ἀποπεπτωκότος BDM Synk ἐκ-
 πεπτωκότος ATER | 22 τούτων TERBDM Σ^{arm} τούτοις A | διαγενομένων
 TrR [v auf Rasur Re], BDM Σ^{arm} διαγενομένοις AT¹E | 23 διοκλητιανὸν T¹BDM
 εἰς διοκλητιανὸν ATeTrER

Eusebius, Kirchengeschichte.

- 716 Ἐν τούτῳ καὶ ὁ μανὴς τὰς φρένας ἐπώνυμός τε τῆς δαιμονώ- KΘ 31 1
 σης αἰρέσεως τὴν τοῦ λογισμοῦ παρατροπὴν καθωπλίζετο, τοῦ δαί-
 μονος, αὐτοῦ δὲ τοῦ θεομάχου σατανᾶ, ἐπὶ λύμῃ πολλῶν τὸν ἄνδρα
 προβεβλημένον. βάρβαρος δὴτα τὸν βίον αὐτῷ λόγῳ καὶ τρόπῳ
 5 τὴν τε φύσιν δαιμονικὸς τις ὢν καὶ μανιώδης, ἀκόλουθα τούτοις
 ἐγχειρῶν, Χριστὸν αὐτὸν μορφάζεσθαι ἐπειρᾶτο, τοτὲ μὲν τὸν παρὰ-
 κλητον καὶ αὐτὸ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον αὐτὸς ἑαυτὸν ἀνακηρύττων
 καὶ τυφούμενός γε ἐπὶ τῇ μανίᾳ, τοτὲ δέ, οἷα Χριστός, μαθητὰς δώ-
 δεκα κοινωνοὺς τῆς καινοτομίας αἰρούμενος· δόγματά γε μὴν ψευδῇ ²
 10 καὶ ἄθεα ἐκ μυρίων τῶν πρόπαλαι ἀπεσβηκότων ἀθέων αἰρέσεων
 συμπεφορημένα καττύσας, ἐκ τῆς Περσῶν ἐπὶ τὴν καθ' ἡμᾶς οἰκου-
 μένην ὥσπερ τινα θανατηφόρον λὸν ἐξωμόρξατο, ἀφ' οὗ δὲ τὸ Μα-
 νιχαίων δυσεσβὲς ὄνομα τοῖς πολλοῖς εἰς ἔτι νῦν ἐπιπολάζει. τοι-
 αύτη μὲν οὖν ἡ καὶ τῆσδε τῆς ψευδωνύμου γνώσεως ὑπόθεσις, κατὰ
 15 τοὺς δεδηλωμένους ὑποφυσίης χρόνους·
 καθ' οὗς Φήλικα τῆς Ῥωμαίων προστάντα ἐκκλησίας ἔτεσιν πέντε A 32 1
 Εὐτυχανὸς διαδέχεται· οὐδ' ὅλοις δὲ μηνσὶν οὗτος δέκα διαγενόμενος,
 Γαῖῳ τῷ καθ' ἡμᾶς καταλείπει τὸν κλῆρον· καὶ τούτου δὲ ἀμφὶ τὰ
 πεντεκαίδεκα ἔτη προστάντος, Μαρκελλῖνος κατέστη διάδοχος, ὃν
 20 καὶ αὐτὸν ὁ διωγμὸς κατέλιπεν. κατὰ τοῦσδε τῆς Ἀντιοχείων ²
 ἐπισκοπῆς μετὰ Δόμνον ἡγήσατο Τιμαίος, ὃν ὁ καθ' ἡμᾶς διεδέξατο
 Κύριλλος· καθ' ὃν Δωρόθεον, πρεσβείον τοῦ κατὰ Ἀντιόχειαν ἡξιω-
 μένον, λόγιον ἄνδρα ἔγνωμεν. φιλόκαλος δ' οὗτος περὶ τὰ θεῖα γε-
 γονώς, καὶ τῆς Ἑβραίων ἐπεμελήθη γλώττης, ὡς καὶ αὐταῖς ταῖς
 25 Ἑβραϊκαῖς γραφαῖς ἐπιστημόνως ἐντυγχάνειν. ἦν δ' οὗτος τῶν μά- ³
 λιστα ἐλευθερίων προπαιδείας τε τῆς καθ' Ἑλλήνας οὐκ ἄμοιρος,
 718 τὴν φύσιν δὲ ἄλλως εὐνοῦχος, οὕτω πεφυκὼς ἐξ αὐτῆς γενέσεως, ὡς
 καὶ βασιλέα διὰ τοῦτο, οἷον τι παράδοξον, αὐτὸν οἰκειώσασθαι καὶ
 τιμῆσαί γε ἐπιτροπῇ τῆς κατὰ Τύρον ἀλουργοῦ βαφῆς. τούτου ⁴
 5 μετρίως τὰς γραφὰς ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας διηγούμενον κατηκουσά-
 μεν. μετὰ δὲ Κύριλλον Τύραννος τῆς Ἀντιοχείων παροικίας τὴν

14 1 Tim. 6, 20

ATERBDMΣ^{arm}A

1/2 δαιμονώσης T durch Rasur, ERBDM δαιμονιώσης AT¹ | 3 δὲ τοῦ
 TrRBDM δῆπον T¹E δῆπον τοῦ A | 6 αὐτὸν TrBAΣ^{arm} αὐτὸν AT¹ERDM |
 17 δέκα ΠA ἐπτά Σ^{arm} | 23 λόγιον T¹BDMΣ^{arm} τῶν τηρικᾶδε λόγιον ATem
 ER | 24/25 ταῖς ἑβραϊκαῖς ABDMAΣ^{arm} > TER

2 αὐτὸν BDMΔΣ^{arm} ἑαυτὸν ATE¹ ἑαυτῷ EcR | 3 ἐπιτροπῇ τῆς — βα-
 φῆς BDMA τῆς — βαφῆς ἐπιτροπὸν TER ἐπὶ τῆς — βαφῆς ἐπιτροπὸν A

- 718 ἐπισκοπὴν διεδέξατο, καθ' ὃν ἤχμασεν ἡ τῶν ἐκκλησιῶν πολιορκία. τῆς δ' ἐν Λαοδικείᾳ παροικίας ἡγήσατο μετὰ Σωκράτην 5
 Εὐδόβιος, ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρέων ὀρμηθεὶς πόλεως· αἰτία δ' αὐτῷ
 τῆς μεταναστάσεως ὑπῆρξεν ἡ κατὰ τὸν Παῦλον ὑπόθεσις, δι' ὃν τῆς
 10 Συρίας ἐπιβάς, πρὸς τῶν τῆδε περὶ τὰ θεία ἐσπουδακότων τῆς οἰκαδὲ
 πορείας εἰργεται, ἐπέραστόν τι θεοσεβείας χρῆμα τῶν καθ' ἡμᾶς
 γενόμενος, ὡς καὶ ἀπὸ τῶν προπαγατεθεισῶν Διονυσίου φωνῶν
 διαγινῶναι ῥᾷδιον. Ἀνατόλιος αὐτῷ διάδοχος, ἀγαθός, φασίν, 6
 ἀγαθοῦ, καθίσταται, γένος μὲν καὶ αὐτὸς Ἀλεξανδρεὺς, λόγων δ'
 15 ἕνεκα καὶ παιδείας τῆς Ἑλλήνων φιλοσοφίας τε τὰ πρῶτα τῶν
 μάλιστα καθ' ἡμᾶς δοκιμωτάτων ἀπενηνεγμένος, ἅτε ἀριθμητικῆς
 καὶ γεωμετρίας ἀστρονομίας τε καὶ τῆς ἄλλης, διαλεκτικῆς εἴτε φυσ-
 σικῆς, θεωρίας ὀητορικῶν τε αὐτῶν μαθημάτων ἐληλακῶς εἰς ἄκρον· ὃν
 ἕνεκα καὶ τῆς ἐκ' Ἀλεξανδρείας Ἀριστοτέλους διαδοχῆς τὴν διατριβὴν
 20 λόγος ἔχει πρὸς τῶν τῆδε πολιτῶν συστήσασθαι αὐτὸν ἀξιωθῆ-
 ναι. μυρίας μὲν οὖν τοῦδε καὶ ἄλλας ἀριστείας ἐν τῇ κατ' Ἀλε- 7
 ξάνδρειαν τοῦ Πιρονχίου πολιορκίᾳ μνημονεύουσιν, ἅτε τῶν ἐν τέλει
 προνομίας ἐξαιρέτου πρὸς ἀπάντων ἡξιωμένον, δείγματος δ' ἕνεκα
 μόνου τοῦδε ἐπιμνησθήσομαι. τοῦ πυροῦ, φασίν, τοῖς πολιορκου- 8
 25 μένοις ἐπιλελοιπότος, ὡς ἤδη τῶν ἔξωθεν πολεμίων μᾶλλον αὐτοῖς
 τὸν λιμὸν ἀφόρητον καθεστάναι, παρὼν ὁ δηλούμενος οἰκονομεῖται
 720 τι τοιοῦτον. θατέρον μέρους τῆς πόλεως τῷ Ῥωμαϊκῷ συμμαχοῦν-
 τος στρατῷ ταύτῃ τε τυγχάνοντος ἀπολιορκήτου, τὸν Εὐδόβιον (ἔτι
 γὰρ εἶναι τότε αὐτόθι πρὸ τῆς ἐπὶ Συρίαν μεταναστάσεως), ἐν τοῖς
 ἀπολιορκήτοις ὄντα μέγα τε κλέος καὶ διαβόητον ὄνομα μέχρι καὶ
 5 τοῦ Ῥωμαίων στρατηλάτου κεκτημένον, περὶ τῶν λιμῶν διαφθειρο-
 μένων κατὰ τὴν πολιορκίαν πέμψας ὁ Ἀνατόλιος ἐκδιδάσκει· ὁ δὲ 9
 μαθὼν, σωτηρίαν τοῖς ἀπὸ τῶν πολεμίων αὐτομόλοις παρασχεῖν ὡς
 ἐν μεγίστῃ χάριτι δωρεᾶς τὸν Ῥωμαίων στρατηγὸν αἰτεῖται, καὶ τῆς
 ἀξιωσέως γε τυχὼν ἐμφανὲς τῷ Ἀνατολίῳ καθίστησιν. ὁ δὲ αὐτίκα
 10 τὴν ἐπαγγελίαν δεξάμενος, βουλὴν τῶν Ἀλεξανδρέων συναγαγὼν, τὰ

12/13 664, 3—7

ATERBDM Σ^{arm} A

6/7 καθ'—πολιορκία > Σ^{arm} | 12 ὡς TERBDM ὡς ἤδη A | προπα-
 γατεθεισῶν TEBDM Σ^{arm} παρατεθεισῶν AR | 17 εἴτε TERBDM ἔτι τε A
 20 συστήσασθαι R^eBDM συστήσεσθαι ATER¹ | 22 πιρονχίου AT¹Tr, [T^c ge-
 tilgt] προνχίου BD βρονχίου ERM ἐν ἑτέροις ἀντιγράφοις ὁ αὐτὸς πιρονχίος,
 βρονχίος ἀναφέρεται Trm

8 μεγίστη AT¹BDM μεγίστησ T^cTrER^e

- 720 μὲν πρῶτα πάντας ἡξίον φιλικὴν δοῦναι Ῥωμαίοις δεξιάν, ὥς δ' ἀγριαίνοντας ἐπὶ τῷ λόγῳ συνείδεν, ἀλλ' οὐ τούτῳ γε, φησὶν, ἀντιλέξειν ποθ' ὑμᾶς οἶμαι, εἰ τοὺς περιττοὺς καὶ ἡμῖν αὐτοῖς οὐδαμῇ 15 χροσίμους, γραῖδας καὶ νήπια καὶ πρεσβύτας, ἐκδοῦναι πυλῶν ἔξω βαδίζειν ὅποι καὶ βούλονται, συμβουλευσάμην. τί γὰρ δὴ τούτους εἰς μάτην, ὅσον οὐπω τεθνηξομένους, παρ' ἑαυτοῖς ἔχομεν; τί δὲ τοὺς ἀναπήρους καὶ τὰ σώματα λελωβημένους τῷ λιμῷ κατατρώχουμεν, τρέφειν δέον μόνους ἀνδρας καὶ νεανίας καὶ τὸν ἀναγκαῖον πυρὸν τοῖς ἐπὶ φυλακῇ τῆς πόλεως ἐπιτηδεύουσιν ταμεύεσθαι; τοιοῦτοις 10 τισὶν λογισμοῖς πείσας τὸ συνέδριον, ψῆφον πρῶτος ἀναστὰς ἐκφέρει πᾶν τὸ τῇ στρατείᾳ μὴ ἐπιτήδειον εἴτε ἀνδρῶν εἴτε γυναικῶν γένος ἀπολύειν τῆς πόλεως, ὅτι μηδὲ καταμένουσιν αὐτοῖς καὶ εἰς ἄχρηστον ἐν τῇ πόλει διατρίβουσιν ἐλπίς ἂν γένοιτο σωτηρίας, πρὸς τοῦ λιμοῦ διαφθαρησομένοις. ταύτῃ δὲ τῶν λοιπῶν ἀπάντων τῶν ἐν τῇ 11 βουλῇ συγκαταθεμένων μικροῦ δεῖν τοὺς πάντας τῶν πολιορκουμένων διεσώσασθαι, ἐν πρώτοις μὲν τῶν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας, ἔπειτα δὲ καὶ τῶν ἄλλων τῶν κατὰ τὴν πόλιν πᾶσαν ἡλικίαν διαδιδράσκειν προμηθεύμενος, οὐ μόνον τῶν κατὰ τὴν ψῆφον δεδογμένων, τῇ δὲ τούτων προφάσει καὶ μυρίους ἄλλους, λεληθότως γυναικείαν στολὴν 722 ἀμπισχομένους νύκτωρ τε τῇ ἐκείνου φροντίδι τῶν πυλῶν ἐξιόντας καὶ ἐπὶ τὴν Ῥωμαίων στρατιὰν ὁρμῶντας. ἔνθα τοὺς πάντας ὑποδεχόμενος ὁ Εὐσέβιος πατρὸς καὶ λατροῦ δίκην κεκακωμένους ἐκ τῆς μακρᾶς πολιορκίας διὰ πάσης προνοίας καὶ θεραπείας ἀνε- 5 κτάτο. τοιοῦτων ἢ κατὰ Λαοδίκειαν ἐκκλησία δύο ἐφεξῆς κατὰ 12 διαδοχὴν ἡξιώθη ποιμένων, σὺν θεῷ προμηθεύει μετὰ τὸν δηλωθέντα πόλεμον ἐκ τῆς Ἀλεξανδρέων πόλεως ἐπὶ τὰ τῇδε μετεληλυθότων. οὐμένοιν ἐσπονδάσθη πλείστα τῷ Ἀνατολίῳ συγγράμματα, 13 τοσαῦτα δ' εἰς ἡμᾶς ἐλήλυθεν, δι' ὧν αὐτοῦ καταμαθεῖν δυνατόν ὅμοῦ 10 τό τε λόγιον καὶ πολυμαθές ἐν οἷς μάλιστα τὰ περὶ τοῦ πάσχα δόξαντα παρίστησιν, ἀφ' ὧν ἀναγκαῖον ἂν εἴη τούτων ἐπὶ τοῦ παρ- ὄντος μνημονεύσαι

ATERBDM Σ^{arm} A

14 γραῖδας ATER γραῖας BD γραῖας M | 15 συμβουλευσάμην ARBD, M¹ corr. συμβουλευσοίμην TEM¹ | 16 ἔχομεν M ἔχωμεν BD ἔχομεν ATER | 17 κατατρώχουμεν AT^cERM κατατρώχουμεν T¹ κατατρώχομεν B κατατρώχειμεν D | 22 εἰς BDM εἰς τὸ ATER | 24 διαφθαρησομένοις ATERD¹ διαφθαρησο- μένοισ BDeM | τῶν ἐν T^cT^rERDM ἐν T¹B > AΣ^{arm} | 25 συγκαταθε- μένων BDM συγκατατεθεμένων ATER | 26 τῶν TERBDM τοὺς A

722

Ἐκ τῶν περὶ τοῦ πάσχα Ἀνατολίου κανόνων

- Ἐχει τοίνυν ἐν τῷ πρώτῳ ἔτει τὴν νομηνίαν τοῦ πρώτου 14
 15 >μηνός, ἣτις ἀπάσης ἐστὶν ἀρχὴ τῆς ἐννεακαιδεκατηρίδος, τὴν κατ'
 >Αἰγυπτίους μὲν Φαμενώθ κς, κατὰ δὲ τοὺς Μακεδόνων μῆνας Δύστρου
 >κβ, ὡς δ' ἂν εἴποιεν Ῥωμαῖοι, πρὸ ια Καλανδῶν Ἀπριλίων. εὐ- 15
 >ρίσκεται δὲ ὁ ἥλιος ἐν τῇ προκειμένῃ Φαμενώθ κς οὐ μόνον ἐπιβάς
 >τοῦ πρώτου τμήματος, ἀλλ' ἤδη καὶ τετάρτην ἡμέραν ἐν αὐτῷ δια-
 20 >πορευόμενος. τοῦτο δὲ τὸ τμήμα πρῶτον δωδεκατημόριον καὶ ἰση-
 >μερινὸν καὶ μηνῶν ἀρχὴν καὶ κεφαλὴν τοῦ κύκλου καὶ ἄφειν τοῦ
 >τῶν πλανητῶν δρόμου καλεῖν εἰώθασιν, τὸ δὲ πρὸ τούτου μηνῶν
 >ἔσχατον καὶ τμήμα δωδέκατον καὶ τελευταῖον δωδεκατημόριον καὶ
 >τέλος τῆς τῶν πλανητῶν περιόδου· δι' ὃ καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ τιθεμέ-
 25 >νους τὸν πρῶτον μῆνα καὶ τὴν τεσσαρεσκαδεκάτην τοῦ πάσχα κατ'
 >αὐτὴν λαμβάνοντας οὐ μικρῶς οὐδ' ὡς ἔτυχεν ἁμαρτάνειν φαμέν.
 ἔστιν δ' οὐχ ἡμέτερος οὗτος ὁ λόγος, Ἰουδαίοις δὲ ἐγινώσκετο τοῖς 16
 >πάλαι καὶ πρὸ Χριστοῦ ἐφυλάττετό τε πρὸς αὐτῶν μάλιστα· μαθεῖν δ'
 724 ἔστιν ἐκ τῶν ὑπὸ Φίλωνος Ἰωσήπου Μουσαίου λεγομένων, καὶ
 >οὐ μόνων τούτων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἔτι παλαιοτέρων ἀμφοτέρων Ἀγα-
 >θοβούλων, τῶν ἐπίκλην διδασκάλων Ἀριστοβούλου τοῦ πάνν, ὃς ἐν
 >τοῖς ο' κατειλεγμένος τοῖς τὰς ἱερὰς καὶ θείας Ἑβραίων ἐρμηνεύσας
 5 >γραφὰς Πτολεμαίῳ τῷ Φιλαδέλφῳ καὶ τῷ τούτου πατρί, καὶ βίβλους
 >ἑξηγητικὰς τοῦ Μωυσέως νόμον τοῖς αὐτοῖς προσεφώνησεν βασιλεῦσιν.
 >οὗτοι τὰ ζητούμενα κατὰ τὴν Ἐξόδον ἐπιλύοντες, φασὶ δεῖν τὰ δια- 17
 >βατήρια θῆναι ἐπ' ἰσῆς ἅπαντας μετὰ ἰσημερίαν ἑαρινήν, μεσοῦντος
 >τοῦ πρώτου μηνός· τοῦτο δὲ εὐρίσκεσθαι, τὸ πρῶτον τμήμα τοῦ
 10 >ἡλιακοῦ, ἢ ὡς τινες αὐτῶν ὠνόμασαν, ζωοφόρου κύκλου διεξιόντος
 >ἡλίου. ὁ δὲ Ἀριστοβούλος προστίθησιν ὡς εἴη ἐξ ἀνάγκης τῇ τῶν
 >διαβατηρίων ἑορτῇ μὴ μόνον τὸν ἥλιον ἰσημερινὸν διαπορεύεσθαι
 >τμήμα, καὶ τὴν σελήνην δέ. τῶν γὰρ ἰσημερινῶν τμημάτων ὄντων 18
 >δύο, τοῦ μὲν ἑαρινοῦ, τοῦ δὲ μετοπωρινοῦ, καὶ διαμετρούντων ἄλληλα

ATERBDM Σ^{arm} A

15 τὴν AT^cERM τῆς T¹BD | 16 κς BDM ἔκτη καὶ εἰκάδι ATER |
 17 κβ BDM δευτέρα καὶ εἰκάς T¹E δευτέρα καὶ εἰκάδι AT^rR | εἴποιεν A,
 T durch Rasur, BDM εἴπομεν T¹ER | ια BM ιδ D ἐνδεκα ATER | 18 κς
 BDM ἔκτη καὶ εἰκάδι ATER | 25/26 κατ' αὐτὴν falsch, man verlangt etwa
 κατὰ τὴν <τούτου νομηνίαν> | 28 τε > BA | μάλιστα μαθεῖν δ' TERBDM
 μάλιστα τε μαθεῖν A Σ^{arm}

3 τῶν AT¹BDM τὸ T durch Rasur, ER | τοῦ πάνν Π ex Pancada A aus
 Penada der Stadt Σ^{arm} | 4 ἑβραίων ATER τὰς ἑβραίων BDM

- 724 >δοθείσης τε τῆς τῶν διαβατηρίων ἡμέρας τῇ τεσσαρεσκαίδεκάτῃ τοῦ
 16 >μηνὸς μεθ' ἑσπέραν, ἐνστήξεται μὲν ἡ σελήνη τὴν ἐναντίαν καὶ
 >διάμετρον τῷ ἡλίῳ στάσιν, ὥσπερ οὖν ἔξεστιν ἐν ταῖς πανσελήνοις
 >ὄρᾳν, ἔσονται δὲ ὁ μὲν κατὰ τὸ ἑαρινὸν ἰσημερινόν, ὁ ἥλιος, τμημα,
 ἡ δὲ ἐξ ἀνάγκης κατὰ τὸ φθινοπωρινὸν ἰσημερινόν, ἡ σελήνη. οἶδα 19
 20 >πλείστα καὶ ἄλλα πρὸς αὐτῶν λεγόμενα, τοῦτο μὲν πιθανά, τοῦτο
 >δὲ κατὰ τὰς κυριακὰς ἀποδείξεις προϊόντα, δι' ὧν παριστάνειν πει-
 >ρῶνται τὴν τοῦ πάσχα καὶ τῶν ἀζύμων ἑορτὴν δεῖν πάντως μετ'
 ἰσημερίαν ἄγεσθαι· παρήμῃ δὲ τὰς τοιαύτας τῶν ἀποδείξεων ὕλας
 726 ἀπαιτῶν ὧν περιήρηται μὲν τὸ ἐπὶ τῷ Μουσέως νόμῳ κάλυμμα,
 ἀνακεκαλυμμένῳ δὲ τῷ προσώπῳ λοιπὸν ἤδη Χριστὸν καὶ τὰ Χριστοῦ
 >ἀεὶ κατοπτρίζεσθαι μαθήματά τε καὶ παθήματα. τοῦ δὲ τὸν πρῶτον
 παρ' Ἑβραίοις μῆνα περὶ ἰσημερίαν εἶναι παραστατικὰ καὶ τὰ ἐν τῷ
 5 Ἐνώχ μαθήματα.

καὶ ἀριθμητικὰς δὲ καταλέλοιπεν ὁ αὐτὸς ἐν ὅλοις δέκα συγγράμ- 20
 μασιν εἰσαγωγὰς καὶ ἄλλα δείγματα τῆς περὶ τὰ θεῖα σχολῆς τε αὐ-
 τοῦ καὶ πολυπειρίας. τούτῳ πρῶτος ὁ τῆς Παλαιστίνων Καισαρείας 21
 ἐπίσκοπος Θεότεκνος χεῖρας εἰς ἐπισκοπὴν ἐπιτίθεικεν, διάδοχον
 10 ἑαυτοῦ μετὰ τελευτὴν πορευθεὶς τῇ ἰδίᾳ παροικίᾳ προμνώμενος, καὶ
 δὴ ἐπὶ σμικρόν τινα χρόνον ἄμφω τῆς αὐτῆς προύστησαν ἐκκλησίας·
 ἀλλὰ γὰρ ἐπὶ τὴν Ἀντιόχειαν τῆς κατὰ Παῦλον συνόδου καλούσης,
 τὴν Λαοδικέων πόλιν παριὼν πρὸς τῶν ἀδελφῶν αὐτόθι κοιμηθέντος
 Εὐσεβίου κεκράτηται. καὶ τοῦ Ἀνατολίου δὲ τὸν βίον μεταλλά- 22
 15 ξαντος, τῆς ἐκεῖσε παροικίας ὕδατος τῶν πρὸ τοῦ διωγμοῦ καθίστα-
 ται Στέφανος, λόγων μὲν φιλοσόφων καὶ τῆς ἄλλης παρ' Ἑλλήσι
 παιδείας παρὰ τοῖς πολλοῖς θαυμασθεῖς, οὐχ ὁμοίως γε μὴν περὶ τὴν
 θεῖαν πίστιν διατεθειμένος, ὥς προῖων ὁ τοῦ διωγμοῦ καιρὸς ἀπή-
 λεγξεν, εἶρωνα μᾶλλον δειλὸν τε καὶ ἀνανδρον ἥπερ ἀληθῆ φιλό-
 20 σοφον ἀποδείξας τὸν ἄνδρα. οὐ μὴν ἐπὶ τούτῳ γε καταστρέφειν 23
 ἔμελλε τὰ τῆς ἐκκλησίας, ἀνορθοῦνται δ' αὐτὰ πρὸς αὐτοῦ θεοῦ τοῦ

1—3 vgl. II Kor. 3, 16. 18 — 5 Henoch 72 ff.

ATERBDM Σ^{arm} A

16 ἐνστήξεται Tc E¹ RBDM ἐστήξεται AT¹, E durch Rasur | 21 Anatolius
 schrieb κυριολογικὰς | 23/726, 1 ὕλας ἀπαιτῶν AT¹ R ὕλας ἀπαιτῶν ἡμᾶς Tr
 [Tc getilgt] E ἡμᾶς ἀπαιτῶν ὕλας M ὕλας ἀπὸ τῶν αὐτῶν BD, ἀπαιτῶν ὧν
 verdorben

3 ἀεὶ] Anatolius schrieb δεῖ | 10 προμνώμενος TERBDM προνοούμενος
 A | 12 παῦλον ATERM Σ^{arm} παύλον BD A

- 726 πάντων σωτήρος ἀντίκα τῆς αὐτόθι παροικίας ἐπίσκοπος ἀναδειχθεὶς
 Θεόδοτος, πράγμασιν αὐτοῖς ἀνὴρ καὶ τὸ κύριον ὄνομα καὶ τὸν ἐπίσκο-
 πον ἐπαληθεύσας. ἱατρικῆς μὲν γὰρ σωμάτων ἀπεφέρετο τὰ πρῶτα
 25 τῆς ἐπιστήμης, ψυχῶν δὲ θεραπευτικῆς οἷος οὐδὲ ἄλλος ἀνθρώπων
 ἐτύγγανεν φιλανθρωπίας γνησιότητος συμπαθείας σπουδῆς τῶν τῆς
 παρ' αὐτοῦ δεομένων ὠφελείας ἕνεκεν, πολὺ δὲ ἦν αὐτῷ καὶ τὸ περὶ
 τὰ θεῖα μαθήματα συνηοκούμενον. οὗτος μὲν δὴ τοιοῦτος ἦν· ἐν 24
- 728 Καισαρεία δὲ τῆς Παλαιστίνης Θεότεκνον σπουδαιότατα τὴν ἐπισκο-
 πὴν διελθόντα Ἀγάπιος διαδέχεται· ὃν καὶ πολλὰ καμῖν γνησιωτάτην
 τε πρόνοιαν τῆς τοῦ λαοῦ προστασίας ἴσμεν πεποιημένον πλουσίᾳ
 τε χειρὶ πάντων μάλιστα πενήτων ἐπιμελημένον. κατὰ τοῦτον 25
- 5 ἑλλογιμώτατον αὐτῷ τε βίῳ φιλόσοφον ἀληθῆ προσβέιον τῆς αὐτόθι
 παροικίας ἤξιωμένον Πάμφιλον ἔγνωμεν· ὃν ὁποῖός τις ἦν καὶ ὅθεν
 ὁρμώμενος, οὐ σμικρὰς ἂν γένοιτο δηλοῦν ὑποθέσεως· ἕκαστα δὲ τοῦ
 κατ' αὐτὸν βίου καὶ ἥς συνεστήσατο διατριβῆς, τούς τε κατὰ τὸν
 διωγμὸν ἐν διαφόροις ὁμολογίαις ἀγῶνας αὐτοῦ καὶ ὃν ἐπὶ πᾶσιν
 10 ἀνεδήσατο τοῦ μαρτυρίου στέφανον, ἐν ἰδίᾳ τῇ περὶ αὐτοῦ διελή-
 φαμεν ὑποθέσει. ἀλλ' οὗτος μὲν τῶν τῇδε θαυμασιώτατος· ἐν δὲ 26
- τοῖς μάλιστα καθ' ἡμᾶς σπανιστάτους γενομένους ἴσμεν τῶν μὲν ἐπ'
 Ἀλεξανδρείας προσβυτέρων Πέριον, Μελέτιον δὲ τῶν κατὰ Πόντον
 ἐκκλησιῶν ἐπίσκοπον. ἀλλ' ὁ μὲν ἄκρως ἀκτῆμονι βίῳ καὶ μαθή- 27
- 15 μασιν φιλοσόφοις δεδοκίμαστο, ταῖς περὶ τὰ θεῖα θεωρίαις καὶ ἐξη-
 γήσεσιν καὶ ταῖς ἐπὶ τοῦ κοινοῦ τῆς ἐκκλησίας διαλέξεσιν ὑπερφανῶς
 ἐξησκημένος· ὁ δὲ Μελέτιος (τὸ μέλι τῆς Ἀττικῆς ἐκάλουν αὐτὸν οἱ
 ἀπὸ παιδείας) τοιοῦτος ἦν οἷον ἂν γράψειεν τις τὸν κατὰ πάντα
 λόγων ἕνεκα τελεώτατον. ῥητορικῆς μὲν γε τὴν ἀρετὴν οὐδ' οἷον
 20 τε θαυμάζειν ἐπαξίως, ἀλλὰ τοῦτο μὲν εἶναι αὐτῷ φαίη ἂν τις τὸ
 κατὰ φύσιν· τῆς δ' ἄλλης πολυπειρίας τε καὶ πολυμαθείας τίς ἂν
 τὴν ἀρετὴν ὑπερβάλοιτο, ὅτι δὴ ἐπὶ πάσαις λογικαῖς ἐπιστήμας τὸν 28
- τεχνικώτατον καὶ λογιώτατον, καὶ μόνον πείραν αὐτοῦ λαβόν, εἶπες
 ἂν; ἐφάμιλλα δὲ αὐτῷ καὶ τὰ τῆς ἀρετῆς παρῇν τοῦ βίου. τοῦτον
 25 κατὰ τὸν τοῦ διωγμοῦ καιρὸν τοῖς κατὰ Παλαιστίνην κλίμασιν δια-
 διδράσκοντα ἐφ' ὅλοις ἔτεσιν ἑπτὰ κατενοήσαμεν. τῆς δ' ἐν Ἰε- 29

ATERBDM Σ^{arm} [— 728, 25 καιρόν], Σ [von 25 τοῖς an], Δ

13 πέριον ΠΣ^{arm} Hierium (zweimal) Δ | μελέτιον ATER μελίτιον M
 μελίτων BD | 17 ὁ δὲ Μελέτιος > Σ^{arm} | μελέτιος ATER μελίτιος BDM
 | 21 φιλομαθείας D φιλομαθίας B γρ φιλομαθίας Tem [getilgt], E^{1m} | 23 λο-
 γιώτατον A, R durch Rasur, BDM λογικώτατον TER¹ | 23/24 εἶπες ἂν M
 εἶπαις ἂν BD ἂν εἶπες ATER

728 ὁσολύμοις ἐκκλησίας μετὰ τὸν μικρῶ πρόσθεν δεδηλωμένον ἐπίσκο-
 28 πον Ὑμέναιον Ζαβδάς τὴν λειτουργίαν παραλαμβάνει· μετ' οὐ πολὺ
 δὲ τούτου κεκοιμημένον, Ἑρμῶν ὑστάτος τῶν μέχρι τοῦ καθ' ἡμᾶς
 730 διωγμοῦ τὸν εἰς ἔτι νῦν ἐκεῖσε πεφυλαγμένον ἀποστολικὸν διαδέχεται
 θρόνον. καὶ ἐπ' Ἀλεξανδρείας δὲ Μάξιμον ὁκτωκαίδεκα ἔτεσιν μετὰ 30
 τὴν Διονυσίου τελευτὴν ἐπισκοπεύσαντα Θεωνᾶς διαδέχεται· καθ'
 ὃν ἐπὶ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπὶ ταῦτόν τῳ Πιερίῳ πρεσβυτερίου ἡξίω-
 5 μένος Ἀγίλλας ἐγνωρίζετο, τῆς ἱερᾶς πίστεως τὸ διδασκαλεῖον ἐγκε-
 χειρισμένος, οὐδενὸς ἦττον σπανιώτατον φιλοσοφίας ἔργον καὶ πολι-
 τείας εὐαγγελικῆς τρόπον γνήσιον ἐπιδεδειγμένος. μετὰ δὲ Θεωνᾶ 31
 ἐννεακαίδεκα ἔτεσιν ἐξυπηρετησάμενον διαδέχεται τὴν ἐπισκοπὴν τῶν
 ἐπ' Ἀλεξανδρείας Πέτρος, ἐν τοῖς μάλιστα καὶ αὐτὸς διαπρέφας ἐφ'
 10 ὅλοις ὀνοκαίδεκα ἐνιαυτοῖς, ὧν πρὸ τοῦ διωγμοῦ τρισὶν οὐδ' ὅλοις
 ἔτεσιν ἡγησάμενος τῆς ἐκκλησίας, τὸν λοιπὸν τοῦ βίου χρόνον εὐ-
 τονωτέρῳ τῇ συνασκῇ ἐαυτόν τε ἤγεν καὶ τῆς κοινῆς τῶν ἐκ-
 κλησιῶν ὠφελείας οὐκ ἀφανῶς ἐπεμέλετο. ταύτῃ δ' οὖν ἐνάτῳ
 20 ἔτει τοῦ διωγμοῦ τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθεὶς τῳ τοῦ μαρτυρίου κατε-
 15 κοσμήθη στεφάνῳ.

Ἐν τούτοις τὴν τῶν διαδοχῶν περιγράφαντες ὑπόθεσιν, ἀπὸ 32
 τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν γενέσεως ἐπὶ τὴν τῶν προσευκτηρίων
 καθαίρεσιν εἰς ἔτη συντείνουσιν πέντε καὶ τριακόσια, φέρε, ἐξῆς
 τοὺς καθ' ἡμᾶς τῶν ὑπὲρ εὐσεβείας ἀνδρισσάμενων ἀγῶνας, ὅσοι τε
 20 καὶ ὀπηλῖκοι γεγόνασιν, καὶ τοῖς μεθ' ἡμᾶς εἰδέναι διὰ γραφῆς κατα-
 λείψωμεν.

ATERBDMΣΑ

29 τῶν Π τὸν (auf θρόνον bezogen) Σ

16 der Herleitung Σ successiones episcoporum Α διαδόχων Π

Η

Τάδε καὶ ἡ ὁγδόη περιέχει βιβλος τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας

- A* Περὶ τῶν πρὸ τοῦ καθ' ἡμᾶς διωγμοῦ.
- B* Περὶ τῆς τῶν ἐκκλησιῶν καθαιρέσεως.
- Γ* Περὶ τοῦ τρόπου τῶν κατὰ τὸν διωγμὸν ἡγωνισμένων.
- Δ* Περὶ τῶν αἰοιδίμων τοῦ θεοῦ μαρτύρων, ὡς πάντα τόπον ἔπλησαν τῆς ἐαυτῶν μνήμης, ποικίλους τοὺς ὑπὲρ εὐσεβείας ἀναδυσάμενοι στεφάνους.
- E* Περὶ τῶν κατὰ Νικομήδειαν.
- ς* Περὶ τῶν κατὰ τοὺς βασιλικοὺς οἴκους.
- Z* Περὶ τῶν κατὰ Φοινίκην Αἰγυπτίων.
- H* Περὶ τῶν κατὰ τὴν Αἴγυπτον.
- Θ* Περὶ τῶν κατὰ Θηβαίδα.
- I* Φιλέον μάρτυρος περὶ τῶν κατ' Ἀλεξάνδρειαν πεπραγμένων ἔγγραφοι διδασκαλίας.
- IA* Περὶ τῶν κατὰ Φρυγίαν.
- IB* Περὶ πλείστων ἐτέρων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν διαφόρως ἡγωνισμένων.
- II* Περὶ τῶν τῆς ἐκκλησίας προέδρων τῶν τὸ γνήσιον ἥς ἐπρέσβενον εὐσεβείας διὰ τοῦ σφῶν αἵματος ἐπιδεδειγμένων.
- IIA* Περὶ τοῦ τρόπου τῶν τῆς εὐσεβείας ἐχθρῶν.
- IE* Περὶ τῶν τοῖς ἐκτὸς συμβεβηκότων.
- Iς* Περὶ τῆς ἐπὶ τὸ κρεῖττον τῶν πραγμάτων μεταβολῆς.
- IZ* Περὶ τῆς τῶν κρατούντων παλινωιδίας.

736 Τὴν τῶν ἀποστόλων διαδοχὴν ἐν ὅλοις ἐπὶ περιγράφαντες βιβλίοις, ἐν ὁγδόῳ τούτῳ συγγράμματι τὰ καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς, οὐ τῆς τυχοῦσης ἄξια ὄντα γραφῆς, ἐν τι τῶν ἀναγκαιοτάτων ἡγούμεθα δεῖν εἰς γνῶσιν καὶ τῶν μεθ' ἡμᾶς παραδοῦναι, καὶ ἄρξεται γε ὁ
5 λόγος ἡμῖν ἐντεῦθεν.

Ὅσης μὲν καὶ ὁποίας πρὸ τοῦ καθ' ἡμᾶς διωγμοῦ δόξης ὁμοῦ A 1 1 καὶ παρηγορίας ὁ διὰ Χριστοῦ τῷ βίῳ κατηγγελέμενος τῆς εἰς τὸν τῶν ὅλων θεὸν εὐσεβείας λόγος παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις, Ἕλλησί τε καὶ βαρβάρους, ἡξίωτο, μείζον ἢ καθ' ἡμᾶς ἐπαξίως διηγῆσασθαι.
10 τεκμήρια δ' ἂν γένοιτο τῶν κρατούντων αἱ περὶ τοὺς ἡμετέρους 2 δεξιώσεις, οἷς καὶ τὰς τῶν ἐθνῶν ἐνεχείριζον ἡγεμονίας, τῆς περὶ τὸ θῦναι ἀγωνίας κατὰ πολλὴν ἦν ἀπέσφρον περὶ τὸ δόγμα φιλίαν αὐτοὺς ἀπαλλάττοντες. τί δει περὶ τῶν κατὰ τοὺς βασιλικόν; 3 λέγειν οἴκους καὶ τῶν ἐπὶ πᾶσιν ἀρχόντων; οἱ τοῖς οἰκέτοις εἰς 15 πρόσωπον ἐπὶ τῷ θείῳ παρησιαζομένοις λόγῳ τε καὶ βίῳ συνεχώ- ρουν, γαμεταῖς καὶ παισὶ καὶ οἰκέταις, μόνον οὐχὶ καὶ ἐγκανῶσθαι ἐπὶ τῇ παρηγορίᾳ τῆς πίστεως ἐπιτρέποντες· οὐδ' ἐξόχως καὶ μᾶλλον τῶν συνθεραπόντων ἀποδεκτοὺς ἡγοῦντο, οἷος ἐκεῖνος ἦν Δωρόθεος, 4 πάντων αὐτοῖς εὐνούστατός τε καὶ πιστότατος καὶ τούτων ἕνεκα 20 διαφερόντως παρὰ τοὺς ἐν ἀρχαῖς καὶ ἡγεμονίαις ἐντιμότητος, ὁ τε σὺν αὐτῷ περιβόητος Γοργόνιος καὶ ὅσοι τῆς αὐτῆς ὁμοίως τούτοις ἡξίωσαν διὰ τὸν τοῦ θεοῦ λόγον τιμῆς· οἷας τε καὶ τοὺς καθ' 5 ἐκάστην ἐκκλησίαν ἄρχοντας παρὰ πᾶσιν ἐπιτρόποις καὶ ἡγεμόσιν 737 ἀποδοχῆς ἦν ὁρᾶν ἁξιουμένους. πῶς δ' ἂν τις διαγράψειεν τὰς μυ- ριάνδρους ἐκείνας ἐπισυναγωγὰς καὶ τὰ πλήθη τῶν κατὰ πᾶσαν πόλιν ἀθροισμάτων τὰς τε ἐπισήμους ἐν τοῖς προσευνκτηρίοις συν-

ATERBDMΣΑ

5 ἡμῖν ἐντεῦθεν BDM ἐντεῦθεν ἡμῖν | 18 συνθρεπτῶν Σ | 20 ἐντι-
μότητος TERBDMΣ αὐτοῖς τιμωτάταις ἐντιμότητος Α

1 ἀποδοχῆς ΑΤΕΡΜΣ ἀποδοχῆς καὶ θεραπείας καὶ δεξιώσεως οὐ τῆς τυ-
χοῦσης BD

738 δρομάς; ὧν δὴ ἕνεκα μηδαμῶς ἔτι τοῖς πάλαι οἰκοδομήμασιν ἀρχού-
 5 μενοι, εὐρείας εἰς πλάτος ἀνὰ πάσας τὰς πόλεις ἐκ θεμελίων ἀνίστων
 ἐκκλησίας. ταῦτα δὲ τοῖς χρόνοις προϊόντα ὁσημέραι τε εἰς αὖξιν 6
 καὶ μέγεθος ἐπιδιδόντα οὐδεὶς ἀνείργεν φθόνος οὐδέ τις δαίμων
 πονηρὸς οἷός τε ἦν βασκαίνειν οὐδ' ἀνθρώπων ἐπιβουλὰς κωλύειν.
 ἐς ὅσον ἡ θεία καὶ οὐράνιος χεὶρ ἔσκεπέν τε καὶ ἐφρούρει, οἷα δὴ
 10 ἄξιον ὄντα, τὸν ἑαυτῆς λαόν.

Ὡς δ' ἐκ τῆς ἐπὶ πλέον ἐλευθερίας ἐπὶ χανρότητα καὶ νωθρίαν B 7
 τὰ καθ' ἡμᾶς μετελλάττετο, ἄλλων ἄλλοις διαφθορονυμένων καὶ δια-
 λοιδορουμένων καὶ μόνον οὐχὶ ἡμῶν αὐτῶν ἑαυτοῖς προσπολεμούν-
 των ὅπλοις, εἰ οὕτω τύχοι, καὶ δόρασιν τοῖς διὰ λόγων ἀρχόντων
 15 τε ἄρχουσι προσρηγνόντων καὶ λαῶν ἐπὶ λαοὺς καταστασιαζόντων
 τῆς τε ὑποκρίσεως ἀφάτου καὶ τῆς εἰρωνείας ἐπὶ πλείστον ὅσον
 κακίας προϊούσης, ἡ μὲν δὴ θεία κρίσις, οἷα φίλον αὐτῇ, πεφει-
 σμένως, τῶν ἀθροισμάτων ἔτι συγκροτουμένων, ἡρέμα καὶ μετρίως
 τὴν αὐτῆς ἐπισκοπὴν ἀνεκίνει, ἐκ τῶν ἐν στρατείαις ἀδελφῶν καταρ-
 20 χόμενον τοῦ διωγμοῦ· ὥς δ' ἀνεπαισθήτως ἔχοντες οὐχ ὅπως εὐ- 8
 μενὲς καὶ ἴλεω καταστήσεσθαι τὸ θεῖον προθυμονόμεθα, οἷα δέ τινες
 ἄθεοι ἀφρόντιστα καὶ ἀνεπίσκοπα τὰ καθ' ἡμᾶς ἡγούμενοι ἄλλας
 ἐπ' ἄλλαις προσετίθεμεν κακίας οἷ τε δοκοῦντες ἡμῶν ποιμένες τὸν
 τῆς θεοσεβείας θεσμόν παρωσάμενοι ταῖς πρὸς ἀλλήλους ἀνεφλέ-
 25 γοντο φιλονεικίαις, αὐτὰ δὴ ταῦτα μόνα, τὰς ἐριδας καὶ τὰς ἀπειλὰς
 τὸν τε ζῆλον καὶ τὸ πρὸς ἀλλήλους ἔχθος τε καὶ μῖσος ἐπαύξοντες
 οἷά τε τυραννίδας τὰς φιλαρχίας ἐκθύμως διεκδικοῦντες, τότε δὴ,
 τότε κατὰ τὴν φάσκουσαν τοῦ Ἱερεμίου φωνὴν ἐγνόφωσεν ἐν
 740 ὀργῇ αὐτοῦ κύριος τὴν θυγατέρα Σιών καὶ κατέρριψεν ἐξ
 οὐρανοῦ δόξασμα Ἰσραὴλ οὐκ ἐμνήσθη τε ὑποποδίου ποδῶν
 αὐτοῦ ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς αὐτοῦ· ἀλλὰ καὶ κατεπόντισεν κύριος
 πάντα τὰ ὥρατα Ἰσραὴλ καὶ καθεῖλεν πάντας τοὺς φραγμοὺς
 5 αὐτοῦ, κατὰ τε τὰ ἐν Παλμοῖς προθεσπισθέντα κατέστρεψεν 9
 τὴν διαθήκην τοῦ δούλου αὐτοῦ καὶ ἐβεβήλωσεν εἰς γῆν
 διὰ τῆς τῶν ἐκκλησιῶν καθαιρέσεως τὸ ἀγίασμα αὐτοῦ καὶ καθ-

28—S. 740, 5 Thren. 2, 1. 2

740, 5—16 Psalm. 88, 40—46

ATERBDMΣΑ

4 ἐπὶ T vgl. die folgende Anmerkung | πάλαι ERBDM γὰρ ἔτι τοῖς πάλαι
 Tem παλαιοῖς AT¹ | οἰκοδομήμασιν ATERDΣΑ οἰκοδομήμασιν BM | 5 ἀνὰ
 πάσας τὰς πόλεις Π *instar urbium* A wie Städte Σ | 6 αὖξιν BDM αὖξησιν
 ATER | 21 καταστήσεσθαι ATER καταστήσασθαι BDM | 24 παρωσάμενοι
 ABM παραπωσάμενοι TERD

740 εἰλεν πάντας τοὺς φραγμοὺς αὐτοῦ, ἔθετο τὰ ὀχυρώματα
αὐτοῦ δειλίαν· διήρπασάν τε τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ πάντες οἱ
10 διοδεύοντες ὁδόν, καὶ δὴ ἐπὶ τούτοις ὄνειδος ἐγενήθη τοῖς
γείτοσιν αὐτοῦ. ὕψωσεν γὰρ τὴν δεξιὰν τῶν ἐχθρῶν αὐ-
τοῦ καὶ ἀπέστρεψεν τὴν βοήθειαν τῆς ῥομφαίας αὐτοῦ καὶ
οὐκ ἀντελάβετο αὐτοῦ ἐν τῷ πολέμῳ· ἀλλὰ καὶ κατέλυσεν
ἀπὸ καθαρισμοῦ αὐτὸν καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν
15 κατέρραξεν ἐσμίκρυνέν τε τὰς ἡμέρας τοῦ χρόνου αὐτοῦ,
καὶ ἐπὶ πᾶσιν κατέχευεν αὐτοῦ αἰσχύνην. συντετέλεσται δὴτα 2 1
καθ' ἡμᾶς ἅπαντα, ὁπνήκα τῶν μὲν προσεκκλησίων τοὺς οἴκους
ἐξ ὕψους εἰς ἔδαφος αὐτοῖς θεμελίοις καταρριπτομένους, τὰς δ' ἐν-
θέους καὶ ἱεράς γραφὰς κατὰ μέσας ἀγορὰς περὶ παραδιδόμενας αὐ-
20 τοῖς ἐπειδομεν ὀφθαλμοῖς τοὺς τε τῶν ἐκκλησιῶν ποιμένας αἰσχροῦς
ὥδε κακείους κρυπταζομένους, τοὺς δὲ ἀσχημόνους ἀλίσκομένους καὶ
πρὸς τῶν ἐχθρῶν καταπαίζομένους, ὅτε καὶ κατ' ἄλλον προφητικὸν
λόγον ἐξεχύθη ἐξουδένωσις ἐπ' ἄρχοντας, καὶ ἐπλάνησεν
αὐτοὺς ἐν ἀβάτῳ καὶ οὐχ ὁδῷ. ἀλλὰ τούτων μὲν οὐχ ἡμέ- 2
25 τερον διαγράφειν τὰς ἐπὶ τέλει σκυθρωπὰς συμφορὰς, ἐπεὶ καὶ τὰς
πρόσθεν τοῦ διωγμοῦ διαστάσεις τε αὐτῶν εἰς ἀλλήλους καὶ ἀτοπίας
οὐχ ἡμῖν οἰκτεῖον μνήμη παραδιδόναι· δι' ὃ καὶ πλέον οὐδὲν ἱστο-
742 ρῆσαι περὶ αὐτῶν διέγνωμεν ἢ δι' ὧν ἂν τὴν θείαν δικαιοσύμην
κρίσιν. οὐκοῦν οὐδὲ τῶν πρὸς τοῦ διωγμοῦ πεπειραμένων ἢ τῶν 3
εἰς ἅπαν τῆς σωτηρίας νεναγαγκότων αὐτῇ τε γνώμῃ τοῖς τοῦ
κλύδωνος ἐναπορριφέντων βυθοῖς μνήμην ποιήσασθαι προήχθημεν,
5 μόνα δ' ἐκεῖνα τῇ καθόλου προσθήσομεν ἱστορίᾳ, ἃ πρῶτοις μὲν
ἡμῖν αὐτοῖς, ἔπειτα δὲ καὶ τοῖς μεθ' ἡμᾶς γένοιτ' ἂν πρὸς ὠφε-
λείας.

Ἰωμεν οὖν ἐντεῦθεν ἤδη τοὺς ἱεροὺς ἀγῶνας τῶν τοῦ θείου Γ
λόγου μαρτύρων ἐν ἐπιτομῇ διαγράφοντες. ἔτος τοῦτο ἦν ἐννεα- 4 302/3 n. C.
10 καιδέκατον τῆς Διοκλητιανοῦ βασιλείας, Ἀύστρος μὲν, λέγοιτο δ' ἂν
οὗτος Μάρτιος κατὰ Ῥωμαίους, ἐν ᾧ τῆς τοῦ σωτηρίου πάθους
ἐορτῆς ἐπελανούσης ἡπλωτο πανταχόσε βασιλικὰ γράμματα, τὰς μὲν
ἐκκλησίας εἰς ἔδαφος φέρειν, τὰς δὲ γραφὰς ἀφανεῖς περὶ γενέσθαι

23/24 Psalm. 106, 40

742, 9—20 vgl. De mart. Palaest. pr. 1. 2 — 12—16 vgl. Lactant. de mort.
pers. 13, 1

ATERBDMΣΔ

16 δὴτα AT^cE δὴ τὰ T^rRBDM | 17 ἅπαντα T^cTrERBDM πάντα ATⁱ

1 διέγνωμεν ATER ἔγνωμεν BDM | 9 διαγράφοντες AT^rRBDM δια-
γράφαντες TⁱEM

- 742 προστάττοντα, καὶ τοὺς μὲν τιμῆς ἐπειλημένους ἀτίμους, τοὺς δ'
 15 ἐν οἰκεταίαις, εἰ ἐπιμένοιν τῇ τοῦ Χριστιανισμοῦ προθέσει, ἐλευθε-
 ρίας στερεῖσθαι προαγορεύοντα. καὶ ἡ μὲν πρώτη καθ' ἡμῶν 5
 γραφὴ τοιαύτη τις ἦν· μετ' οὐ πολὺ δὲ ἑτέρων ἐπιφοιτησάντων
 γραμμάτων, προσετέταττο τοὺς τῶν ἐκκλησιῶν προέδρους πάντας
 τοὺς κατὰ πάντα τόπον πρῶτα μὲν δεσμοῖς παραδίδοσθαι, εἰθ' ὅτε-
 20 ρον πάσῃ μηχανῇ θῦειν ἐξαναγκάζεσθαι. τότε δὲ οὖν, τότε πλεῖ- 3 1
 στοι μὲν ὅσοι τῶν ἐκκλησιῶν ἄρχοντες, δειναῖς αἰκίαις προθύμως
 ἐναθλήσαντες, μεγάλων ἀγώνων ἱστορίας ἐπεδείξαντο, μυριοὶ δ'
 ἄλλοι τὴν ψυχὴν ὑπὸ δειλίας προναρκήσαντες προχείρως οὕτως ἀπὸ
 πρώτης ἐξησθῆναι προσβολῆς, τῶν δὲ λοιπῶν ἕκαστος εἶδη διά-
 25 φορα βασάνων ἐνήλλαττεν, ὃ μὲν μάλιστα αἰκιζόμενος τὸ σῶμα, ὃ
 δὲ στρεβλώσειν καὶ ξεσμοῖς ἀνυπομονήτοις τιμωρούμενος, ἐφ' οἷς
 ἤδη τινὲς οὐκ αἰσιον ἀπηνέγκαντο τοῦ βίου τέλος. ἄλλοι δ' αὖ 2
 πάλιν ἄλλως τὸν ἀγῶνα διεξήεσαν· ὃ μὲν γὰρ τις ἑτέρων βία συνω-
 744 θούντων καὶ ταῖς παμμύαισι καὶ ἀνάγκαις προσαγόντων θυσίας ὡς
 τεθνηκὼς ἀπηλλάττετο, καὶ εἰ μὴ τεθνηκὼς ἦν, ὃ δὲ μὴδ' ὅλως προσ-
 πελάσας μὴδὲ τινος ἐναγοῦς ἐφαφάμενος, εἰρηκότων δ' ἑτέρων ὅτι
 τεθνύκοι, σιωπῇ φέρων τὴν σκοφαντίαν ἀπήει· ἄλλος ἡμιθνής αἰ-
 5 ρόμενος ὡς ἂν ἤδη νεκρὸς ἐρρίπτετο, καὶ τις αὖ πάλιν ἐπ' ἐδάφους 3
 κείμενος μακρὰν ἐσύρετο τοῖν ποδοῖν, ἐν τεθνηκόσιν αὐτοῖς λελογι-
 σμένος. ὃ δὲ τις ἐβόα καὶ μεγάλη διεμαρτύρετο φωνῇ τῆς θυσίας
 τὴν ἄρνησιν, καὶ ἄλλος Χριστιανὸς εἶναι ἐκεκράγει, τῇ τοῦ σωτηρίου
 προσρήματος ὁμολογία λαμπρυνόμενος· ἕτερος τὸ μὴ τεθνηκεῖν μὴδὲ
 10 θύσειν ποτὲ διετείνετο. ὅμως δ' οὖν καὶ οἶδε πολυχειρία τῆς 4
 ἐπὶ τοῦτο τεταγμένης στρατιωτικῆς παρατάξεως κατὰ στόματος
 παιόμενοι καὶ κατασιγαζόμενοι κατὰ τε προσώπου καὶ παρειῶν
 τυπτόμενοι μετὰ βίας ἐξωθούντο· οὕτως ἐξ ἅπαντος οἱ τῆς θεο-
 σεβείας ἐχθροὶ τὸ δοκεῖν ἡνυκέναι περὶ πολλοῦ ἐτίθεντο.
 15 Ἀλλ' οὐ καὶ κατὰ τῶν ἀγίων αὐτοῖς μαρτύρων ταῦτα προ- 4
 χόρει· ὧν εἰς ἀκριβῆ διήγησιν τίς ἂν ἡμῖν ἐξαρχέσειεν λόγος; μυ- 4 1
 ρίους μὲν γὰρ ἱστορῆσαι ἂν τις θαυμαστὴν ὑπὲρ εὐσεβείας τοῦ θεοῦ
 τῶν ὅλων ἐνδεδειγμένους προθυμίαν, οὐκ ἐξ ὅτου περ μόνον ὃ κατὰ
 πάντων ἀνεκινήθη διωγμός, πολὺ πρότερον δὲ καθ' ὃν ἔτι τὰ τῆς
 20 εἰρήνης συνεκροτεῖτο. ἄρτι γὰρ ἄρτι πρῶτον ὥσπερ ἀπὸ κάρου 2

742, 20 — S. 744, 14 vgl. De mart. Palaest. 1, 3—5

ATERBDMΣΑ

4 ἡμιθνήσ BD εἰμιθνήσ M ἡμιθανήσ ATER | 4/5 εἰργόμενος Σ | 9 μὴ
 δὲ BD μήτε ATERM | 10 θύσειν ATcERMΔΣ θύειν T¹BD

- 744 βαθέος ὑποκινουμένου τοῦ τὴν ἐξουσίαν εὐληφότες κρύβδην τε ἔτι
καὶ ἀφανῶς μετὰ τὸν ἀπὸ Δεκίου καὶ Οὐαλεριανοῦ μεταξὺ χρόνον
ταῖς ἐκκλησίαις ἐπιχειροῦντος οὐκ ἀθρόως τε τῷ καθ' ἡμῶν ἐπ-
αποδομένον πολέμῳ, ἀλλ' ἔτι τῶν κατὰ τὰ στρατόπεδα μόνων ἀπο-
25 πειρωμένου (ταύτῃ γὰρ καὶ τοὺς λοιποὺς ἀλῶναι ῥαδίως ᾔετο, εἰ
746 πρότερον ἐκείνων καταγωνισάμενος περιγένοιτο), πλείστους παρῇν
τῶν ἐν στρατείαις ὁρᾶν ἀσμενέστατα τὸν ἰδιωτικὸν προασπαζο-
μένους βίον, ὥς ἂν μὴ ἕξαρχοι γένοιτο τῆς περὶ τὸν ὅλων
δημιουργὸν εὐσεβείας. ὥς γὰρ ὁ στρατοπεδάρχης, ὅστις ποτὲ ἦν 3
5 ἐκεῖνος, ἄρτι πρῶτον ἐνεχείρει τῷ κατὰ τῶν στρατευμάτων διω-
γμῷ, φυλοκρινῶν καὶ διακαθαίρων τοὺς ἐν τοῖς στρατοπέδοις ἀνα-
φερομένους αἰρεσίᾳ τε διδοὺς ἢ πειθαρχοῦσιν ἢ μετῇν αὐτοῖς ἀπο-
λαβεῖν τιμῆς ἢ τούναντίον στέρεσθαι ταύτης, εἰ ἀντιτάττοντο τῷ
προστάγματι, πλείστοι ὅσοι τῆς Χριστοῦ βασιλείας στρατιῶται τὴν
10 εἰς αὐτὸν ὁμολογίαν, μὴ μελλήσαντες, τῆς δοκούσης δόξης καὶ εὐ-
πραγίας ἢς εἶχοντο, ἀναμφιλόγως προντίμησαν. ἦδη δὲ σπανίως 4
τούτων εἰς πον καὶ δεύτερος οὐ μόνον τῆς ἀξίας τὴν ἀποβολήν,
ἀλλὰ καὶ θάνατον τῆς εὐσεβοῦς ἐνστάσεως ἀντικατηλλάττοντο, με-
τρίως πως ἦδη τότε τοῦ τὴν ἐπιβουλὴν ἐνεργοῦντος καὶ μέχρις αἰ-
15 ματος ἐπ' ἐνίων φθάνειν ἐπιτολμῶντος, τοῦ πλήθους, ὥς ἔοικεν,
τῶν πιστῶν δεδιττομένου τε αὐτὸν ἔτι καὶ ἀποκναίοντος ἐπὶ τὸν
κατὰ πάντων ἀθρόως ἐφορμῆσαι πόλεμον.

Ὡς δὲ καὶ γυμνότερον ἐπαπεδύετο, οὐδ' ἔστιν λόγῳ δυνατόν E 5
ἀφηγήσασθαι ὅσους καὶ ὁποίους τοῦ θεοῦ μάρτυρας ὀφθαλμοῖς παρῇν
20 ὁρᾶν τοῖς ἀνὰ πάσας τὰς τε πόλεις καὶ τὰς χώρας οἰκοῦσιν. αὐ- 5
τίκα γοῦν τῶν οὐκ ἀσήμεων τις, ἀλλὰ καὶ ἄγαν κατὰ τὰς ἐν τῷ βίῳ
νερομισμένας ὑπεροχὰς ἐνδοξοτάτων, ἅμα τῷ τὴν κατὰ τῶν ἐκκλη-
σιῶν ἐν τῇ Νικομηδείᾳ προτεθῆναι γραφήν, ζήλω τῷ κατὰ θεὸν
ὑποκινήθεις διαπύρῳ τε ἐφορμήσας τῇ πίστει, ἐν προφανεί καὶ δη-
25 μοσίῳ κειμένην ὡς ἀνοσίαν καὶ ἀσεβεστάτην ἀνελὼν σπαράττει,
δυνεῖν ἐπιπαρόντων κατὰ τὴν αὐτὴν πόλιν βασιλέων, τοῦ τε πρεσβυ-

744, 21 vgl. Ioann. 19, 10. 11

ATERBDMΣΔ

21 βαθέως Σ der κάρον von κάρα ableitet | ὑποκινουμένου ABDMΣ ὑπο-
κειμένου TER | τὴν Tc auf Rasur, ERBDMΣ ταύτην τὴν A | 23 οὐκ > Σ

1 παρῇν BDM τε παρῇν A γὰρ ἦν T¹E¹R ἦν T durch Ras., E durch Ras.
| 7 ἢ EcmBDΣ ἢ M εἰ ATER | 11 εἶχοντο BD εἶχον τὸ M εἶχον// [1 Buchst.
radirt] T¹ εἶχον A, T durch Ras. corr., ERΣ | 16 ἀποκνέοντος DM ἀπο-
κνοῦντος Σ

- 746 τάτου τῶν ἄλλων καὶ τοῦ τὸν τέταρτον ἀπὸ τούτου τῆς ἀρχῆς
 28 ἐπικρατοῦντος βαθμόν. ἀλλ' οὗτος μὲν τῶν τηρικᾶδε πρῶτος
 τοῦτον διαπρέψας τὸν τρόπον ἅμα τε τοιαῦτα οἷα καὶ εἰκὸς ἦν,
 748 ὑπομείνας ὡς ἂν ἐπὶ τοιοῦτῳ τολμήματι, τὸ ἄλυπον καὶ ἀτάραχον
 εἰς αὐτὴν τελευταίαν διετήρησεν ἀναπνοήν·

πάντων δὲ ὅσοι τῶν πάποτε ἀννυνοῦνται θανμάσιοι καὶ ἐπ' 6 1
 ἀνδρεία βεβοημένοι εἴτε παρ' Ἑλλήσιν εἴτε παρὰ βαρβάρους, θεῖους
 5 ἤνεγκεν ὁ καιρὸς καὶ διαπρεπεῖς μάρτυρας τοὺς ἀμφὶ τὸν Δωρόθεον
 βασιλικὸν παῖδας, οἳ καὶ τῆς ἀνωτάτω παρὰ τοῖς δεσπόταις ἡξιο-
 μένοι τιμῆς γνησίῳ τε αὐτοῖς διαθέσει τέκνων οὐ λειπόμενοι, με-
 ξοῖα πλοῦτον ὡς ἀληθῶς ἡγῆνται τῆς τοῦ βίου δόξης καὶ τρυφῆς
 τοὺς ὑπὲρ εὐσεβείας ὀνειδισμούς τε καὶ πόρους καὶ τοὺς κεκαινουρη-
 10 μένους ἐπ' αὐτοῖς πολυτρόπους θανάτους· ὧν ἑνὸς τινος οἶον κέ-
 χρηται μνησθέντες τῷ τοῦ βίου τέλει, σκοπεῖν ἐξ αὐτοῦ καὶ τὰ τοῖς
 ἄλλοις συμβεβηκότα τοῖς ἐντυγχάνουσιν καταλείψομεν. ἡγετό τις 2
 εἰς μέσον κατὰ τὴν προειρημένην πόλιν ἐφ' ὧν δεδηλώκαμεν ἀρ-
 χόντων. θύειν δὴ οὖν προσταχθεῖς, ὡς ἐνίστατο, γυμνὸς μετάρσιος
 15 ἀρθῆναι κελεύεται μᾶστιξίν τε τὸ πᾶν σῶμα καταξάινεσθαι, εἰς ὅτε
 ἡττηθεῖς καὶ ἄκων τὸ προσταττόμενον ποιήσειεν. ὡς δὲ καὶ 3
 ταῦτα πάσχων ἀδιάτρεπτος ἦν, ὅξος λοιπὸν ἦδη τῶν ὁστέων ὑπο-
 φαινομένων αὐτοῦ σὺν καὶ ἅλατι φύραντες κατὰ τῶν διασπέντων
 τοῦ σώματος μερῶν ἐνέχεον· ὡς δὲ καὶ τὰς ἐπάτει τὰς ἀλγη-
 20 δόνας, ἐσχάρα τοῦντεῦθεν καὶ πῦρ εἰς μέσον εἴλκετο, καὶ κρεῶν
 ἐσθωδίμων δίκην τὰ λείψανα αὐτῷ τοῦ σώματος ὑπὸ τοῦ πυρὸς οὐκ
 εἰς ἄθρονον, ὡς ἂν μὴ συντόμως ἀπαλλαγείη, κατὰ βραχὺ δὲ ἀνηλί-
 σκετο, οὐ πρότερον ἀνείναι τῶν ἐπιτιθέντων αὐτὸν τῇ πυρὶ συγχο-
 ρουμένων, πρὶν ἂν καὶ μετὰ τοσαῦτα τοῖς προσταττομένοις ἐπι-
 25 νέυσειεν. ὁ δ' ἀπρὶξ ἐχόμενος τῆς προθέσεως νικηφόρος ἐν αὐταῖς 4
 βασάνοις παρέδωκε τὴν ψυχὴν. τοιοῦτον τῶν βασιλικῶν ἐνὸς τὸ
 μαρτύριον παίδων, ἄξιον ὡς ὄντως καὶ τῆς προσηγορίας· Πέτρος

7—9 Hebr. 11, 26

ATERBDMΣΔ

29 καὶ εἰκὸς ἦν ATER καὶ ἦν εἰκὸς DM ἦν καὶ εἰκὸς B¹ καὶ ἦν καὶ εἰκὸς
 B¹ corr.

3 τῶν ATER > BDM | 22/23 ἀνελίσκετο BDMΣ ἀναλίσκοντο ATER

24 πρὸς ταττομένοις M προστασσομένοις BD das was ihm befohlen war Σ πρᾶττο-
 μένοις ATER | 25/26 αὐταῖς βασάνοις—τὴν ψυχὴν BD αὐταῖς ταῖς βασά-
 νοις—τὴν ψυχὴν M αὐταῖς—τὴν ψυχὴν ταῖς βασάνοις AR αὐταῖς—τὴν ψυχὴν
 βάσανοις TE | 26 τοιοῦτον τῶν TEBD τοιοῦτο τῶν RM τοιούτων τῶν A τοιού-
 των T¹ | 27 ἄξιος M ἄξιον Σ

750 γὰρ ἐκαλεῖτο. οὐ χεῖρονα δὲ καὶ τὰ κατὰ τοὺς λοιποὺς ὄντα λόγον 5
 φειδόμενοι συμμετρίας παραλείπομεν, τοσοῦτον ἰστορήσαντες ὥς ὁ
 τε Δωρόθεος καὶ ὁ Γοργόνιος ἑτέροις ἅμα πλείοσιν τῆς βασιλικῆς
 οἰκετίας μετὰ τοὺς πολυτρόπους ἀγῶνας βρόχῳ τὴν ζῶν μετὰ-
 5 λᾶξαντες, τῆς ἐνθέου νίκης ἀπηνέγκαντο βραβεῖα. ἐν τούτῳ τῆς 6
 κατὰ Νικομήδειαν ἐκκλησίας ὁ τηνικαῦτα προεστὼς Ἀνθιμος διὰ
 τὴν εἰς Χριστὸν μαρτυρίαν τὴν κεφαλὴν ἀποτεμένεται· τούτῳ δὲ
 πλῆθος ἄθρονον μαρτύρων προστίθεται, οὐκ οἶδ' ὅπως ἐν τοῖς κατὰ
 τὴν Νικομήδειαν βασιλείοις πυρκαϊᾶς ἐν αὐταῖς δὴ ταῖς ἡμέραις
 10 ἀφθείσης, ἣν καθ' ὑπόνοιαν ψευδῇ πρὸς τῶν ἡμετέρων ἐπιχειρη-
 θῆναι λόγον διαδοθέντος, παγγενεὶ σωρηδὸν βασιλικῷ νεύματι τῶν
 τῆδε θεοσεβῶν οἱ μὲν ξίφει κατεσφάττοντο, οἱ δὲ διὰ πυρὸς ἐτε-
 λειοῦντο, ὅτε λόγος ἔχει προθυμίας θείας τινὶ καὶ ἀρρήτῳ ἄνδρα
 ἅμα γυναιξὶν ἐπὶ τὴν πυρὰν καθαλέσθαι· δῆσαντες δὲ οἱ δῆμιοι
 15 ἄλλο τι πλῆθος ἐπὶ σκάφαις τοῖς θαλαττίοις ἐναπέρριπτον βυ-
 θοῖς. τοὺς δὲ γε βασιλικοὺς μετὰ θάνατον παῖδας, γῇ μετὰ τῆς 7
 προσηκούσης κηδείας παραδοθέντας, αὐθις ἐξ ὑπαρχῆς ἀνορύξαντες
 ἐναπορρίψαι θαλάττῃ καὶ αὐτοὺς ᾤοντο δεῖν οἱ νενομισμένοι δεσπό-
 ται, ὥς ἂν μὴ ἐν μνήμασιν ἀποκειμένους προσκυνοῖεν τινες, θεοὺς
 20 δὴ αὐτούς, ὥς γε ᾤοντο, λογιζόμενοι. καὶ τὰ μὲν ἐπὶ τῆς Νικο-
 μηδείας κατὰ τὴν ἀρχὴν ἀποτελεσθέντα τοῦ διωγμοῦ τοιαῦτα· οὐκ 8
 εἰς μακρὸν δ' ἑτέρων κατὰ τὴν Μελιτηνὴν οὕτω καλουμένην χώραν
 καὶ αὐτὴν πάλιν ἄλλων ἀμφὶ τὴν Συρίαν ἐπιφυῆναι τῇ βασιλείᾳ πε-
 πειραμένων, τοὺς πανταχόσε τῶν ἐκκλησιῶν προεστῶτας εἰρκταῖς
 25 καὶ δεσμοῖς ἐνείρῃαι πρόσταγμα ἐφοῖτα βασιλικόν. καὶ ἦν ἡ θεία 9
 τῶν ἐπὶ τούτοις γινόμενων πᾶσαν διήγησιν ὑπεραίρουσα, μυρίου
 πλῆθους ἐν παντὶ τόπῳ καθειρογνυμένου καὶ τὰ πανταχῇ δεσμο-
 τήρια, ἀνδροφόνους καὶ τυμβωρύχοις πάσαι πρότερον ἐπεσκενασμένα,
 752 τότε πληρούντων ἐπισκόπων καὶ πρεσβυτέρων καὶ διακόνων ἀνα-
 γνωστῶν τε καὶ ἐπορκιστῶν, ὥς μηδὲ χώραν ἔτι τοῖς ἐπὶ κακουρ-

ATERBDMΣΑ

1 λόγον ABDM λόγων TcER λόγον T¹ | 3 τε BDM γε ATER | 4 βρό-
 χωι > Σ | 5 βραβεῖα AT¹B τὰ βραβεῖα TcERDM | 13 ὅτε Schw ὁ τε ΠΣ
 | θεία τινὶ καὶ TcERBDMΣ τινὶ καὶ A¹T¹ τινὶ Ac τινὶ θειοτέρα καὶ Trm |
 14 καθαλέσθαι M καθάλλεσθαι ATERBD | δῆμιοι Feinde Σ | 17 ἀνο-
 ρύξαντες ATERΣ ἀνορύξαντας B [as auf Rasur], DM | 18 ᾤοντο T durch
 Rasur corr., RBDMS ὥς ᾤοντο AT¹E | 20 δὴ ATER > BDM | 22 μελι-
 τηνὴν DrM μελιτηνὴν A¹TERBD¹ μελιτηνὴν Ar

1 τότε πληρούντων AT¹BD τότε ἐπλήρουν τῶν TcERM | 2 τε καὶ — χώραν
 ἔτι A τε ἔτι καὶ — χώραν BDM τε ἔτι καὶ — χώραν ἔτι TER

752 γίαις κατακρίτοις αὐτόθι λείπεσθαι. αὐθις δ' ἑτέρων τὰ πρῶτα 10
 γράμματα ἐπικατεληφότων, ἐν οἷς τοὺς κατακλείστον θύσαντας
 5 μὲν ἔαν βαδίζειν ἐπ' ἐλευθερίας, ἐνισταμένους δὲ μυρίαὶς καταξαίνειν
 προστέτακτο βασάνοις, πῶς ἂν πάλιν ἐνταῦθα τῶν καθ' ἑκάστην
 ἐπαρχίαν μαρτύρων ἀριθμήσειεν τις τὸ πλῆθος καὶ μάλιστα τῶν
 κατὰ τὴν Ἀφρικὴν καὶ τὸ Μάρων ἔθνος Θηβαῖδα τε καὶ κατ' Αἴ-
 10 γυπτον; ἐξ ἧς καὶ εἰς ἑτέρας ἤδη προελθόντες πόλεις τε καὶ ἐπαρ-

χίας διέπρεψαν τοῖς μαρτυροῖς.
 Ἴσμεν γοῦν τοὺς ἐξ αὐτῶν διαλάψαντας ἐν Παλαιστίνῃ, ἴσμεν Z 7 1
 δὲ καὶ τοὺς ἐν Τύρῳ τῆς Φοινίκης· οὓς τίς ἰδὼν οὐ κατεπλάγη τὰς
 ἀναρίθμους μάστιγας καὶ τὰς ἐν τούτοις τῶν ὡς ἀληθῶς παρα-
 δόξων τῆς θεοσεβείας ἀθλητῶν ἐνστάσεις τὸν τε παραχρῆμα μετὰ
 15 τὰς μάστιγας ἐν θηροῖν ἀνθρωποπόροισι ἀγῶνα καὶ τὰς ἐν τούτῳ
 παρδάλεων καὶ διαφόρων ἄρκτων συνῶν τε ἀγρίων καὶ πυρὶ καὶ
 σιδήρῳ κεκαυτηριασμένων βοῶν προσβολὰς καὶ τὰς πρὸς ἑαστον
 τῶν θηρίων θανασιόους τῶν γενναίων ὑπομονάς; οἷς γιγνομένοις 2
 καὶ αὐτοὶ παρῆμεν, ὀπηρῖα τοῦ μαρτυρουμένου σωτήρος ἡμῶν,
 20 αὐτοῦ δὴ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὴν θείαν δύναμιν ἐπιπαροῦσαν ἐναργῶς
 τε αὐτὴν τοῖς μάρτυσιν ἐπιδεικνύσαν ἱστορήσαμεν, τῶν ἀνθρωποπόρων
 ἐπὶ πλείονα χρόνον μὴ προσφάνειν μηδὲ πλησιάζειν τοῖς τῶν θεο-
 φιλῶν σώμασιν ἐπιτολμῶντων, ἀλλ' ἐπὶ μὲν τοὺς ἄλλους, ὅσοι δὴ-
 25 πονθεν ἔξωθεν ἐρεθισμοῖς παρώρμων αὐτά, φερομένων, μόνων δὲ
 τῶν ἱερῶν ἀθλητῶν, γυμνῶν ἐστώτων καὶ ταῖς χερσὶν κατασειόντων
 ἐπὶ τε σφᾶς αὐτοὺς ἐπισπῶμένων (τοῦτο γὰρ αὐτοῖς ἐκελεύετο πρᾶτ-
 τειν), μηδ' ὅλως ἐφαπτομένων, ἀλλ' ἔσθ' ὅπῃ μὲν καὶ ἐπ' αὐτοὺς
 ὀρμῶντων, οἷα δὲ πρὸς τινος θειοτέρας δυνάμεως ἀνακρονομένων
 καὶ αὐτὰ πάλιν εἰς τοῦπίσω χωροῦντων· ὃ καὶ εἰς μακρὸν γινόμενον 3
 30 θαῦμα παρεῖχεν οὐ σμικρὸν τοῖς θεωμένοις, ὥστε ἤδη διὰ τὸ ἄπρα-
 κτον τοῦ πρώτου δεύτερον καὶ τρίτον προσαφίεσθαι ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ
 754 μάρτυρι θηρίον. καταπληγῆναι δ' ἦν τὴν ἐπὶ τούτοις ἀπτόητον 4
 τῶν ἱερῶν ἐκείνων καρτερίαν καὶ τὴν ἐν σώμασι νέοις βεβηκυῖαν
 καὶ ἀδιάτρεπτον ἐνστάσιν. ἑώρας γοῦν ἡλικίαν οὐδ' ὅλων ἐτῶν
 5 εἴκοσι δέκα δεσμῶν ἐστώτος νέου καὶ τὰς μὲν χεῖρας ἐφαπλοῦντος
 εἰς σταυροῦ τύπον, ἀκαταπλήκτῳ δὲ καὶ ἀτρεμεῖ διανοίᾳ ταῖς πρὸς
 τὸ θεῖον σχολαίτατα τεταμένον λιταῖς μηδ' ὅλως τε μεθισταμένον

ATERBDMΣΑ

9 ἐξῆς ΑΤεΕΣ | 15 ἀνθρωποπόροισ BDΣ αἰμοπόροισ ΑΤΕΡΜ | τὰς
 Α τοὺς ΤΕΡΒΔΜ | 23/24 δὴ ποθεν ΜΣ

6 τε ΒΔΜΣ δὲ ΑΤΕΡ

Eusebius, Kirchengeschichte.

21

- 754 μηδ' ἀποκλίνοντός ποι τοῦ ἔνθα εἰστήκει τόπον, ἄρκτων καὶ παρ-
 δάλεων θυμοῦ καὶ θανάτου πνεόντων σχεδὸν αὐτῆς καθαπτομένων
 αὐτοῦ τῆς σαρκός, ἀλλ' οὐκ οἶδ' ὅπως θεία καὶ ἀπορρήτω δυνάμει
 10 μόνον οὐχὶ φραττομένων τὸ στόμα καὶ αὐτῆς παλινδρομοῦντων εἰς
 τοῦπίσω. καὶ οὗτος μὲν τις τοιοῦτος ἦν· πάλιν δ' ἂν ἑτέρους εἶδες 5
 (πέντε γὰρ οἱ πάντες ἐτύγγανον) ἡγριωμένῳ ταύρῳ παραβληθέντας,
 ὅς τοὺς μὲν ἄλλους τῶν ἔξωθεν προσιόντων τοῖς κέρασιν εἰς τὸν
 αἶρα ῥίπτων διεσπάραττεν, ἡμιδνῆτας αἰρεσθαι καταλιπών, ἐπὶ
 15 μόνους δὲ θυμῷ καὶ ἀπειλῇ τοὺς ἱεροὺς ὁρμῶν μάρτυρας οὐδὲ
 πλησιάζειν αὐτοῖς οἷός τε ἦν, κυρίττων δὲ τοῖς ποσὶν καὶ τοῖς κέ-
 ρασιν τῇδε κάκεισε χρώμενος καὶ διὰ τοὺς ἀπὸ τῶν καυτήρων ἐρε-
 θισμοὺς θυμοῦ καὶ ἀπειλῆς πνέων εἰς τοῦπίσω πρὸς τῆς ἱερᾶς ἀνθ-
 εἰλκετο προνοίας, ὥς μηδὲ τούτου μηδὲν μηδαμῶς αὐτοὺς ἀδική-
 20 σαντος ἕτερα ἅττα αὐτοῖς ἐπαφίεσθαι θηρία. τέλος δ' οὖν μετὰ 6
 τὰς δεινὰς καὶ ποικίλας τούτων προσβολὰς ξίφει κατασφαγέντες οἱ
 πάντες ἀντὶ γῆς καὶ τάφων τοῖς θαλαττίοις παραδίδονται κύμασιν.
 καὶ τοιοῦτος μὲν ὁ ἀγὼν τῶν κατὰ Τύρον τοὺς ὑπὲρ εὐσεβείας 8
 ἄθλους ἐνδειξαμένων Αἰγυπτίων·
- 25 θανμάσειε δ' ἂν τις αὐτῶν καὶ τοὺς ἐπὶ τῆς οἰκείας γῆς μαρ-
 τυρήσαντας, ἔνθα μυριοὶ τὸν ἀριθμὸν, ἄνδρες ἅμα γυναιξὶν καὶ
 παισὶν, ὑπὲρ τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν διδασκαλίας, τοῦ προσκαίρου
 ζῆν καταφρονήσαντες, διαφόρους ὑπέμειναν θανάτους, οἱ μὲν αὐτῶν
 μετὰ ξεσμούς καὶ στρεβλώσεις μάστιγας τε χαλεπωτάτας καὶ μυρίας
 30 ἄλλας ποικίλας καὶ φρικτὰς ἀκοῦσαι βασάνους πυρὶ παραδοθέντες,
 756 οἱ δὲ πελάγει καταβροχθισθέντες, ἄλλοι δ' εὐθαρσῶς τοῖς ἀπο-
 τέμνουσιν τὰς ἑαυτῶν προτείναντες κεφαλὰς, οἱ δὲ καὶ ἐναποθα-
 νόντες ταῖς βασάνοις, ἕτεροι δὲ λιμῷ διαφθαρέντες, καὶ ἄλλοι πάλιν
 ἀνασκολοπισθέντες, οἱ μὲν κατὰ τὸ σύνηδες τοῖς κακούργοις, οἱ δὲ
 5 καὶ χειρόνως ἀνάπαλιν κάτω κάρᾳ προσηλωθέντες τηρούμενοί τε
 ζῶντες, εἰς ὅτε καὶ ἐπ' αὐτῶν ἰκρίων λιμῷ διαφθαρείεν.
- Πάντα δ' ὑπεραίρει λόγον καὶ ἅς ὑπέμειναν αἰτίας καὶ ἀλγη- 9 1
 δόνας οἱ κατὰ Θηβαΐδα μάρτυρες, ὁστράκοις ἀντὶ ὀνύχων ὅλον τὸ

754, 8. 18 Act. 9, 1

ATERBDMΣΑ

7 ποι ABDΣ που TeERM > T¹ | 11 τις τοιοῦτος BDMΣ τοιοῦτός τις
 TE οὖν τοιοῦτός τις AR | 12 πέντε — ἐτύγγανον > BDΣ | 20 δ' οὖν
 BDM δὲ οὖν ATER | 29 μετὰ AR^cBDMΣΑ > TE¹

1 καταβροχθισθέντες Zimmermann καταβροχθισθέντες II | 2 προτείναντες
 RBDM προτείνοντες ATE

- 756 σῶμα καὶ μέχρις ἀπαλλαγῆς τοῦ βίου καταξαιρόμενοι, γυναῖά τε τοῖν
 10 ποδοῖν ἐξ ἑνὸς ἀποδεσμούμενα μετέωρά τε καὶ διαέρια κάτω κεφαλὴν
 μαγγάνοις τισὶν εἰς ὕψος ἀνελκόμενα γυμνοῖς τε παντελῶς καὶ μηδ'
 ἐπικεκαλυμμένοις τοῖς σώμασιν θέαν ταύτην ἀσχίστην καὶ πάντων
 ὁμοτάτην καὶ ἀπανθρωποτάτην τοῖς ὁρῶσιν ἅπασιν παρεσχημένα·
 ἄλλοι δ' αὖ πάλιν δένδροισιν καὶ πρέμνοις ἐναπέθνησκον δεσμού- 2
 15 μενοι· τοὺς γὰρ μάλιστα στερροτάτους τῶν κλάδων μηχαναῖς τισὶν
 ἐπὶ ταυτὸ συνέλκοντες εἰς ἑκάτερά τε τούτων τὰ τῶν μαρτύρων
 ἀποτείνοντες σκέλη, εἰς τὴν ἐαντῶν ἠφίεσαν τοὺς κλάδους φέρεσθαι
 φύσιν, ἄθρουον τῶν μελῶν διασπασμὸν καθ' ὃν ταυτ' ἐνεχείρουν
 ἐπινοοῦντες. καὶ ταυτὰ γε πάντα ἐνηργεῖτο οὐκ ἐπ' ὀλίγας ἡμέρας 3
 20 ἢ χρόνον τινα βραχύν, ἀλλ' ἐπὶ μακρὸν ὅλων ἐτῶν διάστημα, ὅτε
 μὲν πλείονων ἢ δέκα, ὅτε δὲ ὑπὲρ τοὺς εἴκοσι τὸν ἀριθμὸν ἀναιρου-
 μένων, ἄλλοτε δὲ οὐχ ἥττον καὶ τριάκοντα, ἤδη δ' ἐγγύς που ἐξή-
 κοντα, καὶ πάλιν ἄλλοτε ἑκατὸν ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ ἄνδρες ἅμα κομιδῇ
 νηπίοις καὶ γυναιξὶν ἐκτείνοντο, ποικίλαις καὶ ἐναλλαττουσῶν τι- 4
 25 μορίαις καταδικαζόμενοι. ἰστορήσαμεν δὲ καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τῶν
 τόπων γενόμενοι πλείους ἀθρόως κατὰ μίαν ἡμέραν τοὺς μὲν τῆς
 κεφαλῆς ἀποτομὴν ὑπομείναντας, τοὺς δὲ τὴν διὰ πυρὸς τιμορίαν,
 ὡς ἀμβλύνεσθαι φονεύοντα τὸν σίδηρον ἀτονοῦντά τε διαθλάσθαι
 αὐτούς τε τοὺς ἀναιρουῦντας ἀποκάμνοντας ἀμοιβαδὸν ἀλλήλους δια- 5
 30 δέχεσθαι· ὅτε καὶ θαυμασιωτάτην ὁρμὴν θείαν τε ὡς ἀληθῶς δύνα-
 μιν καὶ προθυμίαν τῶν εἰς τὸν Χριστὸν τοῦ θεοῦ πεπιστευκότων
 758 συνεωρῶμεν. ἅμα γοῦν τῇ κατὰ τῶν προτέρων ἀποφάσει ἐπε-
 πήδων ἄλλοθεν ἄλλοι τῷ πρὸ τοῦ δικαστοῦ βήματι Χριστιανούς
 σφᾶς ὁμολογοῦντες, ἀφροντίστως μὲν πρὸς τὰ δεινὰ καὶ τοὺς τῶν
 πολυειδῶν βασάνων τρόπους διακείμενοι, ἀκαταπλήκτως δὲ παρρη- 6
 5 σιαζόμενοι ἐπὶ τῇ εἰς τὸν τῶν ὅλων θεὸν εὐσεβείᾳ μετὰ τε χαρᾶς
 καὶ γέλωτος καὶ εὐφροσύνης τὴν ὑστάτην ἀπόφασιν τοῦ θανάτου
 καταδεχόμενοι, ὥστε ψάλλειν καὶ ὕμνους καὶ εὐχαριστίας εἰς τὸν
 τῶν ὅλων θεὸν μέχρις αὐτῆς ἐσχάτης ἀναπέμπειν ἀναπνοῆς. θαν- 6
 10 μᾶσι μὲν οὖν καὶ οὗτοι, ἐξαιρέτως δ' ἐκεῖνοι θαυμασιώτεροι οἱ
 10 πλούτῳ μὲν καὶ εὐγενείᾳ καὶ δόξῃ λόγῳ τε καὶ φιλοσοφίᾳ δια-

ATERBDMΣΑ

11 nach ἀνελκόμενα und gegeißelt + Σ | 22 πον BDM πον καὶ ATER
 | 24/25 τιμορίαις RBDΣ τιμορίαις θανάτου ATEM | 25/26 τῶν τόπων AB,
 D¹ corr., MΣΑ τὸν τόπον TERD¹ | 28 τε BDMΣ δὲ ATER | 31 τῶν ATER
 τὸν M τὴν BD

1 προτέρων] ἁγίων Σ [אשר קודם לזה] | 3 πρὸς ABDM εἰς TER
 8 ἀναπνοῆς ATER προῆς BDM

- 758 πρέφαντες, πάντα γε μὴν δεύτερα θέμενοι τῆς ἀληθοῦς εὐσεβείας
καὶ τῆς εἰς τὸν σωτῆρα καὶ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν πίστεως,
οἷος Φιλόρωμος ἦν, ἀρχὴν τινα οὐ τὴν τυχοῦσαν τῆς κατ' Ἀλεξάν- 7
δρειαν βασιλικῆς διοικήσεως ἐγκεχειρισμένος, ὃς μετὰ τοῦ ἀξιωματοῦ
15 καὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς τιμῆς, ὑπὸ στρατιώταις δορυφορούμενος, ἐκάστης
ἀνεκρίνετο ἡμέρας, Φιλέας τε τῆς Θμονιτῶν ἐκκλησίας ἐπίσκοπος,
διαπρέφας ἀνὴρ τὰς κατὰ τὴν πατρίδα πολιτείαις τε καὶ λειτουργίαις
ἐν τε τοῖς κατὰ φιλοσοφίαν λόγοις· οἱ καὶ μυρίων ὅσων πρὸς αὐ- 8
ματός τε καὶ τῶν ἄλλων φίλων ἀντιβολούντων, ἔτι μὴν τῶν ἐπ'
20 ἀξίας ἀρχόντων, πρὸς δὲ καὶ αὐτοῦ τοῦ δικαστοῦ παρακαλοῦντος
ὡς ἂν αὐτῶν οἶκτον λάβοιεν φειδῶ τε παίδων καὶ γυναικῶν ποι-
ήσουντο, οὐδαμῶς πρὸς τῶν τοσούτων ἐπὶ τὸ φιλοζωῆσαι μὲν ἐλέ-
σθαι, καταφρονῆσαι δὲ τῶν περὶ ὁμολογίας καὶ ἀρνήσεως τοῦ σω-
τῆρος ἡμῶν θεσμῶν ἐπήχθησαν, ἀνδρείῳ δὲ λογισμῷ καὶ φιλοσόφῳ,
25 μᾶλλον δὲ εὐσεβεῖ καὶ φιλοθέῳ ψυχῇ πρὸς ἀπάσας τοῦ δικαστοῦ
τὰς τε ἀπειλὰς καὶ τὰς ὕβρεις ἐνστάντες, ἄμφω τὰς κεφαλὰς
ἀπετμήθησαν.
Ἐπεὶ δὲ καὶ τῶν ἔξωθεν μαθημάτων ἕνεκα πολλοῦ λόγου ἄξιον ἰ 10 1
γενέσθαι τὸν Φιλέαν ἔφαμεν, αὐτὸς ἑαυτοῦ παρίτω μάρτυς, ἅμα μὲν
30 ἑαυτὸν ὅστις ποτ' ἦν, ἐπιδείξων, ἅμα δὲ καὶ τὰ κατ' αὐτὸν ἐν τῇ
Ἀλεξανδρείᾳ συμβεβηκότα μαρτύρια ἀκριβέστερον μᾶλλον ἢ ἡμεῖς
ἱστορήσων διὰ τούτων τῶν λέξεων

760

ΑΠΟ ΤΩΝ ΦΙΛΕΟΥ ΠΡΟΣ ΘΜΟΥΙΤΑΣ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

- τούτων ἀπάντων ὑποδειγμάτων ἡμῖν καὶ ὑπογραμμῶν καὶ καλῶν 2
γνωρισμάτων ἐν ταῖς θείαις καὶ ἱεραῖς γραφαῖς κειμένων, οὐδὲν
μελλήσαντες οἱ μακάριοι σὺν ἡμῖν μάρτυρες, τὸ τῆς ψυχῆς ὄμμα
5 πρὸς τὸν ἐπὶ πάντων θεὸν καθαρώς τείναντες καὶ τὸν ἐπ' εὐσε-
βείᾳ θάνατον ἐν νῷ λαβόντες, ἀπρὶξ τῆς κλήσεως εἶχοντο, τὸν μὲν
κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν εὐρόντες ἐνανθρωπήσαντα δι' ἡμᾶς,
ἵνα πᾶσαν μὲν ἁμαρτίαν ἐκκόψῃ, ἐφόδια δὲ τῆς εἰς τὴν αἰώνιον
ζωὴν εἰσόδου ἡμῖν καταθήται· οὐ γὰρ ἀρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ
10 εἶναι ἴσα θεῷ, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσεν μορφὴν δούλου λα-

760, 9—12 Philipp. 2, 6—8

ATERBDMΣ [—27 ἀπετμήθησαν], Σarm [von 28 ἐπεὶ—32 λέξεων], Δ

16 ὁμονιτῶν BD | 21/22 ποιήσαντο M | 25 ἀπάσας BDM πάσας ATER

1 ἀπὸ — γραμμάτων TmEmDm, nach λέξεων im Text BMΣΔ > AR | φι-
λέου TmEmM φιλοθέου BD | 3 κειμένων ABDM ἐγκεκείμενων TcTrER ἐκείνωνT¹ | 9/10 τὸ εἶναι ATeERM εἶναι T¹BD

- 760 >βών, καὶ σχήματι εὐρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος ἑαυτὸν ἑταπεί-
 >νωσεν ἕως θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ· δι' ὃ καὶ ζη- 3
 >λώσαντες τὰ μείζονα χαρίσματα οἱ χριστοφόροι μάρτυρες πάντα
 >μὲν πόνον καὶ παντοίας ἐπινοίας αἰκισμῶν οὐκ εἰς ἅπαξ, ἀλλ' ἤδη
 15 >καὶ δεύτερόν τινες ὑπέμειναν, πάσας δὲ ἀπειλὰς οὐ λόγοις μόνον,
 >ἀλλὰ καὶ ἔργοις τῶν δορυφόρων κατ' αὐτῶν φιλοτιμουμένων, οὐκ
 >ἐνεδίδουν τὴν γνώμην διὰ τὸ τὴν τελείαν ἀγάπην ἔξω βάλλειν τὸν
 >φόβον· ὧν καταλέγειν τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἐφ' ἑκάστη βασιάνω 4
 >ἀνδρείαν τίς ἂν ἀρκέσειεν λόγος; ἀνέσχεως γὰρ οὐδ' ἅπασι τοῖς
 20 >βουλομένοις ἐνυβρίζειν, οἱ μὲν ξύλοις ἔπαιον, ἕτεροι δὲ ῥάβδοις,
 >ἄλλοι δὲ μάστιξιν, ἕτεροι δὲ πάλιν ἱμάσιν, ἄλλοι δὲ σχοινίοις. καὶ 5
 >ἦν ἡ θεία τῶν αἰκισμῶν ἐνηλλαγμένη καὶ πολλὴν τὴν ἐν αὐτῇ
 >κακίαν ἔχουσα. οἱ μὲν γὰρ ὁπίσω τῷ χειρὶ δεθέντες περὶ τὸ ξύλον
 >ἐξηγοῦντο καὶ μαγγάνοις τισὶ διετείνοντο πᾶν μέλος, εἰθ' οὕτως
 762 >διὰ παντὸς τοῦ σώματος ἐπῆγον ἐκ κελεύσεως οἱ βασανισταί, οὐ
 >καθάπερ τοῖς φονεῦσιν ἐπὶ τῶν πλευρῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς
 >γαστροῦ καὶ κνημῶν καὶ παρειῶν τοῖς ἀμυντηρίοις ἐκόλαζον· ἕτεροι
 >δὲ ἀπὸ τῆς στοᾶς μιᾶς χειρὸς ἐξηρητημένοι ἀωροῦντο, πάσης ἀλγῆ-
 5 >δόνος δεινότεραν τὴν ἀπὸ τῶν ἄρθρων καὶ μελῶν τάσιν ἔχοντες·
 >ἄλλοι δὲ πρὸς τοῖς κίουσιν ἀντιπρόσωποι ἐδοῦντο, οὐ βεβηκόσιν τοῖς
 >ποσίν, τῷ δὲ βάρει τοῦ σώματος βιαζομένων μετὰ τάσεως ἀνελκο-
 >μένων τῶν δεσμῶν. καὶ τοῦθ' ὑπέμενον, οὐκ ἐφ' ὅσον προσδιελέ- 6
 >γετο οὐδ' αὐτοῖς ἐσχόλαζεν ὁ ἡγεμών, ἀλλὰ μόνον οὐχὶ δι' ὅλης τῆς
 10 >ἡμέρας. ὅτε γὰρ καὶ ἐφ' ἑτέροισι μετέβαιναν, τοῖς προτέροις κατε-
 >λίμπανεν ἐφεδρεῖν τοὺς τῇ ἐξουσίᾳ αὐτοῦ ὑπηρετουμένους, εἰ πού
 >τις ἡττηθεὶς τῶν βασάνων ἐνδιδόναι ἐδόκει, ἀφειδῶς δὲ κελεύων
 >καὶ τοῖς δεσμοῖς προσιέναι καὶ μετὰ ταῦτα ψυχορραγοῦντας αὐτοὺς
 >κατατιθεμένους εἰς τὴν γῆν ἔλκεσθαι· οὐ γὰρ εἶναι καὶ μέρος 7

760, 13 I Kor. 12, 31 — 17/18 I Ioann. 4, 18

ATERBDMΣ [—22 ἐνηλλαγμένη], Σarm [von 22 καὶ πολλήν], A

18 ἐκάστη TERM ἐκάστω ABD | 20 ἔπαιον TERBDM ἐπαίοντο AΣA
 | 22 τὴν ἐν αὐτῇ ABDM > TER

1 ἐπῆγον] πληγὰς nicht zu entbehren | 3 τοῖς ἀμυντηρίοις ἐκόλαζον un-
 verständlich, mit παρειῶν schliesst der Satz ab | 4 ἀωροῦντο A, Tr auf Rasur,
 ER ἑωροῦντο BM ἡωροῦντο Dr | 6 βεβηκόσιν DM βεβηκόσι AB (indem die
 Füße nicht) standen Σarm βεβηκότες TER | 7/8 ἀνελκομένων AT¹BDM καὶ
 ἀνελκομένων TcER ἀνελκομένου Phileas | 9 Phileas schrieb αὐτοῖς οὐδ' |
 13 καὶ τοῖς δεσμοῖς προσιέναι nicht richtig, etwa καὶ τοῖς (μάστιξι καὶ τοῖς)
 δεσμοῖς προσιέναι

- 762 >φροντίδος αὐτοῖς περὶ ἡμῶν, ἀλλ' οὕτω καὶ διανοεῖσθαι καὶ πρᾶτ-
 16 >τειν, ὡς μηκέτ' ὄντων, ταύτην δευτέραν βάσανον ἐπὶ ταῖς πληγαῖς
 >τῶν ὑπεναντίων ἐφευρόντων. ἦσαν δὲ οἱ καὶ μετὰ τοὺς αἰκισμούς 8
 >ἐπὶ τοῦ ξύλου κείμενοι, διὰ τῶν τεσσάρων ὁπῶν διατεταμένοι ἄμφω
 >τὸ πόδε, ὡς καὶ κατὰ ἀνάγκην αὐτοὺς ἐπὶ τοῦ ξύλου ὑπτίους εἶναι.
 20 >μὴ δυναμένους διὰ τὸ ἔναυλα τὰ τραύματα ἀπὸ τῶν πληγῶν καθ'
 >ὄλον τοῦ σώματος ἔχειν· ἕτεροι δὲ εἰς τοῦδαφος ῥιφέντες ἔκειντο
 >ἐπὶ τῆς τῶν βασάνων ἀθρόας προσβολῆς, δεινότεραν τὴν ὅσιν τῆς
 >ἐνεργείας τοῖς ὀρώσιν παρέχοντες, ποικίλας καὶ διαφόρους ἐν τοῖς
 >σώμασιν φέροντες τῶν βασάνων τὰς ἐπινοίας. τούτων οὕτως ἐχόν- 9
 25 >των οἱ μὲν ἐναπέθνησκον ταῖς βασάνοις, τῇ καρτερίᾳ κατασχέ-
 >νυαντες τὸν ἀντίπαλον, οἱ δὲ ἡμιθνήτες ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ συγκλειό-
 >μενοι, μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας ταῖς ἀληθόσι συνεχόμενοι ἐτελειοῦντο,
 764 >οἱ δὲ λοιποὶ τῆς ἀπὸ τῆς θεραπείας ἀνακτῆσεως τυχόντες τῷ
 >χρόνῳ καὶ τῇ τῆς φυλακῆς διατριβῇ θαρσαλεώτεροι ἐγίνοντο. οὕτω 10
 >γούν, ἥνίκα προσετέτακτο αἰρέσεως κειμένης ἢ ἐφαψάμενον τῆς
 >ἐναγοῦς θυσίας ἀνενόχλητον εἶναι, τῆς ἐπαράτου ἐλευθερίας παρ'
 5 >αὐτῶν τυχόντα, ἢ μὴ θύοντα τὴν ἐπὶ θανάτῳ δίκην ἐκδέχεσθαι,
 >οὐδὲν μελλήσαντες ἀσμένως ἐπὶ τὸν θάνατον ἐχώρουν· ἠδεσαν γὰρ
 >τὰ ὑπὸ τῶν ἱερῶν γραφῶν ἡμῖν προορισθέντα. ὁ γὰρ θυσιάζων,
 >φησὶν, θεοῖς ἑτέροις ἐξολοθρευθῆσεται, καὶ ὅτι οὐκ ἔσον-
 >ταί σοι θεοὶ ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ.
 10 τοιαῦται τοῦ ὡς ἀληθῶς φιλοσόφου τε ὁμοῦ καὶ φιλοθέου μάρ- 11
 τυρος αἱ φωναὶ ἃς πρὸ τελευταίας ἀποφάσεως, ὑπὸ τὴν δεσμοτικὴν
 ἔθ' ὑπάρχων τάξιν, τοῖς κατὰ τὴν αὐτοῦ παροικίαν ἀδελφοῖς ἐπε-
 στάλκει, ἅμα μὲν τὰ ἐν οἷς ἦν, ἀνατιθέμενος, ἅμα δὲ καὶ παρορμῶν
 αὐτοὺς ἐπὶ τὸ ἀπρὶξ ἔχεσθαι καὶ μετ' αὐτὸν ὅσον οὐπω τελειωθησό-
 15 μενον τῆς ἐν Χριστῷ θεοσεβείας. ἀλλὰ τί χρὴ πολλὰ λέγειν καὶ 12
 καινότερας ἐπὶ καινότεραις τῶν ἀνὰ τὴν οἰκουμένην θεοπρεπῶν
 μαρτύρων ἀθλήσεις παρατίθεσθαι, μάλιστα τῶν οὐκέτι μὲν κοινῷ
 νόμῳ, πολέμου δὲ τρόπῳ πεπολιορκημένων;

7/8 Exod. 22, 20 — 8/9 Exod. 20, 3

ATERBDMΣ^{arm} [—13 παρορμῶν], Σ [von 14 αὐτούς], A

16/17 ταύτην — ἐφευρόντων an falscher Stelle, vielleicht schrieb Phileas
 ταύτην (δὲ) δευτέραν — ἦσαν [δὲ] οἱ | 17 δὲ > R | 18 τεσσάρων ὁπῶν BD
 ὁπῶν TcERMΣ^{arm} ποδῶν AT¹ | 20/21 μὴ — ἔχειν an falscher Stelle |
 20 nach δυναμένους + ἀνασχεῖν Tr + sūxen Σ^{arm}

17 μάλιστα BDM καὶ μάλιστα ATER | οὐκέτι > Σ

- 764 Ἦδη γοῦν ὅλην Χριστιανῶν πόλιν αὐτάνδρον ἀμφὶ τὴν **ΙΑ 11 1**
 20 Φρυγίαν ἐν κύκλῳ περιβαλόντες ὅπλιται πῦρ τε ὑφάσαντες κατέ-
 φλεξαν αὐτοῖς ἅμα νηπίοις καὶ γυναιξὶ τὸν ἐπὶ πάντων θεὸν ἐπι-
 βοωμένοις, ὅτι δὴ πανδημεὶ πάντες οἱ τὴν πόλιν οἰκοῦντες λογιστῆς
 τε αὐτὸς καὶ στρατηγοὶ σὺν τοῖς ἐν τέλει πᾶσιν καὶ ὄλῳ δῆμῳ
 Χριστιανὸς σφᾶς ὁμολογοῦντες, οὐδ' ὅπωςτιοῦν τοῖς προστάττουσιν
 25 εἰδωλολατρεῖν ἐπειθάρχουν. καὶ τις ἕτερος Ῥωμαϊκῆς ἀξίας ἐπει- 2
 λημένος, Ἀδανκτος τοῦνομα, γένος τῶν παρ' Ἰταλοῖς ἐπισήμων,
 766 διὰ πάσης προελθὼν ἀνὴρ τῆς παρὰ βασιλεῦσι τιμῆς, ὡς καὶ τὰς
 καθόλου διοικήσεις τῆς παρ' αὐτοῖς καλουμένης μαγιστρούτητός τε
 καὶ καθολικότητος ἀμέμπτως διελθεῖν, ἐπὶ πᾶσι τούτοις διαπρέψας
 τοῖς ἐν θεοσεβείᾳ κατορθώμασιν καὶ ταῖς εἰς τὸν Χριστὸν τοῦ θεοῦ
 5 ὁμολογίαις, τῷ τοῦ μαρτυρίου διαδήματι κατεκοσμήθη, ἐπ' αὐτῆς
 τῆς τοῦ καθολικοῦ πράξεως τὸν ὑπὲρ εὐσεβείας ὑπομείνας ἀγῶνα.
 Τί με χρὴ νῦν ἐπ' ὀνόματος τῶν λοιπῶν μνημονεύειν ἢ τὸ **ΙΒ 12 1**
 πληθὸς τῶν ἀνδρῶν ἀριθμεῖν ἢ τὰς πολυτρόπους ἀκτίας ἀναζω-
 γραφεῖν τῶν θαυμασίων μαρτύρων, τοτὲ μὲν πέλνξιν ἀναιρουμένων,
 10 οἷα γέγονεν τοῖς ἐπ' Ἀραβίας, τοτὲ δὲ τὰ σκέλη κατεαγνυμένων, οἷα
 τοῖς ἐν Καππαδοκίᾳ συμβέβηκεν, καὶ ποτὲ μὲν κατὰ κεφαλῆς ἐκ τοῖν
 ποδοῖν εἰς ὕψος ἀναρτωμένων καὶ μαλθακοῦ πυρὸς ὑποκαιομένου
 τῷ παραπεμπομένῳ καπνῷ τῆς φλεγόμενης ὕλης ἀποπνιγόμενων,
 οἷα τοῖς ἐν Μέσῃ τῶν ποταμῶν ἐπήχθη, ποτὲ δὲ ὄντας καὶ ὅτα
 15 καὶ χεῖρας ἀκρωτηριαζομένων τὰ τε λοιπὰ τοῦ σώματος μέλη τε
 καὶ μέρη κρουροῦμένων, οἷα τὰ ἐπ' Ἀλεξανδρείας ἦν; τί δει 2
 τῶν ἐπ' Ἀντιοχείας ἀναζωπυρεῖν τὴν μνήμην, ἐσχάραις πυρὸς οὐκ
 εἰς θάνατον, ἀλλ' ἐπὶ μακροῇ τιμωρίᾳ κατοπιτωμένων, ἑτέρων τε
 θῆτον τὴν δεξιὰν αὐτῷ πυρὶ καθιέντων ἢ τῆς ἐναγοῦς θυσίας
 20 ἐφαπτομένων; ὧν τινες τὴν πείραν φεύγοντες, πρὶν ἄλῶναι καὶ εἰς

18/19 vgl. Anal. Bolland. 22, 129 ff.

ATERBDMΣΔ

19 πόλιν ATER πόλιν BDM | 21 αὐτοῖς TERBDM αὐτοῦσα | ἐπὶ
 πάντων 9v M ἐπὶ πάντων 9v χv A 9v Σ χv TERBD | 21/22 ἐπιβοωμένοις
 TERBD ἐπιβοωμένους A μαρτυρομένοις M schrien und bezeugten Σ | 26 τοῦ-
 νομα TrERM οὐνομα AT'BD

1 προελθὼν TEBDM διελθὼν AR | 9 μαρτύρων BDMΣ χv μαρτύρων
 ATER | ἀναιρουμένων A ἀνηρημένων TERBDM | 10 κατεαγνυμένων ATERM
 καταγνυμένων BD | 14 ἐπήχθη AT'M ἐπηνέχθη TeERBD | 15 τε2 BDM
 > ATER | 18 τε RBDM δὲ ATEΣ | 19 τὴν δεξιὰν TERBDMΣ τοῖν γε-
 ροῖν τὴν δεξιὰν A | αὐτῷ BDM αὐτῶν ATER

- 766 χείρας τῶν ἐπιβούλων ἐλθεῖν, ἄνωθεν ἐξ ὕψηλῶν δωμάτων ἑαυτοὺς
κατεκρήμνισαν, τὸν θάνατον ἄρπαγμα θέμενοι τῆς τῶν δυσσεβῶν
μοχθηρίας. καὶ τις ἱερὰ καὶ θαυμασία τὴν τῆς ψυχῆς ἀρετὴν, τὸ 3
δὲ σῶμα γυνή καὶ τὰ ἄλλα τῶν ἐπ' Ἀντιοχείας πλούτῳ καὶ γένει
25 καὶ εὐδοξίᾳ παρὰ πᾶσι βεβοημένη, παίδων ξυνωρίδα παρθένων τῇ
τοῦ σώματος ὥρα καὶ ἀκμῇ διαπρεπουσῶν θεσμοῖς εὐσεβείας ἀνα-
θρεψαμένη, ἐπειδὴ πολὺς ὁ περὶ αὐτὰς κινούμενος φθόνος πάντα
τρόπον ἀνιχνεύων λανθανούσας περιειργάζετο, εἴτ' ἐπ' ἄλλοδαπῆς
768 αὐτὰς διατρίβειν μαθὼν πεφροντισμένως ἐπὶ τὴν Ἀντιόχειαν ἐκάλει
δικτύων τε ἤδη στρατιωτικῶν εἰσω περιβέβληντο, ἐν ἀμηχάνοις ἑαν-
τὴν καὶ τὰς παῖδας θεασαμένη καὶ τὰ μέλλοντα ἐξ ἀνθρώπων δεινὰ
τῷ λόγῳ παραθεῖσα τό τε πάντων δεινῶν καὶ ἀφορητότερον, πορ-
5 νείας ἀπειλὴν, μηδὲ ἄκροις ὥσιν ὑπομῖναι δεῖν ἀκοῦσαι ἑαυτῇ τε
καὶ ταῖς κόραις παρακελευσαμένη, ἀλλὰ καὶ τὸ προδοῦναι τὰς ψυχὰς
τῇ τῶν δαιμόνων δουλείᾳ πάντων ὑπάρχειν θανάτων καὶ πάσης
χείρον ἀπωλείας φήσασα, μίαν τούτων ἀπάντων εἶναι λύσιν ὑπετίθετο
τὴν ἐπὶ τὸν κύριον καταφυγὴν, καῖπειτα ὁμοῦ τῇ γνώμῃ συνθέμεναι 4
10 τὰ τε σώματα περιστείλασαι κοσμίως τοῖς περιβλήμασιν, ἐπ' αὐτῆς
μέσης γενόμεναι τῆς ὁδοῦ, βραχύ τι τοὺς φύλακας εἰς ἀναχώρησιν ὑπο-
παραιτησάμεναι, ἐπὶ παραρρέοντα ποταμὸν ἑαυτὰς ἡκόντισαν. αἶδε 5
μὲν οὖν ἑαυτὰς· ἄλλην δ' ἐπ' αὐτῆς Ἀντιοχείας ξυνωρίδα παρθένων
τὰ πάντα θεοπρεπῶν καὶ ἀληθῶς ἀδελφῶν, ἐπιδόξω μὲν τὸ γένος,
15 λαμπρῶν δὲ τὸν βίον, νέων τοὺς χρόνους, ὥραίων τὸ σῶμα, σεμνῶν
τὴν ψυχὴν, εὐσεβῶν τὸν τρόπον, θαυμαστῶν τὴν σπουδὴν, ὥς ἂν
μὴ φερούσης τῆς γῆς τὰ τοιαῦτα βαστάξιν, θαλάττῃ ῥίπτειν ἐκέ-
λεον οἱ τῶν δαιμόνων θεραπευταί. ταῦτα μὲν οὖν παρὰ τοῖσδε·
τὰ φρικτὰ δὲ ἀκοαῖς κατὰ τὸν Πόντον ἔπασχον ἕτεροι, καλάμοις 6
20 ὀξέσιν τοῖν χεροῖν ἐξ ἄκρων ὀνύχων τοὺς δακτύλους διαπειρόμενοι,
καὶ ἄλλοι, πυρὶ μολίβδον διατακέντος, βρασσοῦσθ καὶ πεπυρακτω-
μένη τῇ ὕλῃ τὰ νῶτα καταχεόμενοι καὶ τὰ μάλιστα ἀναγκαιότατα
τοῦ σώματος κατοπτῶμενοι, διὰ τε τῶν ἀπορρήτων ἕτεροι μελῶν 7
τε καὶ σπλάγχων αἰσχροῦ καὶ ἀσυμπαθεῖς καὶ οὐδὲ λόγῳ ῥητὰς
25 ὑπέμενον πάθας, ἃς οἱ γενναῖοι καὶ νόμιμοι δικασταὶ τὴν σφῶν ἐπι-
δεικνύμενοι δεινότητα, ὥσπερ τινὰ σοφίας ἀρετὴν, φιλοτιμότερον

ATERBDMΣΑ

2 δικτύων] γρ δια κ'νων AcM | τε BDM δε ATER | 3 καὶ¹ BDM τε
καὶ ATER | 4 δεινῶν καὶ T¹ δεινὸν καὶ A, T¹ corr., ERM δεινῶν BD | 9 τῇ
γνώμῃ BDM τὴν γνώμην ATER | 20 τοῖν T¹ RBDM ταῖν AT¹ E | 23 ἕτεροι
Α | 25 ὑπέμενον πάθας ἄσ ATERΣ ὑπέμενον ὁπόσας BD αἰκίας ὑπέμενον
ἄσ M | 25/26 ἐπιδεικνύμενοι ATER ἐνεπιδεικνύμενοι BDM

- 768 ἐπενόουν, αἰεὶ ταῖς καινότερον ἐφενρισκομέναις αἰκίαις, ὅσπερ ἐν
 28 ἀγῶνος βραβείοις, ἀλλήλους ὑπερεξάγειν ἀμιλλώμενοι. τὰ δ' οὖν 8
 770 τῶν συμφορῶν ἔσχατα, ὅτε δὴ λοιπὸν ἀπειρηκότες ἐπὶ τῇ τῶν
 κακῶν ὑπερβολῇ καὶ πρὸς τὸ κτείνειν ἀποκαμόντες πλησμονὴν τε
 καὶ κόρον τῆς τῶν αἱμάτων ἐκχύσεως ἐσχηκότες, ἐπὶ τὸ νομιζόμενον
 αὐτοῖς χρηστὸν καὶ φιλάνθρωπον ἐτρέποντο, ὥς μηδὲν μὲν ἔτι
 5 δοκεῖν δεινὸν καθ' ἡμῶν περιεργάζεσθαι· μὴ γὰρ καθήκειν φασὶν 9
 αἱμασὶν ἐμφυλλοῖς μαίνειν τὰς πόλεις μηδ' ἐπ' ὁμότητι τὴν ἀνω-
 τάτω διαβάλλειν τῶν κρατούντων ἀρχήν, εὖμενῇ τοῖς πᾶσιν ὑπάρ-
 χουσαν καὶ πραεῖαν, δεῖν δὲ μᾶλλον τῆς φιλανθρωπίας καὶ βασιλικῆς
 ἐξουσίας εἰς πάντας ἐκτείνεσθαι τὴν εὐεργεσίαν, μηκέτι θανάτῳ
 10 κολαζομένους· λελύσθαι γὰρ αὐτῶν καθ' ἡμῶν ταύτην τὴν τιμο-
 ρίαν διὰ τὴν τῶν κρατούντων φιλανθρωπίαν. τηρικαῦτα ὁφθαλ- 10
 μοὺς ἐξορύττεσθαι καὶ τοῖν σκελοῖν πηροῦσθαι θάτερον προσεάτ-
 τετο. ταῦτα γὰρ ἦν αὐτοῖς τὰ φιλάνθρωπα καὶ τῶν καθ' ἡμῶν
 τιμωριῶν τὰ κοινώτατα, ὥστε ἤδη ταύτης ἕνεκα τῆς τῶν ἀσεβῶν
 15 φιλανθρωπίας οὐκέτ' εἶναι δυνατόν ἐξεῖπεν τὸ πλῆθος τῶν ὑπὲρ
 πάντα λόγον τοὺς μὲν δεξιοὺς ὁφθαλμοὺς ξίφει πρότερον ἐκκοπτο-
 μένων κάπειτα τούτους πυρὶ καυτηριαζομένων, τοὺς δὲ λαιοὺς
 πόδας κατὰ τῶν ἀγκυλῶν αὐθις καυτῆσαι ἀχρεϊομένων μετὰ τε
 ταῦτα τοῖς κατ' ἐπαρχίαν χαλκοῦ μετάλλοις οὐχ ὑπηρεσίας τοσοῦτον
 20 ὅσον κακώσεως καὶ ταλαιπωρίας ἕνεκεν καταδικαζομένων πρὸς ἅσασί
 τε τούτοις ἄλλων ἄλλοις ἀγῶσιν, οὐδὲ μηδὲ καταλέγειν δυνατόν (νικᾷ
 γὰρ πάντα λόγον τὰ κατ' αὐτοὺς ἀνδραγαθήματα), περιπεπτωκό-
 των. ἐν δὴ τούτοις ἐφ' ὅλης τῆς οἰκουμένης διαλάμψαντες οἱ 11
 μεγαλοπρεπεῖς τοῦ Χριστοῦ μάρτυρες τοὺς μὲν ἀπανταχοῦ τῆς ἀν-
 25 θρώπης αὐτῶν ἐπόπτας εἰκότως κατεπλήξαντο, τῆς δὲ τοῦ σωτῆρος
 ἡμῶν θείας ὡς ἀληθῶς καὶ ἀπορρήτου δυνάμεως ἐμφανῇ δι' ἐαυτῶν
 τὰ τεκμήρια παρεστήσαντο. ἐκάστου μὲν οὖν ἐπ' ὀνόματος μνημο-
 νεύειν μακρὸν ἂν εἴη, μή τί γε τῶν ἀδυνάτων·
 τῶν δὲ κατὰ τὰς ἐπισήμους πόλεις μαρτυρησάντων ἐκκλησιαστι- 12
 30 κῶν ἀρχόντων πρῶτος ἡμῖν ἐν εὐσεβῶν στήλαις τῆς Χριστοῦ βασι-

ATERBDMΣΑ

27 αἰεὶ AM αἰεὶ BD εἶναι εἰ TER | 28 ἀμιλλώμενοι BDM διαμιλλώμενοι

ATER

5 περιεργάζεσθαι ATER ἐργάζεσθαι BDM | 6/7 τὴν ἀνωτάτω — τῶν
 κρατούντων EBDMS τῇ ἀνωτάτω — τῶν κρατούντων T¹R τῇ ἀνωτάτω — τὴν τῶν
 κρατούντων AT^r | 10 αὐτῶν — ταύτην τὴν ATER ταύτην αὐτῶν τὴν [BD αὐ-
 τῶν — ταύτην αὐτῶν τὴν M | 17 κάπειτα MΣ καὶ μετὰ τὴν ἐκκέντησιν ATER
 > BD

772 λείας ἀνηγορεύσθω μάρτυς ἐπίσκοπος τῆς Νικομηδέων πόλεως, τὴν
κεφαλὴν ἀποτιμηθεὶς, Ἀνθίμος, τῶν δ' ἐπ' Ἀντιοχείας μαρτύρων 2
τὸν πάντα βίον ἀριστος πρεσβύτερος τῆς αὐτόθι παροικίας, Λουκίαν-
ος, ἐν τῇ Νικομηθείᾳ καὶ αὐτὸς βασιλέως ἐπιπαρόντος τὴν οὐ-
5 ράνιον τοῦ Χριστοῦ βασιλείαν λόγῳ πρότερον δι' ἀπολογίας, εἶτα
δὲ καὶ ἔργοις ἀνακηρύξας. τῶν δ' ἐπὶ Φοινίκης μαρτύρων γένοιτ' 3
ἂν ἐπισημότατοι τὰ πάντα θεοφιλεῖς τῶν λογικῶν Χριστοῦ θρεμμά-
των ποιμένες, Τυραννίων ἐπίσκοπος τῆς κατὰ Τύρον ἐκκλησίας
πρεσβύτερός τε τῆς κατὰ Σιδῶνα Ζηρόβιος καὶ ἔτι Σιλβανὸς τῶν
10 ἀμφὶ τὴν Ἐμίσαν ἐκκλησιῶν ἐπίσκοπος. ἀλλ' οὗτος μὲν θηρίων 4
βορὰ μεθ' ἑτέρων ἐπ' αὐτῆς Ἐμίσης γενόμενος χοροῖς ἀνελήφθη
μαρτύρων, τὸ δ' ἐπ' Ἀντιοχείας ἄμφω τὸν τοῦ θεοῦ λόγον διὰ
τῆς εἰς θάνατον ὑπομονῆς ἐδοξασάτην, ὃ μὲν θαλαττίοις παραδο-
θεὶς βυθοῖς, ὁ ἐπίσκοπος, ὁ δὲ λατρῶν ἀριστος Ζηρόβιος ταῖς κατὰ
15 τῶν πλευρῶν ἐπιτεθεισαῖς αὐτῷ καρτερώς ἐναποθανὼν βασά-
ροις. τῶν δ' ἐπὶ Παλαιστίνης μαρτύρων Σιλβανός, ἐπίσκοπος 5
τῶν ἀμφὶ τὴν Γάζαν ἐκκλησιῶν, κατὰ τὰ ἐν Φαινοὶ χαλκοῦ μέ-
ταλλα σὺν ἑτέροις ἐνὸς δέονσι τὸν ἀριθμὸν τεσσαράκοντα τὴν κεφα-
λὴν ἀποτέμνεται, Αἰγύπτιοι τε αὐτόθι Πηλεὺς καὶ Νεῖλος ἐπίσκοποι
20 μεθ' ἑτέρων τὴν διὰ πρὸς ὑπέμειναν τελευτήν. καὶ τὸ μέγα δὲ 6
κλέος τῆς Καισαρέων παροικίας ἐν τούτοις ἡμῖν μνημονευέσθω
Πάμφιλος πρεσβύτερος, τῶν καθ' ἡμᾶς θαυμασιώτατος, οὗ τῶν
ἀνδραγαθημάτων τὴν ἀρετὴν κατὰ τὸν δέοντα καιρὸν ἀναγράφομεν.
τῶν δ' ἐπ' Ἀλεξανδρείας καθ' ὅλης τε Αἰγύπτου καὶ Θηβαίδος δια- 7
25 πρεπῶς τελειωθέντων πρῶτος Πέτρος, αὐτῆς Ἀλεξανδρείας ἐπίσκο-
πος, θεῖον τι χρῆμα διδασκάλων τῆς ἐν Χριστῷ θεοσεβείας, ἀναγε-
γράφθω, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ πρεσβυτέρων Φαῦστος καὶ Ἄιος καὶ
Ἀμμόνιος, τέλειοι Χριστοῦ μάρτυρες, Φιλέας τε καὶ Ἡσύχιος καὶ
Παχύμιος καὶ Θεόδωρος, τῶν ἀμφὶ τὴν Αἴγυπτον ἐκκλησιῶν ἐπίσκο-
774 ποι, μυρίοι τε ἐπὶ τούτοις ἄλλοι διαφανεῖς, οἱ πρὸς τῶν κατὰ χώ-
ραν καὶ τόπον παροικιῶν μνημονεύονται· ὧν ἀνὰ τὴν πᾶσαν οἰκον-

3—5 vgl. 812, 10—15 — 9—12 vgl. 810, 28—812, 4 — 16—19 vgl. de
mart. Palaest. 13, 4. 5. 10 — 19/20 vgl. ebenda 3 — 22/23 de mart. Palaest. 11
— 24—S. 774, 1 vgl. 812, 4—10

ATERBDMΣΑ

1 ἀνηγορεύσθω BDM ἀναγορευέσθω AR ἀγορευέσθω TE | 12 τὸ Schw
τῶν Π | 23 ἀναγράφομεν TemERMΣ ἀναγράφομεν BD ἀνεγράψαμεν AT¹ |
24/25 καθ'—τελειωθέντων > Σ | 24 τε ABDΔ τῆς TERM | 27 διὸς ATE
RΣΑ διδὸς BDM | 28/29 καὶ Παχύμιος > Σ

- 774 μένην ὑπὲρ τῆς εἰς τὸ θεῖον εὐσεβείας ἡγωνισμένων γραφῇ παρα-
 5 δόσαι τοὺς ἄθλους ἐπ' ἀκριβές τε ἕκαστα τῶν περὶ αὐτοὺς συμβεβη-
 10 κότεων ἱστορεῖν οὐχ ἡμέτερον, τῶν δ' ὅφει τὰ πράγματα παρεληφότων
 ἴδιον ἂν γένοιτο· οἷς γε μὴν αὐτὸς παρεγενόμην, τούτους καὶ τοῖς
 μεθ' ἡμᾶς γνωρίμους δι' ἑτέρας ποιήσομαι γραφῆς. κατὰ γε μὴν 8
 τὸν παρόντα λόγον τὴν παλινφθίαν τῶν περὶ ἡμᾶς εἰργασμένων
 τοῖς εἰρημένοις ἐπισυνάψω τὰ τε ἐξ ἀρχῆς τοῦ διωγμοῦ συμβεβηκότα,
 10 χρησιμώτατα τυγχάνοντα τοῖς ἐντευξομένοις.
 Τὰ μὲν οὖν πρὸ τοῦ καθ' ἡμῶν πολέμου τῆς Ῥωμαίων ἡγε- 1Α 9
 μονίας, ἐν ὅσοις δὴ χρόνοις τὰ τῶν ἀρχόντων φιλία τε ἦν ἡμῖν καὶ
 εἰρηναία, ὁπόσῃς ἀγαθῶν εὐφορίας καὶ εὐετηρίας ἡξίωτο, τίς ἂν
 15 ἐξαρκέσειεν λόγος διηγῆσασθαι; ὅτε καὶ οἱ μάλιστα τῆς καθόλου
 κρατοῦντες ἀρχῆς δεκαετηρίδας καὶ εἰκοσαετηρίδας ἐκπλήσαντες,
 ἐν ἑορταῖς καὶ πανηγύρεσιν φαιδροτάταις τε θαλίαις καὶ εὐφρο-
 σύναις μετὰ πάσης εὐσταθοῦς διετέλουν εἰρήνης. οὕτω δ' αὖ- 10
 τοῖς ἀπαραποδίστως αὐξούσης καὶ ἐπὶ μέγα ὀσημέραι προΐούσης
 τῆς ἐξουσίας, ἀθρόως τῆς πρὸς ἡμᾶς εἰρήνης μεταθέμενοι, πόλεμον
 20 ἄσπονδον ἐγείρουσιν· οὕτω δ' αὐτοῖς τῆς τοιαύτης κινήσεως δεύτερον 304/305
 ἔτος πεπλήρωτο, καὶ τι περὶ τὴν ὅλην ἀρχὴν νεώτερον γεγονὸς τὰ
 πάντα πράγματα ἀνατρέπει. νόσον γὰρ οὐκ αἰσίας τῷ πρωτο- 11
 στατῇ τῶν εἰρημένων ἐπισκηψάσης, ὅφ' ἥς ἤδη καὶ τὰ τῆς δια-
 νοίας εἰς ἕκστασιν αὐτῷ παρήγετο, σὺν τῷ μετ' αὐτὸν δευτε-
 25 ρεῖοις τετιμημένῳ τὸν δημόδη καὶ ἰδιωτικὸν ἀπολαμβάνει βίον.
 776 οὕτω δὲ ταῦθ' οὕτω πέπρακτο, καὶ διχῇ τὰ πάντα τῆς ἀρχῆς
 διαιρεῖται, πρᾶγμα μὴδ' ἄλλοτὲ πω πάλαι γεγονὸς μνήμη παραδεδο-
 μένον. χρόνον δ' οὐ πλείστον μεταξὺ γενομένου βασιλεὺς Κωνσταν- 12

776, 1—3 vgl. de mart. Palaest. 13, 13

ATERBDMΣΔ

9 τε T¹ERBDMΣ^{arm} > A, T durch Rasur, Σ^a | 12 φιλία BDM φίλα
 ATER | ἦν ἡμῖν BDM ἡμῖν ἦν ATER | 13 εὐφορίας A¹ corr., TERMΣ εὐ-
 πορίας A¹BD | 15 δεκαετηρίδας Σ δεκαετηρίδος καὶ εἰκοσαετηρίδος [i¹ in α
 corr. A¹] τῆς βασιλείας A | 23 ἥδη BDM δὴ ATER

1—3 οὕτω — παραδεδομένον] der Satz, dessen Sinn nur durch Vergleichung
 der Parallelstelle in de mart. Palaest. erschlossen werden kann, ist dadurch un-
 verständlich geworden, dass Euseb seine frühere Darstellung in der letzten Aus-
 gabe seines Werks corrigiren musste, und diese Correctur nicht sorgfältig aus-
 geführt ist | 1 δὲ ταῦθ' BDMΣ δὲ ταῦτ' αὐτῷ A δ' αὐτῷ ταῦθ' TER

2 πρᾶγμα TeERBDΣ πράγματα AT¹TrM

- 776 τιος τὸν πάντα βίον πραότατα καὶ τοῖς ὑπηκόοις εὐνοϊκώτατα τῷ τε
 5 θείῳ λόγῳ προσφιλέστατα διαθέμενος, παῖδα γνήσιον Κωνσταντῖνον
 αὐτοκράτορα καὶ Σεβαστὸν ἀνδ' ἑαυτοῦ καταλιπὼν, κοινῶ φύσεως
 νόμῳ τελευτᾷ τὸν βίον, πρῶτός τε ἐν θεοῖς ἀνηγορεύετο παρ' αὐτοῖς,
 ἀπάσης μετὰ θάνατον, ὅση βασιλεῖ τις ἂν ὀφείλετο, τιμῆς ἡξιω-
 μένος, χρηστότατος καὶ ἡπιώτατος βασιλέων· ὃς δὴ καὶ μόνος τῶν 13
 10 καθ' ἡμᾶς ἐπαξίως τῆς ἡγεμονίας τὸν πάντα τῆς ἀρχῆς διατελέσας
 χρόνον καὶ τᾶλλα τοῖς πᾶσι δεξιώτατον καὶ εὐεργετικώτατον παρα-
 σχὼν ἑαυτὸν τοῦ τε καθ' ἡμῶν πολέμου μηδαμῶς ἐπικαιρωνήσας,
 ἀλλὰ καὶ τοὺς ὑπ' αὐτὸν θεοσεβεῖς ἀβλαβεῖς καὶ ἀνεπηρεάστους φυ-
 λάξας καὶ μήτε τῶν ἐκκλησιῶν τῶν οἴκους καθελὼν μήθ' ἕτερόν τι
 15 καθ' ἡμῶν καινοουργήσας, τέλος εὐδαιμον καὶ τρισμακάριον ἀπέλκυσεν
 τοῦ βίου, μόνος ἐπὶ τῆς αὐτοῦ βασιλείας εὐμενῶς καὶ ἐπιδόξως ἐπὶ
 διαδόχῳ γνήσιῳ παιδί πάντα σωφρονεστάτῳ τε καὶ εὐσεβεστάτῳ
 τελευτήσας. τούτου παῖς Κωνσταντῖνος εὐθὺς ἀρχόμενος βασι- 14
 λεὺς τελεώτατος καὶ Σεβαστὸς πρὸς τῶν στρατοπέδων καὶ ἔτι πολὺν
 20 τούτων πρότερον πρὸς αὐτοῦ τοῦ παμβασιλέως θεοῦ ἀναγορευθεὶς,
 778 ζηλωτὴν ἑαυτὸν τῆς πατρικῆς περὶ τὸν ἡμέτερον λόγον εὐσεβείας
 κατεστήσατο. καὶ οὗτος μὲν τοιοῦτος· Λικίνιος δ' ἐπὶ τούτοις
 ὑπὸ κοινῆς ψήφου τῶν κρατούντων αὐτοκράτορ καὶ Σεβαστὸς ἀνα-
 πέφηνεν. ταῦτα Μαξιμῖνον δεινῶς ἐλύπει, μόνον Καίσαρα παρὰ 15
 5 πάντα εἰς ἔτι τότε χρηματίζοντα· ὃς δὴ οὖν τὰ μάλιστα τυραννι-
 κὸς ὢν, παραρπάσας ἑαυτῷ τὴν ἀξίαν, Σεβαστὸς ἦν, αὐτὸς ὑφ' ἑαν-
 τοῦ γεγονώς. ἐν τούτῳ δὲ Κωνσταντῖνῳ μηχανὴν θανάτου

9—S. 778, 2 vgl. den Rest der älteren Ausgabe 796, 19—797, 8

778, 7—11 vgl. Vit. Const. 29, 22—26

ATERBDM, Σ [—778, 4 δεινῶς], Σarm [von 4 ἐλύπει], A

4—9 τὸν πάντα βίον — ἡξιωμένος Doublette des mit der älteren Ausgabe übereinstimmenden Stückes 9—S. 778, 2, die Eusebius in dieser Form nicht stehen lassen wollte, vgl. zu 1—3 | 7 ἐνθεοῖς in ἐνθεοσ durch Rasur corr. M ἐν θεῷ Σ | ἀνηγορεύετο A, T¹ ετο auf Ras., ER ἀνηγόρευτο BDM | παρ' αὐτοῖς > Σ | 9—S. 778, 2 χρηστότατος — κατεστήσατο das Stück kann erst in der letzten Ausgabe an diese Stelle gesetzt sein | 12 τε TeERBDM δὲ AT¹ | 15 εὐδαιμον ERBDM [= 797, 4] γρ εὐδαιμον Tcm εὐδόκιμον AT γρ εὐδόκιμον E¹m das gute ... Ende Σ | 17 τε ABDM > TER [= 797, 6]

- 778 συρράπτων ἄλλους ὁ μετὰ τὴν ἀπόθεσιν ἐπανηροῦσθαι δεδηλωμένος
 αὐτοῦ καταστρέφει θανάτῳ· πρῶτον δὲ τοῦτον τὰς ἐπὶ τιμῇ
 10 γραφὰς ἀνδριάντας τε καὶ ὅσα τοιαῦτα ἐπ' ἀναθέσει νερόμισται, ὡς
 ἀνοσίον καὶ δυσσεβεστάτον καθήρουν. τοῦτον παῖς Μαξιέντιος, ὁ 14 1
 τὴν ἐπὶ Ῥώμης τυραννίδα συστησάμενος, ἀρχόμενος μὲν τὴν καθ'
 ἡμᾶς πίστιν ἐπ' ἀρεσκείᾳ καὶ κολακείᾳ τοῦ δήμου Ῥωμαίων καθυπε-
 κρίνατο ταύτῃ τε τοῖς ὑπηκόοις τὸν κατὰ Χριστιανῶν ἀνεῖναι
 15 προστάττει διωγμὸν, εὐσεβείαν ἐπιμορφάζων καὶ ὡς ἂν δεξιὸς καὶ
 πολὺ πρᾶος παρὰ τοὺς προτέρονς φανείη· οὐ μὲν οἷος ἔσεσθαι 2
 ἡλπίσθη, τοιοῦτος ἔργοις ἀναπέφηνεν, εἰς πάσας δ' ἀνοσιουργίας
 ὁκέϊλας, οὐδὲν ὅ τι μιαιρίας ἔργον καὶ ἀκολασίας παραλέλοιπεν, μοι-
 χείας καὶ παντοίας ἐπιτελῶν φθοράς. διαzeugνῶν γέ τοι τῶν
 20 ἀνδρῶν τὰς κατὰ νόμον γαμετάς, ταύταις ἐνυβορίζων ἀτιμότατα,
 τοῖς ἀνδράσιν αὐθις ἀπέπεμπεν, καὶ ταῦτ' οὐκ ἀσήμοις οὐδ' ἀφα-
 780 νέσιν ἐγχειρῶν ἐπετήδευεν, ἀλλ' αὐτῶν δὴ μάλιστα τῶν τὰ πρῶτα
 τῆς Ῥωμαίων συγγλήτου βουλῆς ἀπενηνεγμένων ἐμπαροινῶν τοῖς
 ἐξοχωτάτοις. οἱ πάντες δ' αὐτὸν ὑποπεπηγότες, δῆμοι καὶ ἄρ- 3
 χοντες, ἐνδοξοὶ τε καὶ ἄδοξοι, δεινῇ κατετρύχοντο τυραννίδι, καὶ
 5 οὐδ' ἡρεμούντων καὶ τὴν πικρὰν φερόντων δουλείαν ἀπαλλαγὴ τις
 ὅμως ἦν τῆς τοῦ τυράννου φονώσης ὁμότητος. ἐπὶ σμικρᾷ γοῦν
 ἤδη ποτὲ προσφάσει τὸν δῆμον εἰς φόβον τοῖς ἀμφ' αὐτὸν δορυ-
 φόροις ἐκδίδωσιν, καὶ ἐκτείνεται μυρία τοῦ δήμου Ῥωμαίων πλήθη,

19—S. 780, 3 vgl. Vit. Const. 23, 5—9

3—22 vgl. Vit. Const. 23, 25—24, 13

ATERBDM Σ^{arm} A

8 ἄλλους ATERM λαοὺς BD | ὁ μετὰ τὴν ἀπόθεσιν ἐπανηροῦσθαι δεδηλω-
 μένος T¹EBD ὁ μετὰ τὴν ἀπόθεσιν ἐπανηροῦσθαι βεβουλημένος TrR μετὰ τὴν
 ἀπόθεσιν ἐπανηροῦσθαι δεδηλωμένος M > A τὸν ἐρξούλιον φησὶ Tem [getilgt],
 μαξιμιανὸν φησὶ τὸν ἐρξούλιον Em Maximianus uero qui et Herculius, quem
 paulo ante collegam fuisse Diocletiani et cum eo imperii insignia deposuisse me-
 morauimus A, für die ganze Stelle ἐν τούτῳ δὲ — θανάτῳ setzt Σ^{arm} ein es
 schmiedete gegen Constantin einen Mordplan Likianes, von dem wir oben gesagt
 haben, dass er, als von ihm genommen wurde seine Herrschaft, wie ein gewöhn-
 licher Mann lebte. Als aber sein Verrath offenbar wurde, erteilte ihm böser Tod;
 zu ἐπανηροῦσθαι ist τὴν ἀρχὴν nicht zu entbehren, δεδηλωμένος verweist auf eine
 nicht vorhandene Erzählung, vgl. zu 776, 1—3 | 19 καὶ BDM τε καὶ ATER

| 20 ταύταις TEBDM [vgl. αὐταῖς Vit. Const. 23, 6] ταύτας AR

4 τε καὶ ἄδοξοι ATERM [= Vit. Const. 23, 26] > BDΣ^{arm} | 8 ἐκτεί-
 νετο ATERΣ^{arm} κτείνει M κτείνεται BD

- 780 ἐπὶ μέσῃ τῆς πόλεως, οὐ Σκυθῶν οὐδὲ βαρβάρων ἀλλ' αὐτῶν τῶν
 10 οἰκείων δόρασι καὶ πανοπλίαις· συγκλητικῶν γε μὴν φόνος ὁπόσος 4
 δι' ἐπιβουλὴν ἐνηργεῖτο τῆς οὐσίας, οὐδ' ἐξαριθμῆσασθαι δυνατόν,
 ἄλλοτε ἄλλαις πεπλασμέναις αἰτίαις μυρίων ἀναιρουμένων. ἡ δὲ 5
 τῶν κακῶν τῷ τυράννῳ κορωνὶς ἐπὶ γοητείαν ἤλαυνεν, μαγικαῖς
 ἐπινοίαις τοτὲ μὲν γυναῖκας ἐγκύμονας ἀνασχίζοντος, τοτὲ δὲ νεο-
 15 γνῶν σπλάγγνα βρεφῶν διερευνωμένου λέοντάς τε κατασφάττοντος
 καὶ τινὰς ἀρρητοποιίας ἐπὶ δαιμόνων προκλήσεις καὶ ἀποτροπιασμὸν
 τοῦ πολέμου συνισταμένου· διὰ τούτων γὰρ αὐτῷ τὰ τῆς νίκης
 κατορθωθήσεσθαι ἢ πᾶσα ἐτύγχανεν ἐλπίς. οὗτος μὲν οὖν ἐπὶ Ῥώ- 6
 μης τυραννῶν οὐδ' ἔστιν εἰπεῖν οἷα δρῶν τοὺς ὑπηκόους κατεδου-
 20 λούτο, ὥς ἤδη καὶ τῶν ἀναγκαίων τροφῶν ἐν ἐσχάτῃ σπάνει καὶ
 ἀπορίᾳ καταστῆναι, ὅσῃ ἐπὶ Ῥώμῃς οὐδ' ἄλλοτε οἱ καθ' ἡμᾶς γενέ-
 σθαι μνημονεύουσιν· ὁ δ' ἐπ' ἀνατολῆς τύραννος Μαξιμίнос, ὥς ἂν 7
 πρὸς ἀδελφὸν τὴν κακίαν, πρὸς τὸν ἐπὶ Ῥώμῃς φιλίαν κρύβδην
 σπενδόμενος, ἐπὶ πλείστον χρόνον λανθάνειν ἐφρόντιζεν· φωραθεὶς
 25 γέ τοι ὕστερον δίκην τίννυσσι τὴν ἀξίαν. ἦν δὲ θανατῶσαι ὅπως 8
 καὶ οὗτος τὰ συγγενῇ καὶ ἀδελφᾷ, μᾶλλον δὲ κακίας τὰ πρῶτα
 καὶ τὰ νικητήρια τῆς τοῦ κατὰ Ῥώμην τυράννου κακοτροπίας
 782 ἀπερνεγμένος· γοήτων τε γὰρ καὶ μάγων οἱ πρῶτοι τῆς ἀνωτάτω
 παρ' αὐτῷ τιμῆς ἠξίωοντο, φοφοδεοῦς ἐς τὰ μάλιστα καὶ δεισιδαι-
 μονεστάτου καθεστῶτος τὴν τε περὶ τὰ εἰδῶλα καὶ τοὺς δαίμονας
 περὶ πολλοῦ τιθεμένου πλάνην· μαντειῶν γοῦν δίχα καὶ χρησμῶν
 5 οὐδὲ μέχρως ὄνυχος ὥς εἰπεῖν τολμᾶν τι κινεῖν οἷός τε ἦν· οὐ χάριν 9
 καὶ τῷ καθ' ἡμῶν σφοδρότερον ἢ οἱ πρόσθεν καὶ πυκνότερον ἐπε-
 τίθετο διωγμῷ, νεῶς κατὰ πᾶσαν πόλιν ἐγείρειν καὶ τὰ χρόνον
 μήκει καθηρημένα τεμένη διὰ σπονδῆς ἀνανεοῦσθαι προστάττων
 ἱερέας τε εἰδώλων κατὰ πάντα τόπον καὶ πόλιν καὶ ἐπὶ τούτων
 10 ἐκάστης ἐπαρχίας ἀρχιερέα τῶν ἐν πολιτείαις ἕνα γέ τινα τῶν μά-
 λιστα ἐμφανῶς διὰ πάσης ἐμπρέψαντα λειτουργίας μετὰ στρατιωτι-
 κοῦ στίφους καὶ δορυφορίας ἐκτάσσειν ἀνέδην τε πᾶσιν γόησιν, ὥς
 ἂν εὐσεβέσιν καὶ θεῶν προσφιλέσιν, ἡγεμονίας καὶ τὰς μεγίστας

5—12 vgl. 808, 22—810, 1

ATERBDM, Σ^{arm} [—2 ἠξίωοντο], Σ [von 2 φοφοδεοῦς], Δ

21 ἄλλοτε ποτε B¹ [= Vit. Const. 24, 13], corr. B¹ | 25 θανατῶσαι ATER
 BDΣ^{arm} θανασιώσω M mit guter Conjectur, vgl. aber zu 776, 1—3. 778, 8

7 νεῶς ATERΣ ἔως BD ἔως M | 8 προστάττων TERBDMΣΔ γρ προστάτ-
 των A^{1m} σπονδάων A | 10 ἕνα γε ATRBDΣ γρ ἕνα γέ τινα E^{1m} ἐναγῇ
 EM γρ ἐναγῇ τινα Tem | τῶν ATER¹D τὸν ReBM | 12 δορυφορίας [sa-
 larius] Δ | ἀνέδην TrD ἀναίδην AT¹ERBM

- 782 προνομίας δωρούμενος. ἐκ δὴ τούτων ὁρμώμενος, πόλιν μὲν οὐ 10
 15 μίαν οὐδὲ χώραν, ὅλας δὲ ἄρθην τὰς ὑπ' αὐτὸν ἐπαρχίας χουσοῦ
 καὶ ἀργύρου καὶ χρημάτων ἀμυνθήτων εἰσπράξουσιν ἐπισκήψεσιν τε
 βαρυτάταις καὶ ἄλλοτε ἄλλαις καταδικαῖς ἡνία καὶ κατεπίεξεν. τῶν
 γε μὴν εὐπόρων τὰς ἐκ προγόνων περιποιηθείσας οὐσίας ἀφαιρού-
 μενος, πλούτους ἀθρόως καὶ σωροὺς χρημάτων τοῖς ἀμφ' αὐτὸν
 20 κόλαξιν ἐδωρεῖτο. παροινίας γε μὴν καὶ μέθης ἐς τοσαύτην 11
 ἠνέχθη φορὰν, ὥς ἐν τοῖς πότοις παρακόπτειν καὶ τῶν φρενῶν
 παρεξίστασθαι τοιαῦτά τε μεθύοντα προστάττειν, οἷα ἀνανήψαντα
 αὐτὸν τῇ ὑστεραίᾳ εἰς μετάμελον ἄγειν· κραιπάλης δὲ καὶ ἀσωτίας
 μηδενὶ καταλιπὼν ὑπερβολήν, κακίας διδάσκαλον τοῖς ἀμφ' αὐτὸν
 25 ἄρχουσιν τε καὶ ἄρχομένοις ἑαυτὸν καθίστη, θρόνυτεσθαι μὲν τὸ
 στρατιωτικὸν διὰ πάσης τρυφῆς τε καὶ ἀκολασίας ἐνάγων, ἡγε-
 μόνας δὲ καὶ στρατοπεδάρχας δι' ἄρπαγῶν καὶ πλεονεξίας χωρεῖν
 784 κατὰ τῶν ὑπηκόων μόνον οὐχὶ συντυραννοῦντας αὐτῷ προκαλού-
 μενος. τί δεῖ τὰς ἐμπαθεῖς τὰνδρός αἰσχρονουργίας μνημονεύειν ἢ 12
 τῶν πρὸς αὐτοῦ μεμοιχενύμενων ἀπαριθμεῖσθαι τὴν πληθύν; οὐκ
 ἦν γέ τοι πόλιν αὐτὸν παρελθεῖν μὴ οὐχὶ ἐκ παντὸς φθορὰς γυναι-
 5 κῶν παρθένων τε ἄρπαγὰς εἰργασμένον. κατὰ πάντων γέ τοι 13
 αὐτῷ ταῦτα προυχώρει, μὴ ὅτι μόνων Χριστιανῶν· οἱ θανάτου
 καταφρονήσαντες παρ' οὐθὲν αὐτοῦ τὴν τοσαύτην ἔθεντο τυραν-
 νίδα. οἱ μὲν γὰρ ἄνδρες ἀνατλάντες πῦρ καὶ σίδηρον καὶ προση-
 λώσεις θῆρας τε ἀγρίους καὶ θαλάττης βυθοὺς ἀποτομάς τε μελῶν
 10 καὶ καντήρας καὶ ὀφθαλμῶν κεντήσεις τε καὶ ἑξορύξεις καὶ τοῦ
 παντὸς σώματος ἀκρωτηριασμοὺς λιμόν τε ἐπὶ τούτοις καὶ μέταλλα
 καὶ δεσμά, ἐπὶ πάντων μᾶλλον ὑπομονὴν τὴν ὑπὲρ εὐσεβείας ἐνε-
 δείξαντο ἢ τὸ σέβας τὸ εἰς θεὸν εἰδώλοις ἀντικατηλλάξαντο· αἱ δ' 14
 αὖ γυναῖκες οὐκ ἥττον τῶν ἀνδρῶν ὑπὸ τῆς τοῦ θείου λόγου δι-
 15 δασκαλίας ἡρρενωμέναι, αἱ μὲν τοὺς αὐτοὺς τοῖς ἀνδράσιν ἀγῶνας
 ὑποστᾶσαι ἴσα τῆς ἀρετῆς ἀπηνέγκαντο βραβεῖα, αἱ δὲ ἐπὶ φθορὰν
 ἐλκόμεναι θᾶττον τὴν ψυχὴν θανάτῳ ἢ τὸ σῶμα τῇ φθορᾷ παρα-

8—18 vgl. Laud. Const. 214, 1—9 — 16—18 vgl. Vit. Const. 23, 12, 13

ATERBDMΣΔ

23 εἰς μετάμελον ATERΣ εἰς τὰ μέλλον M μετάμελον BD

8 ἀνατλάντες ABDM ἀνατλήσαντες T [τ und η auf Rasur Tr], ER | 10/11
 τοῦ παντός BDM [= Laud. Const. 214, 3] τοὺς παντός τοῦ ATER | 13 ἢ—ἀντι-
 κατηλλάξαντο ATERΣ > BDM | 15 ἡρρενωμέναι TERBD [= Laud. Const.
 214, 6] ἡρρενωμέναι A ἑρρωμέναι MΣ | 17 τῇ φθορᾷ > B [= Laud. Const.
 214, 9 HSS]

- 784 δεδώκασιν. μόνη γοῦν τῶν ἐπὶ τοῦ τυράντου μεμοιχενμένων 15
 Χριστιανῶν τῶν ἐπ' Ἀλεξανδρείας ἐπισημοτάτη τε καὶ λαμπροτάτη
 20 τὴν ἐμπαθῇ καὶ ἀκόλαστον Μαξιμίνου ψυχὴν δι' ἀνδρειοτάτου παρα-
 στήματος ἐξενίκησεν, ἔνδοξος μὲν τὰ ἄλλα πλούτω τε καὶ γένει καὶ
 παιδείᾳ, πάντα γε μὴν δεύτερα σωφροσύνης τεθειμένη· ἦν καὶ πολλὰ
 λιπαρήσας, κτείνει μὲν ἐτοίμως θνήσκειν ἔχουσαν οὐχ οἷός τε ἦν,
 τῆς ἐπιθυμίας μᾶλλον τοῦ θυμοῦ κατακρατούσης αὐτοῦ, φυγῇ δὲ
 25 ζημιώσας πάσης ἀφείλετο τῆς οὐσίας. μυρία δὲ ἄλλαι πρὸς τῶν 16
 κατ' ἔθνος ἀρχόντων, πορνείας ἀπειλὴν μὴδ' ἀκούσαι δεδυνημέναι,
 786 πᾶν εἶδος βασάνων καὶ στρεβλώσεων καὶ θανατηφόρου κολάσεως
 ἐπέστησαν. θανμαστὰ μὲν οὖν καὶ αὗται, ὑπερφνωὺς γε μὴν θαν-
 μασιωτάτη ἢ ἐπὶ Ρώμης εὐγενεστάτη τῷ ὄντι καὶ σωφρονεστάτη
 γυνὴ πασῶν αἷς ἐμπαροινεῖν ὃ ἐκείσε τύραννος Μαξέντιος, τὰ ὅμοια
 5 Μαξιμίνῳ δοῶν, ἐπειράτο. ὥς γὰρ ἐπιστάντας τῷ οἴκῳ τοὺς τὰ 17
 τοιαῦτα τῷ τυράντῳ διακονουμένους ἐπύθετο (Χριστιανῶν δὲ καὶ
 αὐτῇ ἦν), τὸν τε ἄνδρα τὸν αὐτῆς, καὶ ταῦτα Ῥωμαίων ὄντα ἐπ-
 αρχον, τοῦ δέους ἔνεκα λαβόντας ἄγειν αὐτὴν ἐπιτρέψαντα, ἐς βραχὺ
 ὑποπαραιτησαμένη, ὥς ἂν δὴ κατακοσμηθῇ τὸ σῶμα, εἰσεῖσιν ἐπὶ
 10 τοῦ ταμείου καὶ μονωθεῖσα ξίφος καθ' ἑαυτῆς πῆγνυσιν, θανοῦσά
 τε παραχρῆμα, τὸν μὲν νεκρὸν τοῖς προαγωγοῖς καταλιμπάνει, ἔργοις
 δ' αὐτοῖς ἀπάσης φωνῆς γεγωνοτέροις, ὅτι μόνον χρημάτων ἀήττη-
 τὸν τε καὶ ἀνώλεθρον ἢ παρὰ Χριστιανοῖς ἀρετὴ πέφυκεν, εἰς πᾶν-
 τας ἀνθρώπους τοὺς τε νῦν ὄντας καὶ τοὺς μετὰ ταῦτα γενησο-
 15 μένους ἐξέφηρεν. τοσαύτη δὴτα κακίας φορὰ ὅφ' ἕνα καὶ τὸν 18
 αὐτὸν συνηνέχθη καιρὸν πρὸς τῶν δύο τυράντων ἀνατολὴν καὶ
 δύσιν διειληφότων κατεργασθεῖσα· τίς δ' ἂν τὴν τῶν τοσούτων
 διερευνώμενος αἰτίαν διστάξαι μὴ οὐχὶ τὸν καθ' ἡμῶν διωγμὸν ἀπο-
 φήνασθαι; ὅτε γε μάλιστα οὐ πρότερον τὰ τῆς τοσῆσδε πέπαντο
 20 συγχύσεως ἢ Χριστιανούς τὰ τῆς παρησίας ἀπολαβεῖν.

25—S. 786, 2 vgl. Laud. Const. 214, 9—12

5—15 vgl. Vit. Const. 23, 15—24

ATERBDMΣΑ

18/19 Rufin fügt den Namen *Dorothea* hinzu | 18 τῶν TEBDM τῶν ἄλλων
 AR | 21 ἐξενίκησεν BD ὑπεξενίκησεν T¹ ὑπερεξενίκησεν AERM ὑπερενίκησεν
 Tr, Tc getilgt | μὲν BDM μὲν οὖν ATER | 25 πάσης—τῆς οὐσίας TERBDM
 πᾶσαν—τὴν οὐσίαν A

3/4 Rufin fügt den Namen *Sophronia* hinzu | 8 ἄγειν αὐτὴν ATERM αὐ-
 τὴν ἄγειν BD [ἀπάγειν αὐτὴν und αὐτὴν ἀπάγειν Vit. Const. 23, 17 HSS] |
 βραχὺ T durch Rasur corr., ER βραχὺν AT¹BDM eine kurze Weile Σ paululum A
 βραχὺν χρόνον [ohne ἐς] Vit. Const. 23, 17/18

786 Διὰ παντός γέ τοι τοῦ κατὰ τὸν διωγμὸν δεκαέτους χρόνον τῶν IE 15 1
 εἰς ἐπιβουλὴν καὶ πόλεμον τὸν κατ' ἀλλήλων οὐδὲν αὐτοὺς διαλέ-
 λοιπεν. ἅπλωτα μὲν τὰ κατὰ θάλατταν ἦν οὐδ' ἐξῆν ποθεῖν
 καταπλεύσαντας μὴ οὐχὶ πάσαις αἰκίαις ὑπάγεσθαι στρεβλουμένους
 25 καὶ τὰς πλευρὰς καταξαινομένους βασάνοις τε παντοίαις, μὴ ἄρα
 παρὰ τῶν δι' ἐναντίας ἐχθρῶν ἤκοιεν, ἀνακρινόμενους καὶ τέλος
 788 σταυροῖς ἢ τῇ διὰ πυρὸς ὑπαγομένους κολάσει· ἀσπίδων ἐπὶ τούτοις 2
 καὶ θωρήκων παρασκευαί βελῶν τε καὶ δοράτων καὶ τῆς ἄλλης
 πολεμικῆς παρατάξεως ἐτοιμασίαι τριήρων τε καὶ τῶν κατὰ ναυ-
 μαχίαν ὅπλων κατὰ πάντα συνεκροτοῦντο τόπον οὐδ' ἦν ἄλλο τι
 5 παντὶ τῷ προσδοκᾶν ἢ πολέμων κατὰ πᾶσαν ἔφοδον ἡμέραν. τού-
 τοις καὶ ὁ μετὰ ταῦτα λιμός τε καὶ λοιμός ἐγκατασκήπτει, περὶ ὧν
 κατὰ καιρὸν ἱστορήσομεν τὰ δέοντα.

Τοιαῦτ' ἦν τὰ διὰ παντός τοῦ διωγμοῦ παρατετακότα, δεκάτῳ Iς 16 1
 μὲν ἔτει σὺν θεοῦ χάριτι παντελῶς πεπανμένου, λωφᾶν γε μὴν μετ' 312/3
 10 ὄγδοον ἔτος ἐναρξάμενον. ὥς γὰρ τὴν εἰς ἡμᾶς ἐπισκοπὴν εὖ- 310/1
 μενῇ καὶ ἴλεω ἢ θείᾳ καὶ οὐράνιοις χάρις ἐνεδείκνυτο, τότε δῆτα καὶ
 οἱ καθ' ἡμᾶς ἄρχοντες, αὐτοὶ δὴ ἐκείνοι δι' ὧν πάσαι τὰ τῶν καθ'
 ἡμᾶς ἐνηργεῖτο πολέμων, παραδοξότατα μεταθέμενοι τὴν γνώμην,
 παλινωδίαν ἤδον χρηστοῖς περὶ ἡμῶν προγράμμασιν καὶ διατάγμασιν
 15 ἡμερωτάτοις τὴν ἐπὶ μέγα ἀφθείσαν τοῦ διωγμοῦ πυρκαϊὰν σβεν-
 νύντες. οὐκ ἀνθρώπινον δέ τι τούτου κατέστη αἴτιον οὐδ' οἴκτος, 2
 ὥς ἂν φαίη τις, ἢ φιλανθρωπία τῶν ἀρχόντων· πολλοῦ δει· πλείω
 γὰρ ὁσημέραι καὶ χαλεπώτερα ἀρχήθεν καὶ εἰς ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ
 τὰ καθ' ἡμῶν αὐτοῖς ἐπενοεῖτο, ποικιλωτέραις μηχαναῖς ἄλλοτε
 20 ἄλλως τὰς καθ' ἡμῶν αἰκίας ἐπικαινουργοῦντων· ἀλλ' αὐτῆς γε τῆς
 θείας προνοίας ἐμφανὲς ἐπίσκεψις, τῷ μὲν αὐτῆς καταλλαττο-
 μένης λαῷ, τῷ δ' αὐθέντῃ τῶν κακῶν ἐπεξιούσης. μέτειδεν δ' οὖν
 αὐτὸν θεήλατος κόλασις, ἐξ αὐτῆς αὐτοῦ καταρξαμένη σαρκοῦ καὶ

788, 22 Aus der früheren Ausgabe schieben ATER nach ἐπεξιούσης ein: καὶ πρω-
 25 τοστάτῃ τῆς τοῦ παντός διωγμοῦ κακίας ἐπιχολουμένης. καὶ γὰρ εἴ τι ταῦτ' ἐχρῆν 3

6/7 820, 9f. — 22 — S. 790, 8 vgl. Vit. Const. 34, 10—18

ATERBDMΣΑ

23 μὲν TERBDM μὲν γὰρ ΑΣ

2 θωρήκων TER¹BD θωρητικῶν M θωράκων AR^c | 5 πολέμων T¹BDMΣ
 πολεμίων AT^cTrER | 6 ἐγκατασκήπτει ATER κατασκήπτει BDM | 7 ἱστο-
 ρήσαμεν MΣ | 8 τοιαῦτ' ἦν ATER τοιαύτην BDM | 18 ἀρχήθεν καὶ BDM
 ἀρχήθεν ATER | 21 ἐπίσκεψις AT^cERMΣ ἐπίσκηψις T¹BD | αὐτῆς AT¹BD
 ἐαντῆς T^cERM | 22 δ' οὖν TERM γ'οὖν ABD

Eusebius, Kirchengeschichte.

790 μέχρι τῆς ψυχῆς προσελθούσα. ἄθροια μὲν γὰρ περὶ τὰ μέσα τῶν 4
 ἀπορρήτων τοῦ σώματος ἀπόστασις αὐτῷ γίνεται, εἰθ' ἔλκος ἐν
 βάθει συριγγῶδες καὶ τούτων ἀνίατος νομὴ κατὰ τῶν ἐνδοτάτω
 σπλάγγνων· ἀφ' ὧν ἄλεκτόν τι πλῆθος σκολήκων βρύνει θανατώδη
 5 τε ὁδὸν ἀποπνεῖν, τοῦ παντός ὄγκου τῶν σωμάτων ἐκ πολυτρο-
 φίας αὐτῷ καὶ πρὸ τῆς νόσου εἰς ὑπερβολὴν πλήθους πιμελῆς μετα-
 βεβληκότος, ἣν τότε κατασπαίδαν ἀφόρητον καὶ φρικτοτάτην τοῖς
 πλησιάζουσιν παρέχειν τὴν θέαν. ἰατρῶν δ' οὖν οἳ μὲν οὐδ' ὅλως 5
 ὑπομῖναι τὴν τοῦ δυσώδους ὑπερβάλλονσαν ἀτοπίαν οἰοί τε, κατε-
 10 σφάττοντο, οἳ δὲ διωδηκότος τοῦ παντός ὄγκου καὶ εἰς ἀνέλπιστον
 σωτηρίας ἀποπεπτωκότος μηδὲν ἐπικουρεῖν δυνάμενοι, ἀνηλεῶς
 ἐκτείνοντο. καὶ δὴ τοσούτοις παλαίων κακοῖς συναισθήσιν τῶν 17
 κατὰ τῶν θεοσεβῶν αὐτῷ τετολμημένων ἴσχει, συναγαγὼν δ' οὖν
 εἰς ἑαυτὸν τὴν διάνοιαν, πρῶτα μὲν ἀνθομολογεῖται τῷ τῶν ὅλων
 15 θεῷ, εἰτα τοὺς ἀμφ' αὐτὸν ἀνακαλέσας, μηδὲν ὑπερθεμένους τὸν κατὰ
 Χριστιανῶν ἀποπαῦσαι διωγμὸν νόμῳ τε καὶ δόγματι βασιλικῷ τὰς
 ἐκκλησίας αὐτῶν οἰκοδομεῖν ἐπισπέρχειν καὶ τὰ συνήθη διαπράττεσθαι,
 εὐχὰς ὑπὲρ τοῦ βασιλείου ποιουμένους, προστάττει. αὐτίκα γοῦν ἔργον 2
 τῷ λόγῳ παρηκολουθηκότος, ἥπλωτο κατὰ πόλεις βασιλικά διατάγ-
 20 ματα, τὴν παλινφθίαν τῶν καθ' ἡμᾶς τοῦτον περιέχοντα τὸν τρόπον

Ἀυτοκράτωρ Καῖσαρ Γαλέριος Οὐαλέριος Μαξιμιανὸς ἀνίκητος 3

788 κατὰ θεῖαν γενέσθαι κρῖσιν, ἀλλὰ >οὔαι<, φησὶν ὁ λόγος, >δι' οὗ δὲν τὸ σκάν-
 27 δαλον ἔρχεται<.

12—18 vgl. Vit. Const. 34, 18—23

788, 26/27 Luc. 17, 1

ATER, B [—19 κατὰ], b [von 19 πόλεις], DMΣΔ

2 αὐτῷ γίνεται BDM γίνετα αὐτῷ AT^cE γίνεται αὐτῷ T¹R | 3 ἐνδοτάτω
 ARM ἐνδοτάτων TEBD | 4 ἄληκτον Σ | 8 παρέχειν ABDM παρεῖχε TER
 | 14 ἀνθομολογεῖται T [ai auf Rasur T¹], ERBDM ἀνθομολογεῖτο A | 16 χρι-
 στιανῶν ATERM τῶν χριστιανῶν BD beides Vit. Const. 34, 20 HSS | 17 ἐπι-
 σπέρχειν ΠΣ ἐπισπέρχει Vit. Const. 34, 22 | καὶ BDM τε καὶ ATER |
 21—S. 792, 9 Autokrator Caesar Mksiminos [Mksiminos Mksntis Σ^a Maksentes
 Σarm] und Sebastos. Autokrator Cäsar Konstantinos Eusebes und Sebastos Σ, das
 Praescript ist nicht nur durch Euseb selbst verstümmelt [vgl. zu S. 792, 16—19], son-
 dern auch durch zahlreiche Correcturen entstellt; vgl. Seeck Rh. Mus. 48, 196ff.
 Mommsen Herm. 32, 543 | 21 Γαλέριος > MR, getilgt T | Οὐαλέριος > bDA
 | μαξιμιανὸς T^cEbDM μαξιμῖνος AT¹T^rR beides Δ HSS | vor ἀνίκητος ist
 pius felix mit Absicht gestrichen

788, 26/27 δ' ἄν — ἔρχεται TER ἔρχεται A

- 792 >Σεβαστός, ἀρχιερεὺς μέγιστος, Γερμανικὸς μέγιστος, Αἰγυπτιακὸς
>μέγιστος, Θηβαϊκὸς μέγιστος, Σαρματικὸς μέγιστος πεντάκις, Περσῶν
>μέγιστος δὶς, Κάρπων μέγιστος ἑξάκις, Ἀρμενίων μέγιστος, Μήδων
>μέγιστος, Ἀδιαβηνῶν μέγιστος, δημορχικῆς ἑξουσίας τὸ εἰκοστόν,
5 >αὐτοκράτωρ τὸ ἑννεακαίδεκατον, ὑπάτος τὸ ὄγδοον, πατὴρ πατρί-
>δος, ἀνθύπατος· καὶ Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Φλαύιος Οὐαλέριος Κων- 4
>σταντῖνος εὐσεβῆς εὐτυχὴς ἀνίκητος Σεβαστός, ἀρχιερεὺς μέγιστος,
>δημορχικῆς ἑξουσίας, αὐτοκράτωρ τὸ πέμπτον, ὑπάτος, πατὴρ
>πατρίδος, ἀνθύπατος.
10 >Μεταξὺ τῶν λοιπῶν, ἅπερ ὑπὲρ τοῦ χρησίμου καὶ λυσitelοῦς 6
>τοῖς δημοσίοις διατυπούμεθα, ἡμεῖς μὲν βεβονλήμεθα πρότερον κατὰ
>τοὺς ἀρχαίους νόμους καὶ τὴν δημοσίαν ἐπιστήμην τὴν τῶν Ρω-
>μαίων ἅπαντα ἐπαγορεύσασθαι καὶ τούτον πρόνοιαν ποιήσασθαι
>ἵνα καὶ οἱ Χριστιανοί, οἵτινες τῶν γονέων τῶν ἑαυτῶν καταλελοι-
15 >πασιν τὴν αἴρεσιν, εἰς ἀγαθὴν πρόθεσιν ἐπαρέλθοιεν· ἐπεὶ περ τινὶ 7

9 Aus der früheren Ausgabe schalten ATER nach ἀνθύπατος ein: >καὶ 5
>Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Οὐαλέριος Αἰκινριανὸς Αἰκινριος εὐσεβῆς εὐτυχὴς ἀνίκητος
>Σεβαστός, ἀρχιερεὺς μέγιστος, δημορχικῆς ἑξουσίας τὸ τέταρτον, αὐτοκράτωρ τὸ
>τρίτον, ὑπάτος, πατὴρ πατρίδος, ἀνθύπατος, ἐπαρχιώταις ἰδίοις χαίρειν.

10—S. 794, 22 das lateinische Original bei Lact. de mort. pers. 34

ATERbDMΣA

1 Γερμανικὸς μέγιστος > bD, die Zahl fehlt, VI vermuthet für die Urkunde
Seeck, vgl. zu 3 | 1/2 die Beinamen *Aegyptiacus maximus Thebaicus maximus*
sind von Seeck mit Recht als unerhört bezeichnet | 3 δὶς > AT¹D + TeTr,
Pers. max. tert. Dessau inscr. Lat. sel. nr. 660 | nach δὶς ist *Britt. max. II* ge-
strichen | ἑξάκις an dieser Stelle falsch, vgl. zu 1 Γερμανικὸς μέγιστος |
4 εἰκοστόν falsch, auf 311 [Lactant. de mort. persec. 35, 1] passt nur *trib. pot.*
XVIII | 6/7 *κωνσταντῖνος* bDMΣA *κωνσταντίος* ATER | 8 die Zahl
der tribunicischen Gewalt ist mit Absicht gestrichen und nicht mehr zu be-
stimmen was für eine in der Originalurkunde stand | 13 ἅπαντα T durch
Rasur, ERbDMΣ *cuncta* Lact. ἅπαντας AT¹ | 15 *τινὶ* AA *quadam* Lact. *τίνι*
TERDMΣ

16—19 Euseb hat das Praescript des Maximinus schon früher, das des Li-
cinius erst in der letzten Ausgabe [bDMΣA] gestrichen; über die Reihenfolge vgl.
826, 25. 828, 3. 4 Lactant. de mort. persec. 44, 11 | 17 *Αικινριανὸς Αἰκινριος*
Dessau inscr. Lat. sel. 1, 151 *Αικινριανὸς Α* *Αικινριος* TER

- 794 >λογισμῶ τοσαύτη αὐτοὺς πλεονεξία κατειλήφει ὥς μὴ ἐπεσθαι τοῖς
 >ὕπὸ τῶν πάλαι καταδειχθεῖσιν, ἀπερ' ἴσως πρότερον καὶ οἱ γονεῖς αὐ-
 >τῶν ἦσαν καταστήσαντες, ἀλλὰ κατὰ τὴν αὐτῶν πρόθεσιν καὶ ὥς
 >ἐκαστος ἐβούλετο, οὕτως ἑαυτοῖς καὶ νόμους ποιῆσαι καὶ τούτους
 5 >παραφυλάσσειν καὶ ἐν διαφόροις διάφορα πλήθη συνάγειν. τοι- 8
 >γαροῦν τοιούτου ὑφ' ἡμῶν προστάγματος παρακολουθήσαντος ὥστε
 >ἐπὶ τὰ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων κατασταθέντα ἑαυτοὺς μεταστήσαιεν,
 >πλείστοι μὲν κινδύνῳ ὑποβληθέντες, πλείστοι δὲ ταραχθέντες παν-
 >τοίους θανάτους ὑπέφερον· καὶ ἐπειδὴ τῶν πολλῶν τῇ αὐτῇ ἀπο- 9
 10 >νοίᾳ διαμερόντων ἐωρῶμεν μήτε τοῖς θεοῖς τοῖς ἐπουρανίοις τὴν
 >ὀφειλομένην θρησκείαν προσάγειν αὐτοὺς μήτε τῷ τῶν Χριστιανῶν
 >προσέχειν, ἀφορῶντες εἰς τὴν ἡμετέραν φιланθρωπίαν καὶ τὴν
 >διηρηκὴ συνήθειαν δι' ἧς εἰσώθαμεν ἅπασιν ἀνθρώποις συγγνώμην
 >ἀπονέμειν, προθυμώτατα καὶ ἐν τούτῳ τὴν συγχώρησιν τὴν ἡμε-
 15 >τέραν ἐπεκτείνειν δεῖν ἐνομίσσαμεν, ἵνα αὐτοῖς ὥσιν Χριστιανοὶ καὶ
 >τοὺς οἴκους ἐν οἷς συνήγοντο, συνθῶσιν οὕτως ὥστε μηδὲν ὑπεραν-
 >τίον τῆς ἐπιστήμης αὐτοὺς πράττειν. δι' ἑτέρας δὲ ἐπιστολῆς τοῖς
 >δικασταῖς δηλώσομεν τί αὐτοὺς παραφυλάξασθαι δεήσει· ὅθεν κατὰ 10
 >ταύτην τὴν συγχώρησιν τὴν ἡμετέραν ὀφείλουσιν τὸν ἑαυτῶν θεὸν
 20 >ἵκετεύειν περὶ τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας καὶ τῶν δημοσίων καὶ
 >τῆς ἑαυτῶν, ἵνα κατὰ πάντα τρόπον καὶ τὰ δημόσια παρασχεθῇ
 >ὑγίη καὶ ἀμέριμνοι ζῇν ἐν τῇ ἑαυτῶν ἐστίᾳ δυνηθῶσι.

ταῦτα κατὰ τὴν Ῥωμαίων φωνήν, ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα γλωτταν 11
 κατὰ τὸ δυνατόν μεταληφθέντα, τοῦτον εἶχεν τὸν τρόπον. τί δὴ
 25 οὖν ἐπὶ τούτοις γίνεται, ἐπιθεωρῆσαι καιρὸς.

1 Aus der früheren Ausgabe schalten ATER nach πλεονεξία ein: >κατεσχίζει καὶ ἄνοια<

ATER, b [—23 ταῦτα], B [von 23 κατὰ], DMΣΔ

8/9 πλείστοι — ὑπέφερον von Eus. in der letzten Ausgabe verändert, vgl. Lact. *multi periculo subiugati, multi etiam deturbati sunt* | 9/10 τῇ αὐτῇ ἀπονοίᾳ nicht ursprünglich, in proposito Lact. | 15 ἐπεκτείνειν ATER *porrigendam* Lact., ἐκτείνειν bDM | 23 τὴν¹ TEBD τὴν τῶν ARM | 24 μεταληφθέντα ABDM μεταβληθέντα TER | εἶχεν BD εἶχε TEM ἔχει AR | 24/25 τί — καιρὸς Zusatz der letzten Ausgabe

26/27 κατεσχίζει καὶ ἄνοια = *inuasisset et tanta stultitia* Lact.; die Worte sind von Euseb nicht zufällig in der letzten Ausgabe [bDMΣΔ] gestrichen

796 794, 25 Am Ende des Buches schalten AER [vgl. Zonar. 12, 33 p. 644^b] aus der 1

- früheren Ausgabe ein: Ἀλλ' ὁ μὲν τῆς γραφῆς αἴτιος μετὰ τὴν τοιάνδε ὁμολογίαν
αὐτίκα καὶ οὐκ εἰς μακρὸν τῶν ἀληθδόνων ἀπαλλαγὴς μεταλλάττει τὸν βίον.
τοῦτον δὲ λόγος ἔχει πρῶτον αἴτιον τῆς τοῦ διωγμοῦ καταστῆναι συμφορᾶς, ἔτι
5 πάλαι πρὸ τῆς τῶν λοιπῶν βασιλέων κινήσεως τοὺς ἐν στρατείαις Χριστιανούς καὶ
πρώτους γε ἀπάντων τοὺς ἐπὶ τοῦ ἰδίου οἴκου παρατρέπειν ἐκβεβιασμένον καὶ
τοὺς μὲν ἐκ τῆς στρατιωτικῆς ἀξίας ἀποκινεῖν, τοὺς δὲ ἀτιμώτατα καθυβρίζοντα,
ἤδη δὲ καὶ θάνατον ἐτέροις ἐπαρτύνοντα καὶ τοῦσχατόν γε τοὺς τῆς βασιλείας κοι-
νωνούς ἐπὶ τὸν κατὰ πάντων ἀνακεκινηκότα διωγμόν· ὧν καὶ αὐτῶν οὐκ ἄξιον
10 τοῦ βίου τέλος παραδοῦναι σιωπῇ. τετάρτων οὖν τὴν κατὰ πάντων διειληγό- 2
των ἀρχήν, οἱ μὲν χρόνῳ καὶ τιμῇ προηγούμενοι οὐδ' ὅλοις διενεῖν ἔτεσιν ἐπιγενό-
μενοι τῷ διωγμῷ μεθίστανται τῆς βασιλείας, ἣ καὶ πρόσθεν ἡμῖν δεδήλωται, καὶ
δὴ τὸν ἐπίλοιπον τοῦ βίου χρόνον δημῶδει καὶ ἰδιωτικῷ τρόπῳ διαγενόμενοι τέλος
τοιούνδε τῆς ζωῆς εἰλήχασιν, ὁ μὲν τιμῇ τε καὶ χρόνῳ τῶν πρωτείων ἡξιωμένος 3
15 μακροῦ καὶ ἐπιλυποτάτη τῇ τοῦ σώματος ἀσθενείᾳ διεργασθείς, ὁ δὲ τὰ δεύτερα
αὐτοῦ φέρων ἀγχόνῃ τὴν ζωὴν ἀπορρήξας, κατὰ τινα δαιμονίαν προσημείωσιν
τοῦτο παθὼν διὰ πλείστας αὐτῷ τετολμημένας ὁρμιοιουρίας. τῶν δὲ μετὰ τοῦτον 4
ὁ μὲν ὕστατος, ὃν δὲ καὶ ἀρχηγὸν τοῦ παντός ἔφαμεν γεγονέναι διωγμοῦ, τοι-
αῦτα οἶα καὶ προδεδηλώκαμεν πέπονθεν, ὁ δὲ τοῦτον προάγων χρηστότατος καὶ
20 ἡπιώτατος βασιλεὺς Κωνσταντῖος, ἐπαξίως τῆς ἡγεμονίας τὸν ἕπαντα τῆς ἀρχῆς
διατελέσας χρόνον [ἀλλὰ] καὶ τᾶλλα τοῖς πᾶσι δεξιώτατον καὶ εὐεργετικώτατον

12 vgl. 774, 22—25 — 15—17 vgl. 778, 7—9 — 19—S. 797, 8 vgl.
776, 9—778, 2

AER

Überschrift: τὸ ὡς λείπον ἐν τισιν ἀντιγράφοις ἐν τῷ ἡ' λόγῳ A τινὰ τῶν
ἀντιγράφων ἐν τοῖς τελευταίοις τοῦ τόμου τοῦτου περιέχει καὶ ταῦτα· οὐχ ὡς
λείποντα ἀλλ' ὡς ἐν ἄλλοις ἀντιγράφοις εὐρεθέντα κατὰ διάφορον φράσεως τρό-
πον E | 3 μακρὸν A μακρὰν ER | 9 διωγμόν. ὧν Valois διωγμένων A
διωγμὸν ER | αὐτῶν AE¹ αὐτὸν E durch Rasur, R | 10 οὖν A γὰρ οὖν
ER | 11/12 ἐπιγενόμενοι A ἐπιγινόμενοι E ἐπιγιγνόμενοι R | 21 ἀλλὰ tilgt
Schw vgl. 776, 11

797 παρασχὼν ἑαυτὸν, ἀτὰρ καὶ τοῦ καθ' ἡμῶν πολέμου ἔξω γενόμενος καὶ τοὺς ἐπ' αὐτὸν θεοσεβεῖς ἀβλαβεῖς καὶ ἀνεπηρέαστους διαφυλάξας καὶ μήτε τοὺς οἴκους τῶν ἐκκλησιῶν καθελὼν μήθ' ἑτερόν τι μηδ' ὕλως καθ' ἡμῶν ἐπικαινονογήσας, τέλος εὐδαιμον καὶ τρισμακάριον ὄντως ἀπέληφεν τοῦ βίου, μόνος ἐπὶ τῆς αὐτοῦ
 5 βασιλείας εὐμενῶς καὶ ἐπιδόξως ἐπὶ διαδόχῳ τῆς βασιλείας γνησίῳ παιδί τὰ πάντα σωφρονεσιάτῳ καὶ εὐσεβεσιάτῳ τελευτήσας· ὃς εὐθὺς ἀρχόμενος βασιλεὺς τελεώ- 5
 τατος καὶ Σεβαστὸς πρὸς τῶν στρατοπέδων ἀναγορευθεὶς, ζηλωτὴν ἑαυτὸν τῆς πατρικῆς περὶ τὸν ἡμέτερον λόγον εὐσεβείας κατεστήσατο. τοιαύτη τῶν προανα-
 γεγραμμένων τεττάρων ἢ τοῦ βίου ἔκβασις, κατὰ παρηλλαγμένους χρόνους γεγε-
 10 νημένη. τοῦτων δὲ μόνος ἔτι λείπων ὁ μικρὸν πρόσθεν ἡμῖν εἰρημένος σὺν τοῖς 6
 μετὰ ταῦτα εἰς τὴν ἀρχὴν εἰσποιηθεῖσι τὴν προοδηλωμένην ἐξομολόγησιν διὰ τοῦ
 προεκτεθέντος ἐγγράφου λόγον τοῖς πᾶσι φανερὰν κατεστήσαντο.

AER

4 ἀπέληφεν 776, 15 κατέληφεν AER | μόνος 776, 16 μόνον AER
 10—12 τοῦτων — κατεστήσαντο > R | 10 λείπων E λιών A

Τάδε καὶ ἡ ἐνάτη περιέχει βίβλος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας

- A Περὶ τῆς ἐπιπλάστου ἀνέσεως.
B Περὶ τῆς μετέπειτα διαστροφῆς.
 5 Γ Περὶ τοῦ κατὰ Ἀντιόχειαν νεοπαγοῦς ξοάνου.
Δ Περὶ τῶν καθ' ἡμῶν ψηφισμάτων.
E Περὶ τῶν ἐπιπλάστων ὑπομνημάτων.
ς Περὶ τῶν ἐν τῷδε τῷ χρόνῳ μεμαρτυρηκότων.
Z Περὶ τῆς καθ' ἡμῶν ἐν στήλαις ἀνατεθείσης γραφῆς.
 10 H Περὶ τῶν μετὰ ταῦτα συμβεβηκότων ἐν λιμῷ καὶ λοιμῷ καὶ πολέμοις.
Θ Περὶ τῆς τῶν τυράννων καταστροφῆς τοῦ βίου, καὶ οἷαις ἐχρήσαντο πρὸ τῆς τελευτῆς φωναίς.
[I Περὶ τῆς τῶν θεοφιλῶν βασιλέων νίκης]
 15 I[A] Περὶ τῆς ὑστάτης ἀπωλείας τῶν τῆς θεοσεβείας ἐχθρῶν.

14 der Titel ist, wie die falsche Stellung zeigt, ein Rest aus der früheren Ausgabe

- 802 Τὰ μὲν δὴ τῆς παλινορίας τοῦ προτεθέντος βασιλικοῦ νεύματος $\bar{A} 1 1$
 ἡπλωτο τῆς Ἀσίας πάντῃ καὶ πανταχοῦ κατὰ τε τὰς ἀμφὶ ταύτην
 ἐπαρχίας· ὧν τοῦτον ἐπιτελεσθέντων τὸν τρόπον Μαξιμῖνος, ὁ ἐπ'
 ἀνατολῆς τύραννος, δυσσεβέστατος εἰ καὶ τις ἄλλος, καὶ τῆς εἰς τὸν
 5 τῶν ὅλων θεὸν εὐσεβείας πολεμιώτατος γεγονώς, οὐδαμῶς τοῖς
 γραφείοις ἀρεσθεῖς, ἀντὶ τοῦ προτεθέντος γράμματος λόγῳ προσ-
 τάττει τοῖς ὑπ' αὐτὸν ἄρχουσιν τὸν καθ' ἡμῶν ἀνεῖναι πόλε-
 μον. ἐπεὶ γὰρ αὐτῷ μὴ ἐξῆν ἄλλως τῇ τῶν κρείττωνων ἀντιλέ-
 γειν κρίσει, τὸν προεκτεθέντα νόμον ἐν παραβύστερ θεῖς καὶ ὅπως
 10 ἐν τοῖς ὑπ' αὐτὸν μέρεσιν μὴ εἰς προὔπτον ἀχθείη, φροντίσας,
 ἀγράφῳ προστάγματι τοῖς ὑπ' αὐτὸν ἄρχουσιν τὸν καθ' ἡμῶν
 διωγμὸν ἀνεῖναι προστάττει· οἱ δὲ τὰ τῆς παρακελεύσεως ἀλλήλοις
 διὰ γραφῆς ὑποσημαίνουν· ὁ γοῦν παρ' αὐτοῖς τῷ τῶν ἐξοχωτά- 2
 των ἐπάρχων ἀξιώματι τιμημένος Σαβῖνος πρὸς τοὺς κατ' ἔθνος
 15 ἡγουμένους τὴν βασιλείᾳ ἐμφαίνει γνώμην διὰ Ῥωμαϊκῆς ἐπιστο-
 λῆς· οἱ δὲ τὴν τῶν γραφέντων αὐτοῖς ἐπαληθεύειν προαίρεσιν 7

16 Für οἱ δὲ schalten ATER aus der früheren Ausgabe ein: ἥς καὶ αὐτῆς
 ἡ ἐρμηνεία τοῦτον περιέχει τὸν τρόπον

- 20 >Διπαρωτάτῃ καὶ καθωσιωμένῃ σπονδῇ ἡ θειότης τῶν δεσποτῶν ἡμῶν θειο- 3
 >τάτων αὐτοκρατόρων πάντων τῶν ἀνθρώπων τὰς διανοίας πρὸς τὴν ὁσίαν καὶ
 >δρθὴν τοῦ ζῆν ὁδὸν περιαγαγεῖν ἔτι πάλαι ὤρισεν, ὅπως καὶ οἱ ἀλλοτρίᾳ Ῥω-
 >μαίων συνθηεῖς ἀκολουθεῖν δοκοῦντες τὰς ὀφειλομένας θρησκείας τοῖς ἀθανάτοις
 >θεοῖς ἐπιτελοῖεν· ἀλλ' ἡ τινῶν ἔνστασις καὶ τραχηλάτῃ βουλῇ εἰς τοσοῦτον περιέ- 4
 >στη ὥς μήτε λογισμῷ δικαίῳ τῆς κελεύσεως δύνασθαι ἐκ τῆς ἰδίας προθέσεως

ATERBDMΣΛ

6—8 ἀντὶ — πόλεμον Doublette zu 11/12 ἀγράφῳ — προστάττει vgl. zu
 776, 4—9 | 14 ἐπάρχων ATER ἐπάρχων BM > D

24 ὥς A > T¹ER ὥστε Tr

804 νενομικότες, λογισταῖς καὶ στρατηγοῖς καὶ τοῖς κατ' ἀγροὺς ἐπιτε-
ταγμένοις τὴν βασιλικὴν διὰ γραμμάτων ἐμφανῆ καθιστῶσι γνώμην·
οὐ μόνον δ' αὐτοῖς διὰ γραφῆς ταῦτα προυχώρει, καὶ ἔργοις δὲ
πολὺν πρότερον, ὥς ἂν νεῦμα βασιλικὸν εἰς πέρας ἄγοντες, ὅσους
5 εἶχον δεσμοωτηρίοις καθειργμένους διὰ τὴν εἰς τὸ θεῖον ὁμολογίαν,
εἰς φανερόν προάγοντες ἤλευθέρουν, ἀνιέντες τούτων δὴ αὐτῶν
τοὺς ἐν μετάλλοις ἐπὶ τιμωρίᾳ δεδομένους· τοῦτο γὰρ ἐπ' ἀληθείας
8 βασιλεὶ δοκεῖν ὑπειλήφασιν ἡπατημένοι. καὶ δὴ τούτων οὕτως
ἐπιτελεσθέντων, ἀθρόως οἷόν τι φῶς ἐκ ζοφεράς νυκτὸς ἐκλάμψαν,
10 κατὰ πᾶσαν πόλιν συγκροτουμένας παρῇν ὄραν ἐκκλησίας συνόδους
τε παμπληθεῖς καὶ τὰς ἐπὶ τούτων ἐξ ἔθνους ἐπιτελουμένας ἀγωγὰς·
καταπέπληκτο δ' οὐ μικρῶς ἐπὶ τούτοις πᾶς τις τῶν ἀπίστων

ἀναχωρεῖν μήτε τὴν ἐπιχειμένην τιμωρίαν αὐτοὺς ἐκφοβεῖν. ἐπειδὴ τοίνυν συνέ- 5
βαιεν ἐκ τοῦ τοιούτου τρόπου πολλοὺς εἰς κίνδυνον ἑαυτοὺς περιβάλλειν, κατὰ
15 τὴν προσοῦσαν ἐγγένειαν τῆς εὐσεβείας ἢ θειότης τῶν δεσποτῶν ἡμῶν τῶν δυνα-
τωτάτων αυτοκρατόρων ἀλλότριον εἶναι τῆς προθέσεως τῆς θειότητος τῆς ἰδίας
δοκιμάζουσα τὸ ἐκ τῆς τοιαύτης αἰτίας εἰς τοσοῦτον κίνδυνον τοὺς ἀνθρώπους
περιβάλλειν, ἐκέλευσεν διὰ τῆς ἐμῆς καθοσιώσεως τῇ σὴ ἀγγινοῖα διαχαράξει ἵν'
20 εἴ τις τῶν Χριστιανῶν τοῦ ἰδίου ἔθνους τὴν θρησκείαν μετιὼν εὐρεθῇ, τῆς κατ'
αὐτοῦ ἐνοχλήσεως καὶ τοῦ κινδύνου αὐτὸν ἀποστήσειας καὶ μὴ τινα ἐκ ταύτης
τῆς προφάσεως τιμωρίᾳ κολαστέον νομίσειας, ὅποτε τῇ τοῦ τοσοῦτου χρόνου
30 συνέλευσει συνέστη αὐτοὺς μηδεὶν τρόπον πεπεῖσθαι δεδνησθαι ὅπως ἀπὸ τῶν
τοιούτων ἐνστάσεων ἀναχωρήσαιν. γράψαι τοιγαροῦν πρὸς τοὺς λογιστὰς καὶ 6
τοὺς στρατηγοὺς καὶ τοὺς πραιποσίτους τοῦ πάγον ἐκάστης πόλεως ἢ σὴ ἐπι-
25 στρέφεια ὀφείλει ἵνα γνωτεῖν περαιτέρω αὐτοῖς τούτου τοῦ γράμματος φροντίδα
ποιεῖσθαι μὴ προσήκειν. ἐπὶ τούτοις οἱ κατ' ἐπαρχίαν

9 II Kor. 4, 6

ATERBDMΣΔ

1 νενομικότες ATER νομίσαντες BDM | 4 ὅσους BDMΣΔ οὗς ATER
5 δεσμοωτηρίοις BDM ἐν δεσμοωτηρίοις ATER | καθειργμένους RBDM καθειρ-
γνόμενος ATE | 6 τούτων AT¹EBDM καὶ τούτων TrR, τούτων δὴ αὐτῶν unver-
ständlich, auch der Anschluss von ἀνιέντες τοὺς—δεδομένους durch das Participium
ist inconcinn, vgl. zu 776, 4—9 | 7 δεδεμένους T¹, durch Rasur corr. δεδομένους
BD | 7/8 τοῦτο—ἡπατημένοι Doublette zu 802, 16—804, 1 τὴν—νενομικότες
11 ἀγωγὰς TERBDΣ συναγωγὰς AM | 12 οὐ μικρῶς ἐπὶ τούτοις BDM ἐπὶ
τούτοις οὐ μικρῶς ATER

14 περιβάλλειν AT^r περιβαλεῖν T¹ER | 23 γράψαι TER ἐγγράψαι A

806 ἰθὺν, τῆς τοσαύτης μεταβολῆς τὸ παράδοξον ἀποθανυμάζων μέγαν
 τε καὶ μόνον ἀληθῆ τὸν Χριστιανῶν θεὸν ἐπιβοώμενος. τῶν δ' 9
 ἡμετέρων οἱ μὲν τὸν τῶν διωγμῶν ἀγῶνα πιστῶς καὶ ἀνδρικῶς
 διηθληκότες τὴν πρὸς ἅπαντας αὐθις ἀπελάμβανον παρηγοίαν, ὅσοι
 5 δὲ τὰ τῆς πίστεως νενοσηκότες τὰς ψυχὰς ἐτύγχανον κειμαισμένοι.
 ἀσμένως περὶ τὴν σφῶν θεραπείαν ἔσπευδον, ἀντιβολουῦντες καὶ
 σωτηρίας δεξιὰν τοὺς ἐρρωμένους αἰτούμενοι τὸν τε θεὸν ἵλεων
 αὐτοῖς γενέσθαι καθικετεύοντες· εἰτα δὲ καὶ οἱ γενναῖοι τῆς θεο- 10
 σεβείας ἀθληταὶ τῆς εἰς τὰ μέταλλα κακοπαθείας ἐλευθερούμενοι
 10 ἐπὶ τὰς αὐτῶν ἐστέλλοντο, γαῦροι καὶ φαιδροὶ διὰ πάσης ἰόντες
 πόλεως εὐφροσύνης τε ἀλέκτου καὶ ἦν οὐδὲ λόγῳ δυνατὸν ἐρη-
 νεῦσαι παρηγοίας ἔμπλεοι. στίφη δ' οὖν πολυάνθρωπα κατὰ 11
 μέσας λεωφόρους καὶ ἀγορὰς ὥδαῖς καὶ ψαλμοῖς τὸν θεὸν ἀννυνοῦντα
 τὰ τῆς πορείας ἤνυνεν, καὶ τοὺς μετὰ τιμωρίας ἀπηρεστάτης μικρῆς
 15 πρόσθεν δεσμίου τῶν πατρίδων ἀπεληλαμένους εἶδες ἂν ἱλαροῖς
 καὶ γεγηθόσι προσώποις τὰς αὐτῶν ἐστίας ἀπολαμβάνοντας, ὥς καὶ
 τοὺς πρότερον καθ' ἡμῶν φονῶντας τὸ θάῤῥμα παρὰ πᾶσαν ὀρῶντας
 ἐλπίδα, συγκαίρειν τοῖς γεγενημένοις.

Ταῦτα δ' οὐκ ἐθ' οἷός τε φέρειν ὁ τύραννος μισόκαλος καὶ πάν- B 2
 20 των ἀγαθῶν ἐπίβουλος ὑπάρχων, ὃν ἔφαμεν τῶν ἐπ' ἀνατολῆς ἄρχων
 μερῶν, οὐδ' ὅλους ἐπὶ μῆνας ἕξ τοῦτον ἐπιτελεῖσθαι τὸν τρόπον
 ἠνέσχετο. ὅσα δ' οὖν πρὸς ἀνατροπὴν τῆς εἰρήνης μηχανώμενος
 πρῶτον μὲν εἵργειν ἡμᾶς τῆς ἐν τοῖς κοιμητηρίοις συνόδου διὰ προ-
 φάσεως πειρᾶται, εἰτα διὰ τινων πονηρῶν ἀνδρῶν αὐτὸς ἐαυτῷ
 25 καθ' ἡμῶν πρεσβεύεται, τοὺς Ἀντιοχείων πολίτας παρορμήσας ἐπὶ
 τὸ μηδαμῶς τινα Χριστιανῶν τὴν αὐτῶν οἰκεῖν ἐπιτρέπεσθαι πα-
 808 τρίδα ὥς ἐν μεγίστῃ δωρεᾷ παρ' αὐτοῦ τυχεῖν ἀξιῶσαι, καὶ ἑτέρον
 δὲ ταῦτόν ὑποβαλεῖν διαπράξασθαι· ὃν πάντων ἀρχηγὸς ἐπ' αὐτῆς
 Ἀντιοχείας ἐπιφύεται Θεότεκνος, δεινὸς καὶ γόης καὶ πονηρὸς ἀνὴρ

20/21 780, 22. 802, 3/4

ATERBDMΣΑ

3 ἀνδρικῶς BDMΔ ἀνδρείως ATER | 19 φέρειν TER¹BDM ἦν φέρειν A
 ὢν φέρειν Re | μισόκαλος BDMΣ μισόκαλος ἐς τὰ μάλιστα ATER |
 21 ἱλὸνσ AT^rR ἱλοῖσ T¹ERBDM | 22 ἦσα ohne Responson | 24/25 steht
 in sachlichem Widerspruch zu S. 808, 2/3 ὢν . . ἀρχηγός . . ἐπιφύεται Θεότεκνος
 und S. 808, 12—20 | 25 πρεσβεύεται AT¹BDΣ πρεσβευντάς Tc¹TrERM

1/2 καὶ — διαπράξασθαι schlecht redigirte Doublette zu 19/20 καὶ — ὑπο-
 βεβληκότων, vgl. zu S. 806, 24/25 | 2 ὑποβαλεῖν ATER ὑποβάλλειν M ὑπο-
 βάλλει BD

808 καὶ τῆς προσωνυμίας ἀλλότριος· ἐδόκει δὲ λογιστέειν τὰ κατὰ τὴν
 5 πόλιν. πλείστα δ' οὖν οὗτος καθ' ἡμῶν στρατευόμενος καὶ πάντα Γ 3
 τρόπον τοὺς ἡμετέρους ὥσπερ τινας φῶρας ἀνοσίους ἐκ μυχῶν
 θηρεῦσαι διὰ σπουδῆς πεποιημένος πάντα τε ἐπὶ διαβολῇ καὶ κατη-
 γορία τῇ καθ' ἡμῶν μεμηχανημένος, καὶ θανάτου δὲ αἴτιος μυρίοις
 ὅσοις γεγονώς, τελευτῶν εἰδωλόν τι Διὸς Φιλίου μαγγανείαις τισὶν
 10 καὶ γοητείαις ἰδρύνεται, τελετάς τε ἀνάγνους αὐτῷ καὶ μνήσεις ἀκαλ-
 λιερότους ἐξαγίστους τε καθαροὺς ἐπινοήσας, μέχρι καὶ βασιλέως
 τὴν τερατείαν δι' ὧν ἐδόκει χρησμῶν ἐπεδείκνυτο. καὶ δὴ καὶ
 οὗτος κολακεία τῇ καθ' ἡδονὴν τοῦ κρατοῦντος ἐπεγείρει κατὰ
 Χριστιανῶν τὸν δαίμονα καὶ τὸν θεὸν δὴ κελεύσαι φησὶν ὑπερορίους
 15 τῆς πόλεως καὶ τῶν ἀμφὶ τὴν πόλιν ἀγρῶν ὡς ἂν ἐχθροὺς αὐτῷ
 Χριστιανούς ἀπελάσαι. τούτῳ δὲ πρώτῳ κατὰ γνώμην πράξαντι Δ 4 1
 πάντες οἱ λοιποὶ τῶν ἐν τέλει τὰς ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἀρχὴν πόλεις
 οἰκούντες τὴν ὁμοίαν ὁρμῶνται ψῆφον ποιήσασθαι, προσφιλεῖς εἶναι
 τοῦτο βασιλεῖ τῶν κατ' ἐπαρχίαν ἡγεμόνων συνεωρακότων καὶ τοῦτ'
 20 αὐτὸ διαπράξασθαι τοῖς ὑπηκόοις ὑποβεβληκότων· ὧν δὴ καὶ αὐ- 2
 τῶν τοῖς ψηφίσμασιν δι' ἀντιγραφῆς ἀσμενέστατα ἐπινεύσαντος τοῦ
 τυράννου, αὐτίς ἐξ ἐπαρχῆς ὁ καθ' ἡμῶν ἀνεφλέγετο διωγμός. ἱε-
 ρεῖς δὴτα κατὰ πόλιν τῶν ξοάνων καὶ ἐπὶ τούτοις ἀρχιερεῖς πρὸς
 αὐτοῦ Μαξιμίνου οἱ μάλιστα ταῖς πολιτείαις διαπρέφαντες καὶ διὰ
 810 πασῶν ἐνδοξοὶ γενόμενοι καθίσταντο, οἷς καὶ πολλή τις εἰσάγετο
 σπουδὴ περὶ τὴν τῶν θεραπευομένων πρὸς αὐτῶν θρησκείαν. ἡ 3
 γοῦν ἔκτοπος τοῦ κρατοῦντος δεισιδαιμονία, συνελόντι φάναι, πάν-
 τας τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἀρχοντας τε καὶ ἀρχομένους εἰς τὴν αὐτοῦ χάριν
 5 πάντα πράττειν καθ' ἡμῶν ἐνῆγεν, ταύτην αὐτῷ χάριν μεγίστην
 ἂνθ' ὧν ἐνόμιζον πρὸς αὐτοῦ τεύξεσθαι εὐεργεσιῶν, ἀντιδωρον-
 μένων, τὸ καθ' ἡμῶν φονῶν καὶ τινας εἰς ἡμᾶς καιροτέρας κακοη-
 θείας ἐνδείκνυσθαι. πλασάμενοι δὴτα Πιλάτον καὶ τοῦ σωτῆρος Ε 5 1
 ἡμῶν ὑπομνήματα πάσης ἔμπλεα κατὰ τοῦ Χριστοῦ βλασφημίας,
 10 γνώμῃ τοῦ μείζονος ἐπὶ πᾶσαν διαπέμπονται τὴν ὑπ' αὐτὸν ἀρχὴν
 διὰ προγραμμάτων παρακελεύόμενοι κατὰ πάντα τόπον, ἀγροὺς τε

22—S. 810, 2 vgl. 782, 5—12

ATERBDMΣΑ

8 δὲ BD τε ATE γε M > R | 9 φίλον AT¹BDΣΑ φιδίον TcE¹M φειδίον
 TrErR | 10 ἰδρύεται ATER ἰδρύνει BDM | 12 χρησμῶν BDA χρημῶν M
 χρησμῶν ἐκτελεῖν ATER weder δι' ὧν ἐδόκει noch ἐκτελεῖν übersetzt Σ
 13 ἐπεγείρει ATER ἐγείρει BDM | 16 ἀπελάσαι ATER ἐλάσαι BDM
 18 εἶναι BDMΣ δ' εἶναι ATER

11 προγραμμάτων TrERBDMΔ, Tc unleserlich γραμμάτων AT¹

- 810 καὶ πόλεις, ἐν ἔκφραει ταῦτα τοῖς πᾶσιν ἐκθεῖναι τοῖς τε παισὶ τοῖς
 γραμματοδιδασκάλοις ἀντὶ μαθημάτων ταῦτα μελετᾶν καὶ διὰ μνήμης
 κατέχειν παραδιδόναι· ὃν τοῦτον ἐπιτελουμένων τὸν τρόπον, ἕτερος 2
 15 στρατοπεδάρχης, ὃν δοῦκα Ῥωμαῖοι προσαγορεύουσιν, ἀνὰ τὴν Λα-
 μασκὸν τῆς Φοινίκης ἐπίρρητά τινα γυναικάρια ἐξ ἀγορᾶς ἀνάρ-
 παστα ποιήσας, βασάνους αὐταῖς ἐπιθήσειν ἠπείλει, λέγειν ἐγγράφως
 ἐπαναγκάζων, ὥς δὴ εἰησάν ποτε Χριστιανὰ συνειδεῖν τε αὐτοῖς
 ἀθεμιτονομίας ἐν αὐτοῖς τε τοῖς κυριακοῖς πράττειν αὐτοὺς τὰ ἀκό-
 20 λαστα καὶ ὅσα ἄλλα λέγειν αὐτὰς ἐπὶ διαβολῇ τοῦ δόγματος ἤθελεν·
 ὃν καὶ οὗτος ἐν ὑπομνήμασιν τὰς φωνὰς ἐντεθεῖσας βασιλεὶ κοι-
 νοῦται, καὶ δὴ προστάξαντος εἰς πάντα τόπον καὶ πόλιν καὶ ταῦτα
 δημοσιουῖται τὰ γράμματα. ἀλλ' ὁ μὲν οὐκ εἰς μακρὸν ἀντόχειρ 6 1
 ἑαυτοῦ γεγονώς ὁ στρατάρχης δίκην τίνυσσιν τῆς κακοτροπίας·
 25 ἡμῶν δ' αὖ φυγαὶ πάλιν ἀνεκινουῦντο καὶ διωγμοὶ χαλεποὶ τῶν
 τε κατὰ πάσας ἐπαρχίας ἡγουμένων αὐθις δεινὰ καθ' ἡμῶν ἐπανα-
 στάσεις, ὥς καὶ τινὰς ἀλόντας τῶν περὶ τὸν θεῖον λόγον ἐπιφανῶν
 ἀπαραίτητον τὴν ἐπὶ θανάτῳ ψῆφον καταδέξασθαι· ὃν τρεῖς ἐν
 812 Ἐμίση πόλει τῆς Φοινίκης Χριστιανούς σφᾶς ὁμολογήσαντες, θηρίων
 βορᾷ παραδίδονται· ἐπίσκοπος ἦν ἐν τούτοις Σιλβανός, τὴν ἡλικίαν
 ἐπέρρηγως, ἐν ὅλοις ἔτεσιν τεσσαράκοντα τὴν λειτουργίαν διηρυ-
 κώς· κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ Πέτρος τῶν κατ' Ἀλεξάν- 2
 5 δρειαν παροικιῶν προστὰς ἐπιφανέστατα, θεῖον ἐπισκόπων χοῦμα
 βίου τε ἀρετῆς ἕνεκα καὶ τῆς τῶν ἱερῶν λόγων συνασκήσεως, ἐξ
 οὐδεμιᾶς ἀνάραστος γεγονώς αἰτίας, μηδεμιᾶς προλαβούσης προσδο-
 κίας, ἀθρόως οὕτως καὶ ἀλόγως, ὥς ἂν Μαξιμίνου προστάξαντος,
 τὴν κεφαλὴν ἀποτέμνεται, σὺν αὐτῷ δὲ καὶ τῶν κατ' Αἴγυπτον
 10 ἐπισκόπων ἄλλοι πλείους ταῦτὸν ὑπομένουσιν· Λουκιανός τε, ἀνὴρ 3
 τὰ πάντα ἀριστος βίῳ τε ἐγκρατεῖ καὶ τοῖς ἱεροῖς μαθήμασιν συγκε-
 κροτημένος, τῆς κατὰ Ἀντιόχειαν παροικίας πρεσβύτερος, ἀρχεὶς ἐπὶ
 τῆς Νικομηδέων πόλεως, ἔνθα τηρικαῦτα βασιλεὺς διατρίβων ἐτύγ-
 χανεν, παρασχών τε ἐπὶ τοῦ ἀρχοντος τὴν ὑπὲρ ἧς προϊστάτο δι-
 15 δασκαλίας ἀπολογία, δεσμωτηρίῳ παραδοθεὶς κτίννεται. τοσαῦτα 4
 δῆτα ἐν βραχεὶ τῷ μισοκάλῳ Μαξιμίνῳ καθ' ἡμῶν συνεσχεύαστο,

28—S. 812, 4 vgl. 772, 9—12

4—10 vgl. 772, 24—774, 1 — 10—15 vgl. 772, 2—6

ATERBDMΣΑ

12/13 τοῖς τε πᾶσι γραμματοδιδασκάλοις Σ

1 πόλει BDM τῇ πόλει ATER | ὁμολογήσαντες TERDM ὁμολογήσαντας
 AB | 4 δὲ ATER δὴ BDM | 11 ἐγκρατεῖ TERBDMΣ ἐγκρατὴς A

812 ὥς τοῦ προτέρου δοκεῖν πολλῶ χαλεπώτερον τοῦτον ἡμῖν ἐπεξη-
γέσθαι διωγμὸν.

Ἀνὰ μέσας γέ τοι τὰς πόλεις, ὃ μηδὲ ἄλλοτε ποτε, ψηφίσματα Z 7 1
20 πόλεων καθ' ἡμῶν καὶ βασιλικῶν πρὸς ταῦτα διατάξεων ἀντιγρα-
φὰ στήλαις ἐντετυπωμένα χαλκαῖς ἀνωρθοῦντο, οἱ τε παῖδες ἀνὰ
τὰ διδασκαλεῖα Ἰησοῦν καὶ Πιλάτον καὶ τὰ ἐφ' ὕβρει πλασθέντα
ὑπομνήματα διὰ στόματος κατὰ πᾶσαν ἔφερον ἡμέραν. ἐνταῦθά 2
μοι ἀναγκαῖον εἶναι φαίνεται αὐτὴν δὴ ταύτην τὴν ἐν στήλαις ἀνα-
25 θεῖσιν τοῦ Μαξιμίον γραφὴν ἐντάξαι, ἢ ὁμοῦ τῆς τε τοῦ ἀνδρὸς
θεομισείας ἢ ἀλαζόν καὶ ὑπερήφανος αὐθάδεια φανερὰ κατασταίη
καὶ τῆς παρὰ πόδας αὐτὸν μετελθούσης ἱερᾶς δίκης ἢ αὐπνός κατὰ
τῶν ἀσεβῶν μισοπονηρία, πρὸς ἧς ἐλαθεῖς οὐκ εἰς μακρὸν τὰναντία
περὶ ἡμῶν ἐβουλεύσατό τε καὶ δι' ἐγγράφων νόμων ἐδογματίσεν.

814 ΑΝΤΙΓΡΑΦΟΝ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ ΤΗΣ ΜΑΞΙΜΙΝΟΥ ΠΡΟΣ ΤΑ ΚΑΘ' 3
ΗΜΩΝ ΨΗΦΙΣΜΑΤΑ ΑΝΤΙΓΡΑΦΗΣ ΑΠΟ ΤΗΣ ΕΝ ΤΥΡΩΙ ΣΤΗ-
ΛΗΣ ΜΕΤΑΛΗΦΘΕΙΣΗΣ

Ἦδη ποτὲ ἡ ἀσθενὴς θρασύτης τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας ἴσχυσεν
5 πᾶσαν πλάνης ἀμαρρότητα καὶ ὁμίχλην ἀποσεισαμένη καὶ ἀνασχε-
δάσασα, ἥτις πρὸ τούτου οὐ τοσοῦτον τῶν ἀσεβῶν ὅσον τῶν ἀθλίων
ἀνθρώπων τὰς αἰσθήσεις ὀλεθρῶς ἀγνοίας σκότῳ ἐνελιθθεῖσας ἐπο-
λιόρκει, ἐπιγνῶναι ὥς τῇ τῶν ἀθανάτων θεῶν φιλαγάθῳ προνοίᾳ
διοικεῖται καὶ σταθεροποιεῖται· ὅπερ πρᾶγμα ἀπιστόν ἐστιν εἰπεῖν 4
10 ὅπως κεχαρισμένον ὅπως τε ἡδιστον καὶ προσφιλες ἡμῖν γέγονεν
ὥς μέγιστον δαῖμα τῆς θεοφιλοῦς ὑμῶν προαιρέσεως δεδοκέναι.
ὅποτε καὶ πρὸ τούτου οὐδενὶ ἀγνωστον ἦν ὅποιος παρατηρήσεως
καὶ θεοσεβείας πρὸς τοὺς ἀθανάτους θεοὺς ἐτυγχάνετε ὄντες, οἷς
οὐ φιλῶν καὶ ὑποκένων ζήμιατων πίστις, ἀλλὰ συνεχῇ καὶ παρά-

4—S. 820, 8 vgl. die Inschrift von Arykanda Arch. epigr. Mitth. aus Oester-
reich 16, 93 f. 108

ΑΤΕΡΒΔΜΣΔ

29 ἐδογματίσεν [ε R] ΤΕΡΜΣ ἐδογματίσεν τοῦτον ἐπ' αὐτῶν λέξεων ἔχονσαν
τὸν τρόπον ABD

1 μαξιμόν M Μαξιμίον τοῦ νέον Σ^a | 5 ἀποσεισαμένη ΑΤ^r ἀποστησα-
μένη ΤⁱΕΡΒΔΜ | 6 ἀθλίων Π ἀθέων Σ | 7 ἐνελιθθεῖσα ΜΣ | 9 vor
διοικεῖται setzt ein τὸ πᾶν oder τὰ πάντα Σ | 11 vor ὥς erwartet man τῶι oder
διὰ τὸ | ὑμῶν ΑΤ^rΡΜΣ ἡμῶν ΤⁱΕΒΔ | δεδοκέναι ΑΔ^rΜΣ δεδοκέναι ΒΔⁱ
δεδηλωκέναι ΤΕΡ | 14/15 συνεχῇ καὶ παράδοξα falsche Übersetzung lateinischer
nominat. femin., z. B. solida et admiranda scil. fides

814 >δοξα ἔργων ἐπισήμων γνωρίζεται. διόπερ ἐπαξίως ἡ ὑμέτερα πόλις 5
 16 >θεῶν ἀθανάτων φόβον ἰδρυμά τε καὶ οἰκητήριον ἐπιχαλοῖτο· πολ-
 >λοῖς γοῦν παραδείγμασιν καταφαίνεται τῇ τῶν οὐρανίων θεῶν αὐ-
 >τὴν ἐπιδημίᾳ ἀνθεῖν. ἰδοὺ τοίνυν ἡ ὑμέτερα πόλις πάντων τῶν 6
 >ἰδία διαφερόντων αὐτῆς ἀμελήσασα καὶ τὰς πρότερον τῶν ὑπὲρ
 20 >αὐτῆς πραγμάτων δεήσεις παριδοῦσα, ὅτε πάλιν ἦσθετο τοὺς τῆς
 >ἐπαράτου ματαιότητος γεγονότας ἔρπειν ἄρχεσθαι καὶ ὥσπερ ἀμε-
 >ληθείσαν καὶ κεκοιμημένην πυρὰν ἀναζωπυρουμένων τῶν πυρσῶν
 816 >μερίστας πυρκαϊὰς ἀναπληροῦσαν, εὐθέως πρὸς τὴν ἡμετέραν εὐ-
 >σέβειαν, ὥσπερ πρὸς μητρόπολιν πασῶν θεοσεβειῶν, χωρὶς τινος
 >μελλήσεως κατέφηνεν, ἵασίν τινα καὶ βοήθειαν ἀπαιτοῦσα· ἥτινα 7
 >διάνοιαν σωτηριώδη διὰ τὴν πίστιν τῆς ὑμέτερας θεοσεβείας τοὺς
 5 >θεοὺς ὑμῖν ἐμβεβληκέναι δῆλόν ἐστιν. ἐκεῖνος τοιγαροῦν, ἐκεῖνος ὁ
 >ὑψιστος καὶ μέγιστος Ζεὺς, ὁ προκαθήμενος τῆς λαμπροτάτης ὑμῶν
 >πόλεως, ὁ τοὺς πατράων ὑμῶν θεοὺς καὶ γυναῖκας καὶ τέκνα καὶ
 >ἐστίαν καὶ οἶκους ἀπὸ πάσης ὀλεθρίου φθορᾶς ῥύομενος, ταῖς ὑμε-
 >τέραις ψυχαῖς τὸ σωτήριον ἐνέπνευσεν βούλημα, ἐπιδεικνὺς καὶ ἐμ-
 10 >φαίνων ὅπως ἐξαιρετόν ἐστιν καὶ λαμπρὸν καὶ σωτηριῶδες μετὰ
 >τοῦ ὀφειλομένου σεβάσματος τῇ θρησκείᾳ καὶ ταῖς ἱεροθρησκείαις
 >τῶν ἀθανάτων θεῶν προσιέναι. τίς γὰρ οὕτως ἀνόητος ἢ νοῦ 8
 >παντὸς ἀλλότριος εὐρεθῆναι δύναται, ὅς οὐκ αἰσθεται τῇ φιλαγάθῃ
 >τῶν θεῶν σπουδῇ συμβαίνειν μήτε τὴν γῆν τὰ παραδιδόμενα αὐτῇ
 15 >σπέρματα ἀρνεῖσθαι τὴν τῶν γεωργῶν ἐλπίδα κενῇ προσδοκίᾳ
 >σφάλλουσαν, μηδ' αὖ ἄσεβοὺς πολέμον πρόσσῳψιν ἀνεπικωλύτως ἐπὶ
 >γῆς στηρίξεσθαι καὶ φθαρείσης τῆς τοῦ οὐρανοῦ εὐκρασίας ἀνχμῶντα
 >τὰ σώματα πρὸς θάνατον κατασύρεσθαι, μηδὲ μὴν ἀμέτρων ἀνέμων
 >πνεύμασι τὴν θάλασσαν κυμαίνουσαν κορυφοῦσθαι, μηδέ γε καται-
 20 >γίδας ἀπροσδοκίτους καταροηγγνύμενας ὀλέθριον χειμῶνα ἐπεγεί-
 >ρειν, ἔτι τοίνυν μηδὲ τὴν τροφὸν ἀπάντων καὶ μητέρα γῆν ἀπὸ
 >τῶν κατωτάτω λαγόνων ἑαυτῆς ἐν φοβερῷ τρόμῳ καταδυομένην
 >μηδέ γε τὰ ἐπικείμενα ὄρη χασμάτων γινομένων καταλύεσθαι, ἅπερ

ATERBDM, Σ [814, 18 ἰδοὺ — 816, 5 δῆλόν ἐστιν nur in Σarm], A

15 ἔργων TERBDM ἔργα A | 16 φόβον T¹EBDM > AT¹RΣ ἀφθορον
 Schw | 21 ἔρπειν ἄρχεσθαι AR ἔρπειν καὶ ἄρχεσθαι TEBDM anfangen zu
 schimpfen Σarm

1 ἀναπληροῦσαν ATER ἀποπληροῦσαν BDM | 11 ἱεροθρησκείαις II dem
 Dienst der Opfer Σ ἱεροργίαις Schw | 12 ἢ νοῦ] ἢ ἡλίον Σ [Nestle] |
 16 πρὸς ὅσιν Σ | 17 ἀνχμῶντα AT¹BD ἀνχμῶτα M ἀνχμῶι T¹ERΣ |
 18 πρὸς BDM εἰς ATER | 21 μὴ δὲ BDM μήτε ATER | 23 καταλύεσθαι
 BDMΣ καταλένθθαι TE καταλένεσθαι R καταδέεσθαι A

816 πάντα καὶ τούτων ἔτι πολλῶν χαλεπώτερα κατὰ πρὸς τούτον πολλάκις
 25 γεγονέναι οὐδεὶς ἄγνοεῖ. καὶ ταῦτα σύμπαντα διὰ τὴν ὀλέθριον πλά- 9
 νην τῆς ὑποκένου ματαιότητος τῶν ἀθεμίτων ἐκείνων ἀνθρώπων
 ἐγένετο, ἥρξα κατὰ τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἐπεπόλαξεν καὶ σχεδὸν εἰπεῖν
 τὰ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης αἰσχύναις ἐπίεζεν.

818 τούτοις μεθ' ἕτερα ἐπιλέγει

10

ἐφοράτωσαν ἐν τοῖς πλατέσιν ἤδη πεδίοις ἀνθοῦντα τὰ λήϊα
 καὶ τοῖς ἀστάχυσιν ἐπικυμαίνοντα καὶ τοὺς λειμῶνας δι' εὐομβρίαν
 φναις καὶ ἄνθεσιν λαμπομένους καὶ τὴν τοῦ ἀέρος κατάστασιν
 5 εὐκρατόν τε καὶ πραοτάτην ἀποδοθεῖσαν, χαιρέτωσαν λοιπὸν 11
 ἅπαντες διὰ τῆς ἡμετέρας εὐσεβείας ἱερουργίας τε καὶ τιμῆς
 τῆς τοῦ δυνατωτάτου καὶ στεροτάτου ἀέρος ἐξευμενισθείσης καὶ
 διὰ τοῦτο τῆς εὐδινοτάτης εἰρήνης βεβαίως μεθ' ἡσυχίας ἀπολαύ-
 οντες ἡδυνέσθωσαν. καὶ ὅσοι τῆς τυφλῆς ἐκείνης πλάνης καὶ περιό-
 10 δον παντάπασιν ὠφεληθέντες εἰς ὀρθὴν καὶ καλλίστην διάνοιαν
 ἐπανῆλθον, μειζόνως μὲν οὖν χαιρέτωσαν ὡς ἂν ἐκ χειμῶνος ἀπροσ-
 δοκῆτου ἢ νόσου βαρείας ἀποσπασθέντες καὶ ἠδέϊαν εἰς τοῦτον
 15 ζωῆς ἀπόλαυσιν καρπωσάμενοι· εἰ δὲ τῇ ἐπαράτῳ αὐτῶν ματαιότητι 12
 ἐπιμένειεν, πολλῶν πόρωθεν τῆς ὑμετέρας πόλεως καὶ περιχώρον,
 καθὼς ἡξιώσατε, ἀποχωρισθέντες ἐξελαθήτωσαν, ἢ οὕτως κατ'
 ἀκολονθίαν τῆς ἀξιεπαίνου ὑμῶν περὶ τοῦτο σπουδῆς παντὸς
 20 μιάσματος καὶ ἀσεβείας ἀποχωρισθεῖσα ἢ ὑμέτερα πόλις καὶ τὴν
 ἐμφυτον αὐτῇ πρόθεσιν μετὰ τοῦ ὀφειλομένου σεβάσματος ταῖς τῶν
 ἀθανάτων θεῶν ἱερουργίαις ὑπακούοι. ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅσα προσφιλεῖς 13
 20 ἡμῖν γέγονεν ἢ περὶ τούτου ἀξιῶσις ὑμῶν, καὶ χωρὶς ψηφισμάτων

ATERBDMΣΑ

24 πολλῶ BD πολλᾶ M > ATER

4 φναις BDM φέσθαι T¹ER φναις τε Tr φυτοῖς A (Blumen)pflanzen Σ
 ποίαι Wendland | 6 ἡμετέρας T¹ERBDM ὑμετέρας ATr | 7 ἀέρος TERBDMΣ,
 A [quam suis impiis actibus descriperat famulari], ἀρεῶς δυνάμεως A, ver-
 dorbene Stelle | 10 ὠφεληθέντες TERBDMΣ ἀποστάντες A | 11 μὲν οὖν
 schlecht für μέν | 12 ἠδέϊαν ATc, E durch Rasur, R ἡδὲν T¹BD ἡδὲ M |
 13 καρπωσάμενοι AT¹RB¹M καρπωσόμενοι T durch Rasur, EB^cD | 14 πολλῶ
 BDM ἐν πολλῶ ATER | 15/16 κατ'—σπουδῆς haben ihre richtige Stelle
 nach πόλις [17] | 17 καὶ² TERBDM > A κατὰ Σ durch Conjectur, vgl.
 zu 15/16

818 καὶ χωρὶς δειξέως ἀνθαιρέτω βονλήσει ἡ ἡμετέρα προθυμοτάτη
 22 φιλαγαθίας ψυχὴ ἐπιτρέπομεν τῇ ὑμετέρα καθοσιώσει ὅποιαν δὲν
 820 βονληθῇτε μεγαλοδωρεὰν ἀντὶ ταύτης ὑμῶν τῆς φιλοθέου προ-
 >θέσεως αἰτῆσαι. καὶ ἥδη μὲν τοῦτο ποιεῖν καὶ λαβεῖν ἀξιώσατε 14
 >τεύξεσθε γὰρ αὐτῆς χωρὶς τινος ὑπερθέσεως· ἥτις παρασχεθεῖσα τῇ
 ὑμετέρα πόλει εἰς ἅπαντα τὸν αἰῶνα τῆς περὶ τοὺς ἀθανάτους
 5 >θεοὺς φιλοθέου εὐσεβείας παρέξει μαρτυρίαν, τοῦ δὲ ὑμᾶς ἀξίων
 >ἐπάθλων τετυχηκέναι παρὰ τῆς ἡμετέρας φιλαγαθίας ταύτης ὑμῶν
 >ἔνεκεν τῆς τοῦ βίου προαιρέσεως υἱοῖς τε καὶ ἐκγόνοις ὑμετέροις
 >ἐπιδειχθήσεται.

Ταῦτα δὲ καθ' ἡμῶν κατὰ πᾶσαν ἐπαρχίαν ἀνεστηλίτεντο, H 15
 10 πάσης ἐλπίδος, τὸ γοῦν ἐπ' ἀνθρώποις, ἀγαθῆς τὰ καθ' ἡμᾶς ἀπο-
 κλείοντα· ὡς κατ' αὐτὸ δὲ τὸ θεῖον ἐκεῖνο λόγιον, εἰ δυνατόν, ἐπὶ
 τούτοις καὶ τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοὺς σκανδαλίζεσθαι. ἥδη γέ τοι 16
 σχεδὸν τῆς παρὰ τοῖς πλείστοις ἀποψυχούσης προσδοκίας, ἀθρόως,
 καθ' ὁδὸν ἔτι τὴν πορείαν ἐν τισιν χώραις διανύοντων τῶν τὴν
 15 προκειμένην καθ' ἡμῶν γραφὴν διακονουμένων, ὁ τῆς ἰδίας ἐκκλησίας
 ὑπέρμαχος θεὸς μόνον οὐχὶ τὴν τοῦ τυράννου καθ' ἡμῶν ἐπιστο-
 μίσων μεγαλαυχίαν, τὴν ὑπὲρ ἡμῶν οὐράνιον συμμαχίαν ἐπεδεί-
 κνυτο. οἱ μὲν οὖν ἐξ ἔθους ὄμβροι τε καὶ ὑετοὶ χειμαδίου τῆς 8 1
 ὥρας ὑπαρχούσης τὴν ἐπὶ γῆς ἀνείχον συνήθη φορὰν, λιμὸς δ' ἀδό-
 20 κητος ἐπισκῆπτει καὶ λοιμὸς ἐπὶ τούτῳ καὶ τινος ἐτέρου νοσήματος
 — ἔλκος δὲ ἦν φερωνύμως τοῦ πυρώδους ἔνεκεν ἄνδρα προσάγο-
 ρευόμενον — ἐπιφορὰ, ὃ καὶ καθ' ὅλων μὲν ἔρπον τῶν σωμάτων
 σφαλεροὺς ἐνεποιεῖ τοῖς πεπονθόσι κινδύνους, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ κατὰ
 τῶν ὀφθαλμῶν διαφερόντως ἐπὶ πλείστον γινόμενον μυρίους ὅσους
 25 ἄνδρας ἅμα γυναιξὶν καὶ παισὶν πηροὺς ἀπειργάζετο. τούτοις 2

11/12 Matth. 24, 24, vgl. zu 604, 4

ATERBDMΣΑ

21 ἡ ἡμετέρα AT¹ERBDΣ ἡ γαληνότης ἡ ἡμετέρα Tr ἡ ὑμετέρα M ἢ (ἔστιν
 ἡ) ἡμετέρα [= qui est noster animus] Schw | 21/22 προθυμοτάτη φιλαγαθίας
 ψυχὴ T¹E ψυχὴ in ψυχῇ corr. Tr προθυμοτάτη φιλαγαθίας ψυχὴ AR προθυμοτάτη
 φιλαγαθία ψυχῆς M φιλάγαθος καὶ προθυμοτάτη [προθυμοτάτη B] ψυχὴ BD

5 τοῦ τε Valois τὸ δὲ Mommsen, aber ἐπιδειχθήσεται kann schlechte Über-
 setzung von documentum erit oder fiet sein | 7 ἐκγόνοις ATER ἐγγόνοις BDM
 | 12 αὐτοὺς ATER > BDMΔΣ | 14 ἔτι BDM ἔτι σχεδὸν ATER | 15 καθ'
 ἡμῶν γραφὴν T^cEBDM γραφὴν καθ' ἡμῶν A καθ' ἡμῶν T¹ ταύτην γραφὴν καθ'
 ἡμῶν Tr ταύτην καθ' ἡμῶν γραφὴν R | 17 συμμαχίαν BDM αὐτοῦ συμμαχίαν
 ATERΣ | 24 πλείστον ARDM πλείστον TEBΣ

- 822 προσεπανίσταται τῷ τυράννῳ ὁ πρὸς Ἀρμενίους πόλεμος, ἄνδρας
 ἐξ ἀρχαίου φίλους τε καὶ συμμάχους Ῥωμαίων, οὓς καὶ αὐτοὺς Χρι-
 στιανούς ὄντας καὶ τὴν εἰς τὸ θεῖον εὐσέβειαν διὰ σπονδῆς ποιουμέ- 3
 νους ὁ θεομισῆς εἰδώλοις θῦειν καὶ δαίμοσιν ἐπαναγκάσαι πεπειρα-
 5 μένος, ἐχθρούς ἀντὶ φίλων καὶ πολεμίους ἀντὶ συμμάχων κατεστή-
 σατο. ἀθρόως δὲ ταῦτα πάντα ὑφ' ἑνα καὶ τὸν αὐτὸν συρρέν-
 σατα καιρόν, τῆς τοῦ τυράννου θρασυτήτος τὴν κατὰ τοῦ θεῖου
 μεγαλυχίαν διήλεγξεν, ὅτι δὴ τῆς περὶ τὰ εἰδωλα αὐτοῦ σπονδῆς
 καὶ τῆς καθ' ἡμῶν ἕνεκα πολιορκίας μὴ λιμὸν μηδὲ λοιμὸν μηδὲ
 10 μὴν πόλεμον ἐπὶ τῶν αὐτοῦ συμβῆναι καιρῶν ἐθρασύνετο. ταῦτα
 δ' οὖν ὁμοῦ καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ ἐπελθόντα, καὶ τῆς αὐτοῦ καταστρο-
 φῆς περιελήφει τὰ προοίμια. αὐτὸς μὲν οὖν περὶ τὸν πρὸς Ἀρ- 4
 μενίους πόλεμον ἅμα τοῖς αὐτοῦ στρατοπέδοις κατεπορεύετο, τοὺς
 δὲ λοιποὺς τῶν τὰς ὑπ' αὐτὸν πόλεις οἰκούντων δεινῶς ὁ λιμός τε
 15 ἅμα καὶ ὁ λοιμὸς κατετρυνέτην, ὥς ἐνὸς μέτρου πυρῶν δισχιλίας καὶ
 πεντακοσίας Ἀττικὰς ἀντικαταλλάττεσθαι. μυριοὶ μὲν οὖν ἐτύγ- 5
 χανον οἱ κατὰ πόλεις θνήσκοντες, πλείους δὲ τούτων οἱ κατ' ἀγρούς
 τε καὶ κόμας, ὥς ἥδη καὶ τὰς πάλαι τῶν ἀγορῶν πολυάνδρους
 ἀπογραφὰς μικροῦ δεῖν παντελῆ παθεῖν ἐξάλειψιν, ἀθρόως σχεδὸν
 20 ἀπάντων ἐνδεία τροφῆς καὶ λοιμῶδε νόσῳ διεσθαρμένων. τινὲς 6
 μὲν οὖν τὰ ἐαντῶν φίλτατα βραχυτάτης τροφῆς τοῖς εὐπορωτέροις
 ἀπεμπολᾶν ἤξιον, ἄλλοι δὲ τὰς κτήσεις κατὰ βραχὺ διαπιπράσκοντες
 εἰς ἐσχάτην ἐνδείας ἀπορίαν ἤλαντον, ἥδη δὲ τινες σμικρὰ χόρτου
 διαμασώμενοι σπαράγματα καὶ τινὰς ἀνέδην φθοροποιούς ἐσθίοντες
 25 πῶας, τὴν τῶν σωμάτων ἔξιν λυμαινόμενοι διώλλυντο. καὶ γυ- 7
 ναῖων δὲ τῶν κατὰ πόλεις εὐγενίδων τινὲς εἰς ἀναίσχυντον ἀνάγκην
 πρὸς τῆς ἀπορίας ἐλαθεῖσαι, μετατεῖν ἐπὶ τῶν ἀγορῶν προελγύ-
 θεσαν, τῆς πάλαι ἐλευθερίου τροφῆς ὑπόδειγμα διὰ τῆς περὶ τὸ
 πρόσσωπον αἰδοῦς καὶ τῆς ἀμφὶ τὴν περιβολὴν κοσμιότητος ὑποφαί-
 30 νουσαι. καὶ οἱ μὲν ἀπεσκληρότερες ὥσπερ εἰδωλα νεκρὰ ὥδε καὶ 8
 κεῖσε ψυχορραγοῦντες ἐνσειόμενοί τε καὶ περιολισθαίνοντες ὑπ' ἀδυ-
 824 ναμίας τοῦ στήναι κατέπιπτον ἐν μέσαις τε πλατείαις πρηγεῖς ἡπλω-
 μένοι ὀρέξαι σφίσι μικρὸν τρύφος ἄρτου κατηντιβόλουν καὶ τὴν
 ψυχὴν πρὸς ἐσχάταις ἔχοντες ἀναπνοαῖς πεινῇ ἐπεβόων, πρὸς μόνην

ATERBDMΣΔ

15 ὁ λοιμός BDM λοιμός ATER | 24 ἀναίδην ABMΣ | 27/28 προ-
 εληλύθεσαν A, T durch Ras. corr., R προεληλύθεισαν B προεληλύθησαν D προελη-
 λύθεσαν T¹EM

1 τε πλατεῖαις πρηγεῖς BDMΣ ταῖς πλατείαις πρηγεῖς TER¹ ταῖς πλατεῖαις
 πρηγεῖς δ' A ταῖς πλατεῖαις καὶ πρηγεῖς Re

Eusebius, Kirchengeschichte.

- 824 ταύτην τὴν ὀδυνηροτάτην φωνὴν εὐσθενεῖς καθιστάμενοι· οἱ δὲ τὴν 9
 5 πληθὺν τῶν αἰτούντων καταπληττόμενοι, ὅσοι τῶν εὐποροτέρων
 ἐδόκουν εἶναι, μετὰ τὸ μυρία παρασχεῖν εἰς ἀπηνῆ λοιπὸν καὶ
 ἄτεγκτον ἐχώρουν διάθεσιν, τὰ αὐτὰ τοῖς αἰτοῦσιν ὅσον οὕτω καὶ
 αὐτοὶ πείσεσθαι προσδοκῶντες, ὥστ' ἤδη κατὰ μέσας ἀγορὰς καὶ
 στενωποὺς νεκρὰ καὶ γυνὰ σώματα ἐφ' ἡμέραις πλείοσιν ἄταφα
 10 διετριμμένα θέαν τοῖς ὁρώσιν οἰκτροτάτην παρέχειν. ἤδη γέ τοι 10
 καὶ κυνῶν τινες ἐγίνοντο βορά, δι' ἣν μάλιστα αἰτίαν οἱ ζῶντες ἐπὶ
 τὴν κυνοκτονίαν ἐτράποντο δέει τοῦ μὴ λυσήσαντας ἀνθρωποφα-
 γίαν ἐργάσασθαι. οὐχ ἥμισυ δὲ καὶ ὁ λοιμὸς πάντας οἴκους ἐπε- 11
 βόσκειτο, μάλιστα δ' οὗς ὁ λιμὸς διὰ τὸ εὐπορεῖν τροφῶν οὐχ οἷός
 15 τε ἦν ἐκτρέφαι· οἱ γοῦν ἐν περιουσίαις, ἄρχοντες καὶ ἡγεμόνες καὶ
 μυριοὶ τῶν ἐν τέλει, ὥσπερ ἐπίτηδες τῇ λοιμῳδῇ νόσφ' πρὸς
 τοῦ λιμοῦ καταλελειμμένοι, ὅξεϊαν καὶ ὠκνιάτην ὑπέμενον τελευ-
 τήν. πάντα δ' οὖν οἰμωγῶν ἦν ἀνάπλεα, κατὰ πάντας τε στενω-
 ποὺς ἀγορὰς τε καὶ πλατείας οὐδ' ἦν ἄλλο τι θεωρεῖν ἢ θρήνους
 20 μετὰ τῶν συνήθων αὐτοῖς αὐλῶν τε καὶ κτύπων. τοῦτον δὲ τὸν 12
 τρόπον δυεῖν ὅπλοις τοῖς προδεδηλωμένοις λοιμοῦ τε ὁμοῦ καὶ
 λιμοῦ στρατεύσας, ὅλας ὁ θάνατος ἐν ὀλίγῳ γενεὰς ἐνεμήθη, ὥς
 ὅρῳ ἤδη δυεῖν καὶ τριῶν σώματα νεκρῶν ὑπὸ μίαν ἐκφορὰν προ-
 κομιζόμενα. τοιαῦτα τῆς Μαξιμίνου μεγαλευχίας καὶ τῶν κατὰ 13
 25 πόλεις καθ' ἡμῶν ψηφισμάτων τὰ ἐπίχειρα ἦν, ὅτε καὶ τῆς Χρι-
 στιανῶν περὶ πάντα σπονδῆς τε καὶ εὐσεβείας πᾶσιν ἔθνεσιν διάδηλα
 κατέστη τὰ τεκμήρια. μόνοι γοῦν ἐν τηλικαύτῃ κακῶν περιστάσει 14
 826 τὸ συμπαθὲς καὶ φιλάνθρωπον ἔργοις αὐτοῖς ἐπιδεικνύμενοι, διὰ
 πάσης ἡμέρας οἱ μὲν τῇ τῶν θνησκόντων (μυριάδες δ' ἦσαν οἷς
 οὗτις ἦν ὁ ἐπιμελησόμενος) κηδεῖα τε καὶ ταφῇ προσεκαρτέρουν, οἱ
 δὲ τῶν ἀνὰ πᾶσαν τὴν πόλιν πρὸς τοῦ λιμοῦ κατατρυνωμένων τὴν
 5 πληθὺν ὑπὸ μίαν σύναξιν ἀθροίζοντες ἄρτους διένεμον τοῖς πᾶσιν,
 ὥς περιβόητον εἰς πάντας ἀνθρώπους καταστῆναι τὸ πρᾶγμα θεόν
 τε τῶν Χριστιανῶν δοξάζειν εὐσεβεῖς τε καὶ μόνους θεοσεβεῖς τού-
 τους ἀληθῶς πρὸς αὐτῶν ἐλεγχθέντας τῶν πραγμάτων ὁμολογεῖν
 ἐφ' οἷς τοῦτον ἐπιτελουμένοις τὸν τρόπον ὁ μέγας καὶ οὐράνιος 15
 10 Χριστιανῶν ὑπέρμαχος θεὸς τὴν κατὰ πάντων ἀνθρώπων διὰ τῶν
 δεδηλωμένων ἐπιδειξάμενος ἀπειλήν καὶ ἀγανάκτησιν ἀνθ' ὧν εἰς

ATERBDMΣΔ

10 παρέχειν BD παρέχεν M παρασχεῖν TER παρέχεσθαι A | 11 αἰτίαν
 οἱ ζῶντες ATER αἰτίαν ζῶντες M οἱ ζῶντες αἰτίαν BD | 13 οἶκους T¹BDMΣ
 οἶκους καὶ γενεὰς AER οἶκους καὶ πατριὰς καὶ γένος πᾶν Tr, Te getilgt

3 οὗτις AT¹BD οὐδεὶς T^cERM | 5 σύναξιν BDΣ σύνοψιν ATERM

826 ἡμῶς ὑπερβαλλόντως ἐνεδείξαντο, τὴν εὐμενῇ καὶ φαιδρᾷ τῆς αὐτοῦ περὶ ἡμᾶς προνοίας αὐθις ἡμῖν αὐγὴν ἀπεδίδου, ὥς ἐν βαθεῖ σκοτῶ παραδοξότατα φῶς ἡμῖν ἐξ αὐτοῦ καταλάμπων εὐρήνης ἐκφανέ-
 15 τε τοῖς πᾶσιν καθιστὰς θεὸν αὐτὸν τῶν καθ' ἡμᾶς ἐπίσκοπον διὰ παντὸς γεγονέναι πραγμάτων, μαστίζοντα μὲν καὶ διὰ τῶν περιστάσεων κατὰ καιρὸν ἐπιστρέφοντα τὸν αὐτοῦ λαὸν πάλιν τ' αὐτὸ μετὰ τὴν αὐτάρκη παιδείαν ἴλεω καὶ εὐμενῇ τοῖς εἰς αὐτὸν τὰς ἐλπίδας ἔχουσιν ἀναφαινόμενον.

20 Οὕτω δὴ τα Κωνσταντίνου, ὃν βασιλέα ἐκ βασιλέως εὐσεβῆ τε ἐξ ὁ 9 1 εὐσεβεστάτου καὶ πάντα σωφρονεστάτου γεγονέναι προειρήκαμεν, πρὸς τοῦ παμβασιλέως θεοῦ τε τῶν ὅλων καὶ σωτῆρος κατὰ τῶν δυσσεβεστάτων τυράννων ἀνεγχερόμενον πολέμον τε νόμῳ παρα-
 828 ταξαμένον, θεοῦ συμμαχοῦντος αὐτῷ παραδοξότατα, πίπτει μὲν ἐπὶ

828 Ρώμης ὑπὸ Κωνσταντίνου Μαξέντιος, ὃ δ' ἐπ' ἀνατολῆς οὐ πολὺν ἐπιζήσας ἐκείνῳ χρόνον, αἰσχίστῳ καὶ αὐτὸς ὑπὸ Λικίννιον οὐπω
 2 μανέντα τότε καταστρέφει θανάτῳ. πρότερός γε μὴν ὁ καὶ τιμῇ 2 καὶ τάξει τῆς βασιλείας πρῶτος Κωνσταντίνος τῶν ἐπὶ Ρώμης
 5 κατατυραννουμένων φειδῶ λαβὼν, θεὸν τὸν οὐράνιον τόν τε τοῦ-
 του λόγον, αὐτὸν δὴ τὸν πάντων σωτῆρα Ἰησοῦν Χριστόν, σύμμαχον
 δι' εὐχῶν ἐπικαλεσάμενος, πρόεισιν πανστρατιᾷ, Ῥωμαίοις τὰ τῆς ἐκ
 3 προγόνων ἐλευθερίας προμνύμενος. Μαξεντίου δὴτα μᾶλλον ταῖς 3 κατὰ
 10 10 προελθεῖν γε μὴν, οὐδ' ὅσον πυλῶν τοῦ ἄστεος ἐπιτολμῶντος, ὅπλι-
 τῶν δ' ἀνηρίθμῳ πλήθει καὶ στρατοπέδων λόχοις μυρίοις πάντα
 τόπον καὶ χώραν καὶ πόλιν, ὅση τις ἐν κύκλῳ τῆς Ῥωμαίων καὶ

22—24 πρὸς—αὐτῷ BDMΣ Λικιννίου τε τοῦ μετ' αὐτόν, συνέσει καὶ εὐ-
 σεβείαι τιμημένων [τετιμημένον Re], πρὸς—σωτῆρος δύο θεοφιλῶν κατὰ τῶν
 δύο δυσσεβεστάτων τυράννων ἀνεγχερόμενον πολέμον τε νόμῳ παραταξαμένον,
 θεοῦ συμμαχοῦντος αὐτοῖς ATER nach der früheren Ausgabe

2/3 οὐπω μανέντα τότε Zusatz der letzten Ausgabe

16—18 vgl. Prov. 3, 11. 12 = Hebr. 12, 5. 6 — 20/21 776, 9—778, 2
 = 796, 19—797, 8

4—S. 832, 14 vgl. Vit. Const. 24, 14—26, 26

ATERBDMΣΔ

13 αὐγὴν ATER αὐτὴν BDMΣ | 14 ἡμῖν ATERΣ > BDM | 20 δὴτα
 BD δὴτα M δὴ ATER | 22 τε ABDM > TER

1 κωνσταντίνου BDM κωνσταντίνου ATER | 2/3 λικίννιον—μανέντα
 T¹ER¹BDM λικιννίου—μανέντος AT¹Re | 5 9ῥ T durch Rasur, ERBDMΣ 9ῥ
 9ῥ A vor 9ῥ drei radirte Buchstaben T¹

- 828 Ἰταλίας ἀπάσης ὑπ' αὐτῷ δεδούλωτο, φραξαμένον, ὃ τῆς ἐκ θεοῦ
 σνμμαχίας ἀνημμένος βασιλεὺς ἐπιὼν πρώτῃ καὶ δευτέρῃ καὶ τρίτῃ
 15 τοῦ τυράννου παρατάξει εὖ μάλα τε πάσας ἐλών, πρόεισιν ἐπὶ
 πλείστον ὅσον τῆς Ἰταλίας ἤδη τε αὐτῆς Ῥώμης ἄγχιστα ἦν· εἰδ' 4
 ὡς μὴ τοῦ τυράννου χάριν Ῥωμαίοις πολεμεῖν ἀναγκάζοιτο, θεὸς
 αὐτὸς δεσμοῖς τισιν ὥσπερ τὸν τυράννον πορρωτάτω πυλῶν ἐξέλκει
 καὶ τὰ πάλαι δὴ κατὰ ἀσεβῶν ὡς ἐν μύθον λόγῳ παρὰ τοῖς πλεί-
 20 στοις ἀπιστούμενα, πιστά γε μὴν πιστοῖς ἐν ἱεραῖς βίβλοις ἐστηλι-
 τευμένα, αὐτῇ ἐναργείᾳ πᾶσιν ἀπλῶς εἰπεῖν, πιστοῖς καὶ ἀπίστοις,
 ὁφθαλμοῖς τὰ παράδοξα παρειληφόσιν, ἐπιστώσατο. ὥσπερ γοῦν 5
 ἐπ' αὐτοῦ Μωσέως καὶ τοῦ πάλαι θεοσεβοῦς Ἑβραίων γένους ἄρ-
 ματα Φαραὼ καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ ἔρριπεν εἰς θάλασσαν,
 25 ἐπιλέκτους ἀναβάτας τριστάτας· κατεπόθησαν ἐν θαλάσσῃ
 830 ἐρυθρᾷ, πόντος ἐκάλυψεν αὐτούς, κατὰ τὰ αὐτὰ δὴ καὶ Μαξέν-
 τιος οἱ τε ἄμφ' αὐτὸν ὀπλῖται καὶ δορυφόροι ἔδυσαν εἰς βυθὸν
 ὡς εἰ λίθος, ὀπηρῖκα νῶτα δοὺς τῇ ἐκ θεοῦ μετὰ Κωνσταντίνου
 δυνάμει, τὸν πρὸ τῆς πορείας διήει ποταμόν, ὃν αὐτὸς σκάψειν
 5 ζεύξας καὶ εὖ μάλα γεφυρώσας μηχανὴν ὀλέθρου καθ' ἑαυτοῦ συν-
 εστήσατο· ἐφ' ᾧ ἦν εἰπεῖν λάκκον ὥρυξεν καὶ ἀνέσκαψεν αὐ- 6
 τόν, καὶ ἐμπεσεῖται εἰς βόθρον ὃν εἰργάσατο. ἐπιστρέφει ὁ
 πόντος αὐτοῦ εἰς κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ κορυφὴν αὐτοῦ ἡ
 ἀδικία αὐτοῦ καταβήσεται. ταύτῃ δῆτα τοῦ ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ 7
 10 ζεύγματος διαλυθέντος, ὑφίξάνει μὲν ἡ διάβασις, χωρεῖ δ' ἀθρόως
 αὐτὰνδρα κατὰ τοῦ βυθοῦ τὰ σκάφη, καὶ αὐτὸς γε πρῶτος ὁ δυσσε-
 βέστατος, εἶτα δὲ καὶ οἱ ἄμφ' αὐτὸν ὑπασπισταί, ἧ τὰ θεῖα προανα-
 φωνεῖ λόγια, ἔδυσαν ὡς εἰ μόλιβδος ἐν ὕδατι σφοδρῶ· ὥστε 8
 εἰκότως εἰ μὴ λόγοις, ἔργοις δ' οὖν ὁμοίως τοῖς ἀμφὶ τὸν μέγαν
 15 θεράποντα Μωυσέα τοὺς παρὰ θεοῦ τὴν νίκην ἀραμένους αὐτὰ δὴ
 τὰ κατὰ τοῦ πάλαι δυσσεβοῦς τυράννου ὥδέ πως ἂν ὑμνεῖν καὶ
 λέγειν ἥσσωμεν τῷ κυρίῳ, ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται. Ἰππον

23—S. 830, 1 Exod. 15, 4. 5

2/3 Exod. 15, 5 — 6—9 Psalm 7, 16. 17 — 13 Exod. 15, 10 — 17—19
 Exod. 15, 1. 2

ATERBDMΣΑ

13 αὐτῶν Σ | 21 ἐναργεία πᾶσιν ATcER ἐναργία πᾶσιν T¹ ἐναργῇ
 ἅπασιν M ἐνεργεία πᾶσιν BDΣ (αὐταῖς) ἐνεργείαις ἅπασιν Vit. Const. 25, 3 HSS

22 γ' οὖν TcERBDM Vit. Const. 25, 5 οὖν AT¹

6 ἦν BDM Vit. Const. 25, 15 ἂν ἦν TER ἂν A | 15 τοῖς—ἀραμένοις Σ |
 9ῶ TcRBDMΣ 9ῶ AT¹E | 15/16 δῆτα TERM | 16 ἂν ὑμνεῖν Σ (εἰκότως
 ἂν) ἀννυεῖν Vit. Const. 25, 23—26 ἀννυεῖν II

830 καὶ ἀναβάτην ἔρριπεν εἰς θάλασσαν· βοηθὸς καὶ σκεπαστῆς
 μου κύριος, ἐγένετό μοι εἰς σωτηρίαν καὶ τίς ὁμοίός σοι ἐν
 20 θεοῖς, κύριε, τίς ὁμοίός σοι; δεδοξασμένος ἐν ἁγίοις, θαν-
 μαστός ἐν δόξαις, ποιῶν τέρατα. ταῦτα καὶ ὅσα τούτοις 9
 ἀδελφά τε καὶ ἐμφορῇ Κωνσταντῖνος τῷ πανηγυρόντι καὶ τῆς νίκης
 αἰτίῳ θεῷ αὐτοῖς ἔργοις ἀννυμήσας, ἐπὶ Ῥώμης μετ' ἐπινικίων εἰσή-
 λανθεν, πάντων ἀθρόως αὐτὸν ἅμα κομιδῇ νηπίοις καὶ γυναιξίν
 25 τῶν τε ἀπὸ τῆς συγκλήτου βουλῆς καὶ τῶν ἄλλως διασημοτάτων
 832 σὺν παντὶ δῆμῳ Ῥωμαίων φαιδροῖς ὁμμασιν αὐταῖς ψυχαῖς οἷα λυ-
 τρωτὴν σωτήρά τε καὶ εὐεργέτην μετ' εὐφημιῶν καὶ ἀπλήστον χαρὰς
 ὑποδεχομένον· ὁ δ' ὥσπερ ἔμφυτον τὴν εἰς θεὸν εὐσέβειαν κεκτη- 10
 μένος, μηδ' ὅλως ἐπὶ ταῖς βοαῖς ὑποσαλευόμενος μηδ' ἐπαιρόμενος
 5 τοῖς ἐπαίνοις, εὖ μάλα τῆς ἐκ θεοῦ σννησθημένος βοηθείας, αὐτίκα
 τοῦ σωτήριον τρόπαιον πάθους ὑπὸ χεῖρα ἰδίας εἰκόνης ἀνατεθῆναι
 προστάττει, καὶ δὴ τὸ σωτήριον σημεῖον ἐπὶ τῇ δεξιᾷ κατέχοντα
 αὐτὸν ἐν τῷ μάλιστα τῶν ἐπὶ Ῥώμης δεδημοσιευμένῳ τόπῳ στή-
 σαντας αὐτὴν δὴ ταύτην προγραφὴν ἐντάξαι ῥήμασιν αὐτοῖς τῇ Ῥω-
 10 μαίων ἐγκελεύεται φωνῇ· «τούτῳ τῷ σωτηριώδει σημείῳ, τῷ ἀλη- 11
 θεῖ ἐλέγχῳ τῆς ἀνδρείας τὴν πόλιν ὑμῶν ἀπὸ ζυγοῦ τοῦ τυράννου
 διασωθεῖσαν ἡλευθέρωσα, ἔτι μὲν καὶ τὴν σύγκλητον καὶ τὸν δῆμον
 Ῥωμαίων τῇ ἀρχαίᾳ ἐπιφανείᾳ καὶ λαμπρότητι ἡλευθέρωσας ἀπο-
 κατέστησα. καὶ δὴ ἐπὶ τούτοις αὐτός τε Κωνσταντῖνος καὶ σὺν 12
 15 αὐτῷ Λικίννιος, οὕτω τότε ἐφ' ἣν ὕστερον ἐκπέτωκεν μανίαν τὴν
 διάνοιαν ἐκτραπείς, θεὸν τὸν τῶν ἀγαθῶν ἀπάντων αὐτοῖς αἰτίον
 εὐμενίσαντες, ἅμφοι μὲν βουλῇ καὶ γνώμῃ νόμον ὑπὲρ Χριστιανῶν
 τελεώτατον πληρέστατον διατυπῶνται, καὶ τῶν πεπραγμένων εἰς

15 Λικίννιος BDMΣΑ βασιλεὺς Λικίννιος ATER nach der früheren Ausgabe
 — 15/16 οὕτω — ἐκτραπείς Zusatz der letzten Ausgabe

19—21 Exod. 15, 11

ATERBDMΣΑ

21 ταῦτα TERBDM ταῦτά τε A, Vit. Const. 26, 3 wo aber τε καὶ ἐμφορῇ
 nach ἀδελφά fehlt | 25 ἄλλως TERBDM Vit. Const. 26, 7 ἄλλων A > Σ

5 σννησθημένος BDM Vit. Const. 26, 14 σνναισθόμενος ATER | 7 τὸ
 σωτήριον M τὸ σωτήριον τοῦ στανροῦ AER στανροῦ T¹BD τὸ στανροῦ Tr das
 Zeichen unserer Erlösung das ist aber das Kreuz Σ vgl. Vit. Const. 26, 16. 18

8 δεδημοσιευμένῳ ATER δεδημοσιευμένων BDM | 8,9 στήσαντας BDM Vit.
 Const. 26, 21 στήσαντες ATER | 9 προγραφὴν TcEBDM ἐπογραφὴν AT¹R

γραφὴν Vit. Const. 26, 22 | 10/11 ἀληθεῖ BDM Vit. Const. 26, 23 ἀληθινῷ ATER

| 13 ῥωμαίων ABDMΣ Vit. Const. 26, 25 > TER

- 832 αὐτοὺς ἐκ θεοῦ τὰ παράδοξα τὰ τε τῆς κατὰ τοῦ τυράννου νίκης
 20 καὶ τὸν νόμον αὐτὸν Μαξιμίνου, τῶν ἐπ' ἀνατολῆς ἔθνων ἔτι δυ-
 ναστεύοντι φιλίαν τε πρὸς αὐτοὺς ὑποχωρίζομένῳ, διαπέμπονται.
 ὃ δ' οἷα τύραννος περιαλγῆς ἐφ' οἷς ἔγνω, γεγεννημένος, εἶτα μὴ 13
 δοκεῖν ἑτέροις εἶξαι βουλόμενος μηδ' αὐτὸν παρεκθέσθαι τὸ κελευσθέν
 δέει τῶν προστεταχότων ὥς ἂν ἐξ ἰδίας αὐθεντίας τοῖς ὑπ' αὐτὸν
 834 ἡγεμόσιν τοῦτο πρῶτον ὑπὲρ Χριστιανῶν ἐπάναγκες διαχαράττει τὸ
 γράμμα, τὰ μηδέπω ποτὲ πρὸς αὐτοῦ πεπραγμένα ἐπιπλάστως αὐτὸς
 καθ' ἑαυτοῦ ψευδόμενος.

ΑΝΤΙΓΡΑΦΟΝ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΤΟΥ ΤΥΡΑΝΝΟΥ

- 5 Ἰόβιος Μαξιμίνος Σεβαστὸς Σαβίνου. καὶ παρὰ τῇ σῇ στυβαρό- 9a 1
 >τητι καὶ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις φανερὸν εἶναι πέποιθα τοὺς
 >δεσπότας ἡμῶν Διοκλητιανὸν καὶ Μαξιμιανόν, τοὺς ἡμετέρους πα-
 >τέρας, ἡνίκα συνείδον σχεδὸν ἅπαντας ἀνθρώπους καταλειφθείσης
 >τῆς τῶν θεῶν θρησκείας τῷ ἔθνει τῶν Χριστιανῶν ἑαυτοὺς συμμειχό-
 10 >τας, ὁρθῶς διατεταχέναι πάντας ἀνθρώπους τοὺς ἀπὸ τῆς τῶν
 >αὐτῶν θεῶν τῶν ἀθανάτων θρησκείας ἀναχωρήσαντας προδήλω
 >κολάσει καὶ τιμωρίᾳ εἰς τὴν θρησκείαν τῶν θεῶν ἀνακληθῆναι.
 >ἀλλ' ὅτε ἐγὼ εὐτυχῶς τὸ πρῶτον εἰς τὴν ἀνατολὴν παρεγενόμην 2
 >καὶ ἔγνω εἰς τινὰς τόπους πλείστον τῶν ἀνθρώπων τὰ δημόσια
 15 >ὠφελεῖν δυναμένους ὑπὸ τῶν δικαστῶν διὰ τὴν προειρημένην αἰ-
 >τίαν ἐξορίζεσθαι, ἐκάστῳ τῶν δικαστῶν ἐντολὰς δέδωκα ὥστε μη-
 >δένα τούτων τοῦ λοιποῦ προσφέρεισθαι τοῖς ἐπαρχιώταις ἀπηνῶς,
 >ἀλλὰ μᾶλλον κολακείᾳ καὶ προτροπαῖς πρὸς τὴν τῶν θεῶν θρη-
 >σκείαν αὐτοὺς ἀνακαλεῖν. τῆνικαῦτα οὖν, ὅτε ἀκολουθῶς τῇ κε- 3
 20 >λεύσει τῇ ἐμῇ ὑπὸ τῶν δικαστῶν ἐφυλάττετο τὰ προστεταγμένα,
 >συνέβαινεν μηδένα ἐκ τῶν τῆς ἀνατολῆς μερῶν μήτε ἐξόριστον
 >μήτε ἐνύβριστον γίνεσθαι, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκ τοῦ μὴ βαρέως κατ' αὐ-
 >τῶν τι γίνεσθαι εἰς τὴν τῶν θεῶν θρησκείαν ἀνακεκληθῆναι μετὰ 4
 >δὲ ταῦτα, ὅτε τῷ παρελθόντι ἐνιαυτῷ εὐτυχῶς ἐπέβην εἰς τὴν
 25 >Νικομήδειαν κάκει διετέλουν, παρεγένοντο πολῖται τῆς αὐτῆς πόλεως
 >πρὸς με ἅμα μετὰ τῶν ξοάνων τῶν θεῶν μειζόνως δεόμενοι ἵνα
 >παντὶ τρόπῳ τὸ τοιοῦτον ἔθνος μηδαμῶς ἐπιτρέποιτο ἐν τῇ αὐτῶν
 >πατρίδι οἰκεῖν. ἀλλ' ὅτε ἔγνω πλείστον τῆς αὐτῆς θρησκείας 5

ATERBDMΣΑ

20 τῶν ReBDM τῷ ATER¹ | 22 εἶτα AT¹BDM εἰς τὸ T^cER ὡς τὸ Tr
 4 τυράννον TERBDMΣ τυράννον μαξιμίνον, von² auf Rasur A¹ | 6 πε-
 ποιήκα Σ | 22 γίνεσθαι BDM γενέσθαι ATER | 23 τι T^cTrERBDM > AT¹

- 834 ἄνδρας ἐν αὐτοῖς τοῖς μέρεσιν οἰκεῖν, οὕτως αὐτοῖς τὰς ἀποκρίσεις
 30 ἁπένεμον ὅτι τῇ μὲν αἰτήσῃ αὐτῶν ἀσμένως χάριν ἔσχηκα, ἀλλ' οὐ
 παρὰ πάντων τοῦτο αἰτηθὲν κατεῖδον· εἰ μὲν οὖν τινες εἶεν τῇ
 836 αὐτῇ δεισιδαιμονία διαμένοντες, οὕτως ἕνα ἕκαστον ἐν τῇ ἰδίᾳ
 προαιρέσει τὴν βούλησιν ἔχειν καὶ εἰ βούλονται, τὴν τῶν θεῶν
 θρησκείαν ἐπιγινώσκειν. ὅμως καὶ τοῖς τῆς αὐτῆς πόλεως Νικο- 6
 μηδεῦσιν καὶ ταῖς λοιπαῖς πόλεσιν, αἱ καὶ αὐταὶ εἰς τοσοῦτον τὴν
 5 ὁμοίαν αἰτησὶν περισπονδύσας πρὸς με πεποιθήσασιν, δηλονότι ἵνα
 μηδεὶς τῶν Χριστιανῶν ταῖς πόλεσιν ἐνοικίῃ, ἀνάγκην ἔσχον
 προσφιλῶς ἀποκρίνασθαι, ὅτι δὴ αὐτὸ τοῦτο καὶ οἱ ἀρχαῖοι αὐτο-
 κράτορες πάντες διεφύλαξαν καὶ αὐτοῖς τοῖς θεοῖς, δι' οὓς πάντες
 ἄνθρωποι καὶ αὐτῇ ἢ τῶν δημοσίων διοίκησις συνίσταται, ἥρπεν
 10 οὖν ὥστε τὴν τοσαύτην αἰτησὶν, ἣν ὑπὲρ τῆς θρησκείας τοῦ θείου
 αὐτῶν ἀναφέρονσιν, βεβαιώσασιν. τοιγαροῦν εἰ καὶ τὰ μάλιστα καὶ 7
 τῇ σὴ καθοσιώσῃ πρὸς τοῦτον τοῦ χρόνου διὰ γραμμάτων ἐπέσταλ-
 ται καὶ δι' ἐντολῶν ὁμοίως κεκένυται ἵνα μὴ κατὰ τῶν ἐπαρχιω-
 τῶν τὸ τοιοῦτον ἔθος διαφυλάξαι ἐπιμεληθέντων μηδὲν τραχέως,
 15 ἀλλὰ ἀνεξικακῶς καὶ συμμέτρως συμπεριφέρωντο αὐτοῖς, ὅμως ἵνα
 μήτε ὑπὸ τῶν βενεφικιστῶν μήτε ὑπ' ἄλλων τῶν τυχόντων ὕβρεις
 μήτε σεισμὸν ὑπομένοιν, ἀκόλουθον ἐνόμισα καὶ τοῦτοῖς τοῖς
 γραμμασὶν τὴν σὴν στιβαρότητα ὑπομνήσαι ὅπως ταῖς κολακείαις
 καὶ ταῖς προτροπαῖς μᾶλλον τὴν τῶν θεῶν ἐπιμέλειαν τοὺς ἡμε-
 20 τέρους ἐπαρχιώτας ποιήσας ἐπιγινώσκειν· ὅθεν εἰ τις τῇ αὐτοῦ 8
 προαιρέσει τὴν θρησκείαν τῶν θεῶν ἐπιγνωστέον προσλάβοι, τού-
 τος ὑποδέχεσθαι προσήκει· εἰ δέ τινες τῇ ἰδίᾳ θρησκείᾳ ἀκολου-
 θεῖν βούλονται, ἐν τῇ αὐτῶν ἐξουσίᾳ καταλείποις. διόπερ ἡ σὴ 9
 καθοσιώσις τὸ ἐπιτραπέν σοι διαφυλάττειν ὀφείλει, καὶ μηδὲν
 25 ἐξουσία δοθῇ ὥστε τοὺς ἡμετέρους ἐπαρχιώτας ὕβρεις καὶ σεισμοῖς
 ἐπιτρεῖν, ὅποτε, ὅσπερ προγέγραπται, ταῖς προτροπαῖς μᾶλλον
 καὶ ταῖς κολακείαις πρὸς τὴν τῶν θεῶν θρησκείαν τοὺς ἡμετέρους
 ἐπαρχιώτας προσήκει ἀνακαλεῖν. ἵνα δὲ αὕτη ἡμῶν ἢ κέλευσις εἰς
 838 γινῶσιν πάντων τῶν ἐπαρχιωτῶν τῶν ἡμετέρων ἔλθῃ, διατάγματι
 ὑπὸ σοῦ προτεθέντι τὸ κεκελευσμένον ὀφείλεις δηλῶσαι.

ATERBDMΣΔ

30 ἁπένεμον M ἁπένεμον ATERBD

10 οὖν falscher Zusatz | 14 ἔθος T durch Kasur, ERMΣ ἔθνος AT¹BD
 nach τραχέως fehlt etwas | 16 βενεφικιστῶν BDMΣ βενεφικιστῶν AT¹TrR
 βενεφικιστῶν TeE | 21 ἐπιγνωστέον AT¹BDM ἐπιγνωστέον TeER | 22 ὑπο-
 δέχεσθαι BDM ὑποδέξασθαι ATER | 23 καταλείποις TeE, B corr., DM κατα-
 λείποις AT¹RB¹

- 838 τὰυθ' ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ἐκβεβιασμένος, ἀλλ' οὐ κατὰ γνώμην 10
τὴν αὐτοῦ διακελευσάμενος, οὐδέτ' ἀληθῆς οὐδ' ἀξιόπιστος παρὰ
5 τοῖς πᾶσιν ἦν τῆς πρόσθεν ἡδὴ μετὰ τὴν ὁμοίαν συγχώρησιν πα-
λιμβόλου καὶ διεψευσμένης αὐτοῦ γνώμης ἕνεκα. οὐκὼν ἐτόλμα 11
τις τῶν ἡμετέρων σύνοδον συγκροτεῖν οὐδ' ἐαυτὸν ἐν φανερῷ κατα-
στήσασθαι, ὅτι μὴδὲ τοῦτ' ἠθέλεν αὐτῷ τὸ γράμμα, αὐτὸ μόνον τὸ
ἀνεπηρέαστον ἡμῖν ἐπιτρέπον φυλάττεσθαι, οὐ μὴν συνόδους ἐπι-
10 κελεύον ποιεῖσθαι οὐδ' οἴκους ἐκκλησιῶν οἰκοδομεῖν οὐδ' ἄλλο τι
τῶν ἡμῖν συνήθων διαπράττεσθαι. καίτοι γε ταῦθ' οἱ τῆς εἰρήνης 12
καὶ εὐσεβείας προήγοροι αὐτῷ τε ἐπιτρέπειν ἐπεστάλκεσαν καὶ τοῖς
ὑπ' αὐτοὺς ἀπασιν διὰ προγραμμάτων καὶ νόμων συγκεχωρήκεσαν
οὐ μὴν ὁ δυσσεβέστατός γε ταύτῃ ἐνδοῦναι προήγορητο, εἰ μὴ ὅτε
15 πρὸς τῆς θείας συνελαθεῖς δίκης ὑστατόν γε ἄκων ἐπὶ τοῦτ'
ἤχθη. ἐκπεριῆλθεν δ' αὐτὸν τοιαύτη τις αἰτία. τὸ μέγεθος τῆς 10 1
οὐ κατ' ἀξίαν ἐπιτραπείσης ἡγεμονίας αὐτῷ μὴ οἷός τε φέρειν, ἀλλὰ
δι' ἀπειρίαν σόφρονος καὶ βασιλικῷ λογισμοῦ ἀπειροκάλως τοῖς
πράγμασιν ἐγχειρῶν ἐπὶ πᾶσιν τε ὑπερηφανίας μεγαλαυχία τὴν ψυ-
20 χὴν ἀλόγως ἀρθεῖς, ἡδὴ καὶ κατὰ τῶν τῆς βασιλείας κοινωνῶν, τὰ
πάντα αὐτοῦ προφερόντων γένει καὶ τροφῇ καὶ παιδείᾳ ἀξιωματί-
τε καὶ συνέσει καὶ τῷ γε πάντων κορυφαιοτάτῳ, σφροδύνῃ καὶ
τῇ περὶ τὸν ἀληθῆ θεὸν εὐσεβείᾳ, τολμᾷ ὥρμητο θρασύνεσθαι καὶ
πρῶτον ἐαυτὸν ταῖς τιμαῖς ἀναγορεύειν. ἐπιτείνας δ' εἰς ἀπό- 2
25 νοίαν τὰ τῆς μαρίας, συνθήκας ἅς πρὸς Λικίννιον πεποίητο, παρα-
σπονδήσας, πόλεμον ἄσπονδον αἰρεται· εἰτ' ἐν βραχεὶ τὰ πάντα
κικήσας πᾶσάν τε πόλιν ἐκταράξας καὶ πᾶν στρατόπεδον, μυριάδων
840 τὸ πλῆθος ἀνηρίθμων, συναγαγὼν, ἔξιειν εἰς μάχην αὐτῷ παραταξά-
μενος, δαιμόνων ἐλπίσιν, ὧν δὴ ὄρετο θεῶν, καὶ ταῖς τῶν ὀπλιτῶν
μυριάσιν τὴν ψυχὴν ἐπηρμένος, καὶ δὴ συμβαλὼν εἰς χεῖρας, ἔρημος τῆς 3
ἐκ θεοῦ καθίσταται ἐπισκοπῆς, τῆς νίκης ἕξ αὐτοῦ τοῦ πάντων ἐνός

12 nach προήγοροι [BDMΣA] fügen ATER aus der früheren Ausgabe hinzu
Κωνσταντῖνος καὶ Λικίννιος

840, 4 vor τῆς νίκης [BDMΣA] ist aus der früheren Ausgabe Λικιννίῳ
[ARc λικιννίῳ T¹E λικιννίῳ δὲ Tr] eingeschaltet

840, 1—4 vgl. Vit. Const. 35, 8—10

ATERBDMΣA

11 ἡμῖν συνήθων BDM συνήθων ἡμῖν ATER | 14 γε BDM > ATER
15 γε ABDM > TER | 17 μὴ BDMΣ μὴδ' TER μὴκ' A | 19 πᾶσιν
RMΣ πάσῃ ATEBD | 21 προφερόντων BD προσφερόντων M διαφερόντων
ATER | 22 τε ATER γε BD > M

840 καὶ μόνου θεοῦ τῷ τότε κρατοῦντι προταρενθείσης. ἀπόλλυσι 4
 6 δὴ πρῶτον τὸ ἐφ' ᾧ πεποίθει ὀπλιτικόν, τῶν τε ἀμφ' αὐτὸν
 δορυφόρων γυνὸν καὶ πάντων ἔρημον αὐτὸν καταλελοιπότην τῷ
 τε κρατοῦντι προσπεφρυγότεν, ὑπεκδὸς ὁ δεῖλαιος ὡς τάχιστα
 10 ἀνάνδρως ὑποδύνει τὸ πλῆθος κἄπειτα διαδιδράσκει κρυπταζόμενός
 τε ἀνὰ τοὺς ἀγρούς καὶ τὰς κόμας μόλις τῶν πολεμίων τὰς χεῖρας,
 τὰ τῆς σωτηρίας αὐτῷ προμνόμενος, διέξεισιν, ἔργοις αὐτοῖς εὖ
 μάλα πιστοὺς καὶ ἀληθεῖς τοὺς θεῖους ἀποφήνας χρησμούς, ἐν οἷς
 εἰρηται οὐ σφύζεται βασιλεὺς διὰ πολλὴν δύναμιν, καὶ γίγας 5
 15 οὐ σωθήσεται ἐν πλήθει ἰσχύος αὐτοῦ· ψευδὴς ἵππος εἰς
 σωτηρίαν, ἐν δὲ πλήθει δυνάμεως αὐτοῦ οὐ σωθήσεται.
 ἰδὸν οἱ ὀφθαλμοὶ κυρίου ἐπὶ τοὺς φοβονμένους αὐτόν, τοὺς
 ἐλπίζοντας ἐπὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ, ὀύσασθαι ἐκ θανάτου τὰς
 ψυχὰς αὐτῶν. οὕτω δὴτα αἰσχύνῃς ἔμπλεως ὁ τύραννος ἐπὶ 6
 20 τὰ καθ' ἑαυτὸν ἐλθὼν μέρη, πρῶτα μὲν ἐμμανεῖ θυμῷ πολλοὺς
 ἱερεῖς καὶ προφῆτας τῶν πάλαι θαυματούμενων αὐτῷ θεῶν, ὧν δὴ
 τοῖς χρησμοῖς ἀναρριπισθεὶς τὸν πόλεμον ἤρατο, ὡς ἂν γόητας καὶ
 ἀπατεῶνας καὶ ἐπὶ πᾶσιν προδότας τῆς αὐτοῦ γενομένους σωτηρίας
 842 ἀναιρεῖ· εἰτα δὲ δοὺς δόξαν τῷ Χριστιανῶν θεῷ νόμον τε τὸν ὑπὲρ
 ἑλευθερίας αὐτῶν τελεώτατα καὶ πληρέστατα διαταξάμενος, δυσθανα-
 τήσας ἀντίκα μηδεμιᾶς αὐτῷ χρόνον δοθείσης προθεσμίας τελευτᾷ
 τὸν βίον. ὁ δὲ καταπεμφθεὶς ὑπ' αὐτοῦ νόμος τοιοῦτος ἦν

5 ANTIΓΡΑΦΟΝ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ ΤΗΣ ΤΟΥ ΤΥΡΑΝΝΟΥ ΥΠΕΡ
 ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΣ ΕΚ ΡΩΜΑΙΚΗΣ ΓΛΩΤΤΗΣ ΕΙΣ
 ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΜΕΤΑΛΗΦΘΕΙΣΗΣ

Ἀυτοκράτωρ Καῖσαρ Γάιος Οὐαλέριος Μαξιμίνος, Γερμανικός, 7
 Σαρματικός, εὐσεβὴς εὐτυχὴς ἀνίκητος Σεβαστός. κατὰ πάντα τρό-

840, 5 τῷ — κρατοῦντι [ΠΣ] Correctur der letzten Ausgabe für *Δικαννίου*

8—12 vgl. Vit. Const. 35, 11—14 — 14—19 Psalm 32, 16—19

ΑΤΕΡΒΔΜΣΑ

7/8 τῷ τε κρατοῦντι M καὶ τῷ κρατοῦντι BD und .. zu dem der die Macht inne

hatte Σ fortioribus A τῷ τότε κρατοῦντι TER καὶ τῷ τότε κρατοῦντι A

10 ὑποδύνει ΑΤ'ΤrBDΣ vgl. Vit. Const. 35, 12 ἀποθέμενος ὑποδύνει TcERM

12 προμνόμενος ΤΕΡΒΔΜ προνοούμενος A | 20 πρῶτα ΒΔΜ πρῶτον ΑΤΕΡ

22 ἀναρριπισθεὶς ΑΤΕΡΜΣ ἀναπεισθεὶς BD confisus A

1 δὲ ΒΔΜ δὴ ΑΤΕΡ | δοὺς ΑΤ'RBΔΣΑ τοῦτο TcEM | χριστιανῶν

ΤΕΡΔΜ τῶν χριστιανῶν AB | 5—7 ἀντίγραφον — μεταληφθείσης > Σ

6/7 εἰς τὴν ἐλλάδα ABD > ΤΕΡΜ

- 842 >πον ἡμᾶς διηνεκῶς τῶν ἐπαρχιωτῶν τῶν ἡμετέρων τοῦ χρησίμου
 11 >προνοεῖσθαι καὶ ταῦτα αὐτοῖς βούλεσθαι παρέχειν, οἷς τὰ λυσιτελεῖ
 >πάντων μάλιστα κατορθοῦνται καὶ ὅσα τῆς λυσιτελείας καὶ τῆς
 >χρησιμότητος ἐστὶν τῆς κοινῆς αὐτῶν καὶ ὅποια πρὸς τὴν δημοσίαν
 >λυσιτέλειαν ἀρμόζει καὶ ταῖς ἐκάστων διανοαῖς προσφιλεῖ τυγχάνει,
 15 >οὐδένα ἄγροεῖν, ἀλλ' ἕκαστον ἀνατρέχειν ἐπ' αὐτὸ τὸ γινόμενον
 >γινώσκειν τε ἕκαστον τῶν ἀνθρώπων καὶ ἔχειν ἐν ἑαυτῷ δῆλον
 >εἶναι πιστεύομεν. ὁπότε τοίνυν πρὸ τούτου δῆλον γέγονεν τῇ 8
 >γνώσει τῇ ἡμετέρᾳ ἐκ ταύτης τῆς προφάσεως ἐξ ἧς κεκελευσμένον
 >ἦν ὑπὸ τῶν θειοτάτων Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ, τῶν γονέων
 20 >τῶν ἡμετέρων, τὰς συνόδους τῶν Χριστιανῶν ἐξηρησθαι, πολλοὺς
 >σεισμούς καὶ ἀποστερήσεις ὑπὸ τῶν ὀφφικιαλίων γεγενῆσθαι, καὶ εἰς
 >τοῦπιόν δὲ τοῦτο προχωρεῖν κατὰ τῶν ἐπαρχιωτῶν τῶν ἡμετέρων,
 >ὧν μάλιστα πρόνοιαν τὴν προσήκουσαν γίνεσθαι σπουδάζομεν, τῶν
 >οὐσιῶν τῶν ἰδίων αὐτῶν κατατριβομένων, δοθέντων γραμμάτων
 25 >πρὸς τοὺς ἡγεμόνας ἐκάστης ἐπαρχίας τῷ παρελθόντι ἐνιαυτῷ
 >ἐνομοθετήσαμεν ἵν' εἴ τις βούλοιτο τῷ τοιούτῳ ἔθῃ ἢ τῇ αὐτῇ
 >φυλακῇ τῆς θρησκείας ἔπεσθαι, τοῦτον ἀνεμποδίστως ἔχεσθαι τῆς
 >προθέσεως τῆς ἑαυτοῦ καὶ ὑπὸ μηδενὸς ἐμποδιζέσθαι μηδὲ κω-
 844 >λύεσθαι καὶ εἶναι αὐτοῖς εὐχέρειαν δίχα τινὸς φόβου καὶ ὑποψίας 9
 >τοῦθ' ὅπερ ἐκάστῳ ἀρέσκει, ποιεῖν. πλὴν οὐδὲ νῦν λαθεῖν ἡμᾶς 9
 >ἐδυνήθη ὅτι τινὲς τῶν δικαστῶν παρενεθυμοῦντο τὰς ἡμετέρας
 >κελεύσεις καὶ διστάζειν τοὺς ἡμετέρους ἀνθρώπους περὶ τὰ προστάγ-
 5 >ματα τὰ ἡμέτερα παρεσκεύασαν καὶ ὀκνηρότερον προσιέναι ταύταις
 >ταῖς θρησκειαῖς αἷς ἦν ἀρεστὸν αὐτοῖς, ἐποίησαν. ἵνα τοίνυν εἰς τὸ 10
 >ἐξῆς πᾶσα ὑποψία ἢ ἀμφιβολία τοῦ φόβου περαιορηθῇ, τοῦτο τὸ διά-
 >ταγμα προτεθῆναι ἐνομοθετήσαμεν, ἵνα πᾶσιν δῆλον γένηται ἐξεῖναι
 >τούτοις οὔτινες ταύτην τὴν αἴρεσιν καὶ τὴν θρησκείαν μετιέναι
 10 >βούλονται, ἐκ ταύτης τῆς δωρεᾶς τῆς ἡμετέρας, καθὼς ἕκαστος

ATERBDMΣΔ

15 οὐδένα AT^rRBD οὐδὲν T¹EM | man verlangt δε ἂν ἀνατρέχει |
 αὐτὸ Tr^rBDMΣ αὐτῷ AE, T¹Te unleserlich | 16 ἕκαστον τῶν ἀνθρώπων
 Doublette | ἐν AT^rE > BDM | 16/17 δῆλον εἶναι falscher Pleonasmus |
 26 εἴ BDM ἐάν AT^rE | ἔθει AT^rERMΣ ἔθρει BD^Δ | αὐτῇ] τοιαύτη BΣ
 | 27 τῆς¹ BDMΣ τῆς αὐτῆς AT^rE

1 δίχα BD [διά M ἄνευ AT^rE | 3 παρενεθυμοῦντο ABD παρ' ἐν ἐτί-
 θεντο EM παρ' οὐδὲν ἐτίθεντο Tr auf Rasur, R | 6 ἀρεστὸν AT^rERMΣ ἄριστον
 BDM | 7 ἢ ἀμφιβολία ERMΣ^Δ ἀμφιβολίας AT¹BD καὶ ἀμφιβολία Tr, Te un-
 leserlich | 8 προστεθῆναι Σ

- 844 >βούλεται ἢ ἡδέα αὐτῷ ἐστίν, οὕτως προσιέναι τῇ θρησκείᾳ ταύτῃ
 >ἢν ἐξ ἔθνους θρησκεύειν εἴλετο. καὶ τὰ κυριακὰ δὲ τὰ οἰκεῖα ὅπως
 >κατασκευάζουσιν, συγκεχώρηται. ἵνα μέντοι καὶ μείζων γένηται ἢ 11
 >ἡμετέρα δωρεά, καὶ τοῦτο νομοθετῆσαι κατηξιώσαμεν ἵνα εἴ τις
 15 >οἰκίαι καὶ χωρία <ᾶ> τοῦ δικαίου τοῦ τῶν Χριστιανῶν πρὸ τούτου
 >ἐτύγχανον ὄντα, ἐκ τῆς κελεύσεως τῶν γονέων τῶν ἡμετέρων εἰς
 >τὸ δίκαιον μετέπεσεν τοῦ φόβου ἢ ὑπὸ τινος κατελήφθη πόλεως,
 >εἴτε διάπρασις τούτων γένηται εἴτε εἰς χάρισμα δέδοται τινι,
 >ταῦτα πάντα εἰς τὸ ἀρχαῖον δίκαιον τῶν Χριστιανῶν ἀνακληθῆναι
 20 >ἐκελεύσαμεν, ἵνα καὶ ἐν τούτῳ τῆς ἡμετέρας εὐσεβείας καὶ τῆς προ-
 >νοίας αἰσθησιν πάντες λάβωσιν.

αὗται τοῦ τυράννου φωναί, οὐδ' ὅλον ἐνιαυτὸν τῶν κατὰ 12
 Χριστιανῶν ἐν στήλαις ἀνατεθειμένων αὐτῷ διαταγμάτων ὑστερή-
 σασαι, καὶ παρ' ᾧ γε μικρῷ πρόσθεν δυσσεβεῖς ἐδοκοῦμεν καὶ ἄθεοι
 846 καὶ παντὸς ὀλεθροῦ τοῦ βίου, ὡς μὴ ὅτι γε πόλιν, ἀλλ' οὐδὲ χώραν
 οὐδ' ἐρημίαν οἰκεῖν ἐπιτρέπεσθαι, παρὰ τούτῳ διατάξεις ὑπὲρ
 Χριστιανῶν καὶ νομοθεσίαι συνετάττοντο, καὶ οἱ πρὸ βραχέος πρὶν
 καὶ σιδήρῳ θηρίων τε καὶ οἰωνῶν βορᾷ πρὸ ὀφθαλμῶν αὐτοῦ
 5 διαφθειρόμενοι καὶ πᾶν εἶδος κολάσεως καὶ τιμωρίας ἀπαλλαγῆς τε
 βίου οἰκτρότατα ὡς ἂν ἄθεοι καὶ δυσσεβεῖς ὑπομένοντες, οὗτοι νῦν
 πρὸς τοῦ αὐτοῦ καὶ θρησκεύειν ὁμολογοῦνται θρησκείαν καὶ ἐπι-
 σκευάζειν κυριακὰ ἐπιτρέπονται, καὶ δικάων τινῶν αὐτοῖς μετεῖναι
 αὐτὸς ὁ τύραννος ὁμολογεῖ. καὶ δὴ τοιαῦτα ἐξομολογησάμενος, 13
 10 ὥσπερ τινὸς τυχὼν εὐεργεσίας τούτων δὴ αὐτῶν ἕνεκα, ἦτον ἢ
 παθεῖν αὐτὸν χρῆν δῆπου παθῶν, ἀθρόα θεοῦ πληγὴς μάστιγι ἐν
 δευτέρᾳ τοῦ πολέμου συμβολῇ καταστρέφει γίνεται δ' αὐτῷ τὰ τῆς 14
 καταστροφῆς οὐχ οἷα στρατηγοῖς πολεμάρχαις ὑπὲρ ἀρετῆς καὶ

ATERBDMΣΔ

11 ἢ ἡδέα BD εἰ ἡδέα M ἢ ἡδὺ TrR ἢ ἡδὺ Te [?] E ἢ ἡδέα oder ἢ ἡδὺ
 von Σ bezeugt ηηδε T¹ [?] et prout animo libet Δ ἢ δέον A | 13 συγκεχώ-
 ρηται TrERBDM, Te getilgt συγχωρεῖται AT¹ | 15 χωρία ἢ Schwegler χωρία
 Π | τοῦ τῶν TrERM τούτων BD τῶν AT¹ | 16/17 εἰς ἄλλο δίκαιον [τοῦ
 φόβου >] Σ | 20 ἐκελεύσαμεν falscher Zusatz; ἵνα [14] — ἀνακληθῆναι ist in
 Übersetzungen möglich

1 ὀλέθροι AR ὀλέθρον M Ursache alles Verderbens [plur.] Σ ὀλέθριοι TEBD |
 4 ὀφθαλμῶν ATER ὀφθαλμῶν τῶν BDM | αὐτοῦ BDMΣ αὐτοῦ τοῦ τυράννου
 ATER | 7 τοῦ αὐτοῦ BDMΣ αὐτοῦ ATER | 9 ὁμολογεῖ BDMΣ μαρτυρεῖ
 καὶ ὁμολογεῖ ATER

846 γινώσκων πολλάκις ἀνδριζομένοις ἐν πολέμῳ τὴν εὐκλεῆ τελευτὴν
 15 εὐθαρσῶς ὑπομῖναι συνέβη, ἀλλὰ γὰρ ἅτε τις δυσσεβῆς καὶ θεο-
 μάχος, τῆς παρατάξεως ἔτ' αὐτῷ πρὸ τοῦ πεδίου συνεστῶσης οἴκοι
 μένων αὐτὸς καὶ κρυπταζόμενος, τὴν προσήκουσαν τιμωρίαν ὑπέχει,
 ἀθρόα θεοῦ πληγὰς καθ' ὅλον τοῦ σώματος μᾶστιγι, ὡς ἀλγηδόσιν
 δειναῖς καὶ περιωδυνίαις ἐλαννόμενον πρηνῆ καταπεσεῖν, λιμῷ φθει-
 20 ρόμενον τὰς τε σάρκας ὅλας ἀοράτω καὶ θεηλάτῳ πυρὶ τηκόμενον,
 ὡς διαρρευσάντα τὸ μὲν πᾶν εἶδος τῆς παλαιᾶς μορφῆς ἀφανισθῆναι,
 ξηρῶν δ' αὐτὸ μόνον ὁστέων οἶόν τι μακρῷ χρόνῳ κατεσκελετευ-
 μένον εἰδωλον ὑπολειφθῆναι, ὡς μὴδ' ἄλλο τι νομίζειν τοὺς παρόν-
 848 τας ἢ τάφον αὐτῷ τῆς ψυχῆς γεγονέναι τὸ σῶμα, ἐν ἥδῃ νεκρῷ
 καὶ παντελῶς ἀπορρευσάντι κατορρωγμένης. σφοδρότερον δ' 15
 ἔτι μᾶλλον τῆς θέου αὐτὸν ἐκ βάθους μυελῶν καταφλεγούσης,
 προσηδῶσιν μὲν αὐτῷ τὰ ὄμματα καὶ τῆς ἰδίας λήξεως ἀποπεσόντα
 5 πρὸν αὐτὸν ἀφίησιν, ὃ δ' ἐπὶ τούτοις ἔτ' ἐμπνέων ἀνθομολογού-
 μενος τῷ κυρίῳ θάνατον ἐπεκαλεῖτο, καὶ τὸ πανόστατον ἐνδίκως
 ταῦτα τῆς κατὰ τοῦ Χριστοῦ παροινίας χάριν ὁμολογήσας παθεῖν,
 τὴν ψυχὴν ἀφίησιν.

Οὕτω δὴτα Μαξιμίνον ἐκποδὼν γενομένου, ὃς μόνος ἔτι λείπων 1A 11 1
 10 τῶν τῆς θεοσεβείας ἐχθρῶν, ἀπάντων χειρίστος ἀναπέφηνεν, τὰ μὲν
 τῆς τῶν ἐκκλησιῶν ἀνανεώσεως ἐκ θεμελίων χάριτι θεοῦ τοῦ παν-
 τοκράτορος ἡγείρετο ὃ τε τοῦ Χριστοῦ λόγος, εἰς δόξαν τοῦ τῶν
 ὅλων θεοῦ διαλάμπων, μείζονα τῆς πρόσθεν ἀπελάμβανεν παρησίαν,
 τὰ δὲ τῆς δυσσεβείας τῶν τῆς θεοσεβείας ἐχθρῶν αἰσχύνης ἐσχάτης
 15 καὶ ἀτιμίας ἐνεπὶμπλετο. πρῶτός τε γὰρ Μαξιμῖνος αὐτὸς κοινὸς 2
 ἀπάντων πολέμιος ὑπὸ τῶν κρατούντων ἀναγορευθεὶς, δυσσεβέστατος
 καὶ δυσωνυμώτατος καὶ θεομισέστατος τύραννος διὰ προγραμματίων

18—S. 848, 6 vgl. Vit. Const. 35, 16—24

ATERBDMΣΑ

19 πρηνῇ AT^rRBD^r πρηνῇ T¹EM πρὶν ἢ T^c πρηνῇ D¹ | 21 διαρρευσάντα
 TERBDM διαρρευσάσας A | 22 αὐτὸ μόνον ὁστέων M ὁστέων αὐτὸ μόνον
 D ὁστέων αὐτῷ μόνον B αὐτὸ μόνον ὁστέων γεγονέναι T¹E αὐτὸ μόνον ὁστέων
 γεγονέναι καὶ A αὐτὸ ἐκ μόνων ὁστέων γεγονός TrR

1 ἥδη AT¹E εἶδει TrRM γορ ἐν εἶδει TemE¹m ὧ δὲ BD wie Σ | 5 ἔτ'
 ἐμπνέων AT^rRM γορ ἔτ' ἐμπνέων TemE¹m ἐπεμπνέων T¹BD ἀποπνέων E |
 9 ἔτι λείπων ABDM ἐπιλείπων T^cER ἐπιλιπὼν T¹ | 12 τοῦ χν BDM χν ATER
 | 15 ἐνεπὶμπλετο ARBD ἀνεπὶμπλετο TEM | 15/16 μαξιμῖνος αὐτὸς κοινὸς
 ἀπάντων πολέμιος BDM αὐτὸς ἐξείνος μαξιμῖνος ἀπάντων πολέμιώτατος AT¹
 Tr αὐτὸς ἐξείνος μαξιμῖνος κοινὸς ἀπάντων πολέμιώτατος TemER

- 848 δημοσίων ἀνεστηλίτευστο, γραφαί τε ὅσαι εἰς τιμὴν αὐτοῦ τε καὶ τῶν
αὐτοῦ παίδων κατὰ πᾶσαν ἀνέκειντο πόλιν, αἱ μὲν ἐξ ὕψους εἰς
20 ἔδαφος ῥιπτούμεναι συνετρίβοντο, αἱ δὲ τὰς προσόψεις ἡχραιοῦντο
σκοτεινῷ χρώματι καταμελανόμεναι, ἀνδριάντων τε ὁμοίως ὁπόσοι
εἰς αὐτοῦ τιμὴν διανεστήκεσαν, ὡσαύτως ῥιπτούμενοι συνετρίβοντο,
γέλωσ καὶ παιδιὰ τοῖς ἐνυβρίζειν καὶ ἐμπαροινεῖν ἐθέλονσιν ἐκκέι-
μενοι. εἶτα δὲ καὶ τῶν ἄλλων τῆς θεοσεβείας ἐχθρῶν πᾶσαι 3
25 τιμὰι περιηροῦντο, ἐκτείνοντο δὲ καὶ πάντες οἱ τὰ Μαξιμίνου φρο-
νοῦντες, ὅσοι μάλιστα τῶν ἐν ἀρχικοῖς ἀξιώμασιν ὑπ' αὐτοῦ τιτι-
850 μημένοι τῇ πρὸς αὐτὸν κολακείᾳ σοβαρῶς ἐνεπαροίνησαν τῷ καθ'
ἡμᾶς λόγῳ· οἷος ἦν ὁ παρὰ πάντας αὐτῷ τιμιώτατος καὶ αἰδεσι- 4
μώτατος ἐταῖρων τε γνησιώτατος Πενκέτιος, δις ὕπατος καὶ τρις
ὕπατος καὶ τῶν καθόλου λόγων ἑπαρχος πρὸς αὐτοῦ καθεσταμένος,
5 Κουλκιανός τε ὡσαύτως διὰ πάσης ἀρχικῆς προελθὼν ἐξουσίας, ὁ
καὶ αὐτὸς μυριοῖς τοῖς κατ' Αἴγυπτον Χριστιανῶν ἐλλαμπρυνάμενος
αἱμασιν, ἄλλοι τε ἐπὶ τούτοις οὐκ ὀλίγοι, δι' ὧν μάλιστα τὰ τῆς
Μαξιμίνου τυραννίδος ἐκραταιοῦτό τε καὶ ἠϋξέτο. ἐκάλει δὲ ἄρα 5
καὶ Θεότεκνον ἢ δίκην, οὐδαμῶς τὰ κατὰ Χριστιανῶν αὐτῷ πεπραγ-
10 μένα λήθη παραδιδούσα. ἐπὶ μὲν γὰρ τῷ κατ' Ἀντιόχειαν ἰδρυ-
θέντι πρὸς αὐτοῦ ξοάνῳ δόξας εὐημερεῖν, ἤδη καὶ ἡγεμονίας ἤξιωτο
παρὰ Μαξιμίνου, Δικίνριος δ' ἐπιβὰς τῆς Ἀντιοχείας πόλεως φώραν 6
τε γοήτων ποιησάμενος, τοὺς τοῦ νεοπαγοῦς ξοάνου προφήτας καὶ
ιερεῖς βασάνοις ἠκίζετο, τίνι λόγῳ τὴν ἀπάτην καθυποκρίνοντο,
15 πυρθανόμενος· ὥς δ' ἐπικρούπεσθαι αὐτοῖς πρὸς τῶν βασάνων
συνελαυνομένοις ἀδύνατον ἦν, ἐδήλουν δὲ τὸ πᾶν μυστήριον ἀπάτην
τυγχάνειν τέχνη τῇ Θεότεκνον μεμηχανημένην, τοῖς πᾶσιν τὴν ἀξίαν
ἐπιθεὶς δίκην, πρῶτον αὐτὸν Θεότεκνον, εἶτα δὲ καὶ τοὺς τῆς γοη-
τείας κοινωνοὺς μετὰ πλείστας ὅσας αἰκίας θανάτῳ παραδίδω-
20 σιν. τούτοις ἅπασιν προσετίθεντο καὶ οἱ Μαξιμίνου παῖδες, οὓς 7
ἤδη καὶ τῆς βασιλικῆς τιμῆς τῆς τε ἐν πίναξιν καὶ γραφαῖς ἀνα-
θέσεως πεποίητο κοινωνοὺς· καὶ οἱ συγγένειαν δὲ τοῦ τυράννου τὸ
πρὶν ἀνχοῦντες καὶ πάντας ἀνθρώπους καταδυναστεύειν ἐπηρμένοι
τὰ αὐτὰ τοῖς προδεδλωμένοις μετὰ τῆς ἐσχάτης ἀτιμίας ἔπασχον,
25 ἐπεὶ μὴ ἐδέξαντο παιδείαν μηδὲ ἔγνωσαν μηδὲ συνῆκαν τὴν φάσζου-

ATERBDMΣΔ

24 πᾶσαι BDM πᾶσαι αἱ ATER > Σ | 26 οἱ BD

3 ἑτέρων MΣ | πευκέτιος Π Peucedius ΔΣ | 5 κουλκιανός ΠΣ

Quintianus Δ | 7 τὰ ATcTrERM > T¹BD | 8 ἠϋξέτο τὸ γανρίαμα BD14 καθυποκρίνοντο BDM καθυποκρίνοντο T¹ καθυποκρίνοντο ATcER |22 οἱ συγγένειαν TcTr EMΣ ἢ συγγένεια BD οἱ συγγενεῖς AT¹R

850 *σαν ἐν ἱεροῖς λόγοις παρακείμεσιν μὴ πεποιθέτε ἐπ' ἄρχοντας, 8*
26 ἐπὶ νιούς ἀνθρώπων, οἷς οὐκ ἔστιν σωτηρία· ἐξελεύσεται
τὸ πνεῦμα αὐτοῦ καὶ ἀποστρέψει εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ· ἐν
 852 *ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἀπολοῦνται πάντες οἱ διαλογισμοὶ αὐ-*
τῶν. <Θεῷ δὲ χάρις ἐπὶ πᾶσιν τῷ παντοκράτορι καὶ βασιλεῖ τῶν
ὄλων, πλείστη δὲ καὶ τῷ σωτῆρι καὶ λυτρωτῇ τῶν ψυχῶν ἡμῶν
Ἰησοῦ Χριστῷ, δι' οὗ τὰ τῆς εἰρήνης ἔκ τε τῶν ἔξωθεν ὀχληρῶν
 5 *καὶ τῶν κατὰ διάνοιαν βέβαια καὶ ἀσάλευτα φυλάττεσθαι ἡμῖν διὰ*
παντὸς εὐχόμεθα.>

2—6 an Stelle von Θεῷ—εὐχόμεθα [Σ hier und, wie ATERM, am Anfang des 10. Buches, BD nur am Ende des 9. Buches] setzen hier aus der früheren Ausgabe ATERM ein: οὕτω δὴτα τῶν δυσεβῶν ἐκκαθαρθέντων, μόνοις ἐφυλάττετο τὰ
 10 τῆς προσηκούσης βασιλείας βέβαιά τε καὶ ἀνεπίφθονα Κωνσταντίνῳ καὶ Αικινίῳ· οἱ τῶν πρόσθεν ἀπάντων ἐκκαθάραντες τοῦ βίου τὴν θεοεχθρίαν, τῶν ἐκ θεοῦ προταρενθέντων ἀγαθῶν αὐτοῖς ἡσθημένως τὸ φιλάρετον καὶ θεοφιλὲς τό τε πρὸς τὸ θεῖον εὐσεβὲς καὶ εὐχάριστον διὰ τῆς ὑπὲρ Χριστιανῶν ἐνεδείξαντο νομοθεσίας.

26—S. 852, 2 Psalm. 145, 3. 4

ATERBDMΣΑ

4 nach Χριστῷ + τῷ μονογενεῖ τοῦ θεοῦ καὶ τῷ λόγῳ αὐτοῦ Σ
 [= 856, 3, vgl. 862, 22. 23]

11 τῶν¹ Te auf Rasur, ERM [= 10, 9, 9] τὸ A | 12 ἡσθημένως TERM
 [= 10, 9, 9] ἡσθημένοι A

I

Τάδε καὶ ἡ δεκάτη περιέχει βίβλος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας

- A Περὶ τῆς ἐκ θεοῦ προταγευθείσης ἡμῖν εἰρήνης.
- B Περὶ τῆς τῶν ἐκκλησιῶν ἀνανεώσεως.
- 5 Γ Περὶ τῶν κατὰ πάντα τόπον ἐγκαίνιων.
- Δ Πανηγυρικὸς ἐπὶ τῇ τῶν πραγμάτων φαιδρότητι.
- [E Ἀντίγραφα βασιλικῶν νόμων περὶ τῶν Χριστιανῶν προσηκόντων.
- ς Περὶ τῆς τῶν κληρικῶν ἀλειτουργησίας.]
- Z Περὶ τῆς Λικιννίου εἰς ὕστερον κακοτροπίας καὶ τῆς καταστροφῆς αὐτοῦ.
- 10 H Περὶ τῆς νίκης Κωνσταντίνου καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ τοῖς ὑπὸ τὴν Ῥωμαίων ἐξουσίαν ὑπαρξάντων.

7/8 die Titel E ς sind aus der früheren Ausgabe zugesetzt.

- 856 Θεῶ δὴ χάρις ἐπὶ πᾶσιν τῷ παντοκράτορι καὶ βασιλεῖ τῶν Ἀ 1 1
 ὄλων, πλείστη δὲ καὶ τῷ σωτῆρι καὶ λυτρωτῇ τῶν ψυχῶν ἡμῶν
 Ἰησοῦ Χριστῷ, δι' οὗ τὰ τῆς εἰρήνης ἔκ τε τῶν ἔξωθεν ὀχληρῶν
 καὶ τῶν κατὰ διάνοιαν βέβαια καὶ ἀσάλευτα φυλάττεσθαι ἡμῶν διὰ
 5 παντὸς εὐχόμεθα. ἅμα δὲ εὐχαῖς καὶ τὸν δέκατον ἐν τούτῳ τοῖς 2
 προδιεξοδευθεῖσιν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ἐπιθέντες τόμον, σοὶ
 τοῦτον ἐπιγράφομεν, ἱερώτατέ μοι Παυλῖνε, ὥσπερ ἐπισφράγισμά σε
 τῆς ὅλης ὑποθέσεως ἀναβοώμενοι, εἰκότως δ' ἐν ἀριθμῷ τελείῳ 3
 τὸν τέλειον ἐνταῦθα καὶ πανηγυρικὸν τῆς τῶν ἐκκλησιῶν ἀνα-
 10 νεώσεως λόγον κατατάξομεν, θεῶ πνεύματι πειθαρχοῦντες ὡδὲ
 πως ἐγκελευομένῳ ἄσατε τῷ κυρίῳ ἄσμα καινόν, ὅτι θαυ-
 μαστά ἐποίησεν· ἔσωσεν αὐτῷ ἡ δεξιὰ αὐτοῦ καὶ ὁ βρα-
 χίων ὁ ἅγιος αὐτοῦ· ἐγνώρισεν κύριος τὸ σωτήριον αὐτοῦ,
 15 τοῦ. καὶ δὴ τῷ λογίῳ προστάττοντι τὸ καινὸν ἄσμα διὰ τοῦδε 4
 νῦν ἀκολουθῶς ἐπιφωνῶμεν ὅτι δὴ μετὰ τὰς δεινὰς καὶ σκοτεινὰς
 ἐκείνας ὧφεις τε καὶ διηγῆσεις τοιαῦτα νῦν ὄρᾱν καὶ τοιαῦτα πα-
 νηγυρίζειν ἡξιώθημεν, οἷα τῶν πρὸ ἡμῶν πολλοὶ τῷ ὄντι δίκαιοι
 καὶ θεοῦ μάρτυρες ἐπεθύμησαν ἐπὶ γῆς ἰδεῖν, καὶ οὐκ εἶδον, καὶ
 20 ἀκοῦσαι, καὶ οὐκ ἤκουσαν. ἀλλ' οἱ μὲν ἢ τάχος σπεύσαντες τῶν 5
 πολὺν κρείττονων ἔτυχον ἐν αὐτοῖς οὐρανοῖς καὶ παραδείσῳ τῆς ἐν-
 858 θεοῦ τρυφῆς ἀναρπασθέντες, ἡμεῖς δὲ καὶ τάδε μερίζονα ἢ καθ'
 ἡμᾶς ὑπάρχειν ὁμολογοῦντες, ὑπερεκπεπλήγμεθα μὲν τῆς τοῦ αἰτίου
 μεγαλοδωρεᾶς τὴν χάριν, θαυμάζομεν δὲ εἰκότως ὅλης ψυχῆς δυ-

1—5 = 852, 2—6 — 11—15 Psalm. 97, 1. 2 — 18/20 Matth. 13, 17 —
 21—S. 858, 1 II Kor. 12, 2—4. Gen. 2, 15

ATERBDMΣ

3 nach Χριστῷ + τῷ μονογενεῖ τοῦ θεοῦ καὶ τῷ λόγῳ αὐτοῦ Σ [= 852, 4,
 vgl. 862, 22. 23] | 5 εὐχαῖς TERBDMΣ σαῖς εὐχαῖς Α | 12 αὐτῷ TBDMΣ arm
 vgl. 866, 11 αὐτὸν AERΣ | 21 ἐν T durch Rasur, ERBDM ἐν τ' AT¹

1 τάδε μερίζονα AERM τὰ μερίζονα T¹ ταῦτα μερίζονα Tr τάδε μελινονα B¹D
 τὰδ' ἀμείνονα BeΣ | 3 βλησ ATERMΣ βλησ BD

- 858 νάμει σέβοντες καὶ ταῖς ἀναγράπτοις προορήσεσιν ἀλήθειαν ἐπιμαρ-
 5 τυροῦντες, δι' ὧν εἴρηται δεῦτε καὶ ἴδετε τὰ ἔργα κυρίου, ἃ 6
 ἔθετο τέρατα ἐπὶ τῆς γῆς, ἀνταναιρῶν πολέμους μέχρι τῶν
 περάτων τῆς γῆς· τόξον συντρίψει καὶ συγκλάσει ὄπλον,
 καὶ θυρεοὺς κατακαύσει ἐν πυρί· ἐφ' οἷς ἐναργῶς εἰς ἡμᾶς
 πεπληρωμένοις χαίροντες, τὸν ἐφεξῆς συνείρωμεν λόγον.
- 10 Ἡφάνιστο μὲν δὴ καθ' ὃν δεδήλωται τρόπον πᾶν τὸ τῶν θεο- B 7
 μισῶν γένος καὶ τῆς ἀνθρώπων ἀθρόως ὄψεως οὕτως ἐξαλήλειπτο,
 ὡς πάλιν ῥῆμα θεῖον τέλος ἔχειν τὸ λέγον εἶδον ἄσεβῃ ὑπερ-
 υφούμενον καὶ ὑπεραιρόμενον ὡς τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου·
 καὶ παρῆλθον, καὶ ἰδοὺ οὐκ ἦν, καὶ ἐζήτησα τὸν
 15 τόπον αὐτοῦ, καὶ οὐχ εὗρέθη· ἡμέρα δὲ λοιπὸν ἤδη φαιδρὰ καὶ 8
 διαυγής, μηδενὸς νέφους αὐτὴν ἐπισκιάζοντος, φωτὸς οὐρανίου βο-
 λαῖς ἀνὰ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ Χριστοῦ κατ-
 ἡύγαξεν, οὐδέ τις ἦν καὶ τοῖς ἔξωθεν τοῦ καθ' ἡμᾶς θιάσου
 φθόνος συναπολαύειν εἰ μὴ τῶν ἴσων, ἀποροῆς δ' οὐκ ὅμως καὶ
 20 μετουσίας τῶν θεόθεν ἡμῖν προταρευθέντων. πᾶσι μὲν οὖν ἀν- 2 1
 θρώποις τὰ ἐκ τῆς τῶν τυράννων καταδυναστείας ἐλεύθερα ἦν, καὶ
 τῶν προτέρων ἀπηλλαγμένοι κακῶν, ἄλλος ἄλλως μόνον ἀληθῇ
 θεὸν τὸν τῶν εὐσεβῶν ἐπέρμαχον ὁμολόγει· μάλιστα δ' ἡμῖν τοῖς
 ἐπὶ τὸν Χριστὸν τοῦ θεοῦ τὰς ἐλπίδας ἀνηρτημένοις ἄλεκτος παρῆν
- 860 εὐφροσύνη καὶ τις ἔνθεος ἅπασιν ἐπήνθει χαρὰ πάντα τόπον τὸν
 πρὸ μικροῦ ταῖς τῶν τυράννων δυσσεβείαις ἠριπωμένον ὥσπερ ἐκ
 μακρᾶς καὶ θανατηφόρου λύμης ἀναβιώσκοντα θεωμένοις νεῶς τε
 αὖθις ἐκ βάθρων εἰς ὕψος ἀπειρὸν ἐγειρομένους καὶ πολὺ κρείττονα
 5 τὴν ἀγλαίαν τῶν πάλαι πεπολιορχημένων ἀπολαμβάνοντας. ἀλλὰ 2
 καὶ βασιλεῖς οἱ ἀνωτάτω συνεχέσι ταῖς ὑπὲρ Χριστιανῶν νομο-
 θεσίαις τὰ τῆς ἐκ θεοῦ μεγαλοδωρεᾶς ἡμῖν εἰς μακρὸν ἔτι καὶ μεῖζον
 ἐκράτουν, ἐφοῖτα δὲ καὶ εἰς πρόσωπον ἐπισκόποις βασιλέως γράμ-
 ματα καὶ τιμαὶ καὶ χρημάτων δόσεις· ὧν οὐκ ἀπὸ τρόπου γένοιτ'
 10 ἂν κατὰ τὸν προσήκοντα καιρὸν τοῦ λόγου, ὥσπερ ἐν ἱερᾷ στήλῃ,
 τῇδε τῇ βίβλῳ τὰς φωνὰς ἐκ τῆς Ῥωμαίων ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα γλῶσσαν

858, 5—8 Psalm. 45, 9. 10 — 12—15 Psalm. 36, 35. 36

ATERBDMΣΑ

8 ἐναργῶς εἰς ἡμᾶς BDM εἰς ἡμᾶς ἐναργῶς ATER | 11 ὄψεως οὕτως
 ATER οὕτως ὄψεως BDM | 12 πάλιν AMΣ πάλαι TERBD | 19 εἰ μὴ
 TERBDMΣΑ ἡμῖν A

3 θεωμένοις TeERBDM θεώμενοι AT¹ | 11/12 ἐκ — μεταληφθείσας
 > MΣ

Eusebius, Kirchengeschichte.

860 μεταληφθείσας ἐγγαράξαι, ὡς ἂν καὶ τοῖς μεθ' ἡμᾶς ἅπασιν φέροντο διὰ μνήμης.

Ἐπὶ δὴ τούτοις τὸ πᾶσιν εὐκταὸν ἡμῖν καὶ ποθούμενον συνε- Γ 3 1
 15 κροτεῖτο θέαμα, ἐγκαίνιον ἑορτὰ κατὰ πόλεις καὶ τῶν ἄρτι νεο-
 παγῶν προσευκτηρίων ἀφιερώσεις, ἐπισκόπων ἐπὶ ταῦτον συνηλύσεις,
 τῶν πόρρωθεν ἐξ ἀλλοδαπῆς συνδρομαί, λαῶν εἰς λαοὺς φιλο-
 φρονήσεις, τῶν Χριστοῦ σώματος μελῶν εἰς μίαν συνιόντων ἁρμο-
 νίαν ἔνωσις. συνήγετο γοῦν ἀκολουθῶς προρρήσει προφητικῇ 2
 20 μυστικῶς τὸ μέλλον προσημαινούσῃ ὁστέον πρὸς ὁστέον καὶ ἁρ-
 μονία πρὸς ἁρμονίαν καὶ ὅσα θεσπίζων ὁ λόγος δι' αἰνιγμάτων
 ἀφενδῶς προαντείνετο, μία τε ἦν θείου πνεύματος διὰ πάντων 3
 τῶν μελῶν χωροῦσα δύναμις καὶ ψυχὴ τῶν πάντων μία καὶ προ-
 θυμία πίστεως ἡ αὐτὴ καὶ εἰς ἐξ ἁπάντων θεολογίας ὕμνος, καὶ
 25 μὴν καὶ τῶν ἡγουμένων ἐντελεῖς θρησκείαι ἱερουργαί τε τῶν ἱερο-
 μένων καὶ θεοπεπετεῖς ἐκκλησίας θεσμοί, ὧδε μὲν ψαλμοδίαί τε καὶ
 862 ταῖς λοιπαῖς τῶν θεόθεν ἡμῖν παραδοθεῖσων φωνῶν ἀκροάσεις, ὧδε
 δὲ θείαις καὶ μυστικαῖς ἐπιτελουμέναις διακονίαις, σωτηρίον τε ἦν
 πάθους ἀπόρρητα σύμβολα. ὁμοῦ δὲ πᾶν γένος ἡλικίας ἄρρενός 4
 τε καὶ θήλεος φύσεως ὅλη διανοίας ἰσχύϊ δι' εὐχῶν καὶ εὐχαριστίας
 5 γεγηθότι νῶ καὶ ψυχῇ τὸν τῶν ἀγαθῶν παραίτιον θεὸν ἐγέραιρον·
 ἐκίνει δὲ καὶ λόγους ἅπας τῶν παρόντων ἀρχόντων πανηγυρικούς,
 ὡς ἐκάστω παρῆν δυνάμει, θειάζων τὴν πανήγυριν, καὶ τις ἐν 4 1
 μέσῳ παρελθὼν τῶν μετρίως ἐπεικῶν, λόγον σύνταξιν πεποιημένος,
 ὡς ἐν ἐκκλησίας ἀθροίσματι, πλείστον ἐπιπαρόντων ποιμένων ἐν
 10 ἡσυχίᾳ καὶ κόσμῳ τὴν ἀκρόασιν παρεχομένων, ἐνὸς εἰς πρόσωπον τὰ
 πάντα ἀρίστον καὶ θεοφιλοῦς ἐπισκόπου, οὗ διὰ σπουδῆς ὁ μάλιστα
 τῶν ἀμφὶ τὸ Φοινίκων ἔθνος διαπρέπων ἐν Τύρῳ νεῶς φιλοτίμως
 ἐπεσκεύεαστο, τοιόνδε παρέσχε λόγον

20/21 Ezech. 37, 7

3/4 Ps. 148, 12

ATERBDMΣΔ

12 μεταληφθείσας ATE μεταβληθείσας RBD | 14 ἐπὶ δὴ TrR ἐπὶ δὲ A
 ἐπὶ bezeugt Σ ἐπὶ δὴ T¹ ἐπὶ δὴ B¹ ἐπειδὴ B durch Ras. corr., DM ἐπὶ δὲ T¹E
 | 16 ἐπισκόπων TERBDM ἐπισκόπων τε A | 19 γ' οὖν BDM δ' οὖν ATER
 | 22 προαντείνετο M προαντείνετο A, T durch Rasur, ER προσαπτείνετο T¹D
 προσαπτείνετο B | 25 ἡγουμένων BDM προηγουμένων ATER | ἐντελεῖς
 BDMΣ ἐν τέλει ATER

2 ἐπιτελουμέναις ABΣ ἐπιτελούμεναι T¹ERDM ἐπιτελούμενοι Tr | δια-
 κοναί M | τε TERBDM δὲ A | 6 ἀρχόντων > TΣ

862 ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΣ ΕΠΙ ΤΗ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ ΟΙΚΟΔΟΜΗ ΠΑΥ- Δ
 15 ΔΙΝΩΙ ΤΥΡΙΩΝ ΕΠΙΣΚΟΠΩΙ ΠΡΟΣΠΕΦΩΝΗΜΕΝΟΣ

Ὡ φίλοι θεοῦ καὶ ἱερεῖς οἱ τὸν ἅγιον ποδῆρον καὶ τὸν οὐράνιον 2
 τῆς δόξης στέφανον τό τε χρῖσμα τὸ ἔνθεον καὶ τὴν ἱερατικὴν τοῦ
 ἁγίου πνεύματος στολὴν περιβεβλημένοι, σύ τε, ὦ νέον ἁγίου νεῶ
 θεοῦ σεμνολόγημα, γεραιῶ μὲν φρονήσει παρὰ θεοῦ τετιμημένε,
 20 νέας δὲ καὶ ἀκμαζούσης ἀρετῆς ἔργα πολυτελῆ καὶ πράξεις ἐπιδε-
 δειγμένε, ὃ τὸν ἐπὶ γῆς οἶκον αὐτὸς ὁ τὸν σύμπαντα κόσμον περιέ-
 χων θεὸς δειμασθαι καὶ ἀναρεοῦν Χριστῷ τῷ μονογενεῖ καὶ πρωτο-
 γενεῖ δὲ αὐτοῦ λόγῳ τῇ τε ἀγίᾳ τούτου καὶ θεοπρεπεῖ νύμφῃ γέρας
 ἐξαιρετον δεδοῖται, εἴτε τις νέον σε Βεσελελ θείας ἀρχιτέκτονα 3
 25 σκηρῆς ἐθέλοι καλεῖν εἴτε Σολομῶνα καινῆς καὶ πολὺ κρείττονος
 864 Ἱερουσαλὴμ βασιλέα εἴτε καὶ νέον Ζοροβαβελ τὴν πολὺ κρείττονα
 δόξαν τῆς προτέρας τῷ νεῷ τοῦ θεοῦ περιτιθέντα, ἀλλὰ καὶ ὑμεῖς, 4
 ὦ τῆς ἱερᾶς ἀγέλης Χριστοῦ θρέμματα, λόγων ἀγαθῶν ἐστία, σω-
 φροσύνης παιδευτήριον καὶ θεοσεβείας σεμνὸν καὶ θεοφιλὲς ἀχροα-
 5 τήριον· πάλαι μὲν ἡμῖν τὰς παραδόξους θεοσημίας καὶ τῶν τοῦ 5
 κυρίου θαυμάτων τὰς εἰς ἀνθρώπους εὐεργεσίας διὰ θείων ἀνα-
 γνωσμάτων ἀκοῇ παραδεχομένοις ὕμνους εἰς θεὸν καὶ ᾠδὰς ἀνα-
 πέμπειν ἐξῆν λέγειν παιδευομένοις ὁ θεός, ἐν τοῖς ὧσιν ἡμῶν
 ἠκούσαμεν, οἱ πατέρες ἡμῶν ἀνήγγειλαν ἡμῖν ἔργον ὁ εἰρ-
 10 γάσω ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν, ἐν ἡμέραις ἀρχαίαις· ἀλλὰ νῦν 6
 γε οὐκέτ' ἀκοαῖς οὐδὲ λόγων φήμαις τὸν βραχίονα τὸν ὑψηλὸν τὴν
 τε οὐράνιον δεξιὰν τοῦ παναγάρχου καὶ παμβασιλέως ἡμῶν θεοῦ
 παραλαμβάνουσιν, ἔργοις δ' ὡς ἔπος εἰπεῖν καὶ αὐτοῖς ὀφθαλμοῖς
 15 τὰ πάλαι μνήμη παραδεδομένα πιστὰ καὶ ἀληθῆ καθορωμένοις, δεύ-
 τερον ὕμνον ἐπινίκιον ἀρεστὴν ἀναμέλπειν ἐναργῶς τε ἀναφωνεῖν

8—10 Psalm. 43, 2 — 11/12 Psalm. 135, 12

ATERBDMΣ

14/15 πανλίνω τυρίων ἐπισκόπω προσπεφωνημένους ATERΣ πανλίνω ἐπι-
 σκόπω προσπεφωνημένους M ὁρθεῖς BD | 18 νέον TERBDM νέον AΣ^{arm} > Σ^a
 | 19 γεραιῶ μὲν BD γεραῶ μὲν A γεραίρομεν TⁱERM γεραρόν μὲν TrR > Σ
 | 23 δὲ αὐτοῦ BD γε αὐτοῦ M αὐτοῦ ATER | τούτου καὶ θεοπρεπεῖ BDM καὶ
 θεοπρεπεῖ τούτου ATER

3 χν ATⁱBD τοῦ χν Tc [getilgt], ERM | 4 θεοφιλὲς ERBDMΣ θεοσεβὲς
 AT | 5 θεοσεβείας Σ | 7 παραδεχομένοις BDMΣ παραδεδομένοις AT^eER
 παραδεδομένους Tⁱ παραδεδεγμένοις Tr | 7/8 ἀναπέμπειν ATERΣ ἀναμέλπειν
 BDM | 15 ἀναπέμπειν Σ | ἐνεργῶς Σ

- 864 καὶ λέγειν καθάπερ ἠκούσαμεν, οὕτως καὶ εἶδομεν ἐν πόλει
κυρίου τῶν δυνάμεων, ἐν πόλει τοῦ θεοῦ ἡμῶν. ποία δὲ 7
πόλει ἢ τῇδε τῇ νεοπαγεῖ καὶ θεοτεύκτῳ; ἥτις ἐστὶν ἐκκλησία
θεοῦ ζῶντος, στῦλος καὶ ἰδρυμα τῆς ἀληθείας, περὶ ἧς
20 καὶ ἄλλο τι θεῖον λόγιον ὧδέ πως εὐαγγελίζεται δεδοξασμένα
ἐλαλήθη περὶ σοῦ, ἡ πόλις τοῦ θεοῦ· ἐφ' ἣν τοῦ παραγάθου
συγκροτήσαντος ἡμᾶς θεοῦ διὰ τῆς τοῦ μονογενοῦς αὐτοῦ χάριτος,
τῶν ἀνακεκλημένων ἕκαστος ὑμνεῖτω μόνον οὐχὶ βοῶν καὶ λέγων
εὐφράνθην ἐπὶ τοῖς εἰρηκόσιν μοι· εἰς οἶκον κυρίου πορευ-
25 σόμεθα· καὶ κύριε, ἡγάπησα εὐπρέπειαν οἴκου σου καὶ τό-
πον σκηνώματος δόξης σου, καὶ μὴ μόνον γε ὁ καθεὶς, ἀλλὰ 8
865 καὶ οἱ πάντες ἀθρώως ἐν πνεύματι καὶ μιᾷ ψυχῇ γεραίροντες ἀνε-
ψυχωμεν, μέγας κύριος ἐπιλέγοντες καὶ αἰνετὸς σφόδρα ἐν
πόλει τοῦ θεοῦ ἡμῶν, ἐν ᾧ ἄγιος αὐτοῦ. καὶ γὰρ οὐν
μέγας ὡς ἀληθῶς, καὶ μέγας ὁ οἶκος αὐτοῦ, ὑψηλὸς καὶ ἐπιμήκης
5 καὶ ὀραῖος κάλλει παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων· μέγας
κύριος ὁ ποιῶν θαυμάσια μόνος· μέγας ὁ ποιῶν μεγάλα καὶ
ἀνεξιχνίαστα ἔνδοξά τε καὶ ἐξαίσια, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς·
μέγας ὁ ἀλλοιωῶν καιροὺς καὶ χρόνους, μεθιστῶν βασιλεῖς
καὶ καθιστῶν, ἐγείρων ἀπὸ γῆς πτωχὸν καὶ ἀπὸ κοπρίας
10 ἀριστῶν πέννητα. καθεῖλεν δυνάστας ἀπὸ θρόνων, καὶ
ὑψωσεν ταπεινοὺς ἀπὸ γῆς· πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν,
καὶ βραχίονας ὑπερηφάνων συνέτριψεν, οὐ πιστοῖς μόνον, ἀλλὰ 9
καὶ ἀπίστοις τῶν παλαιῶν διηγημάτων τὴν μνήμην πιστωσάμενος,
ὁ θαυματοργός, ὁ μεγαλουργός, ὁ τῶν ὅλων δεσπότης, ὁ τοῦ σύμ-
15 παντος κόσμου δημιουργός, ὁ παντοκράτωρ, ὁ πανάγαθος, ὁ εἷς καὶ
μόνος θεός, ᾧ τὸ καινὸν ἔσμα μέλπομεν προσυπακούοντες τῷ
ποιοῦντι θαυμάσια μόνῳ, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ·
τῷ πατάξαντι βασιλεῖς μεγάλους καὶ ἀποκτείναντι βασι-
λεῖς κραταιοὺς, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ· ὅτι ἐν

16/17 Psalm. 47, 9 — 18/19 I Tim. 3, 15 — 20/21 Psalm. 86, 3 —
24/25 Psalm. 121, 1 — 25/26 Psalm. 25, 8
2/3 Psalm. 47, 2 — 4 Baruch 3, 24. 25 — 5 Psalm. 44, 3 — 6 Psalm.
71, 18 — 6/7 Iob 9, 10 — 8/9 Dan. 2, 21 — 9/10 Psalm. 112, 7 —
10/11 Luc. 1, 52 — 12 Iob 38, 15 — 16 Psalm. 97, 1 — 16—21 Psalm.
135, 4. 17. 18. 23. 24

ATERBDMΣ

4 ἐπιμήκης AT¹RBDM εὐμήκης Tc^e gepriesen Σ | 5 υἱὸς AT¹BDMΣ
οἶκος Tem^{ER} | 6 πρ^σ BDM ὁ πρ^σ ATER

865 τῇ ταπεινώσει ἡμῶν ἐμνήσθη ἡμῶν καὶ ἐλυτρώσατο ἡμᾶς
21 ἐκ τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν.

καὶ τὸν μὲν τῶν ὅλων πατέρα τούτοις ἀνευφημοῦντες μὴ ποτε 10
διαλείπομεν· τὸν δὲ τῶν ἀγαθῶν ἡμῶν δεύτερον αἴτιον, τὸν τῆς
866 θεογνωσίας εἰσηγητήν, τὸν τῆς ἀληθοῦς εὐσεβείας διδάσκαλον, τὸν
τῶν ἀσεβῶν ὀλετῆρα, τὸν τυραννοκτόνον, τὸν τοῦ βίου διορθωτήν,
τὸν ἡμῶν τῶν ἀπεγνωσμένων σωτῆρα Ἰησοῦν ἀνὰ στόμα φέροντες
γεραίρωμεν, ὅτι δὴ μόνος, οἷα παναγάθον πατὴρ μονώτατος ὑπάρ- 11
5 χων πανάγαθος παῖς, γνώμη τῆς πατρικῆς φιλανθρωπίας τῶν ἐν
φθορᾷ κάτω πονεμένων ἡμῶν εὖ μέλα προθύμως ὑποδὲς τὴν
φύσιν, οἷα τις ἱατρῶν ἀριστος τῆς τῶν καμνόντων ἔνεκεν σωτηρίας
-όρῃ μὲν δεινὰ, θιγγάνει δ' ἀηδέων ἐπ' ἄλλοτρίῃσι τε ξυμφορῇσιν
ιδίας καρποῦται λύπας, οὐ νοσοῦντας αὐτὸ μόνον οὐδ' ἔλκεσι δεινοῖς
10 καὶ σεσηπόσιν ἤδη τραύμασιν πιεζομένους, ἀλλὰ καὶ ἐν νεκροῖς κει-
μένους ἡμᾶς ἐξ αὐτῶν μυχῶν τοῦ θανάτου αὐτὸς ἐκτατῶν διεσώσατο,
ὅτι μηδ' ἄλλω τῶ τῶν κατ' οὐρανὸν τοσοῦτον παρῆν ἰσχύος, ὥς
τῇ τῶν τοσοῦτων ἀβλαβῶς διακονήσασθαι σωτηρία. μόνος δ' οὖν 12
καὶ τῆς ἡμῶν αὐτῶν βαρυπαθοῦς φθορᾶς ἐφαψάμενος, μόνος τοῦς
15 ἡμετέρους ἀνατλάς πόνοους, μόνος τὰ πρόστιμα τῶν ἡμετέρων ἀσε-
βημάτων περιθέμενος, οὐχ ἡμιθνήτας, ἀλλὰ καὶ πᾶμπαν ἐν μνήμασι
καὶ τάφοις μυσσοῦς ἤδη καὶ ὀδωδύτας ἀναλαβὼν πάσαι τε καὶ νῦν
σπουδῇ τῇ φιλανθρωπῇ παρὰ πᾶσαν τὴν οὐτινος οὖν ἡμῶν τε αὐ-
τῶν ἐλπίδα σφύζει τε καὶ τῶν τοῦ πατρὸς ἀγαθῶν ἀφθονίαν μετα-
20 δίδωσιν, ὁ ζωοποιός, ὁ φωταγωγός, ὁ μέγας ἡμῶν ἱατρός καὶ βασι-
λεὺς καὶ κύριος, ὁ Χριστὸς τοῦ θεοῦ. ἀλλὰ τότε μὲν ἅπαξ ἐν 13
νυκτὶ ζοφερᾷ καὶ σκότῳ βαθεῖ δαιμόνων ἀλιτηρίων πλάνη καὶ θεο-
μισῶν πνευμάτων ἐνεργείαις πᾶν τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος κατορω-
ρυγμένον αὐτὸ μόνον ἐπιφανείς, ὥς ἂν κηροῦ διατακέντος ταῖς
25 αὐτοῦ βολαῖς τοῦ φωτός, τὰς πολυδέτους τῶν ἀσεβημάτων ἡμῶν
σειρᾶς διελύσατο· νῦν δ' ἐπὶ τῇ τοσαύτῃ χάριτι καὶ εὐεργεσίᾳ τοῦ 14

8/9 Hippokrates *Περὶ φνῶν* 1 [VI 90 Littré] — 14—16 vgl. Ies. 53, 4. 5
— 24/25 vgl. Ps. 57, 9

ATERBDM, Σ [—865, 20 ἐμνήσθη ἡμῶν], Σarm [von 865, 20 καὶ ἐλυτρώσατο]

22/23 μὴ — διαλείπομεν M οὐ — διαλείπομεν BD μὴ — διαλείπομεν ATER
23 δεύτερον > Σarm σ' τὴν ἐπιμονὴν τῆς αἰρετικῆς αὐτοῦ δόξης Tm Em ἀρειαν-
νίζει Mm | nach αἴτιον + τὸν τῶν ὅλων δημιουργόν, αὐτὸν θεοῦ λόγον Σarm

1 εὐσεβείας BDM θεοσεβείας ATER | 11 αὐτῶν τῶν M | 12/13 ὅτι —
σωτηρία > Σarm | 12 ἰσχύος ABD ἰσχύς TERM | 21 καὶ θ̄ Mr ἀρειαννίζει
M^{1m} ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ζῶντος οὐ ἡ δόξα εἰς αἰῶνα ἀμήν Σarm | 22 πλάνη
BDM πλάναις ATER | 23/24 nach κατορωρυγμένον ergänzt ὁρῶν Schw

- 867 μισοκάλου φθόνου καὶ φιλοπονήρου δαίμονος μόνον οὐχὶ διαρρηγνύ-
 μένου καὶ πάσας αὐτοῦ τὰς θανατοποιοὺς καθ' ἡμῶν ἐπιστρατεύον-
 τος δυνάμεις καὶ τὰ μὲν πρῶτα κυνὸς δίκην λυττωντος, τοὺς
 ὀδόντας ἐπὶ τοὺς ἀφιεμένους κατ' αὐτοῦ λίθους προσαράττοντος
 5 καὶ τὸν κατὰ τῶν ἀμυνομένων θυμὸν ἐπὶ τὰ ἄψυχα βλήματα κα-
 θιέντος, τοῖς τῶν προσευκτηρίων λίθοις καὶ ταῖς τῶν οἰκῶν ἀψύ-
 χους ὕλαις τὴν θηριώδη μαρίαν ἐπερείσαντος ἐρημίαν τε, ὥς γε δὴ
 αὐτὸς ἐαυτῷ ᾔετο, τῶν ἐκκλησιῶν ἀπεργασαμένον, εἶτα δὲ δεινὰ
 σιγήματα καὶ τὰς ὀφιώδεις αὐτοῦ φωνὰς τοτὲ μὲν ἀσεβῶν τυράν-
 10 νων ἀπειλαῖς, τοτὲ δὲ βλασφημίαις δυσσεβῶν ἀρχόντων διατάξεσιν
 ἀφίεντος καὶ προσέτι τὸν αὐτοῦ θάνατον ἐξερευνομένου καὶ τοῖς
 ἰώδεσι καὶ ψυχοφθόροις δηλητηρίοις τὰς ἀλισκομένας πρὸς αὐτοῦ
 ψυχὰς φαρμάκτοντος καὶ μόνον οὐχὶ νεκρῶντος ταῖς τῶν νεκρῶν
 εἰδώλων νεκροποιοῖς θυσίαις πάντα τε ἀνθρωπόμορφον θῆρα καὶ
 15 πάντα τρόπον ἄγριον καθ' ἡμῶν ὑποσαλεύοντος, αὐτὸς ἐξ ὑπαρχῆς 15
 ὁ τῆς μεγάλης βουλῆς ἄγγελος, ὁ μέγας ἀρχιστράτηγος τοῦ θεοῦ,
 μετὰ τὴν αὐτάρκη διαγυμνασίαν ἣν οἱ μέγιστοι τῆς αὐτοῦ βασιλείας
 στρατιῶται διὰ τῆς πρὸς ἅπαντα ὑπομονῆς καὶ καρτερίας ἐνεδείξαντο,
 ἀθρόως οὕτως φανείς, τὰ μὲν ἐχθρὰ καὶ πολέμια εἰς ἀφανὲς καὶ τὸ
 20 μῆθ' ἐν κατεστήσατο, ὥς μὴδὲ πώποτε ὀνομάσθαι δοκεῖν, τὰ δ' αὐτῷ
 φίλα καὶ οἰκεῖα δόξης ἐπέκεινα παρὰ πᾶσιν, οὐκ ἀνθρώποις μόνον,
 ἀλλ' ἤδη καὶ δυνάμεσιν οὐρανίοις ἤλιω τε καὶ σελήνῃ καὶ ἄστροις καὶ
 τῷ σύμπαντι οὐρανῷ τε καὶ κόσμῳ προήγαγεν, ὥστε ἤδη, ὃ μὴδὲ 16
 ἄλλοτε πω, τοὺς πάντων ἀνωτάτω βασιλεῖας ἧς λελόγγασιν παρ' αὐ-
 25 τοῦ τιμῆς σνρησθιμένως νεκρῶν μὲν εἰδώλων καταπτύειν προσώ-
 ποις, πατεῖν δ' ἄθεσμα δαιμόνων θέσμια καὶ παλαιᾶς ἀπάτης πατρο-
 παραδότου καταγελᾶν, ἕνα δὲ αὐτὸν μόνον θεὸν τὸν κοινὸν ἁπάντων
 868 καὶ ἐαυτῶν εὐεργέτην γνωρίζειν Χριστόν τε τοῦ θεοῦ παῖδα παμ-
 βασιλέα τῶν ὅλων ὁμολογεῖν σωτήρᾴ τε αὐτὸν ἐν στήλαις ἀναγο-
 ρεύειν, ἀνεξαλείπτῳ μνήμῃ τὰ κατορθώματα καὶ τὰς κατὰ τῶν
 ἀσεβῶν αὐτοῦ νίκας μέσῃ τῇ βασιλευούσῃ τῶν ἐπὶ γῆς πόλει βασι-

16 Ies. 9, 6 — Ios. 5, 14 — 25—27 vgl. Laus Const. 222, 12—14.
 theoph. 3, 63

ATERBDM, Σarm [bricht mit 5 θυμόν ab]

16 καὶ ἐνταῦθα (nämlich ἀφειανλίζει) Mm | 19 οὕτως T¹BDM οὕτως
 ATcER | 25 σνρησθιμένως M σνρησθιμένους ARcBD συνεθισμένους T¹E
 σνρησθιμένους Tr | 27 καταγελᾶν TrBM (= Laus Const. 222, 14) κατεγγελᾶν
 AERD κατεγγελλαν T¹, Tc unleserlich | αὐτὸν μόνον θῷ ATER θῷ μόνον αὐ-
 τὸν BD αὐτὸν θῷ M

868 λικοῖς χαρακτηῖσαι προσεγγράφοντας, ὥστε μόνον τῶν ἐξ αἰῶνος
 6 Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν ἡμῶν σωτῆρα καὶ πρὸς αὐτῶν τῶν ἐπὶ γῆς
 ἀνωτάτω οὐχ οἷα κοινὸν ἐξ ἀνθρώπων βασιλέα γενόμενον ὁμολο-
 γεῖσθαι, ἀλλ' οἷα τοῦ καθ' ὅλων θεοῦ παῖδα γνήσιον καὶ αὐτὸν
 θεὸν προσκυνεῖσθαι. καὶ εἰκότως: τίς γὰρ τῶν πώποτε βασιλέων 17
 10 τοσοῦτον ἀρετῆς ἠνέγκατο, ὥς πάντων τῶν ἐπὶ γῆς ἀνθρώπων
 ἀκοὴν καὶ γλῶτταν ἐμπλῆσαι τῆς αὐτοῦ προσηγορίας; τίς βασιλεὺς
 νόμους εὐσεβεῖς οὕτω καὶ σόφρονας διαταξάμενος ἀπὸ περάτων γῆς
 καὶ εἰς ἄκρα τῆς ὅλης οἰκουμένης εἰς ἐπήκοον ἅπασιν ἀνθρώποις
 ἀναγκινώσκεισθαι διαρκῶς ἐκράτουνεν; τίς ἀνημέρων ἐθνῶν ἔθνη βάρ- 18
 15 βαρα καὶ ἀνήμερα τοῖς ἡμέροις αὐτοῦ καὶ φιλανθρωποτάτοις παρέ-
 λυσε νόμοις; τίς αἰῶσιν ὅλοις ὑπὸ πάντων πολεμούμενος τὴν ὑπὲρ
 ἀνθρωπον ἀρετὴν ἐπεδείξατο, ὥς ἀνθεῖν ὁσημέραι καὶ νεάζειν διὰ
 παντὸς τοῦ βίου; τίς ἔθνος τὸ μηδὲ ἀκουσθὲν ἐξ αἰῶνος οὐκ ἐν 19
 γωνία ποι γῆς λεληθός, ἀλλὰ καθ' ὅλης τῆς ὑφ' ἥλιον ἰδρούσατο;
 20 τίς εὐσεβείας ὅπλοις οὕτως ἐφράξατο τοὺς στρατιώτας, ὥς ἀδά-
 μαντος τὰς ψυχὰς κραταιότερους ἐν τοῖς πρὸς τοὺς ἀντιπάλους
 ἀγῶσιν διαφαίνεσθαι; τίς βασιλέων ἐς τοσοῦτον κρατεῖ καὶ στρατη- 20
 γεῖ μετὰ θάνατον καὶ τρόπαια κατ' ἐχθρῶν ἱστησιν καὶ πάντα
 τόπον καὶ χώραν καὶ πόλιν, Ἑλλάδα τε καὶ βάρβαρον, βασιλικῶν
 25 οἰκῶν αὐτοῦ πληροὶ καὶ θείων ναῶν ἀφιερώμασιν, οἷα τὰδε τὰ
 τοῦδε τοῦ νεῷ περικαλλῇ κοσμήματά τε καὶ ἀναθήματα; ἃ καὶ αὐτὰ
 869 σεμνὰ μὲν ὥς ἀληθῶς καὶ μεγάλα ἐκπλήξεώς τε καὶ θαύματος ἄξια
 καὶ οἷα τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν βασιλείας ἐναργῆ δείγματα, ὅτι καὶ
 νῦν αὐτὸς εἶπεν καὶ ἐγενήθησαν, αὐτὸς ἐνετείλατο καὶ
 ἐκτίσθησαν (τί γὰρ καὶ ἐμελλεν τοῦ παμβασιλέως καὶ πανηγεμόνος
 5 καὶ αὐτοῦ θεοῦ λόγου ἐνστήσεσθαι τῷ νεύματι;), σχολῆς τε λόγων
 οἰκείας εἰς ἀκριβῆ θεωρίαν τε καὶ ἐρμηνείαν τυγχάνει δέοντα· οὐ 21
 μὴν ὅσα καὶ οἷα τὰ τῆς τῶν πεπονηκότων προθυμίας κέκριται παρ'

9—19 vgl. Laus Const. 251, 5—7. S. 9. 20—25. 29—32. 252, 4—11. theoph.
 3, 4. 6. 7. S. 9 — 20—25 vgl. Laus Const. 257, 4—6. 13—16. theoph. 3, 30. 32
 3/4 Ps. 32, 9 = 148, 5

ATERBDM, Σ [von 868, 6 πρὸς αὐτῶν]

5 μόνον T durch Rasur corr., RBDM μόνων AT¹E | τὸν BM | 6 τὸν
 > B | 8 καθ' ὅλων BDM καθόλου ATER > Σ | 8/9 αὐτὸν 9⁷ TERM
 αὐτὸ 9⁷ BD αὐτοθεὸν A τὸν λόγον θεοῦ Σ | 17 nach νεάζειν + τὴν διδασκα-
 λίαν αὐτοῦ Σ theophsy 3, 8 | 19 ἥλιον TER, B corr., DM [= Laus Const.
 252, 11] ἥλιω AB¹ | 22/23 κρατεῖ καὶ στρατηγεῖ T¹M κρατεῖ καὶ στρατηγεῖ
 γε A, Te [getilgt], BD κρατεῖ γε καὶ στρατηγεῖ Tem [getilgt], ER

4 καὶ¹ AT¹BDM οὐκ TrER, Te unleserlich

- 869 αὐτῷ τῷ θεολογούμενῳ τὸν ἔμφυχον πάντων ὑμῶν καθορῶντι
 ναὸν καὶ τὸν ἐκ ζώντων λίθων καὶ βεβηκότων οἶκον ἐποπτεύοντι
 10 εὖ καὶ ἀσφαλῶς ἰδρυσμένον ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων
 καὶ προφητῶν, ὅντος ἀκρογωνιαίου λίθου αὐτοῦ Ἰησοῦ
 Χριστοῦ, ὃν ἀπεδοκίμασαν μὲν οὐχ οἱ τῆς παλαιᾶς καὶ μηκέτ'
 οὔσης ἐκείνης μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς εἰς ἔτι νῦν τῶν πολλῶν ἀνθρώ-
 πων οἰκοδομῆς κακοὶ κακῶν ὄντες ἀρχιτέκτονες, δοκιμάσας δ' ὁ
 15 πατήρ καὶ τότε καὶ νῦν εἰς κεφαλὴν γωνίας τῆσδε τῆς κοινῆς
 ἡμῶν ἐκκλησίας ἰδρύσατο. τοῦτον δὲ οὖν τὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν 22
 ἐπεσκευασμένον ζῶντος θεοῦ ζῶντα ναόν, τὸ μέγιστον καὶ ἀληθεῖ
 λόγῳ θεοπρεπὲς ἱερεῖον φημι, οὗ τὰ ἐνδοτάτω ἄδυστοις πολλοῖς
 ἀθεώρητα καὶ ὄντως ἅγια καὶ τῶν ἁγίων ἅγια, τίς ἂν ἐποπτεύσας
 20 ἐξειπεῖν τολμήσειεν; τίς δὲ καὶ εἰσκύβει περιβόλων ἱερῶν εἴσω δυ-
 νατός, ὅτι μὴ μόνος ὁ μέγας τῶν ὄλων ἀρχιερεὺς, ὃς μόνῳ θείῃς
 πάσης λογικῆς ψυχῆς τὰ ἀπόρητα διερευνᾶσθαι; τάχα δὲ καὶ 23
 ἄλλῳ δευτερεύειν μετὰ τοῦτον ἐν μόνῳ τῶν ἰσῶν ἐφικτόν, τῷδε
 τῷ προκαθημένῳ τῆσδε τῆς στρατιᾶς ἡγεμόνι, ὃν αὐτὸς ὁ πρῶτος
 25 καὶ μέγας ἀρχιερεὺς δευτερείοις τῶν τῆδε ἱερείων τιμήσας, ποιμένα
 τῆς ὑμετέρας ἐκείνου ποιμνῆς κλήρω καὶ κρίσει τοῦ πατρὸς τὸν
 ὑμέτερον λαχόντα λαόν, ὡς ἂν θεραπευτὴν καὶ ὑποφήτην αὐτὸς
 ἑαυτοῦ κατετάξατο, τὸν νέον Ἀαρὼν ἢ Μελχισεδεκ ἀφωμοιωμένον
 870 τῷ υἱῷ τοῦ θεοῦ μένοντά τε καὶ πρὸς αὐτοῦ τηρούμενον εἰς τὸ
 διηνεχὲς ταῖς κοιναῖς ἀπάντων ἡμῶν εὐχαῖς. τοῦτο δὲ οὖν ἐξέστω 24
 μόνῳ μετὰ τὸν πρῶτον καὶ μέγιστον ἀρχιερεῖα, εἰ μὴ τὰ πρῶτα, τὰ
 δευτέρω γούν ὅμως ὁρᾶν τε καὶ ἐπισκοπεῖν τῆς ἐνδοτάτω τῶν ὑμε-
 5 τέρων ψυχῶν θεωρίας, πείρα μὲν καὶ χρόνον μήκει ἕκαστον ἀκριβῶς
 ἐξητακῶτι σπουδῇ τε τῇ αὐτοῦ καὶ ἐπιμελείᾳ τοὺς πάντας ὑμᾶς ἐν
 κόσμῳ καὶ λόγῳ τῷ κατ' εὐσέβειαν διατεθειμένῳ δυνατῷ τε ὄντι
 μᾶλλον ἀπάντων, ὃν αὐτὸς σὺν θείᾳ δυνάμει κατηρτίσατο, τούτων
 τοῖς ἔργοις ἐφαιμίλλως ἀποδοῦναι τοὺς λόγους.
 10 ὁ μὲν οὖν πρῶτος καὶ μέγας ἡμῶν ἀρχιερεὺς ὅσα βλέπει τὸν 25
 πατέρα ποιοῦντα, ταῦτα, φησὶν, ὁμοίως καὶ ὁ υἱὸς ποιεῖ· ὁ

9 I Petr. 2, 5 — 10—12 Eph. 2, 20 — 12. 15 Ps. 117, 22 = Matth.
 21, 42. Marc. 12, 10. Luc. 20, 17. I Petr. 2, 7

870, 10/11 Ioann. 5, 19

ATERBDMΣ

8 ὑμῶν AT¹EM ἡμῶν TrRBD > Σ | 16 ἡμῶν > Σ | 26 πρὸς AT¹
 TrRBDΣ πρὸς TcEM

2 ἡμῶν TERBDMΣ ὑμῶν A | 10 ὅσα RBDMΣ & ATE

- 870 δὲ καὶ αὐτὸς ὡς ἂν ἐπὶ διδάσκαλον τὸν πρῶτον καθαρῶς νοῶς
 ὁμῶσιν ἀφορῶν, ὅσα βλέπει ποιοῦντα, ὡς ἂν ἀρχετύποις χρώμενος
 παραδείγμασιν, τούτων τὰς εἰκόνας, ὡς ἐνὶ μάλιστα δυνατόν, εἰς τὸ
 15 ὁμοιότατον δημιουργῶν ἀπειργάσατο, οὐδὲν ἐκείνῳ καταλιπὼν τῷ
 Βεσελεηλ, ὃν αὐτὸς ὁ θεὸς πνεύματος ἐμπλήσας σοφίας καὶ συνέσεως
 καὶ τῆς ἄλλης ἐντέχνου καὶ ἐπιστημονικῆς γνώσεως, τῆς τῶν οὐ-
 ρανίων τύπων διὰ συμβόλων νοῦ κατασκευῆς δημιουργὸν ἀνακέκλη-
 ται. ταύτη δ' οὖν καὶ ὁδε Χριστὸν ὅλον, τὸν λόγον, τὴν σοφίαν, 26
 20 τὸ φῶς ἐν τῇ αὐτὸς αὐτοῦ ἀγαματοφορῶν ψυχῇ, οὐδ' ἔστιν εἰπεῖν
 οἷα σὺν μεγαλοφροσύνῃ πλουσία τε καὶ ἀπλήστῃ διανοίας χειρὶ καὶ
 σὺν οἷα πάντων ὑμῶν φιλοτιμία, τῇ τῶν εἰσφορῶν μεγαλοψυχίᾳ
 τῆς αὐτῆς αὐτῷ προθέσεως κατὰ μηδὲνα τρόπον ἀπολειφθῆναι φι-
 λοεικότερον μεγαλοφρονοῦμένων, τὸν μεγαλοπρεπῆ τόνδε θεοῦ τοῦ
 25 ὑψίστου νεῶν τῷ τοῦ κρείττονος παραδείγματι, ὡς ἂν ὁρώμενον μὴ
 ὁρώμενον, τὴν φύσιν ἐμφερῇ συνεστήσατο, χῶρον μὲν τόνδε, ὃ τι
 καὶ ἄξιον εἰπεῖν πρῶτον ἀπάντων, πάσης οὐ καθαρᾶς ὕλης ἐχθρῶν
 ἐπιβουλαῖς κατακεχωσμένον οὐ παριδὼν οὐδὲ τῇ τῶν αἰτίων παρα-
 871 χωρήσας κακία, ἐξὸν ἐφ' ἑτερον ἐλθόντα, μυρίων ἄλλων εὐπορου-
 μένων τῇ πόλει, ῥαστώνην εὐρασθαι τοῦ πόνον καὶ πραγμάτων
 ἀπηλλάχθαι. ὁ δὲ πρῶτον αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἔργον ἐγείρας, εἰτα δὲ τὸν 27
 σύμπαντα λαὸν προθυμία ῥώσας καὶ μίαν ἐξ ἀπάντων μεγάλην χεῖρα
 5 συναγαγὼν, πρῶτον ἀθλον ἡγωνίζετο, αὐτὴν δὲ μάλιστα τὴν ὑπὸ
 τῶν ἐχθρῶν πεπολιορημένην, αὐτὴν τὴν προπονήσασαν καὶ τοὺς
 αὐτοὺς ἡμῖν καὶ πρὸ ἡμῶν διωγμοὺς ὑπομείνας, τὴν μητρὸς δίξην
 τῶν τέκνων ἐρημωθεῖσαν ἐκκλησίαν συναπολαῦσαι δεῖν οἰόμενος
 τῆς τοῦ παραγὰθου μεγαλοδορεᾶς. ἐπειδὴ γὰρ τοὺς παῖδας αὐθις 28
 10 ὁ μέγας ποιμὴν, τοὺς θῆρας καὶ τοὺς λύκους καὶ πᾶν ἀπηνὲς καὶ
 ἄγριον γένος ἀποσοβήσας καὶ τὰς μύλας τῶν λεόντων, ἣ φησὶν
 τὰ θεῖα λόγια, συντρίψας, ἐπὶ ταῦτόν αὐθις συνελθεῖν ἡξίωσεν, δι-
 καιότατα καὶ τῆς ποιμνῆς τὴν μάνδραν ἀνίστη τοῦ καταισχῦναι
 ἐχθρὸν καὶ ἐκδικητὴν καὶ ὡς ἂν ἔλεγχον ταῖς θεομάχοις τῶν
 15 ἄσεβων προαγάγοι τόλμαις. καὶ νῦν οἱ μὲν οὐκ εἰσὶν οἱ θεομισεῖς, 29
 ὅτι μηδὲ ἦσαν, ἐς βραχὺ δὲ ταράξαντες καὶ ταραχθέντες, εἰδ' ὑπο-

15—19 Exod. 31, 2. 3 — 26—871, 1 vgl. Vit. Const. 90, 15—20

5. 6. 8. 9 vgl. Vit. Const. 90, 15—20 — 11 Psalm. 57, 7 — 13/14 Psalm.

8, 3 — 15/16 vgl. Apoc. 17, 8. 11

ATERBDMΣ

18 συμβόλων ABDMΣ συμβόλων TER | 22 σὺν οἷα ATER εὐνοία BD
 σεννοία M | 28 αἰτίων] ἐτῶν Σ [Nestle]

13 ἀνίστη ABD ἴστη TERM

- 871 σχόντες τιμωρίαν οὐ μεμπτήν τῇ δίκῃ, ἑαυτοὺς καὶ φίλους καὶ οἴκους
 ἄρδην ἀναστάτους κατέστησαν, ὥς τὰς πάλαι στήλαις ἱεραῖς καταγρα-
 φείσας προορήσεις ἔργοις πιστὰς ὁμολογεῖσθαι, δι' ὧν τὰ τε ἄλλα ὁ
 20 θεὸς ἐπαληθεύει λόγος, ἀτὰρ καὶ τὰδε περὶ αὐτῶν ἀποφαινόμενος
 ῥομφαίαν ἐσπάσαντο οἱ ἁμαρτωλοὶ, ἐνέτειναν τόξον αὐτῶν 30
 τοῦ καταβαλεῖν πτωχὸν καὶ πένητα, τοῦ σφάζαι τοὺς εὐ-
 θεῖς τῇ καρδίᾳ· ἡ ῥομφαία αὐτῶν εἰσέλθοι εἰς τὰς καρδίας
 αὐτῶν καὶ τὰ τόξα αὐτῶν συντριβεῖν καὶ πάλιν ἀπώλετο
 25 τὸ μνημόσυνον αὐτῶν μετ' ἡχον, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῶν ἐξή-
 λειπται εἰς τὸν αἰῶνα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος, ὅτι δὴ
 872 καὶ ἐν κακοῖς γενόμενοι ἐκέκραξαν, καὶ οὐκ ἦν ὁ σῶζων· πρὸς
 κύριον, καὶ οὐκ εἰσήκουσεν αὐτῶν, ἀλλ' οἱ μὲν συνεποδί-
 σθησαν καὶ ἔπεσαν, ἡμεῖς δὲ ἀνέστημεν καὶ ἀνωρθώθημεν·
 καὶ τό γ' ἐν τούτοις προαναφωνοῦν κύριε, ἐν τῇ πόλει σου τὴν
 5 εἰκόνα αὐτῶν ἐξουθενώσεις ἀληθὲς ἐπ' ὀφθαλμοῖς πάντων ἀνα-
 πέφανται. ἀλλ' οἱ μὲν γιγάντων τρόπον θεομαχίαν ἐνστησάμενοι 31
 τοιαύτην εἰλήχασιν τὴν τοῦ βίου καταστροφὴν· τῆς δ' ἐρήμου καὶ
 παρ' ἀνθρώποις ἀπεγνωσμένης τοιαῦτα οἶα τὰ ὀρώμενα τῆς κατὰ
 θεὸν ὑπομονῆς τὰ τέλη, ὥς ἀναφωνεῖν αὐτῇ τὴν προφητείαν Ἡσαίου
 10 ταῦτα εὐφράνθητι, ἔρημος διψῶσα, ἀγαλλιᾶσθω ἔρημος 32
 καὶ ἀνθείτω ὥς κρίνον· καὶ ἐξανθήσει καὶ ἀγαλλιᾶσεται τὰ
 ἔρημα. ἰσχύσατε, χεῖρες ἀνειμέναι καὶ γόνατα παραλελυ-
 μένα· παρακαλέσατε, ὀλιγόψυχοι τῇ διανοίᾳ, ἰσχύσατε, μὴ
 φοβείσθε. ἰδοὺ ὁ θεὸς ἡμῶν κρίσιν ἀνταποδίδωσιν καὶ
 15 ἀνταποδώσει, αὐτὸς ἥξει καὶ σώσει ἡμᾶς· ὅτι, φησὶν, ἐρ-
 ράγῃ ἐν τῇ ἐρήμῳ ὕδωρ, καὶ φάραγξ ἐν γῇ διψώσῃ, καὶ ἡ
 ἄνδρος ἔσται εἰς ἔλῃ, καὶ εἰς τὴν διψώσαν γῆν πηγὴ ὕδα-
 20 τοῦ ἔσται. καὶ τὰδε μὲν λόγοις πάλαι προθεσπισθέντα βίβλοις 33
 ἱεραῖς καταβέβλητο, τὰ γε μὴν ἔργα οὐκ ἐτ' ἀκοαῖς, ἀλλ' ἔργοις ἡμῖν
 παραδίδονται. ἡ ἔρημος ἦδε, ἡ ἄνδρος, ἡ χήρα καὶ ἀπερίστατος,
 ἥς ὡς ἐν ὀρυμῷ ξύλων ἀξίναις ἐξέκοψαν τὰς πύλας, ἐπὶ τὸ
 αὐτὸ ἐν πέλνκι καὶ λαξευτηρίῳ συνέτριψαν αὐτήν, ἥς καὶ τὰς

21—24 Psalm. 36, 14. 15 — 24—26 Psalm. 9, 7. 6

1. 2 Psalm. 17, 42 — 2. 3 Psalm. 19, 9 — 4/5 Psalm. 72, 20 —

10—18 Ies. 35, 1—4. 6. 7 — 21—24 Psalm. 73, 5—7

ATERBDMΣ

19 προορήσεις ATrBDΣ προορήσεις T¹ERM | 25/26 ἐξήλειπται BDMΣ
 ἐξήλειψας ATER

4 γ' BD γε R τε AT¹EM getilgt T | 18 πρόπαλαι θεσπισθέντα BD

- 872 βίβλους διαφθείραντες ἐνεπύρισαν ἐν πυρὶ τὸ ἁγιαστήριον τοῦ
 24 θεοῦ, εἰς τὴν γῆν ἐβεβήλωσαν τὸ σκῆνωμα τοῦ ὀνόματος
 873 αὐτοῦ, ἣν ἐτρούγησαν πάντες οἱ παραπορευόμενοι τὴν ὁδὸν
 προκαθελόντες αὐτῆς τοὺς φραγμούς, ἣν ἐλυμήνατο ὃς ἐκ θυ-
 5 μοῦ καὶ μονιὸς ἄγριος κατενεμήσατο, Χριστοῦ δυνάμει παρα-
 δόξω νῦν, ὅτε θέλει αὐτός, γέγονεν ὡς κρίνον· ἐπεὶ καὶ τότε αὐ-
 10 τοῦ νεύματι, ὡς ἂν προκηδομένου πατρός, ἐπαιδεύετο· ὃν γὰρ
 ἀγαπᾷ κύριος, παιδεύει, μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱὸν ὃν παρα-
 δέχεται. μέτρον δὴτα κατὰ τὸ δέον ἐπιστραφεῖσα, αὐτῆς ἄνωθεν 34
 ἐξ ὑπαρχῆς ἀγαλλιᾶν προστάττεται ἔξανθει τε ὡς κρίνον καὶ τῆς
 ἐνθέου εὐωδίας εἰς πάντας ἀποπνεῖ ἀνθρώπους, ὅτι, φησὶν, ἐρράγη
 15 ἐν τῇ ἐρήμῳ ὕδωρ τὸ νᾶμα τῆς θείας τοῦ σωτηρίου λουτροῦ πα-
 λιγενεσίας, καὶ νῦν γέγονεν ἡ πρὸ μικροῦ ἔρημος εἰς ἔλη, καὶ εἰς
 τὴν διψῶσαν γῆν ἔβρουσεν πηγὴ ὕδατος ζῶντος, ἰσχυράν τε ὡς
 ἀληθῶς χεῖρες αἱ τὸ πρὶν ἀνειμέναι, καὶ τῆς τῶν χειρῶν ἰσχύος
 20 ἔργα τάδε τὰ μεγάλα καὶ ἐναργεῖ δείγματα· ἀλλὰ καὶ τὰ πάλαι σε-
 σαθρωμένα καὶ παρειμένα γόνατα τὰς οἰκείας ἀπολαβόντα βάσεις,
 τὴν ὁδὸν τῆς θεογνωσίας εὐθυποροῦντα βαδίζει, ἐπὶ τὴν οἰκίαν
 ποιμνὴν τοῦ παραγάδου ποιμένος σπεύδοντα. εἰ δὲ καὶ ταῖς τῶν 35
 τυράννων ἀπειλαῖς τὰς ψυχὰς τινες ἀπενάρχησαν, οὐδὲ τούτους ὁ
 σωτήριος ἀθεραπεύτους παρορᾷ λόγος, εὖ μάλα δὲ καὶ αὐτοὺς ἰώ-
 20 μενος ἐπὶ τὴν τοῦ θείου παράκλησιν παρορμᾷ λέγων παρακαλέ- 36
 σατε, οἱ ὀλιγόψυχοι τῇ διανοίᾳ, ἰσχύσατε, μὴ φοβείσθε.
 τούτων δεῖν ἀπολαῦσαι τὴν διὰ θεὸν γενομένην ἔρημον τοῦ
 λόγου προαγορεύοντος, ἐπακούσας ὅξεια διανοίας ἀκοῇ οὗτος ὁ νέος
 ἡμῶν καὶ καλὸς Ζοροβαβελ μετὰ τὴν πικρὰν ἐκείνην αἰχμαλωσίαν
 25 καὶ τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, οὐ παριδὼν τὸ πτώμα νεκρὸν,
 πρῶτιστα πάντων παρακλήσεσιν καὶ λιταῖς ἵλεω τὸν πατέρα μετὰ
 τῆς κοινῆς ὑμῶν ἀπάντων ὁμοφροσύνης καταστησάμενος καὶ τὸν
 μόνον νεκρῶν ζωοποιὸν σύμμαχον παραλαβὼν καὶ συνεργόν, τὴν
 874 πεσοῦσαν ἐξήγειρεν προαποκαθάρας καὶ προθεραπεύσας τῶν κακῶν,
 καὶ στολὴν οὐ τὴν ἐξ ἀρχαίου παλαιᾶν αὐτῇ περιτέθεικεν, ἀλλ'
 ὅποιαν αὐτῆς παρὰ τῶν θείων χρησμῶν ἐξεπαιδεύετο, σαφῶς ὥδε

873, 1—3 Psalm. 79, 13. 14 — 5—7 Hebr. 12, 6 — 25 Dan. 9, 27

ATERBDM, Σ [—4 νῦν]

23 διαφθείραντες ATcERBD διαφθείροντες T¹M

20 ἐπὶ TERBDM εἰς A | 27 ὑμῶν ἀπάντων ABD ἀπάντων ἡμῶν M¹
 ἀπάντων ὑμῶν M¹ corr. ἡμῶν ἀπάντων ὑμῶν TE ἡμῶν ἀπάντων R

1 προθεραπεύσας ABD θεραπεύσας TERM

- 874 λεγόντων καὶ ἔσται ἡ δόξα τοῦ οἴκου τούτου ἡ ἐσχάτη ὑπὲρ
 5 τὴν προτέραν. ταύτῃ δ' οὖν πολὺ μείζονα τὸν χώρον ἅπαντα 37
 περιλαβόν, τὸν μὲν ἕξωθεν ὠχυροῦντο περιβόλον τῷ τοῦ παντός
 περιτειγίσματι, ὡς ἂν ἀσφαλέστατον εἴη τοῦ παντός ἔρκος· πρόπν- 38
 λον δὲ μέγα καὶ εἰς ὕψος ἐπηρμένον πρὸς αὐτὰς ἀνίσχοντος ἡλίου
 ἀκτῖνας ἀναπετάσας, ἦδη καὶ τοῖς μακρὰν περιβόλων ἕξω ἱερῶν
 10 ἐσιτῶσιν τῆς τῶν ἔνδον παρέσχεν ἀφθονίαν θείας, μόνον οὐχὶ καὶ
 τῶν ἁλλοτριῶν τῆς πίστεως ἐπὶ τὰς πρώτας εἰσόδους ἐπιστρέφον
 τὰς ὄψεις, ὡς ἂν μὴ παρατρέχοι τις ὅτι μὴ τὴν ψυχὴν κατανυγεί-
 πρότερον μνήμῃ τῆς τε πρὶν ἐρημίας καὶ τῆς νῦν παραδόξου θαν-
 ματουργίας, ἕφ' ἧς τάχα καὶ ἐλκυσθήσεσθαι κατανυγένητα καὶ πρὸς
 15 αὐτῆς τῆς ὄψεως ἐπὶ τὴν εἰσόδον προτραπήσεσθαι ἤλπισεν. εἰσω 39
 δὲ παρελθόντι πυλῶν οὐκ εὐθὺς ἐφῆκεν ἀνάνοις καὶ ἀνίπτοις ποσὶν
 τῶν ἔνδον ἐπιβαίνειν ἀγίῳν, διαλαβὼν δὲ πλείστον ὅσον τὸ μεταξὺ
 τοῦ τε νεῶ καὶ τῶν πρώτων εἰσόδων, τέτταρσι μὲν περίεξ ἐγκαρ-
 σίοις κατεκόσμησεν στοαῖς, εἰς τετράγωνόν τι σχῆμα περιφράξας τὸν
 20 τόπον, κίοσι πανταχόθεν ἐπαιρομέναις· ὧν τὰ μέσα διαφράγμασι
 τοῖς ἀπὸ ξύλου δικτυωτοῖς ἐς τὸ σύμμετρον ἤκουσι μήκους περι-
 κλείσας, μέσον αἶθριον ἡφίει εἰς τὴν τοῦ οὐρανοῦ κάτοψιν, λαμπρὸν
 καὶ ταῖς τοῦ φωτός ἀκτῖσιν ἀναιμένον ἀέρα παρέχων. ἱερῶν δ' 40
 ἐνταῦθα καθαρσίῳν ἐτίθει σύμβολα, κρήνας ἄντικρυς εἰς πρόσωπον
 25 ἐπισκευάσων τοῦ νεῶ πολλῶ τῷ χεῦματι τοῦ νάματος τοῖς περι-
 βόλων ἱερῶν ἐπὶ τὰ ἕσω προϊοῦσιν τὴν ἀπόρρυψιν παρεχομένας. καὶ
 πρώτη μὲν εἰσιόντων αὕτη διατριβή, κόσμον ὁμοῦ καὶ ἀγλαίαν τῷ
 παντὶ τοῖς τε τῶν πρώτων εἰσαγωγῶν ἔτι δεομένοις κατάλληλον
 τὴν μονὴν παρεχομένη· ἀλλὰ γὰρ καὶ τὴν τούτων θείαν παραμειψά- 41
 875 μενος, πλείοσιν ἔτι μᾶλλον τοῖς ἐνδοτάτω προπύλοις τὰς ἐπὶ τὸν
 νεῶν παρόδους ἀναπεπταμένας ἐποίη, ὑπὸ μὲν ταῖς ἡλίου βολαῖς
 αὐθις τρεῖς πύλας ὑφ' ἐν καταθεῖς πλευρόν, ὧν πολὺ τὰς παρ' ἐκά-
 τερα μεγέθει τε καὶ πλάτει πλεονεχτεῖν τῇ μέσῃ χαρισάμενος παρα-
 5 πῆγμασί τε χαλκοῦ σιδηροδέτοις καὶ ποικίλλμασιν ἀναγλύφοις διαφε-
 ρόντως αὐτὴν φαιδρύνας, ὡς ἂν βασιλίδι ταύτῃ τοὺς δορυφόρους
 ἐπέξευξεν· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ταῖς παρ' ἐκάτερα τοῦ παντός 42
 νεῶ στοαῖς τὸν τῶν προπύλων ἀριθμὸν διατάξας, ἄνωθεν ἐπὶ ταύ-
 ταις ἄλλῃ πλείονι φωτὶ διαφόρους τὰς ἐπὶ τὸν οἶκον εἰσβολὰς
 10 ἐπενόει, ταῖς ἀπὸ ξύλου λεπτοουργίαις καὶ τὸν περὶ αὐτὰς κόσμον

874, 4/5 Hagg. 2, 9 vgl. theoph.gr 27, 29—32

ATERBDM

18 τε ABD > TERM | 23 παρέχων TERBDM παρέχον A

3 πολὺ T durch Rasur corr., ERBD τὸ πολὺ AT¹M

- 875 καταποικίλλων. τὸν δὲ βασιλεῖον οἶκον πλουσιωτέρας ἤδη καὶ
 δαφιλέσι ταῖς ὕλαις ὠκύρου, ἀφθόγῳ φιλοτιμίᾳ τῶν ἀναλωμάτων
 χρώμενος· ἔνθα μοι δοκῶ περιττὸν εἶναι τοῦ δομήματος μήκη τε 43
 καὶ πλάτη καταγράφειν, τὰ φαιδρὰ ταῦτα κάλλη καὶ τὰ λόγον
 15 κρείττονα μεγέθη τὴν τε τῶν ἔργων ἀποστίλβουσαν ὄψιν τῷ λόγῳ
 διεξιόντι ὕψη τε τὰ οὐρανομήκη καὶ τὰς τούτων ἐπερχειμένας πο-
 λυτελεῖς τοῦ Λιβάνου κέδρους, ὧν οὐδὲ τὸ θεῖον λόγιον τὴν μνήμην
 ἀπεσιώπησεν εὐφρανθήσεται φάσκον τὰ ξύλα τοῦ κυρίου, καὶ
 αἱ κέδροι τοῦ Λιβάνου ἃς ἐφύτευσεν. τί με δεῖ νῦν τῆς 44
 20 πανόφου καὶ ἀρχιτεκτονικῆς διατάξεως καὶ τοῦ κάλλους τῆς ἐφ'
 ἑκάστου μέρους ὑπερβολῆς ἀκριβολογεῖσθαι τὴν ὑφήγησιν, ὅτε τῆς
 ὀφεισ τὴν διὰ τῶν ὧτων ἀποκλείει μάθησιν ἢ μαρτυρίαν; ἀλλὰ γὰρ
 ὧδε καὶ τὸν νεῶν ἐπιτελέσας θρόνοις τε τοῖς ἀνωτάτω εἰς τὴν τῶν
 25 προέδρων τιμὴν καὶ προσέτι βάθροις ἐν τάξει τοῖς καθ' ὅλου κατὰ
 τὸ πρέπον κοσμήσας ἐφ' ἅπασιν τε τὸ τῶν ἁγίων ἅγιον θυσιαστήριον
 ἐν μέσῳ θεῖς, αὐτὶς καὶ τάδε, ὡς ἂν εἴη τοῖς πολλοῖς ἄβατα, τοῖς
 ἀπὸ ξύλου περιέφραττε δικτύοις εἰς ἄκρον ἐντέχνῳ λεπτοουργίας
 ἐξησκημένοις, ὡς θανάσιον τοῖς ὀρθῶσι παρέχειν τὴν θέαν. ἀλλ' 45
 οὐδὲ τοῦδαφος ἄρα εἰς ἀμελὲς ἔκειτο αὐτῷ· καὶ τότε γοῦν λίθῳ
 876 μαρμάρῳ εὖ μάλα κόσμῳ παντὶ λαμπρύνας, ἤδη λοιπὸν καὶ ἐπὶ τὰ
 ἐκτὸς τοῦ νεῶ μετῆει, ἐξέδρας καὶ οἴκους τοὺς παρ' ἑκάτερα με-
 γίστους ἐπισκευάζων ἐντέχνως ἐπὶ ταῦτόν εἰς πλευρὰ τῷ βασιλείῳ
 5 συνεξενγμένους καὶ ταῖς ἐπὶ τὸν μέσον οἶκον εἰσβολαῖς ἠρωμένους·
 ἃ καὶ αὐτὰ τοῖς ἔτι καθάρσεως καὶ περιρραντηρίων τῶν διὰ ὕδατος
 καὶ ἁγίου πνεύματος ἐγγράζουσιν ὁ εἰρηνικώτατος ἡμῶν Σολομὼν ὁ
 τὸν νεῶν τοῦ θεοῦ δειμάμενος ἀπειργάζετο, ὡς μηκέτι λόγον, ἀλλ'
 ἔργον γεγονέναι τὴν ἄνω λεχθεῖσαν προφητείαν· γέγονεν γὰρ καὶ 46
 νῦν ὡς ἀληθῶς ἐστὶν ἡ δόξα τοῦ οἴκου τούτου ἡ ἐσχάτη ὑπὲρ
 10 τὴν προτέραν. ἔδει γὰρ καὶ ἀκόλουθον ἦν τοῦ ποιμένου αὐτῆς
 καὶ δεσπότου ἅπασι τὸν ὑπὲρ αὐτῆς θάνατον καταδεξαμένου καὶ μετὰ
 τὸ πάθος, ὃ χάριν αὐτῆς ὀνύων ἐνεδύσατο σῶμα ἐπὶ τὸ λαμπρὸν
 καὶ ἔνδοξον μεταβεβληκότος αὐτὴν τε σάρκα τὴν λυθείσαν ἐκ φθο-
 15 ρᾶς εἰς ἀφθαρσίαν ἀγαρόντος, καὶ τήνδε ὁμοίως τῶν τοῦ σωτῆρος
 οἰκονομιῶν ἐπαύρασθαι, ὅτι δὴ καὶ τούτων πολὺ κρείττονα λαβοῦσα

18/19 Psalm. 103, 16

9/10 S74, 4/5

ATERBDM

3 ἐντέχνως TERDM εἰτέχνως AB^r ἀτέχνως B¹ | 15 κρείττονα BD κρείττον
 AT¹M κρείττω T^cER

876 παρ' αὐτοῦ τὴν ἐπαγγελίαν, τὴν πολὺν μείζονα δόξαν τῆς παλιγγε-
 νεσίας ἐν ἀφθάρτον σώματος ἀναστήσει μετὰ φωτὸς ἀγγέλων χο-
 ρείας ἐν τοῖς οὐρανῶν ἐπέκεινα τοῦ θεοῦ βασιλείοις σὺν αὐτῷ
 Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ πανευεργέτῃ καὶ σωτῆρι διαρκῶς ἐπὶ τοὺς ἑξῆς
 20 αἰῶνας ἀπολαβεῖν ποθεῖ. ἀλλὰ γὰρ τέως ἐπὶ τοῦ παρόντος τοῦ- 47
 τοις ἢ πάλαι χήρα καὶ ἔρημος θεοῦ χάριτι περιβληθεῖσα τοῖς ἀνθεσιν
 γέγονεν ἀληθῶς ὡς κρίνον, ἢ φησὶν ἢ προφητεία, καὶ τὴν νυμφι-
 κὴν ἀναλαβοῦσα στολὴν τὸν τε τῆς εὐπρεπείας περιθεμένη στέφανον
 οἷα χορεύειν διὰ Ἡσαίου παιδεύεται τὰ χαριστήρια τῷ βασιλεῖ θεῷ
 25 φωναῖς εὐφήμοις γεραίρουσα, αὐτῆς λεγούσης ἐπακούωμεν ἀγαλ- 48
 λιάσθω ἡ ψυχὴ μου ἐπὶ τῷ κυρίῳ· ἐνέδυσεν γὰρ με ἱμάτιον
 σωτηρίου καὶ χιτῶνα εὐφροσύνης· περιέθηκέν μοι ὡς νυμ-
 φίῳ μίτραν, καὶ ὡς νύμφην κατεκόσμησέν με κόσμῳ· καὶ
 ὡς γῆν αὐξονσαν τὸ ἄνθος αὐτῆς, καὶ ὡς κῆπος τὰ σπέρ-
 30 ματα αὐτοῦ ἀνατελεῖ, οὕτως κύριος κύριος ἀνέτειλεν
 877 δικαιοσύνην καὶ ἀγαλλίαμα ἐνώπιον πάντων τῶν ἐ-
 θνῶν. τούτοις μὲν σὺν αὐτῇ χορεύει· οἷοις δὲ καὶ ὁ νυμφίος, 49
 λόγος ὁ οὐράνιος, αὐτὸς Ἰησοῦς Χριστὸς αὐτὴν ἀμείβεται, ἀκουε
 λέγοντος κυρίου μὴ φοβοῦ ὅτι κατησχύνθης μηδὲ ἐντραπῆς
 5 ὅτι ὠνειδίσθης· ὅτι αἰσχύνῃν αἰῶνιον ἐπιλήσῃ καὶ ὀνειδος
 τῆς χηρείας σου οὐ μὴ μνησθῇς. οὐχ ὡς γυναῖκα ἐγκατα-
 λελειμμένην καὶ ὀλιγόψυχον κέκληκέν σε κύριος οὐδ' ὡς
 γυναῖκα ἐκ νεότητος μεμισημένην. εἶπεν ὁ θεός σου· χρό-
 νον μικρὸν ἐγκατέλιπόν σε, καὶ ἐν ἐλέῳ μεγάλῳ ἐλεήσω
 10 σε· ἐν θυμῷ μικρῷ ἀπέστρεψα τὸ πρόσωπόν μου ἀπὸ σοῦ,
 καὶ ἐν ἐλέῳ αἰωνίῳ ἐλεήσω σε· εἶπεν ὁ ὑψάμενός σε κύ-
 ριος. ἐξεγείρου, ἐξεγείρου, ἢ πιοῦσα ἐκ χειρὸς κυρίου τὸ 50
 ποτήριον τοῦ θυμοῦ αὐτοῦ· τὸ ποτήριον γὰρ τῆς πτώσεως,
 τὸ κόνδυ τοῦ θυμοῦ μου, ἐξέπιες καὶ ἐξεκένωσας. καὶ οὐκ
 15 ἦν ὁ παρακαλῶν σε ἀπὸ πάντων τῶν τέκνων σου ὧν ἔτε-
 κες, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἀντιλαμβανόμενος τῆς χειρὸς σου. ἰδοὺ
 εἴληφα ἐκ τῆς χειρὸς σου τὸ ποτήριον τῆς πτώσεως, τὸ
 κόνδυ τοῦ θυμοῦ μου, καὶ οὐ προσθήσεις ἔτι πιεῖν αὐτό·
 καὶ δώσω αὐτὸ εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀδικησάντων σε καὶ τῶν
 20 ταπεινωσάντων σε. ἐξεγείρου, ἐξεγείρου, ἔνδυσαι τὴν 51

22 Ies. 35, 1 — 25—S. 877, 2 Ies. 61, 10

4—12 Ies. 54, 4. 6—8 — 12—23 Ies. 51, 17. 18. 22. 23. 52, 1. 2

ATERBDM, Σ [von 15 ὁ παρακαλῶν]

25 ἐπακούωμεν T¹ERDM ἐπακούσωμεν AT¹B

- 877 ἰσχύειν, ἐνδυσαι τὴν δόξαν σου· ἐκτίναξαι τὸν χοῦν καὶ
ἀνάστηθι. κάθισον, ἔκλυσαι τὸν δεσμὸν τοῦ τραχήλου
σου. ἄρον κύκλω τοὺς ὀφθαλμούς σου καὶ ἴδε σπρηγμένα
τὰ τέκνα σου· ἰδοὺ σπρηγθήσαν καὶ ἦλθον πρὸς σε· ἔγωγε,
25 λέγει κύριος, ὅτι πάντας αὐτοὺς ὡς κόσμον ἐνδύσῃ καὶ
περιθήσῃ αὐτοὺς ὡς κόσμον νύμφης· ὅτι τὰ ἔρημά σου καὶ
τὰ διεφθαρμένα καὶ τὰ καταπεπτωκότα νῦν στεροχωρήσει
ἀπὸ τῶν κατοικούντων σε, καὶ μακρυνθήσονται ἀπὸ σοῦ
οἱ καταπίνοντές σε. ἐροῦσιν γὰρ εἰς τὰ ὥτά σου οἱ υἱοί 52
878 σου οὐδὲ ἀπολώλεκας· στενός μοι ὁ τόπος, ποίησόν μοι τό-
πον ἵνα κατοικήσω, καὶ ἐρεῖς ἐν τῇ καρδίᾳ σου· τίς
ἐγέννησέν μοι τούτους; ἐγὼ δὲ ἄτεκνος καὶ χήρα, τούτους
δὲ τίς ἐξέθρεψέν μοι; ἐγὼ δὲ κατελείφθην μόνη, οὗτοι δὲ
5 μοι ποῦ ἦσαν; ταῦτα Ἡσαΐας προεθέσπισεν, ταῦτα πρόπαλαι 53
περὶ ἡμῶν ἐν ἱεραῖς βίβλοις καταβέβλητο, χρῆν δὲ πον τούτων τὴν
ἀφεύδειαν ἤδη ποτὲ ἔργοις παραλαβεῖν. ἀλλὰ γὰρ τοιαῦτα τοῦ 54
νυμφίου λόγον πρὸς τὴν ἑαυτοῦ νύμφην τὴν ἱερὰν καὶ ἁγίαν ἐκ-
κλησίαν ἐπιφωνοῦντος, εἰκότως ὁ νυμφοστόλος ὁδε αὐτήν, τὴν ἔρη-
10 μον, τὴν πτώμα κειμένην, τὴν παρὰ ἀνθρώποις ἀνέλπιδα, ταῖς κοι-
ναῖς ἀπάντων ἡμῶν εὐχαῖς χεῖρας τὰς ὑμῶν αὐτῶν ὀρέξας ἐξήγειρεν
καὶ ἐξανέστησεν θεοῦ τοῦ παμβασιλέως νεύματι καὶ τῆς Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ δυνάμεως ἐπιφανείᾳ τοιαύτην τε ἀναστήσας κατεστήσατο, οἷαν
ἐκ τῆς τῶν ἱερῶν χρησμῶν καταγραφῆς ἐδιδάσκετο.
15 θαῦμα μὲν οὖν μέγιστον τοῦτο καὶ πέρα πάσης ἐκπλήξεως, μά- 55
λιστα τοῖς ἐπὶ μόνη τῇ τῶν ἔξωθεν φαντασίᾳ τὸν νοῦν προσανέ-
χουσιν· θαυμάτων δὲ θαυμασιώτερα τὰ τε ἀρχέτυπα καὶ τούτων τὰ
πρωτότυπα νοητὰ καὶ θεοπρεπῆ παραδείγματα, τὰ τῆς ἐνθέου φημὶ καὶ
λογικῆς ἐν ψυχαῖς οἰκοδομῆς ἀνανεώματα· ἦν αὐτὸς ὁ θεόπαις κατ' 56
20 εἰκόνα τὴν αὐτὸς αὐτοῦ δημιουργήσας πάντη τε καὶ κατὰ πάντα τὸ
θεοείκελον δεδωρημένος, ἄφθαρτον φύσιν, ἀσώματον, λογικὴν, πάσης
γεώδους ὕλης ἁλλοτρίαν, αὐτονοερὰν οὐσίαν, ἅπαξ τὸ πρῶτον ἐκ
τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι συστησάμενος, νύμφην ἁγίαν καὶ νεὼν
πανίερον ἑαυτῷ τε καὶ τῷ πατρὶ κατειργάσατο· ὁ καὶ σαφῶς αὐτὸς
25 ὁμολογῶν ἐκφαίνει, λέγων ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπα-

23—S. 878, 5 Ies. 49, 18—21

19/20 Gen. 1, 26 — 25/26 II Kor. 6, 16

ATERBDMΣ

11 ἡμῶν TERBDMΣ ὑμῶν A | 12 ἐξανέστησεν ABD ἀνέστησεν TERM
17 τε ATERM > BD | τὰ ATERM > BD | 18 τὰ BD > ATERM
19 θεόπαις AT¹BD θεοῦ παῖς TcERM

878 τήσω, καὶ ἔσομαι αὐτῶν θεὸς καὶ αὐτοὶ ἔσονται μοι λαός.
 26 καὶ τοιαύτη μὲν ἡ τελεία καὶ κεκαθαυμένη ψυχὴ, ἀρχήθεν οὕτω γε-
 γερημένη, οἷα τὸν οὐράνιον λόγον ἀγαματοφορεῖν· ἀλλὰ γὰρ φθόνος 57
 879 καὶ ζήλῳ τοῦ φιλοπονήρου δαίμονος φιλοπαθῆς καὶ φιλοπόνηρος ἐξ
 αὐτεξουσίῳ αἰρέσεως γενομένη, ὑπαραχωρήσαντος αὐτῆς τοῦ θείου
 ὡς ἂν ἔρημος προστάτον, εὐάλωτος καὶ εἰς ἐπιβουλὴν εὐχερὴς τοῖς
 ἐκ μακροῦ διαφθορονύμενοις ἀπελήλεκται, ταῖς τε τῶν ἀοράτων
 5 ἐχθρῶν καὶ νοητῶν πολεμίων ἐλεπόλεσι καὶ μηχαναῖς καταβληθεῖσα,
 πτώμα ἐξαισίον καταπέπτωκεν, ὡς ὅσον οὐδ' ἐπὶ λίθῳ λίθον τῆς
 ἀρετῆς ἐστῶτα ἐν αὐτῇ διαμεῖναι, ὅλην δὲ δι' ὅλον χαμαὶ κεισθαι
 νεκράν, τῶν περὶ θεοῦ φυσικῶν ἐννοιῶν πάμπαν ἀπεστερημένην.
 πεπτωκυῖαν δῆτα αὐτὴν ἐκείνην τὴν κατ' εἰκόνα θεοῦ κατασκευ- 58
 10 ασθεῖσαν ἐλυμήνατο οὐχ ὥς οὗτος ὁ ἐκ δρυμοῦ τοῦ παρ' ἡμῖν ὄρα-
 τοῦ, ἀλλὰ τις φθοροποιὸς δαίμων καὶ θῆρες ἄγριοι νοητοί, οἱ καὶ
 τοῖς πάθεσιν οἷα πεπυρακτωμένοις τῆς σφῶν κακίας βέλεσιν αὐτὴν
 ἐξυφάψαντες, ἐνεπύρισαν ἐν πυρὶ τὸ θεῖον ὄντως ἀγιαστήριον
 τοῦ θεοῦ εἰς τὴν γῆν τε ἐβεβήλωσαν τὸ σκῆνωμα τοῦ ὀνό-
 15 ματος αὐτοῦ, εἴτα πολλῷ τῷ προσχώματι τὴν ἀθλίαν κατορύξαντες,
 εἰς ἀνέλλιπτον πάσης περιέτρεψαν σωτηρίας· ἀλλ' ὁ γε κηδεμὼν 59
 αὐτῆς λόγος ὁ θεοφεγγής καὶ σωτήριος τὴν κατ' ἀξίαν δίκην τῶν
 ἁμαρτημάτων ὑποσχούσαν αὐτῇ ἐξ ὑπαρχῆς ἀνελάμβανεν, πατὴρ
 παναγάθου φιλανθρωπία πειθόμενος. αὐτὰς δὲ οὖν πρώτας τὰς 60
 20 τῶν ἀνωτάτω βασιλευσάντων ψυχὰς προσελάμενος, τῶν μὲν δυσσεβῶν
 καὶ ὀλεθρίων πάντων αὐτῶν τε τῶν δεινῶν καὶ θεομισῶν τυράννων
 τὴν οἰκουμένην ἅπασαν δι' αὐτῶν τῶν θεοφιλεστάτων ἐκαθήρατο·
 εἴτα δὲ τοὺς αὐτῷ γνωρίμους ἄνδρας, τοὺς πάλαι διὰ βίον ἱερω-
 μένους αὐτῷ, κρύβδην γε μὴν ὡς ἐν κακῶν χειμῶνι πρὸς τῆς αὐτοῦ
 25 σκέπης καλυπτομένους, εἰς φανερόν ἀγαγὼν καὶ ταῖς τοῦ πατρὸς
 μεγαλοδορεαῖς ἐπαξίως τιμήσας, αὐτῇς καὶ διὰ τούτων τὰς μικρὰς
 πρόσθεν ἐρρυπωμένας ψυχὰς ὕλης τε παντοίας καὶ χρώματος ἀσεβῶν
 880 ἐπιταγμάτων συμπεφορημένας ὀρυξί καὶ δικέλλαις ταῖς πληκτικαῖς
 τῶν μαθημάτων διδασκαλίαις ἐξεκάθηρέν τε καὶ ἀπέσμηξεν, λαμπρόν 61
 τε καὶ διανγὴ τῆς πάντων ὕμων διανοίας τὸν χώρον ἀπειργασμένος,

6/7 vgl. Matth. 24, 2. Marc. 13, 2. Luc. 21, 6 — 10 Ps. 79, 14 —
 12 vgl. Eph. 6, 16 — 13—15 Ps. 73, 7

ATERBDMΣ

4 ἀπελήλεκται AER ἀπελήλεκται T¹M corr. Tr, Tc getilgt ἀπολέλειπται BD
 | 6 ὡς TERBDM εἰς A | 9 δῆτα αὐτὴν BD δὴ ταύτην ATERM
 3 ἑμῶν AT¹BDMΣ ἡμῶν TcER

880 ἐνταῦθα λοιπὸν τῷ πανσόφῳ καὶ θεοφιλεῖ τῷδε παραδédωκεν ἡγε-
 5 μόνι· ὃς τὰ τε ἄλλα κριτικὸς καὶ ἐπιλογιστικὸς τυγχάνων τήν (τε)
 τῶν αὐτῷ κεκληρωμένων ψυχῶν εὖ διαγινώσκων καὶ φυλοκρινῶν
 διάνοιαν, ἐκ πρώτης ὥς εἰπεῖν ἡμέρας οἰκοδομῶν οὕτω καὶ εἰς δεῦρο
 πέπνυται, τοτὲ μὲν διανγῇ τὸν χρόνον, τοτὲ δὲ δόκιμον καὶ καθαρὸν
 τὸ ἀργύριον καὶ τοὺς τιμίους καὶ πολυτελεῖς λίθους ἐν πᾶσιν ὑμῖν
 10 ἀρμότιων, ὥς ἱερὰν αὐθις καὶ μυστικὴν ἔργοις τοῖς εἰς ὑμᾶς ἀπο-
 πληροῦν προφητείαν, δι' ἧς εἰρηται ἰδοὺ ἐγὼ ἐτοιμάζω σοι ἄν- 62
 θρακα τὸν λίθον σου καὶ τὰ θεμέλιά σου σάπφειρον καὶ
 τὰς ἐπάλξεις σου ἰασπιν καὶ τὰς πύλας σου λίθους χρυ-
 στάλλου καὶ τὸν περίβολόν σου λίθους ἐκλεκτοὺς καὶ πάν-
 15 τας τοὺς υἱοὺς σου διδασκτοὺς θεοῦ καὶ ἐν πολλῇ εἰρήνῃ τὰ
 τέκνα σου· καὶ ἐν δικαιοσύνῃ οἰκοδομηθήσῃ.

δικαιοσύνη δῆτα οἰκοδομῶν, κατ' ἀξίαν τοῦ παντὸς λαοῦ διήρει 63
 τὰς δυνάμεις, οἷς μὲν τὸν ἔξωθεν αὐτὸ μόνον περιφράττων περί-
 βολον, τὴν ἀπλανῇ πίστιν περιτειχίσας (πολὺς δὲ ὁ τοιοῦτος καὶ
 20 μέγας λεώς, οὐδὲν κρείττον φέρειν οἰκοδόμημα διαρκῶν), οἷς δὲ τὰς
 ἐπὶ τὸν οἶκον ἐπιτρέπων εἰσόδους, θυρανεῖν καὶ ποδηγεῖν τοὺς
 εἰσιόντας κατατάττων, οὐκ ἀπεικότως τοῦ νεῷ πρόπυλα νενομισμέ-
 νους, ἄλλους δὲ πρώτοις τοῖς ἔξωθεν ἀμφὶ τὴν αὐλήν ἐκ τετρα-
 γώνου κίουσιν ὑπεστήριξεν, ταῖς πρώταις τῶν τεττάρων εὐαγγελίων
 25 τοῦ γραμματος προσβολαῖς ἐμβιβάζων· τοὺς δ' ἤδη ἀμφὶ τὸν βασι-
 881 λειον οἶκον ἐκατέρωσε παραξενύουσιν, ἔτι μὲν κατηχουμένους καὶ ἐν
 αὐτῇ καὶ προκοπῇ καθεσιτώτας, οὐ μὴν πόρρω πον καὶ μακρὰν τῆς
 τῶν ἐνδοτάτω θεοπτίας τῶν πιστῶν διεξενγμένους. ἐκ δὲ τοῦ- 64
 των τὰς ἀκηράτους ψυχὰς θείῳ λουτρῷ χρυσοῦ δίκην ἀποσμηχθείσας
 5 παραλαβόν, κἀνταῦθα τοὺς μὲν κίουσιν τῶν ἔξωτάτω πολὺ κρείτ-
 τοσιν ἐκ τῶν ἐνδοτάτω μυστικῶν τῆς γραφῆς δογμάτων ὑποστηρίζει,
 τοῖς δὲ πρὸς τὸ φῶς ἀνοίγμασιν καταναγάζει, προπύλῳ μὲν ἐνὶ με- 65
 γίστῳ τῆς τοῦ παμβασιλέως ἐνὸς καὶ μόνου θεοῦ δοξολογίας τὸν
 πάντα νεῶν κατακοσμῶν, Χριστοῦ δὲ καὶ ἁγίου πνεύματος παρ'
 10 ἐκάτερα τῆς τοῦ πατρὸς αὐθεντίας τὰς δευτέρας ἀγὰς τοῦ φωτὸς
 παρασχόμενος· τῶν τε λοιπῶν διὰ τοῦ παντὸς οἴκου ἄφθονον καὶ

880, 11—16 Ies. 54, 11—14

ATERBDMΣ

5 τε Schw > Π aber Σ | 10 ὑμᾶς AT¹RBDMS ἡμᾶς TeE | 17—
 S. 882, 9 δικαιοσύνη δῆτα — παραιτούμενος > Σ | 23 πρώτοις ARBD πρώ-
 τοις TEM | 25 προσβολαῖς BD ἐνβολαῖς M προσβολαῖς ATER

5 ἔξωτάτω ATER ἔξωτάτων BDM | 6 ἐνδοτάτω AR ἐνδοτάτων TEBDM

| 9 σκόπει πῶς ἀρειανίζει Em

Eusebius, Kirchengeschichte.

- 881 πολὺν διάφορον τῆς καθ' ἑκαστον ἀληθείας τὸ σαφὲς καὶ φωτεινὸν ἐνδείκνυμενος, πάντῃ δὲ καὶ πανταχόθεν τοὺς ζῶντας καὶ βεβηκότας καὶ εὐπαγεῖς τῶν ψυχῶν λίθους ἐγκρίνας, τὸν μέγαν καὶ βασιλικὸν
- 15 ἐξ ἀπάντων οἴκον ἐπισκευάζεται λαμπρὸν καὶ φωτὸς ἔμπλεον τὰ τε ἔνδοθεν καὶ τὰ ἐκτός, ὅτι μὴ ψυχὴν μόνον καὶ διάνοια, καὶ τὸ σῶμα δὲ αὐτοῖς ἀγνείας καὶ σωφροσύνης πολυανθεὶ κόσμῳ κατη-
γλαῖστο. ἔρεισιν δ' ἐν τῷδε τῷ ἱερῷ καὶ θρόνοι βάθρα τε μυρία 66
καὶ καθιστήρια, ἐν ὅσαις ψυχαῖς τὰ τοῦ θεοῦ πνεύματος ἐφρίζαναι
- 20 δωρήματα, οἷα καὶ πάσαι ὥφθη τοῖς ἀμφὶ τοὺς ἱεροὺς ἀποστόλους, οἷς ἐφάνησαν διαμεριζόμεναι γλωσσαι ὥς εἰ πυρὸς ἐκάθισεν τε ἐφ' ἕνα ἑκαστον αὐτῶν. ἀλλ' ἐν μὲν τῷ πάντων ἄρχοντι 67
Ἰσως αὐτὸς ὅλος ἐγκάθεται Χριστός, ἐν δὲ τοῖς μετ' αὐτὸν δευτε-
ρεύουσιν ἀναλόγως, καθ' ὅσον ἑκαστος χωρεῖ, Χριστοῦ δυνάμεως καὶ
- 25 πνεύματος ἁγίου μερισμοῖς. βάθρα δ' ἂν εἴεν καὶ ἀγγέλων αἱ
τινῶν ψυχῶν τῶν εἰς παιδαγωγίαν καὶ φρουρὰν ἐκάστῳ παραδεδο-
882 μένων, σεμνὸν δὲ καὶ μέγα καὶ μονογενὲς θνῆσιαστήριον ποιοῦν ἂν
εἴη ἢ τῆς τοῦ κοινοῦ πάντων ἱερέως [τῆς ψυχῆς] τὸ εἰλικρινὲς καὶ
ἁγίον ἄγιον; ᾧ παρεστὼς ἐπὶ δεξιᾷ ὁ μέγας τῶν ὅλων ἀρχιερεὺς
αὐτὸς Ἰησοῦς, ὁ μονογενὴς τοῦ θεοῦ, τὸ παρὰ πάντων εὐῶδες θν-
5 μίαμα καὶ τὰς δι' εὐχῶν ἀναίμονες καὶ ἄλλους θνῆσις φαιδρῶ τῷ
βλέμματι καὶ ὑπτίαις ὑποδεχόμενος χερσὶν τῷ κατ' οὐρανὸν πατρὶ
καὶ θεῷ τῶν ὅλων παραπέμπεται, πρῶτος αὐτὸς προσκυνῶν καὶ
μόνος τῷ πατρὶ τὸ κατ' ἀξίαν ἀπονέμων σέβας, εἶτα δὲ καὶ πᾶσιν
ἡμῖν εὐμενῇ διαμένειν καὶ δεξιὸν εἰς αἰὲν παραιτούμενος.
- 10 τοιοῦτος ὁ μέγας νεῶς ὃν καθ' ὅλης τῆς ὑφ' ἡλίον οἰκουμένης 69
ὁ μέγας τῶν ὅλων δημιουργὸς λόγος συνεστήσατο, τῶν ἐπέκεινα
οὐρανίων ἀψίδων πάλιν καὶ αὐτὸς νοερὰν ταύτην ἐπὶ γῆς εἰκόνα
κατεργασάμενος, ὥς ἂν διὰ πάσης τῆς κτίσεως τῶν τε ἐπὶ γῆς
λογικῶν ζώων ὁ πατὴρ αὐτῷ τιμῶτό τε καὶ σέβοιτο. τὸν δὲ 70

21/22 Act. 2, 3

ATERBDM, Σ [vgl. zu 880, 17]

12 διάφορον AT¹EM καὶ ἀδιάφορον BD διαφόρων TrR | 15 τε ATER δὲ
BDM | 16 ψυχῇ — διανοία Π, corr. Valois | 23 γλος A¹ corr., TERDM ὁ
λόγος A¹B | 25 μερισμοῖς T¹EBDM μερισμοὺς ATrR | 25/26 ἀγγέλων αἱ
τινῶν BD ἁγίων ἀγγέλων καὶ αἱ τινῶν ATER

1 ἂν ATrR ἄρ' T¹ ἄρ' EBD ἄρα M | 2 τῆς² getilgt T > R, τῆς ψυχῆς
> Schw | 7 σ¹ πανταχοῦ θεομαχοῦντα Tm | 13/14 πάσης τῆς κτίσεως
τῶν τε ἐπὶ γῆς λογικῶν ζώων ATERM Σ πάντων λογικῶν ζώων τῶν ἀνὰ πᾶσαν
τὴν κτίσιν [κτίσιν D] BD | 14 δὲ BD δ' M aber Σ τε ATER

- 882 ὑπερουράνιον χώρον καὶ τὰ ἐκείσε τῶν τῆδε παραδείγματα τὴν τε
 16 ἄνω λεγομένην Ἱερουσαλὴμ καὶ τὸ Σιών ὄρος τὸ ἐπουράνιον καὶ
 τὴν ὑπερκόσμιον πόλιν τοῦ ζῶντος θεοῦ, ἐν ἣ μνηστῆρες ἀγγέλων
 πανηγύρεις καὶ ἐκκλησία πρωτοτόκων ἀπογεγραμμένων ἐν οὐρανοῖς
 ταῖς ἀρχαῖς καὶ ἀνεπιλογίστοις ἡμῖν θεολογίαις τὸν σφῶν ποιητὴν
 20 καὶ πανηγυμόνα τῶν ὅλων γεραίρουσιν, οἷς θνητὸς οἶός τε κατ'
 ἀξίαν ὑμνῆσαι, ὅτι δὴ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδεν καὶ οὐκ οὐκ ἤκουσεν
 καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη αὐτὰ δὴ ταῦτα ἃ ἡτοι-
 71 μασεν ὁ θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν· ὧν ἡδὴ ἐν μέρει καταξίω-
 θέντες, ἄνδρες ἅμα παισὶν καὶ γυναιξίν, σμικροὶ καὶ μεγάλοι, πάντες
 25 ἀθρόως ἐν ἐνὶ πνεύματι καὶ μιᾷ ψυχῇ μὴ διαλείπωμεν ἐξομολογού-
 μενοι καὶ τὸν τοσοῦτον ἡμῖν ἀγαθῶν παραίτιον ἀνευφημοῦντες,
 883 τὸν εὐδιλατεύοντα πάσαις ταῖς ἀνομίαις ἡμῶν, τὸν ἰώμενον
 πάσας τὰς νόσους ἡμῶν, τὸν λυτρούμενον ἐκ φθορᾶς τὴν
 ζῶν ἡμῶν, τὸν στεφανοῦντα ἡμᾶς ἐν ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς,
 τὸν ἐμπιμπλῶντα ἐν ἀγαθοῖς τὴν ἐπιθυμίαν ἡμῶν, ὅτι οὐ
 5 κατὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν ἐποίησεν ἡμῖν οὐδὲ κατὰ τὰς
 ἀνομίας ἡμῶν ἀνταπέδωκεν ἡμῖν, ὅτι καθ' ὅσον ἀπέχουσιν
 ἀνατολαὶ ἀπὸ δυσμῶν, ἐμάκρυνεν ἀφ' ἡμῶν τὰς ἀνομίας
 ἡμῶν· καθὼς οἰκτερεῖ πατὴρ υἱοῦς αὐτοῦ, ὀκτείρησεν
 κύριος τοὺς φοβούμενους αὐτόν. ταῦτα καὶ νῦν καὶ εἰς τὸν 72
 10 ἔξῃς ἅπαντα χρόνον ταῖς μνήμαις ἀναζωπυροῦντες, ἀτὰρ καὶ τῆς
 παρούσης πανηγύρεως καὶ τῆς παιδῶς ταύτης καὶ λαμπροτάτης
 ἡμέρας τὸν αἴτιον καὶ πανηγυριάρχην νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν διὰ
 πάσης ὥρας καὶ δι' ὅλης ὥς εἰπεῖν ἀναπνοῆς ἐν νῷ προσορώμενοι,
 στέργοντες καὶ σέβοντες ψυχῆς ὅλη δυνάμει, καὶ νῦν ἀναστάντες
 15 μεγάλη διαθέσεως φωνῇ καθικετεύσωμεν, ὥς ἂν ὑπὸ τὴν αὐτοῦ
 μάνδραν ἐς τέλος ἡμᾶς σκεπάζων διασφύζοιτο, τὴν παρ' αὐτοῦ βρα-
 βεύων ἀρχαγῇ καὶ ἀσειστον αἰωνίαν εἰρήνην ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ

15—18 Hebr. 12, 22. 23 — 21—23 1 Kor. 2, 9

1—9 Psalm. 102, 3—5. 10. 12. 13 — 15/16 vgl. Ioann. 10, 16

ATERBDMΣ

20 οὕτως TcERBDΣ οὐ τίς A οὕτως M ὅν οὕτως Tr, T¹ unleserlich | 25 δια-
 λείπωμεν TcERM διαλείπωμεν D διαλείπωμεν AT¹TrB | 26 τοσοῦτον B τωσοῦ-
 των M τοσοῦτον D τῶν τοσοῦτων ATER

9/10 τὸν—ἅπαντα χρόνον BDM τοὺς—ἅπαντας χρόνους ATER | 14 ὅλη
 BDΣ ὅλησ ATERM

883 σωτήρι ἡμῶν, δι' οὗ αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς σύμπαντας αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

20 Φέρε δὴ, λοιπὸν καὶ τῶν βασιλικῶν διατάξεων Κωνσταντίνου καὶ Δικινίου 5 1
τὰς ἐκ τῆς Ῥωμαίων φωνῆς μεταληφθεῖσας ἐρμηνείας παραθώμεθα.

ΑΝΤΙΓΡΑΦΟΝ ΒΑΣΙΛΙΚΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΕΚ ΡΩΜΑΙΚΗΣ ΓΛΩΤΤΗΣ
ΜΕΤΑΛΗΦΘΕΙΣΩΝ

Ἦδη μὲν πάλοι σκοποῦντες τὴν ἐλευθερίαν τῆς θρησκείας οὐκ ἀρηγέαν 2 313
25 εἶναι, ἀλλ' ἐνὸς ἐκάστου τῇ διανοίᾳ καὶ τῇ βουλήσει ἐξουσίαν δοτέον τοῦ τὰ θεῖα
πράγματα τημελεῖν κατὰ τὴν αὐτοῦ προαίρεσιν ἕκαστον, κεκελεύεσθαι τοῖς τε
884 Χριστιανοῖς τῆς αἰρέσεως καὶ τῆς θρησκείας τῆς ἐαυτῶν τὴν πίστιν φυλάττειν·
ἀλλ' ἐπειδὴ πολλαὶ καὶ διάφοροι αἰρέσεις ἐν ἐκείνῃ τῇ ἀντιγραφῇ, ἐν ᾗ τοῖς αὐτοῖς 3
συνεχωρήθη ἡ τοιαύτη ἐξουσία, ἐδόκουν προστεθεῖσθαι σαφῶς, τυχὸν ἴσως τινὲς
αὐτῶν μετ' ὀλίγον ἀπὸ τῆς τοιαύτης παραφυλάξεως ἀπεκρούοντο. ὁπότε εὐτυχῶς
5 ἐγὼ Κωνσταντίνος ὁ Αὐγουστος καὶ γὰρ Δικίνιος ὁ Αὐγουστος ἐν τῇ Μεδιολάνῳ
ἐληλύθειμεν καὶ πάντα ὅσα πρὸς τὸ λυσιτελεῖν καὶ τὸ χρησίμῳ τῷ κοινῷ διέφερον,
ἐν ζητήσει ἔσχομεν, ταῦτα μεταξὺ τῶν λοιπῶν ἅτινα ἐδόκει ἐν πολλοῖς ἅπασιν
ἐπωφελεῖ εἶναι, μᾶλλον δὲ ἐν πρώτοις διατάξαι ἐδογματίσαμεν, οἷς ἡ πρὸς τὸ
θεῖον αἰδώς τε καὶ τὸ σέβας ἐνείχετο, τοῦτ' ἔστιν, ὅπως δώμεν καὶ τοῖς Χριστι-
10 νοῖς καὶ πᾶσιν ἐλευθέραν αἴρεσιν τοῦ ἀκολουθεῖν τῇ θρησκείᾳ ἢ δὴν βουληθῶσιν,
ὅπως ὁ τί ποτέ ἐστιν θεϊότητος καὶ οὐρανίου πράγματος, ἡμῖν καὶ πᾶσι τοῖς ὑπὸ
τὴν ἡμετέραν ἐξουσίαν διάγουσιν εὐμενὲς εἶναι δονηθῇ. τοίνυν ταύτην τὴν [ἡμε- 4
τέραν] βούλησιν ὑγιεινῶ καὶ ὀρθοτάτῳ λογισμῷ ἐδογματίσαμεν, ὅπως μηδενὶ παν-

4 (von ὁπότε an) — S. 887, 4 der lateinische Text bei Lactant. de mortt. persecut. 48

ΑΤΕΡΒΔΜΣ

18 σρι ΑΤΕΡΒΔ κω ΜΣ | δι' οὗ αὐτῷ ΑΤΕΡΣ ὦ ΒΔ μεθ' οὗ σοι Μ |
σύμπαντας > ΒΔ | 18/19 τῶν αἰώνων > ΒΔΣ

20 — S. 891, 20 [ΑΤΕΡΜ, fehlt in ΒΔΣΑ] aus der früheren Ausgabe eingesetzt,
τὰ ἐφ' ἐξῆς ταῦτα βασιλικά ἐξ διατάγματα ἐν ἄλλοις ἀντιγράφοις οὐ κεῖνται Tm

20/21 φέρε — παραθώμεθα > Μ | 24 πάλοι ΑΤ¹ πολλὰ TrERM, Tcm
getilgt | 26 nach κεκελεύεσθαι ist etwas gestrichen

2 πολλαὶ ΑΤcERM καὶ πάλοι T¹ | 4 ἀπεκρούοντο TcERM ἀνεκρούοντο
ΑΤ¹ | 6 man verlangt συνεληλύθειμεν, conuenissemus Lact | 7 ἐν πολλοῖς
ἅπασιν] statt pluribus hominibus las der Übersetzer pluribus omnibus | 11 θεϊ-
ότητος TER θεϊότητος Μ θεϊότης Α quod quidem diuinitas in sede caelesti Lact
HS | 12/13 hoc consilium Lact τὴν ἡμετέραν βούλησιν TERM τὴν βούλησιν
τὴν ἡμετέραν Α

- 884 τελῶς ἐξουσία ἀρνητέα ἢ τοῦ ἀκολοῦθῆναι καὶ αἰρεῖσθαι τὴν τῶν Χριστιανῶν
 15 παραφύλαξιν ἢ θρησκείαν ἐκάστω τε ἐξουσία δοθεῖν τοῦ δίδοναι ἑαυτοῦ τὴν διά-
 νοιαν ἐν ἐκείνῃ τῇ θρησκείᾳ, ἣν αὐτὸς ἑαυτῷ ἀρμόζειν νομίζει, ὅπως ἡμῖν δεινῶς
 τὸ θεῖον ἐν πᾶσι τὴν ἔθιμον σπονδὴν καὶ καλοκάγαθίαν παρέχειν· ἅτινα οὕτως 6
 ἀρέσκειν ἡμῖν ἀντιγράφαι ἀκόλουθον ἦν, ἵν' ἀφαιρεθῶσιν παντελῶς τῶν αἰρέσεων,
 885 αἵτινες τοῖς προτέροις ἡμῶν γράμμασι τοῖς πρὸς τὴν σὴν καθοσίωσιν ἀποσταλεῖται
 περὶ τῶν Χριστιανῶν ἐνείχοντο καὶ ἅτινα πάνν σκαυὰ καὶ τῆς ἡμετέρας προαύτης
 ἀλλότρια εἶναι ἐδόκει, ταῦτα ὑφαίρεθῇ καὶ νῦν ἐλευθέρως καὶ ἀπλῶς ἕκαστος
 αὐτῶν τῶν τὴν αὐτὴν προαίρεσιν ἐσχηκότων τοῦ φυλάττειν τὴν τῶν Χριστιανῶν
 5 θρησκείαν ἄνευ τινὸς ὀχλήσεως τοῦτο αὐτὸ παραφυλάττοι. ἅτινα τῇ σῇ ἐπιμελείᾳ 7
 πληρέστατα δηλῶσαι ἐδογματίσαμεν, ὅπως εἰδείης ἡμᾶς ἐλευθέρων καὶ ἀπολελυ-
 μένῃν ἐξουσίαν τοῦ τημελεῖν τὴν ἑαυτῶν θρησκείαν τοῖς αὐτοῖς Χριστιανοῖς δε-
 δοκέναι. Ὑπερ ἐπειδὴ ἀπολελυμένως αὐτοῖς ὑφ' ἡμῶν δεδωρῆσθαι θεωρεῖ ἡ σὴ 8
 καθοσίωσις καὶ ἑτέροις δεδῶσθαι ἐξουσίαν τοῖς βουλομένοις τοῦ μετέρχεσθαι τὴν
 10 παρατήρησιν καὶ θρησκείαν ἑαυτῶν, ὕπερ ἀκολούθως τῇ ἡσυχίᾳ τῶν ἡμετέρων
 καιρῶν γίνεσθαι φανερόν ἐστιν, ὅπως ἐξουσίαν ἕκαστος ἔχῃ τοῦ αἰρεῖσθαι καὶ τη-
 μελεῖν ὅποιαν δὲν βούληται [τὸ θεῖον]. τοῦτο δὲ ὑφ' ἡμῶν γέγονεν, ὅπως μη-

A TERM

14—16 τοῦ ἀκολοῦθῆναι — θρησκείαι durch Dittographien und Correcturen
 entstellt, besonders αἰρεῖσθαι ist verdächtig, ferner ἐκάστωι τε ἐξουσία δοθεῖν,
 ἢ θρησκείαν ∞ ἐν ἐκείνῃ τῇ θρησκείᾳ: vgl. Lact. qui [quin Schw] uel obser-
 vationi Christianorum uel ei religioni mentem suam dederat [dederet Baluze] quam
 ipsi sibi aptissimam esse sentiret | 17 nach τὸ θεῖον + cuius religioni liberis
 mentibus obsequimur Lact | 17/18 ἅτινα ... ἀντιγράφαι] quare scire dica-
 tionem tuam Lact

2/3 καὶ ἅτινα — εἶναι und ταῦτα ὑφαίρεθῇ καὶ interpolirt, der ursprüngliche
 Text lautete einfach ἐνέχεσθαι ἐδόκον vgl. 884, 3 und amotis ... condicionibus
 quae prius scriptis ad officium tuum datis super Christianorum nomine (conti-
 neri) uidebantur, nunc libere ac simpliciter etc. Lact | 3 ἀπλῶς RM γρ ἀπλῶς
 Tem E¹m simpliciter Lact ἀπλανῶς AT¹E¹ | 4 αὐτῶν τῶν TER eorum qui
 Lact αὐτῶν M τῶν A | 5—8 ἅτινα — δεδοκέναι Doublette zu S. 884, 17—5
 ἅτινα — παραφυλάττοι, auch bei Lactanz vorhanden | 8/9 verwirrt; entweder
 ist 8 θεωρεῖς, (συννοῶ) zu schreiben oder 10/11 ὕπερ und γίνεσθαι zu streichen;
 vgl. quod cum isdem a nobis indultum esse peruideas, intellegit dicatio tua etiam
 aliis religionis suae uel obseruantiae potestatem similiter apertam et liberam pro
 quiete temporis nostri esse concessa(m) Lact. Im echten Text muss umgekehrt
 aus der allgemeinen Toleranz die den Christen zu kommende gefolgert sein |
 12 ὅποιαν Schw ὅποια T¹ER ὅποια Tr ὅποι M ὅποιον A vgl. ut in colenda quod
 quisque diligeret, habeat liberam facultatem Lact HS quod und diligeret verdorben
 | τὸ θεῖον ERM θεῖον AT¹ θρησκεία τιμᾶν τὸ θεῖον Tr, falscher Zusatz

- 885 δεμιᾶ τιμῇ μηδὲ θρησκείᾳ τινὶ μεμειῶσθαι τι ὑφ' ἡμῶν δοζολῆ. καὶ τοῦτο δὲ 9
 πρὸς τοῖς λοιποῖς εἰς τὸ πρόσωπον τῶν Χριστιανῶν δογματίζομεν, ἵνα τοὺς τό-
 15 πους αὐτῶν, εἰς οὓς τὸ πρότερον συνέρχεσθαι ἔθος ἦν αὐτοῖς, περὶ ὧν καὶ τοῖς
 πρότερον δοθεῖσιν πρὸς τὴν σὴν καθοσίωσιν γράμμασιν τίπος ἕτερος ἦν ὠρισμένος
 τῷ προτέρῳ χρόνῳ, [ἴν'] εἴ τινες ἢ παρὰ τοῦ ταμείου τοῦ ἡμετέρου ἢ παρὰ τινος
 ἑτέρου φαίνοντο ἡγοραζότες, τοὺτους τοῖς αὐτοῖς Χριστιανοῖς ἄνεν ἀγνῶριον καὶ
 886 ἄνεν τινὸς ἀπαιτήσεως τῆς τιμῆς, ὑπερτεθείσης [δίχα] πάσης ἀμελείας καὶ ἀμφι-
 βολίας, ἀποκαταστήσωσι, καὶ εἴ τινες κατὰ ὄρων τυγχάνουσιν εἰληφότες, τοὺς
 αὐτοὺς τόπους ὅπως ἢ τοῖς αὐτοῖς Χριστιανοῖς τὴν ταχίστην ἀποκαταστήσωσιν
 οὕτως ὡς ἢ οἱ ἡγοραζότες τοὺς αὐτοὺς τόπους ἢ οἱ κατὰ δωρεὰν εἰληφότες 10
 5 αἰτῶσι τι παρὰ τῆς ἡμετέρας καλοκαγαθίας προσέλθωσι τῷ ἐπὶ τόπων ἐπάρχῳ
 δικάζοντι, ὅπως καὶ αὐτῶν διὰ τῆς ἡμετέρας χρηστότητος πρόνοια γένηται. ἅτινα
 πάντα τῷ σώματι τῷ τῶν Χριστιανῶν παρ' αὐτὰ διὰ τῆς σῆς σπονδῆς ἄνεν τινὸς
 παρολκῆς παραδίδοσθαι δεήσει· καὶ ἐπειδὴ οἱ αὐτοὶ Χριστιανοὶ οὐ μόνον ἐκείνους 11
 εἰς οὓς συνέρχεσθαι ἔθος εἶχον, ἀλλὰ καὶ ἑτέρους τόπους ἐσχηκέναι γινώσκονταί
 10 διαφέροντας οὐ πρὸς ἕκαστον αὐτῶν, ἀλλὰ πρὸς τὸ δίκαιον τοῦ αὐτῶν σώματος,
 τοῦτ' ἔστιν τῶν Χριστιανῶν, ταῦτα πάντα ἐπὶ τῷ νόμῳ ὃν προειρήκαμεν, δίχα
 παντελῶς τινος ἀμφισβητήσεως τοῖς αὐτοῖς Χριστιανοῖς, τοῦτ' ἔστιν τῷ σώματι
 [αὐτῶν] καὶ τῇ συνόδῳ [ἐκάστῳ] αὐτῶν ἀποκαταστήναι κελεύσεις, τοῦ προειρη-

ATERM

16 τίπος ἕτερος] certa . . forma Lact | 17 τῷ προτέρῳ χρόνῳ falsch
 vom Übersetzer zum Relativsatz gezogen, vgl. *si eadem loca . . . de quibus . . . certa
 antehac forma fuerat comprehensa, priore tempore aliqui . . . videntur esse mer-
 cati* Lact | ἴν' streicht Schw nach Lact

1 δίχα streicht Lowth *postposita omni frustratione* Lact | 2—6 *qui etiam
 dono fuerunt consecuti, eadem similiter isdem Christianis quantocius reddant,
 etiam uel hi qui emerunt uel qui dono fuerunt consecuti, si putauerint, de nostra
 beniuolentia aliquid uicarium postulent quo et ipsis per nostram clementiam con-
 sulatur* Lact die von Missverständnissen nicht freie Übersetzung lässt sich nicht
 mit Evidenz verbessern | 3 ὅπως ἢ τε [T¹ unleserlich] E ὅπως ἢ M ὅπως εἰ A
 ἢ ὅπως ἢ TrR wohl falscher Zusatz | 4 οὕτως ὡς ἢ M οὕτως ὡσεὶ TER οὕτως
 ἢ A, vielleicht soll οὕτως ὡς ἢ *ut iam [etiam HS] uel* wiedergeben, vgl. 14 ff. |
 5 αἰτῶσι τι παρὰ τῆς ἡμετέρας καλοκαγαθίας (= *de nostra beniuolentia aliquid
 postulent*) ~ προσέλθωσι τῷ ἐπὶ τόπων ἐπάρχῳ δικάζοντι (*uicarium postulent*
 missverstanden) Doublette | 6—8 ἅτινα — δεήσει Doublette zu 16/17 ἐν οἷς
 πᾶσιν — ὀφείλεις; beide bei Lactanz vorhanden | 7 σώματι τῷ Dindorf [?] σω-
 ματίῳ ATER σώματι M | 11 τῶν Χριστιανῶν] *ecclesiarum* Lact | 12 παν-
 τελῶς Schwegler παντελοῦς II *citra ullam prorsus ambiguitatem uel controuersiam*
 Lact | 13 αὐτῶν und ἐκάστῳ streicht Schw *id est corpori et conuenticulis
 eorum* Lact | ἀποκατασταθῆναι Schw

- 886 μένον λογισμοῦ δηλαδὴ φυλαχθέντος, ὅπως αὐτοὶ οἵτινες τοὺς αὐτοὺς ἄνευ τιμῆς,
 15 καθὼς προειρήκαμεν, ἀποκαθιστῶσι, τὸ ἀζήμιον τὸ ἑαυτῶν παρὰ τῆς ἡμετέρας
 καλοκάγαθίας ἐλπίζοιεν. ἐν οἷς πᾶσιν τῷ προειρημένῳ σώματι τῶν Χριστιανῶν 12
 τὴν σπουδὴν δυνατώτατα παρασχεῖν ὀφείλεις, ὅπως τὸ ἡμέτερον κέλευσμα τὴν
 ταχίστην παραπληρωθῇ, ὅπως καὶ ἐν τούτῳ διὰ τῆς ἡμετέρας χρηστότητος πρό-
 νοια γένηται τῆς κοινῆς καὶ δημοσίας ἡσυχίας. τούτῳ γὰρ τῷ λογισμῷ, καθὼς 13
 20 καὶ προεῖρηται, ἡ θεία σπουδὴ περὶ ἡμῶς, ἥς ἐν πολλοῖς ἤδη πράγμασιν ἀπεπει-
 ράθημεν, διὰ παντὸς τοῦ χρόνου βεβαίως διαμεῖναι. ἵνα δὲ ταύτης τῆς ἡμετέρας 14
 887 νομοθεσίας καὶ τῆς καλοκάγαθίας ὁ ὅρος πρὸς γνῶσιν πάντων ἐνεχθῇ, ἀποκαθίσταται
 προταχθέντα τοῦ σοῦ προστάγματος ταῦτα τὰ ἐφ' ἡμῶν γραφέντα πανταχοῦ
 προθεῖναι καὶ εἰς γνῶσιν πάντων ἀγαγεῖν ἐκόλοντόν ἐστιν, ὅπως ταύτης τῆς
 ἡμετέρας καλοκάγαθίας ἡ νομοθεσία μηδένα λαθεῖν δυνήθῃ.

5 ANTIΓΡΑΦΟΝ ΕΤΕΡΑΣ ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΔΙΑΤΑΞΕΩΣ ΗΝ ΑΥΘΙΣ ΠΕΠΟΙ- 15
 ΗΤΑΙ, ΜΟΝΗΙ ΤΗΙ ΚΑΘΟΛΙΚΗΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΙ ΤΗΝ ΔΩΡΕΑΝ ΔΕΔΟΘΑΙ
 ΥΠΟΣΗΜΗΝΑΜΕΝΟΣ

- «Χαῖρε Ἀνυλίνε, τιμώτατε ἡμῖν. ἔστιν ὁ τρόπος οὗτος τῆς φυλαγαθίας τῆς
 ἡμετέρας, ὥστε ἐκεῖνα ἅπερ δικαίῳ ἀλλοτριῷ προσήκει, μὴ μόνον μὴ ἐνοχλεῖσθαι,
 10 ἀλλὰ καὶ ἀποκαθιστῶν βοῦλεσθαι ἡμᾶς, Ἀνυλίνε τιμώτατε. ὅθεν βονλόμεθα ἔν', 16
 ὁπόταν ταῦτα τὰ γράμματα κομίσῃ, εἴ τινα ἐκ τούτων τῶν τῇ ἐκκλησίᾳ τῇ κα-
 θολικῇ τῶν Χριστιανῶν ἐν ἐκάσταις πόλεσιν ἢ καὶ ἄλλοις τόποις διέφερον [καὶ]
 κατέχοιντο νῦν ἢ ὑπὸ πολιτῶν ἢ ἐπὶ τινων ἄλλων, ταῦτα ἀποκατασταθῇ πα-
 ραχρῆμα ταῖς αὐταῖς ἐκκλησίαις ποιήσῃς, ἐπειδήπερ προηγήμεθα ταῦτα ἅπερ αἱ
 15 αὐταὶ ἐκκλησίαι πρότερον ἐσχίζεσαν, τῷ δικαίῳ αὐτῶν ἀποκατασταθῇ. ὁπότε 17
 τοῖνυν σιννορεῖ ἢ καθοσίωσις ἢ σὴ ταύτης ἡμῶν τῆς κελεύσεως σαφέστατον εἶναι
 τὸ πρόσταγμα, σπουδάσον, εἴτε κῆποι εἴτε οἰκίαι εἰδ' ὅτιονδῆποτε τῷ δικαίῳ
 τῶν αὐτῶν ἐκκλησιῶν διέφερον, σὺμπαντα αὐταῖς ἀποκατασταθῇ ὡς τάχιστα,
 ὅπως τούτῳ ἡμῶν τῷ προστάγματι ἐπιμελεστάτην σε πειθαρχῶσαν παρесьηκέναι
 20 καταμάθοιμεν. ἔρρωσο, Ἀνυλίνε, τιμώτατε καὶ ποθεινότετε ἡμῖν».

ATERM

21 διαμεῖναι ATE διαμένει M διαμείνη TrR | ταύτης — S. 887, 1 ὅρος
 falsche Übersetzung von huius sanctionis benivolentiae nostrae forma vgl. 887, 3/4

2 προταχθέντα τοῦ σοῦ προστάγματος M προσταχθέντα τοῦ σοῦ προστάγ-
 ματος TE προαχθέντος τοῦ σοῦ προστάγματος TrR > A praelata programmata
 tuo Laet HS | τὰ ATr > T'ERM | 5 ἑτέρας AM ἕτερον TER | 5/6 πε-
 ποίηται ATEM πεποίηται R | 7 ὑποσημνημένος M ὑποσημνημένοι ATER |
 12 διέφερον Schw διαφερόντων Schwegler διέφερον καὶ II in der Übersetzung
 sind Participial- und Relativeconstruction mit einander vertauscht | 14 αὐταῖς
 TERM αὐτῶν A

887 ΑΝΤΙΓΡΑΦΟΝ ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΔΓ' ΗΣ ΣΥΝΟΔΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ 18
ΕΠΙ ΡΩΜΗΣ ΚΕΛΕΥΕΙ ΓΕΝΕΣΘΑΙ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ
ΕΝΩΣΕΩΣ ΤΕ ΚΑΙ ΟΜΟΝΟΙΑΣ

»Κωνσταντῖνος Σεβαστὸς Μιλτιάδῃ ἐπισκόπῳ Ῥωμαίων καὶ Μάρκῳ. ἐπειδὴ 313
25 τοιοῦτοι χάριται παρὰ Ἀνυλίνου τοῦ λαμπροτάτου ἀνθυπάτου τῆς Ἀφρικῆς πρὸς
888 με πλείους ἀπεστάλησαν, ἐν οἷς ἐμφέρεται Καικιλιανὸν τὸν ἐπίσκοπον τῆς Χαρ-
ταγενησίων πόλεως παρὰ τινων κολλήγων αὐτοῦ τῶν κατὰ τὴν Ἀφρικὴν καθε-
στῶτων ἐν πολλοῖς πράγμασιν ἐνθύνεσθαι, καὶ τοῦτό μοι βαρὺ σφόδρα δοκεῖ τὸ
ἐν ταύταις ταῖς ἐπαρχίαις, ὥς τῇ ἐμῇ καθοσιώσει ἀνθαιρέτως ἡ θεία πρόνοια ἐν-
5 χειρίσειεν κἀκεῖσε πολὺ πλῆθος λαοῦ, ὅχλον ἐπὶ τὸ φανλότερον ἐπιμένοντα ἐν-
ρίσκεσθαι ὥς ἂν εἰ διχοστατοῦντα καὶ μεταξὺ ἐπισκόπους διαφορὰς ἔχειν, ἔδοξέ 19
μοι ἵν' αὐτὸς ὁ Καικιλιανὸς μετὰ δέκα ἐπισκόπων τῶν αὐτὸν ἐνθύνειν δοκούντων
καὶ δέκα ἑτέρων οὓς αὐτὸς τῇ ἑαυτοῦ δίκῃ ἀναγκαίους ὑπολάβοι, εἰς τὴν Ῥώμην
πλῶ ἀπιέναι, ἵν' ἐκεῖσε ὑμῶν παρόντων, ἀλλὰ μὴν καὶ Ῥετικίου καὶ Ματέρονου
10 καὶ Μαρίνου, τῶν κολλήγων ὑμῶν, οὓς τοῦτον ἔνεκεν εἰς τὴν Ῥώμην προσέταξα
ἐπισπεῦσαι, δυνήθῃ ἀκουσθῆναι, ὥς ἂν καταμάθοιτε τῷ σεβασμωτάτῳ νόμῳ ἀρ-
μύττειν. ἵνα μέντοι καὶ περὶ πάντων αὐτῶν τοίνυν πληροεστάτην δυνήθῃτε ἔχειν 20
γνώσιν, τὰ ἀντίτυπα τῶν ἐγγράφων τῶν πρὸς με παρὰ Ἀνυλίνου ἀποσταλέντων
γράμμασιν ἕμοις ὑποτάξας, πρὸς τοὺς προειρημένους κολλήγας ὑμῶν ἐξέπεμψα·
15 οἷς ἐντυχούσα ἡ ὑμετέρα στερορότης δοκιμάσει ὄντινα χρὴ τρόπον τὴν προειρη-
μένην δίκην ἐπιμελέστατα διευκρινῆσαι καὶ κατὰ τὸ δίκαιον τεματίσαι, ὅποτε
μηδὲ τὴν ὑμετέραν ἐπιμέλειαν λανθάνει τοσαύτην με αἰδῶ τῇ ἐνθέσμῳ καθολικῇ
ἐκκλησίᾳ ἀπονέμειν, ὥς μηδὲν καθόλου σχίσμα ἢ διχοστασίαν ἐν τινὶ τόπῳ βούλε-
σθαι με ὑμᾶς καταλιπεῖν. ἡ θεϊότης ὑμᾶς τοῦ μεγάλου θεοῦ διαφυλάξει πολλοῖς
20 ἔτεσι, τιμιώτατε».

ΑΝΤΙΓΡΑΦΟΝ ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΔΓ' ΗΣ ΠΡΟΣΤΑΤΤΕΙ ΔΕΥΤΕ- 21
ΡΑΝ ΓΕΝΕΣΘΑΙ ΣΥΝΟΔΟΝ ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΠΑΣΑΝ ΤΩΝ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ
ΠΕΡΙΕΛΕΙΝ ΔΙΧΟΣΤΑΣΙΑΝ

25 »Κωνσταντῖνος Σεβαστὸς Χρήστῳ ἐπισκόπῳ Συρακουσίων. ἤδη μὲν πρότερον,
ὅτε φαύλως καὶ ἐνδιαστροφῶς τινὲς περὶ τῆς θρησκείας τῆς ἀγίας καὶ ἐπουρανίου

887, 21—S. 888, 20 Coll. Carthag. 3, 319 [Mansi IV 39] — 24—S. 888, 3
vgl. Coll. Carthag. 3, 216. 220. 316 [Mansi IV 227. 39]. Augustin. ep. 88

888, 21—S. 890, 2 vgl. das Schreiben Constantins in Append. Optat. 3
[Corp. script. eccl. lat. 26, 204 ff.]

ΑΤΕΡΜ

4 ἀνθαιρέτως M ἀνθαιρέτος AT¹ ER ἀνθαιρέτους Tr | 9 ἀπιέναι AT¹ ERM
ἀπιέναι μὴ ἀναβαλῆ Tr vgl. zu 887, 12 und 889, 21/25 | 17 λανθάνει TR λαν-
θάνειν AEM

- 889 δυνάμειος καὶ τῆς αἰρέσεως τῆς καθολικῆς ἀποδύσασθαι ἤρξαντο, ἐπιτέμεσθαι
 βουληθεὶς τὰς τοιαύτας αὐτῶν φιλονεικίας, οὕτω διατενπώκειν ὥστε ἀποσταλέν-
 των ἀπὸ τῆς Γαλλίας τινῶν ἐπισκόπων, ἀλλὰ μὴν καὶ τούτων κληθέντων ἀπὸ τῆς
 Ἀφρικῆς τῶν ἐξ ἐναντίας μοίρας καταλλήλως, ἐνστατικῶς καὶ ἐπιμόνως διαγωνίζο-
 5 μένων παρόντος τε καὶ τοῦ τῆς Ῥώμης ἐπισκόπου, τοῦτο ὑπερ ἑδόκει κεννηθῆναι,
 δυνηθῆναι ὑπὸ τῆς παρουσίας αὐτῶν μετὰ πάσης ἐπιμελοῦς διακρίσεως κατορθώσεως
 τυχεῖν. ἀλλ' ἐπειδὴ, ὡς συμβαίνει, ἐπιλαθόμενοι τινες καὶ τῆς σωτηρίας τῆς ἰδίας 22
 καὶ τοῦ σεβάσματος τοῦ ὀφειλομένου τῇ ἀγιωτάτῃ αἰρέσει, ἔτι καὶ νῦν τὰς ἰδίας
 ἔχθρας παρατείνειν οὐ παύονται, μὴ βουλόμενοι τῇ ἡδὴ ἐξενεχθείσῃ κρίσει συν-
 10 τίθεσθαι καὶ διορίζεσθαι ὅτι δὴ ἄρα ὀλίγοι τινὲς τὰς γνώμας καὶ τὰς ἀποφάσεις
 ἑαυτῶν ἐξήνεγκαν ἢ καὶ μὴ πρότερον ἀπάντων τῶν ὀφειλόντων ζητηθῆναι ἀκρι-
 βῶς ἐξετασθέντων πρὸς τὸ τὴν κρίσιν ἐξενέγκαι πᾶν ταχέως καὶ ὀξέως ἔσπευσαν,
 ἔκ τε τούτων ἀπάντων ἕκτινα συμβαίνει γενέσθαι, τὸ καὶ τούτους αὐτοὺς ἀδελφι-
 15 κῆν καὶ ὁμόφρονα ὀφειλόντας ἔχειν ὁμοψυχίαν αἰσχυρῶς, μᾶλλον δὲ μυσερῶς
 ἀλλήλων ἀποδιστάναι καὶ τοῖς ἀνθρώποις τοῖς ἀλλοτρίας ἔχουσι τὰς ψυχὰς ἀπὸ
 τῆς ἀγιωτάτης θρησκείας ταύτης πρόφασιν χλεῖνς διδόναι, — θῆν προνοητέον
 μοι ἐγένετο, ὅπως τοῦτο ὑπερ ἔχρη μετὰ τὴν ἐξενεχθεῖσαν ἡδὴ κρίσιν ἀνθαιρέτῳ
 συγκαταθέσει πεπαῦσθαι, καὶ νῦν ποτε δυνηθῆναι πολλῶν παρόντων τέλους τυχεῖν.
 ἐπειδὴ τοίνυν πλείστους ἐκ διαφόρων καὶ ἀμνηστῶν τόπων ἐπισκόπους εἰς τὴν 23
 20 Ἀρελατρίων πόλιν εἰσω Καλανθῶν Ἀγνούστων συνελθεῖν ἐκελεύσαμεν, καὶ σοὶ 314
 γράψαι ἐνομίσαμεν ἵνα λαβὼν παρὰ τοῦ λαμπροτάτου Λατρωνιανοῦ τοῦ κον-
 ρήκτορος Σικελίας δημόσιον ὄχημα, συζεύξας σεαυτῷ καὶ δύο γέ τινας τῶν ἐκ
 τοῦ δευτέρου θρόνου, οὓς ἂν σὺ αὐτὸς ἐπιλέξασθαι κρίνης, ἀλλὰ μὴν καὶ τρεῖς
 25 παῖδας τοὺς δυνησομένους ὑμῖν κατὰ τὴν ὁδὸν ἐπηρετήσασθαι παραλαβὼν, εἰσω
 τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἐπὶ τῷ προειρημένῳ τόπῳ ἀπάντησον, ὡς ἂν διὰ τε τῆς σῆς 24
 στερορότητος καὶ διὰ τῆς λοιπῆς τῶν συνιόντων ὁμοψύχου καὶ ὁμόφρονος συνέσεως
 καὶ τοῦτο ὑπερ ἔχρη τοῦ δεῦρο φανύως δι' αἰσχυρᾶς τινας ζυγομαχίας παραμεμένη-
 κεν, ἀκουσθέντων πάντων τῶν μελλόντων λεχθήσεσθαι παρὰ τῶν νῦν ἀπ' ἀλλήλων
 διεστῶτων, οὕτως ὁμοίως παρεῖναι ἐκελεύσαμεν, δυνηθῆναι εἰς τὴν ὀφειλομένην
 890 θρησκείαν καὶ πίστιν ἀδελφικὴν τε ὁμόνοιαν καὶ βοαδέως ἀνακληθῆναι. ὕγιαί-
 νοντά σε ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ διαφνιάξει ἐπὶ πολλοῖς ἔτεσιν.

A TERM

1 ἐπιτέμεσθαι TER ἐπιτεμέσθαι AM | 2 βουληθεὶς A, T durch Rasur,
 R βουληθεὶς εἰς T¹EM | διατενπώκειν E διενπώκειν ATRM | 9 ἡδὴ ἐξεν-
 εχθείσῃ ATER διεξενεχθείσῃ M γο τῇ διεξενεχθείσῃ TcmE¹mR¹m | 9/10 συν-
 τίθεσθαι A συντεθεῖσθαι TERM | 18 καὶ AM καὶ TER | 21/22 κονρήκτορος
 Valois κοντήκτορος ATE κοντίκτορος RM | 26 ὁμόφρονος A, σ auf Ras. Re
 ὁμοφρόνον TEM

890 ANTIΓΡΑΦΟΝ ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΔΓ' ΗΣ ΧΡΗΜΑΤΑ ΤΑΙΣ 6 1
ΕΚΚΛΗΣΙΑΙΣ ΔΩΡΕΙΤΑΙ

5 »Κωνσταντῖνος Αὐγουστος Καικιλιανῷ ἐπισκόπῳ Χαρταγένης. ἐπειδήπερ
ἤρεσεν κατὰ πάσας ἐπαρχίας, τὰς τε Ἀφρικὰς καὶ τὰς Νουμιδίας καὶ τὰς Μανρι-
τανίας, ἡγετοῖς τισι τῶν ὑπηρετῶν τῆς ἐνθρόνου καὶ ἀγιωτάτης καθολικῆς θρη-
σκείας εἰς ἀναλώματα ἐπιχορηγηθῆναι τι, ἔδωκα γράμματα πρὸς Οὐρσον τὸν
διασημότατον καθολικὸν τῆς Ἀφρικῆς καὶ ἐδήλωσα αὐτῷ ὅπως τρισχιλίους φόλλεις
10 τῇ σῇ στερότητι ἀπαριθμῆσαι φροντίσῃ. σὺ τοίνυν, ἤνικα τὴν προδηλουμένην 2
ποσότητα τῶν χρημάτων ὑποδεχθῆναι ποιήσεις, ἅπασι τοῖς προειρημένοις κατὰ
τὸ βρόμιον τὸ πρὸς σὲ παρὰ Ὁσίον ἀποσταλὲν ταῦτα τὰ χρήματα διαδοθῆναι
κέλευσον. εἰ δ' ἄρα πρὸς τὸ συμπληρωθῆναι μου τὴν εἰς τοῦτο περὶ ἅπαντας 3
αὐτοὺς προαίρεσιν ἐνδεῖν τι καταμάθοις, παρὰ Ἡρακλείδα τοῦ ἐπιτρόπου τῶν
15 ἡμετέρων κτημάτων ἀναμφιλέκτως ὑπερ ἀναγκαῖον εἶναι καταμάθοις, αἰτήσαι
ὀφείλεις. καὶ γὰρ παρόντι αὐτῷ προσέταξα ἵν' εἴ τι ἂν χρημάτων παρ' αὐτοῦ
ἢ σὴ στερότης αἰτήσῃ, ἄνευ δισταγμοῦ τινος ἀπαριθμῆσαι φροντίσῃ. καὶ ἐπειδὴ 4
ἐπεθύμην τινὰς μὴ καθεστώσης διανοίας τυγχάνοντας ἀνθρώπους τὸν λαὸν τῆς
ἀγιωτάτης καὶ καθολικῆς ἐκκλησίας φαύλῃ τινὶ ὑπονοθεύσει βούλεσθαι διαστρέ-
20 φειν, γίνωσκέ με Ἀνυλίνῳ ἀνθυπάτῳ, ἀλλὰ μὴ καὶ Πατριζίῳ τῷ οὐδικαρίῳ τῶν
ἐπάρχων παροῦσι τοιαύτας ἐντολὰς δεδωκέναι ἵν' ἐν τοῖς λοιποῖς ἅπασι καὶ τοῦ-
τον μάλιστα τὴν προσήκουσαν φροντίδα ποιήσονται καὶ μὴ ἀνάσχωται περιορᾶν
τοιοῦτο γινόμενον. διόπερ εἴ τις τοιοῦτους ἀνθρώπους ἐν αὐτῇ τῇ μανίᾳ ἐπι- 5
μένειν κατίδοις, ἄνευ τινὸς ἀμφιβολίας τοῖς προειρημένοις δικασταῖς πρόσελθε
25 καὶ αὐτὸ τοῦτο προσανένεγκε ὅπως αὐτοὺς ἐκείνοι, καθάπερ αὐτοῖς παροῦσιν
ἐκέλευσα, ἐπιστρέψωσιν. ἡ θειότης τοῦ μεγάλου θεοῦ σε διαφυλάξει ἐπὶ πολλοῖς
ἔτεσιν».

891 ANTIΓΡΑΦΟΝ ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΔΓ' ΗΣ ΤΟΥΣ ΠΡΟΕΣΤΩΤΑΣ 7 1
ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ ΠΑΣΗΣ ΑΠΟΔΕΛΥΣΘΑΙ ΤΗΣ ΠΕΡΙ ΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΑ
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΠΡΟΣΤΑΤΤΕΙ

»Χαῖρε, Ἀνυλῖνε, τιμιώτατε ἡμῖν. ἐπειδὴ ἐκ πλείονων πραγμάτων φαίνεται
5 παρεξουθενήθεισαν τὴν θρησκείαν, ἐν ᾗ ἡ κορυφαία τῆς ἀγιωτάτης ἐπουρανίου
αἰδῶς φυλάττεται, μεγάλους κινδύνους ἐνηνοχέαι τοῖς δημοσίοις πράγμασιν αὐτήν

1—20 vgl. zu 887, 24—888, 3

ATERM

6 νομηδίας Π

5 τῆς ἀγιωτάτης ἐπουρανίου] das Substantiv fehlt, Constantin kann *diuini-*
tatis oder *ueritatis* oder *providentiae* geschrieben haben, *δυνάμει* Wendland nach
889, 1

891 τε ταύτην ἐνθέσμως ἀναληφθεῖσαν καὶ φυλαττομένην μεγίστην εὐτυχίαν τῷ Ῥω-
μαϊκῷ ὀνόματι καὶ σύμπασι τοῖς τῶν ἀνθρώπων πράγμασιν ἐξαίρετον εὐδαιμο-
νίαν παρεσχζέσθαι, τῶν θεῶν εὐεργεσιῶν τοῦτο παρεχουσῶν, ἔδοξεν ἐκείνους
10 τοὺς ἄνδρας τοὺς τῇ ὀφειλομένη ἁγιότητι καὶ τῇ τοῦ νόμου τούτου παρεδότη τὰς
ὑπηρεσίας τὰς ἐξ αὐτῶν τῇ τῆς θείας θρησκείας θεραπείᾳ παρέχοντας τῶν κα-
μάτων τῶν ἰδίων τὰ ἑπαθλα κομίσασθαι, Ἀντῆν τιμῶνται. διόπερ ἐκείνους 2
τοὺς εἶσω τῆς ἐπαρχίας τῆς σοι πεπιστευμένης ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, ἡ Και-
λιανὸς ἐφέστηκεν, τὴν ἐξ αὐτῶν ὑπηρεσίαν τῇ ἁγίᾳ ταύτῃ θρησκείᾳ παρέχοντας,
15 οὗσπερ κληρικοὺς ἐπονομάζειν εἰώθασιν, ἀπὸ πάντων ἅπαξ ἀπλῶς τῶν λειτουργ-
γῶν βοῦλομαι ἀλειτονογῆτους διαφυλαχθῆναι, ὥπως μὴ διὰ τινος πλάνης ἢ ἐξο-
λισθήσεως ἱεροσύλου ἀπὸ τῆς θεραπείας τῆς τῇ θειότητι ὀφειλομένης ἀφέλκωνται,
ἀλλὰ μᾶλλον ἄνευ τινὸς ἐνοχλήσεως τῷ ἰδίῳ νόμῳ ἐξυπηρετῶνται, ὧνπερ με-
γίστην περὶ τὸ θεῖον λατρείαν ποιουμένων πλεῖστον ὅσον τοῖς κοινῶς πράγμασι
20 συνοίσειν δοκεῖ. ἔρρωσο, Ἀντῆν, τιμῶνται καὶ ποθεινότες ἡμῖν.

Τοιαῦτα μὲν οὖν ἡμῖν ἡ θεία καὶ οὐράνιος τῆς τοῦ σωτῆρος Ε 8 1
ἡμῶν ἐπιφανείας ἐδωρεῖτο χάρις, τοσαύτη τε ἅπασιν ἀνθρώποις
ἀγαθῶν ἀφθονία διὰ τῆς ἡμετέρας ἐπρυτανεύετο εἰρήνης. καὶ
ὥδε μὲν τὰ καθ' ἡμᾶς ἐν εὐφροσύναις καὶ πανηγύρεσιν ἐτελεῖτο.
892 οὐκ ἦν δὲ ἄρα τῷ μισοκάλῳ φθόνῳ τῷ τε φιλοπονήρῳ δαίμονι φορη- 2
τὸς ἢ τῶν ὀρωμένων θεῶν, ὥσπερ οὖν οὐδὲ Λικιννίῳ πρὸς σόφρονα
λογισμὸν ἐτύγχανεν ἀντάρξῃ τὰ τοῖς πρόσθεν δεδηλωμένοις τυ-
ράννοις συμβεβηκότα· ὅς ἐν φερομένης τῆς ἀρχῆς αὐτῷ βασιλέως τε
5 μεγάλου Κωνσταντίνου δευτερείων τιμῆς ἐπιγαμβρίας τε καὶ συγγε-
νείας τῆς ἀνωτάτω ἡξιωμένος, μιμήσεως μὲν τῆς τῶν καλῶν ἀπε-
λιμπάνετο, τῆς δὲ τῶν ἀσεβῶν τυράννων μοχθηρίας ἐξήλυν τὴν
κακοτροπίαν, καὶ ὧν τοῦ βίου τὴν καταστροφὴν ἐπεῖδεν αὐτοῖς ὀφ-
θαλμοῖς, τούτων ἔπεσθαι τῇ γνώμῃ μᾶλλον ἢ τῇ τοῦ κρείττονος
10 ἐμμένειν φιλία τε καὶ διαθέσει ἤρεῖτο. διαφθορηθεὶς γέ τοι τῷ 3
πανευεργέτῃ, πόλεμον δυσᾶγῃ καὶ δεινότετον πρὸς αὐτὸν ἐκφέρει,
οὐ φύσεως νόμων φειδόμενος, οὐκ ὀρκωμοσιῶν οὐκ αἵματος οὐ συν-
θηκῶν μνήμην ἐν διανοίᾳ λαβών. ὁ μὲν γὰρ αὐτῷ οἷα πανάγαθος 4
βασιλεὺς εὐνοίας παρέχων ἀληθοῦς σύμβολα, συγγενείας τῆς πρὸς
15 αὐτὸν οὐκ ἐφθόνησεν γάμων τε λαμπρῶν ἀδελφῆς μετουσίαν οὐκ

1—S. 894, 1 vgl. Vit. Const. 30, 22—31, 10

ATERM

16 σ¹ ενσεβείαν ως ἀληθῶς εὐκρινεστάτην βασιλέως Tm | 18 ἐξυπηρε-
τῶνται TcER ὑπηρετῶνται M ἐξυπηρετοῦνται AT¹

- 892 ἀπρηγόσατο, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐκ πατέρων εὐγενείας βασιλικοῦ τε ἀνέ-
καθεν αἵματος κοινωνὸν γενέσθαι ἤξιωσεν τῆς τε κατὰ πάντων
ἀπολαύειν ἀρχῆς οἷα κηδεστῇ καὶ συμβασιλεῖ παρεῖχεν τὴν ἐξουσίαν,
οὐκ ἔλαττον μέρος τῶν ὑπὸ Ῥωμαίους ἐθνῶν διέπειν αὐτῷ καὶ διοι-
20 κεῖν κεχαρισμένος. ὁ δ' ἔμπαλιν τούτοις τὰναντία διεπράττετο, 5
παντοίας ὁσημέραι κατὰ τοῦ κρείττονος μηχανὰς ἐπιτεχνώμενος
πάντας τε ἐπινοῶν ἐπιβουλῆς τρόπους, ὥς ἂν κακοῖς τὸν εὐεργέτην
ἀμείβοιτο. τὰ μὲν οὖν πρῶτα πειρώμενος τὴν συσκευὴν ἐπι-
κρύπτειν, φίλος εἶναι προσεποιεῖτο, δόλῳ τε καὶ ἀπάτῃ πλειστάκις
25 ἐπιθέμενος ῥᾶστα ἂν τυχεῖν τοῦ προσδοκωμένου ἡλπίσεν· τῷ δὲ 6
ἄρα ὁ θεὸς ἦν φίλος κηδεμών τε καὶ φύλαξ, ὃς αὐτῷ τὰς ἐν
ἀπορρήτῳ καὶ σκότει μηχανωμένας ἐπιβουλὰς εἰς φῶς ἄγων διή-
894 λεγχεν. τοσοῦτον ἀρετῆς τὸ μέγα τῆς θεοσεβείας ὄπλον πρὸς
ἄμυναν μὲν ἐχθρῶν, οἰκείας δὲ φυλακὴν σωτηρίας ἰσχύει· ᾧ δὲ πε-
φραγμένος ὁ θεοφιλέστατος ἡμῶν βασιλεὺς τὰς τοῦ δυσωνύμου
πολυπλόκους ἐπιβουλὰς διεδίδρασκεν. ὁ δὲ τὴν λαθραίαν συσκευὴν 7
5 ὥς οὐδαμῶς ἑώρα κατὰ γνώμην αὐτῷ χωροῦσαν, τοῦ θεοῦ πάντα
δόλον τε καὶ ῥαδιουργίαν τῷ θεοφιλεῖ βασιλεῖ κατάφωρα ποι-
οῦντος, οὐκ ἐθ' οἷός τε ὢν ἐπικρύπτεσθαι, προφανῇ πόλεμον αἵρε-
ται. ὁμόσε δῆτα Κωνσταντίνῳ πολεμεῖν διαγνούς, ἥδη καὶ κατὰ 8
τοῦ θεοῦ τῶν ὄλων, ὃν ἡπίστατο σέβειν αὐτόν, παρατάττεσθαι
10 ὁρμαῖο, κᾶπειτα τοὺς ὑπ' αὐτῷ θεοσεβεῖς, μηδὲν μὴδ' ὅλως πώ-
ποτε τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ λυπηρὸν διαθεμένους, ἡρέμα τέως καὶ ἡσυχῇ
πολιορκεῖν ἐπεβάλλετο. καὶ τοῦτ' ἐπραττεν, δεινῶς ἀβλεπεῖν
ὑπὸ τῆς ἐμφύτου κακίας ἡραγκασμένος. οὐτ' οὖν τὴν μνήμην τῶν 9
πρὸ αὐτοῦ Χριστιανὸς ἐκδιωξάντων πρὸ ὀφθαλμῶν ἔθετο οὐδ'
15 ὢν αὐτὸς ὀλετῆρ καὶ τιμωρὸς δι' ἃς μετῆλθον ἀσεβείας κατέστη·
ἀλλὰ γὰρ τοῦ σώφρονος ἐκτραπείς λογισμοῦ, διαρρήδην δὲ μανείς
τὰς φρένας, τὸν θεὸν αὐτὸν οἷα δὴ Κωνσταντίνου βοηθὸν ἀντὶ τοῦ
βοηθουμένου πολεμεῖν ἐγνώκει. καὶ πρῶτα μὲν τῆς οἰκίας τῆς 10
αὐτοῦ πάντα Χριστιανὸν ἀπελαύνει, ἔρημον αὐτὸς αὐτὸν ὁ δεῖλαιος

8—12 vgl. Vit. Const. 31, 14—19 — 13—17 vgl. Vit. Const. 34, 2—5 —
18—S. 898, 26 vgl. Vit. Const. 32, 7. 8. 27—33, 18. 22—34, 1. 40, 7—41, 15

ATERBDMΣΑ

16 εὐγενείας TemERBD συγγενείας AT¹MΣ [Vit. Const. 31, 2] | 18 ἀπο-
λαύειν ABD [Vit. Const. 31, 4] βασιλεύειν TERM

1 ἀρετῆς τὸ AT¹E¹BDM ἀρετῇ τὸ Tc ἀρετῇ E durch Rasur corr. ἀρετῇ R
| 2 δὲ > M | ὧ δὴ AM ὦν δὲ B ὦν δὲ D //ν δὲ T¹ ἤμ Tr auf Rasur, ER |
19 ἀπελαύνει AVER [Vit. Const. 32, 8] ἐλαύνει BDM

- 894 τῆς τούτων καθιστὰς ὑπὲρ αὐτοῦ πρὸς τὸν θεὸν εὐχῆς, ἣν ὑπὲρ
 21 ἀπάντων αὐτοῖς ποιῆσθαι πάτριον μάθημα τυγχάνει· εἴτα δὲ τοὺς
 κατὰ πόλιν στρατιώτας ἐκκρίνεσθαι καὶ ἀποβάλλεσθαι τοῦ τῆς τιμῆς
 ἀξιώματος, εἰ μὴ τοῖς δαίμοσιν θύειν αἰροῖντο, παρακελεύεται. καὶ
 25 ἔτι γε ταῦτα ἦν μικρά, τῇ τῶν μειζόνων συγκρινόμενα παραθέ-
 σει. τί δεῖ τῶν καθ' ἕκαστα καὶ κατὰ μέρος τῶν θεομισεῖ πε- 11
 896πραγμένων μνημονεύειν ὅπως τε νόμους ἀνόμους ὁ παρανομώτατος
 ἐξεῦρεν; τοὺς γέ τοι ἐν ταῖς εἰρκταῖς ταλαιπωρουμένους ἐνομοθέτει
 μηδένα μεταδόσει τροφῆς φιλανθρωπεύεσθαι μηδ' ἐλεῖν τοὺς ἐν
 δεσμοῖς λιμῶ διαφθειρομένους μηδ' ἀπλῶς ἀγαθὸν εἶναι μηδένα
 μηδ' ἀγαθὸν τι πράττειν τοὺς καὶ πρὸς αὐτῆς τῆς φύσεως ἐπὶ τὸ
 5 συμπαθεῖς τῶν πέλας ἐλχομένους. καὶ ἦν γε νόμων οὗτος ἄντι-
 κρως ἀναιδὲς καὶ ἀπηνέστατος, πᾶσαν ἡμερον ὑπερεξάγων φύσιν,
 ἐφ' ᾧ καὶ τιμωρία προσέκειτο τοὺς ἐλεοῦντας τὰ ἴσα πάσχειν τοῖς
 ἐλεοῦμένοις δεσμοῖς τε καὶ φυλακαῖς καθείργεσθαι, τὴν ἴσιν τοῖς
 καταπονουμένοις ὑπομένοντας τιμωρίαν, τοὺς τὰ φιλάνθρωπα δια-
 10 κολουμένους. τοιαῦται αἱ Λικιννίου διατάξεις. τί χρὴ τὰς περὶ 12
 γάμων καινοτομίας ἀπαριθμεῖσθαι ἢ τοὺς ἐπὶ τοῖς τὸν βίον μετ-
 αλλάττουσιν νεωτερισμοὺς αὐτοῦ, δι' ὧν τοὺς παλαιούς Ῥωμαίων
 εὖ καὶ σοφῶς κειμένους νόμους περιγράψαι τολμήσας, βαρβάρους
 τινὰς καὶ ἀνημέρους ἀντεισῆγεν, νόμους ἀνόμους ὡς ἀληθῶς καὶ
 15 παρανόμους, ἐπισκήψεις τε μυρίας κατὰ τῶν ὑποχειρίων ἐθνῶν
 ἐπερνοί χροσσοῦ τε καὶ ἀργύρου παντοίας εἰσπράξεις ἀναμετρήσεις
 τε γῆς καὶ τῶν κατ' ἀγροὺς μηκέτ' ὄντων ἀνθρώπων πρόπαλαι δὲ
 κατοικομένων ἐπιζήμιον κέρδος, οἷους δ' ἐφεῦρεν ἐπὶ τούτοις ὁ 13
 20 μισάνθρωπος κατὰ μηδὲν ἡδικοχότων ἐξορισμούς, οἷας εὐπατριδῶν
 καὶ ἀξιολόγων ἀνδρῶν ἀπαγωγάς, ὧν δὴ τὰς κουριδίας ἀποξεγγνὺς
 γαμετὰς μαροῖς τισιν οἰκέταις ἐφ' ὕβρει πράξεως αἰσχροῦς παρεδίδον,
 ὅσαις δὲ αὐτὸς ὁ ἐσχάτογῆρος γυναιξὶν ὑπάνδροις παρθένους τε
 κόραις ἐμπαροινῶν τὴν ἀκόλαστον τῆς αὐτοῦ ψυχῆς ἐπιθυμίαν
 ἐπλήρου — τί χρὴ ταῦτα μηκύνειν, τῆς τῶν ἐσχάτων αὐτοῦ πράξεων
 25 ὑπερβολῆς μικρὰ τὰ πρῶτα καὶ τὸ μηθὲν εἶναι διελεγχούσης; τὸ 14
 γοῦν τέλος αὐτῶ τῆς μαρίας ἐπὶ τοὺς ἐπισκόπους ἐχώρει, ἥδη τε
 τούτους, ὡς ἂν τοῦ ἐπὶ πάντων θεοῦ θεράποντας, ἐναντίους ὑπάρ-
 χειν οἷς ἔδρα ἡγούμενος, οὐπω μὲν ἐκ τοῦ φανεροῦ διὰ τὸν ἀπὸ
 τοῦ κρείττονος φόβον, λάθρα δὲ αὐθις καὶ δολίως συνεσχευάζετο,

ATERBDMΣΔ

25/26 τῶν — πεπραγμένων TcERBΣ τούτων — πεπραγμένων T¹M τῶν — πε-
 πραγμένα D τούτων τὰ — πεπραγμένα A

19 ἐξορισμὸς BDΣ [vgl. Vit. Const. 33, 23] ἐξορισμὸς ATERM

- 896 ἀνῆρει τε τούτων δι' ἐπιβουλῆς τῶν ἡγεμόνων τοὺς δοκιμωτά-
 31 τους. καὶ ὁ τρόπος δὲ τοῦ κατ' αὐτῶν φόρου ξένος τις ἦν καὶ
 898 οἷος οὐδεπώποτε ἠκούσθη. τὰ γοῦν ἀμφὶ τὴν Ἀμάσειαν καὶ τὰς 15
 λοιπὰς τοῦ Πόντου πόλεις κατεργασθέντα πᾶσαν ὑπερβολὴν ὁμό-
 τητος ὑπερῆκόντισεν· ἔνθα τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ αἱ μὲν ἐξ ὕψους
 εἰς ἔδαφος αὐθις κατερρίπτοντο, τὰς δὲ ἀπέκλειον, ὥς ἂν μὴ συνά-
 5 γοιτό τις τῶν εἰσθότων μηδὲ τῷ θεῷ τὰς ἐποφειλομένας ἀποδιδῶ
 λατρείας. συντελεῖσθαι γὰρ οὐχ ἡγεῖτο ὑπὲρ αὐτοῦ τὰς εὐχάς, 16
 συνειδότε φαύλῳ τοῦτο λογιζόμενος, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ θεοφιλοῦς βασι-
 λέως πάντα πράττειν ἡμᾶς καὶ τὸν θεὸν ἰλεοῦσθαι πέπειστο· ἔνθεν
 ὁρμαῖο καθ' ἡμῶν τὸν θυμὸν ἐπισκῆπτειν. καὶ δῆτα τῶν ἡγε- 17
 10 μόνων οἱ κόλακες, τὰ φίλα πράττειν τῷ δυσσεβεῖ πεπεισμένοι, τῶν
 ἐπισκόπων τοὺς μὲν συνήθως ταῖς τῶν κακούργων ἀνδρῶν περιέ-
 βαλλον τιμωρίας, ἀπήγοντό τε καὶ ἐκολάζοντο ἀπροφασίστως τοῖς
 μαιφόνους ὁμοίως οἱ μηδὲν ἡδικοῦντες· ἥδη δὲ τινες καινοτέρων
 ὑπέμενον τελευτήν, ξίφει τὸ σῶμα εἰς πολλὰ τμήματα κατακρουο-
 15 γόμενον καὶ μετὰ τὴν ἀπηνῆ ταύτην καὶ φοικτοτάτην θέαν τοῖς
 τῆς θαλάσσης βυθοῖς ἰχθύσιν εἰς βορὰν ῥιπτούμενοι. φυγαὶ δὲ 18
 αὐθις ἐπὶ τούτοις τῶν θεοσεβῶν ἐγίνοντο ἀνδρῶν, καὶ πάλιν ἀγροὶ
 καὶ πάλιν ἐρημίαι νάπαι τε καὶ ὄρη τοὺς Χριστοῦ θεράποντας ὑπε-
 δέχοντο. ἐπεὶ δὲ καὶ ταῦτα τοῦτον προυχώρει τῷ δυσσεβεῖ τὸν
 20 τρόπον, λοιπὸν καὶ τὸν κατὰ πάντων ἀνακινεῖν διωγμὸν ἐπὶ διά-
 νοιαν ἐβάλλετο, ἐκράτει τε γνώμης καὶ οὐδὲν ἐμποδῶν ἦν αὐτῷ μὴ 19
 οὐχὶ ἐν ἔργῳ χωρεῖν, εἰ μὴ τάχιστα τὸ μέλλον ἔσεσθαι προλαβὼν ὁ
 τῶν οἰκείων ψυχῶν ἐπέρμαχος θεὸς ὡς ἐν βαθεῖ σκότῳ καὶ νυκτὶ
 ζοφωδεδεσάτῃ φωστῆρα μέγαν ἀθρόως καὶ σωτῆρα τοῖς πᾶσιν ἐξέ-
 25 λαμψεν, τὸν αὐτοῦ θεράποντα Κωνσταντῖνον ὑψηλῷ βραχίονι ἐπὶ
 τὰ τῆδε χειραγωγήσας. τοῦτῳ μὲν οὖν ἄνωθεν ἐξ οὐρανοῦ καρ- 9 1
 πὸν εὐσεβείας ἐπάξιον τὰ τρόπαια τῆς κατὰ τῶν ἀσεβῶν παρεῖχε
 νίκης, τὸν δ' ἀλιτήριον αὐτοῖς συμβούλοις ἅπασιν καὶ φίλοις ὑπὸ
 τοῖς Κωνσταντίνου ποσὶν προηνῆ κατέβαλεν. ὥς γὰρ εἰς ἔσχατα 2
 30 μαρίας τὰ κατ' αὐτὸν ἤλανθεν, οὐκέτ' ἀνεκτὸν εἶναι λογισάμενος
 βασιλεὺς ὁ τῷ θεῷ φίλος τὸν σῶφρονα συναγαγὼν λογισμὸν καὶ
 900 τὸν στερεὸν τοῦ δικαίου τρόπον φιλανθρωπία κερασάμενος, ἐπα-

25 Exod. 6, 1 und öfter — 30—S. 900, 9 vgl. Vit. Const. 41, 16—27

ATERBD, M [—13 καινοτέρων], ΣΑ

31 αὐτῶν AR^cBDM¹Σ [Vit. Const. 40, 12] αὐτὸν TER¹Mc

7 συνειδότε — λογιζόμενος > Σ | 8 ἡμᾶς > Σ

1 κερασάμενος BDΣ [nit. Const. 41, 18] κεράσας ἄσμενος TER κερασάμενος
 ἄσμενος A

900 μῦναι κρίνει τοῖς ὑπὸ τῷ τυράννῳ ταλαιπωρουμένοις, καὶ τό γε πλείστον ἀνθρώπων γένος, βραχεῖς λυμεῶνας ἐκποδῶν ποιησάμενος, ἀνασώσασθαι ὁρμᾶται. μόνῃ γὰρ αὐτῷ χρωμένῳ φιλανθρωπία 3
 5 τὸν πρὸ τούτου χρόνον καὶ τὸν οὐ συμπαθείας ἄξιον ἐλεοῦντι, τῷ μὲν οὐδὲν ἐγίνετο πλέον, τῆς κακίας οὐκ ἀπαλλαττομένῳ, αὖξοντι δὲ μᾶλλον τὴν κατὰ τῶν ὑποχειρίων ἐθνῶν λύτταν, τοῖς δὲ κακον-
 μένοις οὐτις ἐλείπετο σωτηρίας ἐλπίς, ὑπὸ δεινῷ θηρὶ κατατυραννου-
 μένοις. δι' ὃ δὴ τῷ φιλαγάθῳ μίξας τὸ μισοπόνηρον ὁ τῶν 4
 10 ἀγαθῶν ἀρωγὸς πρόεισιν ἅμα παιδί Κρίσπῳ βασιλεῖ φιλανθρωπο-
 τάτῳ, σωτήριον δεξιὰν ἅπασιν τοῖς ἀπολλυμένοις ἐκτείνας· εἰδ' οἷα παμβασιλεῖ θεῷ θεοῦ τε παιδί σωτῆρι ἀπάντων ποδηγῷ καὶ συμ-
 μάχῳ χρώμενοι, πατὴρ ἅμα καὶ υἱὸς ἄμφω κύκλῳ διελόντες τὴν
 κατὰ τῶν θεομισῶν παράταξιν, ῥαδίαν τὴν νίκην ἀποφέρονται, τῶν
 15 κατὰ τὴν συμβολὴν πάντων ἐξευμαρισθέντων αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ θεοῦ
 κατὰ γνώμην. ἀθρόως δῆτα καὶ λόγον θᾶττον οἱ μὲν χθές καὶ 5
 πρὸ ἡμέρας θανάτου πνέοντες καὶ ἀπειλῆς οὐκέτ' ἦσαν, οὐδὲ μέχρως
 ὀνόματος μνημονευόμενοι, γραφαί τε αὐτῶν καὶ τιμαὶ τὴν ἀξίαν
 αἰσχύνῃ ἀπελάμβανον, καὶ ἅ τοῖς πάλαι δυσσεβέσιν τυράννοις ἐν-
 20 εἶδεν αὐτοῖς ὀφθαλμοῖς Δικλίνιος, ταῦτα ὁμοίως καὶ αὐτὸς ἔπασχεν,
 ὅτι μηδ' αὐτὸς ἐδέξατο παιδείαν μηδὲ ἐπὶ ταῖς τῶν πέλας ἐσωφρο-
 νίσθῃ μᾶστιξιν, τὴν ὁμοίαν δ' ἐκείνοις τῆς ἀσεβείας μετελθὼν ὁδόν,
 ἐπὶ τὸν ἴσον αὐτοῖς ἐνδίκως περιηρέχθη κορημόν. ἀλλ' οὗτος μὲν 6
 ταύτῃ πῃ βεβλημένος ἔκειτο· ὁ δ' ἀρετῇ πάσῃ θεοσεβείας ἐκπρέπων
 902 μέγιστος νικητὴς Κωνσταντῖνος σὺν παιδί Κρίσπῳ, βασιλεῖ θεο-
 φιλεστάτῳ καὶ τὰ πάντα τοῦ πατρὸς ὁμοίῳ, τὴν οἰκείαν ἐφ' ἃν ἀπε-
 λάμβανον καὶ μίαν ἡνωμένην τὴν Ῥωμαίων κατὰ τὸ παλαιὸν παρ-
 εἶχον ἀρχήν, τὴν ἀπ' ἀνίσχοντος ἡλίου πᾶσαν ἐν κύκλῳ κατὰ
 5 θάτερα τῆς οἰκουμένης ἄρχον τε ὁμοῦ καὶ μεσημβρίαν εἰς ἔσχατα

17 Act. 9, 1 — vgl. Apoc. 17, 8. 11 — 21/22 vgl. Hierem. 2, 30 —
 23—S. 902, 17 Vit. Const. 48, 22—49, 11

ATERBDΣΑ

8 θηρί BD θηρίω ATER | 8/9 κατατυραννουμένοις BDΣ καταπονουμένοις
 ATER | 10/11 ἅμα — φιλανθρωποτάτῳ > Σ, die Erwähnungen des Crispus
 sind von Eus. selbst nach 326 getilgt | 10 πρόσω, π und z auf Rasur Re |
 12 τε TeTrERBDΣ > AT¹ | 13 πατήρ — ἄμφω >, die Plurale in den Sin-
 gular verwandelt Σ vgl. zu 10 | 19/20 ἐρεῖδεν ATER ἐπεῖδεν BD | 21 ἐπὶ
 BD > ATER | 24 ἐκπρέπων BDΣ [Vit. Const. 48, 22] ἐκπρεπῶς ATER

1 πρόσω R | 1/2 mit seinen gottliebenden Söhnen welche ihrem Vater in
 allem gleichen Σ cum filiis A vgl. zu 900, 10 | 2 τὰ BD κατὰ ATER |
 5/6 ἄρχον — ἡμέρας > Σ

902 δυομένης ἡμέρας ὑπὸ τὴν αὐτῶν ἄγοντες εἰρήνην. ἀφήρητο δ' 7
 οὖν ἐξ ἀνθρώπων πᾶν δέος τῶν πρὶν αὐτοὺς πιεζούντων, λαμπρὰς
 δ' ἐτέλουν καὶ πανηγυρικὰς ἐορτῶν ἡμέρας, ἣν τε φωτὸς ἔμπλεα
 πάντα, καὶ μειδιῶσι προσώποις ὄμμασί τε φαιδροῖς οἱ πρὶν κατηφεῖς
 10 ἀλλήλους ἔβλεπον, χορεῖται δ' αὐτοῖς καὶ ὕμνοι κατὰ πόλεις ὁμοῦ
 καὶ ἀγροὺς τὸν παμβασιλέα θεὸν πρότιστα πάντων, ὅτι δὴ τοῦτ'
 ἐδιδάχθησαν, καίπειτα τὸν εὐσεβῆ βασιλέα παισὶν ἅμα θεοφιλέσιν
 ἐγέραιον, κακῶν δ' ἀμνηστία παλαιῶν ἦν καὶ λήθη πάσης δυσσε- 8
 βείας, παρόντων δ' ἀγαθῶν ἀπόλαυσις καὶ προσέτι μελλόντων
 15 προσδοκίαι. ἤπλωντο δ' οὖν κατὰ πάντα τόπον τοῦ νικητοῦ βασι-
 λέως φιλανθρωπίας ἔμπλεοι διατάξεις νόμοι τε μεγαλοδορεῖς καὶ
 ἀληθοὺς εὐσεβείας γνωρίσματα περιέχοντες. οὕτω δὴ τὰ πάσης τυ- 9
 ραννίδος ἐκκαθαρθείσης, μόνοις ἐφυλάττετο τὰ τῆς προσηκούσης
 βασιλείας βεβαίᾳ τε καὶ ἀνεπίφθονα Κωνσταντίνῳ καὶ τοῖς αὐτοῦ
 20 παισίν, οἱ τῶν πρόσθεν ἀπάντων ἀποσμήξαντες τοῦ βίου τὴν θεο-
 στύγιαν, τῶν ἐκ θεοῦ πρυτανευθέντων ἀγαθῶν αὐτοῖς ἡσθημένως τὸ
 φιλάρετον καὶ θεοφιλὲς τό τε πρὸς τὸ θεῖον εὐσεβὲς καὶ εὐχάριστον
 δι' ὃν εἰς προὔπτον ἅσασιν ἀνθρώποις παρέδχον ὄραν, ἐπεδείξαντο.

17—24 Umänderung eines älteren Schlusses, vgl. 852, 9—14

ATERBDΣΑ

8 τε BD δὲ ATER | 12 πᾶσιν Σ | 15 ἤπλωντο A ἤπλωτο TERBD |
 δ' οὖν ATER γ' οὖν BD | 20 ἀπάντων BD πάντων ATER vgl. 852, 11 | 20/21
 τοῦ βίου τὴν θεοστύγιαν BD [852, 11] τὴν θεοστύγιαν τοῦ βίου ATER | 21 ἡσθη-
 μένως T¹ERBD [852, 12] ἡσθημένοι ATr und wir spürten Σ | 23 δι' ὧν—ἐπε-
 δείξαντο ATERΣ διὰ τῆς ὑπὲρ χριστιανῶν ἐνεδείξαντο νομοθεσίας BD

τέλος σὺν θω τοῦ δεκάτου λόγον τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας εὐσεβίου τοῦ
 παμφίλου A

εὐσεβίου τοῦ παμφίλου ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας τόμοι δέκα T

τέλος τοῦ ἰ τόμου E

Es fügen hinzu

Ἀντίγραφον διατάξεως τοῦ θεοφιλοῦς βασιλέως ἦν τοὺς τυράννους καθελὼν
 τοῖς ὑπ' αὐτὸν ἔθνεσιν ἑλληνικῇ συντάξας φωνῇ διεπέμψατο:

νικητὴς κωνσταντῖνος μέγιστος σεβαστὸς ἐπαρχιώταις παλαιστινοῖς: [= Vit.
 Const. 2, 24—42] EBD desin. ἐν τοῖς ἀνατολικοῖς ἡμετέροις μέρεσιν: — ταῦτα
 μὲν οὖν ὧδέ μοι κείσθω· φέρε δὲ λοιπὸν τοὺς νόμους καὶ τὰς ὑπὲρ τῆς ἀληθοῦς
 εὐσεβείας τοῦ θεοφιλοῦς ἡμῶν καὶ πραοτάτου βασιλέως ἐπιστολάς, ἀφ' ἑτέρας
 ἀρχῆς ὁμοῦ πάσας συναγάγωμεν: — εὐσεβίου ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας βιβλίον
 δέκατον E ἐν τοῖς ἀνατολικοῖς — συναγάγωμεν: — τέλος σὺν θω τῆς ὕλης ἐκ-
 κλησιαστικῆς ἱστορίας εὐσεβίου τοῦ παμφίλου, ἥτοι τῶν δέκα τόμων: — B σύμ-
 φωνον ἐπιδείξονται: — D [am Ende des Blattes]

ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΜΦΙΛΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ
ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗ ΜΑΡΤΥΡΗΣΑΝΤΩΝ

- Ἔτος τοῦτο ἦν ἑννεακαίδεκατον τῆς Διοκλητιανοῦ βασιλείας, 1 303
Ξανθικός μῆν, ὃς λέγεται ἂν Ἀπρίλλιος κατὰ Ῥωμαίους, ἐν ᾧ, τῆς
5 τοῦ σωτηρίου πάθους ἑορτῆς ἐπιλαμβανούσης, ἤγειτο μὲν Φλαβιανὸς
τοῦ τῶν Παλαιστίνων ἔθνους, ἡπλωτο δ' ἀθρόως πανταχοῦ γραμ-
ματα, τὰς μὲν ἐκκλησίας εἰς ἔδαφος φέρειν, τὰς δὲ γραφὰς ἀφανεῖς
πρὸς γενέσθαι προστάττοντα καὶ τοὺς μὲν τιμῆς ἐπειλημμένους ἀτί-
μους, τοὺς δὲ ἐν οἰκεταῖς, εἰ ἐπιμένοιν τῇ τοῦ Χριστιανισμοῦ
10 προθέσει, ἐλευθερίας στερίσκεσθαι προαγορεύοντα. καὶ ἡ μὲν τῆς 2
πρώτης καθ' ἡμῶν γραφῆς τοιαύτη τις ἦν δύναμις· μετ' οὐ πολὺ
δὲ ἑτέρων ἐπιφοιτησάντων γραμμάτων, προσετίττετο τοὺς τῶν
ἐκκλησιῶν προέδρους πάντας πανταχῇ πρῶτον μὲν δεσμοῖς παραδί-
δοσθαι, εἰθ' ὕστερον πάσῃ μηχανῇ θύειν ἐξαναγκάζεσθαι.
15 Πρῶτος τοιγαροῦν τῶν ἐπὶ Παλαιστίνης μαρτύρων Προκόπιος, 1 1
πρὶν ἢ φυλακῆς πείραν λαβεῖν, εὐθὺς ἀπὸ πρώτης εἰσόδου, τοῖς
ἡγεμονικοῖς παραστάς δικαστηρίοις θύειν τε τοῖς λεγομένοις προστα-
χθεῖς θεοῖς, ἕνα μόνον ἔφησεν εἰδέναι, ᾧ καθῆκεν ὡς αὐτὸς βού-
λεται θύειν· ὡς δὲ καὶ τοῖς βασιλεῦσι τέσσαρσιν σπένδειν ἐκελεύετο,
20 ὅημά τι φθεγξάμενος τῶν οὐ προσηνῶν αὐτοῖς, αὐτίκα τὴν κεφαλὴν
ἀποτέμεται, τὸ ποιητικὸν εἰπὼν ἐκεῖνο οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη,

14 vgl. 742, 9—20 — 21/908, 1 B 204

ATER [die längere, von Euseb selbst herrührende Recension (g) ist vollständig nur syrisch (s) erhalten, veröffentlicht von Cureton, history of the martyrs in Palestine by Eusebius, London 1861 (s¹) und teilweise von Assemani, Acta Martyrum 2, 166 (s²), übersetzt von Violet, TU 14 (1896)]

Überschrift καὶ ταῦτα ἐν τινι ἀντιγράφῳ ἐν τῷ H τόμῳ εὕρομεν A ταῦτα ἐν τινι ἀντιγράφῳ ἐν τῷ δγδὼ τόμῳ εὕρομεν [εὕρομεν E] TE τινὰ τῶν ἀντιγράφων ἔχονσι καὶ ταῦτα ἐν τῷ δγδὼ τόμῳ R über den Titel vgl. zum Schluss Eusebius, Kirchengeschichte.

908 εἰς κοίρανός ἐστιν, εἰς βασιλεύς. Δαισίου μηνὸς ἑβδόμη (πρὸ ἑπτὰ 2 303
εἰδῶν Ἰουνίων λέγοιτ' ἂν παρὰ Ῥωμαίοις), ἡμέρα τετράδι σαββά-
του τοῦτο πρῶτον ἐπὶ Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης ἀπετελέσθη
σημεῖον.

5 μετὰ δὲ τοῦτον ἐπὶ τῆς αὐτῆς πόλεως πλείστοι ὅσοι τῶν ἐπι- 3
χωρίων ἐκκλησιῶν ἄρχοντες δειναῖς αἰκίαις προθύμως διαθλήσαντες,
μεγάλων ἀγώνων ἱστορίαν τοῖς ἐνορώσιν ἐνεδείξαντο, ἄλλοι δὲ ὑπὸ
δειλίας τὴν ψυχὴν προναρκήσαντες προχείρως οὕτως ἀπὸ πρώτης
ἐξησθένησαν προσβολῆς, τῶν δὲ λοιπῶν ἕκαστος εἶδη διάφορα βασά-
10 νων διήλλαττον, τοτὲ μὲν μάλιστα ἀνηρίθμοις, τοτὲ δὲ στρεβλώσεσιν
καὶ καταξάνσεσιν τῶν πλευρῶν δεσμοῖς τε ἀνυπομονήτοις, ὅν ὦν
τισὶ καὶ παρεθῆναι συνέβη τὰς χεῖρας, ὅμως δ' οὖν ἔφερον τὸ ἀπο- 4
βὰν ἀκολούθως ταῖς ἀπορήτοις κρίσεσιν τοῦ θεοῦ τέλος. ὁ μὲν
γὰρ ἑτέρων κατεχόντων αὐτὸν τῷ χεῖρι καὶ τῷ βωμῷ προσαγόντων
15 τὴν τε μισθὸν καὶ ἐναγῇ θυσίαν κατὰ τῆς δεξιᾶς ἐπιρριπτόντων,
ὡς ἂν τεθυκὼς ἀπηλλάττετο, ὁ δὲ μὴδ' ὅλως ἐφαψάμενος, εἰρηκό-
των δ' ἑτέρων ὅτι τεθνήκοι, σιωπῆσας ἀπῆει, ἄλλος ἡμιθνής αἰρό-
μενος ὡς ἂν ἤδη νεκρὸς ἐρρίπτετο καὶ ἀνιέτό γε τῶν δεσμῶν, ἐν
τεθυκόσιν αὐτοῖς λελογισμένος, ὁ δὲ βοῶν καὶ μαρτυρόμενος ὅτι μὴ
20 πείθοιτο, κατὰ στόματος παιόμενος πολυχειρία τε τῶν ἐπὶ τοῦτο
τεταγμένων κατασιγαζόμενος, μετὰ βίας ἐξωθεῖτο, καὶ εἰ μὴ τεθυκὼς
ἦν· οὕτως ἐκ παντὸς τὸ δοκεῖν ἠνυκέναι αὐτοῖς περὶ πολλοῦ 5
ὑπῆρχεν.

ἐκ δὲ οὖν τῶν τοσούτων μόνοι τοῦ τῶν ἁγίων μαρτύρων κατ-
25 ηξιώθησαν στεφάνου Ἀλφειοῦ καὶ Ζαχαρίου· οἱ μετὰ μάλιστα καὶ
ξεσμονὴς δεσμά τε χαλεπὰ καὶ τὰς ἐπὶ τούτοις ἀλγηδόνας ἑτέρας τε
διαφόρους ἐξετάσεις νυχθήμερον ὑπὸ τέσσαρα τοῦ κολαστηρίου ξύλου
κεντήματα τοὺς πόδας παραταθέντες, Αἰὼν μηνὸς ἑπτακαιδεκάτῃ 303
909 (αὕτη παρὰ Ῥωμαίοις ἢ πρὸ δεκαπέντε Καλανδῶν Λεκεμβρίων)
μόνον ἓνα θεὸν καὶ μόνον Χριστὸν βασιλέα Ἰησοῦν ὁμολογήσαντες,
ὡς τι βλάσφημον φθεγξάμενοι, ὁμοίως τῷ προτέρῳ μάρτυρι τὰς
κεφαλὰς ἀπετμήθησαν.

5—23 vgl. 742, 20—744, 14

ATER

1 δεσίουν ATER Desii septima Iulii mensis quae Nonas Iulias dicitur apud
Latinos lateinische Übersetzung von g bei Valois z. d. St. | ἑβδόμη TERs ὁγ-
δόμη A der 7. Juni 303 war ein Montag, in s und der lateinischen Übersetzung
von g fehlt die Angabe des Wochentags | 7 ἄλλοι δὲ A ἄλλοι μὲν R ἀλλ' οἱ
μὲν TE | 14 αὐτὸν T'E'R αὐτοῦ AT'rEr | 17 ἡμιθνής Schw ἡμιθανὴς
ATER | 25 ἀλφειὸς A ἀλφειὸς T' ἀλφειὸς T'eER

- 909 Μνήμης δ' ἄξια τυγχάνει καὶ τὰ περὶ Ῥωμανὸν ἐν Ἀντιοχείᾳ 2 1
 6 ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἀποτελεσθέντα. Παλαιστίνος γὰρ οὗτος
 ὢν διάκονός τε καὶ ἐπορχιστῆς τῆς ἐν Καισαρείᾳ παροικίας, ὁμοῦ
 τῇ τῶν ἐκκλησιῶν καθαιρέσει γενόμενος ἐκείσε, πλείους ἄνδρας ἅμα
 γυναιξίν καὶ τέκνοις σωρηδὸν τοῖς εἰδώλοις προσιόντας τε καὶ θύ-
 10 οντας ἐκιδὼν, ἀνύποιστον ἡγησάμενος τὴν θείαν, ζήλῳ θεοσεβείας
 πρόσσειν κακείνοις μεγάλη φωνῇ κεκραγὼς ἐπιπλήττει· αὐτὸς δὲ 2
 τῆς τόλμης ἔνεκεν συλληφθεὶς, γενναϊότατος, εἰ καὶ τις ἄλλος, ἀπο-
 δεδεικται μάρτυς τῆς ἀληθείας. ἀποφνηαμένου γὰρ κατ' αὐτοῦ τὸν
 διὰ πρὸς θάνατον τοῦ δικαστοῦ, φαιδρῶ προσώπῳ καὶ διαθέσει εὖ
 15 μάλα προθυμοτάτῃ τὴν ἀπόφασιν ἀσπαστῶς καταδεξάμενος ἀπάγεται·
 εἶτα τῷ ἰκρίῳ προσδίδεται, τῆς τε ὕλης συμπεφορημένης ἐπ' αὐτῷ
 καὶ τῶν μελλόντων ὑφάπτειν τὴν πύραν τὴν βασιλέως ἐπιπαρόντος
 ἐλίκρισιν ἐκδεχομένων, «ποῦ μοι τὸ πῦρ;» ἐβόα· καὶ ταῦτα λέγων, 3
 ἀνάκλητος πρὸς βασιλέα γίνεται, καινότερα ὑποβληθόμενος κολάσει
 20 τῆς γλώττης· ἥς ἀποκοπὴν ἀνδρείοτατα ὑπομείνας, ἔργοις ἅπασιν
 ὑπέδειξεν ὅτι δὴ θεία δύναμις τοῖς ὅ τί ποτ' οὖν χαλεπὸν ὑπὲρ εὐ-
 σεβείας ὑπομένουσιν ἐπελαφρίζουσα τοὺς πόρους καὶ τὴν προθυμίαν
 ἐπιρρωννύουσα παρίσταται. μαθὼν γοῦν τὴν καινουργίαν τῆς κολά-
 25 σεως καὶ μὴ καταπλάγεις ὁ γεννάδας ἀσμένως προυβάλλετο τὴν
 γλῶττιαν, προθυμότερα εὐτρεπῇ παρέχων αὐτὴν τοῖς ἀποτέμνουσιν·
 μεθ' ἣν τιμωρίαν εἰς δεσμὰ βληθεὶς πλείστον τε αὐτόθι πονηθεὶς 4
 χρόνον, τέλος τῆς ἀρχικῆς εἰκοσαετηρίδος ἐπιστάσης κατὰ νομιζο-
 μένην ὥρεαν τῶν ἐν τοῖς δεσμοῖς πανταχῇ πάντων ἐλευθερίας ἀνα-
 κηρυχθείσης, μόνος ὑπὸ πέντε κεντήματα ἄμφω τῷ πόδε διαταθεὶς,
 30 ἐν αὐτῷ κείμενος τῷ ξύλῳ βρόχῳ περιβληθεὶς, ὡς καὶ ἐπεπόθει.
 μαρτυρίᾳ κατεκοσμήθη. ἀλλ' οὐτός γε, εἰ καὶ ὑπερόριος, ὅμως 5
 Παλαιστίνος ὢν, ἐν Παλαιστινίοις ἄξιός ἂν εἴη μάρτυσιν ἀριθ-
 μεῖσθαι. ταῦτα μὲν ἔτει πρώτῳ τούτου ἀπετελέσθη τὸν τρό-
 35 ποιον, κατὰ μόνων τῶν τῆς ἐκκλησίας προέδρων ἐπηρητημένον τοῦ
 910 δευτέρου δ' ἔτους διαλαβόντος καὶ δὴ σφοδρότερον ἐπιταθέντος 3 1 304/5
 τοῦ καθ' ἡμῶν πολέμου, τῆς ἐπαρχίας ἡγουμένου τηρικήδε Οὐρ-
 βανοῦ, γραμμάτων τοῦτο πρῶτον βασιλικῶν πεφοιτηγόντων, ἐν οἷς
 καθολικῶ προστάγματι πάντας πανδημεὶ τοὺς κατὰ πόλιν θύειν τε
 5 καὶ σπένδειν τοῖς εἰδώλοις ἐκελεύετο, Τιμόθεος ἐν Γάζῃ, πόλει τῆς
 Παλαιστίνης, μυρίας ἀνατλὰς βασάνους, ἐπὶ πάσαις λεπτῷ καὶ μαλ-

ATER

20 ἡς ARE ἦν TER¹ | 25 εὐτρεπῇ ATr εὐπρεπῇ T¹ER3 τοῦτο TrE¹ τούτω AT¹EeR | 5 πόλει τῆς ATrEeR πολίτης T¹E¹

26*

910 θαυῶ πρὸ παραδοθείς, δοκιμὴν γνησιωτάτην τῆς περὶ τὸ θεῖον
 γνησιότητος εὐσεβείας διὰ τῆς πρὸς πάντα ὑπομονῆς παρασχών,
 τὸν τῶν ἱερονίκων τῆς θεοσεβείας ἀθλητῶν στέφανον ἀπηνέγ-
 10 κατο. τούτῳ δ' ἅμα γενναιοτάτην ἔρστασιν ἐπιδείξαμενοι Ἀγάπιος
 καὶ ἡ καθ' ἡμᾶς Θέκλα θηρίοις εἰς βορὰν κατεδικάζθησαν. τὰ 2
 ἐπὶ τούτοις τίς ἰδὼν οὐκ ἐθαύμασεν, ἢ καὶ ἀκοῇ μαθὼν οὐκ ἐξε-
 πλάγη; πάνδημον γάρ τοι τῶν ἐθνῶν ἑορτὴν καὶ συνήθεις θέας
 ἀγόντων, μετὰ τῶν ἄλλως αὐτοῖς σπονδαζομένων καὶ τοὺς ἀρ-
 15 τίως θηρίοις κατακριθέντας πολὺς ἦν ὁ λόγος ἐπιδείξεσθαι τὸν
 ἀγῶνα. αὐξούσης δὴτα καὶ πλεοναζούσης παρὰ πᾶσι τῆς φήμης, 3
 νεανία τὸν ἀριθμὸν ἕξ, ὧν ὁ μὲν Ποντικὸς τὸ γένος ἦν, ὄνομα
 Τιμόλαος, ὁ δ' ἐκ Τριπόλεως τῆς Φοινίκης, Διονύσιος ἐκαλεῖτο,
 ἕτερος δ' αὐτῶν τῆς ἐν Διοσπόλει παροικίας ὑποδιάκονος, Ῥωμύλος
 20 ἦν καὶ τούτῳ προσηγορία, δύο τε ἐπὶ τούτοις Αἰγύπτιοι, Πᾶσις
 καὶ Ἀλέξανδρος, καὶ ἄλλος τούτῳ συνώνυμος Ἀλέξανδρος τῶν ἀπὸ
 Γάζης, ἐπὶ τὸ κυνηγέσιον ἀνιέναι μέλλοντι τῷ Οὐρβανῷ, ἐνδήςαντες
 πρότερον τὰς αὐτῶν χεῖρας, ὡς ἂν τὴν ἄγαν σημήνειαν περὶ τὸ
 μαρτύριον προθυμίαν, δρομαῖοι προσίσαιν, Χριστιανούς σφᾶς ὁμο-
 25 λογούντες διὰ τε τῆς πρὸς πάντα τὰ δεινὰ παρατάξεως, ὅτι μηδὲ
 τὰς τῶν θηρίων ἐπιβολὰς οἱ τὴν εἰς τὸν τῶν ὅλων θεὸν εὐσέβειαν
 ἀρχοῦντες κατεπτήχαιον, ἐπιδεικνύμενοι. ἀντίκα μὲν εἰς οὐ τὴν 4
 τυχοῦσαν κατάπληξιν αὐτὸν τε τὸν ἀρχοντα καὶ τοὺς ἄμφ' αὐτὸν
 καταστήσαντες, δεσμοτηρίῳ καθείργοννται, μετ' οὐ πολλὰς δὲ ἡμέρας
 30 δυνεῖν αὐτοῖς ἄλλων καταλεγέντων, τοῦ μὲν καὶ πρὸ αὐτῶν δειναῖς
 καὶ ποικίλαις ἤδη πρότερον καθ' ἑτέρας ὁμολογίας ἐναθλήσαντος
 911 βασάνοις, Ἀγάπιος καὶ αὐτῷ ὄνομα ἦν, τοῦ δὲ τὰς τοῦ σώματος
 αὐτοῖς χρεῖας διακονούμενον, ὄνομα δὲ καὶ τούτῳ Διονύσιος, οἱ
 πάντες, ὅκτῳ γενόμενοι τὸν ἀριθμὸν, ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ τὰς κεφαλὰς
 αὐθις ἐπ' αὐτῆς Καισαρείας ἀποτέμνονται, Δύστρον μηνὸς ἡμέρᾳ 305
 5 τετράδι καὶ εἰκάδι, ἢ πρὸ ἐννέα Καλανδῶν Ἀπριλλίων καὶ αὐτὴ
 οὕσα ἐτύγγαεν.

Ἐν τούτῳ μεταβολὴ τις τῶν κρατούντων, αὐτοῦ δὴ τοῦ πάν- 5
 των ἀνωτάτω καὶ τοῦ μετ' αὐτὸν δευτέρου, ἐπὶ τὸ ἰδιωτικὸν σχῆμα
 γίνεται, νοσεῖν τε αὐτοῖς ἀρχεται τὰ κοινά· μικρὸν δ' ὕστερον δια- 6

ATER

7 γνησιωτάτην getilgt Er γησιωτάτην R | 8 γνησιότητος T¹E¹ γνησιω-
 τάτης AT^rErR | 15 ὁ A > TER | ἐπιδείξεσθαι s ἐπιδείξασθαι ATER |
 19 αὐ τῶν ER | 22 ἀνιέναι TER οὐν ἀνιέναι A | 31 ἐναθλήσαντος A
 ἀναθλήσαντος T¹ ἀνατλήσαντος TcER

1 βασάνοις AR βασάνουσι TE

- 911 στάσης εἰς ἑαυτὴν τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς, πόλεμος ἄσπονδος εἰς αὐ-
 11 τοὺς ἐπεγείρεται, οὐ πρότερόν τε τὰ τῆς διαστάσεως καὶ τῶν ἐπὶ
 ταύτῃ θορύβων κατὰστασιν εἴληφεν, ἢ τὴν καθ' ἡμᾶς εἰρήνην καθ' ὅλης
 πρυτανευθῆναι τῆς ὑπὸ τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν οἰκουμένης. ἅμα 7
 τε γὰρ αὕτη τοῖς πᾶσιν δίκην φωτὸς ὡς ἂν ἐκ ζοφερᾶς καὶ σκοτει-
 15 νοτάτης νυκτὸς ἀνατέταλκεν, καὶ αὖ πάλιν τὰ κοινὰ τῆς Ῥωμαίων
 ἡγεμονίας αὐτῆς εὐσταθῇ καὶ φίλια καὶ εἰρηναῖα ἦν, τὴν ἐκ προ-
 γόνων εἰς ἀλλήλους εὖνοιαν ἀπολαμβάνοντα. ἀλλὰ τούτων μὲν
 κατὰ τὸν προσήκοντα καιρὸν ἐντελέστερον ἀποδώσομεν τὸν λόγον,
 νυνὶ δὲ ἐπὶ τὴν τῶν ἐξῆς ἀπώμεν ἀκολουθίαν.
- 20 Μαξιμῖνος Καῖσαρ αὐτόθεν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν παρελθὼν ὥσπερ 4 1
 τῆς ἐμφύτου θεοσεχθρίας αὐτοῦ καὶ δυσσεβείας τὰ σύμβολα τοῖς
 πᾶσιν ἐνδεικνύμενος, γεννικώτερον ἢ οἱ πρόσθεν τῷ καθ' ἡμῶν
 ἐπαπεδύετο διωγμῷ. πᾶσι δὴτα συγχύσεως οὐ μικρᾶς ἐπηωρημένης 2
- 912 καὶ ἄλλων ἄλλοσε διασπειρομένων διαδραῖναι τε τὸ δεινὸν ἐπιμελὲς
 ποιουμένων χαλεπῆς τε τὸ πᾶν ἐπεχούσης κινήσεως, τίς ἂν ἐξαρκέ-
 σαιεν ἡμῖν λόγος εἰς τὴν ἐπαξίαν διήγησιν τοῦ θείου ἔρωτος καὶ
 παρηγορίας τῆς εἰς θεὸν ὁμολογίας τοῦ μακαρίου καὶ ὡς ἀληθῶς
 5 ἄμνοῦ ἀκάκον μάρτυρος, Ἀφριανὸν φημι τὸν πρὸ πυλῶν ἐπὶ θεω-
 ρίαν ἅπασι τοῖς κατὰ Καισάρειαν θαναμαστὸν παράδειγμα τῆς εἰς

911 20—S. 920, 4 g ist von den Bollandisten in zwei Handschriften [m = Marc.
 25 359, v = Vat. 1660] aufgefunden und Anal. Boll. 16, 122 ff. veröffentlicht; die Über-
 schrift lautet *Μηνὶ τῷ αὐτῷ β' Μαρτύριον Ἀφριανοῦ [ἀμφιανοῦ v durchweg]*
καὶ Αἰδεσιὸν ὁμομητριῶν ἀδελφῶν πρὸ β' Νωνῶν Ἀπριλλίων. Gleichgiltige Schreib-
 fehler vermerke ich nicht.

- Δεινὸς ὄφρις καὶ τύραννος ἀπηνῆς ἄρτι τότε νεαρᾶς τῆς κατὰ πάντων ἐπι- 4 1
 30 λαβόμενος ἀρχῆς αὐτόθεν τε ὥσπερ ἀφ' ἐστίας θεομαχεῖν ὠρμημένος, νεανιζώ-
 τερον ἢ οἱ ἐμπροσθεν αὐτοῦ γενόμενοι τῷ καθ' ἡμῶν ἐπαπεδύετο διωγμῷ. Μαξι-
 μῖνος οὗτος ἦν. συγχύσεως δὴτα μικρᾶς ἐπηωρημένης ἅπασι τοῖς τὰς πόλεις 2
- 912 οἰκοῦσιν ἄλλων τε ἀλλαχόσε διασπειρομένων καὶ τὰ περιέχοντα κατὰ σπουδὴν
 18 διαδραῖναι ποιουμένων, τίς (ἂν) ἐπαρκέσαιεν ἡμῖν λόγος εἰς ἐπαξίαν διήγησιν τοῦ

ATER

16 φίλια A φίλια TER | 20 ὥσπερ A ὥσπερεῖ Eτ δσ περὶ TE¹R

23 ἐπηωρημένης E¹ corr., R ἐπαιωρημένης AT¹E

5 ἀφριανὸν Eτ ἀφριανοῦ ATE¹R | τὸν πρὸ πυλῶν TcE τῶν προπύλων
 AT¹ τοῦ πρὸ πυλῶν R

31/32 Μαξιμῖνος G [= Eus. im Haupttext] μαξιμιανός mv | 32 ἐπηωρη-
 μένης G ἐπαιωμένης v ἐπαιωμένης m

18 ἂν Boll nach G > mv

- 912 τὸν μόνον θεὸν εὐσεβείας προβεβλημένον; εἰκοστὸν ἔτος οὐδέπω 3
 τοῦτο τῆς τοῦ σώματος ἡλικίας ἦν αὐτῷ. πρῶτον μὲν οὖν τῆς
 Ἑλλήνων παιδείας ἕνεκα κοσμιζῆς (ἐτύγχανε γὰρ καὶ τῶν κατὰ
 10 κόσμον εὖ μάλα πλούτῳ περιρροημένων) τὸν πλείονα κατὰ τὴν
 Βηρυτὸν διατρίψας χρόνον, παράδοξον καὶ εἰπεῖν ὡς ἐν τοιαύτῃ
 πόλει τῶν νεωτερικῶν ἐπιθυμιῶν ὑπεράνω γενόμενος καὶ μήθ' ὑπὸ
 ἀκμῆς τοῦ σώματος μήθ' ὑπὸ τῆς τῶν νέων ἐταιρίας διαφθαρεῖς
 τὸν τρόπον, σωφροσύνην ἡσπάζετο, κοσμίως καὶ σεμνῶς καὶ εὐσεβῶς
 15 κατὰ τὸν αἰροῦντα Χριστιανισμῷ λόγον διεξάγων καὶ τὸν ἑαυτοῦ
 παιδαγωγῶν βίον· εἰ δὲ χορὴ μνήμην ποιησαμένους καὶ τῆς πατρίδος 4
 913 αὐτοῦ, κοσμησαὶ καὶ ταύτην διὰ τοῦ προαχθέντος ἐξ αὐτῆς γενναίου
 τῆς θεοσεβείας ἀθλητοῦ, εὐλόγως δὴ καὶ τοῦτο ποιήσομεν. εἰ τις 5
 ἄρα Γάγας ἐπίσταται, τῆς Ανκίας οὐκ ἄσημον πόλιν, ἐντεῦθεν ὀρ-
 μώμενος ὁ νεανίας μετὰ τὴν ἐπάνοδον τῆς κατὰ τὴν Βηρυτὸν παι-
 5 δείας, τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τὰ πρωτεῖα τῆς πατρίδος ἀποφερομένου,

- 912 θείου ἔρωτος τοῦ μάρτυρος Ἀπφιανοῦ; εἰκοστὸν οὐπω τῆς τοῦ σώματος ἡλι- 3
 20 κίας ἔτος (εἰσεληλυθ)ὼς ἦν, τὸ δὲ γένος τῶν ἀπὸ τῆς Ανκίας διαφανῶν καὶ τὰ
 πρῶτα φερομένων ἐν πλούτῳ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀξιώμασιν· δι' ὃ δὴ σπονδῇ τῶν
 γονέων ἐπὶ τὰ κατὰ τὴν Βηρυτὸν παιδευτήρια λόγων ἕνεκα ἐστέλλετο καὶ ποι-
 κίλων μαθημάτων συνείλετο παρασκευῆν. ἀλλ' οὐπὼς ταῦτα ἔχοι ἂν πρὸς τὴν
 προκειμένην γραφὴν οἰκείαν τινα διήγησιν· εἰ δὲ χορὴ παραδόξον πράξεως τῆς
 25 παναγίας ἐξείνης μνημονεύσαι ψυχῆς, θαυμάζειν ἄξιον πῶς ἐν τοιαύτῃ πόλει
 τῆς μὲν τῶν νέων συνοσίας καὶ συνδιατριβῆς κρείττων ἐγίνετο, ἥθει δὲ πρεσβυτι-
 κῶι καὶ σεμνοῦ βίου καὶ τρόπου καταστάσει ἑαυτὸν ἐκόσμει, οὐκ ὑπὸ τῆς ἀκμῆς
 τοῦ σώματος οὐδ' ὑπὸ τῆς τῶν νέων ἐταιρίας ὑποσυρόμενος, κορηπιδά (τε) ὥσπερ
 ἀγαθῶν τὴν ἐγκράτειαν [τε] αὐτὸς ἑαυτῷ εἰς διάνοιαν καταβαλλόμενος, ἀγνείαν
 913 τὴν παντελῆ καὶ σωφροσύνην ἡσπάζετο, σεμνῶς καὶ εὐσεβείᾳ προσηκόντως αὐτὸς
 19 τὸν ἑαυτοῦ παιδεύων βίον. ἀλλὰ γὰρ μετὰ τὴν ἀντάρκη παίδευσιν ἐπανήκει 5

ATER

7 προβεβλημένον E προβεβλημένον ATR | 15 αἰροῦντα <καὶ προσή-
 zonta> Schw

2 δὴ Schw ἂν ATER | ποιήσομεν ATE ποιήσωμεν R | 3 ἀραγάγας
 TER ἀραπαγὰς A | 5 αὐτῷ ATR αὐτοῦ E

19 εἰκοστὸν Gs εἰκότως mv | 20 ἔτος εἰσεληλυθὼς ἦν Schw nach s ἡτό-
 ρωσεν mv | 21 φερομένων Schw φαινομένων mv | 23 οὐπὼς Schw οὐπω
 mv | ἔχοι ἂν Schw ἔχοιεν mv | 26 ἥθει Boll ἔθει mv | 28 οὐδ' Schw οὐθ'
 mv | 28/29 τε ergänzt und streicht Schw nach s

18 εὐσεβείᾳ s εὐπρέπειαν mv

- 913 μὴ οἷός τε φέρειν τὴν ἅμα τῷ πατρὶ καὶ τοῖς τῷ γένει προσήκουσιν
 συνουσίαν, ὅτι μὴδὲ ζῆν (τὸ ζῆν) αὐτοῖς ἐδόκει κατὰ τοὺς τῆς θεο-
 σεβείας θεσμούς, πνεύματι δ' ὥσπερ θείῳ κατεσχημένος καὶ κατὰ
 10 τινὰ φυσικὴν, μᾶλλον δ' ἔνθεον καὶ ἀληθῆ φιλοσοφίαν μεῖζον
 φρονήσας τῆς νενομισμένης τοῦ βίου δόξης τῆς τε τῶν σωμάτων
 καταπτύσας ἡδυπαθείας, κρύβδην τοὺς οἰκείους ἀποδράς καὶ μὴδὲν
 τῶν ἐφημέρων δαπανῶν ἐπιστραφεῖς, ἐλπίδι καὶ πίστει τῇ εἰς θεὸν
 ἤγετο πρὸς τοῦ θείου πνεύματος χειραγωγούμενος ἐπὶ τὴν Καισα-
 15 ρέων πόλιν, ἔνθα ἡτοίμαστο αὐτῷ ὁ τοῦ μαρτυρίου τῆς θεοσεβείας
 στέφανος. γενόμενος δὲ ἡμῖν αὐτοῖς ἅμα καὶ ὡς ἐνὶ μάλιστα τοῖς 6
 θείοις λόγοις ἔξω τελείαν συλλεξάμενος ἀσκήσεσι τε προσηκούσαις
 ἐκθυμώτατα παρασκευασάμενος, τέλος οἷον ἐπιδέδεικται, τίς μὲν
 914 πάλιν ἰδὼν οὐ κατεπλάγη, τίς δ' αὖθις ἀκοῇ παραλαβὼν οὐκ ἂν 7
 ἐνδίκως θαυμάσειεν τὸ θάρσος τὴν παρησίαν τὴν ἔνστασιν, καὶ
 πρὸ γε τούτων τὴν τόλμαν καὶ αὐτὸ τὸ ἐγχείρημα, ζῆλον θεοσε-
 βείας καὶ πνεύματος ὡς ἀληθῶς ὑπὲρ ἄνθρωπον παρέχον τὰ τεκ-

- 913 μὲν ἀπὸ τῆς Βηρυτοῦ ἐπὶ τὴν τοῦ πατρὸς ἐστίαν· ἐπειδὴ δὲ μὴ οἷός τε (ῆν) συν-
 21 εῖναι τοῖς τῷ γένει προσήκουσιν διὰ τὸ τῶν τρόπων ἀνόμιον, λαθὼν τοὺς
 οἰκείους τῆς αὐτόθι διατριβῆς ἀπαλλάττεται, καθόλου μὴδὲν τῶν ἐφημέρων
 (δαπανῶν) φροντίζων. (παρ)εγένετο γοῦν γνησίαι καὶ ὁλοκλήρῳ τῇ πίστει, θεοῦ
 δυνάμει ὀδηγούμενος, ἐπὶ τῇδε τὴν ἡμετέραν πόλιν, ἔνθα αὐτῷ παρεσκεύαστο
 25 ὁ πολυτίμητος τοῦ μαρτυρίου στέφανος. συγγενόμενος δὲ ἡμῖν αὐτοῖς καὶ τοῖς 6
 θείοις συγροτηθεῖς μαθήμασιν λόγοις τε ἱεροῖς ὑπὸ Παμφίλῳ τῷ μεγάλῳ μαρ-
 τυρὶ συνασκηθεῖς, ἔξιν εἰς ἀρετὴν οὐ τὴν τυχοῦσαν συνελέξατο· δι' ὑπερ τὴν τοῦ
 μαρτυρίου τελείωσιν ἐντεῦθεν παρασκευασάμενος τέλος ὅποιον ἐπιδέδεικται [δείξει
 914 προῖων ὁ λόγος], τίς μὲν ἰδὼν οὐ κατεπλάγη, τίς δὲ ἀκοῇ παραλαβὼν οὐκ 7
 ἐθαύμασεν τὸ θάρσος, τὴν παρησίαν, τὴν ἔνστασιν, τὴν ἐγκράτειαν, τὰς πρὸς
 τὸν δικαστὴν φωνάς, τὰς ἀποκρίσεις, τὴν φρόνησιν καὶ πρὸ γε τούτων ἀπάντων
 20 τὴν τόλμαν αὐτὴν καὶ τὸ ἐπιχείρημα ζῆλον πνεύον ἐνθέον καὶ ἐρωμένης τῆς πρὸς

ATER

- 7 τὸ ζῆν ergänzt Schw | 8 κατεσχημένος Savile κατισχημένος ATER |
 11 μὴδὲν Schw vgl. g, μὴδὲ ATER | 16 λόγοις A > TER | ἔ(ξιν) τε-
 λείων Schw vgl. g ἐπ' ὀλίγον ATER
 4 παρέχον τὰ Valois παρέχοντα ATE¹R παρέχον E durch Rasur
 20/21 οἷός τε ῆν συνεῖναι Boll, ebenso s οἷόν τε συνεῖναι mn | 21 τῷ
 γένει Boll nach G τοῦ γένους mn | 23 δαπανῶν s vgl. G > mn | πάρε-
 γένετο Schw nach s² ἐγένετο mn | 26 συγροτηθεῖς Schw συγροτήσας mn
 28/914, 1 δείξει—λόγος streicht Schw nach s, vgl. G

- 914 μήρια; δευτέρας γάρ τοι καθ' ἡμῶν γενομένης ἐπαναστάσεως ὑπὸ 8
 6 Μαξιμίνου τρίτῳ τοῦ καθ' ἡμᾶς ἔτει διωγμοῦ γραμμάτων τε τοῦ τυ- 305/6
 ράννου τοῦτο πρῶτον διαπεφοιτηκότων, ὡς ἂν πανδημεὶ πάντες
 ἀπαξ ἀπλῶς μετ' ἐπιμελείας καὶ σπονδῆς τῶν κατὰ πόλεις ἀρχόν-
 των θύοιεν κηρύκων τε καθ' ὅλης τῆς Καισαρέων πόλεως ἀνδρας
 10 ἅμα γυναιξὶν καὶ τέκνοις ἐπὶ τοὺς τῶν εἰδώλων οἴκους ἐξ ἡγε-
 μονικοῦ κελεύσματος ἀναβοωμένων καὶ πρὸς τούτοις ὀνομαστὶ χιλι-
 ἄρχων (ἀπ') ἀπογραφῆς ἕκαστον ἀνακαλουμένων ἀφάτω τε κλύδωνι
 κακῶν τῶν πανταχόσε συγκεχυμένων, ἀφόβως ὁ δεδηλωμένος, μη-
 δενὸς ἐπὶ τῷ πραχθησομένῳ συνειδότος αὐτῷ ἡμᾶς τε, οἱ κατ' οἶκον
 15 αὐτῷ συνῆμεν, καὶ ἔτι πᾶν τὸ περὶ τὸν ἡγεμόνα στρατιωτικὸν
 στίφος ὑποκλέψας, σπένδοντι τῷ Οὐρβανῷ πρόσεισι, καὶ τῆς δεξιᾶς
 915 ἀκαταπλήκτως αὐτὸν λαβόμενος, κατέπαυσε μὲν παραχρῆμα τοῦ
 θύειν, εὐ μάλα δὲ συμβουλευτικῶς μετὰ τιнос θείου παραστήματος
 παρήνει παύσασθαι τῆς πλάνης· μὴ γὰρ καλῶς ἔχειν καταλιπόντας

- 914 τὸν παμβασιλέα θεὸν εὐσεβείας; δευτέρας τοίνυν καθολικῆς ἐπαναστάσεως 8
 κατὰ τὸ τρίτον ἔτος τοῦ καθ' ἡμᾶς διωγμοῦ γενομένης, γραμμάτων Μαξιμίνου
 τότε (πρῶτον) πεφοιτηκότων δι' ὧν ἐκέλευσεν πανδημεὶ πάντας μετ' ἐπιμελείας
 καὶ σπονδῆς τῶν κατὰ πόλιν ἀρχόντων θύειν τε καὶ σπένδειν τοῖς δαίμοσιν, κή-
 25 ρυκτες μὲν ἀντίκα κατὰ πάσας τὰς πόλεις ἀνδρας [τε] ἅμα γυναιξὶν καὶ τέκνοις
 ἐπὶ τοὺς τῶν εἰδώλων οἴκους ἀπαντᾶν ἐβόων· χιλιάρχοι (δὲ) καὶ ἑκατόνταρχοι
 κατ' οἴκους καὶ ἄμφοδα παριόντες ἀναγραφὰς τῶν πολιτῶν ἐποιούντο, εἴτα ἐξ
 ὀνόματος ἕκαστον ἀνακαλούμενοι, τὸ προσταχθὲν πράττειν ἐβιάζοντο. ἀφάτωι
 δὴ οὖν κλύδωνι κακῶν πανταχῇ πάντων ἐπειλημμένων, ὁ πανάγιος τοῦ θεοῦ
 30 μάρτυς Ἀπφριανὸς πρᾶγμα τι παντὸς λόγον κρεῖττον διαπράττειται. μηδενὸς
 ἐπὶ τῷ πρᾶττομένῳ συνειδότος αὐτῷ (ἡμᾶς τε ὑποκλέψας, οἱ κατ' οἶκον συνῆμεν
 αὐτῷ,) ἐπ' αὐτὸν [οὖν] ὁρμαῖ τὸν τοῦ ἔθνους ἄρχοντα, ἔπειτα ἀθρόως ἐπιστὰς
 915 καὶ πᾶν τὸ περὶ τὸν ἡγεμόνα στρατιωτικὸν στίφος λαθὼν ὁμοίως, σπένδοντι τῷ
 17 Οὐρβανῷ πρόσεισιν, καὶ τῆς δεξιᾶς χειρὸς λαβόμενος, εἴργει μὲν τῆς εἰδωλολάτρων
 πράξεως, ἥθει δὲ εὐ μάλα πρᾶωι μετὰ παραστήματος ἐνθ' ἑὸν παύσασθαι παρήνει
 τῆς πλάνης· μὴ γὰρ ἐξὸν εἶναι ἀποστραφέντα τὸν ἕνα καὶ μόνον καὶ ἀληθῆ

ATER

12 ἀπ' ἀπογραφῆς Schw ἀπὸ γραφῆς ATER | 16 σπένδοντι ATs¹ σπεύ-
 δοντι ERgs²

23 πρῶτον ergänzt Schw nach s vgl. G | 25 τε streicht Schw | 26 δὲ
 ergänzen Boll | 31 τῷ πρᾶττομένῳ Boll nach G τοῦ πρᾶττομένου mv

31/32 ἡμᾶς—αὐτῷ ergänzt Schw nach s aus G | 32 οὖν streicht Schw

915, 16 σπένδοντι s¹ σπεύδοντι mvs² | 18 ἥθει Boll ἔθει mv

915 τὸν ἕνα καὶ μόνον ἀληθῆ θεὸν εἰδώλοις καὶ δαίμοσι θύειν. τοῦτο 9
 5 ὃ, ὡς ἔοικεν, ἐνεχειρεῖτο τῷ μειρακίῳ τῆς ἐπὶ τοῦτ' αὐτὸν προ-
 αγωγῆς ἐνθέου δυνάμεως μόνον οὐχὶ διὰ τοῦ γινομένου βοώσεως
 ὡς ἄρα τοσοῦτον ἀποδέοιεν Χριστιανοί, οἳ γε ὄντως τοιοῦτοι, ἢ
 ἅπαξ ἠξιώθησαν εἰς τὸν τῶν ὅλων θεὸν εὐσεβείας μεταβάλλεσθαι,
 ὡς μὴ μόνον ὑπεράνω καθίστασθαι τῶν ἀπειλῶν καὶ τῶν ἐπὶ
 10 ταύταις κολαστηρίων, παρρησιάζεσθαι δ' εἰς ἔτι μᾶλλον εὐγενεῖ τε
 καὶ ἀτρόμῳ γλώττῃ ἐλευθεροστομεῖν καί, εἰ οἶόν τε, καὶ τοὺς διώ-
 χοντας αὐτούς, μεταθεμένους τῆς ἀγνοίας τὸν μόνον ὄντα θεὸν
 ἐπιγινῶναι, παρακαλεῖν. ἐπὶ τοῦτοις ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος, παραχρῆμα 10
 [μὲν] ὅσα εἰκὸς αὐτὸν ὡς ἂν ἐπὶ τοιούτῳ τολμήματι, θηρῶν δίκην
 15 ἀγρίων πρὸς τῶν ἀμφὶ τὸν ἡγεμόνα διασπαραχθεὶς καὶ μυρίας καθ'
 916 ὅλον τοῦ σώματος πληγὰς ἀνδρείοτάτα ὑπομείνας, τέως μὲν [αὐτίκα]
 δεσμοτηρίῳ παραδίδοται, ἔνθα νυχθήμερον ἄμφω τῷ πόδε ἐπὶ τοῦ 11
 βασιανιστικοῦ διαταθεὶς ξύλον, τῇ ἐπιούσῃ προσάγεται τῷ δικαστῇ.

915 θεὸν ἀνίχοις εἰδώλοις καὶ πνεύμασι πονηροῖς θύειν. ἦν δὲ ἄρα ὁ θεὸς αὐτὸς 9
 21 ὁ τῶν ἀσεβῶν τὸν ἔλεγχον διὰ τοῦ μειρακίου ποιούμενος, ἐπὶ τοῦτό τε αὐτὸν
 προήγαγεν ἢ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν δύναμις, μόνον οὐχὶ διὰ τοῦ πραττομένου βοῶσα
 ὅτι τοσοῦτον ἀποδέουσιν οἱ αὐτοῦ στρατιῶται, οἳ γε ὄντως τοιοῦτοι, ταῖς τῶν
 ἀθέων γνώμαις (πειθεσθαι), ὡς μὴ μόνον τῶν ἀπειλονμένων καὶ παντὸς θανάτου
 25 καταφρονεῖν, ἀλλὰ καὶ τοσοῦτον ἀποδεῖν τῆς ἐπὶ τὰ χεῖρῳ προτροπῆς, ὡς εὐ-
 γενεῖ φρονήματι καὶ ἀτρόμῳ γλώττῃ πρὸς ἅπαντας ἐλευθεροστομεῖν καὶ ἤδη
 καὶ αὐτούς, ὅπως εἰ δυνατόν εἴη, πείθειν βούλεσθαι τοὺς ἐλαύνοντας μεταθέσθαι
 μὲν τῆς ἀγνοίας, τὸν δὲ σωτῆρα τῶν ὅλων καὶ μόνον ἀληθινὸν θεὸν ἐπιγινώ-
 σκειν. οἳ δὲ δαιμόνων ἐπηρέται πληγέντες ὥσπερ ὑπὸ τινος καυτῆρος τὰς 10
 30 φρένας, οἳ ἀμφὶ τὸν ἡγεμόνα στρατιῶται, σπαράττονσι παίοντες κατὰ πρόσωπον
 916 καὶ χαμαὶ κείμενον τοῖς ποσὶ καταπατοῦντες πεισμοῖς τε τὸ στόμα καὶ τὰ χεῖλη
 15 διασπῶντες· ἃ δὲ πάντα ἀνδρείοτάτα ὑποστάς, τέως μὲν εἰς τὸν τῆς εἰρκῆς
 σκοτεινὸν μυχὸν ἀνελαμβάνετο, νυχθήμερον δὲ ἐνταῦθα παραταθεὶς ἐπὶ τοῦ 11
 λαστηρίου ξύλου τοὺς πόδας τῇ ὑστεραίᾳ παρίσταται τοῖς δικαστηρίοις. ἔνθα

ATER

8 ἅπαξ ἠξιώθησαν A ἃ | πηξιώθησαν T¹ κατηξιώθησαν TeTrER | 14 μὲν
 streicht Schw

1 αὐτίκα streicht Schw

22 σωτῆρος Mercati σταυροῦ mv | 24 πείθεσθαι ergänzt Schw | 26 καὶ²
 Schw ὡς mv | 27 ὅλων Schw ὅλων mv

14 στόμα s σῶμα mv | 16 μυχὸν ἀνελαμβάνετο Boll μυχῶνα ἐλαμβά-
 νετο mv

- 916 εἶτα θύειν ἐκβιαζομένου, πᾶσαν ἐνδείκνυται πρὸς πόρους καὶ φρικτὰς
 5 ἀλγηδόνας καρτερίαν, τὰς πλευρὰς οὐχ ἅπαξ οὐδὲ δεύτερον, ἀλλὰ
 καὶ πλεονάκις ἄχρις ὁστέων καὶ αὐτῶν σπλάγγνων καταξανθεὶς
 πληγὰς τε κατὰ προσώπου καὶ αὐχένος τοσαύτας δεξάμενος, ὥς μὴδ'
 ὑπὸ τῶν εὖ καὶ ἀκριβῶς αὐτὸν πάλαι εἰδόντων, διοιδήσαντα τὸ
 πρόσωπον, ἔτι γινώσκεισθαι. ἀλλὰ γὰρ μὴδὲ πρὸς τὰ τοσαῦτα 12
 10 ἐνδιδόντος, λίνοις ἐλαίῳ δεδευμένοις τὸ πόδε αὐτοῦ καλύφαντες,
 πῦρ ὑψήπιον ἐκ προστάξεως οἱ βασανισταί· ἐφ' οἷς ὅποιας ἤνεγκεν
 ὁ μακάριος ἀλγηδόνας, πάντα λόγον ὑπεραίρει μοι δοκῶ· καθίκετο
 γοῦν αὐτοῦ διατῆξαι τὰς σάρκας καὶ τῶν ὁστέων τὸ πῦρ, ὥς κηροῦ
 917 δίκην λείβεσθαι καὶ ἀποστάζειν ἐκτετρομένην τὴν ἰκμάδα τοῦ σώμα-
 τος. ἀλλὰ γὰρ οὐδὲ πρὸς ταῦτα ἐνδοῦς, ἥττημένων ἤδη καὶ μόνον 13
 οὐκ ἀπειρηκότων πρὸς τὴν ὑπὲρ ἄνθρωπον καρτερίαν αὐτοῦ τῶν

- 916 ὁ γενναῖος τοῦ ἔθνους ἡγούμενος Οὐρβανὸς ἐπίδειξιν ὥσπερ τινὸς ἀγαθοῦ τῆς
 οἰκείας ὠμότητος ποιοῦμενος, πᾶν εἶδος ζολαστηρίων ἐπήγαγεν κατὰ τοῦ μάρ-
 20 τυρος, τὰς πλευρὰς ἄχρις ὁστέων καὶ σπλάγγνων αὐτῶν (καταξάνειν) παρακε-
 λευόμενος [δὲ] πληγὰς (τε) κατὰ προσώπου καὶ αὐχένος αὐτῷ τοσαύτας ἐπι-
 θεῖναι, ὥς μηκέθ', ὅστις εἴη, τὸ πρόσωπον ἀφανισθέντα, γινώσκεισθαι. ὁ μὲν 12
 δὴτα θεοῦ μάρτυς, οἷά τις ἀδάμας, καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα ῥωσθεὶς ἔτι
 μᾶλλον θείας δυνάμεως ἐμπνεύσεως, πολλὰ τοῦ δικαστοῦ πνυθανομένον (οὐδὲν)
 25 πλεῖον ἢ Χριστιανὸν ἑαυτὸν ὠμολόγει εἶναι, εἶτα ἐρωτώμενος ὅστις εἴη καὶ πόθεν,
 ποῦ τε εἴη μένων, οὐδὲν ἕτερον ἢ Χριστοῦ δοῦλον ἑαυτὸν ὠμολόγει· ὁ δὲ εἰς μανίαν
 ἦδη χωρῶν καὶ κινούμενος ἐπὶ τῇ τοῦ μάρτυρος ἀνικῆτῳ φωνῇ, λίνοις ἐλαίῳ
 δευθεῖσιν τοὺς πόδας περιπλέξαντας αὐτοῦ πῦρ ὑψάσαι προστάττει. ὥς δὲ οἱ
 βασανισταὶ τὸ προσταχθὲν ἐτέλουν, ἀνήρτητο δὲ ὑψηλῶς ὁ μάρτυς, φοβερόν [δὲ]
 30 θέαμα τοῖς ὁρῶσιν ἦν, οὕτω μὲν τὰς πλευρὰς διερωγῶς, οὕτω δὲ διωγκηκῶς
 καὶ τοῦ προσώπου τὴν μορφήν ἡλλοιωμένος, πολλῶι τε τῷ πυρὶ τοὺς πόδας ἐπὶ
 917 μακρὸν καίμενος χρόνον, (ὥς) διαρρεῖν μὲν τηκομένης κηροῦ δίκην τὰς σάρκας,
 τῶν δὲ ὁστέων (καθάπερ ξηρῶν καλάμων) εἶσω δικνεῖσθαι τὸ πῦρ. ἀλλ' οὐ- 13
 δὲν τούτων ἔμελεν τῷ πάσχοντι· ἔνδον γὰρ εἶχεν βοηθὸν τὸν ἐν αὐτῷ θεόν,
 ἐναργῇ τοῖς πᾶσι τὴν αὐτοῦ βοήθειαν καὶ παρουσίαν ὥσπερ τι φῶς ὁρᾶν παρεχό-
 15 μενον· δι' ὃ δὴ μεῖζονος θάρρους ὁ μάρτυς ἐνεπίπλατο καὶ πλείονος παρησιας

ATER

9 ἔτι γινώσκεισθαι A ἐπιγινώσκεισθαι TER

20 καταξάνειν ergänzt Schw nach G | 21 δὲ streicht Schw | τε er-
 änzt Schw | 23 ἔτι Schw ἐπὶ mv | 24 ἐμπνεύσεως Schw ἐμπνεύειν mv |
 οὐδὲν ergänzen Boll | 29 δὲ streicht Schw

11 ὥς Boll nach Gs | 12 καθάπερ — καλάμων ergänzt Schw aus s

917 ἀντιπάλων, αὐθις δεσμοῖς ἐργυνται, τριταίος τε αὖ προσαχθεὶς τῷ
 5 δικαστῇ καὶ τὴν αὐτὴν ὁμολογήσας πρόθεσιν, καίτοι γε λοιπὸν
 ἡμιθνής ὑπάρχων, ὑποβρύχιος θαλάττῃ παραδίδοται. τὰ δ' ἐπὶ 14
 τούτοις παραχρῆμα γενόμενα ῥηθέντα μὲν οὐκ ἀπεικὸς παρὰ τοῖς
 μὴ ὄφει παρειληφόσιν ἀπιστηθήσεσθαι, ἡμᾶς δ' οὖν, καίπερ τοῦτ'
 ἀκριβῶς εἰδότας, οὐχ αἰρεῖ λόγος μὴ οὐχὶ ἐκ παντὸς τάληθές παρα-
 10 δοῦναι τῷ λόγῳ τῆς ἱστορίας, τῷ καὶ μάρτυρας εἶναι τοῦ γεγενη-
 918 μένου ἀπλῶς εἰπεῖν ἅπαντας τοὺς τὴν Καισάρειαν οἰκοῦντας· οὐδεμία
 γοῦν ἡλικία τῆς παραδόξου ταύτης ἀπελείφθη θέας. αὐτίκα 15
 γοῦν ὡς ἐδόκει μάλιστα κατὰ μέσου πελάγους ἐν ἀπείροις βυθοῖς
 τὸν ἱερὸν ὄντως ἐκείνον καὶ τρεῖς μακάριον ἐμβαλεῖν, κλόνος ἀθρόως

917 μεστὸς ἦν. φωνῇ δ' οὖν ἐβόα μεγίστη καὶ λόγοι τὴν εἰς τὸν μαρτυρούμενον
 θεὸν ἀνεκρήρυττεν ὁμολογίαν ἐμαρτύρει τε παρούσης αὐτῷ τῆς Ἰησοῦ τοῦ σω-
 τῆρος ἡμῶν δυνάμεως καὶ τὰς παραδόξους ταύτας θέας ὡς ἐν μεγίστῳ (θεάτρῳ)
 δεικνυμένης. οἱ μὲν γὰρ ἐλίττων οἷα δαίμονες, καὶ τὰς ψυχὰς ὀδυνώμενοι,
 20 ὡς ἂν αὐτοὶ τὰ δεινὰ πάσχοντες, (πρίοντες) τοὺς ὀδόντας καὶ τοὺς λογισμοὺς
 καόμενοι, λέγειν ἐξεβιάζοντο ὅστις εἴη καὶ πόθεν καὶ ποῖ εἴη μένων, θύειν τε
 καὶ τοῖς ὠρισμένοις πειθαρχεῖν· ὃ δὲ εἰς πάντας ἀποβλέπων οἷα μεθύοντας
 ἐώρα, ἀλλ' οὐδὲ ἀποκρισεὺς αὐτοὺς καταξιών, πρὸς τὰς πεύσεις μιᾷ μόνῃ
 ἐκέχρητο φωνῇ τὸν Χριστὸν ὁμολογήσῃ καὶ τὸν τοῦτον πατέρα [καὶ τὸ ἅγιον
 25 πνεῦμα] μόνον εἰδέναι μαρτυροῦσιν θεόν. ἤδη γοῦν ἡττημένον καὶ ἀπειρη-
 κότων τῶν πολεμίων, αὐθις ἐπὶ τὴν εἰρκτὴν ἀνελαμβάνετο, τῇ δὲ ἐπιούσῃ ἡμέρῃ
 τῷ δικαστῇ προσαχθεὶς καὶ τὴν αὐτὴν μαρτυρήσας ὁμολογίαν, βυθοῖς θαλάσσης
 παραδοθῆναι ζελεῖται. τὰ δὲ ἐπὶ τοῖτοις πραχθέντα εὐ οἶδα ἀπιστηθήσεσθαι 14
 παρὰ τοῖς μὴ ὄφει τὸ ἔργον παρειληφόσιν, ὅτα γὰρ ἀνθρώποις ἀπιστότερα
 30 πέφυκεν εἶναι ὀφθαλμῶν· ὅμως δὲ οὐ παρὰ τοῦτο δίκαιον ἡμᾶς λήθῃ παρα-
 δοῦναι τὸ θαῦμα, οἱ τε μάρτυρες ἡμῖν τῆς ἱστορίας πάντες, ὡς ἔπος εἰπεῖν, οἱ
 918 τὴν Καισαρέων πόλιν οἰκοῦντες γεγόνασιν· οὐδεμία γοῦν ἡλικία τῆς παραδόξου
 ταύτης ἀπελείφθη θέας. ὡς γὰρ κατὰ τὸν τοῦ πελάγους βυθὸν ἔρριπτον τὸν 15
 20 τοῦ θεοῦ ἄνθρωπον, λίθοις τοὺς πόδας καταδήσαντες, κλόνος οὐχ ὁ τυχὼν σεισμός
 τε παραχρῆμα καὶ βρασμός αὐτὴν τε τὴν θάλατταν καὶ τὸ περιέχον ἅπαν διέχει

ATER

10 τῆς ἱστορίας Schw τὴν ἱστορίαν ATER

17 ἐμαρτύρει τε Schw ἐμαρτυρεῖτο m ἐμαρτυρεῖτω v | 18 θεάτρῳ ergänzen
 Boll nach s | 19 δεικνυμένης Schw δεικνυμένου m v | 20 πρίοντες ergänzt Schw
 nach s | 21 καόμενοι s κλώμενοι m v | 23 οὐδὲ Boll nach s² οὔτε m v | τὰς
 πεύσεις Schw τῇ πεύσει m v | 24/25 καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα streichen Boll nach s
 21 διέχει Schw διήχει m v

918 οὐχ ὁ τυχὼν καὶ βρασμὸς αὐτὴν τε τὴν θάλατταν καὶ τὸ περιέχον
 6 ἅπαν διαχεῖ, ὥς καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν πόλιν ἅπασαν πρὸς τοῦ γενο-
 μένου σεισθῆναι, ἅμα δὲ τῷ παραδόξῳ τούτῳ καὶ ἀνθρώφῳ σεισμῷ
 τοῦ θείου μάρτυρος τὸν νεκρὸν ἢ θάλαττα, ὥσπερ μὴ οἶα τε οὐσα
 φέρειν αὐτόν, πρὸ τῶν τῆς πόλεως ἐκβράσσει πυλῶν. καὶ τοιαῦτα
 10 μὲν ἦν τὰ κατὰ τὸν θεσπέσιον Ἀφριανόν, Ξανθικοῦ μηνὸς δευτέρου,
 ἣτις ἂν εἴη πρὸ τεσσάρων Νωνῶν Ἀπριλλίων, ἡμέρα παρασκευῆς
 τελειωθέντα·

ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν αὐταῖς τε ἡμέραις ἐπὶ τῆς Τυρίων 306
 πόλεως νεανίας, Οὐλπιανὸς ὄνομα, μετὰ δεινὰς καὶ αὐτὸς αἰτίας
 15 μάστιγας τε χαλεπωτάτας ἅμα καὶ ἀσπίδι, τῷ ἰοβόλῳ ἐρπετῷ, 5 1
 ὁμοβοῖν περιβληθεὶς δορᾶ, θαλάττῃ παραδίδοται δι' ὃ μοι δοκεῖ
 ἐν τοῖς Ἀφριανοῦ μαρτυρίοις εὐλόγως ἂν ἡμῖν μνημονεύεσθαι καὶ
 919 οὗτος. ἀδελφὰ δὲ τῷ Ἀφριανῷ σμικρὸν τῷ χρόνῳ ὕστερον ὑπο- 2
 μένας ὁ μὴ μόνον αὐτοῦ κατὰ θεόν, καὶ σώματι δὲ ὁμοπάτριος
 ἀδελφὸς Αἰδέσιος, μετὰ μυρίας ὄσας ὁμολογίας καὶ πολυχρονίους
 δεσμῶν κακώσεις ἡγεμονικὰς τε ἀποφάσεις, ἐν αἷς τοῖς κατὰ Παλαι-

918 κινήσις τε μεγίστη τὴν πόλιν ἅπασαν ἐκίνει· ἅμα δὲ τῷ παραδόξῳ τοῦ θείου
 μάρτυρος τὸ νεκρὸν σῶμα, ὥς οὐ φέρειν αὐτὸ δυναμένη, πρὸ τῶν τῆς πόλεως
 ἐκβράττει πυλῶν ἢ θάλαττα. προύκειτο δὲ θέαμα πονηρὸν πρὸς αὐτοῖς τοῖς
 25 προπύλοις τῆς πόλεως ὁ νεκρὸς, καὶ πολλὸς ἦν διαχῶν τὸ πᾶν ἐπιωρημένος ἐκ θεοῦ
 σεισμὸς, δεινὴν τοῖς πᾶσιν ἀπειλὴν ὀργήν. ὥς δὲ ἀπηγγέλλη τὸ γεγονὸς τοῖς τὴν
 πόλιν οἰκοῦσιν, δορυμάδην ὁμοῦ πάντες πρὸ τῶν πυλῶν ἐπὶ τὴν ἰστορίαν ἐχώρουν,
 παῖδες, ἄνδρες, πρεσβύτεροι θελειῶν τε ὁμοίως πᾶσα ἡλικία μέχοι καὶ τῶν ἀφανῶν
 καὶ τῶν θαλαμνομένων εἰς ἔτι τε παρθενομένων, πάντες τε καὶ πᾶσαι τὸν
 30 ἕνα καὶ μόνον θεὸν τῶν Χριστιανῶν ὁμολόγουν. τοιοῦτον μὲν δὴ τέλους τὸ
 κατὰ τὸν θανμάσιον Ἀφριανὸν ἔτυχε δοᾶμα· Ξανθικοῦ μηνὸς (δευτέρου) πρὸ δ'
 Νωνῶν Ἀπριλλίων ἢ τοῦδε μηνὸς τελεῖται·

919 ἀδελφὰ δ' αὐτῷ μικρὸν τῷ χρόνῳ ὕστερον (ὁ) ὁμοπάτριος ἀδελφὸς ἔπασχεν 5 2
 17 τοῦτομα Αἰδέσιος. οὗτος μὲν δὲ καὶ πρὸ τῆς τοῦ ἀδελφοῦ κατὰ θεὸν ὁμῆς
 φθάνει φιλοσοφίαι ἑαυτὸν ἐπιδιδούς· καὶ γὰρ λόγων μετεῖχεν παντοίων καὶ παι-

ATER

11 der 2. April 306 war ein Dienstag, die Angabe des Wochentags fehlt
 in g | 13 δὲ Schw δὴ ATER

25 διαχῶν Schw ἡχῶν mv | 29 τε¹ v τε καὶ m | 31 δευτέρου er-
 gänzen Boll

16 τῷ χρόνῳ G τοῦ χρόνου mv | ὁ ergänzt Schw | ὁμοπάτριος
 mv G ὁμοπάτριος καὶ ὁμομήτριος s

919 στήνην δέδοται μετάλλοις, καὶ μετὰ τὴν ἐν πᾶσι τούτοις φιλόσοφον
 5 ἐν τρίβωνος σχήματι ἀγωγήν (καὶ γὰρ οὖν αὐτὸς πλέον τῆς τοῦ
 ἀδελφοῦ παιδείας κεκτημένος, καὶ ἀπὸ μαθημάτων φιλοσόφων
 ὥρμητο), τελευτῶν δὴτὰ ἐπὶ τῆς Ἀλεξανδρέων πόλεως, τὸν αὐτόθι 3
 συνιδὼν δικαστὴν Χριστιανοῖς δικάζοντα πέρα τε τῶν προσηκόντων
 10 ἐμπαροινούντα καὶ τοτὲ μὲν σεμνοῖς ἀνδράσι ποικίλως ἐνυβρίζοντα,
 τοτὲ δὲ γυναῖκας σφοδρῶν τῆς ἀνωτάτω καὶ αὐτοπαρθέτους
 ἀσκητρίας εἰς αἰσχρὰς ὕβρεις πορνοτρόφοις παραδόντα, ταῦτον
 ἐγγειρήσας τῷ ἀδελφῷ, ὅτι δὴ ἀφόρητα εἶναι αὐτῷ τὰ γινόμενα
 ἐδόκει, παραστήματι θαρσαλέφ' ὑποδείξιν, λόγοις τε καὶ ἔργοις τὸν
 15 δικαστὴν αἰσχρῇ καὶ ἀτιμίᾳ περιβαλὼν κατὰ τούτοις καρτερῶς εὖ
 920 μάλα βασάνων πολυτρόπους ὑπομείνας αἰκίας, τὴν ἀδελφικὴν ἀπη-
 νέγκατο θαλάττῃ παραδοθεὶς τελευτήν. ἀλλὰ τὰ μὲν κατὰ τοῦ-
 του, ὡς δοὺν ἔφη, μικρὸν τοῦ χρόνον ὕστερον τοῦτον ἐγενήθη
 τὸν τρόπον·

919 δέας οὐ τῆς Ἑλλήνων μόνον, ἀλλὰ δὴ καὶ τῆς Ῥωμαίων ἦτο, τῆς τε Παμφίλου
 20 διατριβῆς πλείονι χρόνῳ μετέσχεν. καὶ δὴ οὗτος μετὰ πλείστας ὁμολογίας
 πολυχρόνιους τε δεσποτηρίων κακώσεις πρῶτα μὲν τοῖς κατὰ Παλαιστίνην παρα-
 δίδεται χαλκοῦ μετάλλοις· εἶτα μετὰ τὴν ἐν τούτοις κακοπάθειαν γίνεται ἐπὶ τῆς 3
 Ἀλεξανδρέων πόλεως, Ἰεροκλῆ δὲ παρατηχῶν, ὃς τὴν Αἴγυπτον ἐξουσία τῇ ἐαν-
 τοῦ πᾶσαν διεῖπεν, Χριστιανοῖς δικάζοντι, ὡς συνείδεν πέρα τῶν προσηκόντων
 25 θεσμῶν ἐμπαροινούντα τοῖς τοῦ Θεοῦ μάρτυσιν παρθέτους τε ἁγίας Θεοῦ πορνο-
 τρόφοις ἐπ' ἀσελγείᾳ καὶ ὕβρει τοῦ σώματος παραδιδόντα, οὐχ ὑπομείνας τὴν
 τῶν πραττομένων θέν, τῇ ὁμοίᾳ τῷ ἀδελφῷ ἐπιβάλλεται πράξει. ζήλον
 (δ' οὖν) πληρωθεὶς ἐνθέον ὑποδείξιν καὶ λόγοι καὶ ἔργοι τὸν Ἰεροκλέα κατασχίνει,
 αὐτοχειρίᾳ πληγὰς ἐντείνας αὐτῷ κατὰ τοῦ προσώπου χαμαὶ τε βαλὼν ὑπτίον
 30 ἐπὶ τῆς γῆς τύπτων· τε ἅμα καὶ παραινῶν μὴ παρὰ φύσιν τολμᾶν κατὰ τῶν τοῦ
 Θεοῦ δούλων, πολλά τε καὶ ἄλλα εἰπὼν καὶ ἐπὶ τούτοις εὖ μάλα καρτερῶς ὑπο-
 920 μείνας τὰς κατὰ τοῦ σώματος ἐπιτεθείσας αὐτῷ βασάνους, τὴν ἀδελφικὴν ἀπ-
 26 ηνέγκατο θαλάττῃ παραδοθεὶς τελευτήν. ἀλλ' οὗτος ἐπὶ τῆς Ἀλεξανδρείας
 μικρὸν τῷ χρόνῳ ὕστερον τοῦτον διηγωνίσατο τὸν ἄθλον· τῶν δὲ ἐπὶ Παλαι-
 στίνης μαρτύρων μετὰ Ἀφριανὸν Ἀγάπιος ἐπὶ τὸν ἀγῶνα παρήκει.

ATER

11 αὐτοπαρθέτου Schw αὐτοπαρθέτου ATER | 12 παραδόντα AT¹E πα-
 ραδιδόντα TrRg

19 τῆς Ῥωμαίων Schw τῶν Ῥωμαίων mv | 24 χριστιανοῖς Boll nach sG
 χρόνοις mv | συνείδεν Schw nach G οὖν εἶδεν mv | πέρα Schw nach G
 παρὰ mv | 26 ἐπ' Schw ἐν mv | 28 δ' οὖν ergänzt Schw

27/28 Παλαιστίνης Schw παλαιστίνην mv

- 920 τετάρτῳ γε μὴν τοῦ καθ' ἡμῶν ἔτει διωγμοῦ, πρὸ δώδεκα 6 1 306/7
 6 Καλανδῶν Δεκεμβρίων, ἣ γένοιτ' ἂν μηνὸς Δίου εἰκάδι, προσαββάτου 306
 ἡμέρα, κατὰ τὴν αὐτὴν Καισάρειαν, γραφῆς ὡς ἀληθῶς ἄξιον, αὐτοῦ
 δὴ τοῦ τυράννου Μαξιμίνου παρόντος καὶ θείας τοῖς πλήθεσι φιλοτι-
 μουμένου κατὰ τὴν λεγομένην αὐτοῦ γενέθλιον ἡμέραν, ἀπετελέσθη
 10 τοιοῦτον. ἔθους τὸ πρὶν ὄντος ἐπὶ βασιλέων, εἰ καὶ ἄλλοτε, τὰς 2
 φιλοτίμους θείας πλείους τοῖς θεαταῖς ἐμπαρέχειν θυμηδίας καινῶν
 καὶ ξένων τὰ τε συνήθη παραλλαττόντων θεαμάτων, ζώων ἔσθ'
 ὅπη τῶν ἐξ Ἰνδίας ἢ Αἰθιοπίας ἢ καὶ ἄλλοθεν εἰσχομιζομένων ἢ
 καὶ ἀνδρῶν ἐντέχνους τοῖς σωμασκάις παραδόξους ψυχαγωγίας τοῖς
 15 ὁρῶσιν ἐνδεικνυμένων, πάντως πον καὶ τότε, οἷα βασιλέως τὰς θείας
 παρέχοντος, πλείον τι καὶ παράδοξον χορὴν ὑπάρχειν ταῖς φιλοτι-
 μίαις. τί τοίνυν τοῦτο ἦν; μάρτυς τοῦ καθ' ἡμᾶς δόγματος παρ- 3
 ἡγετο εἰς μέσον, τῆς μόνης καὶ ἀληθοῦς εὐσεβείας ὑπεραγωνιζόμενος.
 Ἀγάπιος οὗτος ἦν, ὁ δεύτερος ἅμα τῇ Θέκλῃ θηροῖν ἐπὶ βορᾷ δίδο-
 20 σθαι μικρῷ πρότερον δεδλωμένος· ὃς δὴ καὶ ἄλλοτε τοῦ δεσποτηρίου
 τρίτον καὶ πολλάκις ἅμα κακούργοις ἐμπομπεύσας τῷ σταδίῳ, αἰεὶ
 γε μὴν κατὰ χρόνους τοῦ δικαστοῦ μετὰ τὰς ἀπειλὰς ἦτοι κατ'
 οἶκτον ἢ κατ' ἐλπίδα τοῦ μεταθήσεσθαι τῆς προθέσεως εἰς ἑτέρους
 αὐτὸν ἄγωνας ὑπερτιθεμένον, τότε δὴ βασιλέως ἐπιπαρόντος ἡγετο,
 921 ὥσπερ ἐπίτηδες εἰς ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ πεφυλαγμένος, ὡς ἂν κακῆινο
 τὸ σωτήριον ῥῆμα, ὃ τοῖς μαθηταῖς θεία γνώσει προηγόρευεν, ὡς
 ἄρα καὶ ἐπὶ βασιλέων ἀχθήσονται ἔνεκεν τῆς εἰς αὐτὸν μαρτυρίας,
 καὶ ἐπ' αὐτοῦ πληρωθεῖη. φέρεται δὴ εἰς μέσον τὸ στάδιον σὺν 4
 5 καὶ τινι κακούργῳ, φόνῳ δὲ τοῦ δεσπότητος τοῦτον ἐνέχεσθαι ἔλεγον.
 εἶθ' ὁ μὲν τοῦ δεσπότητος φονεὺς τοῖς θηροῖν παραβληθεὶς, ἐλέον 5
 καὶ φιλανθρωπίας ἡξίωτο μόνον οὐχὶ κατ' αὐτὸν ἐκείνον τὸν ἐπὶ
 τοῦ σωτήρος Βαραββᾶν, βοαῖς δ' ἐπὶ τούτῳ καὶ εὐφημίαις τὸ πᾶν
 ἐξηγεῖτο θέατρον, ὡς ἂν τοῦ μαιφόνου φιλανθρωπῶπως πρὸς τοῦ
 10 βασιλέως σεσωσμένου τιμῆς τε καὶ ἐλευθερίας ἡξιωμένον· ὁ δὲ τῆς 6
 θεοσεβείας ἀθλητῆς ἀνακαλεῖται μὲν πρότερον ὑπὸ τοῦ τυράννου,

20 910, 10

2/3 Matth. 10, 18

ATER

6 der Wochentag, auch von s überliefert, ist falsch, der 20. November 306 fiel auf einen Mittwoch | 12 παραλλαττόντων Schw παραλλάττων τῶν T¹ER¹ παραλλαττόντων τῶν A παραλλάττειν τῶν Tr¹Re | 19/20 δίδοσθαι TER δεδόσθαι A | 21 τρίτον unverständlich, προῖων Schw 1 ὡς ER ὥστ' AT

- 921 εἶτα ἄρνησιν τῆς προθέσεως αἰτηθεὶς ἐπ' ἐλευθερίας ἐπαγγελία.
μεγάλη φωνῇ διαμαρτύρεται, μὴ φάλης μὲν ἔνεκεν αἰτίας, εὐσεβείας
δὲ τοῦ τῶν ὅλων δημιουργοῦ προθύμως καὶ μεθ' ἡδονῆς, ὅσα δ' ἂν
15 ἐπάγοιτο αὐτῷ, γενναίως ὑποστήσεσθαι, καὶ τοῦτ' εἰπὼν, ἅμα λόγῳ
τοῦτον ἐπάγει, δογματὶς ἀντικρὺς ἀπολυθείη κατ' αὐτοῦ ἄρχω 7
ὑπαντίαςας ταύτῃ τε ἐαυτὸν ἀσμενέστατα ἐπιδεδωκὼς εἰς βορᾶν
μεθ' ἣν ἔμπρους εἰς τὸ δεσποτήριον αἵρεται, μίαν τε ἐνταῦθα ἐπι-
βιώσας ἡμέραν, τῇ ἑξῆς λίθων αὐτοῦ προσαροτηθέντων τοῖς ποσὶ
20 μέσῳ πελάγει καταποντοῦται. τοιοῦτο καὶ τὸ Ἀγαλίον μαρτύριον.
Ἡδὴ δὲ καὶ εἰς πέμπτον ἔτος τοῦ διωγμοῦ παραταθέντος, μηνὸς
δευτέρου Ξανθικοῦ, ἥτις ἐστὶ πρὸ τεσσαρῶν Νωνῶν Ἀπριλλίων, ἐν 7 1 307/8
922 αὐτῇ κυριακῇ ἡμέρᾳ τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἀναστάσεως, αὐτῆς ἐπὶ 307
τῆς Καισαρείας Θεοδοσία, τῶν ἀπὸ Τύρου παρθένος, πιστὸν καὶ
σεμνότατον κόριον οὐδ' ὅλων ἐτῶν ὀκτωκαίδεκα, δεσμίῳις τισὶ καὶ
αὐτοῖς τὴν Χριστοῦ βασιλείαν ὁμολογοῦσιν πρὸ τοῦ δικαστηρίου
5 καθεζομένοις πρόσκειναι, ὁμοῦ φιλοφρονουμένη καὶ οἷα εἰκός, ὑπὲρ
τοῦ μνημονεύειν αὐτῆς πρὸς τὸν κύριον γενομένους παρακα-
λοῦσα. τοῦτο δὲ πράξασαν, ὥσπερ ἀνόσιόν τι καὶ ἀσεβὲς εἰργασ- 2

- 921 21—S. 923, 5 g Anal. Boll. 16, 127 ff. nach b — Monac. 366 [vgl. Violet,
25 TU 14, 53] und v — Vat. 1660. Überschrift *Μηνὶ τῷ αὐτῷ γ' [xθ' b, vgl. Asse-*
mani, act. mart. 2, 202]. Μαρτύριον Θεοδοσίας παρθένου πέμπτοι ἔτει τοῦ καθ'
ἡμῶς διωγμοῦ πρὸ τεσσαρῶν [γ' v] Νωνῶν Ἀπριλλίων ἐν Καισαρείᾳ τῆς Πα-
λαιστίνης.

- Ἐπὶ πέμπτον μὲν ἔτος ἦδη ὁ καθ' ἡμῶν διωγμὸς παρετείνετο, μὴν δὲ ἦν 7 1
Ξανθικός, ἡμέρα τοῦτον β', ἡ δ' αὐτὴ ἂν εἴη πρὸ δ' Νωνῶν Ἀπριλλίων· καὶ τις
922 ἱερὰ καὶ παναγία κόρη τῶν ἀπὸ Τύρου τῷ τοῦ Θεοῦ παιδὶ παρθενενομένη, οὐδὲ
ὅλων ἐτῶν ὀκτωκαίδεκα, δεσμίῳις ὁμολογηταῖς Θεοῦ τῶν ἡγεμονικῶν δικαστη-
ρίων προκαθημένοις μέλλονσιν τε αὐτίκα μάλα παρίστασθαι τῷ δικαστῇ πρόσ-
κειναι φιλοφρονουμένη, μεμνησθαι τε αὐτῆς παρακαλεῖ τοῦ σκοποῦ τηρόντας. ἐπεὶ 2
15 δὲ τοῦτο ἔπραξεν, ὥσπερ ἔκθεσμόν τι καὶ ἀνόσιον διαπραξαμένην συναρπάζουσι
στρατιῶται παραγοῖμά τε τῷ Οὐρβανῷ προσάγουσιν· τότε γὰρ ἔτι τὴν Παλαι-

ATER

18 δεσποτήριον ATr δικαστήριον T¹ER | 22 Ostersonntag 307 = 6. Xan-
thikos, g hat nur Datum und Sonntag

3 κόριον A > T¹ γέναιον TrER

28 ἡμῶν b ἡμᾶς ὧν v ἡμᾶς s | 29 τοῦτον v τε τοῦτον b | β v τε-
τάρτη b

11 παρθενενομένη vb παρθενενομένων s | 13 προκαθημένοις v προκα-
θεζομένοις b | 16 τότε γὰρ ἔτι vs ὥδε γὰρ ἔτι τότε b

922 μένην ἀφαρπάσαντες στρατιῶται ἄγουσιν ἐπὶ τὸν ἡγεμόνα, αὐτίκα
 δ' οὗτος, ἅτε τις ἐμμανῆς καὶ τὸν θυμὸν θηριωδέστατος, δειναῖς
 10 καὶ φορικτοτάταις βασάνοις κατὰ πλευρῶν καὶ μαζῶν μέχρι καὶ αὐ-
 923 τῶν ὀστέων αἰκισάμενος, ἔμπρουν ἔτ' αὐτήν, ὅμως δ' οὖν πρὸς
 ἅπαντα γεγηθότι καὶ φαιδρῷ ἵσταμένην προσώπων, τοῖς θαλαττίοις
 κύμασιν ἐμβληθῆναι προστάττει. εἰτ' ἐξ αὐτῆς ἐπὶ τοὺς λοιποὺς
 μεταβὰς ὁμολογητάς, τοῖς κατὰ Φαινὸν τῆς Παλαιστίνης χαλκοῦ
 5 μετάλλοις τοὺς πάντας παραδίδωσιν. ἐπὶ τούτοις, Δίου μηνὸς 3 307
 πέμπτη, κατὰ δὲ Ῥωμαίους Νόνας Νοεμβρίας, ἐπὶ τῆς αὐτῆς
 πόλεως τοὺς ἀμφὶ Σιλβανὸν ἔτι δὴ τότε ὄντα πρεσβύτερον ὁμολο-
 γήσαντα, ὃν οὐκ εἰς μακρὸν ὕστερον ἐπισκοπῇ τιμηθῆναι τε καὶ
 μαρτυρίᾳ συνέβη τελειωθῆναι, γενναιοτάτην ἑρστασιν τὴν ὑπὲρ
 10 εὐσεβείας ἐπιδειξαμένους τοῖς εἰς τὸ αὐτὸ χαλκοῦ μέταλλον πόνοις
 ὁ αὐτὸς ἐγκρίνει, καυτήρσιν πρότερον τῶν ποδῶν τὰς ἀγκύλας αὐ-

922 στίνων διεῖπεν ἀρχήν. ἀλλ' οὗτος οὐκ οἶδ' ὅ τι παθὼν, ὥσπερ τὰ μέγιστα
 πρὸς τῆς κόρης ἡδικημένος, παραχοῖμα θυμοῦ καὶ λύττης ἐμπύπλυνται, θῖνεν τε
 αὐτῇ προστάξας, ἐπειδὴ ἀνανεοῦσαν ἠύρισκεν, ταύτη μᾶλλον ὁ θηριωδέστατος
 20 δεινὰς κατὰ τῶν πλευρῶν καὶ κατὰ τῶν μαζῶν ἐπιτίθῃσιν αὐτῇ βασάνους, ὀστέων
 τε αὐτῶν εἴσω δὴ καὶ σπλάγγνων ὁ ἀνηλεὲς ἐχώρει, ἐπιμόνως τὴν παῖδα τιμω-
 ρούμενος σιγῇ τὰς βασάνους δεχομένην. ἔτι δ' ἐμπνέουσιν ἡρώτα θῖνεν παρα-
 κελούμενος· ἢ δὲ διάρασα τὸ στόμα καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς ὀξὺν καὶ ἀτενῆς ἐμβλέ-
 ψασα, ὑπομεδιῶντι προσώποι (ἐπὶ τῇ δὲ αὐτῇ καὶ τὸ τῆς ἀκμῆς κάλλος) >τὶ δὴ
 25 πλανᾷ<, φησὶν, >ἄνθρωπε, οὐκ εἰδὼς με κατ' ἐνχᾶς πράττειν νῦν ὅτε τῶν τοῦ
 θεοῦ μαρτύρων κοινωνίας τυχεῖν ἡξιώθην;< ὁ δὲ ἐπειδὴ συνείδεν ἑαυτὸν γέλωτα
 τῆς κόρης γενόμενον, οὐκέθ' οἷός τε ὢν καὶ μεῖζον αὐτὴν ἢ πρότερον βασάνοις
 αἰκίζεσθαι, τοῖς θαλαττίοις κατακρίνει βυθοῖς. μεταστὰς δὲ ἀπὸ ταύτης ἐπὶ
 τοὺς λοιποὺς ἡμεῖς ὁμολογητάς, ὧν αἰτίαι τῇ κόρῃ πέπραχται τὰ δεδηλωμένα,
 30 ὁμοῦ δὲ πάντας τοῖς κατὰ Παλαιστίνην χαλκοῦ μετάλλοις παραδίδωσιν, οὐδὲν
 923 εἰπὼν οὐδ' ἀνάγκην ἐπιθεῖς· ἢ γὰρ πρόμαχος ἀπάντων τοὺς αὐτῶν ἀναδεξαμένη
 26 πόρους καὶ τὸν ὥμον δικαστὴν ἐδτονία καὶ ῥώμῃ ψυχῆς παραλύσασα, δειλὸν καὶ
 εἰς τοὺς μετὰ ταῦτα κατεστήσατο. ἡμέρα νυκτιὰς ἦν, καθ' ἣν ταῦτα ἐπὶ τῆς
 Καισαρείας ἐν μηνὶ τῷ εἰρημένῳ καὶ κατὰ τὸ δηλωθὲν ἔτος ἐπράχθη.

ATER

6 1. November s

18 λύττης bs λήτης v | τε v δ' b | 19 ταύτη b ταύτην v | 21 εἴσω—
 σπλάγγνων v ἡδὴ καὶ τῶν ἔσω σπλάγγνων b | 24 δὲ bs γὰρ v | 27 γενό-
 μενον] b bricht ab | οὐκέθ' οἷός τε Schw nach s οὐκ εὐθυρόσ τε v | 30 τοῖς
 Schw τοῦ v

- 923 τοῖς ἀχρειωθῆναι προστάξας· ἅμα δὲ τῇ κατὰ τούτων ἀποφάσει 4
 ἄνδρα μυρίαὶς ἄλλαις ὁμολογίαις διαπρέψαντα, Δομνῖνος ἦν οὗτος,
 ὁ διὰ περιττὴν ἐλευθερίαν τοῖς κατὰ Παλαιστίνην ἅπασιν γνωριμώ-
 15 τατος, τῇ διὰ πυρὸς ἐκδίδωσιν κολάσει· μεθ' ὃν ὁ αὐτὸς δικαστής,
 δεινὸς ἐπινοητής τις ὢν κακίας καὶ τῶν κατὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ
 διδασκαλίας ἐπιχειρημάτων καινουργός, τὰς μηδ' ἀκουσθείσας πόποτε
 κατὰ τῶν θεοσεβῶν ἐπενόει τιμωρίας, καὶ τρεῖς μὲν εἰς μονομαχίαν
 ἐπὶ πυγμῇ καταδικάζει, Αὐξέντιον δέ, σεμνὸν καὶ ἱερὸν πρεσβύτερον,
 20 θηρίοις βορὰν παραδίδωσιν, ἄλλους δ' αὖ πάλιν, τελείων ἀνδρῶν
 φέροντας ἡλικίαν, εἰς εὐνούχους ἐκτεμὼν τοῖς αὐτοῖς κατακρίνει
 μετάλλοις, ἑτέροους δ' αὖ πάλιν μετὰ χαλεπὰς βασάνους δεσμοτηρίῳ
 καθείργουσιν· ἐν οἷς καὶ ὁ πάντων ἐμοὶ γοῦν ποθεινότατος ἐταίρων
 Πάμφιλος ἦν, τῶν καθ' ἡμᾶς μαρτύρων ἀνὴρ πάσης ἐνεκεν ἀρετῆς
 924 ἐπιδοξότατος. τούτου τῆς ἐν ῥητορικοῖς λόγοις φιλοσόφοις τε 5
 μαθήμασιν ἀπέπειραν πρότερον ὁ Οὐρβανὸς λαβὼν, εἰθ' ὕστερον
 θύειν καταναγκάσας, ὡς ἀνανεύοντα καὶ μηδ' ὅλως ἐν λόγῳ τὰς
 ἀπειλὰς ἐώρα τιθέμενον, τὸ πανύστατον ἀγριάνας, σφοδροτέραις
 5 αὐτὸν αἰκλίζεσθαι προστάττει βασάνοις· καὶ δὴ ταῖς κατὰ τῶν πλεν- 6
 ρῶν αὐτοῦ δι' ἐπιμόνων καὶ φιλονείκων ξυστήρων ὁ θηριωδέστατος
 μόνον οὐχὶ ἐμφορηθεὶς, αἰσχύνῃν γε μὴν ἐπὶ (ἐαυτοῦ ἐπὶ) πᾶσιν
 καταχεάμενος, τοῖς ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ καὶ αὐτὸν ὁμολογηταῖς κατα-
 λέγει. ἐπὶ δὲ τῇ κατὰ τῶν ἁγίων ὁμότητι ὁποίας ἀμοιβῆς παρὰ 7
 10 τῇ θείᾳ δίκῃ τεύξεται, τοσαῦτα κατὰ τῶν Χριστοῦ μαρτύρων ἐμ-
 παροινήσας, διαγνῶναι ῥᾷδιον ἐκ τῶν τῇδε προσιμίων, δι' ὧν εὐθὺς
 καὶ οὐκ εἰς μακρὸν τοῖς κατὰ τοῦ Παμφίλου τετολμημένοις αὐ-
 τὸν ἔτι τῆς ἡγεμονίας ἐχόμενον ἢ θείᾳ μετῆλθεν δίκη, ἀθρόως
 οὕτως τὸν χθρὲς ἄνω πον ἐφ' ὑψηλοῦ βήματος δικάζοντα καὶ πρὸς
 15 τοῦ στρατιωτικοῦ δορυφορούμενον στίφους ὅλου τε τοῦ Παλαιστινῶν
 ἔθνους ἐπάρχοντα ὁμοδίατόν τε οἷα φιλαίτατον καὶ ὁμοτράπεζον
 αὐτῷ τῷ τυράννῳ καθεστῶτα διὰ μιᾶς γυμνώσασα νυκτὸς καὶ τῶν
 τοσούτων ἀξιωματῶν ἔρημον καταστήσασα ἀτιμίαν τε καὶ αἰσχύνῃν

ATER

- 12 προστάξας TER προστάξας ἐκδίδωσιν A | 14 ἅπασιν A πᾶσι TER |
 18 μονομαχίαν TeER μονομαχεῖν T¹ τὸ μονομαχεῖν A | 20 θηρίοις βορὰν
 As θηρίων βορὰ TE θηρῶν βορὰ R | 23 σ¹ ὡς ὁ συγγραφεὺς ἦν πάμφι-
 λος εὐσεβίου ἀλλ' οὐχ ὡς ἐνίοις ἔδοξε δοῦλος Tm σ² ὡς ὁ συγγραφεὺς οὗτος εὐ-
 σεβίος παμφίλου φίλος καὶ ἑταῖρος ἦν καὶ οὐκ ὁ δοῦλος ὡς ἐνίοις δοκεῖ Em
 1 τῆς AT¹ER τὴν Tr | ῥητορικῆς AT¹E ῥητορικοῦς TrR ῥητορικ(οῖς
 παιδείας κοσμικ)ῆς Schw | 7 ἐαυτοῦ ἐπὶ ergänzt Schw | 10 τοῦ χν A
 16 ἐπάρχοντα R ἐτ' ἀρχοντα ATE

924 ἐπὶ τῶν πρότερον ὡς ἂν ἄρχοντα αὐτὸν τεθηπότων καταχέασα
 20 δειλὸν τε καὶ ἄνανδρον γυναικώδεις τε προϊέμενον φωνὰς καὶ ἰκεσίας
 ὁλῶ τῷ ἔθνει, οὗ δὴ καὶ ἤρχεν, ἐπιδείξασα αὐτόν τε τὸν Μαξιμῖνον,
 ἐφ' ᾧ τὸ πρὶν γυναιῶν ἐφρονάττετο ὡς ἂν διαφερόντως αὐτὸν τῶν
 δρωμένων αὐτῷ καθ' ἡμῶν ἕνεκα στέργοντι, δικαστὴν ἀπηνῆ καὶ
 ὁμότατον ἐπ' αὐτῆς τῆς Καισαρείας καταστήσασα, ὡς καὶ τὴν ἐπὶ
 25 θανάτῳ κατ' αὐτοῦ ψῆφον ἐξενεγκεῖν μετὰ πολλὴν τὴν ἐφ' οἷς
 ἐξηλέγχετο ἀτοπήμασιν αἰσχύνην. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὁδοῦ πέραργον 8
 ἡμῖν εἰρήσθω· γένοιτο δ' ἂν προσήκων καιρὸς, ἐν ᾧ τῶν δυσσεβῶν
 οὐ μάλιστα καθ' ἡμῶν ἐστρατεύσαντο, αὐτοῦ τε τοῦ Μαξιμῖνον καὶ
 τῶν ἀμφ' αὐτόν, τὰ τέλη καὶ τῶν βίων τὰς καταστροφὰς ὁ λόγος
 30 ἡμῖν ἐπὶ σχολῆς περιλήφεται.

Καὶ εἰς ἕκτον δὲ ἔτος πνεύσαντος ἐπιμόνως τοῦ καθ' ἡμῶν 8 1 308/9
 χιμῶνος, εἶχεν μὲν πρὸ τούτου τὸ καλούμενον ἐν Θηβαΐδι φερω-
 925 νύμως οὗ γεννᾷ πορφυρίτου λίθου μέταλλον πλείστην ὅσην πληθὺν
 τῶν τῆς θεοσεβείας ὁμολογητῶν· ἐξ ὧν τρισὶν δέουσι τὸν ἀριθμὸν
 ἑκατὸν ἄνδρες ἅμα γυναιξὶν καὶ κομιδῇ νηπίοις πρὸς τὸν τῆς
 Παλαιστίνης ἡγούμενον διαπέμπονται· οὗς ἐπὶ τῆς τῶν Ἰουδαίων**
 5 τὸν τῶν ὅλων θεὸν καὶ τὸν Χριστὸν ὁμολογήσαντας, τῶν σκαιῶν
 ποδῶν τὰς ἀγκύλας αὐτοῖς νεύροις καντήρων ἀποτμηθῆναι καὶ αὐ
 πάλιν τῶν ὀφθαλμῶν τοὺς δεξιὸν πρῶτον μὲν ξίφεσιν αὐτοῖς ὑμῖν
 καὶ κόραις ἐκκοπῆναι, εἶτα δὲ πρὸς διὰ καντήρων πάμπαν εἰς ῥίζας
 αὐτὰς ἀχρειωθῆναι Φιριμιλιανός, ὁ τῇδε διάδοχος Οὐρβανῷ πεμφθεὶς
 10 ἡγούμενος, ὡς ἂν ἐκ βασιλικοῦ νεύματος προστάττει· κἄπειτα αὐτοὺς
 τοῖς κατὰ τὴν ἐπαρχίαν μετάλλοις μόχθον καὶ κακοπαθείας ἕνεκεν
 ταλαιπωρεῖσθαι παραδίδωσιν. οὗ τούτους δὲ ἄρα μόνον τὰ τηλι- 2
 καῦτα παθόντας ἤρκει παραλαβεῖν ὀφθαλμοῖς, ἀλλὰ καὶ Παλαιστίνων
 τοὺς ἐπὶ πυγμῇ εἰς μονομαχίας κατακεκρίσθαι μικρῷ πρόσθεν δεδη-
 15 λωμένους, ἐπεὶ μήτε τὰς ἐκ τοῦ βασιλικοῦ ταμεῖον τροφὰς μήτε
 μὴν τὰς ἐπιτηδείους τῇ πυγμῇ μελέτας ὑπέμενον, ἤδη δὲ οὐκ ἐπι- 3

14 923, 18/19

ATER

1 οὗ γέννα T¹E οὗ γεννᾶται A γέννα TrR | 4 ἐπὶ τῆς τῶν Ἰουδαίων
 T¹E ἐπὶ τῆς τῶν Ἰουδαίων συναγωγῆς TrR > A ἐπὶ τῆς τῶν Ἰουδαίων (μεγάλης
 καὶ πολυανθρωποτάτου πόλεως Διοκαισαρείας) Schw nach s es war aber eine
 grosse, vollreiche Stadt im Lande Palaestina und alle ihre Bewohner waren Juden
 [und sie hiess in aramaeischer Sprache Lud, falscher Zusatz von s] und griechisch
 hiess sie Diokaisareia εἰς τὴν πόλιν Διοκαισάρειαν Menolog. Basil. 15. Juli bei
 Violet 65 | 11 ἐπαρχίαν Schw ἐπάρχιον ATER | 15 ἐπεὶ A ἐπεὶ γὰρ TER

925 τρόποις αὐτὸ μόνον οὐδ' ἡγουμένοις, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ Μαξιμίῳ τοῦ-
του γε ἔνεκεν παραστάντες, γενναιοτάτην ἔνστασιν ὁμολογίας διὰ
20 δηλωθεῖσιν παθόντες μεθ' ἑτέρων προστεθέντων αὐτοῖς ὁμολογη-
τῶν ἐπ' αὐτῆς τῆς Καισαρείας· ὧν κατὰ πόδας ἐπὶ τῇ τῶν θείων 4
ἀναγνωσμάτων συγκροτήσῃ κατὰ τὴν Γαζαίων πόλιν ἀλόντες ἕτεροι,
οἳ μὲν τὰς αὐτὰς τούτοις ὑπέμειναν κατὰ τε τῶν ποδῶν καὶ τῶν
ὀφθαλμῶν πάδας, οἳ δὲ καὶ ἔτι μείζους <δι' ὧν> φοβερώτατα κατὰ
926 τῶν πλευρῶν ἐπειράθησαν βασάνων· ἐξ ὧν μία τις, τὸ μὲν σῶμα 5
γυνή, τὸν δὲ λογισμὸν ἄρσην, πορνείας ἀπειλήν μὴ ἐνεγκοῦσα, εἰ-
ποῦσά τι ῥῆμα κατὰ τοῦ τυράννου ὡς ἂν οὕτως ὁμοίως δικασταῖς
τὴν ἄρσιν ἐπιτετραφότες, πρῶτον μὲν μαστίζεται, εἶτα δὲ μετέωρος
5 ἐπὶ τοῦ ξύλου γενομένη τὰς πλευρὰς αἰκίζεται. ὥς δ' ἐπιμόνως 6
καὶ σφοδρῶς ἐκ προστάξεως τοῦ δικαστοῦ τὰς βασάνους ἐπῆγον οἱ
ταύτῃ τεταγμένοι, ὑπὲρ τοὺς παρ' Ἑλλήσιν ἔκείνους τοὺς μαχητὰς
ἐπ' ἐλευθερίᾳ τεθρονημένους, μὴ βαστάσασα τὸ ἀνηλεὲς καὶ ὠμὸν
καὶ ἀπάνθρωπον τῶν πραττομένων, ἀλλῃ τις ὁμοίως τῇ προτέρᾳ
10 τὸν τῆς παρθενίας ἐπανηρομένη κόπον, τὸ μὲν σῶμα πᾶν γε τῷ
δοκεῖν εὐτελὲς καὶ τὴν ὄψιν εὐκαταφρόνητος, ὥμαλέα δὲ ἄλλως
τὴν ψυχὴν καὶ μείζονα τοῦ σώματος τὸν λογισμὸν ἐνσθερνισμένη,
καὶ μέχρι τίνος, ἐκ μέσου τοῦ ὄχλου, τὴν ἐμὴν ὡμῶς οὕτως βασα-
νίζεις ἀδελφὴν; ἀνέκραγεν πρὸς τὸν δικαστήν. ὁ δὲ πιερότερον
15 ὑποκινήθεις, ἀντίκα συλληφθῆναι κελεύει τὴν ἀνθρωπον· εἶτα σύρε- 7
ται εἰς μέσον, καὶ τὸ σεβάσμιον τοῦ σωτῆρος ἐπιγραφαμένη ὄνομα,
πρῶτον μὲν λόγοις θύειν ἀνεπίθετο, ὥς δ' ἡπείθει, βίᾳ πρὸς τὸν
βωμὸν εἴλκετο. ἡ δὲ ἀδελφὰ ἐαντὶ πράττονσα καὶ τῆς προτέρας
ἐχομένη προθυμίας, ἀτρεμεὶ καὶ θαρσαλέῳ ποδὶ λάξ ἐντείνει τῷ
20 βωμῷ, καὶ τὰ εἰς αὐτὸν ἅμα τῇ ἐπικειμένη ἀνατρέπει πυρρᾷ· ἐφ' ᾧ 8
θηρὸς ἀγρίον δίκην ὁ δικαστὴς ὅξυνθεις τὸν θυμὸν, τοσαύτας μὲν
αὐτῇ πρότερον αἰκίας κατὰ τῶν πλευρῶν ἐπιτίθησιν, ὅσας οὐδενὶ
τῶν πώποτε, μόνον οὐχὶ καὶ ὁμῶν τῶν σαρκῶν αὐτῆς ἐμφορηθῆναι

ATER

17 αὐτοῖς EcR | οὐδ' ἡγουμένοις TeER ὁδηγουμένοις T¹ οἱ δηλούμενοι A
| 19 ἐνδείξαντο TeE¹ corr. ἐνδείξατο E¹ ἐνδείξαντο T¹ ἐπεδείξαντο TrR ἐν-
δειξάμενοι A | 20 παθόντες TeER παθόντας T¹ πεπόνθασι A | 24 μείζονσ
φοβερώτατα T¹ μείζονων φοβερώτατα E μείζονσ φοβερωτάτων A μείζονων καὶ
φοβερῶν TrR μείζους <δι' ὧν> φοβερώτατα Schw

7 ἐκείνους τοὺς TER ἐκείνους A | 9 ἄλλῃ ATRe ἀλλά T¹ ER¹ |
10 κόπον Schw σκοπὸν ATER | τῷ TER τὸ A | 20 τὰ εἰς verdorben
πατοῦσα Schw

- 926 γλιχόμενος· ὥς δὲ κόρον αὐτῷ ἤδη τὰ τῆς μανίας ἐλάμβανεν, ἄμφω
 25 ζεύξας, αὐτὴν [τε] ταύτην ἅμα τῇ πρὸς αὐτῆς ἀδελφῇ προσαγορευ-
 θείσῃ, τὸν διὰ πυρὸς αὐτῶν καταψηφίζεται θάνατον. τούτων ἡ
 μὲν προτέρα τῆς Γαζαίων χώρας ἐλέγετο, τὴν δ' ἑτέραν ἰστέον ἀπὸ
 τῆς Καισαρέων ὠρμησθαι, τὴν πολλοῖς γνώριμον, Οὐαλεντίναν τὸν-
 νομα. τὸ δ' ἐπὶ τούτῳ μαρτύριον πῶς ἂν κατ' ἀξίαν διέλθοιμι, 9
 30 οὐ κατηξίωται ὁ τρις μακάριος Παῦλος, κατὰ μὲν τὴν αὐτὴν ταύταις
 ὥραν ὑπὸ μίαν ἀπόφασιν τὴν ἐπὶ θανάτῳ κριθεῖς, πρὸς αὐτῇ δὲ τῇ
 τελειώσει τὸν ἀποτέμνειν αὐτὸν ὅσον οὕτω μέλλοντα βραχὺ τι ὥρας
 927 ἐνδοῦναι αὐτῷ ἀντιβολήσας· οὐ τυχὸν λαμπρῶ καὶ γεγωνῶ φωνῇ 10
 πρῶτον μὲν τὰς ὑπὲρ τῶν ὁμοεθνῶν ἐπρυτάνενεν τῷ θεῷ δι' εὐχῶν
 καταλλαγὰς, ἢ τάχος ἐλευθερίαν αὐτοῖς ἐνδοθῆναι ποτνιόμενος, εἰθ'
 ὑπὲρ τῆς Ἰουδαίων πρὸς τὸν θεὸν διὰ Χριστοῦ προσαγωγῆς ἤξιον,
 5 εἰθ' ἐξῆς κατέβαινε τῷ λόγῳ τὰ αὐτὰ καὶ Σαμαρείταις ἐπευχόμενος,
 καὶ τοὺς ἐν πλάνῃ δὲ καὶ ἀγνωσίᾳ θεοῦ τῶν ἐθνῶν ὄντας εἰς ἐπί-
 γνωσιν ἐλθεῖν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀληθῶς εὐσέβειαν ἀναλαβεῖν παρε-
 κάλει, μηδὲ τοὺς τότε παμμιγεῖ περιεστῶτας ἀτμηλήτους κατα-
 λιπὼν· μεθ' οὗς πάντας, ὃ τῆς πολλῆς καὶ ἀφάτου ἀνεξικαχίας, καὶ 11
 10 ὑπὲρ τοῦ τὸν θάνατον αὐτῷ προστιμήσαντος δικαστοῦ τῶν τε ἐπὶ
 πᾶσιν ἀρχόντων ἔτι τε καὶ τοῦ ὅσον οὕτω τῆς κεφαλῆς αὐτὸν ἀπο-
 τεμῶντος, εἰς ἐπήκοον αὐτοῦ τ' ἐκείνον καὶ τῶν παρόντων ἀπάν-
 των, τοῦ τῶν ὅλων ἐδεῖτο θεοῦ, μηδαμῶς αὐτοῖς ἐν ἀριθμῷ γε-
 νέσθαι τὴν εἰς αὐτὸν ἁμαρτιάδα παρακαλῶν. ταῦτα καὶ τὰ 12
 15 τοιαῦτα μεγάλῃ φωνῇ κατευξάμενος καὶ μόνον οὐχὶ τοὺς πάντας,
 ὥς ἂν ἀδίκως ἀναιρούμενος, εἰς οἶκτον ἐλκύσας καὶ δάκρυα, ἢ νόμος
 αὐτὸς ἐαυτὸν σχηματίσας καὶ τὸν ἀνέχονα γυμνὸν τῇ τοῦ ξίφους
 ἀποτομῇ παραδούς, θείῳ κατεκοσμήθη μαρτυρίῳ, μηνὸς Πανέμου 308
 πέμπτη καὶ εἰκάδι, ἢ λέγοιτ' ἂν πρὸ ὀκτὼ Καλανδῶν Αὐγούστου.
 20 καὶ τὰ μὲν κατὰ τοῦδε τοιοῦτο τέλος εἶχεν· οὐ μακροῦ δὲ διαδρα- 13
 μόντος χρόνου, αὐτίς ἐκ τῆς Αἰγυπτίων γῆς οἱ θαναμάσιοι τῆς εἰς

13/14 vgl. Act. 7, 60

ATER

25 τε streicht Schw | 26/27 ἡ μὲν AR μὲν ἡ TE | 29 τὸδ E τὸδ'
 R τὸ AT

3/4 εἰθ' ὑπὲρ A ὑπὲρ T¹ ὑπὲρ τε ER καὶ ὑπὲρ Tr | 4 Ἰουδαίων A, Tr
 auf Rasur [T¹Te nicht zu erkennen] τῶν Ἰουδαίων ER | 7 αὐτοῦ Valois αὐτοῦς
 ATER | 8 παμμιγεῖ Schw παμμιγῇ ATER | 16 ἡ νόμος T^cER ἦν ὁμωσ
 T¹ ὁμωσ A willig [= προθέμωσ] s | 20 μὲν AR > TE | τοιοῦτο A
 > TER

927 Χριστὸν ὁμολογίας ἀθληταί, τριάκοντα πρὸς ἑκατόν, ἐκ προστάξεως
Μαξιμίνου τὰς αὐτὰς τοῖς πρῶν ἐπ' αὐτῆς Αἰγύπτου εἰς τε τοὺς
ὀφθαλμοὺς καὶ τοὺς πόδας συμφορὰς ὑποστάντες, τοῖς δεδηλω-
25 μένοις ἐν Παλαιστίνῃ μετάλλοις, οἳ δὲ τοῖς κατὰ Κιλικίαν κατακρί-
τοις παραπέμπονται.

Ἐπὶ δὴ τοῖς τοσούτοις τῶν μεγαλοπρεπῶν Χριστοῦ μαρτύρων 9 1
ἀνδραγαθήμασι λωφησάσης καὶ ὥς ἂν εἰ τοῖς ἱεροῖς αὐτῶν αἵμασι
928 τῆς τοῦ διωγμοῦ πυρκαϊᾶς ἀποσβεννυμένης ἀνέσεώς τε ἡδὴ καὶ ἐλευ-
θερίας τοῖς ἐπὶ Θηβαΐδος εἰς τὰ αὐτόθι μέταλλα διὰ Χριστὸν κατα-
πονουμένοις συγκεχωρημένης μικρὸν τε καθαροῦ μελλόντων ἡμῶν
ὑπαναπνεῖν ἄερος, οὐκ οἶδ' ὅπως ἔκ τινος ἀρακινήσεως πάλιν ἐξ
5 ὑπαρχῆς ὁ τοῦ διώκειν τὴν ἐξουσίαν εἰληγῶς κατὰ Χριστιανῶν
ἀνεκᾶετο. ἀθρόως δ' οὖν αὐθις Μαξιμίνον διαφοιτᾷ καθ' ἡμῶν 2
πανταχοῦ γράμματα (οἳ) τε κατ' ἐπαρχίαν ἡγεμόνες καὶ προσέτι ὁ
τῶν στρατοπέδων ἄρχειν ἐπιτεταγμένος προγράμμασι καὶ ἐπιστολαῖς
καὶ δημοσίοις διατάγμασι τοὺς ἐν ἀπάσαις πόλεσι λογιστὰς ἅμα
10 στρατηγοῖς καὶ ταβουλαρίοις ἐπέσπερχον τὸ βασιλικὸν εἰς πέρας
ἄγειν πρόσταγμα, κελεῦον ὥς ἂν μετὰ σπουδῆς πάσης τῶν μὲν εἰ-
δωλείων ἀνοικοδομοῖεν τὰ πεπτωκότα, πανδημεὶ δὲ πάντας, ἀνδρας
ἅμα γυναιξίν καὶ οἰκέταις αὐτοῖς ὑπομαζίοις παισὶ, θύειν καὶ σπέν-
δειν αὐτῶν τε ἀκριβῶς τῶν ἐναγῶν ἀπογεύεσθαι θυσίων ἐπιμελὲς
15 ποιοῖντο, καὶ τὰ μὲν κατ' ἀγορὰν ὄνια ταῖς ἀπὸ τῶν θυσίων
σπονδαῖς καταμολύνουτο, πρόσθεν δὲ τῶν λουτρῶν ἔφεδροι κατα-
τάσσουιντο, ὥς ἂν τοὺς ἐν τούτοις ἀποκαθαιρομένους ταῖς παμμιάροις
μολύνουιν θυσίαις. τούτων δὴτα οὕτως ἐπιτελουμένων ἐξ ὑπαρχῆς 3
τε τῶν ἡμετέρων πλειόστη, οἳ δὴ εἰκὸς ἦν, φροντίδι συνεχομένων
20 τῶν τε ἀπίστων ἐθνῶν βαρεῖαν τῶν γινομένων καὶ ὥς ἂν περιττὴν
ἡδὴ τὴν ἀτοπίαν καταμεφομένων (προσκορῇ γὰρ καὶ φορτικὰ ταῦτα
καὶ αὐτοῖς εἶναι κατεφαίνετο) μεγίστου τε χειμῶνος τοῖς πανταχῇ
πᾶσιν ἐπηρτημένον, τοῦμπαλιν ἢ θεία τοῦ σωτῆρος ἡμῶν δύναμις

ATER

23 πρῶν T¹ER πρὶν Tr προτέρους A | 25/26 κατακρίτοις ER den
Richtern [= κριταῖς] s κατὰκρίτοι AT | 27 ἐπιδὴ A¹TrR ἐπειδὴ A^cT¹E

3 τε καθαροῦ T^cER τεγκθαροῦ [über ε Rasur] T¹ τε ἐκ καθαροῦ A |
7 γράμματα οἳ τε Schw γράμματά τε T¹E γράμματα καὶ TrR κατ' ἐπαρχίαν
mit ἡγεμόνες verbunden s γράμματα A | ἡγεμόνες TER ἡγεμόνες τε A |
7/8 πρὸς ἔτι ὁ τῶν T^cER πρὸς ἔτι ὁ τοῦ τῶν A πρὸς ἐπὶ τούτων T¹ | 8 ἐπι-
τεταγμένον T¹ corr. Tr, Te getilgt | 9 δημοσίοις A > TER | 10 ἐπέσπερχον
τὸ As ἐπεσπέρχοντο T¹ ἐπέσπερχεν τὸ E ἐπέσπερχε τὸ T^cR | 11/12 εἰδω-
λείων Schw nach s εἰδώλων ATER

928 τοῖς αὐτῆς ἀθληταῖς θάρσος τοσοῦτον ἐνέπνει, ὥς μὴδ' ἐπισπω-
 25 μένου τινὸς μὴδ' ἔλκοντος τὴν τῶν τοσοῦτων καταπατεῖν ἀπει-
 λήν. ὁμοσε δὴ οὖν τρεῖς συνταξάμενοι τῶν πιστῶν ἐπιπηδῶσιν 4
 εἰδώλοις θύοντι τῷ ἄρχοντι παύσασθαι τῆς πλάνης ἐμβοώμενοι·
 μὴ γὰρ δὴ ἄλλον ὑπάρχειν πλὴν τοῦ τῶν ὅλων ποιητοῦ τε καὶ
 929 δημιουργοῦ θεόν. ἀνερωτώμενοι δὴτα τίνες εἶεν, Χριστιανὸς
 σφᾶς θαρσαλέως ὡμολόγουν· ἐφ' οἷς ὀξύτερον παρακινηθεῖς ὁ Φιρ- 5
 μιανός, μὴδὲ βασάνοις αὐτοὺς αἰκισάμενος, κεφαλικῇ παραδίδωσιν
 κολάσει. τούτων ὁ μὲν πρεσβύτερος ἦν Ἀντωνῖνος ὄνομα, ὁ δὲ
 5 Ζεβινᾶς ἐκαλεῖτο, τῆς Ἐλευθεροπολιτῶν ὁμοῦμενος, Γερμανὸς δὲ καὶ
 τῷ τρίτῳ ἦν ἡ προσηγορία· Αἰὼν μηνὸς τρισκαίδεκάτῃ, Εἰδοῖς Νοεμ- 309
 βρίαις, καὶ τὰ κατὰ τούτους ἐπράχθη. γίνεται δ' αὐτοῖς συναπόδη- 6
 μος ἐπ' αὐτῆς ἡμέρας Ἐνναθάς, τῶν ἀπὸ Σκυθοπόλεως τις γυνή
 παρθενίας στέμματα καὶ αὐτὴ κεκοσμημένη, οὐ ταῦτόν μὲν αὐτοῖς
 10 διαπραξαμένη, ἐλχθεῖσα δὲ βία καὶ προσαχθεῖσα τῷ δικαστῇ μετὰ μά- 7
 στιγας καὶ δεινὰς ὕβρεις, ἃς ἐπαγαγεῖν αὐτῇ οὐδὲ μετὰ γνώμης τῆς
 μείζονος ἑξουσίας τῶν κατὰ γειννίαν ἐφεστώτων τις χιλιάρχων ἐτόλμα,
 Μάξιν ὄνομα, χείρων τῆς προσηγορίας ἄνθρωπος, μαρὸς μὲν τὰ
 ἄλλα, ἰσχυρὸς δ' ὑπερβαλλόντως τὸ ἦθος καὶ τὸν πάντα τρόπον
 15 δεινὸς τις ὄντως καὶ παρὰ πᾶσι τοῖς γνωρίμοις διαβεβλημένος. οὗ-
 τος μὲν γε ἐσθῆτος ἀπάσης τὴν μακαρίαν ἀποδύσας, ὥς τὴν ἐξ
 ὀσφύος αὐτὸ μόνον καὶ ἐπὶ πόδας καλύπτεσθαι, τὸ δ' ἄλλο σῶμα
 γυμνὸν ἔχειν, τὴν τε πᾶσαν Καισαρέων πόλιν κύκλῳ περιαγαγών,
 ἱμαῖσιν ἀνὰ πάσας ἔλκομένην τὰς ἀγορὰς τύπτεσθαι περὶ πολλοῦ
 20 ποιεῖται. καὶ δὴ μετὰ τούτοις θαρσαλεωτάτην ἐνστασιν καὶ ἐπ' 8
 αὐτῶν τῶν ἡγεμονικῶν βημάτων ἐνδειξαμένην, ζῶσαν πυρὶ παρα-
 δίδωσιν ὁ δικαστής· ὃς καὶ (ἐπὶ) τὸ ἀπάνθρωπον ἐπιτείνας τὴν
 κατὰ τῶν θεοσεβῶν λύτταν, πέρα τῶν τῆς φύσεως προῆι θεσμῶν,
 οὐδὲ ταφῆς αἰδούμενος ἀψύχοις φθονῆσαι τοῖς τῶν ἱερῶν ἀνδρῶν
 25 σώμασι. νύκτωρ δ' οὖν ἐπιμελῶς καὶ μεθ' ἡμέραν ὑπαίθρους 9
 θηροῖν εἰς βορὰν τοὺς νεκροὺς φυλάττεσθαι προστάττει, καὶ παρῇν
 ὁρᾶν ἐπὶ πλείοσιν ἡμέραις οὐκ ὀλίγον ἀνδρῶν ἀριθμὸν τῇ θηριώδει
 ταύτῃ καὶ βαρβάρῳ βουλῇ διακονουμένων· ἀλλ' οἱ μὲν ἐξ ἀπόπτου,

ATER

24 ἀθληταῖς A > TERs

8 ἐνναθάς AT ἐνναθα E ἐνναθᾶ R *μαναθῶ* und *μανεθῶ* Menologien bei
 Violet 68, die ἐνναθᾶ [p. 63] auf 926, 1 beziehen | 9 στέμματα AT στέμμασι
 ER | 10/11 μάστιγας T¹ER μάστιγας οὖν A δὲ μάστιγας Tr | 11 ἐπα-
 γαγεῖν Valois ἐπήγαγεν Π | 20 ποιεῖται AT ποιεῖ ER | 22 ἐπὶ ergänzt
 Schwegler

- 929 οἷόν τι σπουδῆς ἄξιον, ὥς μὴ οἱ νεκροὶ κλαπείν, ἐπεσκόπουν, θῆρες
 30 δὲ ἄγριοι καὶ κύνες οἰωνῶν τε τὰ σαρκοβόρα τὰ βρότεια μέλη ὧδε
 κάκεισε ἐσπάρατον, [καὶ] ἡ παῖσά γε μὴν ἐν κύκλῳ πόλις σπλάγγων 10
 καὶ ὁστέων ἀνθρωπείων διεσθόρνυτο, ὥς μηδέ τι πώποτε δεινότερον
 930 μὴδ' αὐτοῖς ὅσοι πρότερον ἀπεχθῶς εἶχον πρὸς ἡμᾶς, φανῆναι
 φρικωδέστερον, οὐχ οὕτω τὴν συμφορὰν εἰς οὓς ἐπράττετο ταῦτα,
 ὥς ἐπὶ τῇ σφῶν αὐτῶν καὶ τῆς κοινῆς ἀπάντων ὕβρει φύσεως
 ἀπολοφνυρομένων. προύκειτο γὰρ ἄγχιστα πυλῶν θέαμα παντὸς 11
 5 λόγου καὶ τραγικῆς ἀκοῆς μεῖζον, οὐκ ἐφ' ἐνὶ χώρῳ κατεσθιομένων
 τῶν ἀνθρωπείων σαρκῶν, ἀλλὰ κατὰ πάντα τόπον διαρριπτιουμένων
 μέλη γούν ὅλα καὶ σάρκας μέρη τέ τινα σπλάγγων καὶ πυλῶν εἴσω
 τινὲς κατιδεῖν εἰρήκασιν· ἐφ' οἷς πλείσταις ἡμέραις ἐπιτελουμένοις 12
 τοιοῦτόν τι παράδοξον συμβαίνει. αἰθρία ἦν καὶ λαμπρὸς ἡὼρ
 10 καὶ τοῦ περιέχοντος κατάστασις εὐδινωτάτη· εἶτα ἀθρόως τῶν ἀνὰ
 τὴν πόλιν κίωνων οἱ τὰς δημοσίας ὑπήρειδον στοάς, δακρύων τινὰ
 τρόπον οἱ πλείους σταλαγμοὺς ἀπέσταζον, ἀγοραί τε καὶ πλατεῖαι,
 μηδεμίαν ψεκᾶδος ἐξ ἀέρος γεγεννημένης, οὐκ οἶδ' ὁπόθεν ὕδατι
 ῥανθίσαι καθυγραίνοντο, ὥς αὐτίκα διαθρυληθῆναι εἰς πάντας
 15 δακρύσαι τὴν γῆν ἀρρήτῳ λόγῳ, τὴν τῶν τότε πρᾶχθέντων ἀνοσιουρ-
 γίαν μὴ φέρουσαν, εἰς ἔλεγχόν τε φύσεως ἀτέγκτον καὶ ἀσυμπαθοῦς
 ἀνθρώπων λίθους καὶ τὴν ἄψυχον ὕλην ἐπιπλαῦσαι τοῖς γεγεννημέ-
 νοις. λῆρος ἴσως καὶ μῦθος εὖ οἶδ' ὅτι δόξει εἶναι τὸ ῥῆμα τοῖς 13
 μεθ' ἡμᾶς, ἀλλ' οὐχ οἷσπερ ὁ καιρὸς τὴν ἀλήθειαν ἐπιστώσατο.
 20 Τοῦ δ' ἐπιόντος μηνὸς Ἀπελλαίου τεσσαρεσκαίδεκάτῃ (πρὸ 10 1 309
 δεκαεννέα Καλανδῶν Ἰανουαρίων λέγοιτ' ἂν) πάλιν αὖ τῶν ἀπ'
 Αἰγύπτου τινὲς πρὸς τῶν ἐπὶ ταῖς πύλαις τοὺς παριόντας διερευνω-
 μένων συλληφθέντες (ἐτύγχανον δ' οὗτοι θεραπείας ἕνεκα τῶν κατὰ
 Κιλιζίαν ὁμολογητῶν στειλάμενοι), οἱ μὲν τὴν αὐτὴν οἷς ἔτυχον
 25 ἐξυπηρετησόμενοι, κατεδέξαντο ψῆφον, ὀφθαλμοὺς καὶ πόδας
 ἀχρειωθέντες, τρεῖς δ' αὐτῶν ἐν Ἀσκάλῳ, ἔνθα καὶ ἐνέσχηντο,
 θανάσιον [τε] παράστασιν ἀνδρείας παρεσχημένοι, διάφορον ἀπηνέγ-
 καντο μαρτυρίου τέλος, ὁ μὲν τις αὐτῶν πυρὶ παραδοθείς, Ἀρης
 ὄνομα, οἱ δὲ τὰς κεφαλὰς ἀποτμηθέντες· Πρόμος καὶ Ἡλίας τούτοις
 30 ἦν ἡ προσηγορία. Αὐδυναίου δὲ μηνὸς ἡμέρα μιᾷ καὶ δεκάτῃ (εἴη 2 310
 δ' ἂν ἡ πρὸ τριῶν Εἰδῶν Ἰανουαρίων) ἐπὶ [τῆς] αὐτῆς Καισαρείας

ATER

31 καὶ streicht Schw

7 ὅλα καὶ σάρκας TER καὶ σάρκας ὅλας A | 18 καὶ μῦθος A > TER

δόξει Schw δόξειεν ATER | 27 τε AT¹ER durch Rasur getilgt T |

29 יָמֵינוּ s | 31 am 10. Januar s | τῆς streicht Schw

- 931 Πέτρος ἀσκητὴς ὁ καὶ Ἀφέλαμος ἀπὸ Ἀνέας κόμης τῶν ὄρων
Ἐλευθεροπόλεως διὰ πυρός, οἷα χρυσὸς ἀκραιφνέστατος, τῆς εἰς τὸν
Χριστὸν τοῦ θεοῦ πίστεως εὐγενεὶ λογισμῶ τὴν δοκιμὴν ἀποδέδωκεν,
μυρία μὲν λιπαροῦντας τὸν τε δικαστὴν καὶ τοὺς ἄμφ' αὐτόν, ὥς
5 ἂν ἐλεήσειεν ἑαυτὸν καὶ τῆς ἰδίας φείσαιο νεότητός τε καὶ ἀκμῆς,
ὑπεριδὼν, προτιμήσας δ' ἀπάντων καὶ ζωῆς αὐτῆς τὴν ἐπὶ τὸν τῶν
ὅλων θεὸν ἐλπίδα. τοῦτω δὲ τῆς κατὰ Μαρκίωνα πλάνης ἐπίσκο- 3
πὸς τις εἶναι δοκῶν Ἀσκληπιδὸς ζήλω μὲν, ὥς ᾤετο, εὐσεβείας, ἀλλ'
οὐτι γὰρ τῆς κατ' ἐπίγνωσιν, ὅμως δ' οὐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ πυρᾷ τὸν
10 βίον ἐξελέλυθεν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ταύτη·
καιρὸς δὴ καλεῖ τὸ μέγα καὶ περιβόητον ἀνιστορῆσαι θέατρον 11 1
τῶν ἁμφὶ τὸ τριπόδητον ἔμοιγε ὄνομα Παμφίλον τελειωθέντων,
δώδεκα δ' ἦσαν οἱ πάντες προφητικοῦ τινος ἢ καὶ ἀποστολικοῦ

11—S. 945, 12 g ist von den Bollandisten Anal. Boll. 16, 129 ff. veröffentlicht
15 nach p = Paris. 1452, w = Vindob. hist. gr. 11, o = Ottobon. 92; die Hand-
schrift von Jerusalem [n° 1] ist noch unbekannt. Überschrift in p ἁθληταὶ τῶν
ἁγίων καὶ ἐνδόξων τοῦ Χριστοῦ μαρτύρων Παμφίλον Οὐάλεντος Παύλου Σελεύκου
Πορφύριον Θεοδοῖον Ἰουλιανὸν καὶ τῶν σὺν αὐτοῖς Αἰγυπτίων συγγραφεῖσα παρὰ
Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου

- 20 Καὶρὸς δὴ καλεῖ πρὸς πᾶσι τὸ μέγα καὶ περιβόητον ἀνιστορῆσαι θέατρον 11 1
Παμφίλον τοῦ ἁγίου μάρτυρος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ τελειωθέντων θαυμασίων ἀν-
δρῶν καὶ πολυτρόπους εὐσεβείας ἄθλους ἐπιδειγμένων. πλείστον γοῦν ὕσων
ἐγνωσμένων ἡμῖν κατὰ τὸν διωγμὸν ἀνδρῶν, τὸν περὶ ὧν ὁ λόγος ἀγῶνα
σπανιώτατον ὧν ἡμεῖς ἔγνωμεν, ἱστορήσαμεν, ἀθρόως ἐν αὐτῷ πᾶν εἶδος ἡλικιῶν
25 τε σώματος καὶ ψυχῶν ἀγωγῆς βίον τε καὶ ἀναστροφῆς διαφόρου περιεληφότα
βασάνων τε ποικίλοις εἵδεσι καὶ τοῖς κατὰ τὸ τέλειον μαρτύριον ἐνηλλαγμένοις
στεφάνοις κεκοσμημένον. νέους τε γὰρ ἦν ἰδεῖν καὶ κομιδῇ παιδᾶς τῶν σὺν
αὐτοῖς Αἰγυπτίων τινάς, ἡβῶντας δὲ ἄλλους, μεθ' ὧν καὶ ὁ Πορφύριος ἦν, ἀκ-
μαίους τε αὖ σώματι τε ὁμοῦ καὶ φρονήσει τοὺς ἁμφὶ τὸ ποθεῖνόν μοι ὄνομα καὶ
30 τὸν Ἰαμνίτην Παῦλον Σελεύκον τε καὶ Ἰουλιανόν, ἅμφω τῆς Καππαδοκῶν γῆς

ATER

1 ὄρων A ὄρων T¹ ὄρων E ὄρων T^oR¹ ὄρων Re | 5 ἑαυτὸν TrR τε αὐ-
τὸν AT¹E | φείσαιο jüngere Abschriften φείσαιντο A φείσεται TE φείσεται,
η auf Rasur Re | 7 τοῦτω AR τοῦτων TE | 10 ἐξελέλυθεν T^oER ἐξελέ-
λυθαι T¹ συνεξελέλυθεν A

20 πᾶσι p ἅπασιν wo | 22/23 ὕσων ἐγνωσμένων—κατὰ τὸν Schw ὕσων
κατὰ τῶν ἐγνωσμένων ἡμῶν wo ὕσων κατὰ τὸν ἐγνωσμένον ἡμῶν p | 24 ὧν p
ὧν wo | 25 βίον p βίων wo

932 ὁρμωμένους· ἦσαν δὲ ἐν αὐτοῖς καὶ ἱεροὶ πολὺν βαθυτάτῳ τε γήρῳ πεπυκασ-
 μένοι, Οὐάλης, διάκονος τῆς Ἱεροσολυμιτῶν ἐκκλησίας, καὶ ὁ τοῦνομα ἐπαλη-
 θεύσας Θεόδουλος. τοιαύτη μὲν οὖν ἐν αὐτοῖς ἡ τῶν ἡλικιῶν ἐτύγγανε ποι-
 κιλία· ψυχῶν δὲ ἀγωγαῖς διήλλαττον, οἱ μὲν ἰδιωτικώτερον οἷα παῖδες καὶ ἀπλού-
 5 στερον ἔτι τὸν νοῦν φοροῦντες, οἱ δὲ καὶ πάνν στιβαρὸν καὶ ἐμβριθεὶς κεκτημένοι
 τὸ ἦθος, ἦσαν δὲ ἐν αὐτοῖς καὶ οἱ τῶν ἱερῶν μαθημάτων οὐκ ἀνεπιστήμονες·
 συγγενῶς δὲ ἔπασιν ἐπερφηῆς καὶ ἐνάρετος ἡ ἀνδρεία προσῆν. οἷα δὲ τις ἐν
 ἀποστίλβουσιν ἄστροις ἡμεροφανῆς φωστὴρ ἐν μέσοις διέπρεπεν ἑξαστράπτων ὁ
 10 ἐμὸς δεσπότης (οὐ γὰρ ἑτέρως προσεῖπεν ἔστι μοι θέμις τὸν θεσπέσιον καὶ μακά-
 ριον ὡς ἀληθῶς Πάμφιλον)· παιδείας γὰρ οὗτος τῆς παρ' Ἑλλήσι θανατοζομένης
 οὐ μετρίως ἤπτο τῇ τε κατὰ τὰ θεῖα δόγματα καὶ τὰς θεοπνεύστους γραφάς,
 εἰ χρή τι θρασύτερον, πλὴν ἀληθῆς εἰπεῖν, ὡς οὐδ' ἕτερον ἔχει τις φάναι τῶν κατ'
 αὐτόν, ἥσκητο. μεῖζον δὲ τούτων ἐκέκτητο πλεονέκτημα τὴν οἰκοθην, μᾶλλον δὲ
 15 θεόθεν αὐτῷ δεδορμένην σύνεσιν τε καὶ σοφίαν. καὶ τὰ μὲν περὶ ψυχὴν
 οὕτως εἶχον οἱ πάντες· βίου δὲ αὐθις καὶ ἀναστροφῆς πλείστη τις ἐν αὐτοῖς
 ἐπῆρχε διαλλαγὴ, τοῦ μὲν Παμφίλου ἐξ εὐπατριδῶν κατάγοντος τὸ κατὰ σάρκα
 γένος ἐπισήμως τε ταῖς κατὰ τὴν πατρίδα πολιτείαις διαπρέψαντος, τοῦ δὲ Σε-
 λεύκων ταῖς κατὰ τὴν στρατείαν ἀξίαις περιφανέστατα τιμημένον, τῶν δὲ τῆς
 20 μέσης καὶ κοινῆς γεγονότων ἀγωγῆς. οὐκ ἦν δὲ αὐτῶν ὁ χορὸς οὐδὲ τοῦ οὐ-
 κειτικοῦ γένους ἐκτός· ὃ τε γὰρ ἡγεμονικῆς οἰκετίας θεράπων αὐτοῖς συγκα-
 εἵλετο καὶ ὁ Πορφύριος, τὸ μὲν δοκεῖν τοῦ Παμφίλου γεγονῶς οἰκέτης, διαθέσει
 γε μὴν ἀδελφοῦ καὶ μᾶλλον γνησίον παιδὸς διενηροχῶς οὐδὲν ἢ ἐλλείπων τῆς
 25 πρὸς τὸν δεσπότην κατὰ πάντα μιμήσεως. καὶ τί γὰρ ἄλλ' εἰ φαίη τις αὐτοῖς
 δολόκληρον ἐν βραχεὶ τύπον ἐκκλησιαστικοῦ συστήματος περιειληφέναι, οὐκ ἂν
 ἐκτός βάλοι τῆς ἀληθείας, πρεσβυτερίον μὲν ἐν αὐτοῖς ἡξιωμένον τοῦ Παμφίλου
 διακονίας τε τοῦ Οὐάλεντος τὴν τε τῶν ἐπὶ τοῦ πλήθους ἀναγινώσκειν εἰθισμένον
 τάξιν εἰληχότων ἑτέρων ὁμολογίας τε διὰ καρτερικωτάτης μαστίγων ὑπομονῆς
 30 ἔτι πάσαι πρὸ τοῦ κατὰ τὸ μαρτύριον τέλους τοῦ Σελεύκων διαπρέψαντος καὶ τὴν
 τῆς στρατιωτικῆς ἀξίας ἀποβολὴν ἐρρωμένως καταδεξαμένον τῶν τε λοιπῶν ἐπὶ
 τούτοις διὰ κατηχουμένων καὶ πιστῶν τοῦπίλοιπον τῆς ὡς ἐν εἰκόني σμυρραῖ μυ-
 ριάνθρον ἐκκλησίας ἀφομοίωμα φερούσης ἀναπληρούντων. οὕτω παραδόξον
 τὴν τοσούτων καὶ τηλικούτων μαρτύρων ἐκλογὴν ἐθεωρήσαμεν, καθ' ἣν καίτοι γε

2 διάκονος ps τισ διάκονος wo | 5 φοροῦντες p φρονοῦντες wo |
 6 οἱ Schw τοῖς pwo | 9 ἑτέρως wo ἑταῖρον p | 9/10 μακάριον ps τρισμα-
 κάριον wo | 10 γὰρ p τε γὰρ wo | 11 τῇ Schw τῆς pwo | 15 βίου
 p βίων wo | 16 τὸ wo > p | 17 γένος wo γένους p | τε p δὲ
 wo | 21 καὶ ὁ ps > wo | 22 διενηροχῶς p > wo | οὐδὲν ἢ p οὐδὲ
 wo | 23 εἰ φαίει wo ἡ φωνῇ p | 27 τε wos > p | 28 τέλους ps
 > wo

933 οὐ πολλοῖς τὸν ἀριθμὸν οὖσιν ὕμνος οὐδὲν ἀπέδει ταγμάτων ἐν ἀνθρώποις εὐ-
 ρισκομένων. οἷα γοῦν ἐν πολυχόρδῳ λύραι ἐξ ἀνομοίων συνεστώσῃ χορδῶν,
 ὀξεῖων καὶ βαρεῖων τῶν τε ἀνειμένων καὶ ἐπιτεταμένων καὶ μέσων εὖ διηρμοσ-
 μένων ἀπασῶν τέχνῃ τῇ μουσικῇ, κατὰ τὰ αὐτὰ δὴ καὶ ἐπὶ τούτων νέοι κατὰ
 5 τὸ αὐτὸ καὶ πρεσβύται δοῦλοί τε ὁμοῦ καὶ ἐλεύθεροι λόγοι τε καὶ ἰδιῶται ἄδοξοί
 τε κατὰ τὸ τοῖς πολλοῖς δοκοῦν καὶ ἐπίδοξοι πιστοὶ τε καὶ κατηχούμενοι ἅμα καὶ
 διάκονοι σὺν πρεσβυτέροις, οἱ πάντες ὡς ἂν ὑφ' ἐνὸς πανσόφου μουσονογοῦ, τοῦ μονο-
 γενοῦς τοῦ θεοῦ λόγον, ποικίλως ἀνακρουσθέντες καὶ τῆς ἐν αὐτοῖς ἑκαστοῦδινά-
 μεως διὰ τῆς τῶν βασάνων ὑπομονῆς ἐνδειξάμενοι τὴν ἀρετὴν τοὺς τε τῆς ὁμολογίας
 10 λαμπροτάτους καὶ ἐμμελεῖς ἁρμονίους τε καὶ συμφώνους ἐπὶ τῶν δικαστηρίων φθόγ-
 γους ἀποδεδωκότες ὑφ' ἐν καὶ ταυτὸ τέλος, τὴν εὐσεβεστάτην καὶ πάνσοφον διὰ τῆς
 τοῦ μαρτυρίου τελειώσεως τῷ θεῷ τῶν ὕλων ἀπεπλήρωσαν μελωδίαν. ὑπερθαν-
 μάξιν δὲ ἄξιον καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀνδρῶν προφητικόν τι χάρισμα καὶ ἀποστο-
 λικὸν δηλοῦντα· δώδεκα γὰρ εἶναι συνέβη τοὺς πάντας ὁπόσους πατριάρχας καὶ
 15 προφῆτας καὶ ἀποστόλους γενέσθαι παρελήφαμεν. οὐ παρετέον οὐδὲ τὰς κατὰ
 μέρος ἐκάστου πολυτλήτους ἀνδρείας, (τὰς) κατὰ τῶν πλευρῶν ξέσεις καὶ τὰς
 διὰ τριῶν αἰγίων ὑφῆς κατὰ τῶν ξεσθέντων τοῦ σώματος μερῶν ἐκτρέφεις τὰς
 τε ἀνηξέστους μάστιγας καὶ τὰς πολυτρόπους καὶ ἐνηλλαγμένας βασάνους δεινὰς
 τε καὶ δυσκαρτερήτους στρεβλώσεις ἃς ἐπικελευόμενον τοῦ δικαστοῦ χερσὶν καὶ
 20 ποσὶν ἐπιτείνοντες οἱ δορυφόροι τῇ βίαι κατηνάγκαζον προᾶξαι τι τῶν ἀπειρη-
 μένων τοὺς μάρτυρας. τί γοῦν λέγειν τὰς ἀειμνήστους τῶν θεσπεσίων φωνὰς
 ἐν αἷς ἦττον πεφροντικότες τῶν πόρων λαμπρῶι καὶ φαιδρῶι τῷ προσώπῳ τὰς
 τοῦ δικαστοῦ πεύσεις ἡμείβοντο, πρὸς αὐταῖς βασάνοις γελῶντες ἀνδρικῶς ἦθει
 τε σπονδαῖω κατειρωνευόμενοι αὐτοῦ τὰς ἐρωτήσεις; ἐρομένον γὰρ ὁπόθεν
 25 εἶεν, τὴν ἐπὶ γῆς πόλιν φράζειν παρέντες, τὴν ὄντως ἐαυτῶν ἀνεδήλουν πατρίδα,
 ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ ἐαυτοὺς ἀναγορεύοντες· ἐνέβαινον δὲ ἄρα κατὰ τὸν αὐτῶν νοῦν
 τὴν ἐπουράνιον τοῦ θεοῦ, ἐφ' ἣν καὶ ἔσπευδον, πόλιν. καὶ ἄλλα δὲ τοιοῦτό-
 τροπα, ἄγνωστα μὲν καὶ ἀσύνοπτα τοῖς τῶν ἱερῶν ἀγεῖστοις, μόνοις δὲ αὐτοῖς
 καὶ τοῖς ἐκ τῆς θείας πίστεως ὠρμημένοις ἀριδηλότετα προσέφερον· ἐφ' οἷς δὴ
 30 μάλιστα ὁ δικαστὴς ἀγανακτικῶς καὶ μάλα ὀργίλως σφαδάζων καὶ τὸν λογισμὸν
 ἀπορούμενος, ποικίλως, ὡς ἂν μὴ ἡττηθείη, τὰς κατ' αὐτῶν ἐπενόει μηχανάς·
 ἔπειτα πεσὼν τῆς ἐλπίδος, τέλος ἐκάστωι τὰ τῆς νίκης ἀποφέρεσθαι παρεχόμεν

2 γοῦν wo οὖν p | 5 τε² > p | 6 καὶ κατηχούμενοι ps κατηχουμένοις
 wo | 8 ἑκαστοι p ἑκαστος wo | 13 δὲ wos > p | 13/14 τι χάρισμα καὶ
 ἀποστολικὸν δηλοῦντα wo vgl. G δηλοῦντα χορδὸν p | 15 παρετέον wos παρ'
 ἐτέρων p | 16 τὰς ergänzt Schw | 17 ὑφῆς p > wo | 19 χερσὶν wo καὶ
 χερσὶ p | 22 τῷ wo > p | 29 ἀριδηλότετα p ἀριδήλωσ ταῦτα wo | προσέ-
 φερον Schw προσέφερον pwo | 31 ποικίλως wo ποικίλως p | 32 ἔπειτα
 wo ἔπειτα p

934 χαρίσματος καὶ ἀριθμοῦ κατηξιωμένοι· ὧν ὁ χορυφαῖος καὶ τῇ τοῦ 2
κατὰ Καισάρειαν πρεσβείον τιμῇ κεκοσμημένος μόνος ἐτύγχανεν ὁ
Πάμφιλος, ἀνὴρ καὶ παρ' ὅλον αὐτοῦ τὸν βίον πάσῃ διαπρέφας
ἀρετῇ, ἀποτάξει καὶ καταφρονήσει βίον, τῆς οὐσίας εἰς ἐνδεεῖς
5 κοινωνία, κοσμηκῶν ἐλπίδων ὀλιγοῦσα, φιλοσόφῳ πολιτεία καὶ
ἀσκήσει· μάλιστα δὲ παρὰ τοὺς καθ' ἡμᾶς πάντας διέπρεπεν τῇ περὶ
τὰ θεῖα λόγια γνησιωτάτῃ σπουδῇ ἀτρυττώ τε περὶ ἃ προύθετο
φιλοπονία καὶ τῇ περὶ τοὺς προσήκοντας καὶ πάντας τοὺς αὐτῷ
πλησιάζοντας ὠφελείᾳ· οὐ τὰ λοιπὰ τῆς ἀρετῆς κατορθώματα, 3
10 μακροτέρας ὄντα διηγήσεως, ἐπ' ἰδίας τῆς τοῦ κατ' αὐτὸν ὑπο-

βραβεῖα. ποικίλος δ' ἦν αὐτῶν καὶ ὁ τῆς τελευτῆς τρόπος, διεῖν μὲν τῶν ἐν
αὐτοῖς κατηγουμένων τῶι δὲ πυρὸς βαπτίσματι τελειωθέντων, ἕτερον δὲ τῶι τοῦ
σωτηρίου πάθους σχήματι παραδοθέντος, τῶν δὲ ἅμφι τὸ ποθεῖνόν μοι ὄνομα
διαλλάττονσι βραβεῖοις ἀναδησαμένων. τάδε μὲν οὖν φαίη ἂν τις καθολικῶ·
15 τερον τοῦτων μεμνημένος·

κατὰ μέρος δὲ ἕκαστον ἐπεξιὼν εἰκότως ἂν τοῦ χοροῦ τὸν πρωτοστάτην 2
μακαρίσειεν. Πάμφιλος οὗτος ἦν, ὁ θεοφίλης ὄντως ἀνὴρ καὶ πάντων ὡς
ἀληθῶς φίλος τε καὶ προσήγορος, ἐπαληθεύων τὴν ἐπωνυμίαν, τῆς Καισαρέων
ἐκκλησίας ὁ κόσμος, ἐπεὶ καὶ τὴν τῶν πρεσβυτέρων καθέδραν πρεσβύτερος ὧν
20 ἐδόξαζε, κοσμῶν ὁμοῦ καὶ κοσμούμενος τῇ ἐνταῦθα λειτουργίᾳ. γὰρ τοῖς
ἄλλοις δὲ θεῖος ἦν ὄντως καὶ θείας μετέχων ἐμπνεύσεως, ἐπεὶ καὶ παρ' ὅλον
αὐτοῦ τὸν βίον ἀρετῇ πάσῃ διαπρέφας ἔτνχε, μακρὰ μὲν χαιρεῖν εἰπὼν τροφῇ
καὶ πλούτῳ περιουσίαι, ὅλον δὲ ἑαυτὸν ἀναθεῖς τῶι τοῦ θεοῦ λόγῳ. ἀποδό-
30 πάντα διένειμεν, αὐτὸς δὲ ἐν ἀκτῆμονι διήγε βίῳ, δι' ἀσκήσεως καρτερικωτάτης
τὴν ἔνθεον μετιὼν φιλοσοφίαν. ὥρματο μὲν οὖν ἐκ τῆς Βηρυτίων πόλεως,
ἐνθα τὴν πρώτην ἡλικίαν τοῖς αὐτόθι τέθραπτο παιδευτηρίοις· ἐπεὶ δὲ τὰ τῆς
φρονήσεως εἰς τελείους ἄνδρας αὐτῶι προήμει, μετέβαιναν ἀπὸ τῶνδε ἐπὶ τὴν
τῶν ἱερῶν λόγων ἐπιστήμην, ἀνελάμβανεν δὲ ἐνθέου καὶ προφητικοῦ βίον τρόπον
30 καὶ θεοῦ μάρτυρα ἀληθῇ αὐτὸς ἑαυτὸν καὶ πρὸ τῆς ἐστιάτης τελευτῆς τοῦ βίου

ATER

4 τῆς TER τῇ τῆς A | 5 φιλοσόφῳ A φιλοσοφίαι T^c ER φιλοσοφίαν T¹

12 πυρὸς wo πυρὸς καὶ p | ἕτερον p ἕτερος wo | 14 φαίη p φαίην
wo | 20 τῇ — λειτουργία p τὴν — λειτουργίαν wo | 23 δὲ p > wo | λόγῳ
wo λόγον p | 24/25 τὰ πάντα wo ἅπαντα p | 25 διένειμεν αὐτὸς δὲ wos
αὐτὸς p | 28 προήμει Schw προσείη p προσείη wo | 30 ἀληθῇ αὐτὸς wo
αὐτὸς ἀληθῇ p | τῆς ἐστιάτης ο τῆς ὑπάτης w > p

935 θέσεως βίον γραφῇ ἐν τρισὶν ἤδη πρότερον ὑπομνήμασι παραδε-
 δόκαμεν. ἀλλὰ γὰρ ἐπ' ἐκείνα τοὺς φιλοτίμως καὶ ταῦτα εἶδέναι
 ἔχοντας ἀναπέμφαντες, τὰ νῦν ἐχόμεθα τῆς κατὰ τοὺς μάρτυρας
 ἀκολουθίας. δεύτερος μετὰ Πάμφιλον ἐπὶ τὸν ἀγῶνα παρήει, 4
 5 ἱεροπρεπεὶ πολιᾷ τετιμημένος, Οὐάλης, τῶν ἀπὸ Αἰλίας διάκονος,
 αὐτῇ προσόψει σεμνότατος πρεσβύτες, τῶν θείων γραφῶν εἰ καὶ
 τις ἄλλος ἐπιστήμων· τοσαύτας γέ τοι μνήμας αὐτῶν ἐνεστερνίστο
 ὥς μὴ ἐνδεῖν τῆς ἀπὸ γραμμάτων ἐντεύξεως τῆς ἥς ποτε λάβοι
 γραφῆς οἷας δοῦν ἀπεμνημόνευσε διεξόδους. τρίτος ὁ θερμοργό- 5
 10 τος καὶ τῷ πνεύματι ζέων ἀπὸ τῆς Ἰαμνιτῶν πόλεως ἐν αὐτοῖς
 ἐγνωρίζετο Παῦλος, πρὸ τοῦ μαρτυρίου διὰ καντήρων ὑπομονῆς τὸν
 τῆς ὁμολογίας διαθλήσας ἀγῶνα. τούτοις ἐπὶ τῆς εἰρκτῆς ἐτῶν
 δυεῖν ὅλων χρόνον κατατρίψασιν ὑπόθεσις τοῦ μαρτυρίου γίνεται
 Αἰγυπτίων αὐθις ἀδελφῶν ἔφοδος τῶν καὶ σὺν αὐτοῖς τελειωθέν- 6
 15 των. τοὺς κατὰ Κιλικίαν οὗτοι μέχρι τῶν αὐτόθι μετὰλλων ὁμο-
 λογητὰς προπέμφαντες, ἐπαλινόστων ἐπὶ τὰ οἰκεία. ὁμοίως δὴτα

παρίστη. ἀλλ' ὁ μὲν Πάμφιλος τοιοῦτος ἦν· δεύτερος δὲ μετ' αὐτὸν ἐπὶ τὸν 4
 ἀγῶνα παρήει Οὐάλης, γηραιῷ καὶ ἱεροπρεπεὶ πολιᾷ τετιμημένος αὐτῇ τε
 προσόψει σεμνὸς καὶ ἱερὸς πρεσβύτες, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν θείων γραφῶν, εἰ
 20 καὶ τις ἄλλος, εἰδήμων. τοσαύτας γέ τοι μνήμας αὐτῶν ἐνεστερνίστο, ὥς
 μηδὲν ἀποδεῖν τῆς ἀπὸ γραμμάτων ἐντεύξεως τὰς διὰ μνήμης αὐτῶι σωζομένας
 τῶν ἱερῶν μαθημάτων ἀπαγγελίας. διάκονος δὲ ἦν, καίπερ ὢν τοιοῦτος, τῆς
 Αἰλιέων ἐκκλησίας. τρίτος ἐν τοῖσδε κατηριθμεῖτο Παῦλος, θερμοργώτατος 5
 καὶ τῷ πνεύματι ζέων ἀνὴρ· ἀπὸ τῆς Ἰαμνιτῶν πόλεως ἐγνωρίζετο, ὃς δὲ καὶ
 25 πρὸ τοῦ μαρτυρίου διὰ καντήρων ὑπομονῆς τὸν τῆς ὁμολογίας ἀγῶνα διηθλήκει.
 τούτοις ἐπὶ τῆς εἰρκτῆς δυεῖν ἐτῶν χρόνον κατατριβομένοις ὑπόθεσις τοῦ 6
 μαρτυρίου ἐγένετο Αἰγυπτίων ἄφιξις τῶν καὶ σὺν αὐτοῖς τελειωθέντων· τοὺς κατὰ
 Κιλικίαν οὗτοι καταπονουμένους ἐν τοῖς μετὰλλοις μέχρι τῶν τόπων καταστή-

ATER

1 γραφῇ Schw γραφῆς ATER | 8 ἥς Schw εἰ Π | 9 ἀπεμνημόνευσε
 Schw ἀπεμνημονεύσαι Π

20 ἐνεστερνίστο wo ἐστερνίστο p | 21 μηδὲν wo μηδὲ p | ἀποδεῖν p vgl.
 G ἀπάδειν wo | 22 μαθημάτων p μαθητῶν wo | ἀπαγγελίας p ἐπαγγελίας wo
 | δε wo > p | 23 θερμοργώτατος pG θερμοτάτος wo | 24/25 δι— τοῦ
 ps vgl. G διὰ τοῦ wo | 26 δυεῖν pG δυσὶν wo | ἐτῶν wo ἐτοῖν p |
 χρόνον G χρόνιον p χρόνοις wo | 27 καὶ wosG > p | τοὺς G οὓς
 p τοὺς δε wo | 27/28 κατὰ κιλικίαν psG καὶ λίαν wo | 28 οὗτοι pG
 οὕτω wo

936 καὶ αὐτοὶ πρὸς αὐταῖς εἰσόδοις τῶν κατὰ Καισάρειαν πυλῶν, τίνες
 τε εἶεν καὶ ὁπόθεν ἀφικνούμενοι, πρὸς τῶν φυλάκων (βάρβαροι δέ
 τινες ὑπῆρχον οὗτοι τὸν τρόπον) ἀνερωτηθέντες καὶ μηδὲν τῆς
 ἀληθείας ἀποκρυψάμενοι, οἷα κακοῦργοι ἐπ' αὐτοφώρῳ ληφθέντες,
 5 συνείχοντο· πέντε δ' ἦσαν οὗτοι τὸν ἀριθμόν· οἱ καὶ προσαχθέντες 7
 τῷ τυράννῳ καὶ τούτου παρρησιασάμενοι, αὐτίκα μὲν καθείργονται
 δεσμωτηρίῳ· τῇ δ' ἐξῆς, Περιτίου μηνὸς ἡμέρᾳ ἑκκαίδεκάτῃ (Μαρ- 310
 τίου κατὰ Ῥωμαίους ἢ πρὸ δεκατεσσάρων Καλανδῶν), ἐκ προστάγ-
 ματος τούτους δὴ αὐτοὺς ἅμα τοῖς ἀμφὶ τὸν Πάμφιλον δεδλω-
 10 μένοις τῷ δικαστῇ προσάγουσιν· ὃς καὶ πρῶτον τῆς τῶν Αἰγυπτίων 8
 ἀκαταμαχῆτου ἐνστάσεως παντοίοις βασάνων εἵδεσιν μηχανῶν τε
 ξένων καὶ ποικίλων ἐπινοίας πείραν λαμβάνει. τὸν μὲν προήγορον
 ἀπάντων τούτοις ἐγγυμνάσας τοῖς ἄθλοις, τίς εἴη, πρῶτον ἡρώτα,
 εἴτ' ἀντὶ τοῦ κυρίου ὀνόματος προφητικόν τι ἐπακούσας — τοῦτο
 15 δὲ καὶ πρὸς ἀπάντων ἐγίνετο, ἀντὶ τῶν πατρόθεν αὐτοῖς ἐπιπεφη-
 937 μισμένων εἰδωλικῶν ὄντων, εἰ τύχοι, μετατεθεικότων ἑαυτοῖς τὰς

936 σαντες, ἐπὶ τὴν οἰκείαν ἐπαλινόστον. καὶ δὴ πρὸς ταῖς εἰσόδοις τῶν κατὰ
 Καισάρειαν πυλῶν, τίνες τε εἶεν καὶ πόθεν ἀφικόμενοι, πρὸς τῶν φυλάκων ἐρω-
 τηθέντες καὶ μηδὲν τἀληθοῦς ἀποκρύψαντες, Χριστιανὸς δὲ φάντες ἑαυτοῦς,
 κακούργων τρόπῳ ἐπ' αὐτοφώρῳ ληφθέντων συνελαμβάνοντο· πέντε δὲ ἦσαν
 20 τὸν ἀριθμόν· οἱ δὲ προσαχθέντες τῷ ἄρχοντι καὶ τούτου παρρησιασάμενοι, 7
 δεσμοῖς μὲν αὐτίκα παραδίδονται, τῇ δὲ ὑστεραίᾳ, Περιτίου μηνὸς ἑκκαίδεκάτῃ,
 κατὰ Ῥωμαίους δὲ τῇ πρὸ δεκατεσσάρων Καλανδῶν Μαρτίου, αὐτοὺς δὴ τούτους
 σὺν τοῖς ἀμφὶ τὸν Πάμφιλον τῷ Φιμιλιανῷ προσάγουσιν. ὃ δὲ τῶν Αἰ- 8
 γυπτίων ἀπεπειρωτοῦ μόνων πρῶτον, βασάνων εἵδεσιν παντοίοις διαγυμνάζων τοὺς
 25 ἄνδρας. τὸν μὲν οὖν προήγορον αὐτῶν εἰς μέσον ἀγαγόν, τίς εἴη καὶ πόθεν,
 ἡρώτα, εἴτ' ἀντὶ τοῦ κυρίου ὀνόματος προφητικόν τι ἐπακούσας — τοῦτο δὲ καὶ

ATER

3 τὸν τρόπον A τὸν πρῶτον T¹ τὸ πρῶτον T^cER | 12 λαμβάνει A λαμ-
 βάνειν T¹ER λαβὼν Tr ἀπεπειρωτο g | 15 καὶ πρὸς ἀπάντων Schw nach g
 καὶ πρὸς αὐτῶν TER πρὸς αὐτῶν A

17 τε wo G > p | πρὸς p'G παρὰ wo | 18 χριστιανὸς wo χρι-
 στιανοὶ p | 19 ληφθέντων Boll ληφθέντες p δεθέντων wo | συνελαμβάνοντο
 wo κατελαμβάνοντο p | 20 δὴ Schw δὲ pwo | 21 δὲ wo G > p | 22 ῥω-
 μαίονος δὲ p δὲ ῥωμαίονος wo | 24 πρῶτον Schw nach G πρὸ τῶν pwo |
 25 προήγορον pG προσήγορον wo | 26 εἴτ' Schw nach G ἥτις wo ὅστις p
 ἐπακούσας wosG ἑαυτῷ προσῆπτε p | καὶ ps G > wo

937 προσηγορίας· Ἠλίαν γοῦν καὶ Ἰερεμίαν Ἡσαΐαν τε καὶ Σαμουήλ καὶ
 Δανιήλ ἤκουες ἂν αὐτῶν ἐπιγραφομένων καὶ τὸν ἐν κρυπτῷ Ἰου-
 δαῖον γνήσιόν τε καὶ εἰλικρινῶς Ἰσραὴλ τοῦ θεοῦ οὐ μόνον ἔργοις,
 5 ἀλλὰ φωναῖς κυρίως ἐκφερομέναις ἐπιδεικνυμένων — τοιοῦτον οὖν
 τι πρὸς τοῦ μάρτυρος ὄνομα ἐπακούσας ὁ Φιρμιλιανός, οὐ μὴν
 ἐπιστήσας τῇ τοῦ ῥήματος δυνάμει, δεύτερον ἥτις αὐτοῦ πατρὶς γέ-
 νοιτο, ἠρώτα· ὁ δὲ συνωδὸν τῇ προτέρᾳ δευτέραν ἀφίησιν φωνήν, 9
 Ἱερουσαλὴμ εἶναι λέγων τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα, ἐκείνην δὴτα νοῶν
 10 περὶ ἧς εἴρηται τῷ Παύλῳ >ἢ δὲ ἄνω Ἱερουσαλὴμ ἐλευθέρα
 ἐστίν, ἥτις ἐστὶν μήτηρ ἡμῶν< καὶ >προσεληλύθατε Σιών
 ὅρει καὶ πόλει θεοῦ ζῶντος, Ἱερουσαλὴμ ἐπουρανίω<. καὶ 10
 938 ὁ μὲν ταύτην ἐνόει· ὁ δ' ἐπὶ χθόνα καὶ χαμαὶ ῥίψας τὴν διάνοιαν,
 ἥτις εἶη αὕτη καὶ ποτ' γῆς κειμένη, ἀκριβῶς ἐπολυπραγμύνει, εἶτα

937 πρὸς τῶν λοιπῶν ἐγίνετο, ἀντὶ τῶν πατρόθεν αὐτοῖς ἐπιπεφημισμένων εἰδωλικῶν
 ὀνομάτων προφητικᾶς ἑαυτοῖς ἐπιθέντων ἐπωνυμίας· Ἠλίαν γοῦν καὶ Ἰερεμίαν
 15 Ἡσαΐαν τε καὶ Σαμουήλ καὶ Δανιήλ ἤκουσας ἂν αὐτῶν ἑαυτοὺς ὀνομαζόντων καὶ
 τὸν ἐν κρυπτῷ Ἰουδαῖον καὶ γνήσιον Ἰσραηλίτην αὐτοῖς ἔργοις οὐ μόνον, ἀλλὰ
 καὶ φωναῖς κυρίως ἐκφερομέναις ἐνδεικνυμένων — τοιοῦτον οὖν τι πρὸς τοῦ
 μάρτυρος ἐπακούσας ὁ δικαστὴς ὄνομα, οὐ μὴν τῇ τοῦ ῥήματος ἐπιστήσας δυνά-
 20 μει, δεύτερον ἥτις αὐτοῦ πατρὶς εἶη, ἠρώτα· ὁ δὲ συνωδὸν τῇ προτέρᾳ δευ- 9
 τέραν ἀφίησι φωνήν, Ἱερουσαλὴμ εἶναι λέγων τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα, ἐκείνην δὴτα
 νοῶν περὶ ἧς εἴρηται τῷ Παύλῳ >ἢ δὲ ἄνω Ἱερουσαλὴμ ἐλευθέρα ἐστίν,
 ἥτις ἐστὶ μήτηρ ἡμῶν< καὶ >προσεληλύθατε Σιών ὅρει καὶ πόλει θεοῦ
 ζῶντος, Ἱερουσαλὴμ ἐπουρανίῳ<. καὶ ὁ μὲν ταύτην ἐνόει· ὁ δὲ ἐπὶ 10
 938 χθόνα καὶ χαμαὶ ῥίψας τὴν διάνοιαν, τίς εἶη αὕτη καὶ ἐπὶ γῆς ποτ' κειμένη,
 16 ἀκριβῶς ἐπολυπραγμύνει καὶ δὴτα καὶ βασάνους ἐπῆγεν, ὡς ἂν τὰ ληθῆς ὁμο-

3/4 Rom. 2, 29 — 4 Gal. 6, 16 vgl. Ioann. 1, 48 — 10/11 Gal. 4, 26
 — 11/12 Hebr. 12, 22

ATER

2 ἡσαΐαν Eg καὶ ἡσαΐαν ATR | 3 ἤκουες ἂν A ἤκουσαν T¹ER ἤκουσεν
 Tr | 5 ἐκφερομέναις ATrg ἐμφερομέναις ER | 5/6 οὖν τι T¹ERg τι οὖν A
 13 λοιπῶν p ἄλλων wo | 13/14 τῶν — ἐπιπεφημισμένων εἰδωλικῶν ὀνομά-
 των wosG τῆς — ἐπιτεθείσης ἐπωνυμίας p | 13 πατρόθεν pG πατρώων wo
 | 14 προφητικὰς — ἐπωνυμίας wos > p | 18 ἐπακούσας ὁ δικαστὴς p vgl.
 G ὁ δικαστὴς ἀκούσας wo | 19 πατρὶς εἶη p vgl. G εἶη ἡ πατρὶς wo |
 συνωδὸν sG συνοδοῦ p συνάδων wo | 19/20 τῇ — λέγων psG > wo |
 21 τῷ woG > p | δὲ pG > wo | 23 ἐνόει pG ἐνένοει wo
 15 ἐπὶ γῆς ποτ' Schw ὑπὸ γῆς ποίας pwo ποτ' γῆς G

938 καὶ βασάνους ἐπῆγεν, ὡς ἂν τάληθες ὁμολογοίη. ὁ δὲ στρεβλού-
 5 μενος κατόπιν τῷ χεῖρι καὶ τοῖν ποδοῖν μαγγάνοις τισὶ ξένοις δια-
 κλώμενος, τάληθες εἶπειν ἀπισχυρίζετο. εἶτα πάλιν πολλάκις 11
 ἐρομένον τίς εἴη καὶ ποῖ κειμένη ἦν δὴ φράζει πόλιν, μόνων εἶναι
 τῶν θεοσεβῶν ταύτην ἔλεγεν πατρίδα· μὴ γὰρ ἑτέροις ἢ τοῦτοις
 μόνοις αὐτῆς μετεῖναι, κείσθαι δὲ πρὸς αὐταῖς ἀνατολαῖς καὶ πρὸς
 ἀνίσχοντι ἡλίῳ. ὁ μὲν πάλιν διὰ τούτων κατὰ τὸν ἴδιον νοῦν 12
 10 ἐφιλοσόφει, μηδαμῶς τῶν ἐν κύκλῳ βασάνοις αὐτὸν αἰκίζομένων
 ἐπιστροφὴν ποιούμενος, ἄσαρκος δ' ὥσπερ καὶ ἀσώματος οὐδ' ἐπαθεῖν
 δοκῶν τῶν ἀλγηδόνων· ὁ δ' ἀπορούμενος ἐσφάδαζεν, ἐχθρὰν καὶ
 Ῥωμαίους πολεμίαν πάντως πον συστήσασθαι πόλιν Χριστιανούς
 οἰόμενος, πολὺς τε ἦν ταύτην ἀνερευνῶν καὶ τὴν δηλωθεῖσαν χώραν
 939 κατ' ἀνατολὰς ἐξετάζων. ὡς δ' ἐπὶ πλεῖον μάλιστα τὸν νεανίαν 13
 καταξήνας παντοίας τε τιμωρησάμενος βασάνοις ἀπαράλλακτον τὴν
 ἐνστασιν τῶν πρότερον αὐτῷ ῥηθέντων ἐγίνωσκεν, τὴν ἐπὶ θανάτῳ

938 λογοίη. ὁ δὲ στρεβλούμενος κατόπιν τῷ χεῖρι καὶ τοῖν ποδοῖν μαγγάνοις
 τισὶν διακλώμενος, εἰρηκέναι τάληθες δυσχυρίζετο. εἶτα ταυτὰ πάλιν καὶ 11
 πολλάκις πνιθανομένον τίς εἴη καὶ ποῖ κειμένη ἢ λεχθεῖσα πόλιν Ἱερουσαλήμ,
 20 μόνων αὐτὴν εἶναι τῶν Χριστιανῶν ἔλεγε πατρίδα· μὴ γὰρ καὶ ἑτέροις ἢ τοῦτοις
 μόνοις αὐτῆς μετεῖναι· κείσθαι δὲ πρὸς ἀνατολαῖς καὶ πρὸς αὐτῷ φωτὶ καὶ
 ἡλίῳ. ὁ μὲν καὶ πάλιν διὰ τούτων κατὰ τὸν οἰκεῖτον νοῦν ἐφιλοσόφει, τῶν ἐν 12
 κύκλῳ βασάνοις αὐτὸν αἰκίζομένων οὐδὲν ἐπιστρεφόμενος, ὥσπερ δὲ τις ἄσαρκος
 καὶ ἀσώματος οὐδὲ ἐπαισθάνεσθαι ἐδόκει τῶν ἀλγηδόνων· ὁ δὲ δικαστὴς ἀπορού-
 25 μενος ἐσφάδαζεν, ἐχθρὰν καὶ Ῥωμαίους πολεμίαν τάχα πον συστήσασθαι ἐαυτοῖς
 πόλιν Χριστιανούς οἰόμενος, πολὺς τε ἦν ἐπιζέιμενος ταῖς βασάνοις καὶ ἀνερευνῶν 13
 939 τὴν δηλωθεῖσαν πόλιν τὴν τε κατὰ ἀνατολὰς ἐξετάζων χώραν. ὡς δὲ καὶ ἐπὶ
 16 πλεῖον μάλιστα τὸν νεανίαν καταξήνας ἀπαράλλακτον τῶν πρότερον αὐτῷ ῥηθέν-
 των ἑώρα, τὴν ἐπὶ θανάτῳ κατ' αὐτοῦ κεφαλὴν ἐκφέρει ψῆφον. καὶ τὰ

ATER

5 τάληθες g ἀληθὲς ATER | 13 συστήσασθαι gs συστήσεσθαι Π

17/18 κατόπιν—διακλώμενος psG > wo | 18 ταυτὰ Schw ταῦτα wo
 αὐ p | 19 πόλιν p πόλιν ἢ wo | 20 μόνων Schw nach G μόνον wo μόνον p
 | 21 ἀνατολαῖς pG ἀνατολὰς wo | 23 αἰκίζομένων pG αἰκίζόντων wo
 οὐδὲν wo οὐδὲ p | ἐπιστρεφόμενος ps vgl. G αἰσθάνόμενος wo | 24 οὐδὲ
 p vgl. G οὐδὲν wo | ἐπαισθάνεσθαι p vgl. G πάσχειν wo | ἀλγηδόνων
 pG ἀλγεινῶν wo | 25 ἐχθρὰν pG τῇ ἐχθρᾷ wo
 17 ἑώρα ps ὄρων ἐπειράτω wo | θανάτῳ pG θάνατον wo | ἐκφέρει
 pG ἐκφέρειν wo

- 939 κατ' αὐτοῦ κεφαλικὴν ἐκφέρει ψῆφον. τοσαύτην μὲν οὖν τὰ κατὰ
 5 τοῦτον δραματοργίαν εἰλήχει· καὶ τοὺς λοιποὺς δὲ τοῖς παραπλησίοις
 ἄλλοις ἐγγυμνάσας τὸν ὅμοιον ἀπαλλάττει τρόπον. εἴτ' ἀποκαμὼν 14
 διαγνοὺς τε εἰς μάτην τιμωρεῖσθαι τοὺς ἄνδρας, ἐπιθυμίας κόρον
 λαβῶν, ἐπὶ τοὺς ἀμφὶ τὸν Πάμφιλον μέτεισιν, ἀναδιδασκόμενοι τε ὡς
 ἤδη καὶ πρότερον διὰ βασάνων ἀμετάθετον ἐνεδείξαντο τὴν ὑπὲρ
 10 τῆς πίστεως προθυμίαν, ἀνερωτήσας εἰ ἄρα εἰς ἔτι καὶ νῦν πει-
 θαρχοῖεν, δεξιόμενος τε αὐτὸ μόνον παρ' ἐνὸς ἐκάστου τὴν τελευ-
 ταίαν αὐτῶν τῆς κατὰ τὸ μαρτύριον ὁμολογίας φωνήν, τὴν αὐτὴν
 τοῖς προτέροις ἐπάγει τιμωρίαν. τούτων ἐπὶ πέρας ἀχθέντων, 15
 940 γνησίᾳ ἀνατροφῇ καὶ παιδείᾳ τοῦ τηλικούτου συνησκημένον ἀνδρός,
 ὡς ἔγνω τὴν κατὰ τοῦ δεσπότου ψῆφον, ἀπὸ μέσης τῆς πληθύος
 ἀναβοῶν, γῆ τὰ σώματα παραδοθῆναι ἀξιῶν. ὁ δ' οὐκ ἀνθρωπος, 16
- 939 μὲν κατὰ τοῦτον τοιαύτην εἴληφε δραματοργίαν· καὶ τοὺς λοιποὺς δὲ τῶν Αἰ-
 γυπτίων τοῖς παραπλησίοις διαγυμνάσας παλαίσμασι, τὸν ὅμοιον ἀπαλλάττει
 20 τρόπον. εἴτα ἐκ τούτων ἐπὶ τοὺς ἀμφὶ τὸν Πάμφιλον μεταβάς, ἀνεδιδάσκειτο
 ὡς ἄρα πρότερον ἤδη πλείστον εἶναι βασάνων πεπειραμένοι· ἄτοπον δὲ εἶναι λογι-
 σάμενος ταῖς αὐταῖς αἰκίαις περιβάλλειν τοὺς ἄνδρας καὶ μάταια μοχθεῖν, τοσοῦ-
 τον μόνον εἰ καὶ νῦν πειθαρχοῖεν, ἀνεπνθάνετο, ἀκούσας δὲ παρ' ἐκάστου τὴν
 ὑστάτην τῆς μαρτυρίας φωνήν, παραπλησίως κεφαλικὴν τιμωρίαν κατ' αὐτῶν
 25 ἐξευεγκάμενος ἐπάγει. οὕτω δὲ αὐτοῖσι πᾶν εἴρητο τὸ ἔπος, καὶ ποθεν ἀνα- 15
 βοῶν μεριμνῶν τι τῆς οἰκετικῆς τοῦ Πάμφιλου θεραπείας ἐκ μέσον τοῦ πλήθους
 τῶν ἀμφὶ τὸ δικαστήριον κυκλοῦντων παρελθὼν εἰς μέσον· ἐβόα δὲ μεγάλῃ τῇ
 φωνῇ ταφῇ τὰ σώματα ἐξαιτούμενον. Πορφύριος ἦν ὁ μακάριος, θρέμμα
 γνήσιον Πάμφιλον οὐδ' ὄλων ὀκτωκαίδεκα ἐτῶν, καλλιγραφικῆς ἐπιστήμης ἔμ-
 940 πειρος, σοφροσύνης δὲ ἕνεκα καὶ τρόπων πάντα καλύπτων ἐγκώμια ὡς οἷα ὑπὸ
 17 τηλικῶδε ἀνδρὶ συνησκημένος. ὡς ἔγνω τὴν κατὰ τοῦ δεσπότου ψῆφον, ἀπὸ
 μέσης τῆς πληθύος ἀνέκραγε, γῆ τὰ σώματα παραδοθῆναι ἀξιῶν. ὁ δὲ οὐκ 16

ATER

10 καὶ Ag καὶ TER

18 κατὰ τοῦτον pG κατ' αὐτὸν wo | 19 ἀπαλλάττει G ἐπάγει pwo |

23 εἰ καὶ νῦν pG νικᾶν εἰ νῦν wo | 25 ἐπάγει οὐ ἐπάγει pw | τὸ wo

> p | 27 παρελθὼν Boll παρελθὼν pwo | δὲ p > wo | τῇ wo > p

| 28 ἐξαιτούμενον p ἐξαιτούμενος wo | ἦν p δὲ ἦν wo | 29 ὀκτωκαίδεκα

ἐτῶν p ἐτῶν ὀκτωκαίδεκα wo

17 τηλικῶδε p τοιοῦτω wo | 17/18 ὡς — ἀξιῶν [= G] von s bezeugt,

Dittographie zu S. 939, 25—28 καὶ ποθεν — ἐξαιτούμενον | 17 ὡς wo ὡς δὲ

p | 18 παραδοθῆναι ἀξιῶν p ἀξιῶ παραδοθῆναι wo

940 ἀλλὰ θῆρ καὶ εἴ τι θηρὸς ἀγριώτερον, μήτε (τῆς αἰτήσεως τὸ εὖ-
 5 λογὸν ἀποδεξάμενος μήτε) τῷ τῆς ἡλικίας ἀπονείμας νέῳ συγγνώ-
 μην, αὐτὸ μόνον ὡς ἐρωτήσας ὁμολογοῦντα Χριστιανὸν ἔμαθεν,
 ὥσπερ ὑπὸ τινοσ τροφθεὶς βέλους, οἰδήσας τὸν θυμὸν, ὅλη δυνάμει
 τοῖς βασανισταῖς χρῆσθαι κατ' αὐτοῦ προστάττει· ὡς δ' ἐπικελενο- 17
 μένον θύειν ἀνανεύοντα ἐώρα, οὐκέθ' ὡς σάρκας ἀνθρώπου, ἀλλ' ἢ
 10 λίθους ἢ ξύλα ἢ τι τῶν ἄλλων ἀψύχων ἄχρῃς αὐτῶν ὁστέων καὶ
 τῶν ἐν βάθει καὶ ἐν μυχοῖς σπλάγχνων παραμόνως καταξαίνεσθαι
 κελεύει. εἰς μακρὸν δὲ τούτου γινομένου, μάτην ἐγχειρεῖν διέγνω,
 ἀφώνον καὶ ἀνελπισθήν, μικροῦ δὲ δεῖν καὶ πάντῃ ἀψύχον τοῦ
 σώματος αὐτῷ ταῖς βασάνοις κατατριβομένον· παράμονον δὲ τὸ 18
 15 ἀνηλεὲς καὶ ἀπάνθρωπον κεκτημένος, εὐθὺς ὡς εἶχεν μακροῦ πυρὶ
 941 παραδοθῆναι αὐτὸν ἀποφαίνεται. καὶ οὗτος μὲν πρὸ τῆς τοῦ
 κατὰ σάρκα δεσπότου τελειώσεως, ὕστατος ἐπὶ τὸν ἀγῶνα παρελ-
 θών, τὴν ἀπὸ τοῦ σώματος ἀπαλλαγὴν προύλαβεν, ἔτι διαμελλόν-
 των τῶν περὶ τοὺς προτέρους ἐσπουδακότων· ἦν δὲ ἄρα τὸν Πορ- 19
 5 φύριον ἰδεῖν ἱερονίκον διαθέσει πάμμαχον νενικηκότος κεκοιμημένον

940 ἄνθρωπος, ἀλλὰ θῆρ καὶ θηρίον παντὸς ἀγριώτερος, μήτε τῆς αἰτήσεως τὸ εὖ- 17
 20 λογὸν ἀποδεξάμενος μήτε τῷ τῆς ἡλικίας ἀπονείμας νέῳ συγγνώμην, αὐτὸ μόνον
 ὡς ὁμολογοῦντα Χριστιανὸν ἔμαθε, παντὶ σθένει τοῖς βασανισταῖς κατ' αὐτοῦ
 χρῆσθαι προστάττει. ὡς δὲ ἐπικελενομένου θύειν ἀνένευσεν ὁ θαυμάσιος, οὐκέθ'
 οἷα σάρκας ἀνθρώπου, ἀλλ' οἷα λίθους ἢ ξύλα ἢ τι τῶν ἀψύχων ἔτερον ἄχρῃς
 ὁστέων αὐτῶν καὶ τῶν κατὰ βάθος σπλάγχνων αἰκίζειν αὐτὸν καὶ πᾶν τὸ σῶμα 18
 25 καταξαίνειν ἐπικελεύεται. εἰς μακρὸν δὲ τούτου γινομένου, μάτην ἐγχειρεῖν
 διέγνω, ἀφώνον μικροῦ δεῖν καὶ ἀψύχον τοῦ σώματος τῷ γενναίῳ μάρτυρι
 καταστάντος· παράμονον δὲ τὸ ἀνηλεὲς καὶ ἀπάνθρωπον κεκτημένος ὁ δικαστὴς
 τριχῶν πεπλεγμένοις ὑφάσμασιν τὰς ἐκδαρείσας ταῖς βασάνοις πλευρὰς ψήχειν καὶ
 941 τρίβειν ἐπὶ πλέον προστάττει, εἰθ' ὥσπερ κόρον λαβὼν καὶ τῆς μανίας ἐμ-
 16 φορηθεὶς μακρῷ καὶ μαλθακῷ πυρὶ παραβληθῆναι αὐτὸν ἀποφαίνεται. οὗτος
 μὲν οὖν πρὸ τῆς τοῦ Παμφίλου τελειώσεως, ὕστατος ἐπὶ τὸν ἀγῶνα παρελθών,
 τῇ ἀπὸ τοῦ σώματος ἀπαλλαγῇ τὸν δεσπότην προέλαβεν· ἦν δὲ ἄρα τὸν Πορ- 19
 φύριον θεωρεῖν ἱερονίκον διαθέσει πάμμαχον νενικηκότος κεκοιμημένον τὸ σῶμα,

ATER

4/5 τῆς αἰτήσεως — μήτε g > Π

22/23 οὐκέθ' οἷα Boll οὐκέθ' οἷ p οὐκέτι ἔθγον wo | 23 ἢ ξύλα pG
 καὶ ξύλα wo | ἔτερον p ἔτερα wo | 24 τῶν woG > p | 28 ταῖς βα-
 σάνοις πλευρὰς p πλευρὰς ταῖς βασάνοις wo | ψήχειν καὶ p > wo

15 ὥσπερ p οὕτως wo | 18 τῇ — ἀπαλλαγῇ p τὴν — ἀπαλλαγὴν wo |
 τὸν po πρὸς τὸν w

- 941 μὲν τὸ σῶμα, φαιδρὸν δὲ τὸ πρόσωπον, θαρσαλέω φρονήματι καὶ
 γάρρῳ μετὰ τοσαῦτα τὴν ἐπὶ θανάτῳ βαδίζοντα καὶ θείου πνεύ-
 ματος ὡς ἀληθῶς ἔμπλεων αὐτοῦ, [τε] φιλοσόφῳ σχήματι μόνῳ τῷ
 περὶ αὐτὸν ἀναβολαίῳ ἐξωμίδος τρόπον ἡμφιεσμένον νηφαλέω τε
 10 λογισμῷ περὶ ὧν ἐβούλετο, τοῖς γνωρίμοις ἐντελλόμενον καὶ διανεύ-
 οντα ἐπ' αὐτῷ τε ἱκρίῳ τὸ πρόσωπον ἔτι φαιδρὸν διατηροῦντα,
 ἀλλὰ καὶ ἀφθείσης ἔξω ἀπὸ μακροῦ ἀποστήματος κύκλῳ περὶ αὐτὸν
 τῆς πυρᾶς, ἐνθὲνδε κἀκείθεν ἀφαρπάζοντα τῷ στόματι τὴν φλόγα
 γενναϊότατά τε εἰς ἐσχάτην ἀναπνοὴν ἐγκαρτεροῦντα τῇ σιωπῇ μετὰ
 942 μίαν [τε] ἣν ἅμα καθαφαμένης αὐτοῦ τῆς φλογὸς ἀπέρρηξε φωνήν,
 τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ Ἰησοῦν βοηθὸν ἐπιβοώμενος. τοιοῦτος καὶ ὁ 20
 Πορφυρίου ἄθλος· τῆς δὲ κατ' αὐτὸν τελειώσεως ἄγγελος τῷ Παμ-
 φίλῳ γενόμενος Σέλεγκος, τῶν ἀπὸ στρατείας τις ὁμολογητῆς, οἷα
 5 τηλικαύτης ἀγγελίας διάκονος, τοῦ σὺν αὐτοῖς παραχοῖμα κλήρου
- 941 φαιδρὸν δὲ τὴν ὄψιν θαρσαλέω τε φρονήματι καὶ γάρρῳ τὴν ἐπὶ τὸν θάνατον
 21 βαδίζοντα, θείου πνεύματος ὡς ἀληθῶς ἔμπλεων. καὶ δὴ φιλοσόφῳ σχήματι
 τῷ περὶ αὐτὸν ἀναβολαίῳ τρόπον ἐξωμίδος ἡμφιεσμένον, ἄνω βλέπων καὶ πάντα
 τὸν θνητὸν καὶ ἀνθρώπινον ὑπερφρονῶν βίον ἀτρεμεῖ τῇ ψυχῇ πρόσεισι τῇ
 πυρᾷ. ἥδη δὲ αὐτῷ τῆς φλογὸς πελαζούσης ὡς ἂν μηδενὸς αὐτῷ παρόντος
 25 λυπηροῦ, ἀταράχῳ καὶ νήφοντι λογισμῷ περὶ τῶν οἰκείων τοῖς γνωρίμοις ὁ
 ἥρως διετάττετο εἰς ἔτι τότε τὸ πρόσωπον φαιδρὸν καὶ ἀπαράλλακτον διαφυλάτ-
 των. ὡς δὲ τοῖς γνωρίμοις ἀντάρκως συνετάξατο, πρὸς τὸν θεὸν ἥδη λοιπὸν
 ἠπείγετο· τῆς γέ τοι πυρᾶς ἔξ ἀποστήματος κύκλῳ περὶ αὐτὸν ἀφθείσης, ἐνθὲνδε
 942 κἀκείθεν ὑφάρπαζε τῷ στόματι τὴν φλόγα, ἐπισπέρχων αὐτὸς ἑαυτὸν ἐπὶ τὴν
 προκειμένην πορείαν· καὶ τοῦτο ἔπραττεν οὐδὲ ἕτερον ἢ Ἰησοῦν ἀνακαλού-
 μενος. τοιοῦτος καὶ ὁ Πορφυρίου ἄθλος· τῆς δὲ κατ' αὐτὸν τελειώσεως ἄγγε- 20
 λος τῷ Παμφίλῳ γενόμενος Σέλεγκος τοῦ σὺν αὐτοῖς καταξιούται παραχοῖμα
 20 κλήρου. ἀντίκα γοῦν διαγγείλαντα αὐτὸν τῷ Παμφίλῳ τὸ τοῦ Πορφυρίου

ATER

8 αὐτοῦ AT¹ αὐτόν Tr^{ER} τε streicht Schw

1 τε streicht Schw

20 δὲ τὴν ὄψιν p vgl. G τῇ ὄψει wo | τὴν² pG > wo | 22 ἐξωμίδος
 psG ἐπωμίδος wo | 23 τὸν θνητὸν καὶ ἀνθρώπινον ps τὰ ἀνθρώπινα ὡς
 θνητὸν wo | ἀτρεμεῖ ps ἀτρέμας wo | πρόσεισι p προσείη wo | 24 δὲ
 αὐτῷ Schw ἑαυτῷ pwo | ἂν wo ἂν δὲ p | 26 ἥρως p μακάριος wo |
 τότε τὸ πρόσωπον p vgl. G τό τε πρόσωπον καὶ πᾶν τὸ σῶμα wo | 28 γέ p
 δέ wo | ἀφθείσης p ἀναφθείσης wo

17 οὐδὲ p οὐδέν wo | 19 παραχοῖμα woG παραντίκα p

- 942 καταξιούνται. αὐτίκα γάρ τοι αὐτὸν διαγγείλαντα τὸ τοῦ Πορ-
φυρίου τέλος τῶν τε μαρτύρων ἕνα δὴ τινα φιλήματι προσειπόντα
ἐπιλαβόμενοι στρατιῶται τινες ἄγουσιν ἐπὶ τὸν ἡγεμόνα· ὃ δὲ ὥσπερ
ἐπισπέρχων αὐτὸν τῶν πρότερον συναπόδημον τῆς εἰς οὐρανὸς
10 γενέσθαι πορείας, αὐτίκα κεφαλικῇ τιμωρίᾳ κολασθῆναι προστάτ-
τει. οὗτος ἦν μὲν ἀπὸ τῆς Καππαδοκῶν γῆς, τῆς δ' ἐν στρα- 21
τείαις ἐπιλέκτου νεολαίας καὶ τῶν ἐν Ῥωμαϊκοῖς ἀξιωμασιν οὐ μικρᾶς
τιμῆς ἐπειλημμένος· ἡλικία τε γὰρ καὶ ῥώμη σώματος μεγέθει τε
καὶ ἰσχύϊ παρὰ πλείστον ὅσον τοὺς συστρατιώτας ἐπλεονέκτει, ὥς
15 καὶ τὴν πρόσοψιν αὐτῷ περιβόητον τοῖς πᾶσιν εἶναι καὶ τὸ πᾶν
943 εἶδος ἀξιόγαστον μεγέθους ἕνεκα καὶ εὐμορφίας. κατ' ἀρχὰς μὲν 22
οὖν τοῦ διωγμοῦ διὰ μαστίγων ὑπομονῆς τοῖς κατὰ τὴν ὁμολογίαν
διαπρέψας ἀγῶσιν, μετὰ δὲ τὴν τῆς στρατείας ἀπαλλαγὴν ζηλωτὴν
ἑαυτὸν καταστήσας τῶν τῆς θεοσεβείας ἀσκητῶν, ὀρφανῶν ἐρήμων
5 καὶ χηρῶν ἀπεριστάτων τῶν τε ἐν πενίαις καὶ ἀσθενείαις ἀπερριμ-
μένων ἐπίσκοπος ὥσπερ καὶ ἐπίκουρος πατρὸς καὶ κηδεμόνος δίκην
- 942 τέλος καὶ τῶν μαρτύρων ἕνα φιλήματι ἀσπασάμενον συλλαβόντες οἱ στρατιῶται
ἄγουσιν ἐπὶ τὸν ἡγεμόνα· ὃ δὲ ὥσπερ ἐπισπείδων τῶν πρότερον αὐτὸν συναπό-
δημον γενέσθαι, κεφαλικῇ κολασθῆναι τιμωρίᾳ προστάττει. τῆς Καππα- 21
δοκῶν οὗτος ὡρμητὸς γῆς, λαμπρότατα δὲ τῶν ἐν στρατείαις εὐδοκίμησας, τῶν ἐν
25 Ῥωμαϊκαῖς προκοπαῖς οὐ μικρᾶς ἐπείληπτο ἀξίας· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ αὐτῇ ἡλικίᾳ
καὶ ῥώμῃ σώματος μεγέθει τε καὶ ἰσχύος ἀρετῇ πλείστον ὅσον τοὺς λοιποὺς
ἐπλεονέκτει, καὶ τὴν πρόσοψιν δὲ αὐτὴν περιβλεπτός ἦν τοῖς πᾶσι τὸ τε πᾶν εἶδος
943 ἀξιόγαστος μεγέθους ἕνεκα καὶ εὐμορφίας. κατ' ἀρχὰς μὲν οὖν τοῦ διωγμοῦ 22
διὰ μαστίγων ὑπομονῆς τοῖς κατὰ τὴν ὁμολογίαν διέπρεψεν ἀγῶσι· μετὰ δὲ τὴν
τῆς στρατείας ἀπαλλαγὴν ζηλωτὴν αὐτὸς ἑαυτὸν καταστήσας τῶν τῆς θεοσεβείας
ἀσκητῶν, Χριστοῦ γνήσιος στρατιώτης ἀποδέδεικται, ὀρφανῶν ἐρήμων καὶ χηρῶν
20 ἀπεριστάτων τῶν τε ἐν πενίᾳ καὶ ἀσθενείᾳ καταπονομένων ἐπίσκοπος τις οἷα
καὶ φροντιστὴς ἐπιμελούμενος πατρὸς τε καὶ κηδεμόνος δίκην τῶν ἀπερριμμένων

ATER

8 ἐπὶ ATE πρὸς R | 9 τῶν TER τῷ A | 15 εἶναι A εἶναι ἀνδρείαν·
T¹ εἶναι· ἀνδρείαν Team εἶναι ἀνδρείαν R εἶναι εἰς ἀνδρίαν T² E

21 ἕνα s vgl. G ἐν τῷ τὸν δῆμον ἐν p | 22 ἡγεμόνα woG ἡγούμενον p
| τῶν πρότερον G τῶν προτέρων wo τῷ προτέρῳ p | 23 κεφαλικῇ woG κε-
φαλῇ p | τιμωρία woG > p | 25 ἐπείληπτο p vgl. G ἐπιλέλειπτο wo
| 25/26 αὐτῇ — σώματος p vgl. G αὐτῇ ἡ ἡλικία καὶ ἡ ῥώμη τοῦ σώματος wo
| 26 πλείστον pG πλείστη wo | λοιποὺς po λοιποὺς ἀνους ws | 27 εἶδος
pG εἶδος τοῦ σώματος wo

21 τε καὶ p vgl. G τε wo

- 943 ἀναπέφονται· ὅθεν δὴ εἰκότως πρὸς τοῦ τοις τοιοῖσδε μᾶλλον τῶν
διὰ καπνοῦ καὶ αἵματος θνυσιῶν χαίροντος θεοῦ τῆς κατὰ τὸ μαρ-
τύριον παραδόξου κλήσεως ἡξιώθη. δέκατος οὗτος ἀθλητῆς ἐπὶ 23
10 τοῖς δεδηλωμένοις ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ τετελείωτο ἡμέρα, καθ' ἣν,
ὥς ἔοικεν, μεγίστης τῷ Παμφίλῳ μαρτυρίᾳ ἐπαξίως τοῦ ἀνδρὸς
διανοιχθείσης πύλης, εὐμαρῆς ἅμ' αὐτῷ καὶ ἑτέροις ἢ πάροδος τῆς
εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν εἰσόδου γεγένηται. κατ' ἔχρη δῆτα 24
15 τῷ Σελεύκῳ Θεόδουλος, σεμνὸς τις καὶ θεοσεβὴς πρεσβύτες, τῆς
ἡγεμονικῆς τυγχάνων οἰκετίας τιμημένος τε παρὰ τῷ Φιρμιλιανῷ
944 πλέον τῶν κατὰ τὸν οἶκον ἀπάντων, τοῦτο μὲν τῆς ἡλικίας ἔνεκεν
καὶ τῷ τριγενείᾳ πατέρα καθεστάναι, τοῦτο δὲ δι' ἣν ἔσφριεν περὶ
αὐτοῦς εὐνοίαν καὶ πιστοτάτην συνείδησιν, τὸ παραπλήσιον τῷ Σε-
λεύκῳ διαπραξάμενος, προσαχθεὶς τῷ δεσπότῃ καὶ μᾶλλον αὐτὸν
5 τῶν πρότερον ὀξύνας, ταῦτόν τοῦ σωτηρίου μαρτύριον πάθους
σταυρῷ παραδοθεὶς κατεδέξατο. ἐπὶ τούτοις ἐνὸς ἔτι λείποντος, 25
- 943 ἀπάντων τοὺς πόνοὺς καὶ τὰς κακοπαθείας ἀνακτώμενος· ὅθεν εἰκότως πρὸς τοῦ
τοῖς τοιοῖσδε χαίροντος θεοῦ μᾶλλον ἢ ταῖς διὰ καπνοῦ καὶ αἵματος θνυσίαις τῆς
κατὰ τὸ μαρτύριον ἡξιώθη τελεώσεως. δέκατος οὗτος ἀθλητῆς σὺν τοῖς εἰρημένοις 23
25 μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ τετελείωτο ἡμέρᾳ, καθ' ἣν, ὥς ἔοικε, μεγίστης τῷ Παμφίλῳ
μαρτυρίᾳ πύλης οὐρανῶν διανοιχθείσης, εὐμαρῆς ἅμ' αὐτῷ καὶ ἄφθορος ἡ τῆς
τοῦ θεοῦ βασιλείας ἐγένετο πάροδος. κατ' ἔχρος δῆτα τῷ Σελεύκῳ Θεόδουλος 24
σεμνὸς τις καὶ θεοσεβὴς παρήκει πρεσβύτες, τῆς ἡγεμονικῆς οἰκετίας πρώτης
τιμῆς ἡξιωμένος τρόπων καὶ ἡλικίας ἔνεκα καὶ διὰ τὸ τριγενείᾳ αὐτὸν πατέρα
944 καθεστάναι καὶ ἔτι μᾶλλον δι' ἣν ἔσφιεν περὶ τοὺς κηδεμόνας εὐνοίαν. τὸ
παραπλήσιον δὲ τῷ Σελεύκῳ καὶ οὗτος διαπραξάμενος καὶ τινα τῶν μαρτύρων
ἀσπασάμενος φιλήματι, προσάγεται τῷ δεσπότῃ, μᾶλλον τε αὐτὸν τῶν ἄλλων ἐπ'
ὀργὴν ὀξύνας, ταῦτόν τοῦ σωτηρίου μαρτύριον πάθους σταυρῷ παραδοθεὶς ἀνε-
20 δέξατο. ἐπὶ τούτοις ἐνὸς ἔτι λείποντος ὃς τὸν δωδέκατον ἀποπληρώσειεν τοῖς 25

11/12 I Kor. 16, 19

ATER

7 τοῦ τοῖς τοιοῖσδε Valois τούτοις τοιοῖσδε A τούτοις τοῖς καεῖσι [-ιν T] TER

2 τῷ AR τὸ Tr > T¹E

22/23 τοῦ — θεοῦ G τοιούτοις [τούτοις ο] δὴ χαίροντος θεοῦ [τοῦ θεοῦ ο]
wo τούτοις οἷς δὴ χαίρει θεός ps | 26 ἅμ' αὐτῷ psG ἑαντῷ wo | 27 ἐγέ-
νετο wo ἐγγίγνετο p | 28 σεμνός τις pG τις σεμνός wo | 29 τρόπων wo
τρόπου p | τριγενείας G τριγενεὶ wo τριγονίας p

17 τινα wo τινας p | 18 αὐτὸν G ἑαντὸν pwo | 19/20 σωτηρίου —
ἀνεδέξατο G σωτηρίου μαρτυρίου πάθος — ἀνεδέξατο p σωτηρίου πάθους — ἀνε-
δέξατο μαρτύριον wo

- 944 ὃς τὸν δωδέκατον ἀποπλήσοι τοῖς δηλουμένοις μάρτυσιν ἀριθμόν,
 Ἰουλιανὸς παρῆν τοῦτον ἀποπληρώσων· ἐξ ἀποδημίας γέ τοι ἀφι-
 κόμενος ἀντίκα καὶ μὴδ' εἰσβαλὼν πω τῇ πόλει, εὐθὺς ὡς εἶχεν
 10 ἀπὸ τῆς ὁδοῦ, μαθὼν καὶ ὁρμήσας ἐπὶ τὴν τῶν μαρτύρων θέαν,
 ὡς ἐπὶ γῆς χαμαὶ τὰ τῶν ἁγίων εἶδεν σκηνώματα, χαρᾶς ἔμπλεως
 γεγονώς, ἐκάστω περιπλακεῖς, τοὺς πάντας ἡσπάζετο. τοῦτο 26
 ποιοῦντα συλλαβόντες αὐθις οἱ τῶν φόνων διάκονοι προσάγουσι τῷ
 Φιρμιλιανῷ, ἀκόλουθα δ' αὐτῷ ἐπιτελῶν μακρῷ καὶ τοῦτον πνρὶ
 15 παραδίδωσιν. οὕτω δῆτα καὶ Ἰουλιανὸς σκιρτῶν καὶ ὑπεραλλόμε-
 νος 945 μεγάλῃ τε φωνῇ τῷ τηλικούτῳ αὐτὸν ἀξιῶσαντι κυρίῳ ὑπερ-
 ευχαριστῶν, τοῦ τῶν μαρτύρων κατηξιώθη στεφάνου. ἦν δὲ καὶ 27
 οὗτος τὸ μὲν κατὰ σάρκα γένος Καππαδοκῶν, τὸν δὲ τρόπον εὐλα-
 βέστατος καὶ πιστότατος καὶ γνησιώτατος σπονδαίος τε τὰ ἄλλα
 5 πάντα καὶ πνέων αὐτοῦ ἁγίου πνεύματος. τοιοῦτο τῆς συνοδίας
 τὸ στίφος τῶν ἅμα Παμφίλῳ συνεισελθεῖν ἐπὶ τὸ μαρτύριον ἀξιο-
 θέντων. τούτων ἐπὶ τέσσαρας ἡμέρας τοσάντας τε νύκτας ἐκ 28
- 944 εἰρημένοις ἀριθμόν, Ἰουλιανὸς παρῆν τοῦτον ἀποπληρώσων. ἐξ ἀποδημίας
 οὗτος αὐτῆς ὥρας ἀφικόμενος μὴδ' εἰσβαλὼν πω τῇ πόλει, εὐθὺς ὡς εἶχεν ἀπὸ
 τῆς ὁδοῦ, μαθὼν παρὰ τον καὶ ὁρμήσας ἐπὶ τὴν τῶν μαρτύρων θέαν ὡς ἐπὶ τῆς
 γῆς χαμαὶ κείμενα τὰ τῶν ἁγίων ἐθεάσατο σώματα, χαρᾶς ἔμπλεως γεγονώς,
 25 ἐκάστω περιπλέκεται, φιλήματι τοὺς πάντας ἀσπαζόμενος. ἔτι δὲ τοῦτο πράτ- 26
 τοντα συλλαβόντες οἱ τῶν φόνων διάκονοι προσάγουσι τῷ ἄρχοντι· δ δὲ ἀκόλουθα
 τῇ προαιρέσει τελῶν, μακρῷ καὶ τοῦτον πνρὶ παραδίδωσιν. οὕτω δῆτα καὶ
 Ἰουλιανὸς σκιρτῶν καὶ ὑπεραλλόμενος μεγάλῃ τε τῇ φωνῇ τῷ τηλικούτῳ αὐ-
 945 τὸν ἀγαθῶν ἀξιῶσαντι θεῷ χάριτας ὁμολογῶν, μαρτύρων ἐν χοροῖς ἀνελαι-
 μβάνετο. ἦν δὲ καὶ οὗτος τὸ μὲν γένος τῶν Καππαδοκῶν, τὸν δὲ τρόπον πλήρης 27
 μὲν εὐλαβείας, πλήρης δὲ πίστεως, πρῶτος ἀνὴρ καὶ ἐπεικὴς τὰ τε ἄλλα σπονδαίος
 καὶ πνέων εὐωδίας ἁγίου πνεύματος· τοσοῦτον συνοδίας στίφος σὺν τῷ μακαρίῳ
 20 Παμφίλῳ τῆς τοῦ μαρτυρίου τελειώσεως ἡξιώθη. ἐπὶ τέτταρας δῆτα ἡμέρας 28

ATER

9 πω AT ποτε ER | 11 γῆς A τοῦ TER | εἶδεν [-ε R] AR ἐρεῖδεν Tc E
 ἐνίδεν Tⁱ | 12 γεγονώς Ag > TER | 14 ἐπιτελῶν A κακεῖνος ἐπιτελῶν
 Tⁱ ER κακεῖνοισ T^r

6 τῶν A > TER

22 πω G πως pwo | 23 παρὰ τον ps παρ' αὐτῶν wo | 24 ἁγίων
 wosG μαρτύρων p | 25/26 πράττοντα pG πράττοντι wo | 26 δὲ pG δὲ
 ἀνόσιος wo | 28 ὑπεραλλόμενος pG ἀγαλλόμενος wo | τε oG > pw

17 τῶν καππαδοκῶν psG τῶν [τῆς o] καππαδοκῶν γῆς wo | 20 δῆτα
 Schw δὴ τὰς pwo

945 προστάξεως τοῦ δυσσεβοῦς ἡγουμένου τὰ ἱερὰ καὶ ὄντως ἅγια σώ-
 ματα εἰς βορὰν τοῖς σαρκοβόροις ἐτηρεῖτο· ὡς δ' οὐδὲν αὐτοῖς παρα-
 10 δόξως, οὐ θηρίον, οὐ πτηνόν, οὐ κύνων προσεπέλαξεν, αὐθις ἐξ
 οἰκονομίας τῆς τοῦ θεοῦ προνοίας ἀβλαβῇ ληφθέντα τῆς τε προσ-
 ηκούσης κηδείας λαχόντα, τῇ συνήθει παρεδόθη ταφῇ. ἔτι δὲ 29
 τῆς κατὰ τούτους κινήσεως ἀνὰ στόμα τοῖς πᾶσι λαλουμένης, Ἀδρι-
 ανὸς καὶ Εὐβουλος ἀπὸ Βαταναίας οὕτω καλουμένης χώρας ὡς τοὺς
 15 λοιποὺς ὁμολογητὰς εἰς τὴν Καισάρειαν ἀφικόμενοι, πρὸς τῇ πύλῃ
 946 καὶ αὐτοὶ δι' ἣν ἐληλύθασιν ἀνεκρίνοντο αἰτίαν· εἶτα ὁμολογήσαντες
 τὰ ληθέντα, τῷ Φιρμιλιανῷ προσάγονται. ὁ δ' ὡς εἶχεν, πάλιν μηδὲν
 ὑπερθέμενος, μετὰ πλείστας βασάνους ἅς κατὰ τῶν πλεονῶν αὐτοῖς
 ἐπιτέθεικεν, θηρίων αὐτοὺς βορᾷ κατακρίνει. δυνεῖν δὴ οὖν μεταξὺ 30
 5 διελθουσῶν ἡμερῶν, ὁ μὲν Ἀδριανὸς Δύστρου πέμπτη μηνός, πρὸ 310
 τριῶν Νώνων Μαρτίων, γενεθλίων τῆς κατὰ Καισάρειαν νομι-
 ζομένης Τύχης ἡμέρα, λέοντι παραβληθεὶς καὶ μετὰ τοῦτον ξίφει
 κατασφαγείς ἐτελειώθη· ὁ δὲ Εὐβουλος μεθ' ἑτέραν μέσσην, Νώναις
 αὐταῖς, ἣ γένοιτ' ἂν ἐβδόμη Δύστρου, πολλὰ λιπαρήσαντος αὐτὸν
 10 τοῦ δικαστοῦ ὡς ἂν θύσας τῆς νομιζομένης παρ' αὐτῶν ἐλευθερίας
 τύχοι, τῆς προσκαίρου ζωῆς τὸν ὑπὲρ εὐσεβείας εὐκλεῆ προτιμήσας
 θάνατον, μετὰ τοὺς θήρας ὁμοίως τῷ προτέρῳ θῦμα γενόμενος,
 ὕστατος τῶν ἐπὶ τῆς Καισαρείας μαρτύρων τοὺς ἄθλους ἐπεσφρα-
 γίσατο. μνημονεῦσαι δ' ἔτι ἄξιον ἐνταῦθα τοῦ λόγου ὡς ἄρα οὐκ 31
 15 εἰς μακρὸν τῆς οὐρανίου προνοίας τοὺς δυσσεβεῖς ἄρχοντας αὐτοῖς

945 τοσαύτας τε νίκτας προστάξει τοῦ Φιρμιλιανοῦ τὰ πανάγια σώματα τῶν τοῦ
 θεοῦ μαρτύρων εἰς βορὰν τοῖς σαρκοβόροις θηρίοις ἐξέκειτο· ὡς δὲ οὐδὲν αὐτοῖς
 προσήκει, οὐ θήρ, οὐκ ὄρνειον, οὐ κύνων, ἐξ οἰκονομίας θεοῦ ληφθέντα σῶα καὶ
 ἀβλαβῇ, τῆς προσηκούσης τιμῆς καὶ κηδείας λαχόντα, τῇ συνήθει παρεδόθη ταφῇ,
 25 ναῶν οἴκοις περικαλλέειν ἀποτεθέντα ἐν ἱεροῖς τε προσεπικτηρίοις εἰς ἄληστον
 μνήμην τῷ τοῦ θεοῦ λαῷ τιμᾶσθαι παραδεδομένα.

ATER

10 θηρίον — πτηνόν — κύνων A θηρίων — πτηνῶν — κυνῶν TER | 14 Βα-
 ταναίας s βαγανείας TE γαβαναίας R μαγγαναίας A

6 καισάρειαν TcE καισαρέων AT¹R | 8 μέσσην AT¹ μίαν TrER, Tem ge-
 tilgt | 9 αὐταῖς TER αὐταῖς μαρτίαις A | 10 αὐτῶν AT¹ αὐτῷ TcER |
 14 ἄξιον AR καὶ ἄξιον TE

23 κύνων pG κύνων οὐκ ἄλλο τι wo | ληφθέντα G λειφθέντα p φυλαχθέντα
 ἀλλὰ καὶ [καὶ > ο] wo | 25 ἄληστον ps ἄληκτον wo | 26 παραδεδομένα
 ps παραδεδομένα εἰς δόξαν χν τοῦ ἀληθινοῦ θῦ ἡμῶν ὧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος
 ἄμα τῷ πρι σὺν τῷ ἀγίῳ πνι νῦν καὶ ἀεὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν wo

946 τυράννοις μετελθούσης, ὃ τὰ τοσαῦτα κατὰ τῶν τοῦ Χριστοῦ μαρ-
τύρων παροινήσας, αὐτὸς δὴ ὁ Φιρμιλιανός, μετὰ τῶν ἄλλων ἐσχά-
την ὑπομείνας τιμωρίαν ξίφει τὴν ζωὴν καταστρέφει. καὶ τὰ μὲν
κατὰ Καισάρειαν ἐφ' ὅλοις τοῖς τοῦ διωγμοῦ χρόνοις ἐπιτελεσθέντα
20 μαρτύρια τοιαῦτα·

ὅσα δ' ἐπὶ τούτοις κατὰ τὸν ἐν μέσῳ χρόνον ἐπιτελεσθῆναι 12
συμβέβηκεν κατὰ τε τοὺς τῶν ἐκκλησιῶν προεστῶτας, ὡς ἀντὶ
ποιμένων τῶν λογικῶν τοῦ Χριστοῦ προβάτων, ὧν οὐκ ἐνθέσμως
προὔστησαν, καμῆλων, ἀλόγον καὶ τῇ τοῦ σώματος φύσει σκολιω-
25 τάτου ζώου, φροντιστὰς αὐτοὺς ὥσπερ εἰ τούτων ἀξιῶνς ἢ θεία
κατακρίνασα δίκη προεστήσατο, ὅπως τε βασιλικῶν ἱππῶν ἐνόχους
παραστήσει κατεδίκασεν, ὅσα τε τῶν ἱερῶν σκευῶν τῶν <τ'> ἐκκλη-
σιαστικῶν ἕνεκα κειμηλίων οἱ αὐτοὶ πρὸς τῶν κατὰ καιροὺς βασι-
λικῶν ἐπιτρόπων τε καὶ ἀρχόντων ἐν ὕβρει καὶ ἀτιμίαις καὶ βα-
30 σάνοις ἀνατετλήκασιν, τὰς τε ἐπὶ τούτοις τῶν πολλῶν φιλαρχίας
947 ἀκρίτους τε καὶ ἐκθέσμους χειροτονίας καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς ὁμολογηταῖς
σχίσματα, ὅσα τε οἱ νέοι στασιώδεις κατὰ τῶν τῆς ἐκκλησίας λειψά-
νων διὰ σπουδῆς ἐμνηχανήσαντο, καινότερα καινοῖς ἐπινεωτερίζοντες
καὶ ἀφειδῶς ταῖς τοῦ διωγμοῦ συμφοραῖς ἐπεντρίβοντες καὶ κακὰ
5 κακοῖς ἐπιτειχίζοντες, ταῦτα πάντα παρήσειν μοι δοκῶ, ἀνοίκειον
ἐμαντῶ κρίνας παραιτουμένῳ τε καὶ ἀποφεύγοντι, ὡς δοῦν καὶ
ἀρχομένῳ μοι εἰρηται, τὴν περὶ τούτων διήγησιν, ἀλλὰ γὰρ ὅσα
σεμνὰ καὶ εὐφημα κατὰ τὸν ἱερὸν λόγον καὶ εἰ τις ἀρετὴ καὶ ἔπαι-
νος, ταῦτα λέγειν τε καὶ γράφειν καὶ πισταῖς ἀκοαῖς παρέχεσθαι
10 οἰκειότατον ἡγούμενος τῇ τῶν θαυμαστῶν μαρτύρων ἱστορίᾳ. καὶ
τῇ μετὰ ταύτην οὐρανόθεν ἡμῖν ἐπιφανείῃ εἰρήνῃ κοσμήσειν μοι
δοκῶ τοῦ παντὸς λόγον τὴν περιγραφὴν.

Ἐβδομον ἔτος τοῦ καθ' ἡμῶν ἀγῶνος ἡνύετο, καὶ πῶς ἡρέμα 13 1
τῶν καθ' ἡμᾶς ἡσυχῇ τὸ ἀπερίεργον εἰληφότων εἰς ὁδοὺν τε δια- 310/1
15 γενομένων ἔτος, ἀμφὶ τὰ ἐν Παλαιστίνῃ χαλκοῦ μέταλλα οὐκ ὀλίγης
ὁμολογητῶν συγκεκροτημένης πληθύνος πολλῇ τε τῇ παρρησίᾳ χρω-
μένων, ὡς καὶ οἴκους εἰς ἐκκλησίας δείμασθαι, ὃ τῆς ἐπαρχίας

6/7 verweist auf das verlorene Prooemion, vgl. 740, 24—742, 7

ATER

16 ὃ TER ὃ γὰρ A | τοῦ A > TER | 24 ἀλόγον A, T durch Rasur
ἀλόγων T¹ ER | 27 τ' ergänzt Schw | 30 ἀνατετλήκασιν Tr auf Rasur, ER
ἀνηντλήκασιν A

7 τὴν περὶ A περὶ τὴν Tr ER περὶ T¹ | γὰρ A > TER | 8/9 ἔπαινος
AT εἰ τις ἔπαινος ER

947 ἄρχων, δεινός τις ὢν καὶ πονηρὸς καὶ οἶον αὐτὸν τὰ κατὰ τῶν
μαρτύρων δρασθέντα συνέστησεν, ἐπιδημήσας αὐτόθι καὶ τὴν τῶν
20 ἐκείσε διαγωγὴν πυνθόμενος, βασιλεῖ κοινοῦται, ὅσα δοκεῖν, εἰς δια-
βολὴν καταγράφων, εἴτ' ἐπιστὰς ὁ τοῖς μετέλλοις ἐπιτεταγμένος, 2
ὡς ἂν ἐκ βασιλικοῦ νεύματος διελὼν τὴν τῶν ὁμολογητῶν πληθύν,
τοῖς μὲν Κύπρον, τοῖς δὲ τὸν Λίβανον οἰκεῖν ἐνεμιεν, ἄλλους τε
ἄλλαις κατὰ Παλαιστίνην χώραις κατασπείρας, τοὺς πάντας διαφό-
25 ροῖς πονεῖσθαι τισὶν ἔργοις ἐπικελεύεται. εἴτα τέσσαρας τοὺς 3
μάλιστα δοκοῦντας αὐτῶν κορυφαίους ἐπιλεξάμενος ἐπὶ τὸν ἑφεστῶτα
τοῖς αὐτόθι στρατεύμασι παραπέμπεται. Πηλὲς ἦν καὶ Νεῖλος, ἐπί-
σκοποι Αἰγυπτίων, καὶ πρεσβύτερος ἄλλος, καὶ ἐπὶ τούτοις ὁ τοῖς
πᾶσι διὰ τὴν περὶ πάντας σπουδὴν γνωριμώτατος Πατερμούθιος·
30 οὗς ὁ στρατοπεδάρχης, ἄρρησιν τῆς θεοσεβείας αἰτήσας καὶ μὴ τυ-
χῶν, τῇ διὰ πυρὸς τελειώσει παραδίδωσιν. ἄλλοι δ' αὖ πάλιν 4
ἐτύγχανον ἐκείσε ἐφ' ἑαυτοῖς ἰδίαν χώραν οἰκεῖν λαχόντες, ὅσοι τῶν
948 ὁμολογητῶν ἦτοι διὰ γῆρας ἢ διὰ πηρώσεις ἢ ἄλλας σωματῶν
ἀσθενείας τῆς ἐν τοῖς ἔργοις ἀπολέλυντο λειτουργίας· ὃν ἤγειτο ἐκ
τῆς Γαζαίων ἐπίσκοπος ὀρμώμενος Σιλβανός, εὐλαβὲς τι χοῦμα καὶ
γνήσιον ὑπόδειγμα Χριστιανισμοῦ φέρων. οὗτος δὲ, ὡς εἰπεῖν, 5
5 ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τοῦ διωγμοῦ καὶ διὰ παντὸς τοῦ χρόνου
παντοίοις ἀγῶσιν ὁμολογιῶν διαπρέψας, εἰς ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ τετή-
ρητο, ὡς ἂν ὑστατον γένοιτο παντὸς τοῦ κατὰ Παλαιστίνην ἀγῶνος
ἐπισφράγισμα. τούτῳ δὲ καὶ τῶν ἀπ' Αἰγύπτου συνῆσαν πλείους, 6
ἐν οἷς ἦν καὶ Ἰωάννης, ὃς τῇ περὶ μνήμας ἀρετῇ τοὺς καθ' ἡμᾶς
10 ὑπερεβάλετο πάντας. τῶν μὲν οὖν ὄψεων καὶ πρότερον οὗτος
ἐστέρητο, ὅμως δὲ καὶ ἐφ' αἷς διέπρεψεν ὁμολογίαις, ὁμοίως τοῖς
ἄλλοις καντῆρσιν ἀφανισθεὶς τὸν πόδα, κατὰ τῆς μὴ ἐνεργούσης
ὀράσεως τὸν αὐτὸν τοῦ πυρὸς καντῆρα εἰλήφει, τῶν δημίων ἐπὶ τὸ
ἀνηλεὲς καὶ ἀσυμπαθὲς τὸ τοῦ τρόπου ὤμον καὶ ἀπάνθρωπον ἐπι-
15 τεινόντων. τοιοῦτον δὲ ὄντα ἦθους μὲν καὶ βίον φιλοσόφον τί 7
ἂν τις ἀποθανυμάσειεν, οὐχ οὕτως ἀναφανέντος παραδόξου, ὅσον τῆς
ἐν μνήμας ἀρετῆς, ὅλας βίβλους τῶν θείων γραφῶν οὐκ ἐν πλαξὶ
λιθίναις, ἢ φησὶν ὁ θεὸς ἀπόστολος, ἀλλ' οὐδὲ ἐν ξύῳ δοραῖς
ἢ χάρταις ὑπὸ σπητῶν καὶ χρόνον διαφθειρομένοις, ἀλλ' ἐν πλαξὶν
20 ὡς ἀληθῶς καρδίας σαρκίναίς ψυχῇ τε διαναγεί καὶ καθαρωτάτῳ

24 χώραις TER χώρας A

17/18. 20 II Kor. 3, 3

ATER

10 πρότερον A πρότερος TER | 20 καρδίας T durch Ras., E durch Ras.,
R καρδίας AT'E¹

948 διανο
λοιτα
νομι
ἄλλοι
25 προτ
ἐστῶ
αὐτὸ
ταῖς
μενο
30 κύκλ
καὶ
πλει
τὸν
αὐτο
949 ἐν το
κατὰ
τὴν
δεδηλ
5 συνή
ἀσκή
ἡξίου
σχολο
μηκί
10 χλοῦ
συνεχ
πονη
τὰ β
νεύμ
15 ἀπο
συμπ
μενο
κόφα
20 πολ
ἀνήρ
ἐν το
ATE
ἐνόμ

- 948 διανοίας ὁμματι καταγεγραμμένον, ὡς προφέρειν γε, ὅτε καὶ βού-
λοιτο, διὰ στόματος ὥσπερ ἀπὸ τινος λόγων θησαυροῦ τοτὲ μὲν
νομικὴν καὶ προφητικὴν γραφὴν, τοτὲ δὲ ἱστορικὴν, εὐαγγελικὴν τε
ἄλλοτε καὶ ἀποστολικὴν. καταπλαγῆναι ποτε αὐτὸς ὁμολογῶ 8
- 25 πρῶτον τὸν ἄνδρα θεασάμενος μέσον ἱκανοῦ πλήθους ἐκκλησίας
ἐστῶτα καὶ τινα μέρη θείας γραφῆς διεξιόντα. ἕως μὲν γὰρ φωνῆς
αὐτὸ μόνον ἐπακροῶσθαι μοι παρῆν, ἀναγινώσκειν, οἷα δὴ ἔθος ἐν
ταῖς συνόδοις, τινὰ ἡγούμην· ὡς δὲ ἄγχιστα γενόμενος τὸ πραττό-
μενον συνείδον, τοὺς μὲν ἄλλους ἅπαντας ὑγίειν ὀφθαλμοῖς ἐν
- 30 κύκλῳ περιεστῶτας, τοῦτον δὲ μόνοις τοῖς τῆς διανοίας χρώμενον
καὶ ἄτεχνῶς οἶά τινα προφήτην ἀποφθεγγόμενον παρὰ πολὺ τε
πλεονεκτοῦντα τοὺς τὸ σῶμα ἐρρωμένους, οὐδ' ὅπως οὖν δοξάζειν
τὸν θεὸν καὶ ἀποθανυμάζειν οἷός τε ἦν, σαφές τε πείσμα καὶ βέβαιον
αὐτοῖς ἔργοις ἐδόκουν μοι ὁρᾶν, ὅτι δὴ μόνος κατ' ἀλήθειαν οὐχ ὁ
- 949 ἐν τῷ προφανεί σῶματι νεομισμένος πέφνεν ἄνθρωπος, ἀλλ' ὁ
κατὰ ψυχὴν καὶ διάνοιαν, ὃς καὶ τοῦ σώματος λελωρημένον μείζονα
τὴν ἀρετὴν τῆς καθ' αὐτὸν δυνάμεως ἐπεδείκνυτο. ἀλλὰ γὰρ τοὺς 9
δεδηλωμένους κατὰ τὸν ἀποκριθέντα τόπον διατρίβοντας τὰ τε
- 5 συνήθη ἐν ἀσιταῖς καὶ προσευχαῖς καὶ ταῖς λοιπαῖς ἀποτελοῦντας
ἀσκήσεσιν, θεὸς μὲν, θεὸς αὐτὸς τῆς σωτηρίου τελειώσεως τυχεῖν
ἡξίου, δεξιὰν αὐτοῖς ἐπήκοον παρέχων, ὁ δὲ πολέμιος ἐχθρός, ἅτε
σχολαίτατα κατ' αὐτοῦ διὰ τῶν πρὸς θεὸν εὐχῶν ὀπλιζομένους
μηκέθ' οἷός τε φέρειν, κτείνειν καὶ μεταίρειν ἀπὸ γῆς ὡς ἂν ἐνο-
- 10 χλοῦντας ἐνόμιζεν. θεὸς δὲ αὐτῷ καὶ τοῦτο πράττειν ἐγχειροῦντι 10
συνεχώρει, ὡς ὁμοῦ γε αὐτὸς τῆς αὐτοῦ κατὰ προαίρεσιν μὴ εἰργοῖτο
πονηρίας ἐκεῖνοί τε τῶν πολυτρόπων ἀγώνων ἤδη ποτὲ ἀπολάβοιεν
τὰ βραβεῖα. ταύτη οὖν ἐνὸς δέοντες τὸν ἀριθμὸν τεσσαράκοντα
νεύματι τοῦ παραγεσάτου Μαξιμίρου ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ τὰς κεφαλὰς
- 15 ἀποτεμνονται.
- Ταῦτα μὲν οὖν τὰ κατὰ Παλαιστίνην ἐν ὅλοις ἔτεσιν ὁκτὼ 11
συμπερανθέντα μαρτύρια καὶ τοιοῦτος ὁ καθ' ἡμᾶς διωγμός, ἀρξά-
μενος μὲν ἀπὸ τῆς τῶν ἐκκλησιῶν καθαιρέσεως, εἰς μέγα δὲ προ-
κόψας ἐν ταῖς κατὰ χρόνους τῶν ἀρχόντων ἐπαναστάσεσιν, ἐν αἷς
- 20 πολύτροποι καὶ πολυειδεῖς τῶν ὑπὲρ εὐσεβείας ἠθληκότων ἀγῶνες
ἀνῆριθμόν τι πλῆθος μαρτύρων κατὰ πᾶσαν ἐπαρχίαν συνεστήσαντο
ἐν τοῖς ἀπὸ Λιβύης καὶ δι' ὅλης Αἰγύπτου Συρίας τε καὶ τῶν ἀπ'

ATER

27 αὐτὸ AT¹ Tr [T^c unleserlich] αὐτοῦ ER6 μὲν 9° AT¹ μὲν T durch Ras., ER | 9/10 ἐνοχλοῦντας ἐνόμιζεν TER
ἐνόμιζεν ἐνοχλοῦντας A | 13 δέοντες AT δέοντες ER

- 949 ἀνατολῆς καὶ κύκλῳ μέχρι τῶν κατὰ τὸ Ἰλλυρικὸν κλίμα παρατείνουσιν. τὰ γὰρ τοι ἐπέκεινα τῶν δεδηλωμένων, Ἰταλία πᾶσα καὶ 12
- 25 Σικελία Γαλλία τε καὶ ὅσα κατὰ δυόμενον ἥλιον ἐπὶ Σπανίαν Μανριτανίαν τε καὶ Ἀφρικὴν, οὐδ' ὅλοις ἔτεσιν δυοὶ τοῖς πρώτοις τοῦ διωγμοῦ τὸν πόλεμον ὑπομείναντα, ταχίστης ἡξιώθησαν ἐπισκοπῆς τε θεοῦ καὶ εἰρήνης, τῆς οὐρανίου προνοίας φειδὼ τῆς τῶν ἀνδρῶν ἀπλότητος καὶ πίστεως ποιουμένης. ὁ γοῦν μηδὲ ἰστόρηται ἐν 13
- 30 τοῖς ἀνέκαθεν τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς, τοῦτο νῦν πρῶτον καθ' ἡμᾶς παρὰ πᾶσαν γέγονεν ἐλπίδα· διαιρεῖται μὲν γὰρ ἐπὶ τῷ καθ' ἡμᾶς διωγμῷ διχῇ τὰ τῆς βασιλείας, εἰρήνης δ' ἀπολαύουσιν οἱ ἐν θατέρῳ μέρει τῷ προδεδηλωμένῳ κατοικοῦντες ἀδελφοί, τῶν ἀνὰ τὴν ἄλλην
- 950 οἰκουμένην μυρίους ἐπὶ μυρίοις ἀγῶνας ὑπομεινάντων. ἀλλὰ γὰρ 14 ὅτε καὶ τὴν καθ' ἡμᾶς ἐπισκοπὴν εὐμενῇ καὶ Ἰλεω ἡ θεία καὶ οὐράνιος χάρις ἐνεδείκνυτο, τότε δῆτα καὶ οἱ καθ' ἡμᾶς ἄρχοντες, αὐτοὶ δὴ ἐκεῖνοι δι' ὧν πάλαι τὰ τῶν καθ' ἡμᾶς ἐνηργεῖτο πολέμων,
- 5 παραδοξοτάτῳ γνώμῃ μεταβαλλόμενοι παλινφθίαν ἤδον, χρηστοῖς περὶ ἡμῶν προγράμμασιν καὶ ἡμέροις διατάγμασιν τὴν καθ' ἡμῶν πυρκαϊὰν ἀποσβεννύντες· ἀναγραπτέα δὴ καὶ ἡ παλινφθία.

1—7 vgl. 788, 10—16

ATER

29—32 vgl. 776, 1—3

Unterschrift εὐσεβίου τοῦ παμφίλου περὶ τῶν ἐν παλαιστίνῃ [χαισαρεία E] μαρτυρησάντων ATE

Verlag der J. C. Hinrichs'schen Buchhandlung in Leipzig.

DIE GRIECHISCHEN CHRISTLICHEN SCHRIFTSTELLER

DER ERSTEN DREI JAHRHUNDERTE

Herausg. von der Kirchenväter-Comm. der K. Preuss. Akademie d. Wissenschaften

Soeben erschien:

Eusebius. Die Kirchengeschichte mit der lateinischen Übersetzung des Rufinus. Herausgegeben von ED. SCHWARTZ und TH. MOMMSEN. Zweiter Teil. (33 $\frac{3}{4}$ Bogen) 1908. [Eusebius, Band II, 2] M. 17 —

Die Prolegomena, Übersichten (Kaiserliste, Bischofslisten, Ökonomie der KG.) und Register erscheinen als dritter Teil 1908. Übersichten und Register sind im Druck bereits beendet.

Früher erschienen:

Adamantius. Der Dialog *περὶ τῆς εἰς θεὸν ὁδοῦς πίστεως*. Herausg. v. W. H. VAN DE SANDE BAKHUYZEN. Mit Einleitung u. dreifachem Register. (19 $\frac{3}{8}$ Bogen.) 1901. M. 10 —

Clemens Alexandrinus. *Protrepticus* und *Paedagogus*. Herausgegeben von OTTO STÄHLIN. Mit Einleitung und dreifachem Register zu den Scholien. (27 $\frac{1}{4}$ Bogen). 1905.

[Clemens Alexandrinus Bd. I] M. 13.50

— *Stromata* Buch I—VI. Herausgegeben von OTTO STÄHLIN. Mit Einleitung. (33 $\frac{3}{8}$ Bogen). 1906. [Clemens Alexandrinus Bd. II] M. 16.50

Eusebius. Über Constantins Leben. — C's Rede an die Heilige Versammlung. — Tricennatsrede an Constantin. Hrsg. v. J. A. HEIKEL. Mit Einleitg. u. dreif. Reg. (29 $\frac{1}{8}$ Bogen). 1902. [Eusebius Bd. I] M. 14.50

— Die Kirchengeschichte mit der lateinischen Übersetzung des RUFINUS. Herausgegeben von ED. SCHWARTZ und TH. MOMMSEN (†). I. Hälfte (31 $\frac{7}{8}$ Bogen). 1903. [Eusebius Bd. II, 1] M. 16 —

— Das Onomastikon der biblischen Ortsnamen, mit der lateinischen Übersetzung des Hieronymus. Hrsg. von E. KLOSTERMANN. Mit Einleitung, doppeltem Register und einer Karte von Palästina. (15 $\frac{3}{8}$ Bogen.) 1904. [Eusebius Bd. III, 1] M. 8 —

— Die Theophanie. Die griechischen Bruchstücke und Übersetzung der syrischen Ueberlieferung. Hrsg. v. H. GRESSMANN. Mit Einleitg. u. vierf. Reg. (15 $\frac{3}{8}$ Bg.) 1904. [Eusebius Bd. III, 2] M. 9.50

— Gegen Marcell. Über die kirchliche Theologie. Die Fragmente Marcells. Hrsg. von ERICH KLOSTERMANN. Mit Einleitung und dreifachem Register. (18 Bogen.) 1906. [Eusebius Bd. IV] M. 9 —

Hegemonius. *Acta Archelai*. Herausgegeben von CHARLES HENRY BEESON. Mit Einleitung und vierfachem Register. (11 $\frac{7}{8}$ Bogen). 1906. M. 6 —

Buch Henoch. Herausgeg. von JOH. FLEMMING und L. RADERMACHER. Mit Einleitung und vierfachem Register. (11 $\frac{1}{4}$ Bogen). 1901. *M. 5.50

Hippolyt. Kommentar zum Buche Daniel und die Fragmente d. Kommentars zum Hohenliede. Herausg. v. G. N. BONWETSCH. — Kleine exegetische und homiletische Schriften. Herausgeg. von H. ACHELIS. (25 $\frac{3}{4}$ u. 20 Bogen). 1897. [Hippolyt Bd. I] M. 18 —

Fortsetzung auf der nächsten Seite.

Koptisch-gnostische Schriften. Die Pistis Sophia. Die beiden Bücher des Jeſu. Unbekanntes altgnostisches Werk. Herausgegeben von CARL SCHMIDT. Mit Einleitung und dreifachem Register. (27½ Bogen). 1905.

[Koptisch-gnostische Schriften Bd. I] M. 13.50

Oracula Sibyllina. Bearbeitet von JOH. GEFFCKEN. Mit Einleitung und doppeltem Register. (18½ Bogen). 1902. M. 9.50

Origenes. Schrift vom Martyrium (exhortatio). — Die acht Bücher gegen Celsus. — Die Schrift vom Gebet (de oratione). Herausg. von P. KOETSCHAU. Mit Einleitung und dreifachem Register. (29⅞ und 34⅝ Bogen). 1899. [Origenes Bd. I/II] M. 28 —

— Jeremiahomilien. — Klageliederkommentar. — Erklärung der Samuel- und Königsbücher. Hrsg. v. E. KLOSTERMANN. Mit Einleitg. u. dreif. Reg. (25¼ Bogen). 1901. [Origenes Bd. III] M. 12.50

— Der Johanneskommentar. Hrsg. v. E. PREUSCHEN. Mit Einleitg. u. vierf. Reg. (48½ Bogen). 1903. [Origenes Bd. IV] M. 24.50

Gebunden in geschmackvolle Halbfranzbände je M. 2.50 mehr.

*Vorläufig nur in Interimskartonage zu 50 Pf.; Eusebius III 1/2 in 1 Band geb.

Im Druck befindet sich:

Die Esra-Apokalypse (IV. Esra) bearbeitet von B. VIOLET in Berlin.

Nicht nur die Werke der Väter im kirchlichen Sinne des Wortes, sondern alle in griechischer Sprache geschriebenen Urkunden des ältesten Christentums (einschließlich der gnostischen, der zuverlässigen Märtyreracten usw.) sollen in kritischen, nach einem einheitlichen Plane gearbeiteten Ausgaben vorgelegt werden. Wo die Originale nicht mehr vorhanden sind, treten die alten Übersetzungen ein. Die Ausgaben erhalten außer einem vollständigen Apparat historisch orientierende Einleitungen und Register und sie sollen sowohl in philologischer als in historisch-theologischer Hinsicht den Anforderungen entsprechen, die heute mit Recht an solche Veröffentlichungen gestellt werden.

Die neue Ausgabe der griechischen christlichen Schriftsteller — zunächst der ersten drei Jahrhunderte — ist daher berufen, den verschiedensten Forschungen zu dienen. Wer eine Antwort auf die Frage sucht, wie die Fundamente unserer Kultur in der Verbindung von Christentum und Antike gelegt worden sind, wer die Entstehung der katholischen Reichskirche ermitteln will, wer die Ursprünge der Verfassungsformen, die das mittelalterliche Europa beherrscht haben, studiert, sieht sich auf die patristische Literatur gewiesen, und diese Literatur ist auch der Mutterschoß der Literaturen aller romanischen und germanischen Völker gewesen.

Der Umfang der monumentalen Ausgabe ist auf etwa 50 Bände berechnet.

Jährlich noch nicht 20 Mark hat die Anschaffung der ganzen Reihe bisher durchschnittlich beansprucht, ein Betrag, der gewiss auch jeder kleinen Bibliothek die Subscription möglich macht, um sich die so wertvolle Sammlung vollständig zu sichern.

Leipzig Dezember 1907.

J. C. Hinrichs'sche Buchhandlung.

beiden Bücher des Jd.
CARL SCHMIDT. Mit Einl.

Schriften Bd. I] M. III
Einleitung und doppelseitig
M. II

die Bücher gegen Celso -
SCHMIDT. Mit Einleitung
Origines Bd. I. II] M. II

der Sammel- und Einl.
drittl. Bg. (25%, Doppelseitig)
Origines Bd. III] M. II

Mit Einleitung u. vier Bg.
Origines Bd. IV] M. II

2.10 mehr.
III 1/2 in 1 Band geb.

in Berlin.

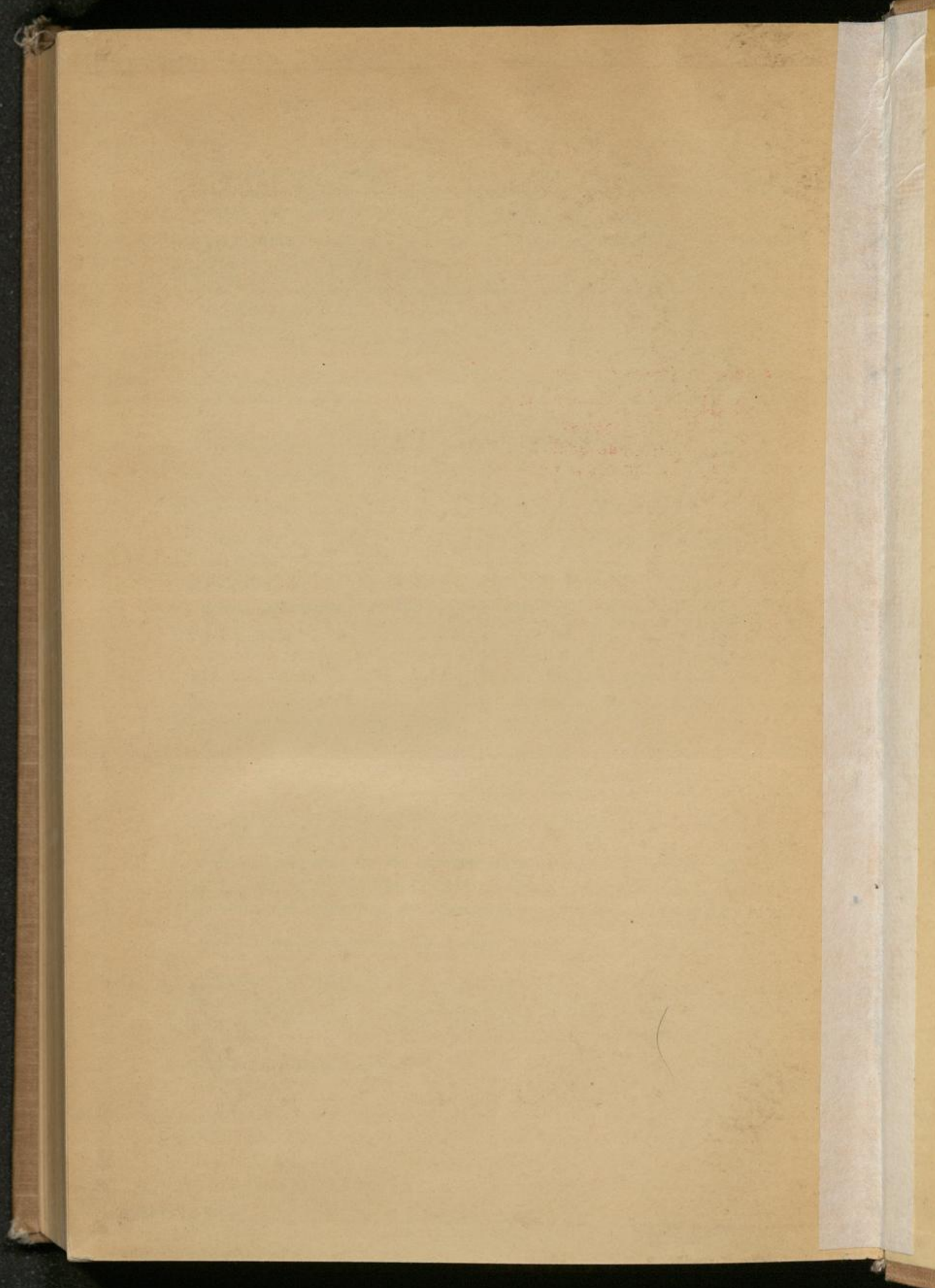
ne des Wortes, sondern als
ältesten Christen
(typeracten usw.) sollen in
Ausgaben vorgelegt werden
alten Übersetzungen
historisch orientiert
in philologischer Hinsicht
gen entsprechen, die bei

Schriftsteller — nicht
verschiedensten Forschungen
die die Fundamente unserer
gelegt worden sind, ver-
will, wer die Ursprünge
beherrscht haben, stellen
diese Literatur ist auch in
manischen Völker gegen

30 Bände berechnet.

der ganzen Reihe hier ist
an Bibliothek die Sammel-
ig zu sichern.

rische Fachhandlung

Standort: W 21
Signatur: IWND 1017
Akz.-Nr.: 85/1287
Id.-Nr.: W4742450

21 IWND1017

000101042000010

Standort: W 21
Signatur: IWND 1017
Akz.-Nr.: 85/1287
Id.-Nr.: W4742450

21 IWND1017

00010104230010

